ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED V NITRE

ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY A NÁLEZY NA SLOVENSKU V ROKU 2000

NITRA 2001

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED V NITRE

ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY A NÁLEZY NA SLOVENSKU V ROKU 2000

NITRA 2001

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV NITRA

Na obálke antropomorfná ataša s hlavou ženy z ucha kanvice, Zohor.
Auf dem Umschlag anthropomorphe Atache in der Form eines Frauenkopfes von einem Kannenhenkel, Zohor.

ISSN 0231-925X
ISBN 80-88709-50-4
EAN 9788088709503

OBSAH – INHALT

Mapa lokalít 1 - Karte der Fundorte 1 14

Prehľad lokalít 1 - Übersicht der Fundorte 1 15

Mapa lokalít 2 - Karte der Fundorte 2 20

Prehľad lokalít 2 - Übersicht der Fundorte 2 21

Juraj Bartík (Archeologické múzeum SNM, Bratislava) - Róbert Bača (A. Dubčeka 27, Piešťany)
Archeologické nálezy zo súkromnej zbierky 27
Archäologische Funde aus einer Privatsammlung 27

Juraj Bartík - Zdeněk Farkaš (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)
Výskum pohrebiska zo staršej doby bronzovej v Blatnom 27
Erforschung eines Gräberfeldes aus der älteren Bronzezeit in Blatné 28

Nový hrob stredodunajskej mohylovej kultúry v Smoleniciach 28
Ein neues Grab der mitteldanubischen Hügelgräberkultur in Smolenice 29

Juraj Bartík - Ján Štrbík (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)
Prieskum v povodí malokarpatských potokov 29
Geländeerkundung in kleinkarpatischen Bachtälern 29

†Ladislav Bánesz - Karol Pieta (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Laténsky meč z hrobového nálezu v Cejkove 30
Latène-Schwert aus einem Grabfund in Cejkov 30

Juraj Bárta (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Nové paleolitické nálezy z Horných Štitár 31
Neue paläolithische Funde aus Horné Štitáre 31

Jozef Bátora (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Bronzová sekerka zo severovýchodného Slovenska 32
Bronzeaxt aus der Nordostslowakei 32

Jozef Bátora - Ján Hunka (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Nález medeného sekeromlatu z Tajnej 32
Fund einer Kupferhammeraxt aus Tajná 33

Peter Bednár (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Výskum v Nitre na ulici Pri synagóge 33
Ausgrabung in Nitra-Pri synagóge 34

Stredoveké nálezy z Novej Vsi nad Žitavou 35
Mittelalterliche Funde aus Nová Ves nad Žitavou 35

Peter Bednár – Eva Fottová (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Prieskumy na dolnom Pohroní 35
Begehungen im unteren Grantal 36

Výskum v Starom Tekove 36
Grabung in Starý Tekov 38

Prieskum v Hornej Seči 38
Geländebegehung in Horná Seč 39

Peter Bednár - Eva Fottová - Jozef Zábojník (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Výskum v priestore mestskej tržnice v Nitre 39
Grabung im Raum des städtischen Marktplatzes in Nitra 40

Lucia Benediková (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Prieskum na Kysuciach 41
Geländebegehung in der Kysuca-Region 44

Július Béreš (Archeologický ústav SAV – VPS, Košice)
Predstihový výskum v Petrovanoch 46
Vorsprungsgrabung in Petrovany 46

Július Béreš - Eva Horváthová (Archeologický ústav SAV - VPS, Košice)
Záchranný výskum v Malých a Veľkých Raškovciach 46
Rettungsgrabung in Malé und Veľké Raškovce 47

Gertrúda Březinová - Lucia Benediková (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Sídlisko z laténskej doby v Rakoviciach 48
Siedlung aus der Latènezeit in Rakovice 49

Jozef Bujna - Peter Štefanka (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Ojedinelý nález článku stredolaténskeho bronzového reťazového opaska z Nitry 49
Einzelfund des Gliedes einer mittellatènezeitlichen bronzenen Gürtelkette aus Nitra 50

Róbert Daňo - Ján Hunka (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Prieskum v Nitre-Selenci 51
Geländeerkundung in Nitra-Selenec 51

Róbert Daňo - Mária Hajnalová - Ján Hunka - Marián Samuel (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Prieskum v Bábe 51
Geländeerkundung in Báb 51

Zoltán Drenko (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)
Šiesta sezóna výskumu vo Svodíne 52
Sechste Grabungssaison in Svodín 52

Zaniknutý kostol vo Svodíne 52
Abgegangene Kirche in Svodín 53

Marcela Ďurišová (Pamiatkový ústav, Košice)
Prieskumy v Košiciach a v okrese Košice-okolie 53
Geländebegehungen in Košice und seinem Umkreis 54

Marcela Ďurišová - Juraj Gembický (Pamiatkový ústav, Košice)
Prieskum v Opinej 54
Geländebegehung in Opiná 55

Kristian Elschek - Vladimír Varsik (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Záchranný výskum v Lozorne 56
Rettungsgrabung in Lozorno 59

Kristián Elschek (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Miroslav Vrablec (Školská 1, Zohor)
Systematický celoplošný prieskum katastra obce Zohor 60
Systematische ganzflächige Geländeerkundung im Gemeidekataster von Zohor 66

Zdeněk Farkaš (Archeologické múzeum SNM, Bratislava) - Marián Samuel (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Predstihový výskum v Bratislave-Lamači 67
Vorsprungsgrabung in Bratislava-Lamač 68

Eva Fottová (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Nález bronzovej sekerky zo Starého Tekova 68
Fund eines Bronzebeiles aus Starý Tekov 69

Neolitické nálezy zo Zlatých Moraviec, časť Žitavany 69
Neolithische Funde aus Zlaté Moravce-Žitavany 69

Václav Furmánek (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Bronzová sekera s tulajkou z Kravian 70
Bronzenes Tüllenaxt aus Kravany 71

Gabriel Fusek (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Malý zisťovací výskum v kaštieli v Lukáčovciach 71
Kleine Feststellungsgrabung im Kastell von Lukáčovce 71

Lýdia Gačková (Zemplínske múzeum, Michalovce)
Záchranný výskum v Pozdišovciach 72
Rettungsgrabung in Pozdišovce 72

Marta Giertlová (Múzeum v Kežmarku, Kežmarok)
Záchranný výskum vo Veľkej Lomnici 72
Rettungsgrabung in Veľká Lomnica 74

Marta Giertlová (Múzeum v Kežmarku, Kežmarok) - Ľubomír Mihok (Hutnícka fakulta TU, Košice)
Prieskum na lokalite Kežmarok-Jeruzalemský vrch 75
Geländeerkundung auf der Fundstelle Kežmarok-Jeruzalemský vrch 76

Eva Hajnalová - Jana Mihályiová (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Archeobotanické nálezy v roku 2000 77
Archäobotanische Funde im J. 2000 80

Mária Hajnalová (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Rastlinné makrozvyšky analyzované v roku 2000 82
Plant macroremains analysed in year 2000 83

Milan Hanuliak (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Prieskum v Drženiciach 83
Geländeerkundung in Drženice 84

Peter Holec (Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava)
Vyhodnotenie osteologického materiálu z lokality Stráne pod Tatrami 84
Auswertung des osteologischen Materials aus dem Fundort Stráne pod Tatrami 87

Vyhodnotenie osteologického materiálu z lokalít Svit, Lučivná a Poráč 88
Auswertung von osteologischem Material aus den Fundorten Svit, Lučivná und Poráč 89

Dale Hudler (University of Texas, Austin, USA) - Ľubomíra Kaminská (Archeologický ústav SAV - VPS, Košice) - Silvia Tomášková (University of Texas, Austin, USA)
Zisťovacie výskumy v povodí strednej Ondavy 89
Feststellungsrabungen im mittleren Ondava-Flusstal 90

Ján Hunka - Eva Kolníková (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Prírastky mincí v archeologickom ústave SAV v rokoch 1999-2000 90
Münzzuwachs im Archäologischen Institut der SAW im J. 1999-2000 95

Ivan Cheben (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Marián Soják (Archeologický ústav SAV - VPS, Spišská Nová Ves)
Prieskum na stavbe Whirlpool v Poprade-Matejovciach 95
Geländeerkundung auf dem Bauareal Whirlpool in Poprad-Matejovce 96

Ľubomíra Kaminská (Archeologický ústav SAV - VPS, Košice)
Záchranné výskumy v Košiciach 96
Rettungsgrabung in Košice 97

Malgorzata Kaczanowska (Instytut Archeologii, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Poľsko) - Ľubomíra Kaminská (Archeologický ústav SAV - VPS, Košice) - Janusz K. Kozlowski - Marek Nowak (Instytut Archeologii, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Poľsko) - Marián Vizdal (Katedra všeobecných dejín FF PU, Prešov)
Slovensko-poľský výskum neolitického sídliska v Moravanoch 97
Slowakisch-Polnische Ausgrabung der neolithischen Siedlung in Moravany 100

Mária Kotorová - Jenčová (Vlastivedné múzeum, Hanušovce nad Topľou)
Nález dvoch bronzových ihlíc z Hermanoviec nad Topľou 100
Fund zweier Bronzenadeln in Hermanovce nad Topľou 101

Ivan Kuzma (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Nálezy z Gbeliec 101
Funde aus Gbelce 102

Nález delenej misy badenskej kultúry z Komjatíc 102
Fund einer geteilten Schüssel der Badener Kultur aus Komjatice 103

Hrob z Nitry-Dolných Krškán 103
Ein Grab aus Nitra-Dolné Krškany 104

Hrob z doby halštatskej z Mužle 104
Grab aus der Hallstattzeit in Mužla 105

Nálezy z Očkova 105
Funde aus Očkov 106

Výskum na stavbe Metro v Nitre-Mlynárciach 106
Ausgrabung auf der Baustelle des Metro in Nitra-Mlynárce 107

Ivan Kuzma - Ján Tirpák (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Rondel v Golianove 108
Eine Kreisgrabenanlage in Golianovo 110

Ivan Kuzma - Elena Blažová - Martin Bartík - Ján Rajtár (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Letecká prospekcia na Slovensku 112
Luftbildprospektion in der Slowakei 125

Martin Kvietok (Stoličková 8, Banská Bystrica) - Roman Hrončiak (Námestie L. Štúra 18, Banská Bystrica)
Prieskum na okolí Banskej Bystrice 138
Geländegrabung im Umkreis von Banská Bystrica 138

Jozef Labuda (Slovenské banské múzeum, Banská Štiavnica)
Archeologický výskum Starého mesta v Banskej Štiavnici 139
Archäologische Untersuchung der Altstadt in Banská Štiavnica 139

Mária Lamiová-Schmiedlová - Ladislav Olexa (Archeologický ústav SAV - VPS, Košice)
Nálezy z mladšej doby bronzovej a mladšej doby rímskej zo Ždane 139
Funde aus der jüngeren Bronzezeit und jüngeren römischen Zeit in Ždaňa 140

Gabriel Lukáč (Uzovský Šalgov 11) - Krzysztof Tunia (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Krakov, Polsko)
Slovensko-poľský prieskum v Poriečí Tople a Ondavy 140
Slowakisch-Polnische archäologische Geländeerkundung im Flusstal der Topla und Ondava 143

Róbert Malček (Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen) - Ľubomír Mihok (Hutnícka fakulta TU, Košice)
Záchranný výskum na polohe Haputka vo Zvolene 144
Rettungsgrabung in der Lage Haputka in Zvolen 145

Róbert Malček (Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen) - Tibor Pálinkás (Múzeum s galériou Hont, Šahy)
Prieskum povodia Krupinice 146
Begehung des Krupinica-Tales 146

Klára Marková - Kristián Elschek (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Sídliskové nálezy z Gajár 147
Siedlungsfunde aus Gajary 148

Marta Máceľová (Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica)
Stredoveké nálezy na Ulici Jána Cikkera v Banskej Bystrici 148
Mittelalterliche Funde in Ulica Jána Cikkera in Banská Bystrica 149

Marta Máceľová (Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica) - Róbert Malček (Vlastivedné múzeum, Zvolen)
Nové nálezy zo Sliača 149
Neufunde aus Sliač 150

Peter Milo (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Sídliskové nálezy z Lužianok 150
Funde aus Lužianky 151

Bronzový náramok z Nových Sadov-Čabu 151
Bronzearmband aus Nové Sady-Čab 151

Elena Miroššayová (Archeologický ústav SAV - VPS, Košice)
Bronzová sekera z Jablonova nad Turňou 152
Brozebeil aus Jablonov nad Turňou 152

Elena Miroššayová (Archeologický ústav SAV - VPS, Košice) - Božena Tomášová (Krajské múzeum, Prešov)
Záchranný výskum na diaľničnom privádzači Prešov-Západ 153
Rettungsgrabung auf der Fernstrassenzuleitung Prešov-Západ 154

Hromadný nález bronzových predmetov z Veľkého Šariša 154
Hortfund von Bronzegegenständen aus Veľký Šariš 155

Vladimír Mitáš (Hlboká 73/6, Nitra)
Nálezy lengyelskej kultúry z Čeladíc 155
Funde der Lengyel-Kultur aus Čeladice 156

Jozef Moravčík (Považské múzeum, Žilina)
Výskumy stredovekých kostolov v Žiline 156
Erforschungen frühmittelalterlicher Kirchen in Žilina 157

Tamara Nešporová (Trenčianske múzeum, Trenčín)
Nálezy militárií z Hrádku 157
Funde von Militaria aus Hrádok 158

Ladislav Olexa (Archeologický ústav SAV - VPS, Košice)
Dvadsiataštvrtá etapa výskumu v Nižnej Myšli 159
Vierundzwanzigste Grabungsetappe in Nižná Myšľa 160

Karol Pieta (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Peter Mosný (SÚPS - krajské stredisko, Banská Bystrica)
Halštatské a laténske osídlenie v Hornej Lehote 160
Hallstatt- und latènezeitliche Besiedlung in Horná Lehota 161

Veronika Plachá - Jozef Paulík (Mestské múzeum, Bratislava)
Najnovšie výsledky výskumu na Devíne 161
Die neuesten Ergebnisse der Grabung auf Devín 162

Marta Remiašová (Žarnova 9/23, Prievidza) - Katarína Keratová (Hornonitrianske múzeum, Prievidza)
Overovací výskum v Kamenci pod Vtáčnikom 163
Beglaubigungsgrabung in Kamenec pod Vtáčnikom 163

Peter Roth (Podtatranské múzeum, Poprad)
Prieskum v okolí Hranovnice 164
Geländeerkundung im Umkreis von Hranovnica 164

Výskum na námesti v Starej Ľubovni 164
Ausgrabung auf dem Stadtplatz in Stará Ľubovňa 164

Peter Roth (Podtatranské múzeum, Poprad) - Pavol Mišenko (Šarišské Dravce 131)
Pokračovanie výskumu hradu Plaveč 164
Fortsetzung der Untersuchung der Burg Plaveč 165

Záchranný výskum na námestí v Starej Ľubovni 166
Rettungsgrabung auf dem Stadtplatz in Stará Ľubovňa 167

Peter Roth (Podtatranské múzeum, Poprad) - Marián Soják (Archeologický ústav SAV - VPS, Spišská Nová Ves)
Nálezy zo stredovekých hradov 167
Funde aus mittelalterlichen Burgen 168

Nápis v Lučivnej 168
Inschrift in Lučivná 169

Marián Samuel (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Praveké nálezy z Hulu 169
Urzeitliche Funde aus Hul 169

Záchranný výskum a prieskum v Pohraniciach 170
Rettungsgrabung und Geländebegehung in Pohranice 170

Nález nádoby z Lapáša 171
Fund eines Gefässes aus Lapáš 171

Nález fragmentu knižnej spony z hradu Beckov 171
Fund des Fragmentes einer Buchspange von der Burg Beckov 171

Nálezy z Mane 171
Funde aus Maňa 172

Marián Samuel - Róbert Daňo (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Praveké pece z Dolných Lefantoviec 172
Urzeitliche Öfen aus Dolné Lefantovce 173

Jaroslava Schmidtová - Jitka Jezná (Mestské múzeum, Bratislava)
Záchranný výskum na stavbe odkanalizovania Bratislavy-Rusoviec 173
Rettungsgrabung beim Bau der Kanalisation von Bratislava-Rusovce 173

Záchranný výskum na Maďarskej ulici v Bratislave-Rusovciach 173
Rettungsgrabung in Maďarská ulica in Bratislava-Rusovce 174

Záchranný výskum na stavbe HDPE v Rusovciach a Čunove 174
Rettungsgrabung auf der Baustelle eines HDPE in Rusovce und Čunovo 174

Jaroslava Schmidtová - Jitka Jezná - Laura Juhászová (Mestské múzeum, Bratislava)
Záchranný výskum na stavbe prepojenia sietí v Bratislave-Rusovciach 175
Rettungsgrabung beim Bau der Netzverbindungen in Bratislava-Rusovce 175

Marián Soják (Archeologický ústav SAV - VPS, Spišská Nová Ves)
Terénny prieskum na Spiši 175
Geländeerkundung in der Zips 185

Nové nálezy numizmatických pamiatok zo Spiša 185
Neufunde numismatischer Denkmäler aus der Zips 187

Marián Soják (Archeologický ústav SAV - VPS, Spišská Nová Ves) - Martin Furman (Univerzita KF, Nitra)
Pokračovanie prieskumu chotára Domaňoviec 187
Fortsetzung der Geländeerkundung in der Gemarkung von Domaňovce 188

Marián Soják (Archeologický ústav SAV - VPS, Spišská Nová Ves) - Anton Suchý (Jilemnického 13, Svit)
Ukončenie výskumu v jaskyni Suchá diera 189
Abschliessende Grabung in der Höhle Suchá Diera 190

Miroslav Sova (Novomeského 7, Trenčín) - Danica Staššíková-Štukovská (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Nálezy z priepasti na Veľkých lúkach pri Krásnej Vsi 190
Archäologische Funde aus der Schlucht auf Veľké lúky bei Krásna Ves 190

Danica Staššíková-Štukovská (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Štrnásta sezóna výskumu v Borovciach 190
Vierzehnte Grabungssaison in Borovce 191

Záchranné akcie v Dubovanoch 191
Rettungsaktionen in Dubovany 192

Záchranný výskum na opevnenom sídlisku vo Veselom 192
Rettungsgrabung auf der befestigten Siedlung in Veselé 193

Záchranný výskum v Nitre na Kmeťkovej ulici 193
Rettungsgrabung in Nitra-Kmeťkova ulica 193

Záchranný výskum v Nitre na Štefánikovej ulici 194
Rettungsgrabung in Nitra-Štefánikova ulica 194

Michal Steiner - Pavol Steiner (Filozofická fakulta UKF, Nitra)
Nové nálezy v Úlanoch nad Žitavou 194
Neuefunde in Úlany nad Žitavou 196

Víťazoslav Struhár (Liptovské múzeum, Ružomberok)
Výšinné sídlisko púchovskej kultúry v Turíku 197
Höhensiedlung der Púchov-Kultur in Turík 197

Alena Šefčáková - Milan Thurzo (Prírodovedecké múzeum SNM, Bratislava)
Antropologická analýza ľudských osteologických nálezov z Nitry 197
Anthropological analysis of human skeletal finds from Nitra 199

Antropologická analýza kostrového nálezu z Veselého 199
Anthropologische Analyse eines Skelettfundes aus Veselé 200

Antropologická analýza kostrového nálezu z Dubovian 201
Anthropologische Analyse eines Skelettfundes aus Dobovany 201

Božena Tomášová (Krajské múzeum, Prešov)
Stredoveké nálezy z hradu Cejkov 201
Mittelalterliche Funde von der Burg Cejkov 202

Sklený náhrdelník z Veľkého Šariša 202
Glashalskette aus Veľký Šariš 202

Kamenný sekeromlat z Mirkoviec 203
Steinhammeraxt aus Mirkovce 203

Vladimír Turčan (Archeologické múzeum SNM, Bratislava) - Eric Vrba (Boston University, USA)
Pokračovanie revízneho výskumu v Stupave 203
Fortsetzung der Revisionsgrabung in Stupava 204

Jozef Urminský (Západoslovenské múzeum, Trnava)
Sídlisko lužianskej skupiny a stredodunajských popolnicových polí v Hlohovci 204
Siedlung der Lužianky-Gruppe und der mitteldanubischen Urnenfelder-Kultur in Hlohovec 205

Depot novovekej keramiky z Kátloviec 205
Ein Depot neuzeitlicher Keramik aus Kátlovce 205

Záchranný výskum v Koplotovciach 206
Rettungsgrabung in Koplotovce 206

Stredoveké nálezy z Trnavy 206
Mittelalterliche Funde aus Trnava 207

Peter Ušiak (Tajovského 51, Banská Bystrica) - Pavel Žuffa
Nové výšinné sídlisko z doby bronzovej pri Banskej Bystrici 207
Neue Höhensiedlung aus der Bronzezeit bei Banská Bystrica 208

Vladimír Varsik - Kristián Elschek (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Dve záchranné akcie medzi Bratislavou-Vajnormi a Ivankou pri Dunaji 208
Zwei Rettungsaktionen zwischen Bratislava-Vajnory und Ivanka Pri Dunaji 209

Vladimír Varsik (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Miroslav Vrablec (Školská 1, Zohor)
Prieskum trasy optického kábla v Bratislave-Petržalke a Jarovciach 210
Begehung der Trasse des Lichtkabels in Bratislava-Petržalka und Jarovce 210

Ladislav Veliačik (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Nálezy bronzových predmetov zo stredného Považia 210
Funde von Bronzegegenständen aus dem mittleren Waagtal 213

Ivona Vlkolinská (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Výskum na trase diaľničného privádzača v Beluši 213
Grabung auf der Trasse der Fernstrassenzufahrt in Beluša 213

Jozef Zábojník (Archeologický ústav SAV, Nitra)
Nález praslenu z Kapiniec 214
Fund eines Spinnwirtels aus Kapince 214

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV NITRA

Mapa 1. Mapa lokalít k prehľadu archeologických výskumov a nálezov na Slovensku v roku 2000 (číslovanie nálezísk zodpovedá poradovým číslam v tabuľke na s. 15-19).
Karte 1. Karte der Fundorte zur Übersicht der archäologischen Grabungen und Funde in der Slowakei im J. 2000 (die Nummern der Fundstellen entsprechen den laufenden Zahlen in der Tabelle auf S. 15-19).

Prehľad slovenských lokalít, na ktorých sa v r. 2000 uskutočnili výskumy alebo zistili archeologické objekty, nálezy a pod. (Poradové čísla zodpovedajú číslam na mape 1).

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															Príspevok na strane
					doba					stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania		
1	Andovce	Nové Zámky		*	*													27
2	Banská Bystrica	Banská Bystrica	?									*	*	*				138; 148
3	Banská Štiavnica	Banská Štiavnica										*	*					139
4	Bardejov	Bardejov			*								*	*				140
5	Bardejov-Bardejovská Nová Ves	Bardejov			*									*				141
6	Bardejov-Dlhá Lúka	Bardejov			*													141
7	Batizovce	Poprad	*											*				175; 185
8	Báb	Nitra				?								*				51
9	Beckov	Nové Mesto nad Váhom											*					171
10	Beharovce	Levoča				?							*		*			181
11	Beluša	Púchov										*	*					90; 213
12	Blatné	Senec		*		*						*						27
13	Borovce	Piešťany		*					*		*	*						90; 190
14	Bratislava-Čunovo	Bratislava							*			*		*				174
15	Bratislava-Devín	Bratislava			*	*	*	*	*					*				161
16	Bratislava-Jarovce	Bratislava						*	*									210
17	Bratislava-Lamač	Bratislava		*	*			*										67
18	Bratislava-Rusovce	Bratislava							*			*	*	*				90; 173; 174; 175
19	Bratislava-Staré Mesto	Bratislava							*	*								90
20	Bratislava-Trnávka	Bratislava							*									91
21	Bratislava-Vajnory	Bratislava							*									208
22	Brezovička	Sabinov											*	*				167
23	Buková	Trnava											*	*				91
24	Bzovík	Krupina			*													146
25	Cejkov	Trebišov						*					*					30; 201
26	Cífer-Pác	Trnava							*				*	*				91
27	Čechynce	Nitra							*									92
28	Čeľadice	Nitra			*													155
29	Domaňovce	Levoča				*			*		*	*	*	*	*			185; 187
30	Drženice	Levice			*							*						83
31	Dubovany	Piešťany				*	*		*				*	*				191; 201
32	Gajary	Malacky			*													147

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															Príspevok na strane
					doba					stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania		
33	Gánovce	Poprad				*								*				176
34	Gbelce	Nové Zámky			*	*			*				*					101
35	Golianovo	Nitra		*														108
36	Hermanovce nad Topľou	Vranov nad Topľou				*												100
37	Hlohovec	Hlohovec		*		*					*							204
38	Horná Lehota	Brezno					*	*										160
39	Horná Mičiná	Banská Bystrica						*										138
40	Horná Seč	Levice		*		*						*	*					38
41	Horné Štitáre	Topoľčany	*															31
42	Hôrka	Poprad												*				185
43	Hrabušice	Spišská Nová Ves				*		*	*				*	*				92; 167; 185
44	Hranovnica	Poprad		?									*	*				164; 176
45	Hrádok	Nové Mesto nad Váhom				*	*				*		*					157
46	Hubina	Piešťany				*												212
47	Hul	Nové Zámky												*				92; 169
48	Hurbanovo	Komárno							*				*	*				92
49	Hutka	Bardejov			*								*					141
50	Chotín	Komárno							*				*	*				92; 94
51	Imeľ	Komárno							*									94
52	Ivanka pri Dunaji	Senec							*									208
53	Jablonec	Pezinok				*												29
54	Jablonov nad Turňou	Rožňava				*												152
55	Jamník	Spišská Nová Ves				*					*							182
56	Kamenec pod Vtáčnikom	Prievidza						*										163
57	Kamenica	Sabinov							*				*	*				168
58	Kapince	Nitra													*			214
59	Kapišová	Svidník			*									*				142
60	Kátlovce	Trnava												*				205
61	Kežmarok	Kežmarok						*	*									75
62	Komárno	Komárno								*								77
63	Komárno-Veľký Harčáš	Komárno							*									94
64	Komjatice	Nové Zámky			*													102
65	Koplotovce	Hlohovec				*		*	*			*	*					206
66	Košice	Košice-mesto		*		*							*	*				53; 77; 96
67	Kravany	Poprad				*												70

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															Príspevok na strane
					doba					stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania		
68	Krásna Ves	Bánovce nad Bebravou		?														190
69	Krupina	Krupina			*	*			*		*	*		*				146
70	Kružlová	Svidník	*		*													142
71	Kysucké Nové Mesto	Kysucké Nové Mesto				*	*			*	*	*	*	*				41
72	Lapáš	Nitra									*	*						171
73	Lefantovce	Nitra				*									*			172
74	Letanovce	Spišská Nová Ves			*	*			*		*	*	*					94; 182
75	Levoča	Levoča											*					77
76	Likavka	Ružomberok						*										94
77	Lipovce	Prešov											*	*				168
78	Lozorno	Malacky		*	*	*		*			*	*						56
79	Lučivná	Poprad	*										*	*				88; 168; 176
80	Lukáčovce	Nitra											*					71
81	Lužianky	Nitra		*		*	*											150
82	Malé Raškovce	Michalovce		*		*		*				*	*		*			47
83	Maňa	Nové Zámky		*	*	*			*				*					171
84	Marhaň	Bardejov	*										*					142
85	Medzev-Nižný Medzev	Košice-okolie												*				53
86	Mikulášová	Bardejov			*								*					142
87	Mikušovce	Ilava				*												211
88	Mirkovce	Prešov			*													203
89	Modra	Pezinok									*	*						78
90	Mokroluh	Bardejov			*	*			*			*		*				142
91	Moravany	Michalovce		*														78; 89; 97
92	Muráň	Revúca											*	*				168
93	Mužla	Nové Zámky					*											104
94	Mýtne Ludany	Levice		*		*							*					35
95	Necpaly	Martin						*										82
96	Nesvady	Komárno							*									94
97	Nitra	Nitra		*	*	*		*	*		*	*	*	*				39; 49; 51; 94; 193; 194; 197
98	Nitra-Dolné Krškany	Nitra				*						*						103
99	Nitra-Dražovce	Nitra				*							*					78
100	Nitra-Chrenová	Nitra											*	*				94
101	Nitra-Mlynárce	Nitra	*	*		*			*				*	*				82; 106

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															Príspevok na strane
					doba					stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania		
102	Nitra-Staré Mesto	Nitra				*		*			*	*	*	*				33; 78
103	Nitra-Zobor	Nitra								*								79
104	Nižná Myšľa	Košice-okolie				*												159
105	Nižný Hrabovec	Vranov nad Topľou	*															79; 89
106	Nižný Mirošov	Svidník			*													143
107	Nižný Orlík	Svidník			*													143
108	Nová Ves nad Žitavou	Nitra											*					35
109	Nové Sady	Nitra				*												151
110	Očkov	Piešťany											*		*			105
111	Opiná	Košice-okolie											*	*				54
112	Petrovany	Prešov										*	*	*	*			46
113	Plaveč-Podzámok	Stará Ľubovňa											*	*				164; 168
114	Pohranice	Nitra		*	*	*		*					*		*			170
115	Poprad	Poprad				*		*	*				*	*	*			95; 177; 186
116	Pozdišovce	Michalovce										*						72
117	Prašník	Piešťany				*												27
118	Prešov	Prešov		*		*		*			*	*						153
119	Priechod	Banská Bystrica					?	?										138
120	Radvaň nad Dunajom	Komárno							*									83
121	Rakovice	Piešťany					*	*										48; 83
122	Rudinka	Kysucké Nové Mesto						*		*	*	*	*	*				43
123	Sliač	Zvolen									*		*	*				149
124	Smilno	Bardejov			*								*	*				143
125	Smolenice	Trnava				*												28
126	Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	*	*		*			*		*	*	*	*				182
127	Spišská Teplica	Poprad	*		*	*	*	*	*				*	*				80; 177; 186
128	Spišské Podhradie	Levoča			*	*							*	*				181
129	Spišské Tomášovce	Spišská Nová Ves				*												183
130	Spišský Hrhov	Levoča							*				*	*				188
131	Spišský Štiavnik	Poprad		*		*			*			*	*	*				179; 186
132	Stará Ľubovňa	Stará Ľubovňa											*	*				164; 166
133	Starý Tekov	Levice		*		*						*	*	*				36; 68
134	Stráne pod Tatrami	Kežmarok		*														84
135	Stupava	Malacky							*									203
136	Svit	Poprad	*									*	*	*				88
137	Svodín	Nové Zámky											*	*				52

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															Príspevok na strane
					doba					stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania		
138	Šelpice	Trnava												*				94
139	Špania Dolina	Banská Bystrica				*												207
140	Štrba	Poprad											*					179
141	Šuňava	Poprad											*	*				180; 186
142	Tajná	Nitra			*													32
143	Tekovský Hrádok	Levice		*		*			*									35
144	Trenčianske Teplice	Trenčín				*												27
145	Trnava	Trnava											*					206
146	Turík	Ružomberok						*						*				197
147	Turňa nad Bodvou	Košice-okolie											*					53
148	Úľany nad Žitavou	Nové Zámky		*				*	*	*	*	*		*				194
149	Veľká Lomnica	Kežmarok			?	*	*	?										72
150	Veľké Raškovce	Michalovce		*		*		*	*			*	*		*			47
151	Veľký Slavkov	Poprad	*			*	*	*					*					180
152	Veľký Šariš	Prešov					*	*										154; 202
153	Vernár	Poprad															*	180
154	Veselé	Piešťany				*						*	*					192; 199
155	Vištuk	Pezinok											*					29
156	Vlkanová	Banská Bystrica		?	?								*	*				138
157	Vydrník	Poprad		*									*	*	*			181; 186
158	Vyšný Mirošov	Svidník			*													143
159	Vyšný Orlík	Svidník		*	*													143
160	Zádiel	Košice-okolie				*		*					*					80
161	Zborov	Bardejov			*													143
162	Zemné-Gúg	Nové Zámky							*					*				94
163	Zlaté Moravce-Žitavany	Zlaté Moravce		*								*						69
164	Zohor	Malacky			*	*		*	*	*	*	*						60
165	Zvolen	Zvolen			*	*			*									144
166	Zvončín	Trnava				*												80
167	Ždaňa	Košice-okolie				*			*									139
168	Žehra	Spišská Nová Ves		*	*													183
169	Žilina	Žilina											*	*				43; 156
170	Žilina-Brodno	Žilina								*	*	*	*	*				44
171	Žirany	Nitra				*	*	*										82
172	neznáma	Snina				*												32

Mapa 2. Mapa slovenských lokalít, na ktorých sa v r. 1999-2000 uskutočnila letecká prospekcia (príspevok na s. 112).
Karte 2. Karte der in den Jahren 1999-2000 durch die Luftprospektion festgestellten slowakischen Fundstellen (Beitrag siehe S. 112).

Prehľad slovenských lokalít, na ktorých sa v r. 1999-2000 uskutočnila letecká prospekcia (príspevok na str. 112; poradové čísla zodpovedajú číslam na mape 2).

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															
						doba				stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania
1	Alekšince	Nitra		*												*
2	Bajč-Vlkanovo	Komárno			*											
3	Báb-Malý Báb	Nitra														*
4	Bánov	Nové Zámky														*
5	Bešeňov	Nové Zámky														*
6	Biely Kostol	Trnava					*									
7	Branč	Nitra											*			
8	Bratislava	Bratislava											*			
9	Bratislava-Čunovo	Bratislava														*
10	Bratislava-Devínska Nová Ves	Bratislava														*
11	Bratislava-Jarovce	Bratislava														*
12	Bratislava-Karlova Ves	Bratislava											*			
13	Bratislava-Petržalka	Bratislava														*
14	Bratislava-Rusovce	Bratislava														*
15	Brehov	Trebišov											*			
16	Brekov	Humenné											*			
17	Cífer	Trnava														*
18	Cífer-Pác	Trnava								*						
19	Čachtice	Nové Mesto nad Váhom														*
20	Čalovec	Komárno														*
21	Čeľadice	Nitra														*
22	Čerhov	Trebišov														*
23	Černík	Nové Zámky														*
24	Čičov	Komárno											*			
25	Čierna Voda	Galanta		*												*
26	Dechtice	Komárno											*			
27	Demandice	Levice		*												*
28	Dohňany	Púchov														*
29	Dohňany-Mostište	Púchov														*
30	Dolná Súča	Trenčín				*										
31	Dolné Saliby	Galanta														

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov														
						doba				stredovek							
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania
32	Dolné Srnie	Nové Mesto nad Váhom				*										
33	Dolný Chotár	Galanta														*
34	Drietoma	Trenčín														*
35	Dvorníky-Posádka	Hlohovec				*										
36	Dvory nad Žitavou	Nové Zámky														*
37	Fiľakovo	Lučenec											*			
38	Fintice	Prešov											*			
39	Gajary	Malacky														*
40	Geča	Košice-okolie														*
41	Golianovo	Nitra		*												
42	Hajnáčka	Rimavská Sobota											*			
43	Halič	Lučenec											*			
44	Hlohovec	Hlohovec														*
45	Horná Kráľová	Šaľa														*
46	Horná Potôň	Dunajská Streda		*												
47	Horná Potôň-Benkova Potôň	Dunajská Streda		*												*
48	Horné Otrokovce	Hlohovec		*												
49	Horné Saliby	Galanta		*												*
50	Hosťovce	Košice-okolie														*
51	Hraničná pri Hornáde-Kechnec	Košice-okolie														*
52	Hrhov	Rožňava														*
53	Hronovce-Vozokany nad Hronom	Levice														*
54	Hrušov	Rožňava														*
55	Hubovo	Rimavská Sobota														*
56	Hurbanovo	Komárno														*
57	Hurbanovo-Bohatá	Komárno														*
58	Hurbanovo-Konkoľ	Komárno														*
59	Hviezdoslavov	Dunajská Streda														*
60	Chotín	Komárno														*
61	Igram	Senec														*
62	Jahodná	Dunajská Streda														*
63	Jakubov	Malacky														*
64	Jarok	Nitra														*
65	Jelka	Galanta														*

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															
						doba				stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania
66	Jelšovce	Nitra														*
67	Kajal	Galanta														*
68	Kalná nad Hronom	Levice														*
69	Kátlovce	Trnava						*								
70	Kľačany	Hlohovec		*												
71	Kolárovo	Komárno														*
72	Komjatice	Nové Zámky														*
73	Košeca-Nozdrovice	Ilava					*	*								
74	Kráľov Brod-Slovenské Pole	Galanta		*												*
75	Kráľová nad Váhom	Šaľa														*
76	Krásnohorské Podhradie	Rožňava											*			
77	Kvašov	Púchov						*								
78	Láb	Malacky														*
79	Lefantovce-Horné Lefantovce	Nitra											*			
80	Leles	Trebišov											*			
81	Leopoldov	Hlohovec											*			
82	Lipová-Ondrochov	Nové Zámky														*
83	Lozorno	Malacky														*
84	Malé Kozmálovce	Levice														*
85	Marcelová	Komárno														*
86	Matúškovo	Galanta														*
87	Močenok	Šaľa												*		*
88	Mojzesovo	Nové Zámky														*
89	Mostová	Galanta														*
90	Mužla	Nové Zámky														*
91	Mužla-Jurský Chlm	Nové Zámky														*
92	Neded	Šaľa														*
93	Nitra	Nitra				*			*				*			*
94	Nižná Myšľa	Košice-okolie				*							*			*
95	Nové Zámky	Nové Zámky											*			*
96	Nový Život-Eliášovce	Dunajská Streda														*
97	Oponice	Topoľčany											*			
98	Orechová Potôň	Dunajská Streda		*												*
99	Orechová Potôň-Dolná Potôň	Dunajská Streda														*

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															
						doba				stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania
100	Palárikovo	Nové Zámky														*
101	Pata	Galanta														*
102	Patince	Komárno														*
103	Perín-Chym-Perín	Košice-okolie														*
104	Podhájska-Svätuša	Nové Zámky											*			
105	Podhorany	Nitra				*										
106	Podhradie	Topoľčany											*			*
107	Podskalie	Považská Bystrica														*
108	Poľný Kesov	Nitra														*
109	Prašník	Piešťany				*	*									
110	Púchov-Hoštiná	Púchov														*
111	Rišňovce	Nitra														*
112	Rybník	Levice				*										
113	Sedliská	Vranov nad Topľou											*			
114	Sekule	Senica														*
115	Selec	Trenčín				*										
116	Sereď	Galanta												*		
117	Skalka nad Váhom	Trenčín						*	*				*			
118	Sládkovičovo-Malá Mača	Galanta											*			
119	Slanec	Košice-okolie											*			
120	Smolenice	Trnava					*						*			
121	Sokolce	Komárno														*
122	Somotor	Trebišov				*	*						*			
123	Starý Tekov	Levice				*							*			
124	Stránska	Rimavská Sobota			*											
125	Streženice	Púchov														*
126	Svätý Peter	Komárno														*
127	Šahy-Tešmák	Levice		.									*			
128	Šarišské Michaľany	Sabinov		*												
129	Šarovce	Levice														*
130	Šaštín-Stráže	Senica											*			*
131	Šoporňa	Galanta														*
132	Štefanov	Senica		*												
133	Štúrovo	Nové Zámky												*		

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov														
						doba				stredovek							
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania
134	Štúrovo-Obid	Nové Zámky														*
135	Šurany	Nové Zámky														*
136	Šurany-Nitriansky Hrádok	Nové Zámky		*	*	*										*
137	Šurianky	Nitra														*
138	Šurice	Lučenec											*			
139	Šúrovce	Trnava														*
140	Tehla	Levice														*
141	Tomášikovo	Galanta		*												
142	Topoľníky	Dunajská Streda														*
143	Trakovice	Hlohovec														*
144	Trávnik	Komárno														*
145	Trenčianske Bohuslavice	Nové Mesto nad Váhom				*										
146	Trenčianske Teplice	Trenčín				*										
147	Trhová Hradská	Dunajská Streda		*												*
148	Trstice	Galanta		*												*
149	Turňa nad Bodvou	Košice-okolie											*			
150	Udiča	Považská Bystrica						*								
151	Úľany nad Žitavou	Nové Zámky												*		*
152	Váhovce	Galanta														*
153	Včelince	Rimavská Sobota				*										
154	Veľké Kosihy	Komárno														*
155	Veľké Lovce	Nové Zámky											*			
156	Veľké Raškovce	Michalovce														*
157	Veľké Turovce-Dolné Turovce	Levice														*
158	Veľké Úľany-Nové Osady	Galanta														*
159	Veľký Kamenec	Trebišov											*			
160	Veľký Kýr	Nové Zámky														*
161	Veľký Lapáš	Nitra														*
162	Veľký Meder	Dunajská Streda							*							*
163	Vinné	Michalovce											*			
164	Vinodol	Nitra														*
165	Vráble	Nitra				*							*	*		*
166	Závod	Malacky			*	*	*		*							

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov															
						doba				stredovek								
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	pravek	bez možnosti datovania
167	Zemianske Podhradie	Nové Mesto nad Váhom				*										
168	Zemianske Sady	Galanta														*
169	Zemné	Nové Zámky														*
170	Zemplín	Trebišov						*					*			
171	Zlaté Klasy-Rastice	Dunajská Streda														*
172	Zohor	Malacky														*

ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY ZO SÚKROMNEJ ZBIERKY

Juraj Bartík - Róbert Bača

Dokumentácia archeologických artefaktov uložených u zberateľa z Ilavy.

1. Andovce (okr. Nové Zámky), extravilán obce, ojedinelý nález. Polotovar kamenného sekeromlatu nepravidelného tvaru so zaobleným ostrím i tylom a nedovŕtaným otvorom ∅ 2,5 cm. Materiál: hornina sivej farby. Rozmery: dĺ. 220 mm, max. š. 74 mm, max. v. 74 mm (obr. 1: 1). Nedokončený artefakt postráda výrazné datovateľné znaky, preto ho len rámcovo zaraďujeme do mladšej alebo neskorej doby kamennej.

2. Pravdepodobne Trenčianske Teplice (okr. Trenčín), miesto nálezu, označené ako Patrovec, autori nevedia identifikovať. Sekera s rovným tylom a mierne zaobleným, nerozšíreným ostrím. Povrch pokrýva zeleno-hnedá patina. Rozmery: dĺ. 79 mm, max. š. 22 mm, max. hr. 14 mm (obr. 1: 2).

Podľa typologickej schémy J. Říhovského patrí sekera z neznámej lokality k masívnym stlačeným lichobežníkovitým tvarom, v ich rámci k variantu Ba - s hrubším prierezom a nízkymi vývalkovitými lištami. Variant zastupujú na Morave len dva ojedinelé nálezy, z ktorých exemplár z lokality Suchá Loz v okr. Uherské Hradiště je so sekerou z Patrovca temer identický. Na základe ich príbuzenstva s medenými plochými sekerami sa predpokladá datovanie do skorej doby bronzovej (*Říhovský 1992*, 78).

3. Prašník (okr. Piešťany), poloha Hradisko, pravdepodobne nález detektorom. Nákrčník zhotovený z tyčinky kruhového prierezu so zúženými koncami zvinutými do očka. Stredná časť tyčinky je tordovaná. Rozmery: ∅ 165 mm, max. hr. 6 mm (obr. 1: 3).

Predmet patrí k tenkostenným tordovaným nákrčníkom s očkami, k variantu s nezdobenými ukončeniami tyčinky. Exemplár pochádzajúce z hrobov a depotov dokladajú ich obľubu od stredného, príp. staršieho stupňa popolnicových polí až po staršiu dobu železnú (*Novotná 1984*, 34). V prípade exemplára zo súkromnej zbierky niet dôvodu pochybovať, že spolu s ďalším, už skôr známym masívnejším nákrčníkom z Prašníka patrí nositeľom lužickej kultúry neskorej doby bronzovej (sliezsky stupeň), ktorí na polohe Hradisko sídlili a vybudovali opevnenie (*Novák*).

Literatúra

Novák - J. Novák: Archeologický výskum v Prašníku, okr. Trnava. Nepaginovaný a nevročený katalóg výstavy. Západoslovenské múzeum v Trnave.

Novotná 1984 - M. Novotná: Halsringe und Diademe in der Slowakei. PBF XI, Bd. 4, München 1984.

Říhovský 1992 - J. Říhovský: Die Äxte, Beile, Meißel und Hämmern in Mähren. PBF IX, Bd. 17, Stuttgart 1992.

ARCHÄOLOGISCHE FUNDE AUS EINER PRIVATSAMMLUNG. Einen Bestandteil der in Ilava untergebrachten Sammlung bildet das Halbfabrikat einer steinernen Hammeraxt (Abb. 1: 1) aus Andovce (Bez. Nové Zámky) und ein archaisches bronzenes Randleistenbeil (Abb. 1: 2) wahrscheinlich aus Trenčianske Teplice (Bez. Trenčín). Ein tordierter Bronzehalsring (Abb. 1: 3) stammt vom Burgwall der schlesischen Stufe der Lausitzer Kultur in Prašník (Bez. Trnava).

VÝSKUM POHREBISKA ZO STARŠEJ DOBY BRONZOVEJ V BLATNOM

Juraj Bartík - Zdeněk Farkaš

Blatné (okr. Senec), poloha Pustáky, záchranno-zisťovací výskum neolitického sídliska a pohrebiska z doby bronzovej. Uloženie nálezov: Archeologické múzeum SNM, Bratislava.

Pohrebisko na okraji terasy medzi obcami Senec a Blatné objavil v r. 1996 múzejný spolupracovník K. Šimlaštík. Orba každoročne vynášala na povrch ľudské kosti, z ktorých časť bola zafarbená zelenou patinou. V snahe spresniť datovanie hrobov bol v r. 2000 na hrane terasy odkrytý úsek s plochou asi 320 m^2, z ktorého pochádzajú sídliskové objekty a hroby datované do troch období:

1. **Sídlisko z mladšej doby kamennej**: päť sídliskových jám kruhového a oválneho tvaru s plochým dnom obsahovalo predovšetkým keramický materiál z II. stupňa želiezovskej skupiny. Črepy zdobené notovými hlavičkami však nevylučujú ani dlhšie, prípadne opakované osídlenie polohy.

2. **Pohrebisko zo staršej doby bronzovej**: na odkrytej ploche sa hrobové jamy prejavili ako nevýrazné rady obdĺžnikovitých až oválnych útvarov orientovaných zhruba v smere S-J. Ich minimálne zahĺbenie do podložia (0-55 cm) a rozvlečené kostry poukazujú na pokročilé štádium poškodenia lokality orbou. Predpokladáme, že odkrytý prázdny priestor bez hrobov na južnej strane terasy predstavuje hranicu pochovávania. V zhode s dôsledne dodržiavanými pohrebnými zvykmi nositeľov nitrianskej kultúry aj v Blatnom ukladali mŕtvych v skrčenej polohe s odlíšením mužov a žien. Šestnásť zosnulých (z 31) dostalo do hrobu výbavu z trvanlivého materiálu. Pre mužov sú charakteristické hroty šípov, šidlá zo zvieracích kostí a dlhšie kamenné čepele. Ženy uložili s medenými prsteňmi, náramkami a náhrdelníkmi z korálikov, vyrezaných z jelenieho parohu. Šperky v tvare vŕbového listu s pozdĺžnym rebrom i bez neho vo funkcii náramkov, vlasových šperkov i prsteňa nechýbajú v hroboch obidvoch pohlaví. V niekoľkých prípadoch sa objavil aj drôtený slučkovitý šperk a zvyšky mäsitej potravy - kosti z dobytka a kôz/oviec. Iba do dvoch hrobov priložili hlinené nádoby. Zvláštnu pozornosť si zaslúži džbánok zo ženského hrobu 20, ktorý zodpovedá nádobám tzv. protoúnětickej kultúry na Morave. Na odkrytej ploche v Blatnom ukladali mŕtvych len v období nitrianskej kultúry. Charakteristické nálezy predchádzajúceho alebo nasledujúceho vývoja nie sú v hrobových inventároch zastúpené. Z hľadiska zistenia rozsahu pochovávania, kultúrneho zaradenia i doby používania celého pohrebiska nepokladáme odkrytý úsek v Blatnom za dostatočný.

3. **Pohrebisko zo stredoveku(?)**: datovanie dvoch pohrebov sa opiera len o železný nožík a uloženie mŕtvych na chrbte. Nie je vylúčená ich súvislosť so sídliskom z 10.-11. stor. v polohe Senec-Hriadky.

ERFORSCHUNG EINES GRÄBERFELDES AUS DER ÄLTEREN BRONZEZEIT IN BLATNÉ (Bez. Senec). An der Stelle des Oberflächenfundes menschlicher Knochen wurden fünf Siedlungsgruben der Želiezovce-Gruppe und zwei Gräber wahrscheinlich aus dem Mittelalter freigelegt. Vom Inventar der 31 Gräber der Nitra-Kultur der älteren Bronzezeit verdient das Grab Nr. 20 mit einem Krug der Protoaunjetitzer Kultur besondere Beachtung.

NOVÝ HROB STREDODUNAJSKEJ MOHYLOVEJ KULTÚRY V SMOLENICIACH

Juraj Bartík - Zdeněk Farkaš

Smolenice (okr. Trnava) poloha Durchplatz, nálezy z doby bronzovej získané pri poľnohospodárskych prácach. Uloženie: súkromná zbierka.

Ponúknutý súbor keramiky a bronzových artefaktov sa kvôli nereálne vysokým finančným požiadavkám nestal súčasťou zbierok Archeologického múzea SNM. Neznámy nálezca ich údajne vykopal na svojej záhrade, v miestnej časti nazývanej Durchplatz, kde zo stredu kamenného kruhu vybral črepy, bronzové predmety a prepálené kostičky. Posledným však nevenoval pozornosť a nechal ich vo výkope. Niekoľko drobných fragmentov kostičiek obsahovala hlina na dne škatule, v ktorej bol súbor predložený. Ukázalo sa, že črepy patria dvom nádobám, ktoré sa dajú kresbovo zrekonštruovať. Fragmenty z ďalších keramických tvarov súbor neobsahoval. Napriek neodbornému spôsobu získania nemáme dôvod neveriť informáciám o nálezových okolnostiach a predpokladáme, že predmety pochádzajú z urnového alebo jamkového hrobu.

Opis nálezov

1. Amfora s mierne kónickým hrdlom prechádzajúcim bez odsadenia do vydutiny, na ktorej sú štyri vypukliny. Spodná časť nádoby je zdrsnená zvislým prstovaním. Uchá ani ich fragmenty sa v súbore nenachádzali. Farba tmavohnedá. Rozmery: v. 330 mm, š. 340 mm (obr. 2: 1).

2. Misa s mierne odsadeným dnom. Farba svetlohnedá. Rozmery: v. 45 mm, ∅ ústia 205 mm (obr. 2: 4).

3. Čepeľ dýky zo zaobleným tylom a mierne vydutým obrysom. Dva nity pripevňovali k tylu drevenú rukoväť, ktorú ako ukazuje odtlačok v patine, ukončoval oblúkovitý výrez. Čepeľ zosilňuje nízke stredové rebro. Povrch dýky pokrýva

ušlachtilá patina svetlozelenej farby i zhubná korózia s neodstránenými časticami hliny a kamienkov. V hornej časti odtlačenú líniu môžeme najskôr spojiť s obrubou puzdra. Rozmery: dĺ. 110 mm, š. 23 mm, hr. 4 mm. (obr. 2: 3).

4. Hrot šípu s tuľajkou. Krídla hrotu majú na základni výrez, ktorý môžeme označiť ako spätné krídelká. V spodnej časti tuľajky je na odlievacom šve drobný otvor. Povrch pokrýva patina zelenej farby. Rozmery: dĺ. 34 mm, š. 9 mm, hr. 6 mm. (obr. 2: 2).

Predpokladáme, že hrob patrí k mohylníku stredodunajskej mohylovej kultúry, ktorého výskum začal už v 19. stor. Vtedy N. Sándorfi prekopal 18 hrobov, z ktorých sedem kostrových a jeden žiarový obsahovali výbavu zo strednej doby bronzovej (*Sándorfi 1896*, 109). O sedemdesiat rokov neskôr preskúmal M. Dušek na polohách Durchplatz, Záhumenice a Na Panskom pätnásť mohylovitých násypov a ich zvyškov. Z mohýl získal 25 kostrových, 19 žiarových urnových a 7 žiarových jamových hrobov (*Dušek 1980*, 341). Údajný hrobový inventár dopĺňa teda počet pochovaných s nálezmi zo strednej doby bronzovej 60 hrobov. Keramika a bronzové predmety sa nevymykajú z predpokladanej doby používania smolenického mohylníka - stredného až neskorého stupňa stredodunajskej mohylovej kultúry.

Literatúra

Dušek 1980 – M. Dušek: Pohrebisko stredodunajskej mohylovej kultúry v Smoleniciach. Slov. Arch. 28, 341-382.

Sándorfi 1896 – N. Sándorfi: Szomolányi ásatások (Pozsony M.) Arch. Ért. 16, 109-118.

EIN NEUES GRAB DER MITTELDANUBISCHEN HÜGELGRÄBERKULTUR IN SMOLENICE (Bez. Trnava). Angeblich fand man Scherben rekonstruierbarer Gefäße und Bronzegegenstände zusammen mit Leichenbrandresten in "der Mitte eines Steinkreises". An der angegebenen Stelle untersuchte man wiederholt ein Hügelgräberfeld der mitteldanubischen Hügelgräberkultur.

PRIESKUM V POVODÍ MALOKARPATSKÝCH POTOKOV

Juraj Bartík - Ján Štrbík

Regionálny prieskum, zber v povodí potokov prameniacich v Malých Karpatoch. Uloženie nálezov: Archeologické múzeum SNM, Bratislava.

V priebehu jarných poľnohospodárskych prác boli opakovane overené viaceré lokality, avšak povrchový prieskum zväčša potvrdil už známe skutočnosti.

1. Jablonec (okr. Pezinok). Z areálu polykultúrneho sídliska nad pravým brehom potoka Gidra pochádza bronzová ihlica s roztepanou hlavičkou zvinutou do očka (obr. 4: 1). Jej horná časť štvorcového prierezu je zdobená pravým tordovaním. Predpokladáme, že artefakt súvisí s už skôr známym osídlením lokality v strednej a mladšej dobe bronzovej (*Bartík/Štrbík 1990*, 33).

2. Vištuk (okr. Pezinok). Na svahu v polohe Nad tehelňou sa povrchovým zberom získala pracka z farebného kovu (obr. 4: 3) a hrot šípu s tŕňom (obr. 4: 2). Obidva predmety patria najskôr do vrcholného stredoveku.

Literatúra

Bartík/Štrbík 1990 - J. Bartík/J. Štrbík: Prieskum v povodí Vištuckého potoka a Gidry. AVANS 1988, 1990, 32-34.

GELÄNDEERKUNDUNG IN KLEINKARPATISCHEN BACHTÄLERN. 1. Jablonec (Bez. Pezinok). Fund einer Bronzenadel in einer Siedlung aus der mittleren und jüngeren Bronzezeit (Abb. 4: 1). 2. Vištuk (Bez. Pezinok) - Lesefund einer Schnalle und Pfeilspitze (Abb. 4: 2, 3) aus dem Hochmittelalter.

LATÉNSKY MEČ Z HROBOVÉHO NÁLEZU V CEJKOVE

† Ladislav Bánesz - Karol Pieta

Cejkov (okr. Trebišov), poloha Tokajský vrch, doba laténska, pohrebisko, zber. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Lokalita je známa ako gravettienske sídlisko, skúmané s prestávkami v r. 1960-1988 L. Báneszom. Je to výrazná, poľnohospodársky využívaná vyvýšenina v severnej časti Zemplínskych vrchov. Menovaný v r. 1973 vykonal na oráčine na vrchole kopca povrchový prieskum, pri ktorom objavil zlomky keramiky a časť železného meča. Nález po rokoch postúpil na spracovanie druhému autorovi. Keramika sa nezachovala a podľa výskumnej správy nálezcu (Správa 6945/74) išlo najmä o na kruhu točený okrajový zlomok laténskej fľašovitej nádoby. Nálezy sa podľa zachovanej dokumentácie nedajú v rámci náleziska lokalizovať.

Opis nálezu

Železný meč s plochou čepeľou s nevýrazným stredovým rebrom, značne skorodovaný. Čepeľ prechádza do plochého tŕňa šikmým odsadením. Fragment nesie stopy dvojnásobného sekundárneho prehnutia, koncový lom je pôvodný. Zachovaná dĺžka čepele 270 mm, tŕňa 107 mm (obr. 5: 1). Podľa charakteristického ohnutia môžeme oprávnene predpokladať, že ide o nález z rozrušeného žiarového hrobu.

Na lokalite sa počas výskumu paleolitických vrstiev opakovane narazilo na ojedinelé hroby a ďalšie, bližšie neurčiteľné objekty. V r. 1960 sa tu našiel orbou zničený mladohalštatský žiarový hrob a pri výkope sa narazilo aj na ďalší, laténsky žiarový hrob s dvoma nádobami, železným nožíkom a zlomkami železnej spony. Výskum odkryl aj dve priehlbiny s inventárom pravdepodobne z doby laténskej (*Bánesz/Pieta 1961*). V r. 1962 sa pri výskume našiel ďalší, tentoraz bohatý bojovnícky žiarový hrob (*Benadik 1964*). Počas neskorších výskumných akcií v osemdesiatych rokoch, zameraných na paleolitické vrstvy, sa ďalšie hroby nezistili.

Fragment meča sa samostatne presnejšie datovať nedá, preto je potrebné všimnúť si časové postavenie ostatných hrobov, ktoré bezpochyby tvorili súčasť malej nekropoly. Rozrušený hrob 1 z r. 1960 okrem iného obsahoval charakteristické vlnicou zdobené koráliky a sklené striebrom plátované hadovité náušnice, ktoré tento celok zaraďujú do okruhu mladohalštatského substrátu, avšak s možným presahom až do staršej doby laténskej (*Miroššayová 1987*). Na druhej strane hroby 2/1960 a 3/1962 obsahovali prevažne typický laténsky inventár. V poslednom prípade sa v súbore keramiky našli aj v ruke robené nádoby neskorohalštatského charakteru. Hrob sám je archaický, bezpochyby patrí medzi najstaršie v severnom Potisí (J. Bujna podľa ústnej informácie ho datuje už do stupňa B1c). Zdá sa preto, že cejkovské pohrebisko patrí do včasného horizontu doby laténskej, v ktorom sa, podobne ako aj v niektorých prípadoch na západe Slovenska (Bučany, Maňa), ešte stretáva rítus a materiálna kultúra pôvodného obyvateľstva s nositeľmi novej laténskej civilizácie. Preto by si táto lokalita zaslúžila v budúcnosti zvýšenú pozornosť. S odstupom času by bolo potrebné si všimnúť aj v r. 1960 odkryté priehlbne. V ich zásype sa našli ohňom poškodené črepy, zliatky skla a bronzové zlomky, čo evokuje súvislosť s pohrebným rítom (*Bánesz/Pieta 1961*).

Literatúra

Bánesz/Pieta 1961 - L. Bánesz/K. Pieta: Výskum v Cejkove I roku 1960. Štud. Zvesti AÚ SAV 6, 1961, 5-29.

Benadik 1964 - B. Benadik: Mladohalštatské nálezy v dobe laténskej. In: Arch. Stud. Mat. 1, Praha 1964, 85-91.

Miroššayová 1987 - E. Miroššayová: Problematika osídlenia východného Slovenska v dobe halštatskej. Slov. Arch. 35, 1987, 107-164.

LATÈNE-SCHWERT AUS EINEM GRABFUND IN CEJKOV (Bez. Trebišov). Bei einer Begehung der bekannten jungpaläolithischen Fundstelle Cejkov I in der Ostslowakei wurden auf dem Ackerfeld ein künstlich gebogenes Schwertfragment und einige Scherben von scheibengedrehten Gefäßen gefunden. Keramikreste und das Schwert (Abb. 5: 1) stammen angeblich aus einem zerstörten Grab. In den Jahren 1960 und 1962 wurden hier ein Brandgrubengrab mit

späthallstattzeitlichem Inventar und zwei frühlatènezeitliche Bestattungen, davon ein in die Stufe LT B1c datiertes Kriegergrab freigelegt.

NOVÉ PALEOLITICKÉ NÁLEZY Z HORNÝCH ŠTITÁR

Juraj Bárta

Horné Štitáre (okr. Topoľčany), nízka pravobrežná terasa Perkovského potoka, hĺ. 80 cm na rozhraní ornice a podložnej spraše, dva kamenné artefakty, mladý paleolit. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V starej dobe kamennej, ktorú z klimatického hľadiska charakterizovalo striedanie piatich dôb ľadových, prekonalo ľudstvo svoj antropologický vývoj cez dlhšiu fázu poľudšťovania a krátku fázu zmúdrenia. Z predkov pračloveka neandertálskeho typu sa v tzv. mladom paleolite vyvinul praveký človek Homo sapiens sapiens, reprezentujúci vývojovú fázu zmúdrenia, ktoré sa prejavilo aj celkovou stavbou ľudskej kostry, zhodnou v podstate s dnešným človekom. To ovplyvnilo predovšetkým ľudskú zručnosť, umožňujúcu opracovanie najstarších pracovných nástrojov, ktorých tvar ozrejmil ich využitie na lov. Tento faktor podmienil obživu a existenciu ľudstva. Hlavnou prácou doby bol mužmi organizovaný lov, sledujúci predovšetkým sezónne ťahy stádových zvierat. Mäsitú stravu dopĺňal zber koreňov a plodov rastlín, čo mali na starosti ženy a dospelejšie deti. Menšie skupiny paleolitických kolektívov striedavo migrovali aj na miesta s výskytom geologických ložísk štiepateľných kamenných surovín, z ktorých si vyrábali predovšetkým nástroje či zbrane na lov a spracovanie potravy z neho. Rýchlosť vývojového napredovania spomenutých ľudských skupín, ktoré na organizovanie lovu postupne zdokonaľovali aj svoju reč, urýchľovala celkovú organizáciu menších etnických paleolitických celkov, ktoré postupne zdokonaľovali aj formy, a tým aj usmrcovací efekt takýchto pracovných nástrojov. Žiaľ, pracovné nástroje z obdobia paleolitu - vzhľadom na to, že sú vyrobené z menej nápadných kameňov, ktoré sa ťažko odlišujú od okolitého geologického prostredia - nevzbudzujú pozornosť oráčov a ani intelektuál-amatér, ak neovláda typologické kritériá funkčnosti pracovného nástroja, nerozpozná úderové plochy či retušovanie formy opracovania, lebo sa môžu vyskytnúť aj jazvy vytvorené na surovine prirodzenou formou. To v prípade, ak sa jej zdroje - prevažne riečne okruhliaky - dostali do riečnych terás počas občasných sezónnych záplav. Ako dôkaz o tom, že aj pri malých stopách opracovávania ide o nástroj z obdobia paleolitu, môže svedčiť hlavne absencia mladších pravekých črepov z rozbitých, v ohni vypálených nádob, ktoré sú na povrchu zeme nápadnejšie ako len nástroje z kameňa, ktoré sa užívali až do doby bronzovej. S potešením sme preto prijali ponuku vykonať expertízu na datovanie, keď nám v r. 2000 poslal dva kamenné artefakty V. Šarluška, ktorý ich našiel pri výkope pivnice v intraviláne Horných Štitár.

Opis nálezov

1. Vyššie pravostranne retušované čepeľové driapadlo (dĺ. 61 mm; obr. 3: 1) so škrabadlovou hlavicou. Opísaný kombinovaný artefakt je vyrobený z hnedého radiolaritu, na ľavej spodnej chrbtovej strane mramorovaný svetlozelenými flakmi.

2. Vyššia šedo-zelená čepeľ (dĺ. 79 mm; obr. 3: 2) s obojstrannými plytkými vrubmi. Jej vrcholová časť je zakončená ostrejším výčnelkom, ktorý vznikol vylámaním spomenutých vrubov, takže možno uvažovať aj o atypickom vrtáku. Archaická čepeľ je vyrobená z jemnozrnného kremenca.

Obidva artefakty sú pravdepodobne mladopaleolitické s niekoľkými archaickými prvkami. Ide o nové paleolitické sídlisko z východnej časti Bojňanskej pahorkatiny, ktoré by si zaslúžilo získať aj chronologicko-stratigrafické poznatky aspoň geologickým vrtom.

NEUE PALÄOLITHISCHE FUNDE AUS HORNÉ ŠTITÁRE (Bez. Topoľčany). 1. Ein höherer rechtsseitig retuschierter Klingenschaber (L. 61 mm; Abb. 3: 1) mit kratzerförmigem Kopf, angefertigt aus braunem Radiolarit, auf der linken unteren Rückenseite mit hellgrünen Flecken marmoriert. 2. Eine höhere graugrüne Klinge (L. 79 mm; Abb. 3: 2) mit beidseitigen seichten Kerben. Ihr Oberteil ist mit einem schärferen Buckel abgeschlossen, der durch Aussplitterung der erwähnten Kerben entstand, so dass auch über einen atypischen Bohrer erwogen werden kann. Die Klinge ist aus feinkörnigem Quarzit angefertigt. Beide Artefakte sind wahrscheinlich jungpaläolithisch mit mehreren archaischen Elementen. Es handelt sich um eine neue paläolithische Siedlung aus dem östlichen Teil des Bojnaer Hügellandes.

BRONZOVÁ SEKERKA ZO SEVEROVÝCHODNÉHO SLOVENSKA

Jozef Bátora

Starina (okr. Snina), intravilán bližšie neurčenej obce v oblasti vodného diela Starina, ojedinelý nález údajne nájdený pri búraní domu, v jeho základoch. Datovanie: neskorá doba bronzová. Uloženie nálezu: súkromná zbierka.

Farebné fotografie sekerky priniesol na jej bližšie určenie do Archeologického ústavu SAV Š. Szalai.

Opis nálezu

Bronzová sekerka s tuľajkou, so zobákovite vykrojeným ústím, s pravidelným mierne zaobleným ostrím a uškom vychádzajúcim z okraja. V prednej časti je hrotitý výčnelok tuľajky, sekundárne deformovaný. Sekerka je zdobená na prednej a zadnej strane jemným vertikálnym facetovaním. Rozmery bližšie nezistené (obr. 6: 1).

Nájdený artefakt patrí k sekerkám východokarpatského typu s asymetricky zobákovite vykrojeným ústím. Tento typ sekeriek sa zaraďuje medzi charakteristickú súčasť inventára depotov bronzových predmetov na východnom Slovensku. Viaceré ich exempláre sa vyskytli napr. v depote z Humenného, Lesného a Žbiniec (*Novotná 1970*, tab. XXVII: 1-3, XXXVI: 6-12, XXXVII: 2-4). Sekerka patrí k tým typom, ktoré sa objavujú už v priebehu mladšieho úseku mladšej doby bronzovej a pretrvávajú i v neskorej dobe bronzovej (v Reineckeho stupňoch HA-HB).

Za významné možno považovať miesto nálezu sekerky, t.j. základy novovekého domu. S veľkou pravdepodobnosťou sa možno domnievať, že sekerka bola do základov domu uložená intencionálne, ako magický ochranný prostriedok, ktorý mal poskytnúť obyvateľom obydlia ochranu pred pôsobením škodlivých nadprirodzených síl, démonov a stríg. Mohlo teda ísť o podobnú apotropajnú funkciu ako mali tzv. hromové kamene (praveké kamenné sekerky, resp. kliny), ktoré sa až do začiatku 20. stor. na dedinách ukladali pod strechu alebo na iné miesto v dome.

Literatúra

Novotná 1970 – M. Novotná: Die Bronzehortfunde in der Slowakei. Bratislava 1970.

BRONZEAXT AUS DER NORDOSTSLOWAKEI. Beim Abreißen eines Hauses in einer Gemeinde im Bereich des Wasserkraftwerkes Starina (Bez. Snina) fand man in den Fundamenten ein bronzenes Tüllenbeil mit schnabelförmig ausgeschnittener Mündung (Abb. 6: 1). Da seine nähere Bestimmung nur auf Grundlage von Farbphotos erfolgte, konnten seine genauen Ausmaße nicht festgestellt werden. Das Beil gehört zu jenen Typen, die gewöhnlich einen charakteristischen Bestandteil von gehorteten Bronzegegenständen im Ostkarpatenraum bilden. Chronologisch kann man es in den jüngeren Abschnitt der Jungbronzezeit bis in die Spätbronzezeit einstufen (HA-HB). Mit großer Wahrscheinlichkeit ist anzunehmen, dass das Beil absichtlich in die Hausfundamente abgestellt wurde – als magisches Schutzmittel, in ähnlicher Funktion wie es die sog. Donnersteine hatten.

NÁLEZ MEDENÉHO SEKEROMLATU Z TAJNEJ

Jozef Bátora - Ján Hunka

Tajná (okr. Nitra), západne od južnej časti obce zvanej Šarovce, pravý breh potoka Širočina, svah pozvoľne sa zvažujúci na JV, ojedinelý nález, eneolit. Uloženie: súkromná zbierka.

Pri prehliadke poľa sa náhodne našiel mierne prehnutý medený sekeromlat typu Székely-Nádudvar. O náleze artefaktu sa dozvedel M. Szabó. Ten ho sprostredkoval na zdokumentovanie do Archeologického ústavu SAV v Nitre a poskytol základné informácie o nálezisku.

Opis nálezu

Sekeromlat romboidného tvaru s kladivovitým zakončením obdĺžnikovitého tyla. V jeho hornej časti sa nachádza kruhový otvor s vnút. ∅ 30x35 mm, ktorý má na oboch stranách prstencovite vybiehajúcu tuľajku vysokú 3-4 mm a širokú 30-60 mm. Telo sekeromlatu je najširšie v mieste otvoru, smerom k ostriu sa zužuje. Oblúkovité ostrie je čiastočne asymetricky posunuté. V smere pozdĺžnej osi sekeromlatu vidno v miestach nad a pod otvorom vbité značky v tvare dvojitého kruhu. Na dolnej časti sekeromlatu je hlboká ryha, vznikutá až sekundárne po jeho odliatí. Rozmery: dĺ. 191 mm, max. š. v mieste otvoru 58 mm, š. ostria 40 mm, rozmery tyla 35x18 mm, hmotnosť 1100 g (obr. 7: 1).

Sekeromlat z Tajnej sa svojím tvarom zaraďuje k eneolitickým medeným sekeromlatom typu Székely-Nádudvar. Predmety uvedeného typu (okrem základného tvaru je známych viacero variantov) tvoria najpočetnejšiu skupinu sekeromlatov v Karpatskej kotline. Najbližšou analógiou k sekeromlatu z Tajnej sú podobné výrobky z Lučenca (*Novotná 1970,* tab. 5:98), Čachtíc (*Novotná 1970,* tab. 4:94) a Kravian nad Dunajom (*Němejcová-Pavúková/Šiška 1970,* tab. 74:1b,1b), na ktorých sa zistili i obidve značky pri otvore. Tvarovo pomerne blízky je i sekeromlat z Vrádišťa (*Novotná 1970,* tab. 5:96). Tajniansky sekeromlat možno rámcovo datovať do obdobia staršieho až stredného eneolitu. Jeho význam zvyšuje i skutočnosť, že po celom povrchu má stopy vrás po odlievaní, čo potvrdzuje, že ide o surový odliatok, poukazujúci najskôr na miestnu produkciu. Podobný surový odliatok analogického sekeromlatu pochádza i z neďalekých Volkoviec (*Bátora 1979,* obr. 4). Oba nálezy tak možno považovať za významný doklad lokálnej produkcie sekeromlatov typu Székely-Nádudvar na hornom Požitaví.

Literatúra

Bátora 1979 - J. Bátora: Medené sekeromlaty z Dolných Obdokoviec a Volkoviec (Príspevok k počiatkom metalurgie na hornom Požitaví). Arch. Rozhledy 41, 1979, 3-13.

Němejcová-Pavúková/Šiška 1970 - V. Němejcová-Pavúková/S. Šiška: Klasická fáza kultúry s kanelovanou keramikou. In: A. Točík (red.): Slovensko v mladšej dobe kamennej. Bratislava 1970, 192-206.

Novotná 1970 - M. Novotná: Die Äxte und Beile in der Slowakei. München 1970.

FUND EINER KUPFERHAMMERAXT AUS TAJNÁ (Bez. Nitra). Auf einem Feld unweit der Gemeinde fand man im J. 2000 eine Kupferhammeraxt des Typs Székely-Nádudvar, verziert mit Zeichen in Form eines Doppelkreises, mit der Datierung in das ältere bis mittlere Äneolithikum. Ihre Ausmaße: 191 mm, max. Br. an der Stelle des Schaftloches 58 mm, Br. der Schneide 40 mm, Ausmaße des Nackens 35x18 mm, Gewicht 1100 g (Abb. 7: 1). Die Hammeraxt nähert sich formenkundlich den Hammeräxten aus Lučenec, Čachtice, Kravany nad Dunajom (bei denen auch beide Zeichen beim Schaftloch festgestellt wurden) und Vrádište. Die Bedeutung der Hammeraxt aus Tajná beruht auch darin, dass sie Gusspuren aufweist, weil sie ein Rohabguss ist, der am ehesten auf örtliche Produktion hinweist. Ein ähnliches Stück wurde im nahen Volkovce verzeichnet. Beide Funde sind ein bedeutsamer Beleg über die lokale Produktion von Hammeräxten des Typs Székely-Nádudvar im oberen Žitavatal.

VÝSKUM V NITRE NA ULICI PRI SYNAGÓGE

Peter Bednár

Nitra (okr. Nitra), časť Staré Mesto, poloha Pri synagóge, záchranný výskum, lužická kultúra, stredovek (11.-13. stor.), novovek (16.-18. stor.). Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Ulica Pri synagóge v Nitre sa nachádza na východnom svahu návršia v centre mesta. Z okolia ulice je evidovaných viacero archeologických nálezov (prehľad pozri *Fusek/Zemene 1998,* 27 a n.). Výskum vykonaný v septembri 2000 bol vyvolaný stavebnými úpravami ulice a inžinierskych sietí prebiehajúcich ulicou. Okrem sledovania zemných prác spojených s rekonštrukciou inžinierskych sietí sme v západnej časti ulice, pri jej vyústení do Farskej ul., vytýčili sondu, ktorej cieľom bolo overenie terénnej situácie v tejto časti návršia.

Ryha a šachty pre inžinierske siete narušili prevažne novoveké vrstvy zo 16.-19. stor. Výnimku tvorili iba výkopy šácht pri severnej fasáde domu 29. Vo východnejšie situovanej šachte bol porušený východný okraj zahĺbeného objektu zachyteného aj archeologickou sondou (objekt 2). V šachte pri SZ nároží domu sa zachytila západná stena stredovekého objektu 1.

V západnej časti ulice vytýčená sonda bola 9 m dlhá a 0,8-1m široká. Bola situovaná medzi ryhou plynovodu a kanalizácie. V západnej časti sondy sa pod vrstvou asfaltu a podkladovej makadamovej vrstvy odkryla časť kamennej dlažby z riečnych kameňov. Predpokladáme, že predstavuje

zvyšok uličnej dlažby. Pod ňou sa odkryla časť objektu 1. Išlo o rozsiahly zahĺbený objekt, z ktorého sme odkryli časť západnej, severnej a východnej steny. Zásyp objektu bol nehomogénny. Tvorili ho vrstvy takmer čistého piesku, hliny a maltovej sute. Vo východnej časti objektu sa v zásype podarilo identifikovať blok čiernej ilimerizovanej hliny, v ktorom sa našla rekonštruovateľná amfora (obr. 8: 1) a fragment šálky lužickej kultúry. Funkciu objektu vzhľadom na malý rozsah odkrytej plochy nevieme spoľahlivo interpretovať. Na základe keramiky zo zásypu môžeme zánik objektu datovať do 12.-13. stor. Veľké množstvo stavebnej sutiny v zásype objektu 1 svedčí, že v okolí skúmanej polohy existovala kamenná murovaná architektúra, asanovaná, resp. výrazne upravovaná, v čase zasypania objektu 1.

Východná stena objektu 1 bola porušená objektom 2, zaberajúcim takmer celú plochu východnej časti sondy. Podobne ako v prípade objektu 1 išlo o rozsiahly zahĺbený objekt, z ktorého sme odkryli časť západnej a východnej steny, pričom pokračovanie východnej steny sa zachytilo aj v šachte pri severnej fasáde domu 29. Na základe odkrytej situácie sa zdá, že objekt prebiehal v smere S-J. Mal mierne zošikmené steny. Výplň tvorila zmes hliny s prímesou malty. Objekt sme preskúmali do hĺbky približne 2,4 m od úrovne dnešného terénu. Odkrytá situácia nevylučuje možnosť, že ide o priekopu opevnenia polohy Na vŕšku. Na základe keramiky zo zásypu datujeme zánik objektu do novoveku, t. j. do 17.-18. stor.

Za zmienku stojí, že zásyp oboch objektov obsahoval veľké množstvo ľudských kostí ležiacich v sekundárnej polohe. Naznačujú, že v blízkosti skúmanej polohy sa nachádzal starší cintorín, na ktorom sa pochovávalo už pred zánikom objektu 1 v priebehu 12.-13. stor.

Napriek tomu, že výskum spoľahlivo nepotvrdil predpokladaný priebeh opevnenia chrániaceho návršie v centre mesta, priniesol viacero závažných poznatkov pre poznávanie stavebnohistorického vývoja tejto polohy. Existencia zahĺbených objektov na skúmanej ploche svedčí o tom, že k vytvoreniu tejto ulice došlo až v priebehu novoveku, pravdepodobne v závere 17., resp. v 18. stor.

Literatúra

Fusek/Zemene 1998 - G. Fusek/M. R. Zemene (ed.): Dejiny Nitry. Od najstarších čias po súčasnosť. Nitra 1998.

AUSGRABUNG IN NITRA-PRI SYNAGÓGE (Bez. Nitra). Die Gasse bei der Synagoge befindet sich am Osthang der Anhöhe im Stadtzentrum. Aus dem Umkreis der Gasse sind mehrere archäologische Funde evidiert (Übersicht siehe Fusek/Zemene 1998, 27 f.). Die im September 2000 durchgeführte Ausgrabung wurde durch bauliche Gestaltungen der Gasse und Ingenieurnetze hervorgerufen. Der Graben für die Ingenieurnetze störte neuzeitliche Schichten aus dem 16.-19. Jh. und zwei Objekte aus dem Mittelalter und der Neuzeit, die auch in einem Probeschnitt erfasst wurden. In diesem, im Westteil der Gasse situierten Schnitt wurde der Teil eines durch Keramik in das 12.-13. Jh. datierten Objektes freigelegt. Ein Lehmblock in der Verfüllung dieses Objektes ergab eine rekonstruierbare Amphore (Abb. 8: 1) und ein Tassenfragment der Lausitzer Kultur. Die Funktion des Objektes konnte wegen des kleinen Ausmaßes der freigelegten Fläche nicht verlässlich interpretiert werden. Die große Menge von Bauschutt in der Verfüllung des Objektes 1 zeugt davon, dass im Umkreis der untersuchten Lage eine gemauerte Steinarchitektur existierte, die assaniert, bzw. deutlich zur Zeit seiner Verfüllung instandgesetzt wurde. Die Ostwand des Objektes 1 war vom Objekt 2 gestört. Es handelte sich um ein umfangreiches eingetieftes N-S orientiertes Objekt. Es hatte mäßig schräge Wände. Aufgrund der Keramik aus der Verfüllung datiert der Autor den Untergang des Objektes in die Neuzeit, d. h. in das 17.-18. Jh. Die Verfüllung beider Objekte enthielt eine große Menge von Menschenknochen in sekundärer Lage. Sie weisen darauf hin, dass sich in der Nähe der untersuchten Lage ein älterer Friedhof befand, auf welchem schon vor dem Untergang des Objektes 1 im Verlauf des 12.-13. Jh. bestattet wurde. Die Grabung brachte mehrere neue Erkenntnisse für das Kennen der baugeschichtlichen Entwicklung dieser Lage. Die Existenz der eingetieften Objekte auf der untersuchten Fläche zeugt davon, dass es zur Bildung dieser Gasse erst im Verlauf der Neuzeit kam, wahrscheinlich im ausgehenden 17., bzw. im 18. Jh.

STREDOVEKÉ NÁLEZY Z NOVEJ VSI NAD ŽITAVOU

Peter Bednár

Nová Ves nad Žitavou (okr. Nitra), poloha Brestíky, terasa, sídlisko, prieskum ryhy, stredovek, 11.-13. stor. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V jarných mesiacoch r. 2000 pri výstavbe závlahového systému ovocného sadu bola vykopaná vodovodná ryha, vedúca od areálu PD po vrchol lavobrežnej terasy Žitavy. Asi 700 m východne od obce na svahu terasy ryha porušila tri objekty. Dva objekty približne kotlovitého tvaru neobsahovali okrem kusov mazanice a malého množstva zvieracích kostí žiadne datovateľné nálezy. Tretí objekt mal približne oválny pôdorys s rozmermi 200x100 cm. Dlhšou osou bol orientovaný v smere spádnice svahu, t. j. v smere V-Z. Mal šikmé steny, plynulo prechádzajúce do zaobleného dna. Výplň objektu tvorila tmavá humusovitá hlina s veľkou prímesou popola. Obsahovala fragment hornej časti nádoby (obr. 9: 1) a niekoľko črepov, ktoré dovoľujú datovať objekt do 12.-13. stor.

Poloha porušených objektov neďaleko zaniknutej stredovekej dediny Jovka (*Hanuliak 1989*, 224) naznačuje, že boli pravdepodobne súčasťou zástavby severného okraja tejto dediny.

Literatúra

Hanuliak 1989 - M. Hanuliak: Okres Nitra. In: D. Bialeková (ed.): Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. Nitra 1989, 179-236.

MITTELALTERLICHE FUNDE AUS NOVÁ VES NAD ŽITAVOU (Bez. Nitra). Beim Ausheben einer Wasserleitungsrinne auf der linksseitigen Žitava-Terrasse, etwa 700 m östlich der Gemeinde, wurden drei Objekte gestört. Zwei von ihnen enthielten keine datierbaren Funde. Das dritte Objekt ergab Scherben aus dem 12.-13. Jh. Die Lage der gestörten Objekte unweit des abgegangenen mittelalterlichen Dorfes Jovka deutet an, dass sie wahrscheinlich einen Bestandteil der Bebauung am Nordrand dieses Dorfes gebildet haben.

PRIESKUMY NA DOLNOM POHRONÍ

Peter Bednár - Eva Fottová

V jesenných mesiacoch sme vykonali povrchový prieskum dolného Pohronia, zameraný na overenie stavu už evidovaných lokalít. Pri tomto prieskume sa podarilo zistiť dve nové, dosiaľ neevidované polohy.

1. Mýtne Ludany (okr. Levice), pole na JZ okraji obce, sídlisko, povrchový prieskum, neolit (kultúra s lineárnou keramikou), maďarovská kultúra, vrcholný stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Poloha sa nachádza na JZ úpätí ostrohy ohraničenej na JZ strane ramenom potoka Perec a na východnej strane potokom Sikenica, asi 200 m južne a JZ od gotického kostola. Nálezy sa koncentrovali na terasovitej plošine ležiacej 4-5 m nad nivou Hrona. V súbore získanom povrchovým zberom prevažujú atypické črepy pravekej keramiky. Za najstaršie považujeme črepy tenkostennej keramiky modelované z hliny s veľkou prímesou organického materiálu. Na základe zloženia hmoty ich datujeme do neolitu, do obdobia kultúry s mladšou lineárnou keramikou, resp. želiezovskej skupiny (obr. 10: 1, 2). Druhú výraznú skupinu medzi pravekými nálezmi tvoria črepy hrubostennej keramiky s čiernym a hnedým leštеným povrchom, ktoré datujeme do obdobia maďarovskej kultúry (obr. 10: 4, 6). Menšiu časť nálezov tvoria črepy stredovekej v ruke modelovanej i vytáčanej keramiky. Na základe profilácie okrajov ju datujeme približne do druhej polovice 12.-14. stor. (obr. 10: 3, 5, 7-15).

2. Tekovský Hrádok (okr. Levice), západný okraj obce, terasa, sídlisko, povrchový prieskum, neolit, doba bronzová, doba rímska. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Pri obhliadke hradiska na západnom okraji obce sa zistilo výrazné porušenie situácie. Na rozdiel od stavu zaznamenaného Š. Janšákom a A. Habovštiakom sa už v súčasnej dobe opevnenie hradiska nedá v teréne spoľahlivo identifikovať. Okrem obhliadky hradiska sme vykonali aj po-

vrchový prieskum na cintoríne, ktorý sa nachádza na ploche chránenej valom. Povrchovým zberom sa tu nepodarilo nájsť žiadne nálezy.

Pri prieskume okolia lokality na poli južne od cintorína sa získal malý súbor keramiky. Dominujú v ňom nálezy z doby rímskej (obr. 11: 1, 3-6). V menšej miere sú zastúpené črepy datované do doby bronzovej (obr. 11: 2, 7) a neolitu.

BEGEHUNGEN IM UNTEREN GRANTAL (Bez. Levice). 1. Mýtne Ludany – auf einem Feld am SW-Rand dieser Gemeinde, am Fuß des Sporns, fand man als Lesefunde Scherben von urzeitlicher und mittelalterlicher Keramik. Die Kollektion enthält Funde mit der Datierung in die Zeit der Kultur mit jüngerer Linearkeramik, bzw. der Želiezovce-Gruppe, der Maďarovce-Kultur und aus der zweiten Hälfte des 12.-14. Jh. 2. Tekovský Hrádok (Bez. Levice) - bei der Begehung des Umkreises des bereits evidierten Burgwalls gewann man auf dem Feld südlich des Friedhofs eine kleine Keramikkollektion. Es dominieren in ihr Funde aus römischer Zeit. In geringerem Maße vertreten sind Scherben aus der Bronzezeit und aus dem Neolithikum.

VÝSKUM V STAROM TEKOVE

Peter Bednár - Eva Fottová

Starý Tekov (okr. Levice), intravilán obce, niva, vyvýšenina, prieskum, výskum, sídlisko, hrad, neolit (kultúra s mladou lineárnou keramikou?), maďarovská kultúra, podolská kultúra, stredovek, novovek.

Výskum v intraviláne obce bol vyvolaný zemnými prácami súvisiacimi s jej plynofikáciou. Okrem priebežného sledovania rýh a dokumentovania porušených terénnych situácii sme vykonali zisťovací výskum na dvoch polohách na návrší v centre obce.

Plynofikácia obce sa realizuje vo viacerých etapách. V r. 2000 sa okrem hlavnej vetvy plynovodu, prechádzajúcej naprieč celým intravilánom, vybudovali vetvy vo východnej, severnej a západnej časti. Sledovaním zemných prác sa získali poznatky o pedologických a hydrologických pomeroch a terénnej situácii v obci. Vo východnej a severnej časti bolo podložie tvorené bahnitými sedimentmi, z ktorých na niektorých miestach vystupovali nízke sprašové duny, spravidla rozprestierajúce sa na malej ploche. V SZ časti obce ryhy na viacerých miestach prechádzali zaniknutými riečnymi korytami, vyplnenými štrkovými sedimentmi. Odlišná situácia sa prejavovala v JV časti a na úpätí návršia v centre obce, kde sa v ryhách zachytili novoveké antropogénne vrstvy dosahujúce hrúbku 70-90 cm. Napriek tomu, že genéza týchto vrstiev nie je jednoznačná (sčasti môže ísť o splachové sedimenty z návršia a sčasti o kultúrne vrstvy, navážky a planírky), naznačujú prinajmenšom intenzívne osídlenie tejto časti obce. Sporadický výskyt pravekých a stredovekých črepov indikuje existenciu praveké-ho a stredovekého osídlenia. Vzhľadom na hrúbku novovekých vrstiev ryhy v týchto častiach nenarušili žiadne praveké a stredoveké objekty.

Intenzívne osídlenie sa zistilo na východnom svahu a temene návršia v centre obce. Na rozdiel od plôch pod úpätím kopca tu novoveká kultúrna vrstva bola hrubá max. 50 cm. Dve ryhy plynovodu prechádzajúce touto polohou porušili 46 zahĺbených objektov. Koncentrovali sa v severnej a strednej časti návršia. V južnej časti vystupovalo takmer na povrch dnešného terénu skalné podložie. Z preskúmaných objektov pochádza iba pomerne malé množstvo nálezov. Na základe keramiky môžeme tri objekty datovať do neolitu (kultúra s mladšou lineárnou keramikou, resp. želiezovská skupina), dva objekty do mladšej a neskorej doby bronzovej, jeden objekt do včasného stredoveku (10.-12. stor.), osem objektov do vrcholného stredoveku a sedem do novoveku. Ostatné objekty neobsahovali chronologicky signifikantné nálezy.

Súbežne so sledovaním rýh sa vykonával aj zisťovací výskum na dvoch polohách vrcholovej časti kopca. V jeho JZ časti sme pri západnom okraji vrcholovej plošiny vytýčili rez s rozmermi 9x1,5 m, orientovaný kolmo na priebeh vrstevníc. Jeho cieľom bolo overiť existenciu predpokladaného opevnenia tejto časti kopca. Pod vrstvou recentnej navážky a ornice, v ktorej sa vyskytovali predmety z 19.-20. stor., sme zachytili iba spodné časti objektov vyhĺbených do tenkej vrstvy spraše, ležiacej na nerovnom skalnom podloží. Objekty obsahovali iba veľmi malé množstvo atypických pravekých

črepov. Približne 1 m od hrany vrcholovej plošiny sa odkryl žlabovitý objekt rovnobežný s priebehom vrstevníc. V úrovni povrchu sprašového podložia bol široký 60-80 cm a dosahoval hĺbku 40-70 cm. Vo výplni objektu sa našlo niekoľko atypických pravekých črepov. Západne od neho sa na svahu kopca odkryla vrstva plochých kameňov a sypkej dočervena vypálenej hliny. Dosahovala hrúbku 20-30 cm. Zloženie vrstvy naznačuje, že ide o deštrukciu kamennej bližšie nešpecifikovanej konštrukcie. Vo vrstve sa našlo malé množstvo črepov stredovekej v ruke modelovanej keramiky. Umožňujú iba približné datovanie vrstvy do 9.-14. stor. Terénna situácia v tejto časti kopca naznačuje, že v priebehu novoveku tu došlo k výraznému narušeniu pôvodného terénu. Predpokladané opevnenie tejto časti kopca sa nepodarilo doložiť. Napriek tomu ho nemožno vylúčiť. Hypoteticky by sa ako zvyšok palisádovej konštrukcie dal interpretovať žlab nad hranou svahu a s existenciou prípadného valového opevnenia by mohla súvisieť kamenná deštrukcia na svahu kopca. Tieto predpoklady bude potrebné v budúcnosti overiť na iných polohách.

Druhá zisťovacia sonda bola vytýčená na JZ strane cintorína, na vonkajšej strane JZ opevnenia akropoly Tekovského hradu. Sondou dlhou 8,5 m a širokou 1,5 m, orientovanou kolmo na priebeh opevnenia, sme overili terénnu situáciu v tejto časti kopca. Pôvodný terénny reliéf tu zmenili novoveké úpravy terénu, pri ktorých pravdepodobne mierne znížili terén na úpätí svahu a navážkami zmiernili sklon svahu. Pod vrstvami novovekých navážok sa odkryla východná časť objektu vyhĺbeného do svahu. Vstupná časť objektu mala rovnú západnú stenu a stupňovito upravené dno klesajúce SV smerom. Plynulo sa napájala na ďalšiu časť objektu, ktorá mala kruhový pôdorys, rozširujúci sa smerom k takmer rovnému dnu. Na základe tvaru predpokladáme, že plnil skladovaciu funkciu (zásobná jama). Zásyp objektu tvorila hlina s veľkou prímesou popola, kameňov a malty. Keramika z výplne dovoľuje datovať jeho zánik do 15.-16. stor.

Na vrchole svahu sa pod vrstvou novovekých navážok odkryla vrstva kameňov a vápennej malty. Je to sutina, pochádzajúca pravdepodobne zo zástavby v priestore dnešného cintorína. Pod ňou ležalo 1,0-1,2 m hrubé súvrstvie zeme, ktoré prekrývalo ďalšiu vrstvu kameňov a sypkej prepálenej hliny. Predpokladáme, že sa ide o deštrukciu stavebnej konštrukcie z hliny a kameňov, poškodenej požiarom. Spomenutý komplex vrstiev obsahoval malé množstvo črepov stredovekej na kruhu vyhotovenej keramiky, ktoré môžeme datovať do 13. až prvej polovice 15. stor. V subpozícií s ním bolo ďalší komplex vrstiev kameňov a ilimerizovanej hliny, dosahujúci hrúbku 40-70 cm. Aj genéza tohto komplexu pravdepodobne súvisí s bližšie nešpecifikovanou kameno-hlinitou konštrukciou. Rovnako ako predchádzajúci komplex vrstiev ho na základe keramiky môžeme datovať do vrcholného stredoveku (13.-15. stor.).

Pod komplexom kamenistých vrstiev sa pri východnej stene sondy odkryla časť estrichu ohniska a v jeho okolí tenká vrstva popola. Ležali na povrchu súvrstvia, ktorého hlavnú zložku tvorila čierna hlina. Zachytili sme ho na celej ploche sondy, s výnimkou časti porušenej zásobnou jamou z 15.-16. stor. V južnej časti sondy spodná vrstva tohto komplexu vypĺňala objekt s približne kruhovým pôdorysom a kotlovitým prierezom. Vrstva obsahovala črepy v ruke modelovanej obtáčanej stredovekej keramiky, ktoré datujeme približne do 10.-13. stor.

Pod týmto horizontom ležala vrstva hnedej hliny, ktorá smerom dolu postupne prechádzala do žltej spraše. Pri jej odstraňovaní v južnej časti sondy sa v nej zachytilo ústie kónickej, smerom ku dnu sa rozširujúcej zásobnej jamy a zvyšky dvoch ďalších jám, porušených mladšími stredovekými objektami. Zásyp týchto jám obsahoval črepy keramiky, ktorú datujeme do obdobia stredodunajských popolnicových polí. V severnej časti sondy sa pod vrstvou z mladšej, resp. neskorej doby bronzovej odkryla časť objektu, porušeného z veľkej časti vrcholnostredovekou zásobnou jamou. Zásyp tohto objektu obsahoval malé množstvo črepov z hliny s prímesou organického materiálu, ktoré datujeme do obdobia kultúry s lineárnou keramikou, resp. želiezovskej skupiny.

Výskum v Starom Tekove potvrdil staršie poznatky o osídlení návršia v centre obce (*Habovštiak/Juck 1974*). Spresnili sa doterajšie poznatky o priebehu a vývoji južnej časti opevnenia stredovekého hradu. Zistilo sa, že južná časť opevnenia mala prinajmenšom dve stavebné fázy, pričom prvá prekryla staršie stredoveké objekty. Zásobná jama vyhĺbená do jeho vonkajšej časti ukazuje, že v priebehu 15.-16. stor. táto časť opevnenia hradu už stratila svoju funkciu. Sledovaním rýh sa získali indície o vývoji osídlenia dnešného intravilánu obce. Výskum na trase plynofikácie obce bude pokračovať aj v r. 2001.

Literatúra
Habovštiak/Juck 1974 - A. Habovštiak/Ľ. Juck: Starý Tekov v praveku a v stredoveku. Vlast. Čas. 23, 1974, 169-176.

GRABUNG IN STARÝ TEKOV (Bez. Levice). Hervorgerufen wurde die Grabung im Gemeindeintravillan durch Erdarbeiten im Zuge der Anlegung einer Gasleitung in der Gemeinde. Außer der laufenden Verfolgung der Leitungsrinnen und der Dokumentierung gestörter Geländesituationen erfolgte eine Feststellungsgrabung in zwei Lagen auf der Anhöhe im Gemeindezentrum. Die Verfolgung der Erdarbeiten brachte Erkenntnisse über die pedologischen und hydrologischen Verhältnisse und über die Geländesituation im Intravillan. Im Ost- und Nordteil der Gemeinde bestand das Liegende aus sumpfigen Sedimenten, aus denen sich an manchen Stellen niedrige Lößdünen erhoben. Im SO-Teil der Gemeinde und am Fuß der Anhöhe im Gemeindezentrum wurden in den Leitungsrinnen neuzeitliche anthropogene Schichten erfasst, die auf intensive Besiedlung dieses Teiles des Gemeindeinneren hinweisen. Das sporadische Vorkommen urzeitlicher und mittelalterlicher Scherben deutet auf die Existenz von urzeitlicher und mittelalterlicher Besiedlung in diesem Gemeindeteil. Intensive Besiedlung konstatierte man auf dem Osthang und Gipfel der Anhöhe in Gemeindemitte. Die Gasleitungsrinnen störten hier 46 eingetiefte Objekte. Aufgrund der Keramik können drei Objekte in das Neolithikum datiert werden (Kultur mit jüngerer Linearkeramik, bzw. der Želiezovce-Gruppe), zwei Objekte in die Jung- und Spätbronzezeit, ein Objekt in das Frühmittelalter (10.-12. Jh.), acht Objekte in das Hochmittelalter und sieben in die Neuzeit. Die übrigen Objekte enthielten keine chronologisch signifikanten Funde. Mit einer Probegrabung im SW-Teil des Hügels wurde beabsichtigt, die Existenz einer vorausgesetzten Befestigung dieses Hügelteiles zu beglaubigen. Die Geländesituation deutet an, dass es hier im Verlauf der Neuzeit zu einer ausgeprägten Störung des ursprünglichen Geländes kam. Die vorausgesetzte Befestigung dieses Hügelteiles konnte nicht nachgewiesen werden. Trotzdem ist ihre Existenz nicht auszuschließen. Hypothetisch interpretierbar wäre als Rest einer Palisadenkonstruktion eine Rinne oberhalb der Hangkante, und mit der Existenz einer eventuellen Wallbefestigung könnte eine Steindestruktion am Hügelhang zusammenhängen. Diese Annahmen wird man in Zukunft in anderen Lagen beglaubigen müssen. Ein zweiter Feststellungsschnitt erfolgte auf der SW-Seite des Friedhofs, an der Außenseite der SW-Befestigung der Akropolis der Tekover Burg. In diesem Teil untersuchte man Objekte aus dem Neolithikum (Kultur mit Linearkeramik, bzw. der Želiezovce-Gruppe) und aus der Jung-, bzw. Spätbronzezeit. In Superposition über ihnen befanden sich Objekte und Schichten mit Keramik aus dem 10.-13. Jh. Über ihnen lagen zwei Komplexe von Steinschichten, die als Reste einer Stein-Erde-Befestigung interpretiert werden. Auf dem Gipfel des Hanges wurde eine Schicht von Bauschutt erfasst. In den Hang war eine Vorratsgrube eingetieft, deren Untergang durch Keramik in das 15.-16. Jh. datiert ist.

PRIESKUM V HORNEJ SEČI

Peter Bednár - Eva Fottová

Horná Seč (okr. Levice), poloha Dolné Lúky, terasa, sídlisko, prieskum ryhy, mladšia doba bronzová, včasný a vrcholný stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V októbri a novembri r. 2000 sme sledovali výkop vodovodnej ryhy medzi vodojemami v Starom Tekove a Hornej Seči. Severná časť ryhy v dĺžke približne 1 km viedla nivou Hrona. V štrkových sedimentoch sa nezistili žiadne antropogénne zásahy. V južnej časti ryhy sa zistili porušené dve lokality.

a) **Lokalita I** sa nachádza na nízkej dune v nive Hrona ležiacej približne 500-700 m severne od okraja obce. Na úpätí duny bola vrstva čiernej ilimerizovanej hliny, v ktorej sa našlo niekoľko atypických črepov. Vrstva pravdepodobne vznikla sedimentáciou splachovanej hliny z vrcholu duny. Na temene duny ryha porušila tri sídliskové objekty, ktoré boli vyhĺbené do sprašového podložia. Vzhľadom na to, že v čase prieskumu bol výkop čiastočne zasypaný, nepodarilo sa zachytiť celý pro-

fil žiadneho z nich. Z výplne dvoch objektov sa podarilo získať praveké črepy, ktoré datujeme do mladšej doby bronzovej (obr. 13: 4-8, 10). Z jedného objektu pochádza keramika, ktorú datujeme do vrcholného stredoveku, 14.-15. stor. (obr. 13: 9, 11). Povrchovým zberom vo východnej časti duny sa zistilo pokračovanie sídliska z mladšej doby bronzovej na celej východnej časti duny. Okrem toho sa v súbore keramiky získanej povrchovým zberom našli črepy tenkostennej keramiky zhotovenej z hliny s prímesou organického materiálu, ktoré by mohli naznačovať osídlenie lokality v neolite v období kultúry s mladšou lineárnou keramikou, resp. v období želiezovskej skupiny (obr. 13: 1-3).

b) **Lokalita II** sa nachádza na južnom okraji polohy, na úpätí sprašovej duny v nive Hrona bezprostredne pri okraji intravilánu obce, pri železničnej stanici. Vodovodná ryha tu porušila dva rozsiahle zahĺbené objekty. V jednom z nich sa nenašli žiadne nálezy. Druhý objekt bol v reze v hornej časti pod ornicou dlhý 3,5 m, pri dne 2,6 m. Dno objektu zasahovalo pod dno ryhy. Steny objektu boli šikmé. Výplň objektu tvorila čierna humusovitá hlina. Obsahovala črepy keramiky, ktorú môžeme datovať do druhej polovice 9. až prvej polovice 12. stor. (obr. 14: 1-11). Rozsah osídlenia na tejto polohe sa povrchovým zberom nepodarilo zistiť.

GELÄNDEBEGEHUNG IN HORNÁ SEČ (Bez. Levice). Bei der Aushebung einer Wasserleitungsrinne zwischen den Wasserbehältern in Starý Tekov und Horná Seč wurden im Gemeindekataster zwei Fundstellen gestört. a) Die Fundstelle I befindet sich auf einer niedrigen Düne in der Granaue in beiläufig 500-700 m Entfernung nördlich des Gemeinderandes. Die Rinne störte hier drei Siedlungsobjekte auf dem Dünengipfel. Aus zwei Objekten konnten Scherben aus der jüngeren Bronzezeit gewonnen werden. Aus einem Objekt stammt hochmittelalterliche Keramik aus dem 14.-15. Jh. Durch Lesefunde im Ostteil der Düne wurde die Fortsetzung der jüngerbronzezeitlichen Siedlung auf dem ganzen Ostteil der Düne festgestellt. Außerdem befinden sich in der durch Lesefunde gewonnenen Keramikkollektion Scherben von dünnwandiger Keramik aus Ton mit Beimischung von organischem Material; sie könnten auf eine Besiedlung der Fundstelle im Neolithikum während der Kultur mit jüngerer Linearkeramik, bzw. während der Želiezovce-Gruppe hinweisen. b) Die Lokalität II befindet sich am Südrand der Bahnstrecke Dolné Lúky, beim Intravillan der Gemeinde. Die Wasserleitungsrinne störte hier zwei große eingetiefte Objekte. Eines von ihnen enthielt keine Funde. Das zweite ergab Keramikscherben aus der zweiten Hälfte des 9. Jh. bis ersten Hälfte des 12. Jh.

VÝSKUM V PRIESTORE MESTSKEJ TRŽNICE V NITRE

Peter Bednár - Eva Fottová - Jozef Zábojník

Nitra (okr. Nitra), poloha Mestská tržnica, sídlisko, ojedinelé hroby, včasný a vrcholný stredovek, novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV v Nitre.

V súvislosti s plánovanou výstavbou prekrytia nádvoria mestskej tržnice v Nitre sa v termíne od 7. júla do 22. septembra 2000 uskutočnila na časti plochy trhoviska prvá etapa predstihového archeologického výskumu. V SV časti nádvoria bola vykopaná sonda s rozmermi asi 30x3 m (plocha 91 m^2), v ktorej bolo preskúmaných 26 sídliskových objektov a dva hroby.

Skúmaná poloha je z viacerých hľadísk veľmi dôležitá. Nachádzala sa v bezprostrednej blízkosti hradieb v susedstve tzv. Tureckej brány, avšak „extra muros", čiže mimo opevneného priestoru mesta. Až do konca 19. stor. bola táto časť dnešného intravilánu využívaná ako záhrady, čiže prinajmenšom v novoveku nebola zastavaná. V 90-tych rokoch 19. stor. postavili na uvedenej ploche vojenské kasárne, ktorých budova v tvare písmena U ohraničuje nádvorie, uzatvorené v 20. stor. ďalšími stavbami. Predpokladá sa, že neďaleko plochy nádvoria tržnice boli v medzivojnovom období porušené kostrové hroby, ktorých výnimočný materiál franskej proveniencie má kľúčový význam pre dejiny Nitry v období pred vznikom Nitrianskeho kniežatstva. Bohužiaľ, presná lokalizácia hrobov nie je možná a materiál z nich je nezvestný (*Fusek 1998*, 89, tu aj ďalšia literatúra).

Terénnymi úpravami (vyrovnávanie svahu) počas výstavby kasární bola znížená pôvodná úroveň terénu. Z tohto dôvodu sa na skúmanej ploche nezistila kultúrna vrstva. V JV úseku sondy sa nachádza piesčité podložie už v hĺbke asi 0,4 m. Táto jej časť je porušená hlbokou vápennou jamou.

V SZ časti sa, naopak, zistila výrazná terénna depresia hlboká asi 2 m, zasypaná novovekými navážkami, ktorú sa nám doteraz nepodarilo odkryť v celej šírke. Do nej bola zahĺbená aj ďalšia recentná vápenná jama. Obe vápenné jamy s veľkou pravdepodobnosťou súvisia s výstavbou alebo opravami budovy kasární, keďže obsahovali novoveký, nesporne veľmi mladý materiál.

Z preskúmaných 26 sídliskových objektov možno osem považovať za zásobné jamy, pričom niektoré z nich dosahovali značnú hĺbku a kubatúru. Zvyšné objekty (okrem vápenných jám) predstavujú jamy rôzneho tvaru s bližšie nešpecifikovanou funkciou.

Sídliskové objekty obsahovali predovšetkým početný črepový materiál. Ten možno zaradiť do troch časových horizontov. Najstaršiu fázu reprezentujú keramické fragmenty datované do 9.-11. stor. (obr. 15; 16: 1, 3, 7-11; 17: 11). Menej početnú skupinu nálezov predstavujú črepy pochádzajúce z obdobia 13.-14. stor. (obr. 16: 2, 4-6, 12). Počtom najrozsiahlejšiu kolekciu tvoria fragmenty novovekej keramiky. Z drobných predmetov za azda najatraktívnejší súbor možno považovať hlavičky novovekých fajok (obr. 17: 1-10). Vo viacerých zásobných jamách sa našlo aj veľké množstvo zvieracích kostí. Významným je predovšetkým výskyt veľkých častí skeletov psov (šesť prípadov) ako aj jedna novoveká kompletná kostra veľkého psa. Početné odrezky rohov hovädzieho dobytka so stopami po pílení a rezaní sú s veľkou pravdepodobnosťou dokladom získavania rohoviny. Vo viacerých objektoch zo všetkých časových horizontov osídlenia sa vyskytli početné ľudské kosti (predovšetkým lebky a dlhé kosti). Táto skutočnosť indikuje prítomnosť včasnostredovekých alebo mladších hrobov. V jednom z včasnostredovekých objektov, porušenom novovekými zásobnými jamami, sa odkryla veľká časť kostry psa ležiaca na žarnove, ako aj v anatomickej polohe uložená časť ľudského skeletu. Okrem sídliskových objektov boli na lokalite preskúmané aj dva nedatované kostrové hroby, jeden z nich porušený, druhý uložený v drevenej rakve s vápenným zásypom.

Prvá etapa výskumu v priestore mestskej tržnice v Nitre doložila intenzívne využitie polohy v období stredoveku a novoveku. Predpokladá sa pokračovanie výskumných prác aj v r. 2001.

Literatúra

Fusek 1998 - G. Fusek: Avarský kaganát v susedstve Nitry. In: G. Fusek/M. R. Zemene (ed.): Dejiny Nitry. Od najstarších čias po súčasnosť. Nitra 1998.

GRABUNG IM RAUM DES STÄDTISCHEN MARKTPLATZES IN NITRA (Bez. Nitra). Im Zusammenhang mit der geplanten Überdachung des städtischen Marktplatzes erfolgte in der Zeitspanne vom 7. Juli bis zum 22. September 2000 auf einem Teil des Marktplatzes die erste Etappe einer archäologischen Vorsprungsgrabung. Im NO-Teil des Hofes wurden in einem Schnitt von etwa 30x3 m Ausmaß (91 m^2 Fläche) 26 Siedlungsobjekte (davon zwei Kalk- und acht Vorratsgruben) wie auch zwei Gräber freigelegt. Die untersuchte Lage befand sich in unmittelbarer Nähe der mittelalterlichen Stadtmauern in der Nachbarschaft des sog. Türkischen Tores außerhalb der Stadtbefestigung. Bis Ende des vorigen Jahrhunderts wurde dieser Teil des heutigen Intravillans zu Gärten ausgenützt. In den 90er Jahren des 19. Jh. erbaute man auf der angeführten Fläche Militärkasernen. Der keramische Fundverband ist in drei Zeithorizonte einstufbar. Die älteste Phase repräsentieren Keramikfragmente mit der Datierung in das 9.-11. Jh. (Abb. 15; 16: 1, 3, 7-11; 17: 11). Eine schwächer vertretene Fundgruppe bilden Scherben aus dem 13.-14. Jh. (Abb. 16: 2, 4-6, 12). Die größte Fundkollektion bilden Fragmente von neuzeitlicher Keramik und neuzeitlichen Pfeifen (Abb. 17: 1-10). In den Objekten fand man eine Menge von Tierknochen und abgeschnittenen Teilen von Rinderhörnern. Das Vorkommen von Menschenknochen in allen Zeithorizonten deutet auf das Vorhandensein älterer Gräber. Außer Siedlungsobjekten wurden auf der Fundstelle auch zwei undatierte Körpergräber untersucht, eines von ihnen war gestört, das zweite enthielt einen Holzsarg mit kalkiger Verfüllung.

PRIESKUM NA KYSUCIACH

Lucia Benediková

Archeologický ústav SAV vykonal v dňoch 22. - 25. mája 2000 opakovaný archeologický prieskum na trase plánovanej výstavby diaľnice D18 Hričovské Podhradie - Kysucké Nové Mesto v úseku Žilina, časť Brodno - Kysucké Nové Mesto s cieľom overiť výsledky prieskumu z marca 1998 (pozri správu z 15. apríla 1998 vypracovanú M. Ruttkayom) a zistiť nové lokality.

Napriek už pomerne vysoko vyrasteným poľným kultúram bolo možné potvrdiť poznatky získané v r. 1998 a doplniť známe náleziská o novú lokalitu v úseku medzi 15,5. a 16. km (Kysucké Nové Mesto, poloha C), čím sa zároveň potvrdila potreba opakovaných prieskumov tých istých území (porovnaj *Vencl 1995*, 11-57).

Nasledujúci text predstavuje len výber polôh, ktoré poskytli nálezy, vhodné aspoň na rámcové datovanie lokalít.

1. Kysucké Nové Mesto (okr. Kysucké Nové Mesto), označenie polôh zodpovedá označeniam v nálezových správach.

a) poloha A, km 16,5-17, severne od Štátneho majetku, v priestore plánovaného výjazdu z diaľnice medzi cestou a pravým brehom rieky Kysuce; sídlisko?, povrchový prieskum, 14.-15. stor., novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Približne v polovici vzdialenosti medzi riekou a cestou je rozpoznateľná terénna vlna, tiahnuca sa rovnobežne s riekou. Na leteckej fotografii (mierka 1:5000, za možnosť nahliadnuť ďakujem prom. hist. J. Moravčíkovi z Považského múzea v Žiline) sú v týchto miestach viditeľné kruhovité a meandrovité útvary, ktoré pravdepodobne súvisia s činnosťou rieky.

Nálezy tvorí novoveká keramika zo 16.-18. stor. (33 ks) a šesť ks keramiky datovanej do praveku až stredoveku, vyvezená na pole pravdepodobne ako odpad (za upozornenie ďakujem J. Moravčíkovi). Okrem uvedených nálezov sa vo veľkom množstve vyskytoval recentný novoveký materiál. Typický fragment predstavuje šikmo zrezaný okraj a časť rímsovito profilovaného hrdla pravdepodobne z krčaha, vyrobeného na kruhu alebo obtáčaného. Materiál bol stredne zrnitý, črep tehlovo-hnedý s drsným povrchom (obr. 18: 1). Na základe jediného charakteristického fragmentu je ťažké vyjadriť sa k charakteru a chronologickému rozpätiu využitia opisovanej polohy. Črep sa dá podľa tvaru, zrnitosti a stôp po rýchlo rotujúcom kruhu zaradiť do 14., resp. do začiatku 15. stor. Profiláciou sa nevymyká z rámca stredovekej keramiky 13.-16. stor. (*Polla 1971*, obr. 91, 94). Ako ukazujú okraje krčahov zo Zalužian, mohlo by ísť skôr o 14.-15. stor. (*Polla 1962*, obr. 95).

b) poloha C, km 15,5-16, terénna vyvýšenina južne od Štátneho majetku a asi 150 m od cesty pod nadzemným káblovým vedením, prebiehajúcim rovnobežne s cestou a riekou Kysucou; druh náleziska?, povrchový prieskum, bronzová doba, lužická kultúra, stredovek, novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Lokalita bola zistená na terénnej vyvýšenine/vlne, ktorá je dobre viditeľná napr. z vrcholu kopca Rochovica a zo svahu na protiľahlom brehu rieky Kysuce. Nálezy (keramika, prepálené pieskovcové platne a mazanica) sa koncentrovali na SV a východnom okraji a na svahu tejto vyvýšeniny, t. j. na ploche asi 58x13 m.

Opis nálezov

1/2000: lužická kultúra: 29 ks črepov: 19 ks zo stredne zrnitého materiálu, zvonka čierne leštené, zvnútra tehlové drsné, pravdepodobne ide o črepy z jednej nádoby; jeden ks z tej istej nádoby z výdute, zdobený súvislým žliabkovaním; šesť ks zvonka čierne leštené, zvnútra sivé; jeden ks zvonka hnedý drsný, zvnútra tehlový drsný; dva ks veľmi drobné.

Výber (deväť ks črepov):

1. Úlomok ucha z amfory(?), stredne zrnitý materiál, povrch leštený, ucho pásikové, 25 mm široké.

2. Úlomok ucha z amfory, stredne zrnitý materiál, povrch leštený, vnútro tehlovo-sivé, ucho pásikové, 40 mm široké, pri koreni náznak pretláčania prstami, resp. žliabkovania (obr. 19: 6).

3. Črep z tela nádoby (amfora), zvonka čierny leštený, zvnútra oranžový, výzdoba plytkými úzkymi žliabkami, pravdepodobne šikmo postavenými vzhľadom na vertikálnu os nádoby, črep je malý, preto je ťažké určiť usporiadanie výzdoby (obr. 18: 8).

4. Črep z tela nádoby (amfora), zvonka čierny leštený, zvnútra hnedý, materiál jemnozrnný, výzdoba koncentrickými polkruhmi žliabkov (obr. 17: 7).

5. Črep z rozhrania tela a hrdla nádoby (amfora), na výduti časť výzdoby plytkými žliabkami, črep zvonka aj zvnútra čierny leštený, stredne zrnitý až jemnozrnný materiál.

6. Črep z rozhrania tela a hrdla nádoby (amfora), črep zvonka aj zvnútra čierny leštený.

7. Črep pravdepodobne z rozhrania tela a dna nádoby, jemnozrnný materiál, črep zvonka aj zvnútra čierny leštený.

8. Črep z tela nádoby, jemnozrnný materiál, črep zvonka sivý, zvnútra tehlovo-sivý, výzdoba koncentrickými polkruhmi žliabkov okolo vypukliny (obr. 18: 9).

9. Črep z tela nádoby, stredne zrnitý materiál, telo zvonka čierne leštené, zvnútra tehlové drsné, výzdoba koncentrickými polkruhmi žliabkov okolo stredovej vypukliny (obr. 18: 6).

2/2000: novovek: dva ks črepov;

stredovek(?): korálik sklený, nepriehľadné sklo, modré s bielym vláknom(?), korálik má elipsovitý tvar pozdĺž vertikálnej osi, prierez kruhový (obr. 18: 5);

lužická kultúra: 39 ks črepov: 14 ks pravdepodobne z tela tej istej nádoby ako 19 ks v 1/2000; dva ks z nej z výdute zdobené súvislým žliabkovaním; šesť ks pravdepodobne z nádoby ako šesť ks v 1/2000; 13 ks zvonka čierne leštené, zvnútra čierne drsné; tri ks z tela tenkostennej nádoby (šálka?), zvonka tehlové, zvnútra čierne leštené; pravdepodobne z tej istej nádoby jeden ks ucho; šesť ks z dna stredne hrubostennej nádoby.

Výber (osem ks črepov):

1. Črep z rozhrania tela a dna nádoby, materiál jemnozrnný, črep čierny leštený (asi tá istá nádoba ako 1/2000 7.).

2. Črep z výdute amfory, čierny, leštený, materiál jemnozrnný, výzdoby súvislým širokým žliabkovaním.

3. Črep z výdute amfory, čierny, leštený, materiál jemnozrnný, výzdoby súvislým širokým žliabkovaním, menší fragment ako 2/2000 2. (obr. 18: 12).

4. Črep z rozhrania tela a hrdla nádoby (amfora), zvon čierny leštený, zvnútra tehlovo-sivý, materiál stredne zrnitý, na rozhraní tela a hrdla (stále na hrdle) náznak kanelúry, na výduti plytké žliabky (obr. 19: 2).

5. Črep z tela nádoby (amfora), zvonka čierny leštený, zvnútra hnedý, výzdoba koncentrickými polkruhmi žliabkov okolo stredovej vypukliny, materiál jemnozrnný.

6. Črep z rozhrania tela a hrdla nádoby (amfora), materiál jemnozrnný, črep sivočierny neleštený, výzdoba vertikálnymi žliabkami a polkruhovým/i žliabkom/kami (obr. 19: 1).

7. Črep z tela nádoby (asi amfora), zvonka čierny leštený, zvnútra tehlovo-hnedý, materiál stredne zrnitý, výzdoba jemnými ryhami, pravdepodobne vertikálnymi (obr. 18: 13).

8. Veľmi abradovaný črep pravdepodobne z najväčšej výdute tenkostennej nádoby - šálky (obr. 18: 10).

3/2000: novovek: jeden ks črep;

lužická kultúra: 54 ks črepov: 34 ks pravdepodobne z tela prvej už známej nádoby; tri ks z nej zdobené - jeden ks pravdepodobne telo s pozostatkom vertikálnej lišty, jeden ks rozhranie hrdla a tela, na tele jamka, jeden ks telo zdobené zvislým žliabkovaním; päť ks z tela druhej známej nádoby; päť ks z tela tenkostennej nádoby (šálky?); tri ks stredne zrnitý materiál, zvonka aj zvnútra čierne; štyri ks zo stredne zrnitého materiálu, zvonka hnedé, zvnútra sivé - sivo-hnedé.

Výber (deväť ks črepov):

1. Okraj amfory, okraj rovno nasadený s náznakom múrnej profilácie hrdla, črep zvonka čierny leštený, zvnútra tehlovo-sivý leštený, materiál jemnozrnný (obr. 19: 5).

2. Črep z ucha amfory, materiál stredne zrnitý, črep čierny leštený, ucho pásikové, žliabkované (obr. 18: 15).

3. Črep z rozhrania hrdla a tela alebo z rozhrania hrdla a okraja (amfora), črep zvonka čierny leštený, zvnútra tehlovo-sivý, materiál stredne zrnitý, na črepe horizontálna kanelúra, v prípade, že ide o rozhranie hrdla a tela, kanelúra je na pleciach nádoby, čo je neobvyklé (za informáciu ďakujem Ľ. Veliačikovi).

4. Okraj amfory, horizontálne nasadený na vertikálne hrdlo, materiál stredne zrnitý, črep čierny leštený (obr. 18: 14).

5. Črep z rozhrania tela a dna tenkostennej nádoby, pravdepodobne šálky, povrch aj vnútro sivo-čierne, hladené - leštené, materiál jemnozrnný (obr. 18: 16).

6. Črep z tela šálky, materiál jemnozrnný, črep čierno-hnedo-sivý, zvnútra zdobený, zachovaná časť kruhu z vpichov a časť úzkych žliabkov v dvoch rovinách navzájom kolmých - pozostatok girlandy (obr. 19: 7).

7. Črep z výdute nádoby, zdobený súvislým žliabkovaním, žliabky široké, pravdepodobne amfora, materiál stredne zrnitý, črep zvonka čierny leštený, zvnútra tehlovo-sivý (obr. 18: 11).

8. Rozhranie tela a hrdla hrncovitej nádoby, zdobené plastickou horizontálnou obvodovou lištou pretláčanou prstami, materiál stredne zrnitý, črep čierny leštený, zvnútra tehlový (obr. 19: 3).

9. Črep z tela dvojkónickej nádoby, zachované max. vydutie, ostro lomené, zdobené vertikálnymi jemnými vrypmi, nad aj pod týmto lomom tenké ryhy horizontálne, črep zvonka tehlovo-čierny, zvnútra čierny leštený, materiál jemnozrnný (obr. 19: 4).

Zhodnotenie nálezov

Medzi keramikou lužickej kultúry sú zastúpené tri typy nádob:

Amfory: podľa zachovaných výzdobných prvkov na telách a úlomkov úch boli predmetné fragmenty určené s väčšou pravdepodobnosťou ako amfory než ako vázy (porovnaj typologickú škálu vo *Veliačik 1983,* Abb. 3, 4). Chronologicky ich zaraďujem do piateho Veliačikovho horizontu (*Veliačik 1983,* Abb. 4). Výskyt amfor v lužických súboroch tohto obdobia je bohatý. Ostro profilované telá nachádzame často a stráca sa aj výzdoba veľkými jamkami (*Veliačik 1983,* 108). Za charakteristické znaky tohto horizontu sa považuje horizontálne vyhnutý a vyhladený okraj (3/2000 4.) a vo výzdobe horizontálne kanelovanie hrdla (2/2000 4., 3/2000 3.), nahradenie jamiek vypuklinami vytlačenými zo steny alebo ohraničenými oblúkovým žliabkovaním (pozri črepy 1/2000 4., 8., 9., 2/2000 5., šikmé žliabkovanie 1/2000 3.). Do neskorej bronzovej doby by mohol patriť fragment s tenkými ryhami na vydutí tela (2/2000 7.). V neskorej bronzovej dobe sa v kontextoch lužickej kultúry začali popri žliabkoch výraznejšie uplatňovať zväzky rytých línií a vtlačené jamky (*Hrubec/Kujovský 1994,* 18).

Šálky: Bližšie definovať druh prítomných šálok bolo možné len na základe jedného zdobeného fragmentu (3/2000 6.). Šálky s takouto vnútornou výzdobou sa vyskytujú v kontextoch mladej a neskorej bronzovej doby (*Hrubec/Kujovský 1994*, 16). Na pohrebisku lužickej kultúry v Háji sa našli v hroboch 37 (*Hrubec/Kujovský 1994*, tab. IV: 12), 45 (*Hrubec/Kujovský 1994*, V: 17), 57 (*Hrubec/Kujovský 1994*, VII: 14) a 65, kde boli zaradené do stupňa Diviaky II (HA 2) a do neskorej bronzovej doby (hrob 65; *Hrubec/Kujovský 1994*). Zlomok šálky s abradovaným povrchom (2/2000 8.) pôsobí archaickým dojmom, zlomok 3/2000 9. by mohol pochádzať zo šálky (za informácie ďakujem L. Veliačikovi).

Hrnce: Z hrncovitej nádoby pochádza jeden črep so zachovaným zlomkom výzdoby v podobe plastickej horizontálnej obvodovej lišty pretláčanej prstami. Takto zdobené hrnce poznáme z hrobových celkov datovaných na základe sprievodného inventára do stupňa Diviaky I (HA 1). Vyskytli sa napríklad v mohyle 20 v Krásnej Vsi (*Budinský-Krička/Veliačik 1986*, 97-98, Taf. VII: 13) a v hrobe 39 v Trenčianskych Tepliciach (*Veliačik 1983*, 91, Abb. 7, Taf. XIV: 11). Nie je vylúčené ich prežívanie do mladších období (za informáciu ďakujem L. Veliačikovi).

Na základe rozboru sa ako najpravdepodobnejšie javí zaradenie črepového súboru do stupňa Diviaky II (HA 2) lužickej kultúry. Výzdoba tenkými ryhami na fragmente (2/2000 7.) by mohla svedčiť o prítomnosti mladších prvkov, a teda o využívaní polohy aj na začiatku neskorej bronzovej doby. Fragment šálky (2/2000 8.) a hrncovitej nádoby s plastickou horizontálnou obvodovou lištou pretláčanou prstami (3/2000 8.) na druhej strane pôsobia archaickým dojmom.

Korálik je najpravdepodobnejšie stredoveký.

Opisovaná lokalita nebola doteraz známa. Ide o nové nálezisko, čiastočne ohrozené výstavbou diaľnice. Z obdobia lužickej kultúry poznáme z Kysúc a z priľahlej oblasti Žiliny sídliská aj pohrebiská (*Šedo 1981-82*, 28-32; *Veliačik 1983*, Abb. 1 a údaje v súpise lokalít). Prieskumom však neboli zistené detaily, ktoré by umožnili jednoznačné určenie druhu lokality.

2. K y s u c k é N o v é M e s t o (okr. Kysucké Nové Mesto), časť R a d o ľ a, poloha Kosceliisko/Kostolisko, km 17,5; druh náleziska?, povrchový prieskum, bronzová/halštatská doba, lužická kultúra. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Prieskum bol vykonaný na dominantnom ostrohu nad údolím rieky Kysuce. Vzhľadom na súčasný stav lokality (obrábané súkromné pozemky a zastavaná plocha) mohol byť realizovaný len v obmedzenom rozsahu. Získali sme štyri fragmenty tiel nádob, ktoré sa dajú zaradiť do lužickej kultúry a rámcovo datovať do bronzovej alebo do halštatskej doby.

Na lokalite bolo v minulosti skúmané stredoveké pohrebisko a románsky kostol, postavený okolo polovice 13. stor. (*Ďurišová 1992*, 31; *Šedo 1981-82*, 43-48). *L. Veliačik* (*1983*) uvádza v súpise lokalít nálezisko ako sídlisko a datuje ho do neskorej bronzovej doby. V súpise *K. Pietu* (*1982*) zas poloha Koscelisko figuruje ako sídlisko z laténskej fázy púchovskej kultúry. Známe sú aj nálezy z obdobia neolitu (*Ruttkay 1998*).

3. R u d i n k a/Ž i l i n a (okr. Kysucké Nové Mesto/Žilina), rozhranie katastrov obcí, poloha R o c h o v i c a, hrebeň kopca; hradisko/refúgium, povrchový prieskum, laténska doba, novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Prieskum Rochovice sa uskutočnil s cieľom zistiť v teréne zachované stopy po osídlení v minulosti a preveriť vierohodnosť správy o náleze keltských mincí (za informáciu o minciach ďakujem E. Kolníkovej a J. Moravčíkovi).

O p i s n á l e z o v

1/2000: novovek: fragmenty železných predmetov.

2/2000: laténska doba/stredovek(?): dva ks železných predmetov:

1. Svorka/kramľa, vyrobená zo železnej tyčinky s okrúhlym, resp. oválnym prierezom, jeden koniec odlomený, druhý vo funkčnej polohe (ohnutý; obr. 18: 3).

2. Hrot, pravdepodobne zo železnej radličky (obr. 18: 2).

Prieskum potvrdil prítomnosť terénnych úprav a kamenného materiálu, ktorý musel byť na kopec prinesený a tu využitý (riečne okruhliaky, prepálené kamene uvádzajú aj v literatúre). Zistili sa terasovité útvary tesne pod vrchom kóty a námatkovým prieskumom detektorom kovov na týchto plochách železné predmety. Tento priestor je na Rochovici zároveň jediný, ktorý bolo možné osídliť, pretože obe kóty spája len veľmi úzky hrebeň (miestami je chôdza bezpečná len pre jedného človeka) a pod ním sú veľmi ťažko prístupné strmé svahy. Opevnenie tu v podstate ani nebolo potrebné, hoci *O. Šedo* (*1980*) hovorí o nevýraznej terénnej vlne na svahoch ako o zvyškoch opevnenia

a o jeho výraznejšom pozostatku na východnom konci Rochovice. Na základe uvedených indícií a starších prieskumov sa Rochovica zaraďuje k hradiskám/refúgiám zo záveru laténskej fázy púchovskej kultúry, a zároveň sa nevylučuje možnosť využitia kopca aj v iných obdobiach (na základe morfológie terénu, t. j. exponovanej polohy lokality, by sa dali očakávať nálezy zo záveru halštatskej doby, kedy sa extrémne polohy využívali ako refúgiá - k tomu napríklad *Pieta 1982*, 153). K opevneniu púchovskej kultúry patrilo podľa *O. Šedu* (*1981-82*, 34) sídlisko v Žiline-Vraní.

4. Ž i l i n a (okr. Žilina), časť B r o d n o, poloha Panská zem, km 12,5-13,5, polia medzi severným okrajom obce a bývalým lomom; sídlisko, povrchový prieskum, stredovek, novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Nálezy stredovekej keramiky (dva ks, obr. 18: 4; našlo sa tiež 14 novovekých črepov) môžu pochádzať z nižšie položených priestorov sídliska, nachádzajúceho sa v minulosti na a pod JZ svahmi Brodnianky. Z polohy Sedlište (nad bývalým lomom) pri Brodne sa uvádzajú kultúrne vrstvy, z ktorých pochádzajú archeologické nálezy datované do eneolitu, mladej bronzovej doby, púchovskej kultúry, 9. a 14.-15. stor. (*Moravčík 1991*, 12, 13, 23; *Ruttkay 1998*). Priestor na úpätí Brodnianky je zaujímavý aj vzhľadom na pravdepodobné osídlenie protilahlého vrchu Rochovica v laténskej dobe (pozri vyššie).

L i t e r a t ú r a

Budinský-Krička/Veliačik 1986 – V. Budinský-Krička/L. Veliačik: Krásna Ves. Gräberfeld der Lausitzer Kultur. Nitra 1986.

Ďurišová 1992 - M. Ďurišová: Výskum v Kysuckom Novom Meste-Radoli. AVANS 1990, 1992, 31.

Hrubec/Kujovský 1994 – I. Hrubec/R. Kujovský: Pohrebisko lužickej kultúry v Háji (okr. Martin). Slov. Arch. 42, 1994, 5-36.

Moravčík 1991 - J. Moravčík: Archeologické nálezy v Považskom múzeu v rokoch 1981-1985. In: Vlast. Zbor. Považia 16. Žilina 1991. 5-42.

Pieta 1982 - K. Pieta: Die Púchov-Kultur. Nitra 1982.

Polla 1962 - B. Polla: Stredoveká zaniknutá osada na Spiši (Zalužany). Bratislava 1962.

Polla 1971 - B. Polla: Kežmarok. Výsledky historickoarcheologického výskumu. (Kežmarok. Ergebnis der historisch-archäologischen Forschung). Bratislava 1971.

Ruttkay 1998 - M. Ruttkay: Zisťovací archeologický prieskum a výskum v rámci DÚR - správa stavba diaľnice, úsek Hričovské Podhradie – Kysucké Nové Mesto. Nepublikovaná správa. Nitra 1998.

Šedo 1980 - O. Šedo: Nové archeologické nálezy v okrese Čadca. AVANS 1978, 1980, 259-262.

Šedo 1981-82 - O. Šedo: Archeologické bádanie a poznatky o procese osídľovania Kysúc. Správy a informácie Kysuckého múzea 5-16, 1981-82, 19-59.

Veliačik 1983 - L. Veliačik: Die Lausitzer Kultur in der Slowakei. Nitra 1983.

Vencl 1995 - S. Vencl: K otázce věrohodnosti svědectví povrchových průzkumů. Arch. Rozhledy 47, 1995, 11-57.

GELÄNDEBEGEHUNG IN DER KYSUCA-REGION. Das Archäologische Institut der SAW realisierte in den Tagen vom 22. 5. bis 25. 5. 2000 eine wiederholte archäologische Erkundung auf der geplanten Autobahntrasse D18 zwischen Hričovské Podhradie - Kysucké Nové Mesto im Abschnitt Žilina, Teil Brodno - Kysucké Nové Mesto zwecks Beglaubigung der Ergebnisse der Geländeerkundung vom März 1998 wie auch der Feststellung neuer Fundstellen. Trotz der bereits ziemlich hoch gewachsenen landwirtschaftlichen Kulturen war es möglich, die Erkenntnisse vom J. 1998 zu bestätigen und die bekannten Fundstellen um eine neue im Abschnitt zwischen den Kilometern 15,5 und 16 zu ergänzen (Kysucké Nové Mesto, Lage C). Der nachfolgende Text stellt eine Auswahl nur der Lagen dar, die solche Funde geboten haben, die wenigstens zu einer rahmenhaften Datierung der Lokalitäten geeignet waren. 1. Kysucké Nové Mesto (Bez. Kysucké Nové Mesto): a) Lage A, km 16,5-17, nördlich des Staatsgutes, im Raum der geplanten Ausfahrt von der Fernstraße zwischen dem Weg und rechten Ufer des Kysuca-Flusses; Siedlung?, oberflächige Erkundung, 14.-15. Jh., Neuzeit. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW, Nitra. Die Funde bestehen aus neuzeitlicher Keramik des 16.-18. Jh. (33 St.) und sechs St. Keramik mit der Datierung in die Urzeit bis ins Mittelalter, die man wahrscheinlich auf das Feld als Abfall gebracht hatte. Außer den angeführten Funden erschien in großer Menge

neuzeitliches Material. Typisch ist das Fragment eines schräg abgestrichenen Randes und der Teil eines simsartig profilierten Halses etwa eines scheibengedrehten oder nachgedrehten Kruges. Das Material war mittelmäßig körnig, eine Scherbe war ziegelbraun mit rauher Oberfläche (Abb. 18: 1). Anhand nur eines einzigen charakteristischen Fragmentes ist schwer eine Äußerung zum Charakter und zur chronologischen Spannweite der Nutzung der beschriebenen Lage möglich. Die Scherbe kann nach der Form, Körnigkeit und den Spuren der schnell rotierenden Scheibe in das 14., bzw. beginnende 15. Jh. eingestuft werden. b) Lage C, km 15,5-16, eine Geländeerhebung südlich des Staatsgutes in etwa 150 km Entfernung vom Weg unter der oberirdischen Kabelleitung, die parallel mit dem Weg und dem Kysuca-Fluss verläuft; Art der Fundstelle?, Oberflächenerkundung, Bronzezeit, Lausitzer Kultur, Mittelalter, Neuzeit. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW, Nitra. Festgestellt wurde die Lokatät auf einer Geländeerhebung/Welle, die z. B. vom Rochovica-Hügelgipfel und vom Hang auf dem gegenüberliegenden Kysuca-Ufer gut sichtbar ist. Die Funde (Keramik, durchglühte Sandsteinplatten und Lehmverputz) konzentrierten sich auf dem NO- und O-Rand und auf dem Hang dieser Erhebung. Gewonnen wurden 148 Scherben der Lausitzer Kultur (Abb. 18: 6-16), eine Glasperle wahrscheinlich aus dem Mittelalter (Abb. 18: 5) und drei neuzeitliche Scherben. Unter der Keramik der Lausitzer Kultur sind drei Gefäßtypen vertreten - Amphoren, Tassen und Töpfe. Aufgrund der Analyse skizziert sich als am wahrscheinlichsten die Einstufung der Scherbenkollektion in die Stufe (Diviaky II/HA 2) der Lausitzer Kultur. Die Verzierung aus dünnen Rillen auf dem Fragment 2/2000 g (Abb. 18: 13) könnte vom Vorhandensein jüngerer Elemente zeugen, also von der Nutzung der Lage auch in der beginnenden Spätbronzezeit. Das Fragment der Tasse 2/2000 8 (Abb. 18: 10) und des topfförmigen Gefäßes mit plastischer umlaufender Fingertupfenleiste 3/2000 8 (Abb. 19: 3) erwecken anderseits einen archaischen Eindruck. Die beschriebene Lokalität war bisher nicht bekannt. Es handelt sich um eine neue Fundstelle, die teilweise vom Bau der Fernstraße gefährdet ist. Bekannt sind aus dem Zeitabschnitt der Lausitzer Kultur aus der Kysuca- und anliegenden Žilina-Region sowohl Siedlungen als auch Gräberfelder (Šedo 1981-1982, 28-32; Veliačik 1983, Abb. 1 und Angaben im Lokalitätenverzeichnis). Bei der Geländebegehung wurden jedoch keine Einzelheiten festgestellt, die eine eindeutige Bestimmung der Art der Fundstelle ermöglichen würden. 2. Kysucké Nové Mesto (Bez. Kysucké Nové Mesto), Teil Radola, Lage Koscelisko/Kostolisko, km 17,5; Art der Fundstelle?, Oberflächenbegehung, Bronzezeit/Hallstattzeit, Lausitzer Kultur. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW, Nitra. Die Geländeerkundung erfolgte auf einem dominanten Sporn über dem Kysuca-Flusstal. In Anbetracht des Standes der Fundstelle (bearbeitete Privatgrundstücke und bebaute Fläche) konnte sie nur in beschränktem Ausmaß realisiert werden. Gewonnen wurden vier Bauchfragmente von Gefäßen, die in die Lausitzer Kultur einstufbar und rahmenhaft in die Bronze- oder Hallstattzeit datierbar sind. 3. Katastergrenze der Gemeinden Rudinka/Žilina) (Bez. Kysucké Nové Mesto und Žilina), Lage Rochovica, Hügelkamm, Burgwall/Refugium, Oberflächenerkundung, Latènezeit, Mittelalter, Neuzeit. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW, Nitra. Die Geländeerkundung bestätigte das Vorhandensein von Geländegestaltungen und von Gesteins-material, das auf den Hügel gebracht und hier ausgenützt worden sein konnte (Flussgeröll, durchglühte Steine werden auch in der Literatur angeführt). Festgestellt wurden terrassenförmige Gebilde dicht unter dem Gipfel der Kote und durch Proben mit einem Metallsuchgerät auf diesen Flächen Eisengegenstände, von denen zwei eine Klemme/Klammer (Abb. 18: 3) und die Spitze einer Pflugschar (Abb. 18: 2) in die Latènezeit/Mittelalter eingestuft werden können, die übrigen sind neuzeitlich. Dieser Raum ist in der Lage Rochovica zugleich der einzige, der zur Besiedlung ausnützbar war, weil beide Koten nur mit einem sehr schmalen Kamm verbunden sind (stellenweise ist die Begehung nur für einen einzigen Menschen möglich) und unter ihnen sehr schwer begehbare Steilhänge sind. Eine Befestigung war hier im wesentlichen nicht einmal notwendig, obzwar O. Šedo (1980, 236) von einer unausgeprägten Geländewelle auf den Hängen als dem Rest einer Befestigung und von ihrem ausgeprägteren Rest am Ostende von Rochovica spricht. Aufgrund der angeführten Indizien und älteren Geländeerkundungen reiht man Rochovica zu Burgwällen/Refugien aus der Endphase der Latènezeit der Púchov-Kultur, und zugleich schließt man nicht die Ausnützungmöglichkeit des Hügels auch in anderen Epochen aus. 4. Žilina (Bez. Žilina), Teil Brodno, Lage Panská zem, Felder

zwischen dem nördlichen Gemeinderand und einem ehemaligen Steinbruch; Siedlung, oberflächige Erkundung, Mittelalter, Neuzeit. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW, Nitra. Die Funde von mittelalterlicher Keramik (zwei Stück, Abb. 18: 4; ebenfalls wurden 14 neuzeitliche Scherben gefunden) dürften aus niedriger gelegenen Räumen der Siedlung stammen, die sich in der Vergangenheit auf und unter den südwestlichen Brodnianka-Hängen befand. Außer dem unmittelbaren Umkreis der Lage sind Funde bekannt, die in verschiedene geschichtliche Epochen vom Äneolithikum bis zum Hochmittelalter datierbar sind (Moravčík 1991, 12, 13, 23; Ruttkay 1998).

PREDSTIHOVÝ VÝSKUM V PETROVANOCH

Július Béreš

P e t r o v a n y (okr. Prešov), poloha Ch m e I n í k, sídlisko, predstihový výskum, pravek, vrcholný/neskorý stredovek, novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - VPS, Košice.

Krátkodobý predstihový archeologický výskum bol vyvolaný stavbou mosta a následnej regulácie prudkého ohybu časti priľahlej cesty vedúcej z Petrovian do Drienova. Pre vykonanie archeologického výskumu bola odhrnutá plocha v dĺžke 74 m a šírke 8-10 m. Po skrývke zeminy na východnej strane do hĺbky 75 cm a na západe do 25 cm vyrážali na povrch priesaky spodnej vody, ktoré boli urýchlené aj súčasne vykonávanými geologickými vrtmi v trase výstavby cesty a jej blízkom okolí.

Na odkrytej ploche boli preskúmané a zdokumentované štyri objekty a jedna sídlisková jama. Pôdorysy objektov mali zrejme v dôsledku permanentného pôsobenia spodnej vody nepravidelný tvar. Z dôvodu priesakov ako aj nebezpečia úplného zaplavenia mohli byť preskúmané len spolovice, resp. formou rezov. V ich výplni sa našlo len niekoľko fragmentov z okraja a tela tenkostenných nádob z 12.-13. stor. Výplň jedného objektu (obj. 2) okrem keramického materiálu obsahovala aj uhlíky a mazanicu. Nálezový inventár doplňala železná troska, ktorá sa získala z povrchu objektu 3. Počas začisťovania skúmanej plochy kvôli získaniu zreteľných pôdorysov objektov sa v tenkej kultúrnej vrstve našiel úštep z radiolaritu a obsidiánu. Vrstva ornice obsahovala aj niekoľko novovekých črepov, ktoré sa sem dostali druhotne.

Predstihovým záchranným archeologickým výskumom bol zachytený západný, nižšie položený okraj sídliska z praveku a vrcholného až neskorého stredoveku, ktoré pokračovalo východným smerom vo vyššie položenom teréne s čiastočným porušením súčasnou cestou.

VORSPRUNGSGRABUNG IN PETROVANY (Bez. Prešov). Im Zusammenhang mit dem Bau einer Brücke und der nachfolgenden Regulierung des anliegenden. Wegteiles erfolgte im Gemeindekataster eine archäologische Vorsprungsgrabung. Auf der freigelegten Fläche wurden vier Objekte von unregelmäßiger Form und eine Siedlungsgrube untersucht. Wegen der Gefahr von aufsteigendem Grundwasser und einer Überschwemmung in ihnen wurden sie nur zur Hälfte oder durch Schnitte untersucht. Außer einer geringen Keramikmenge aus dem 12.-13. Jh. fand man in manchen (Obj. 2) Lehmverputz und Holzkohlenstückchen wie auch Eisenschlacke (Obj. 3). Die Kulturschicht ergab einen Radiolarit- und Obsidianabschlag. Die Ackerkrume enthielt neuzeitliche Keramikbruchstücke.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V MALÝCH A VEĽKÝCH RAŠKOVCIACH

Július Béreš - Eva Horváthová

V mesiacoch november-december 2000 sa uskutočnil záchranný archeologický výskum stavby Oborín - prívod vody, trasa vodovodu Malé a Veľké Raškovce. Samotnému výskumu predchádzal povrchový prieskum predpokladanej trasy výkopu (asi 3,1 km), ktorý pracovníci Archeologického ústavu SAV - VPS Košice realizovali ešte pred začiatkom stavebných prác a vo vyhĺbenej ryhe.

1. Malé Raškovce (okr. Michalovce)

a) poloha Stredné Konopianky, sídlisko, záchranný výskum, pravek, doba bronzová, gávska kultúra, vrcholný až neskorý stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV-VPS, Košice.

Lokalita sa nachádza SZ od obce pri cintoríne, asi 40 m od cesty z Malých Raškoviec do Zemplínskych Kopčian (obr. 20: 1). Preskúmalo sa desať sídliskových objektov, osem z nich čiastočne porušených výkopom ryhy.

Opis nálezov

1. Objekty 3, 8, 9/2000 - pravek (fragmenty keramiky, zvieracie kosti, mazanica).
2. Objekty 1, 2, 6, 7/2000 - doba bronzová (fragmenty keramiky, zvieracie kosti, mazanica).
3. Objekt 4/2000 – stredovek, 13.-15. stor., porušený mladším objektom 4a/2000 (fragmenty keramiky, zvieracie kosti).
4. Objekt 4a/2000 – stredovek, 10.-12. stor. (fragmenty keramiky, zvieracie kosti).
5. Objekt 5/2000 - gávska kultúra (fragment bronzového krúžku?, keramika, opracované a neopracované zvieracie kosti, mazanica).

b) poloha Záhumienky, sídlisko, záchranný výskum, neolit, kultúra s východnou lineárnou keramikou, doba bronzová, otomanská kultúra, mladšia doba bronzová, doba laténska, doba rímska. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV-VPS, Košice.

Lokalita sa nachádza JZ od obce (obr. 20: 2). Vodovodná ryha porušila 12 sídliskových objektov.

Opis nálezov

1. Objekty 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9/2000 - staršia fáza otomanskej kultúry (zdobené a nezdobené fragmenty keramiky, hlinený praslen, opracované a neopracované zvieracie kosti, štiepaná kamenná industria z obsidiánu, rohovca, limnokvarcitu a mazanica). Z objektov pochádzajú aj zlomky bližšie neurčiteľnej pravekej keramiky, fragmenty keramiky z neolitu a doby laténskej.
2. Objekt 11/2000 - kultúra s východnou lineárnou keramikou, doba bronzová, doba rímska (fragmenty keramiky).
3. Objekt 12/2000 - mladšia doba bronzová (zdobené a nezdobené fragmenty keramiky, zvieracie kosti). Z objektu pochádzajú aj bližšie neurčiteľné praveké keramické črepy.

2. Veľké Raškovce (okr. Michalovce)

a) poloha Pri potoku, sídlisko, záchranný výskum, pravek, doba bronzová. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV-VPS, Košice.

Lokalita sa nachádza severne od obce a západne od cesty z Veľkých do Malých Raškoviec (obr. 20: 3). Ryha porušila dva sídliskové objekty.

Opis nálezov

1. Objekt 1/2000 - chronologicky neurčiteľná praveká keramika, zvieracia kosť, mazanica.
2. Objekt 2/2000 - doba bronzová (zlomky keramiky, mazanica).

b) poloha Stredný Dubík, sídlisko, záchranný výskum, doba bronzová. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV-VPS, Košice.

Lokalita je situovaná severne od obce, medzi Močiarnym kanálom a cestou z Veľkých do Malých Raškoviec (obr. 20: 4). Rez kultúrnou vrstvou - nevýrazný keramický materiál pravdepodobne z doby bronzovej.

c) poloha Nižný Dubík, sídlisko, záchranný výskum, pravek, neolit, mladšia doba bronzová. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV-VPS, Košice.

Lokalita sa nachádza severne od obce a západne od cesty z Veľkých do Malých Raškoviec (obr. 20: 5). Vyhĺbená ryha porušila dva sídliskové objekty.

Opis nálezov

1. Objekt 1/2000 - neolit, mladšia doba bronzová (fragmenty keramiky).
2. Objekt 2/2000 - bližšie neurčiteľná praveká keramika.

Rez kultúrnou vrstvou - neolit (zdobený a nezdobený keramický materiál).

d) poloha Veľký Benčík, sídlisko, prieskum, pravek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV-VPS, Košice.

Lokalita sa nachádza severne od obce Veľké Raškovce a západne od cesty z Veľkých do Malých Raškoviec (obr. 20: 6).

RETTUNGSGRABUNG IN MALÉ UND VEĽKÉ RAŠKOVCE (Bez. Michalovce). Im Zusammenhang mit dem Bau einer Wasserleitung realisierte das AI der SAW-VPS Košice eine archäologische Rettungsgrabung in fünf Lagen. Außerdem wurden auch Funde bei der Geländebegehung gewonnen. 1. Untersucht wurden in Malé Raškovce: a) In der Lage Stredné Konopianky (Abb. 20: 1) 10 Siedlungsobjekte aus der Bronzezeit, der Gáva-Kultur und aus dem Hoch- bis Spätmittelalter. b) In der Lage Záhumienky (Abb. 20: 2) wurden beim Ausheben einer

Rinne 12 Objekte aus der älteren und jüngeren Bronzezeit gestört. Vorgekommen sind in ihnen auch vereinzelte Keramikfragmente aus dem Neolithikum, der Latène- und römischen Zeit. In den angeführten Lagen befand sich auch chronologisch nicht näher bestimmbares Keramikmaterial. 2. Im Katastergebiet der Gemeinde Veľké Raškovce untersuchte man: a) zwei Siedlungsobjekte aus der Bronzezeit in der Lage Pri potoku (Abb. 20: 3), b) eine Kulturschicht wahrscheinlich aus der Bronzezeit in der Lage Stredný Dubík (Abb. 20: 4) und c) zwei Objekte und eine Kulturschicht aus dem Neolithikum und der jüngeren Bronzezeit in der Lage Nižný Dubík (Abb. 20: 5). In der Kulturschicht befand sich auch unausgeprägtes urzeitliches Keramikmaterial. d) Bei der Begehung der Lage Veľký Benčík (Abb. 20: 6) gewann man Spaltindustrie aus Obsidian, Hornstein und Limnoquarzit.

SÍDLISKO Z LATÉNSKEJ DOBY V RAKOVICIACH

Gertrúda Březinová - Lucia Benediková

Rakovice (okr. Piešťany), poloha Rakovický háj, sídliskové objekty, včasná laténska doba. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Lokalita sa nachádza na miernej vyvýšenine, ktorá klesá k sútoku dvoch potokov vytvárajúcich klin. V týchto miestach stál ešte v nedávnej minulosti tzv. Waldhofov majer (obr. 21).

Obecný úrad Rakovice tu realizoval skládku odpadov a stavbu prevádzkového dvora. Jednotlivé etapy výstavby sledovala D. Staššíková-Štukovská, ktorá upozornila na narušenie sídliskových objektov. Po vzájomnej dohode sa záchranný výskum uskutočnil pod vedením autoriek príspevku.

Súčasný stav lokality

V hornej časti plochy boli existujúce zvyšky starších budov pred začatím stavby splanírované a prekryté navozenou zeminou (ílom). Spodná časť lokality (klin pri sútoku potokov) bola v čase nášho príchodu upravená pre skládku. Na základe predchádzajúcich pozorovaní však možno osídlenie v týchto miestach vylúčiť.

Postup odkryvu a opis skúmaných objektov

Mechanizmom sa odstránili vrstvy kamenia a novoveké zásypy nad objektom 1/2000 (obr. 22). Išlo o zahĺbený objekt s nepravidelným oválnym pôdorysom a s vnútornou plochou približne 16 m^2, ktorý bol dlhšou osou orientovaný v smere S-J. Skúmali sa aj zvyšky dvoch kolových jám, súvisiacich s jeho nosnou konštrukciou. Z výplne objektu sme získali keramiku, mazanicu, zvieracie kosti, praslen a zvyšky tkáčskych závaží (obr. 23). Praslen a zlomky tkáčskych závaží sa sústreďovali v SZ štvrtine skúmaného kontextu. Keramika zo zásypu sa vyznačuje vysokým obsahom hrudkovitého grafitu. Objekt interpretujeme ako chatu s dvojkolovou nosnou konštrukciou.

Objekt 2/2000 mal kruhový pôdorys s ∅ 150 cm. Išlo o spodnú časť jamy bez bližšieho určenia, ktorá bola porušená novovekou zástavbou. Na základe zlomkov grafitovej keramiky predpokladáme časové zaradenie zhodné s objektom 1/2000.

Vyhodnotenie výskumu

Preskúmané dva sídliskové objekty datujeme do včasnej laténskej doby. Nálezy z tohto časového úseku sú na Slovensku pomerne vzácne. Terénnym výskumom boli preverené sídliskové objekty vo Vrbovom (*Romsauer 1981*), v Bratislave-Dúbravke (*Stegmann-Rajtár 1996*), v Trnave-Hornom poli (*Bartík/Březinová 1996*) a v Rakoviciach. Okrem nich a hrobových nálezov zo Stupavy (*Benadik 1971*, 465-498) a z Bučian (*Bujna/Romsauer 1983*, 227-324) poznáme aj niekoľko ďalších lokalít, ktoré sú známe iba z povrchových zberov (*Romsauer 1986*, 403-414).

Literatúra

Bartík/Březinová 1996 - J. Bartík/G. Březinová: Laténske osídlenie v polohe Trnava-Horné pole. In: Zbor. SNM 90. Archeológia 6. Bratislava 1996, 57-86.

Benadik 1971 - B. Benadik: Obraz doby laténskej na Slovensku. Slov. Arch. 19, 1971, 465-498.

Bujna/Romsauer1983 - J. Bujna/P. Romsauer: Späthallstatt- und frühlatènezeitliches Gräberfeld in Bučany. Slov. Arch. 31, 1983, 227-324.

Romsauer 1981 - P. Romsauer: Eneolitické a halštatsko-laténske objekty z Vrbového. AVANS 1980, 1981, 250-252, obr. 146-147.

Romsauer 1986 - P. Romsauer: Zur hallstattzeitlichen Besiedlung der Südwestslowakei. In: Hallstatt Kolloquim Veszprém 1984. Mitteilungen der Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, Beiheft 3. Budapest 1986, 173-180, 403-414.

Stegmann-Rajtár 1996 - S. Stegmann-Rajtár: Eine Siedlung der Späthallstatt-Frühlatènezeit in Bratislava-Dúbravka. Die Osthallstattkultur. Akten des Internationalen Symposiums, Sopron 10.-14. Mai 1994. Budapest 1996, 455-468.

SIEDLUNG AUS DER LATÈNEZEIT IN RAKOVICE (Bez. Piešťany). Rakovice, Lage Rakovický háj, Siedlungsobjekte, Frühlatènezeit. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW, Nitra. Die Fundstelle befindet sich auf einer mäßigen Erhebung mit der Neigung zum Zusammenfluss zweier Bäche. Sie bildet eine Art Keil, der in der Vergangenheit im oberen Teil bebaut war. Das Gemeindeamt von Rakovice bestimmte die Stelle zur Abladung von Abfall und errichtete hier einen Betriebshof. Bei der archäologischen Rettungsgrabung wurden zwei Siedlungsobjekte festgestellt. 1. Objekt 1/2000 (Abb. 22) war in das Liegende eingetieft, wies einen unregelmäßig ovalen Grundriss auf und die Innenfläche maß beiläufig 16 m^2. Die Längsachse war N-S orientiert. Untersucht wurden auch Reste zweier Pfostengruben, die mit seiner Trägerkonstruktion zusammenhingen. In der Verfüllung des Objektes gewann man Lehmverputz, Tierknochen, einen Spinnwirtel und Reste von Webgewichten. Der Spinnwirtel und die Reste der Webgewichte konzentrierten sich im NW-Viertel des untersuchten Kontextes. Die Keramik aus der Verfüllung zeichnet sich durch einen hohen Gehalt von krümeligem Graphit aus (Abb. 23). Interpretiert wird das Objekt als Hütte mit einer Zweipfosten-Trägerkonstruktion. 2. Das Objekt 2/2000 hatte einen kreisförmigen Grundriss von 150 cm Durchmesser. Es handelte sich um den Unterteil einer Grube ohne nähere Bestimmung, die durch neuzeitliche Bebauung gestört wurde. Aufgrund der Bruchstücke von Graphittonkeramik wird eine mit dem Objekt 1/2000 übereinstimmende zeitliche Einstufung vorausgesetzt. Die untersuchten zwei Siedlungsobjekte datiert der Autor in die Frühlatènezeit. Funde aus diesem Zeithorizont sind in der Slowakei verhältnismäßig rar. Durch die Geländegrabung wurden die Siedlungsobjekte von Vrbové (Romsauer 1981), Bratislava-Dúbravka (Stegmann-Rajtár 1996), Trnava - Horné Pole (Bartík/Březinová 1996) und Rakovice beglaubigt. Außer ihnen und den Grabfunden aus Stupava (Benadik 1971, 465-498) und Bučany (Bujna/Romsauer 1983, 237-324) sind auch mehrere weitere Lokalitäten bekannt, die nur durch Lesefunde belegt sind (Romsauer 1986, 403-414).

OJEDINELÝ NÁLEZ ČLÁNKU STREDOLATÉNSKEHO BRONZOVÉHO REŤAZOVÉHO OPASKA Z NITRY

Jozef Bujna - Peter Štefanka

Nitra (okr. Nitra), nález zo sekundárnej polohy, primárna poloha pravdepodobne blízke okolie Hypermarketu Tesco, neznáme nálezové okolnosti, pravdepodobne hrobový nález, stredná doba laténska (LT C). Uloženie nálezu: súkromná zbierka.

Vďaka pracovníkovi Archeologického ústavu SAV v Nitre P. Štefankovi dostal sa mi na posúdenie článok bronzového reťazového opaska. Majiteľ uviedol, že nález našiel náhodne pri kopaní v záhrade svojho domu. Rozpamätal sa, že v r. 1985 priviezol na svoju parcelu hlinu z miesta v blízkosti dnešného Hypermarketu Tesco v Nitre. Plocha bola vtedy využívaná nitrianskym cukrovarom.

Opis nálezu

Nález tvorí jeden bronzový profilovaný tyčinkový článok, dĺ. 64 mm, max. š. 29 mm, z reťazového opaska. V jednom z dvoch koncových otvorov je ešte navlečený otvorený bronzový krúžok, vonk. Ø 25 mm, hr. 3-4 mm. Stredová časť opaskového článku má krížovitý tvar a je oddelená krčkami od okrajových častí s priečnymi otvormi pre ohnívká reťaze. Uprostred stredovej časti článku je do štvorcovej plochy zakomponovaný kruh a v ňom trojihlan (obr. 24: 1).

Tvarom, výzdobou i rozmermi tyčinkový článok zodpovedá článkom z reťazového opaska z bohatého ženského hrobu 67 z Palárikova (*Benadik 1975*, 98; *Zachar 1987*, obr. 159-161), datovaného na základe sprievodného materiálu na záver stupňa LT C1, resp. na rozhranie stupňov C1/C2.

Z územia Nitry sú známe ešte ďalšie nálezy bronzových reťazových opaskov. Neúplne zachovaný, žiarom poškodený bronzový reťazový opasok z profilovaných tyčinkových článkov pochádza z laténskeho pohrebiska v Nitre, poloha Kasárne pod Zoborom (*Chropovský 1986*). Časť ohňom roztaveného bronzového krúžku, pravdepodobne z reťazového opaska, s pritavenou časťou svorky bol nájdený v objekte 2 v Nitre na Nám. 1. mája (*Pieta 1993*, 45, obr. 4: 3) a je datovaný bronzovou sponou typu Mötschwil do stupňa LT C2. Z porušeného hrobu bez presnejšej lokalizácie v rámci mesta pochádza článok s bohatou plastickou výzdobou z reťazového opaska pozostávajúceho z platničkových článkov spájaných trojitými retiazkami (*Paulík/Novotná/Benadik 1962*, 320, obr. 58).

Nakoľko všetky uvedené nálezy sa vyskytli na pohrebiskách, môžeme predpokladať, že aj popisovaný nález pochádza pôvodne z hrobu. Primárnu lokalizáciu nášho nálezu v rámci parcely dnešného Hypermarketu Tesco by mohla spochybniť skutočnosť, že počas výstavby na celej ploche boli zistené vysoké navážky. Ornica na skvalitnenie pôdy v záhrade musela byť teda odobratá v okrajovej časti parcely, zrejme smerom k zástavbe mestskej časti Mlynárce. Na tomto mieste by sme teda mohli predpokladať laténske pohrebisko. Potom od hypoteticky predpokladaného pohrebiska je vzdušnou čiarou asi 2 km SZ smerom vzdialené ďalšie keltské pohrebisko v časti Nitra-Mlynárce (*Bujna 1992*), odkiaľ sú známe hroby zo stupňa LT C1. V tejto súvislosti je zaujímavá skutočnosť, že v predĺženej línii ďalej SZ smerom pozdĺž pravého brehu toku Nitry vo vzdialenosti opäť asi 2 km je známy ďalší porušený hrob z Nitry, časť Lužianky (*Eisner 1933*, 170 n.). Na pozoruhodnú koncentráciu keltského osídlenia v rámci regiónu Nitry upozornila už *J. Hečková* (*1993*, 67) a novšie tiež *G. Březinová* (*1999*, 66 n.). Náš nález potom zahusťuje koncentráciu keltských pohrebísk na pravej strane toku rieky Nitry (obr. 24: 2).

Literatúra

Benadik 1975 - B. Benadik: Besonders angelegte Gräber auf keltischen Gräberfeldern der Slowakei und ihre gesellschaftliche Bedeutung. Alba Regia 14, 1975, 97-106.

Březinová 1999 - G. Březinová: Sídlisko z doby laténskej v Nitre Šindolke a jeho postavenie v rámci regiónu stredného Ponitria. Slov. Arch. 47, 1999, 61-74.

Bujna 1992 - J. Bujna: Nitra-Mlynárce. Výskumná správa 13046/92. Archeologický ústav SAV Nitra 1992.

Eisner 1933 - J. Eisner: Slovensko v praveku. Bratislava 1933.

Hečková 1993 - J. Hečková: Prvé historické etniká na území Nitry. In: Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta. Nitra 1993, 64-70.

Chropovský 1986 - B. Chropovský: Nitra-Martinský vrch. Výskumná správa 11634/86. Archeologický ústav SAV Nitra 1986.

Paulík/Novotná/Benadik 1962 - J. Paulík/M. Novotná/B. Benadik: Umenie doby železnej. Bratislava 1962.

Pieta 1993 - K. Pieta: Stredolaténske zvieracie žiarové hroby alebo doklady kultových praktík z Nitry? Slov. Arch. 41, 1993, 41-58.

Zachar 1987 - L. Zachar: Keltské umenie na Slovensku. Bratislava 1987.

EINZELFUND DES GLIEDES EINER MITTELLATÉNEZEITLICHEN BRONZENEN GÜRTELKETTE AUS NITRA. Der Einzelfund eines bronzenen profilierten stäbchenförmigen Gürtelkettengliedes stammt wahrscheinlich aus dem nahen Umkreis des heutigen Hypermarket Tesco in Nitra (Abb. 24: 1). Mit der Form, Verzierung und den Ausmaßen entspricht das Glied jenen der Gürtelkette aus Grab 67 in Palárikovo (Zachar 1987, Abb. 159-161), die anhand des Begleitmaterials in die Endstufe LT C1, bzw. an die Grenze der Stufen C1/C2 datiert ist. Aus dem Gebiet Nitras sind noch weitere Funde bronzener Gürtelketten bekannt. Eine unvollständig erhaltene, vom Feuer beschädigte Bronzekette aus profilierten stäbchenförmigen Gliedern stammt vom latènezeitlichen Gräberfeld in Nitra, Teil Kasernen am Zoborfuß (Chropovský 1986). Der Teil eines geschmolzenen Bronzeringes, wahrscheinlich von einer Gürtelkette, wurde im Objekt 2 in Nitra auf dem Platz Námestie 1. mája gefunden (Pieta 1993, 45, Abb. 4: 3), die durch eine

Bronzefibel des Typs Mötschwil in die Stufe LT C2 datiert ist. Aus einem gestörten Grab ohne genauere Lokalisierung im Rahmen der Stadt stammt ein Glied mit reicher plastischer Verzierung von einer Gürtelkette, die aus plättchenförmigen, durch drei Kettchen verbundene Glieder besteht (Paulík/Novotný/Benadik 1962, 320, Abb. 58). Da alle angeführten Funde auf Gräberfeldern vorgekommen sind, ist anzunehmen, dass auch der beschriebene Fund ursprünglich aus einem Grab stammt. Der letztgenannte Fund verdichtet die Konzentration der keltischen Gräberfelder auf der rechten Seite des Nitraflusses (Abb. 24: 2).

PRIESKUM V NITRE-SELENCI

Róbert Daňo - Ján Hunka

Nitra (okr. Nitra), poloha Selenec, východný svah pahorku nad Seleneckým potokom, sídlisko, zber, eneolit, legyelská kultúra, stredovek, novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Autorov príspevku upozornil na lokalitu I. Točka z Nitry. Povrchovým prieskumom mierneho východného svahu pahorku rozdeleného cestou Nitra - Levice na dve časti bolo v južnej časti polohy zistené osídlenie z obdobia stredoveku (13.-16. stor.) a novoveku, v oboch prípadoch doložené malým počtom črepov (5 a 20 črepov). Severným smerom sa podarilo zachytiť osídlenie z obdobia mladších stupňov lengyelskej kultúry, doložené pomerne zničeným črepovým materiálom (18 črepov) a hlavicou čepeľového škrabadla z limnokvarcitu.

GELÄNDEERKUNDUNG IN NITRA - SELENEC (Bez. Nitra). Bei der Geländebegehung des sanften Osthangs des Hügels über dem Selenec-Bach konstatierten die Autoren Besiedlung aus dem Zeitabschnitt des Äneolithikums - der Lengyelkultur, aus dem Mittelalter (13.-16. Jh.) und aus der Neuzeit, die durch spärliches Scherbenmaterial und das Fragment eines Silexkratzers nachgewiesen ist.

PRIESKUM V BÁBE

Róbert Daňo - Mária Hajnalová - Ján Hunka - Marián Samuel

Báb (okr. Nitra), poloha Stará hora, pieskový pahorok (SV svah) nad korytom Bábskeho potoka porušený divokou ťažbou piesku, sídlisko a cintorín, zber, pravek (staršia doba bronzová?), novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Na základe hlásenia o nálezoch ľudských kostí v miestnej pieskovni vykonali autori príspevku obhliadku náleziska. Na mieste boli zistené tri zničené hroby, dva sa mierne rysovali v profile pieskovne a jeden bol identifikovaný na základe nálezov ľudských kostí v spadnutej časti profilu. Autori preskúmali hornú polovicu kostry vypadnutej z profilu, pri ktorej sa našlo 14 cínových gombíkov (guľovité a polguľovité), železná pracka opaska, drobné železné predmety a železné klince z rakiev. Na základe zmienky v obecnej kronike sa lokalitu podarilo identifikovať ako cholerový cintorín z r. 1863. Z humusovej vrstvy sa podarilo získať aj nepočetný atypický črepový materiál (20 črepov), datovaný veľmi otázne do staršej doby bronzovej.

GELÄNDEERKUNDUNG IN BÁB (Bez. Nitra). Aufgrund der Meldung über eine Störung von Gräbern untersuchten die Autoren die örtliche Sandgrube am Hang eines Sandhügels über dem Bachbett des Babský potok. Bei der Begehung wurde ein Cholera-Friedhof aus dem J. 1863 (drei Gräber) und eine wahrscheinlich in die ältere Bronzezeit datierbare Siedlung festgestellt.

ŠIESTA SEZÓNA VÝSKUMU VO SVODÍNE

Zoltán Drenko

Svodín (okr. Nové Zámky), časť Maďarský Svodín, poloha Kis templom, stredovek a novovek, zaniknutý kostol, cintorín a protiturecká pevnosť. Uloženie nálezov: Archeologické múzeum SNM, Bratislava.

Výskum na žiadosť obecného úradu. Našlo sa ďalších 38 kostrových hrobov (173-210) s rôznou orientáciou, napr. deväť hrobov Z-V, dva hroby V-Z, tri hroby JZ-SV, dva hroby SZ-JV, dva hroby JV-SZ. Sedem hrobov obsahovalo nasledovný inventár: hrob 173 gombíky, hrob 175 špirálky z čelenky, hrob 191 malý krížik a hroby 187, 188, 203 a 205 medailón.

Priekopa pevnosti sa zistila na SZ a JZ strane zaniknutého kostola (na JV a SV strane bola zničená bočnou ulicou). Priekopa mala šikmé steny, bola hlboká 300 cm, ústie bolo široké 300 cm a dno 20 cm.

Severozápadne od zaniknutého kostola, na vonkajšej strane priekopy, sa preskúmala jama s rozmermi 170x140 cm, hlboká 280 cm. Inventár jamy tvorili dve mince, dve zvoncovité pokrievky, tri hrnce s polevou na vnútornej strane, miskovitá kachlica, úlomok komorovej kachlice so zelenou polevou a s vyobrazením hlavy štítonosiča, dve hlinené bomby (sivá s uškami a tehlovočervená s tromi uškami), sklený pohár, nôž a veľká lyžica.

Južne od kostolnej lode, na hraniciach bočnej ulice a lúky, sa vykopala okrúhla studňa s ∅ 180 cm, bez kamenného obloženia, hlboká 10 m. V hĺbke 6 m vyrazila voda.

SECHSTE GRABUNGSSAISON IN SVODÍN (Bez. Nové Zámky). Das Archäologische Museum des SNM in Bratislava setzte mit der Grabung rund um die abgegangene St. Michaels-Kirche in der Gemeinde Svodín, Teil Maďarský Svodín fort (Bez. Nové Zámky). Freigelegt wurden weitere 38 verschieden orientierte Körpergräber (Nr. 173-210). In sieben Gräbern befand sich Inventar: Grab 173 enthielt Knöpfe, Grab 175 Spiralen eines Stirnbandes, Grab 191 ein kleines Kreuzchen und in den Gräbern 187, 188, 203 und 205 war ein Medaillon. Der Festungsgraben rund um die abgegangene Kirche hatte schräge Wände, war 300 cm tief mit 300 cm breiter Mündung und 20 cm breiter Sohle. Nordwestlich von der Kirchenwüstung, an der Außenseite des Grabens wurde eine Grube von 170x174 cm Ausmaß und 280 cm Tiefe untersucht. Das Inventar der Gräber bildeten zwei Münzen, zwei Deckel, drei Töpfe, eine Napfkachel, ein grünglasiertes Kachelbruchstück mit der Darstellung des Kopfes eines Schildträgers, zwei Lehmbomben (eine graue mit zwei Henkeln und eine ziegelrote mit drei Henkeln), weiters ein Glasbecher, ein Messer und ein großer Löffel. Südlich der Kirchenwüstung wurde ein runder Brunnen von 180 cm Durchmesser, ohne Steinverkleidung und von 10 m Tiefe ausgegraben. In 6 m Tiefe stieg Wasser auf.

ZANIKNUTÝ KOSTOL VO SVODÍNE

Zoltán Drenko

Svodín (okr. Nové Zámky), časť Nemecký Svodín, poloha Pred sochou P. Márie, stredovek a novovek, zaniknutý kostol a cintorín. Uloženie nálezov: Archeologické múzeum SNM, Bratislava.

Výskum na žiadosť obecného úradu. Prvá písomná správa o kostole pochádza z r. 1291, kostol bol zničený za tureckých vojen. Odkryla sa základová ryha severného a južného múra kostolnej lode orientovanej na JVV. Ryha je široká 150 cm, vnútorné šírka kostolnej lode je 850 cm.

Našlo sa 21 kostrových hrobov (15 v kostole a šesť v exteriéri kostola). Šestnásť hrobov rešpektovalo orientáciu kostola, tri hroby v kostole boli orientované na SSV a dva hroby južne od kostola na SV. Šesť hrobov obsahovalo nasledovný inventár: hrob 6 mincu a čelenku, hrob 9 mincu, hrob 11 gombíky, hroby 14 a 18 čelenku a hrob 19 prsteň. Južne od kostola sa vykopala jama s rozmermi 150x100 cm s červenou hlinou. V hĺbke 2 m vyrazila voda. Vo výskume sa bude pokračovať.

ABGEGANGENE KIRCHE IN SVODÍN (Bez. Nové Zámky). In der Gemeinde Svodín, Teil Nemecký Svodín, wurde vor dem Jungfrau-Marien-Standbild die Fundamentrinne der Nord- und Südmauer der Kirche mit der Orientierung OSO freigelegt. Br. der Rinne 150 cm, innere Br. des Kirchenschiffes 850 cm. Der erste schriftliche Bericht über die Kirche stammt aus dem J. 1291, die Kirche wurde während der Türkenkriege vernichtet. Es wurden 21 Körpergräber erfasst (15 in der Kirche und 6 im Exterieur der Kirche). 16 Gräber respektierten die Orientierung der Kirche, drei Gräber in der Kirche und zwei Gräber südlich der Kirche wiesen die Orientierung NNO und NO auf. Sechs Gräber enthielten Inventar: Grab 6 eine Münze und ein Stirnband, Grab 9 eine Münze, Grab 11 Knöpfe, die Gräber 14 und 18 ein Stirnband, Grab 19 einen Fingerring. Südlich der Kirche wurde eine Grube von 150x100 cm Ausmaß mit rotem Lehm ausgegraben. In 2 m Tiefe stieß man auf Wasser. Mit der Grabung, wird fortgesetzt werden.

PRIESKUMY V KOŠICIACH A V OKRESE KOŠICE-OKOLIE

Marcela Ďurišová

1. K o š i c e - m e s t o

a) poloha M ä s i a r s k a ul., komunikácia vedúca k objektu na Mäsiarskej 8 (medzi Dominikánskym kláštorom na Mäsiarskej 6 a Mäsiarskou 14), obhliadka, novovek, bez nálezov.

Pri sledovaní výkopových prác pre plynovod bol v komunikácii zachytený kamenný múr, ktorý bol postavený priečne na komunikáciu. Povrch múra so šírkou 60 cm bol zachytený v hĺbke 70 cm a sledovaný po dno výkopu do hĺbky 170 cm. Múr pravdepodobne uzatváral prístupovú cestu k mestskej (renesančnej) sýpke.

b) poloha K o v á č s k a 26, ulica, obhliadka, stredovek(?), bez nálezov.

Počas výkopových prác pre rekonštrukciu kanalizácie bola pred skoseným nárožím rohového domu na Kováčskej 26 (v komunikácii) zachytená studňa. Jej povrch bol 70 cm pod súčasným, sledovaná bola do hĺbky 380 cm (bez dosiahnutia dna objektu). Veniec studne bol postavený z nasucho kladených plochých kameňov. Priemer studne nad dnom výkopu bol 100 cm. V profile terénu bol pozorovaný zásyp stavebnej jamy od hĺbky 120 cm pod súčasným povrchom. Uvedená hĺbka by mohla, podľa sledovaní na iných komunikáciách v Košiciach, datovať výstavbu studne do stredoveku.

2. K o š i c e - o k o l i e

a) M e d z e v, časť N i ž n ý M e d z e v, námestie pred rím.-kat. kostolom, obhliadka, novovek, bez nálezov.

Kamenná klenutá kanalizácia bola pretatá pri výkope ryhy pre plynovod. Kanál sa nachádza na námestí, medzi parkom a riekou Bodvou. Zachytený bol asi 5 m od regulovaného brehu rieky a bol sledovaný v dĺžke 13 m. Situovaný bol paralelne s dlhšou osou námestia, v smere JZ-SV, v zadnej časti sa stáčal. Zachytená svetlá výška kanála bola 150 cm, vzopnutie klenby 30 cm a jej rozpon 92 cm. V spodnej časti bola šírka kanála 85 cm. Vrchol klenby sa nachádzal 57 cm pod súčasným povrchom terénu, 30 cm pod prepálenou vrstvou z konca 19. stor. Nálezová situácia datuje výstavbu kanálu do novoveku.

b) T u r ň a n a d B o d v o u, rím.-kat. kostol, obhliadka, stredovek. Uloženie nálezov: Pamiatkový ústav, Košice.

Počas výkopových prác pre odvetrávací kanál okolo severného obvodu kostola bol na časti západnej steny severnej lode odkrytý sokel, ukončený profilovanou rímsou. Soklom nebola obložená celá západná stena, len jej časť v dĺžke 230 cm a časť severnej steny veže s dĺžkou 90 cm. Vo zvyšnej časti muriva západnej steny severnej lode kostola bolo v nivelete sokla odkryté základové murivo. Severná loď kostola s pravouhlým presbytériom (teraz kaplnkou) je pôvodným jednoloďovým kostolom, rozšíreným začiatkom 15. stor. o južnú loď s presbytériom, vežu a sakristiu (*Súpis 1969*, 339). Nálezová situácia evokuje hypotézu, že po zdvihnutí terénu po rovinu soklovej rímsy došlo k prebudovaniu časti západnej (a možno aj severnej) steny lode, čo by podporovala aj skutočnosť, že v odkrytom murive neboli pozorované žiadne stopy po vstupe (portáli). Profilovaná soklová rímsa s dĺžkou 90 cm pod časťou súčasnej severnej steny veže je pravdepodobne zvyškom obkladu oporného piliera.

Na severnej strane kostola vystupuje na povrch vápencové podložie. V hĺbke 20-40 cm pod súčasným povrchom bola pri výkopových prácach pri severnej stene sakristie narušená ľudská kostra.

Literatúra

Súpis 1969 - Súpis pamiatok na Slovensku III. Bratislava 1969, 339-340.

GELÄNDEBEGEHUNGEN IN KOŠICE UND SEINEM UMKREIS (Bez. Košice-Stadt und Košice-Umkreis). In der Gasse in Richtung zum Objekt Mäsiarska Nr. 8 wurde in der Mäsiarska-Gasse in Košice bei den Grabungsarbeiten für eine Gasleitung eine Steinmauer von 60 cm Breite geschnitten, die wahrscheinlich den Abschluss einer zum ursprünglichen Renaissancespeicher führende Kommunikation bildete. Vor der Ecke des Eckhauses wurde in der Gasse Kováčska Nr. 6 ein Brunnen erfasst. Die Tiefe der Verfüllung der Baugrube datiert das Objekt in das Mittelalter. Auf dem Stadtplatz vor der röm.-kath. Kirche in Medzev wurde bei der Aushebung der Gasleitungsrinne eine gewölbte steinerne Kanalisation geschnitten. Der gewölbte Kanal leitete das Wasser in den nahen Bodva-Fluß ab. Eine Brandschicht vom Ende des 19. Jh. oberhalb der Kanalisation bedeutet für ihre Errichtung eine ante quem-Datierung. Bei der Ausschachtung des Lüftungskanals bei der röm.-kath. Kirche in Turňa nad Bodvou erfasste man auf einem Teil der Westwand des nördlichen Kirchenschiffes und auf einem Teil der Nordwand des Turmes einen profilierten Gesimssockel. Im restlichen Abschnitt der Nordwand befand sich Fundamentmauerwerk. Diese Anomalie zusammen mit dem Fehlen eines Portals deutet auf die Hypothese über den Umbau der westlichen (und vielleicht auch eines Teiles der nördlichen) Wand des nördlichen Kirchenschiffes (der ursprünglichen einschiffigen Kirche). Bei der Nordwand der Sakristei wurde in 20-40 cm Tiefe ein menschliches Skelett des mittelalterlichen Friedhofs gestört.

PRIESKUM V OPINEJ

Marcela Ďurišová - Juraj Gembický

Opiná (okr. Košice-okolie), kaštieľ, rím.-kat. kostol, obhliadky, bez nálezov.

a) poloha Kaštieľ, obhliadka, stredovek(?), novovek(?), bez nálezov.

Klasicisticky upravený kaštieľ bol postavený v r. 1689 (*Súpis 1968,* 427). Pred severnou polovicou hlavnej (západnej) fasády sa nachádzajú podzemné pivničné priestory, orientované kolmo na pozdĺžnu os kaštieľa, z ktorých sú v súčasnosti prístupné dva. Sú kamenné a zaklenuté kamennou valenou klenbou. Podľa informácií kaplána z Opinej nadväzovali na tieto dva prístupné podzemné priestory na strane východnej i západnej ďalšie, v súčasnosti zasypané. Pivničné priestory sú pravdepodobne pozostatkom stavby predchádzajúcej výstavbe kaštieľa z r. 1689. Pred východnou fasádou kaštieľa sa nachádza zahĺbený murovaný kamenný objekt pravouhlého pôdorysu, spojený s budovou kaštieľa úzkym, rovno prekrytým kanálom. Severozápadne od klasicistického kaštieľa sa nachádza torzo objektu, označeného v obecnej kronike ako druhý kaštieľ. Zbúraný bol niekedy koncom 19. stor. Okrem stojaceho torza kaštieľa sú v teréne viditeľné i zvyšky klenieb jeho suterénnych priestorov.

b) poloha Kostol, obhliadka, novovek, bez nálezov.

Pozdĺž severnej vonkajšej steny lode kostola postaveného Keczerovcami začiatkom 16. stor. (*Súpis 1968,* 428) sa nachádza terénna vyvýšenina oválneho pôdorysu prevyšujúca okolie asi o 80 cm. K nej vedie pozdĺž severnej steny lode úzka vyvýšenina. Na oválnej vyvýšenine je umiestnený náhrobný kameň, nad ktorým je vztýčený náhrobný kríž, pravdepodobne sekundárne umiestnený. Nedá sa to vylúčiť ani v prípade náhrobného kameňa. Domnievame sa, že môže ísť o kryptu so zaklenutou podzemnou chodbou, na ktorú bol umiestnený (primárne?) náhrobný kameň a neskôr aj náhrobný kríž.

Náhrobný kameň Andreja II. Keczera z r. 1635 (červený mramor, rozmery 178x89 cm, materiál pomerne zvetraný, poškodený pravý dolný okraj) doterajšia historická ani odborná súpisová literatúra neuvádzala, pričom však eviduje v opinskom rím.-kat. kostole inú sepulkrálnu pamiatku súvisiacu s rodom Keczerovcov - epitaf Judity Keczerovej z r. 1614 (*Súpis 1968,* 428). Pretože ide o novozistené skutočnosti, pokúsili sme sa tu o základný opis, o ktorý sa následne môže oprieť ďalší výskum a prípadné podrobnejšie spracovanie (*Varsik 1977,* 111-123, 134-137; *Gajdoš; AMK; ŠOBA*).

Latinský kruhopis renesančnou kapitálou v nápisovej obrube po obvode náhrobku začína v jeho ľavom hornom okraji: HIC IACET GENEROSVS DOMINVS / ANDREAS KECZER DE LYPOCZ CVMANORVM ET PHILISTAEORVM COM[es] / [.]IE IN DOMINO OBDORMIVIT ANNO MDC / XXXV DIE X[= decem]BRIS AETATI SVAE LII SEPVLTVS DIE 30 EIVSDEM M[e]NSIS. V preklade (po doplnení skratiek): Tu leží urodzený pán Andrej Keczer z Lipovca, gróf Kumánov a Filištíncov. Usnul v Pánovi v roku 1635 v decembri v 52-om roku svojho veku, bol pochovaný 30-eho dňa tohože mesiaca.

Hornú časť náhrobnej dosky tvorí štvrtený keczerovský erb so srdcovým štítom uprostred (jeho analogické vyobrazenie nájdeme nad portálom gr.-kat. chrámu v Prešove; podrobnejšie k vývoju a opisu viď *Nagy 1860,* 144-152; *Novák 1980,* 139-140). V jednotlivých poliach renesančného štítu sú striedavo znamenia orlice a leva držiaceho kríž. Erb spolu s dvoma prilbami s klenotmi zo štítu a prikrývadlami dopĺňa tiež nápis v kruhovej páske okolo, delenej hlavičkami anjelov: * CONSCIEN * TIA ET * FINIS * SOLATVR (Svedomie a smrť utešujú).

V ornamentom ohraničenej nápisovej časti pod erbom, tvoriacej hlavnú časť plochy náhrobku, sa nachádza text: NVMERI XXIII / MORIATVR ANIMA MEA / MORTE IVSTORVM ET / FIANT NOVISSIMA MEA HORVM SIMILIA. Ide o verš z biblickej knihy Numeri 23, 10 (Nech zomrie duša moja / smrťou spravodlivých a / môj koniec nech je / jemu podobný). Na záver, pri spodnom okraji, ťažšie čitateľný nápis: CONIVNX MO(C?.)STISSIMA FIORA / A(N) PER DE S(AA)R FENERET. Spomína sa tu teda manželka pochovaného - Flóra Kamper.

Celkovú nálezovú situáciu dopĺňa aj objav liatej nápisovej tabuľky (34,5x23 cm) s rytým dvadsaťdeväťriadkovým latinským nápisom z r. 1666, vzťahujúcim sa na osobu Anny Márie Medzianskej, manželky Jána Keczera z Lipovca. S najväčšou pravdepodobnosťou bola tabuľka súčasťou náhrobného kríža s korpusom Ukrižovaného, ktorý dnes stojí hneď za náhrobkom.

Literatúra

AMK - AMK (Archív mesta Košice). Košice, zbierka Schwarzenbachova, rod. Keczer (vybrané dokumenty).

Gajdoš - J. Gajdoš: Z dejín ev. av. zboru v Žehni (výpis spracoval: P. Glos, 1978, Pamiatkový ústav Prešov).

Nagy 1860 - I. Nagy: Magyarország családai VI, Budapest 1860.

Novák 1980 - J. Novák: Rodové erby na Slovensku I., Martin 1980.

Súpis 1968 - Súpis pamiatok na Slovensku II. Bratislava 1968.

ŠOBA - ŠOBA (Štátny oblastný archív) Prešov. Fond rodiny Keczer (z Kecerovského Lipovca); dokumenty z r. 1402-1944.

Varsik 1977 - B. Varsik: Osídlenie košickej kotliny III. Košice 1977.

GELÄNDEBEGEHUNG IN OPINÁ (Bez. Košice-Umkreis). Bei der Nordwand des Schiffes der röm.-kath. Kirche in Opiná befindet sich eine Geländeerhebung, die als Gruft mit einem schmalen unterirdischen Gang interpretierbar ist. Auf der Anhöhe steht ein Grabstein und ein Grabkreuz. Auf dem Grabstein befindet sich der Text: Hier liegt der adelige Herr Andrej Keczer aus Lipovec, Graf der Kumanen und Philister. Er starb im Jahre des Herrn 1635 im Dezember im 52sten Lebensjahr, bestattet wurde er am 30sten desselben Monates. Der Text aus dem J. 1666 auf einer gegossenen Tafel stammt wahrscheinlich vom Grabkreuz und bezieht sich auf Anna Maria Medzianska, Gattin des Johann Keczer aus Lipovec. Vor der Haupt-/West-/Fassade des Kastells in Opiná aus dem J. 1689 befinden sich unterirdische Kellerräume. Zugänglich sind zwei, beide sind steingemauert und haben ein Tonnengewölbe. Angeknüpft sind an diese zwei Räume weitere, die gegenwärtig verschüttet sind. Vor der Ostfassade befindet sich ein eingetieftes gemauertes Steinobjekt mit rechteckigem Grundriss, das mit dem Kastell durch einen kleinen, gerade überdeckten Kanal verbunden ist. Nordwestlich des Kastells aus dem J. 1689 steht der Torso eines weiteren Kastells, das Ende des 19. Jh. niedergerissen wurde. Außer dem stehenden Torso erhielten sich auch Reste der Steingewölbe von Kellerräumen.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V LOZORNE

Kristian Elschek - Vladimír Varsik

Lozorno (okr. Malacky), poloha Široké diely, záchranný výskum, sídlisko, neolit, eneolit, doba bronzová. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Prieskum

Archeologickú lokalitu zistil počas prieskumu v r. 1999 M. Vrablec. V marci v r. 2000 v súvislosti s pripravovanými investičnými zámermi francúzskej firmy Plastic Omnium bol na lokalite K. Elschekom, J. Kubínym a M. Vrablecom uskutočnený systematický prieskum polohy. Pritom bol zozbieraný bohatý nálezový materiál z eneolitu, doby bronzovej (velatická kultúra), doby laténskej, slovanského obdobia a stredoveku. Medzi drobné nálezy patria kamenná sekerka, úštepy a drobné kovové predmety. Do doby bronzovej patria napr.: fragment hrotu bronzového kosáka(?), fragment bronzového náramku, fragment náramku, resp. bronzovej platničky borotického typu a i.

Opis nálezov

1. Kamenná sekerka, neolit (obr. 25: 1).
2. Hlinený praslen, pravek (obr. 25: 2).
3. Zlomok bronzového kosáka(?), doba bronzová (obr. 25: 3).
4. Zlomok bronzového predmetu, doba bronzová (obr. 25: 4).
5. Bronzový predmet, doba bronzová(?) (obr. 25: 5).
6. Bronzové šidlo, doba bronzová(?) (obr. 25: 6).
7. Zlomok náramku(?), bronzovej platničky(?), tzv. borotického typu, staršia doba bronzová (obr. 25: 7).
8. Zlomok bronzového plechového náramku(?), po obvode zdobený krátkymi ryhami, doba bronzová (obr. 25: 8).
9. Kamenný úštep, pravek (obr. 25: 9).
10. Črep okrajový, nezdobený, povrch zvnútra aj zvonka hladený, materiál plavený, farba tmavosivá, pravek (obr. 25: 10).
11. Črep z tela nádoby, zvonka s pretláčanou plastickou lištou, materiál plavený, farba svetlohnedá, pravek (obr. 25: 11).
12. Črep z tela nádoby s fragmentom uška. Povrch hladený, materiál jemne plavený, farba tmavosivá, pravek (obr. 25: 12).
13. Črep z tela nádoby, zvonka šikmo žliabkovaný, zvnútra hladený, materiál jemný, farba sivá, mladšia doba bronzová-velatická kultúra (obr. 25: 13).
14. Črep okrajový, nezdobený, materiál jemne plavený, farba sivá, pravek (obr. 25: 14).
15. Črep z tela nádoby, zdobený ryhovaním, zvnútra hladený, materiál jemný, farba svetlohnedá, doba bronzová (obr. 25: 15).
16. Črep z tela nádoby, zvonka s plastickou lištou zdobenou ryhami, materiál zrnitý, farba svetlohnedá, pravek (obr. 25: 16).
17. Črep z tela nádoby, zdobený zvislými ryhami, materiál plavený, farba svetlohnedá, pravek (obr. 25: 17).
18. Črep z tela nádoby, zdobený zvislým zásekmi, materiál plavený, farba tmavosivá, pravek (obr. 25: 18).
19. Črep z tela nádoby, zvonka s pretláčanou plastickou lištou, materiál plavený, farba svetlohnedá, pravek (obr. 25: 19).
20. Črep z tela nádoby zdobený zvislými ryhami, zvnútra hladený, materiál jemne plavený, farba sivá pravek (obr. 25: 20).
21. Fragment ucha nezdobený, materiál zrnitý, farba sivá, mladšia doba bronzová-velatická kultúra (obr. 25: 21).
22. Črep okrajový nezdobený, materiál jemný, tuhovaný, farba sivá, doba laténska (obr. 26: 1).
23. Črep okrajový nezdobený, materiál jemný, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 26: 2).
24. Črep z tela nádoby zvonka s pretláčanou plastickou lištou, materiál jemne plavený, farba sivá, pravek (obr. 26: 3).
25. Črep z tela nádoby, zdobený viacnásobnou vlnovkou, materiál jemne plavený, farba sivá, slovanské obdobie (obr. 26: 4).
26. Črep okrajový, nezdobený, materiál zrnitý, farba tmavosivá, stredovek (obr. 26: 5).
27. Črep z tela nádoby, zvonku zdobený ryhovaním, zvnútra hladený, materiál jemný, farba tmavosivá, doba bronzová (obr. 26: 6).
28. Črep z tela nádoby, povrch zdobený zvislými ryhami, zvnútra hladený, materiál jemne plavený, farba sivá, doba bronzová (obr. 26: 7).
29. Črep z tela nádoby, povrch zdobený ryhami, zvnútra hladený, materiál jemný, farba sivá, doba bronzová (obr. 26: 8).
30. Črep z tela nádoby, zvonka ryhovaný, zvnútra hladený, materiál jemne plavený, farba tmavosivá, doba bronzová (obr. 26: 9).
31. Črep z tela nádoby, zvonka ryhovaný, materiál zrnitý, farba sivá, zvnútra tmavosivá, pravek (obr. 26: 10).
32. Črep z tela nádoby, zvonka s pretláčanou plastickou lištou, materiál zrnitý, farba sivá, doba bronzová (obr. 26: 11).
33. Črep okrajový, zvonka hrubo prstovaný, zvnútra hladený, materiál zrnitý, farba tmavosivá, pravek (obr. 26: 12).
34. Črep z tela nádoby z plastickými lištami, zvnútra hladený, materiál jemný, farba sivá, pravek (obr. 26: 13).
35. Črep okrajový, nezdobený, povrch zvnútra hladený, materiál zrnitý, farba zvonku svetlosivá, zvnútra sivá, pravek (obr. 26: 14).
36. Črep okrajový, nezdobený, materiál zrnitý, farba svetlohnedá, pravek (obr. 26: 15).
37. Črep okrajový, nezdobený, zvnútra hladený, materiál zrnitý, farba svetlohnedá, pravek (obr. 26: 16).
38. Črep z vydutiny nádoby, s výčnelkom, materiál jemný, farba zvonku svetlohnedá, zvnútra tmavosivá, eneolit (obr. 26: 17).
39. Črep okrajový, nezdobený, zvnútra hladený, materiál zrnitý, farba svetlosivá, pravek (obr. 26: 18).
40. Črep okrajový, zdobený žľabmi, zvnútra hladený, materiál zrnitý, farba sivá, pravek (obr. 26: 19).
41. Črep okrajový, nezdobený, materiál zrnitý, farba sivá, eneolit (obr. 26: 20).
42. Črep okrajový, nezdobený, zvnútra hladený, materiál jemne plavený, farba svetlosivá, pravek (obr. 26: 21).
43. Črep z tela nádoby, povrch zdobený ryhami, materiál jemný, farba sivá, zvnútra tmavosivá, doba bronzová (obr. 26: 22).
44. Črep z tela nádoby, povrch zvonka slamovaný, materiál jemný, farba svetlosivá, doba bronzová (obr. 26: 23).

45. Črep z tela nádoby, povrch zvonka slamovaný, materiál zrnitý, farba svetlosivá, doba bronzová (obr. 26: 24).
46. Črep z tela nádoby, povrch zvonka nerovnomerne prstovaný, materiál zrnitý, farba zvonka svetlohnedá, zvnútra sivá, doba bronzová (obr. 26: 25).

Záchranný výskum na ploche stavby I

V septembri až novembri 2000 sa uskutočnil záchranný výskum na stavbe výrobnej haly firmy Plastic Omnium v Lozorne. Lokalitu v polohe Široké diely objavil už v r. 1999 M. Vrablec. Nachádza sa na pravom brehu dnes zregulovaného malého bezmenného potôčika, ktorý bol v čase výskumu vyschnutý. Umiestnená je v rovinatej JV časti chotára Lozorna, na nepatrnej vyvýšenine klesajúcej smerom k potoku, medzi diaľnicou D2 a železničnou traťou Zohor-Lozorno. Podložie tu tvorí piesok, miestami silne premiešaný s pieskovcovými kameňmi.

Záchranný výskum sa realizoval formou troch zisťovacích rezov s rozmermi asi 52x2,5 m a súvislej plochy 1 s rozmermi 17-20x122 m. Celý areál výrobnej haly a obslužných priestorov firmy Plastic Omnium bol zo strany stavitela už pred začatím výskumu odhumusovaný buldozérmi do hĺbky 30-40 cm. Priestor bol silne narušený a ujazdený ťažkými stavebnými mechanizmami. Plytšie sídliskové objekty boli pravdepodobne zničené. Výskumnú plochu bolo preto nevyhnutné najskôr stiahnuť strojom UDS asi o 10 cm a až potom manuálne začistiť.

Skladba sídliskových objektov

Celkovo sa v rezoch 1-3 a na Ploche 1 preskúmalo 378 objektov rôzneho charakteru (číslovanie dosiahlo číslo 371; sedem objektov sa prejavilo až po narezaní - objekty 1139, 1159, 1160, 1264, 1273, 11139, 11160). V siedmich prípadoch sa po výskume ukázalo, že zahĺbeniny majú prírodný pôvod. V ďalších 15 prípadoch sme sfarbené flaky interpretovali ako zvyšok kultúrnej vrstvy. V desiatich prípadoch boli preskúmané rôzne dlhé úseky zahĺbených žľabov. Jedenásť sídliskových objektov interpretujeme ako zásobné alebo exploatačné jamy. Najviac, spolu 335, bolo kolových jám.

Sídliskové jamy boli nepravidelne rozptýlené po výskumnej ploche. Vzájomná vzdialenosť medzi jednotlivými jamami sa pohybovala v rozmedzí 9-22 m (toto platí pre zásobné jamy z doby bronzovej). Spolu z jedenástich sídliskových jám patrí sedem do doby bronzovej a len jednu možno datovať do obdobia neskorého eneolitu (skupina Kosihy-Čaka; objekt 45). Tri jamy sú predbežne nedatované.

Z typologicko-funkčného hľadiska možno jamy rozdeliť do dvoch kategórií. Do prvej z nich, charakterizovanej nepravidelnosťou, patria plytšie zahĺbeniny s hĺbkou od 16 do 32 cm s nepravidelným pôdorysom a kotlovitým alebo nepravidelným dnom. Ide pravdepodobne o spodné časti jám, ktoré vznikli v dôsledku ťažby hliny. Druhú skupinu reprezentuje spolu sedem pravdepodobne **zásobných jám** s pravidelným okrúhlym, oválnym a v jednom prípade až kosoštvorcovým (jama 203) pôdorysom. Ich steny boli zväčša šikmé a dno rovné alebo kotlovité. Jama 371 mala kónický profil s rovným dnom. Na dne jamy 54 boli rozbité dve veľké zásobnicovité nádoby z doby bronzovej (obr. 29: 4, 5).

Súvislejšie úseky žľabov sme zistili predovšetkým v západnej časti výskumnej plochy 1. **Žľaby** boli veľmi plytko zahĺbené do podložia, a nie je preto vylúčené, že časť žľabového systému sídliska padla za obeť hlbokej orbe, resp. strojovému odhumusovávaniu stavby. Najdlhším žľabom, orientovaným zhruba v osi SV-JZ, bol žľab 48. Tento žľab s neistými obrysmi, zahĺbený len do ornice a podorničia, sa na oboch svojich koncoch strácal. Ide o časovo najstarší objekt na lokalite z obdobia kultúry s lineárnou keramikou (obr. 27: 1-5).

Trojica paralelných žľabov (66, 71, 116), dlhých 3,9 až 6,6 m, mala nielen rovnakú orientáciu v osi SZ-JV, ale zhruba i rovnaké hĺbky a šírky. Patrili preto pravdepodobne k jednému, žiaľ dnes už nerekonštruovateľnému, systému. Žľaby 66 a 71 sú navzájom vzdialené len 1,6 m, žľab 116 je od nich vzdialený 23 m. Datovanie keramikou do doby bronzovej poskytuje len žľab 115. Tento žľab je naviac vo vzájomnej superpozícii s hlbším a mohutnejším žľabom 116, ktorý je keramikou taktiež datovaný do doby bronzovej. Svedčí to o dvoch časových fázach vo vývoji lokality v rámci tohto obdobia.

Kolové jamy boli v nerovnakej intenzite rozptýlené po celej výskumnej ploche. Najhustejšie bola pokrytá zhruba jej stredná časť (sektory B-F/10-13), kde sa podarilo identifikovať pôdorys veľkej kolovej stavby 2. Spolu výskum odhalil 335 kolových jám. Ich hĺbka sa pohybovala od 3-70 cm. Zhruba polovica kolových jám však bola hlboká 10-20 cm. Výplň kolových jám tvorila piesčitá sivožltá, hnedá až čierna hlina. Počas výskumu sme si všimli, že isté druhy výplní sa v niektorých kolových jamách opakujú. Úlohou ďalšej analýzy pri hľadaní pôdorysov kolových stavieb bude vyniesť kolové jamy do celkového plánu jednak podľa ich hĺbok a jednak podľa výplní. Nelichotivá je sku-

točnosť, že z celkového počtu 335 kolových jám len necelá tretina obsahovala aspoň jeden keramický zlomok a len jednu desatinu možno predbežne spoľahlivejšie datovať.

Datovanie sídliska

Najstaršími sídliskovými objektami, doloženými na tejto lokalite, sú žľab 48 a kolová jama 123. V oboch sa nachádzal keramický materiál, charakteristický pre kultúru s lineárnou keramikou (obr. 27: 1-5). Žľab bol orientovaný v osi SV-JZ a kolová jama sa nachádzala v rovnakej línii, vo vzdialenosti 17,5 m od ukončenia žľabu.

Nasledujúcim obdobím, doloženým na lokalite, je neskorý eneolit, kultúrne zastúpený skupinou Kosihy-Čaka. Sídliskové objekty z tohto obdobia sa sústreďovali v SZ časti plochy 1. Patrí sem osmičkovitá jama 45, bohatá na keramický inventár, a skupina šiestich kolových jám (obr. 27: 6-9, 28: 1-3).

Najväčší rozmach zaznamenalo osídlenie pravekej osady v Lozorne v dobe bronzovej (obr. 28: 10-16, 29: 1-2). Predbežne datujeme existenciu sídliska rámcovo do časového úseku od záveru strednej až po záver mladšej, resp. začiatok neskorej doby bronzovej (za konzultáciu ďakujem J. Bartíkovi). Do tohto obdobia patrí výrazná väčšina datovateľných sídliskových objektov, ako aj väčšina nálezov z vrstvy. Kolové jamy a ďalšie objekty z doby bronzovej sú rozptýlené po celej skúmanej ploche.

Na základe rozmiestnenia kolových jám som sa pre toto obdobie pokúsil hypoteticky rekonštruovať pôdorysy štyroch nadzemných kolových stavieb. Najjasnejšie sa už počas výskumu prejavoval pôdorys veľkej stavby 2 (predovšetkým jej kratšia južná a dlhšia východná stena), ktorej SZ ukončenie siaha mimo výskumnej plochy. Ide o obdĺžnikovú budovu s rozmermi 10,3x min. 15,5 m. Ostatné tri kolové stavby mali jednoduchšie obdĺžnikové pôdorysy vymedzené tromi dvojicami kolových jám. Ich rozmery boli 4,7x3,3 m (stavba 1), 4,5x7,2 m (stavba 3) a 3,4x5,7 m (stavba 4).

Záchranný výskum na ploche stavby II a III

Na časti záujmového územia stavby II a III boli v predstihu uskutočnené viaceré sondážne rezy po hranicu podložia mechanizmom UDS s celkovou dĺžkou asi 330 m. V nich boli zistené viaceré objekty prevažne z mladšej doby bronzovej a keramické zásobnice (podobné ako na ploche stavby I, obr. 30).

V súvislosti s rýchlym postupom zemných prác zo strany dodávateľa stavby firmy ZIPP boli ďalšie záchranné práce realizované na buldozérom odhumusovaných plochách. Na týchto plochách boli vytýčené štyri výskumné plochy (I-IV) s celkovou plochou asi 4000 m^2. Tieto boli asi o 19 cm znížené, zarovnané mechanizmom UDS a následne začisťované ručne. Na týchto plochách boli zistené sídliskové objekty, a tak ako na ploche stavby I, aj kultúrne vrstvy rôznej hrúbky. Na plochách sme identifikovali aj ďalšie desiatky kolových jám a žľaby, ktoré výnimočne na menej buldozérom porušených výskumných plochách vymedzovali pôdorysy nadzemných obdĺžnikových príbytkov. Zaujímavým nálezom bola trojica nádob (hrniec, hrnček s jedným uchom a fragment ďalšieho hrnčeka) spolu s bronzovým nožom (obr. 30: 1-4). Pravdepodobne ide o hrobový celok z obdobia velatickej kultúry.

Význam výskumu

Počas systematického prieskumu polohy sa zistilo, že lokalita zaberala mimoriadne rozsiahly areál, presahujúci plochu 25 ha. Na tejto ploche boli zistené aj značné koncentrácie nálezov, dá sa konštatovať, že najintenzívnejšie bolo osídlenie počas mladšej doby bronzovej v období velatickej kultúry.

Vzhľadom na rýchly postup stavebných prác nebolo možné uskutočniť predstihový záchranný výskum (s výnimkou obmedzenej predstihovej sondáže na ploche stavby II a III) a práce sa zamerali najmä na miesta plánovaného založenia vlastných stavieb I, II a III. Plošný záber výskumných plôch vrátane sondážnych rezov dosiahol takmer 1 ha. Podarilo sa zistiť rôznu hrúbku kultúrnej vrstvy, sídliskové jamy, pôdorysy kolových stavieb z eneolitu až doby bronzovej a pravdepodobne hrobový celok z mladšej doby bronzovej.

Poznanie architektúry a vnútornej štruktúry nížinných sídlisk z obdobia popolnicových polí nie je na JZ Slovensku veľmi uspokojivé. Ucelené pôdorysy obytných stavieb poznáme len z niekoľkých ojedinelých prípadov (*Furmánek/Veliačik/Vladár 1991*, 200-201). Pre sídlisko v Lozorne blízku paralelu po stavebnej stránke predstavuje moravská osada v Lovčičkách s kolovými stavbami podobného charakteru (*Říhovský 1982*, 5-56). Sídlisko v Lozorne je a bude predmetom ďalších analýz, ktorých výsledky snáď prinesú ďalšie zaujímavé poznatky k vnútornému urbanizmu nížinnej otvorenej osady z mladšej doby bronzovej.

Literatúra

Furmánek/Veliačik/Vladár 1991 - V. Furmánek/L. Veliačik/J. Vladár: Slovensko v dobe bronzovej. Bratislava 1991

Říhovský 1982 - J. Říhovský: Hospodářský a společenský život velatické osady v Lovčičkách. Pam. Arch. 73, 1982, 5-56.

RETTUNGSGRABUNG IN LOZORNO (Bez. Malacky). Im September bis zum November erfolgte eine Rettungsgrabung auf der Baustelle einer Produktionshalle der Firma Plastic Omnium in Lozorno. Die Fundstelle befindet sich auf dem rechten Ufer eines kleinen regulierten Baches. Die Rettungsgrabung wurde in Form dreier Feststellungsschnitte von etwa 52x2,5 m Ausmaß und auf der zusammenhängenden Fläche 1 von 17-20x122 m Größe durchgeführt. Zusammensetzung der Siedlungsobjekte: In den Schnitten I-3 und auf der Fläche 1 wurden insgesamt 378 Objekte verschiedenen Charakters untersucht. In sieben Fällen zeigte es sich bei der Grabung, daß die Vertiefungen von natürlichem Ursprung waren. In weiteren 15 Fällen interpretierte man die Farbflecke als Rest einer Kulturschicht. In 10 Fällen wurden verschieden lange Abschnitte eingetiefter Rinnen (Gräbchen) untersucht. 11 Siedlungsobjekte deuteten die Autoren als Vorrats- oder Exploitationsgruben. Am zahlreichsten, insgesamt 335, waren Pfostengruben vertreten. Die Siedlungsgruben waren unregelmäßig auf der Grabungsfläche verstreut. Die gegenseitige Entfernung zwischen den einzelnen Gruben bewegte sich in der Spannweite von 9-22 m (dies gilt für die Vorratsgruben aus der Bronzezeit). Die Gruben sind in zwei Kategorien aufteilbar. In die erste von ihnen gehören seichtere Vertiefungen mit unregelmäßigem Grundriß. Es handelt sich wahrscheinlich um Unterteile von Gruben, die infolge von Lehmabbau entstanden sind. Die zweite Gruppe repräsentieren insgesamt sieben, wahrscheinlich Vorratsgruben mit regelmäßigem kreisförmigem, ovalem und in einem Falle sogar mit rhombischem Grundriß. Die Grube 371 wies ein konisches Profil mit gerader Sohle auf. Auf der Sohle der Grube 54 befanden sich zwei zerschlagene große Vorratsgefäße aus der Bronzezeit (Abb. 29: 4, 5). Zusammenhängendere Rinnenabschnitte wurden vor allem im Westteil der Grabungsfläche 1 festgestellt. 1. Die Rinnen waren sehr seicht in die Unterlage eingetieft und es ist daher nicht auszuschließen, daß ein Teil des Rinnensystems der Siedlung einer Tiepflügung, bzw. der maschinellen Humusabschürfung für den Bau zum Opfer fiel. Die längste Rinne mit grob NO-SW-Orientierung war die Rinne 48. Es handelt sich um das zeitlich älteste Objekt auf der Fundstelle - aus der Epoche der Kultur mit Linearkeramik (Abb. 27: 1-5). Eine Dreiergruppe paralleler Rinnen (66, 71, 116) von 3,9-6,6 m Länge wies nicht nur die gleiche Orientierung auf, sondern ungefähr auch die gleiche Tiefe und Breite. Sie gehörten daher wahrscheinlich zu irgendeinem, leider heute nicht mehr rekonstruierbarem System. Eine Datierung der Keramik in die Bronzezeit erlaubt nur die Rinne 115. Diese Rinne befindet sich noch dazu in gegenseitiger Superposition mit der tieferen und größeren Rinne 116, die durch Keramik ebenfalls in die Bronzezeit datiert ist. Dies zeugt von zwei Zeitphasen in der Entwicklung der Fundstelle im Rahmen dieses Zeitabschnittes. Die Pfostengruben waren in ungleicher Intensität auf der ganzen Grabungsfläche verstreut. Am dichtesten bedeckt war grob ihr Mittelteil, wo der Grundriss des großen Pfostenbaues 2 identifiziert werden konnte. Insgesamt wurden bei der Grabung 335 Pfostengruben freigelegt. Ihre Tiefe bewegte sich zwischen 3-70 cm. Ungefähr die Hälfte der Pfostengruben war jedoch 10-20 cm tief (vom Niveau der Feststellung). Die Verfüllung der Pfostengruben bestand aus sandigem graugelbem, braunem bis schwarzem Lehm. Während der Grabung konnte beobachtet werden, dass sich gewisse Verfüllungsarten in manchen Pfostengruben wiederholten. Die Aufgabe einer weiteren Analyse beim Suchen der Grundrisse von Pfostenbauten wird es sein, die Pfostengruben in den Gesamtplan teils nach ihren Tiefen, teils nach der Verfüllung einzutragen. Unschmeichelhaft ist die Tatsache, dass von der Gesamtzahl der 335 Pfostengruben nur nicht ganz ein Drittel wenigstens ein einziges Keramikbruchstück enthielt und nur ein Zehntel lässt sich vorläufig verlässlicher datieren. Datierung der Siedlung: Die ältesten, in der Lage Široké diely in Lozorno nachgewiesenen Siedlungsobjekte sind die Rinne 48 und die Pfostengrube 123. In beiden befand sich für die Kultur mit Linearkeramik charakteristisches Keramikmaterial (Abb. 27: 1-5). Die Rinne war in der Achse NO-SW orientiert und die Pfostengrube befand sich in der gleichen Linie in 17,5 m Entfernung vom Ende der Rinne. Der nachfolgende nachgewiesene Zeitabschnitt auf der Fundstelle ist das Spätäneolithikum, das kulturell durch die Kosihy-Čaka-Gruppe vertreten ist (Abb. 27: 6-11; 29: 1-3). Die Siedlungsobjekte aus diesem Zeitabschnitt konzentrierten sich im NW-Teil der Fläche 1. Hierher gehört die Grube 45 mit achterförmigem Grundriß mit reichem Keramikinventar und eine

Gruppe von sechs Pfostengruben. Den größten Aufschwung verzeichnete die urzeitliche Ansiedlung in Lozorno in der Bronzezeit (Abb. 28; 29; 30). Vorläufig datiert der Autor die Existenz der Siedlung rahmenhaft in den Zeitabschnitt vom Ende der mittleren bis zum Ende der jüngeren, bzw. bis zur beginnenden Spätbronzezeit (für die Konsultation dankt der Autor J. Bartík). In diesen Zeitabschnitt entfällt der Großteil der datierbaren Siedlungsobjekte wie auch die meisten Funde aus der Schicht. Auf Grundlage der Verteilung der Pfostengruben versuchte der Autor für diesen Zeitabschnitt eine hypothetische Rekonstruktion der Grundrisse der vier oberirdischen Pfostenbauten. Am klarsten äußerte sich bereits während der Grabung der Grundriss des großen Baues 2 (vor allem seine kürzere Süd- und längere Ostwand), dessen NW-Abschluß aus der Grabungsfläche hinausreicht. Es handelt sich um ein rechteckiges Gebäude von 10,3 x minimal 15,5 m Größe. Die übrigen drei Pfostenbauten hatten einfachere rechteckige Grundrisse, die durch drei Pfostenpaare bestimmt waren. Ihre Ausmaße betrugen 4,7x3,3 m (Bau 1), 4,5x7,2 m (Bau 3) und 3,4x5,7 m (Bau 4). Die Bedeutung der Grabung beruht vor allem im Kennen der Architektur und Innenstruktur einer der urnenfelderzeitlichen Niederungssiedlungen in der SW-Slowakei.

SYSTEMATICKÝ CELOPLOŠNÝ PRIESKUM KATASTRA OBCE ZOHOR

Kristián Elschek - Miroslav Vrablec

Zohor (okr. Malacky), poloha Piesky, južná časť katastra obce, systematický prieskum, záchranný výskum, neskorá doba kamenná, doba bronzová, laténska, rímska, včasný a vrcholný stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Archeologický systematický prieskum v južnej časti katastra obce Zohor sa uskutočnil v r. 1994 (*Elschek/Mihal/Kubíny 1996*) a pokračoval aj v ďalších rokoch. V r. 1995 v polohe Piesky prebehol záchranný veľkoplošný archeologický výskum (*Elschek 1997*), ktorý nadviazal na menšie záchranné výskumy Slovenského národného múzea v 60-80-tych rokoch.

V r. 1999-2000 v čase svojho osobného voľna počas víkendov uskutočnil v celom katastri obce systematickú prospekciu M. Vrablec. Odborná obhliadka všetkých lokalít bola následne uskutočnená autormi príspevku.

V r. 1999 zistil K. Kubíny v polohe Piesky IV (lokalita 4; obr. 31) viac fragmentov bronzových predmetov z doby rímskej. V r. 2000 bol autormi článku spolu s J. Kubínym vyzdvihnutý orbou porušený žiarový hrob pochádzajúci pravdepodobne zo silne porušeného žiarového pohrebiska zo staršej doby rímskej. V urne, z ktorej sa zachovalo len dno, bolo postavené bronzové vedro, ktorého okraj bol zosilnený železnou obrubou. V ňom a pod ním sa našli milodary: železné zdobené nožnice, ocieľka, nožík, hrot šípu, bronzové cingulum a bronzové kovanie. V okolí hrobu sa našla čiastočne roztavená ataša z vedra s hlavičkou medúzy a časť ucha kanvice, zakončeného antropomorfnou atašou s hlavou ženy (obr. 39: 1).

V katastri obce bolo zistených ďalších 21 archeologických lokalít (lokality 4-24). Doteraz známe lokality v polohe Piesky sú v internej dokumentácii z prieskumov označené ako Piesky I-III (lokality 1-3). Nález bohatých hrobov z r. 1959 bol z polohy Piesky I, prieskumy a výskum v r. 1995 boli zrealizované v polohách Piesky II-III. Novozistené lokality (označené ako lokality 4-24) sa nachádzali prevažne na terasách potokov, na dunách a miernych vyvýšeninách nad záplavovým územím rieky Moravy, resp. na jeho okraji.

Stručné zhodnotenie výsledkov prieskumu

Doteraz známe nálezy z polohy Piesky z viacerých období praveku a včasnej doby dejinnej dovoľovali očakávať početné lokality aj vo zvyšnej časti katastra obce. Túto situáciu signalizovali už aj výsledky leteckej prospekcie (I. Kuzma a J. Rajtár) predmetného územia, ktoré sa realizovali v súvislosti s archeologickým výskumom v polohe Piesky v r. 1995 a následne aj v ďalších rokoch. Prieskumnou činnosťou v r. 1999-2000 sa podarilo potvrdiť, že duny, terasy potokov a mierne vyvýšeniny boli v priebehu praveku až vrcholného stredoveku viacnásobne osídlované.

Neskorá doba kamenná a doba bronzová

Z obdobia praveku (min. osem lokalít) sa vzhľadom na relatívne fragmentárny materiál nepodarilo identifikovať vela kultúr, zmieniť sa môžeme o sídliskovom materiáli z obdobia badenskej kultú-

ry - lokality 6, 11a 18. Keramický materiál z lokality 23 patrí najskôr do obdobia neskorého eneolitu, o čom by mohol svedčiť črep zdobený šnúrou, ktorá sa zbieha do trojuholníka (obr. 38: 7). Je možné, že aj strelka z radiolaritu patrí časovo do eneolitu (obr. 33: 2). Mimoriadnym nálezom je črep z lokality 15. Ide o črep z plytkej misy zdobenej zvonka i zvnútra rytou výzdobou. Najskôr je to keramický import z územia bývalej Juhoslávie (Vojvodina(?), Srbsko(?)) a patrí do staršej/strednej doby bronzovej (za predbežnú konzultáciu ďakujem O. Oždánimu).

Doba laténska

Najviac lokalít (spolu 14) a nálezov je zo strednej až neskorej doby laténskej. Patria sem rozsiahlejšie lokality (napr. 6, 20, 23) a jednotlivé dvorce či ich zoskupenia. Za zmienku stoja napr. fragmenty nádob zdobené kolkami (obr. 35: 3, 5, 7) a fragmenty drobných bronzov: bronzového prsteňa (obr. 35: 4), spojovacieho článku z opaska (obr. 35: 7) a i.

Doba rímska

Sídliskové nálezy z doby rímskej sú popri porušenom pohrebisku a sídlisku na polohe Piesky IV doložené zo šiestich lokalít. Ide predovšetkým o črepový materiál zo staršej doby rímskej; črep z terry sigillaty sa na lokalitu 17 dostal pravdepodobne ešte vo včasnoslovanskom období. Mimo lokality Piesky I-IV ide pravdepodobne o menšie dvorce, ktoré zapĺňali voľné miesta (podobne ako v dobe laténskej) medzi centrálnymi germánskymi sídliskami, aké poznáme v rámci regiónu napr. z Devínskej Novej Vsi, Zohora-Pieskov, Lábu, Plaveckého Štvrtku, a pravdepodobne aj zo Stupavy, ako naznačujú posledné výsledky výskumu V. Turčana v areáli a okolí rímskej stanice. Mimoriadnym nálezom je horeuvedený žiarový hrob pochádzajúci zo silne rozrušeného, z veľkej časti pravdepodobne zničeného pohrebiska zo staršej doby rímskej z polohy Piesky IV. V jeho blízkosti sa nachádzalo niekoľko dvorcov z rovnakého obdobia. Hrob patrí rámcovo do prvej polovice 2. stor.

Včasný a vrcholný stredovek

Kataster obce bol intenzívne osídlený aj vo včasnom a vrcholnom stredoveku, o čom svedčia nálezy z najmenej ôsmich lokalít. Do včasnoslovanského obdobia patrí pravdepodobne lokalita 17, kde sa popri fragmentoch keramiky, rámcovo datovateľných do slovanského obdobia (7.-9. stor.), našiel aj črep zdobený kolkom, aké poznáme z včasnoslovanských lokalít. Kolky sa našli napr. v rámci sídliska a žiarového pohrebiska z včasnoslovanského obdobia v Bratislave-Dúbravke (*Kolník/Elschek/Roth 1986*, 125; *Hromada/Kolník 1991*, 272, tab. III: 3-9, *Hromada 1991*); dokonalá analógia ku kolku zo Zohora pochádza z uvedeného včasnoslovanského žiarového pohrebiska (*Hromada 1991*, obr. 2: 4).

Lokality a opis nálezov

a) poloha Piesky IV (lokalita 4), zber, staršia doba rímska. Výrazná vyvýšenina sa ťahá v smere SZ-JV asi 2,5 km južne od obce. Tu sa zozbierali nálezy pochádzajúce zo zničeného žiarového pohrebiska a sídliska skladajúceho sa z viacerých dvorcov. Podarilo sa zachrániť žiarový hrob zo staršej doby rímskej (obr. 31). Ku hrobu patrila časť keramickej nádoby-urny, bronzové vedro typu Eggers 42, železný nožík, železné nožnice, železná ocieľka, dve bronzové kovania, železný predmet a bronzové cingulum. Medzi významné nálezy zo zberu patrí časť držadla kanvice zakončenej antropomorfnou atašou.

b) poloha Piesky V (lokalita 5), terasa potoka, zber, 2 km južne od obce, pravek (päť črepov), doba laténska (sedem črepov), včasný stredovek (dva črepy), atypické (desať črepov). Lokalita na terase Zohorského potoka, sporadické nálezy svedčia o existencii jednotlivých dvorcov z viacerých časových období. Sú tu zastúpené fragmenty keramiky z praveku, doby laténskej a včasného stredoveku.

Opis nálezov

1. Črep okrajový, nezdobený, zvonka aj zvnútra hladený, materiál jemne plavený, farba hnedosivá, pravek (obr. 32: 1).
2. Črep z tela nádoby, zdobený hrebeňovanou vlnovkou, materiál plavený, farba sivá, slovanské obdobie (obr. 32: 2).
3. Črep z tela nádoby, zdobený vodorovným hrebeňovaním, materiál plavený, farba tmavosivá, slovanské obdobie (obr. 32: 3).
4. Črep z tela nádoby, zdobený koncentrickými kruhovými kolkami, povrch hladený, materiál jemne plavený, farba svetlosivá, doba laténska (obr. 32: 4).
5. Črep okrajový, na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 32: 5).

c) poloha P i e s k y VI (lokalita 6), vyvýšenina nad zaplaveným územím, 300 m od potoka, 1,5 km južne od obce, zber, eneolit - badenská kultúra (päť črepov), doba laténska (dvanásť črepov), doba rímska (desať črepov), atypické (dvanásť črepov). Nálezy svedčia o existencii sídliska, resp. jednotlivých dvorcov z viacerých časových období.

O p i s n á l e z o v

1. Kamenná sekerka, farba tmavosivá, pravek (obr. 32: 6).
2. Kamenný úštep, pravek (obr. 32: 7).
3. Kamenný úštep, pravek (obr. 32: 8).
4. Kamenný úštep, zlomok, pravek (obr. 32: 9).
5. Náramok, sklo, farba modrá, doba laténska (obr. 32: 10).
6. Črep z tela nádoby s výstupkom na uchytenie, materiál plavený, farba hnedosivá, lengyelská kultúra(?)(obr. 32: 11).
7. Črep z tela nádoby, zdobený ryhami, materiál drsný, farba hnedosivá, eneolit - badenská kultúra (obr. 32: 12).
8. Črep z tela nádoby, zdobený ryhami a prstovaním, zvnútra hladený, materiál plavený, farba svetlosivá, doba rímska (obr. 32: 13).
9. Črep okrajový, nezdobený, povrch hladený, materiál jemne plavený, farba svetlosivá, doba rímska (obr. 32: 14).
10. Črep okrajový, nezdobený, s prevŕtanou dierou, materiál jemne plavený, farba sivá, doba laténska (obr. 32: 15).
11. Črep okrajový, nezdobený, materiál jemne plavený, farba hnedosivá, doba laténska (obr. 32: 16).

d) poloha P i e s k y VII (lokalita 7), duna, 1,5 km južne od obce, zber, pravek (sedem črepov), doba rímska (jeden črep), včasný stredovek (osem črepov), atypické (21 črepov). Nálezy vypovedajú o existencii sídliska, resp. jednotlivých dvorcov z viacerých časových období.

O p i s n á l e z o v

1. Kamenná čepeľ, pravek (obr. 32: 17).
2. Kamenný úštep, pravek (obr. 32: 18).
3. Črep z tela nádoby, zdobený prstovaním, materiál plavený, farba hnedosivá, doba rímska (obr. 32: 19).
4. Črep z tela nádoby, zdobený ryhami a hrebeňovanou vlnovkou, materiál plavený, farba šedočierna, slovanské obdobie (obr. 32: 20).
5. Črep z tela nádoby, zdobený ryhami a hrebeňovanou vlnovkou, materiál plavený, farba hnedosivá, slovanské obdobie (obr. 32: 21).
6. Črep z tela nádoby, zdobený vlnovkou, materiál drsný, farba tmavosivá, slovanské obdobie (obr. 32: 22).

e) poloha Piesky VIII (lokalita 8), vyvýšenina, 1,5 km južne od obce, zber, doba laténska (tri črepy), atypické (päť črepov). Nálezy svedčia o existencii dvorca, resp. jednotlivých objektov z doby laténskej.

O p i s n á l e z u

Črep z dna nádoby točenej na kruhu, zdobený zvislými ryhami, materiál tuhovaný, plavený, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 33: 1).

f) poloha P r i R a j č u l i I (lokalita 9), duna, 1 km južne od obce, zber, doba laténska (dva črepy), atypické (šesť črepov). Nálezy vypovedajú o existencii dvorca, resp. jednotlivých objektov z rôznych časových období.

O p i s n á l e z u

Črep okrajový robený na kruhu, povrch hladený, materiál plavený, farba hnedosivá, doba laténska (obr. 32: 23).

g) poloha P r i R a j č u l i II (lokalita 10), vyvýšenina, 800 m južne od obce, zber, pravek (deväť črepov), atypické (dva črepy). Nálezy vypovedajú o existencii menšieho sídliska alebo sústavy jednotlivých dvorcov z praveku.

O p i s n á l e z u

Kamenný úštep, pravek (obr. 33: 3).

h) poloha S t u p a v s k é s t r a n y I (lokalita 11), duna, 1 km JV od obce, zber, eneolit - badenská kultúra (70 črepov), neskorý eneolit (jeden črep), doba laténska (102 črepov), atypické (22 črepov). Bohaté nálezy dokazujú existenciu sídliska, resp. sústavy jednotlivých dvorcov z viacerých časových období.

O p i s n á l e z o v

1. Prsteň zdobený výstupkami, bronz, doba laténska (obr. 33: 4).
2. Zlomok - pravdepodobne faléra, bronz, staršia doba rímska (obr. 33: 5).
3. Krúžok s krížikom uprostred a očkom, bronz, doba laténska(?)(obr. 33: 6).
4. Spojovací článok opasku, bronz, doba laténska (obr. 33: 7).
5. Krúžok, bronz, doba laténska(?) (obr. 33: 8).
6. Kamenná sekerka, pravek (obr. 33: 9).
7. Kamenný sekeromlat, pravek (obr. 33: 10).
8. Kamenná zrnotierka, pravek (obr. 33: 11).
9. Keramický praslen, nezdobený, materiál jemne plavený, farba sivohnedá, eneolit-badenská kultúra(?) (obr. 33: 12).
10. Črep okrajový, zdobený dvoma pretláčanými plastickými lištami, materiál plavený, farba hnedosivá, eneolit-badenská kultúra (obr. 33: 13).

11. Črep okrajový, zdobený dvoma pretláčanými plastickými lištami, materiál drsný, farba sivá, eneolit-badenská kultúra (obr. 33: 14).

12. Črep okrajový, zdobený tromi preláčanými plastickými lištami, materiál plavený, farba sivá, eneolit-badenská kultúra (obr. 33: 15).

13. Črep okrajový, zdobený pretláčanými plastickými lištami, materiál jemne plavený, farba červenohnedá, eneolit-badenská kultúra (obr. 33: 16).

14. Črep okrajový, zdobený dvoma plastickými lištami, jedna z toho je pretláčaná, materiál jemne plavený, farba sivá, pravek (obr. 34: 1).

15. Črep okrajový, nezdobený, materiál plavený, farba tmavosivá, pravek (obr. 34: 2).

16. Črep okrajový, zdobený plastickou lištou, materiál drsný, farba sivohnedá, pravek (obr. 34: 3).

17. Črep z tela nádoby, zdobený vodorovne vetvičkovito usporiadanými ryhami, materiál plavený, farba šedohnedá, eneolit-badenská kultúra (obr. 34: 4).

18. Črep z tela nádoby, zdobený vodorovne vetvičkovite usporiadanými ryhami, materiál plavený, farba šedohnedá, eneolit-badenská kultúra (obr. 34: 5).

19. Črep z tela nádoby, zdobený vodorovne vetvičkovite usporiadanými ryhami, materiál plavený, farba sivá, eneolit-badenská kultúra (obr. 34: 6).

20. Črep z tela nádoby, zdobený vodorovne vetvičkovite usporiadanými ryhami, materiál jemne plavený, farba sivá, eneolit-badenská kultúra (obr. 34: 7).

21. Ucho z nádoby pozdĺžne prehnuté, materiál plavený, farba sivá, eneolit-badenská kultúra (obr. 34: 8).

22. Črep okrajový, nezdobený, materiál plavený, farba červenohnedá, pravek (obr. 34: 9).

23. Črep z tela nádoby, zdobený do trojuholníka usporiadanými vpichmi, materiál plavený, farba tmavosivá, eneolit(?)(obr. 34: 10).

24. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, kriedový, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 34: 11).

25. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, kriedový, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 34: 12).

26. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, kriedový, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 34: 13).

27. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, kriedový, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 34: 14).

28. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, kriedový, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 34: 15).

29. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, farba sivá, doba laténska (obr. 35: 1).

30. Črep z tela nádoby točenej na kruhu, zdobený zvislými ryhami, materiál plavený, farba svetlosivá, doba laténska (obr. 35: 2).

31. Črep z tela nádoby točenej na kruhu, zdobený koncentrickými kruhovými kolkami, materiál jemne plavený, farba sivá, doba laténska (obr. 35: 3).

i) poloha Stupavské strany II (lokalita 12), duna, 1200 m JV od obce, zber, doba laténska (30 črepov), doba rímska (17 črepov), včasný stredovek (štyri črepy), atypické (šesť črepov). Nálezy svedčia o existencii sídliska, resp. sústavy jednotlivých dvorcov z viacerých období.

Opis nálezov

1. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál jemne plavený, farba šedohnedá, doba laténska (obr. 35: 4).

2. Črep z tela nádoby, zdobený koncentrickými kruhovými kolkami, materiál jemne plavený, farba svetlosivá, doba laténska (obr. 35: 5).

3. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, farba sivá, doba laténska (obr. 35: 6).

4. Črep z tela nádoby, zdobenej koncentrickými kruhovými kolkami, materiál jemne plavený, farba sivohnedá, doba laténska (obr. 35: 7).

5. Črep z tela nádoby, zvonku zdobený hrubými nerovnomernými ryhami, materiál drsný, tuhovaný, farba tmavohnedá, doba laténska (obr. 35: 8).

6. Črep okrajový, nezdobený, materiál drsný, farba sivá, doba rímska (obr. 35: 9).

7. Črep z tela nádoby, zdobený krížovými ryhami, materiál drsný, farba svetlosivohnedá, doba rímska (obr. 35: 10).

8. Črep z tela nádoby, zdobený prstovaním, materiál drsný, farba červenohnedá, doba rímska (obr. 35: 11).

9. Črep z tela nádoby, zdobený zvislými ryhami, materiál drsný, farba sivá, doba rímska (obr. 35: 12).

10. Črep z tela nádoby, zdobený hrebeňovanou vlnovkou a ryhami, materiál plavený, farba tmavosivá, doba rímska (obr. 35: 13).

11. Črep z tela nádoby, zdobený hrebeňovanou vlnovkou a ryhami, materiál drsný, farba sivá, slovanské obdobie (obr. 35: 14).

12. Črep z tela nádoby, zdobený hrebeňovanými ryhami, materiál drsný, farba tmavosivá, slovanské obdobie (obr. 35: 15).

13. Črep z tela nádoby, zdobený vlnovkovou ryhou, materiál drsný, farba tmavosivá, slovanské obdobie (obr. 35: 16).

14. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, farba sivá, stredovek (obr. 35: 17).

j) poloha Stupavské strany III (lokalita 13), vyvýšenina, 1200 m JV od obce, zber, včasný stredovek (osem črepov), atypické (31 črepov). Nálezy vypovedajú o existencii sústavy jednotlivých dvorcov alebo sídliska zo stredoveku.

Opis nálezov

1. Črep z tela nádoby, zdobený nerovnomernými ryhami, materiál drsný, farba zvonku sivohnedá, zvnútra šedočierna, slovanské obdobie (obr. 36: 1).

2. Črep z tela nádoby, zdobený viacnásobnou vlnovkou a vodorovnými ryhami zhotovenými hrebeňovaním, materiál drsný, farba svetlohnedá, slovanské obdobie (obr. 36: 2).

3. Črep okrajový, nezdobený, materiál plavený, farba sivohnedá, slovanské obdobie (obr. 36: 3).

k) poloha Stupavské strany IV (lokalita 14), duna, 1,5 km JV od obce, zber, pravek (štyri črepy), včasný stredovek (tri črepy). Sporadické nálezy svedčia o existencii dvorca z obdobia praveku a stredoveku.

Opis nálezov

1. Kamenná čepeľ, materiál radiolarit, pravek (obr. 36: 4).

2. Črep z tela nádoby, zdobený krátkymi na plastickej lište zvislými ryhami, materiál drsný, farba sivá, pravek (obr. 36: 5).

3. Črep z tela nádoby, zdobený hrebeňovaním, materiál plavený, farba sivá, doba rímska (obr. 36: 6).

4. Črep okrajový, zdobený krátkymi šikmými ryhami, materiál plavený, farba sivohnedá, slovanské obdobie (obr. 36: 7).

5. Črep okrajový, nezdobený, materiál plavený, farba tmavosivá, stredovek (obr. 36: 8).

l) poloha Stupavské strany V (lokalita 15), vyvýšenina, 1200 m JV od obce, zber, doba laténska (11 črepov), doba rímska (25 črepov), stredovek - slovanské obdobie (tri črepy), atypické (tri črepy). Nálezy svedčia o existencii sídliska alebo sústavy jednotlivých dvorcov z viacerých období.

Opis nálezov

1. Hrdlo fľaštičky, sklo, farba svetlomodrá, doba rímska (obr. 36: 9).

2. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 36: 10).

3. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, farba sivá, doba laténska (obr. 36: 11).

4. Črep z dna na kruhu točenej nádoby, zvonku zdobený zvislými ryhami, materiál drsný, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 36: 12).

5. Črep z tela nádoby, zvonku zdobený zvislými ryhami, materiál drsný, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 36: 13).

6. Črep z tela nádoby, zvonka zdobený krížiacimi sa ryhami, materiál plavený, farba sivá, doba rímska (obr. 36: 14).

7. Črep z tela nádoby, zdobený zvislým ryhovaním, materiál plavený, farba zvonku sivohnedá, zvnútra šedočierna, doba rímska (obr. 36: 15).

8. Črep z tela nádoby, zvonku zdobený ryhovaním, materiál drsný, farba sivohnedá, doba rímska (obr. 36: 16).

9. Črep z tela nádoby, zvonku zdobený hrebeňovaním, materiál plavený, farba sivá, slovanské obdobie (obr. 36: 17).

10. Črep z tela nádoby, zvonku zdobený nerovnomerným hrebeňovaním, materiál drsný, farba zvonku šedohnedá, zvnútra tmavosivá, doba rímska (obr. 36: 18).

11. Črep z tela nádoby, zvonka zdobený prstovaním, materiál plavený, farba tmavosivá, doba rímska (obr. 36: 19).

12. Črep z tela nádoby, zvonka zdobený hrebeňovanou vlnovkou, materiál plavený, farba hnedosivá, slovanské obdobie (obr. 36: 20).

13. Črep okrajový, zvnútra a zvonka zdobený rytou výzdobou, materiál plavený, farba svetlo až žltosivá, import, staršia/stredná doba bronzová (obr. 36: 21).

m) poloha Pri Rajčuli III (lokalita 16), duna 500 m južne od obce, zber, pravek (dva črepy), atypické (dva črepy).

Opis nálezu

Kamenná šípka, štiepaná industria, pazúrik, pravek (obr. 33: 2).

n) poloha Čierne Blato I (lokalita 17), vyvýšenina, 2 km SZ od obce, zber, doba laténska (štyri črepy), slovanské obdobie (desať črepov). Nálezy svedčia o existencii dvorca alebo jednotlivých objektov z viacerých období.

Opis nálezov

1. Terra sigillata, reliéfna výzdoba s dvojitým kruhom, materiál jemne plavený, farba tmavočervená, doba rímska (obr. 39: 4).

2. Črep z tela nádoby, zdobený krížovým kolkom, materiál plavený, farba šedohnedá, včasnoslovanské obdobie (obr. 39: 5).

3. Črep z tela nádoby zdobený viacnásobnou vlnovkou zhotovenou hrebeňom, materiál drsný, farba červenohnedá, slovanské obdobie (obr. 39: 6).

4. Črep z tela nádoby, zdobený viacnásobnými ryhami zhotovenými hrebeňom, materiál jemne plavený, farba svetlohnedá, slovanské obdobie (obr. 39: 7).

5. Črep z tela nádoby, zdobený vlnovkovými ryhami, materiál plavený, farba červenohnedá, slovanské obdobie (obr. 39: 8).

6. Črep z tela nádoby, zdobený viacnásobnými vodorovnými ryhami, materiál drsný, farba tmavosivá, slovanské obdobie (obr. 39: 9).

o) poloha Veľké Diely (lokalita 18), vyvýšenina, 2 km SZ od obce, zber, eneolit-badenská kultúra (jeden črep), doba laténska (jeden črep), atypické (dva črepy). Sporadické nálezy svedčia o existencii dvorca, resp. jednotlivých objektov z viacerých období.

Opis nálezov

1. Kamenný úštep, radiolarit (obr. 39: 10).

2. Črep z tela nádoby, zdobený nepravidelnými vpichmi, materiál jemne plavený, farba sivá, pravek (obr. 39: 11).

3. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál plavený, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 39: 12).

p) poloha K o n s k ý c i n t e r I (lokalita 19), vyvýšenina, 200 m SZ od obce, zber, doba laténska (šesť črepov), včasný stredovek (30 črepov), atypické (15 črepov). Nálezy svedčia o existencii dvorcov z viacerých období.

O p i s n á l e z o v

1. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál drsný, farba sivá, doba laténska (obr. 37: 1).
2. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál plavený, farba sivohnedá, doba laténska (obr. 37: 2).
3. Črep okrajový, z na kruhu točenej nádoby, nezdobený, materiál drsný, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 37: 3).
4. Črep okrajový, materiál plavený, farba sivohnedá, slovanské obdobie (obr. 37: 4).
5. Črep okrajový, náznak vlnovky, materiál plavený, farba sivá, slovanské obdobie (obr. 37: 5).
6. Črep okrajový, materiál plavený, farba sivá, slovanské obdobie (obr. 37: 6).
7. Črep z tela nádoby, zdobený viacnásobnou vlnovkou zhotovenou hrebeňom, materiál plavený, farba šedočierna, slovanské obdobie (obr. 37: 7).
8. Črep z tela nádoby, zdobený viacnásobnou vlnovkou zhotovenou hrebeňom, materiál plavený, farba sivá, slovanské obdobie (obr. 37: 8).
9. Črep z tela nádoby, zdobený viacnásobnou vlnovkou zhotovenou hrebeňom, materiál plavený, farba tmavosivá, slovanské obdobie (obr. 37: 9).
10. Črep z tela nádoby, zdobený viacnásobnou vlnovkou zhotovenou hrebeňom, materiál plavený, farba tmavosivá, slovanské obdobie (obr. 37: 10).
11. Črep z tela nádoby, zdobený vodorovnými ryhami zhotovenými hrebeňom, materiál plavený, farba zvonku hnedosivá, zvnútra tehlovočervená, slovanské obdobie (obr. 37: 11).
12. Črep z tela nádoby, zdobený krátkymi ryhami usporiadanými do vodorovných riadkov, vrcholný stredovek (obr. 37: 12).

r) poloha K o n s k ý c i n t e r II (lokalita 20), duna, 500 m SZ od obce, zber, pravek (päť črepov), doba laténska (dvanásť črepov), doba rímska (jeden črep), včasný stredovek-slovanské obdobie (sedem črepov), atypické (32 črepov). Získané nálezy vypovedajú o existencii sídliska z viacerých období.

O p i s n á l e z o v

1. Kamenný úštep, pravek (obr. 37: 13).
2. Črep z tela nádoby, zdobený zvislými ryhami, materiál jemne plavený, farba svetlosivá, doba laténska (obr. 37: 14).
3. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál drsný, farba sivohnedá, doba laténska (obr. 37: 15).
4. Črep z tela nádoby, zvonku zdobený prstovaním, materiál plavený, farba tmavosivá, doba rímska(?) (obr. 37: 16).
5. Črep z tela nádoby, zvonka zdobený vodorovnými ryhami, materiál plavený, farba hnedosivá, doba rímska(?) (obr. 37: 17).
6. Črep z tela nádoby, zvonku zdobený viacnásobnou vlnovkou zhotovenou hrebeňom, materiál drsný, farba sivá, slovanské obdobie (obr. 37: 18).

s) poloha K o n s k ý c i n t e r III (lokalita 21), vyvýšenina, 700 m SZ od obce, zber, doba laténska (štyri črepy), atypické (dva črepy). Sporadické nálezy svedčia o existencii dvorca z doby laténskej.

O p i s n á l e z o v

1. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál plavený, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 37: 19).
2. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál plavený, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 37: 20).
3. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál plavený, tehlovočervená, doba laténska (obr. 37: 21).

t) poloha K o n s k ý c i n t e r IV (lokalita 22), duna, 700 m SZ od obce, zber, doba laténska (osem črepov), atypické (štyri črepy). Nálezy svedčia o existencii dvorca z doby laténskej.

O p i s n á l e z o v

1. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál drsný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 38: 1).
2. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál plavený, farba sivá, doba laténska (obr. 38: 2).
3. Črep z tela nádoby, zdobený zvislým ryhovaním, materiál drsný, farba sivohnedá, doba laténska (obr. 38: 3).

u) poloha K o n s k ý c i n t e r V (lokalita 23), vyvýšenina, 1 km SV od obce, zber, eneolit-badenská kultúra (osem črepov), neskorý eneolit (jeden črep), doba laténska (48 črepov), atypické (osem črepov). Získané nálezy svedčia o existencii väčšieho sídliska z viacerých období.

O p i s n á l e z o v

1. Črep okrajový, zdobený vpichmi, materiál plavený, farba zvonku tehlovočervená, zvnútra sivá, pravek (obr. 38: 4).
2. Ucho z nádoby, materiál plavený, farba hnedosivá, pravek (obr. 38: 5).
3. Črep okrajový, zdobený výstupkom, materiál plavený, farba hnedosivá, pravek (obr. 38: 6).
4. Črep z tela nádoby, zdobený šnúrou, ktorá sa zbieha do trojuholníka, materiál jemne plavený, farba sivá, pravek (obr. 38: 7).
5. Črep z tela nádoby, zdobený nepravidelne skríženými ryhami, materiál jemne plavený, farba šedohnedá, pravek (obr. 38: 8).
6. Črep z tela nádoby, zvonka zdobený zvislými, ryhami, materiál plavený, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 38: 9).
7. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál jemne plavený, farba svetlosivá, doba laténska (obr. 38: 10).
8. Črep z dna nádoby, zdobený zvislými ryhami, materiál plavený, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 38: 11).
9. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál plavený, tuhovaný, farba sivá, doba laténska (obr. 38: 12).
10. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál drsný, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 38: 13).

11. Črep okrajový, zo zásobnice točenej na kruhu, materiál drsný tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 38: 14).
12. Črep z tela nádoby, zdobený zvislými ryhami, materiál drsný, tuhovaný, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 38: 15).
13. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál jemne plavený, farba tmavosivá, doba laténska (obr. 38: 16).
14. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál jemne plavený, farba sivá, doba laténska (obr. 38: 17).

v) poloha Čierne Blato III (lokalita 24), duna, 1,5 km SZ od obce, zber, doba laténska (osem črepov), včasný stredovek (tri črepy). Nálezy svedčia o existencii dvorca, resp. jednotlivých objektov z viacerých období.

Opis nálezov

1. Črep okrajový, z nádoby točenej na kruhu, nezdobený, materiál drsný, tuhovaný, farba hnedosivá, doba laténska (obr. 39: 1).
2. Črep z dna nádoby točenej na kruhu, zdobený zvislými ryhami, materiál drsný, farba sivá, doba laténska (obr. 39: 2).
3. Črep okrajový, zdobený výstupkom, materiál plavený, farba tmavosivá, slovanské obdobie (obr. 39: 3).

Literatúra

Elschek/Mihal/Kubíny 1996 - K. Elschek/J. Mihal/J. Kubíny: Rímsko-germánske vidiecke usadlosti(?) a germánske sídliská v Bratislave-Devínskej Novej Vsi a Zohore. AVANS 1994, 1996, 44-48, 206-210.

Elschek 1997 - Elschek: Archeologický výskum v Zohore v r. 1995. AVANS 1995, 1997, 40-43.

Hromada/Kolník 1991 - J. Hromada/T. Kolník: Sídliskové objekty s keramikou pražského typu v Bratislave-Dúbravke. Slov. Arch. 39, 1991, 257-276.

Hromada 1991 - J. Hromada: Včasnoslovanské žiarové pohrebisko v Bratislave-Dúbravke. Slov. Arch. 39, 1991, 277-286.

SYSTEMATISCHE GANZFLÄCHIGE GELÄNDEERKUNDUNG IM GEMEIDEKATASTER VON ZOHOR (Bez. Malacky). Die systematische archäologische Geländeerkundung im Südteil des Gemeindekatasters von Zohor erfolgte im J. 1994 (Elschek/Mihál/Kubíny 1996) und setzte auch in den weiteren Jahren fort. Im J. 1995 wurde in der Lage Piesky in der Nähe der in den 50-er Jahren geretteten Fürstengräber eine großflächige archäologische Rettungsgrabung durchgeführt (Elschek 1997). Diese knüpfte auf der angeführten Fundstelle an kleinere Rettungsgrabungen des Slowakischen Nationalmuseums aus den 60-80-er Jahren an. In den J. 1999-2000 realisierte M. Vrablec beinahe im ganzen Gemeindekataster eine systematische Prospektion. K. Kubíny konstatierte im J. 1999 in der Lage Piesky IV (Fundstelle 4) mehrere Fragmente von Bronzegegenständen aus der römischen Zeit. Im J. 2000 wurde von den Autoren des Artikels zusammen mit J. Kubíny ein überpflügtes Brandgrab, wahrscheinlich von einem stark gestörten Brandgräberfeld aus der älteren römischen Zeit freigelegt (Abb. 31). In der Urne, von welcher nur der Boden erhalten war, stand ein Bronzeeimer, dessen Rand mittels eines Eisenrahmens verstärkt war. In ihm und unter ihm wurden Beigaben gefunden: eine verzierte Eisenschere, ein Feuerstahl, ein Messer, ein Bronzezingulum und ein Bronzebeschlag. Im Umkreis des Grabes fand man eine teilweise geschmolzene Eimerattasche (mit einem Medusenkopf) und den Henkelteil einer Kanne, der als Abschluß eine anthropomorphe Frauenattasche hatte (Abb. 39: 1). Im Gemeindekaraster wurden weitere 21 archäologische Fundstellen festgestellt. Diese Fundstellen (bezeichnet mit den Nr. 4-24) befanden sich vorwiegend auf Bachterrassen, auf Dünen und mäßigen Anhöhen über dem Überschwemmungsgebiet der March, bzw. an seinem Rand. Kurze Auswertung der Grabungsergebnisse: Nach den bisher bekannten Funden von der Lage Piesky aus mehreren Epochen der ur- und frühgeschichtlichen Zeit sind zahlreiche Fundstellen auch aus dem restlichen Teil des Gemeindekatasters zu erwarten. Auf diese Situation verwiesen auch bereits Ergebnisse der Luftbildprospektion des gegenständlichen Gebietes, die im Zusammenhang mit der archäologischen Grabung in der Lage Piesky im J. 1995 und nachfolgend auch in weiteren Jahren verwirklicht wurden. Durch die Erkundungstätigkeit konnte bestätigt werden, daß Dünen, Bachterrassen und mäßige Anhöhen im Verlauf der Urzeit bis in das Hochmittelalter mehrfach besiedelt wurden. Aus der Urzeit (mindestens acht Fundstellen) ließen sich angesichts des relativ fragmentarischen Materials nicht viele Kulturen identifizieren, erwähnt werden kann nur Siedlungsmaterial aus dem Zeitabschnitt der Badener Kultur von den Fundstellen 6, 11 und 18, das Keramikmaterial von der Fundstelle 23 gehört am ehesten in das Spätäneolithikum, wovon eine Scherbe mit zu einem Dreieck zusammenlaufender Schnurverzierung zeugen könnte (Abb. 38: 7). Möglicherweise gehört auch eine Radiolarit-Pfeilspitze in das Äneolithikum (Abb. 33: 2). Einen außergewöhnlichen Fund bildet eine von der Fundstelle 15 stammende Scherbe einer seichten Schüssel, die von außen wie auch innen Ritzverzierung aufweist.

Wahrscheinlich handelt es sich um einen Keramikimport aus dem Gebiet des ehemaligen Jugoslawiens (Wojwodina?, Serbien?) und gehört in die ältere mittlere Bronzezeit. Die meisten Fundstellen (insgesamt 14) und Funde stammen aus der mittleren bis späten Latènezeit. Hierher gehören umfangreichere Fundstellen (z. B. 6, 20, 23) und einzelne Gehöfte oder deren Gruppierungen. Erwähnenswert sind z. B. Fragmente stempelverzierter Gefäße (Abb. 35: 3, 5, 7) und Bruchstücke kleiner Bronzen - eines Bronzefingerrings (Abb. 33: 4), eines Gürtelverbrindungsgliedes (Abb. 33: 7) u. a. Siedlungsfunde aus römischer Zeit sind außer einem gestörten Gräberfeld und einer Siedlung aus der Lage Piesky IV von sechs Fundstellen nachgewiesen. Vor allem ist es Scherbenmaterial aus der älteren römischen Zeit, eine Terra sigillata-Scherbe gelangte auf die Fundstelle 17 wahrscheinlich in frühslawischer Zeit. Außer der Fundstelle Piesky I-IV handelt es sich wahrscheinlich um kleinere Gehöfte, welche freie Stellen (ähnlich wie in der Latènezeit) zwischen den zentralen germanischen Siedlungen ausfüllten, wie sie im Rahmen der Region z. B. aus Devínska Nová Ves, Zohor-Piesky, Láb, Plavecký Štvrtok und wahrscheinlich auch aus Stupava bekannt sind und worauf die letzten Grabungsergebnisse V. Turčans im Areal und Umkreis der römischen Station hinweisen. Einen außergewöhnlichen Fund bildet das oben angeführte Brandgrab, das von einem stark gestörten, größtenteils wahrscheinlich vernichteten Griberfeld aus der älteren römischen Zeit aus der Lage IV stammt. In seiner Nähe befänden sich mehrere Gehörfte aus dem gleichen Zeitabschnitt. Das Grab gehört rahmenhaft in die erste Hälfte des 2. Jh. Der Gemeindekataster war auch im Früh- und Hochmittelalter intensiv besiedelt, wovon Funde von mindestens acht Fundstellen zeugen. In die frühslawische Zeit gehört wahrscheinlich die Fundstelle 17, wo außer den rahmenhaft in die slawische Zeit (7.-9. Jh.) datierten Keramikfragmenten auch eine stempelverzierte Scherbe gefunden wurde, von der Art, wie sie von frühslawischen Fundstellen bekannt sind. Stempel fand man z. B. im Rahmen der Siedlung und des Brandgräberfeldes aus frühslawischer Zeit in Bratislava-Dúbravka (Kolník/Elschek/Roth 1986, 125; Hromada/Kolník 1991, 272, Taf. III: 3-9; Hromada 1991); eine vortreffliche Analogie zum Stempel aus Zohor stammt aus dem angeführten frühslawischen Brandgräberfeld (Hromada 1991, Abb. 2: 4).

PREDSTIHOVÝ VÝSKUM V BRATISLAVE-LAMAČI

Zdeněk Farkaš - Marián Samuel

B r a t i s l a v a (okr. Bratislava), časť Lamač, poloha J a m y (Hrubé lúky), neolit, eneolit, doba laténska. Uloženie nálezov: Archeologické múzeum SNM, Bratislava, a súkromná zbierka.

Pri výskume predchádzajúcom výstavbe mimoúrovňovej križovatky v Bratislave-Lamači bola na miernom návrší polohy Jamy, prevyšujúcom blízke potoky o 4 až 10 m, dvanástimi sondami odkrytá plocha 2 150 m^2. V nich sa zachytili tri oválne až kruhové objekty s rozmermi 120x128 cm; 140x210 cm a 160x160 cm, čiastočne zahĺbené do podložia. Štvrtý, azda pôvodne nadzemný objekt, sa pod ornicou rysoval len ako tmavo sfarbený flak bez zreteľných okrajov. Pomerne početný, ale nevýrazný črepový materiál a kamenná štiepaná industria ich zaraďujú do okruhu lengyelskej kultúry, najskôr do obdobia ludanickej skupiny. Povrchový prieskum v širšom okolí výskumu umožňuje predpokladať, že pôvodne sa medzi drobnými vodnými tokmi rozprestieralo staroeneolitické osídlenie s pomerne rozptýlenou zástavbou v dĺžke okolo 700 m.

K zaujímavejším predmetom z prieskumu patrí drobný klin z drobnozrnnej aplitoidnej žuly (za posudok ďakujem O. Mikovi z Prírodovedného múzea SNM v Bratislave), s dokonale vyhladeným povrchom (dĺ. 63 mm, š. 19 mm, hr. 12 mm; obr. 40: 1). Podľa ojedinelého zlomku keramiky z kultúrnej vrstvy sa na lokalite príležitostne zastavili už tvorcovia kultúry ľudu s mladšou lineárnou keramikou. Podľa súčasných poznatkov ich najbližšia, pomerne rozsiahla osada, doložená početnými zlomkami keramiky a kamennou brúsenou i štiepanou industriou, ležala vo vzdialenosti asi 700 m smerom na SZ na ľavom brehu Dúbravského potoka, ale už v katastri mestskej časti Devínska Nová Ves.

Miestni záujemcovia o archeológiu, ktorých prilákali práce v teréne, našli vo vzdialenosti 200-250 m na sever od skúmanej plochy menšiu kolekciu zlomkov laténskej keramiky, sprevádzanú drobnou striebornou mincou simmeringského typu. Zvláštnu pozornosť si zaslúžil korálik zo sýtožltej skloviny so siedmimi tmavomodrými očkami s bielym medzikrúžkom, umiestnenými v dvoch radoch (∅ 210 mm, hr. 150 mm, ∅ otvoru 6 mm; obr. 40: 2), blízky typu 519 *N. Venclovej* (*1990*, 74 a n., Pl. 9). Podobné koráliky zvyčajne patria do obdobia HD–LTA. Ich výskyt v mladšom období je podstatne zriedkavejší. Nemožno preto vylúčiť, že nález súvisí s včasnolaténskym osídlením na neďalekej Veľkej lúke v Bratislave-Dúbravke.

Literatúra

Venclová 1990 - N. Venclová: Prehistoric glass in Bohemia. Praha 1990.

VORSPRUNGSGRABUNG IN BRATISLAVA-LAMAČ (Bez. Bratislava). An der Stelle einer geplanten Kreuzung konnen auf einer Fläche von 2150 m^2 drei eingetiefte und der Teil eines oberirdischen Objektes aus der frühäneolithischen Epoche der Ludanice-Gruppe freigelegt werden. Anhand der Geländeerkundung erstreckte sich im Umkreis eine verhältnismäßig verstreute Spätlengyel-Besiedlung auf einer mindestens 700x300 m großen Fläche. Die Geländebegehung nördlich der untersuchten Fläche ergab auch eine kleinere Kollektion von latènezeitlicher Keramik, die durch eine Silbermünze des Simmeringer Typs datiert ist, und eine Perle aus gelber Glasmasse mit sieben blauweißen Augen, deren Vorkommen vorwiegend in den Zeitabschnitt HD-LT A entfällt (Abb. 40: 2).

NÁLEZ BRONZOVEJ SEKERKY ZO STARÉHO TEKOVA

Eva Fottová

Starý Tekov (okr. Levice), poloha Várhegy, vyvýšenina, sídlisko, prieskum, staršia/stredná doba bronzová. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Začiatkom novembra v r. 2000 sa podarilo získať v Starom Tekove bronzovú sekerku, ktorá sa našla pri hĺbení žumpy rodinného domu. Miesto nálezu sa nachádza pri JV rohu domu 280/6 na Nám. SNP. Keďže nálezová situácia bola už v čase obhliadky miesta porušená, informácie o nálezových okolnostiach sú známe len na základe ústneho podania nálezcu. Podľa neho sa sekerka našla v hĺbke asi 100-200 cm spolu s niekoľkými črepmi, ktoré sa nezachovali.

Opis nálezu

Ide o bronzovú sekerku so schodíkom na obidvoch stranách (dĺ. 170 mm, š. ostria 50 mm, š. tyla 22 mm) s málo výraznými bočnými lištami, ktoré sa v strede zbiehajú do špicatého schodíka. Tylovú časť možno charakterizovať ako rovnú, kvadraticky zakončenú i napriek jej čiastočnému poškodeniu, s pravidelne zaobleným ostrím (obr. 41).

Sekerka so špicatým schodíkom patrí k typom sekier, ktoré sa objavujú ku koncu staršej doby bronzovej a pretrvávajú aj v strednej dobe bronzovej. Dolnú hranicu datovania nálezu určuje analógia sekerky z depotu z Nitrianskeho Hrádku, zaradená do obdobia horizontu depotov Hájdusamson-Apa (*Novotná 1970*, 40). Vo väčšej miere sa objavujú v chronologickom stupni BB1 - v Koszideskom horizonte v Karpatskej kotline v Uzde (*Mozsolics 1967*, 263-264) a na Morave v Hodoníne (*Furmánek 1973*, 100). Tu v prostredí mohylových kultúr vystupujú ešte spolu so sekerkami s lalokmi spojenými do špicatého schodíka, ktoré sú charakteristické pre toto kultúrne prostredie.

Kultúrne zaradenie sekerky možno na základe nálezových okolností iba predpokladať. Poloha, na ktorej sa našla, bola husto osídlená v období praveku aj stredoveku. Z doby bronzovej tu A. Habovštiak dokladá sídliskové objekty a črepy maďarovskej kultúry (*Habovštiak/Juck 1974*, 169). Z tohoto dôvodu sa môže nález sekerky vzťahovať k maďarovskému sídlisku na polohe Várhegy v Starom Tekove.

Literatúra

Furmánek 1973 - V. Furmánek: Bronzová industrie středodunajské mohylové kultury na Moravě. Slov. Arch. 21, 1973, 25-145.

Habovštiak/Juck 1974 - A. Habovštiak/Ľ. Juck: Starý Tekov v praveku a stredoveku. Vlast. Čas. 23, 1974, 168-176.
Mozsolics 1967 - A. Mozsolics: Bronzefunde des Karpatenbeckens. Budapest 1967.
Novotná 1970 - M. Novotná: Die Äxte und Beile in der Slowakei. München 1970.

FUND EINES BRONZEBEILES AUS STARÝ TEKOV (Bez. Levice). Das Bronzebeil wurde auf einem Privatgrundstück in der Lage Várhegy gefunden, die in der Urzeit und im Mittelalter besiedelt war. Es ist ein bronzenes Absatzbeil (L. 170 mm, Br. der Schneide 50 mm, Br. des Nackens 22 mm), an beiden Seiten mit wenig ausgeprägten Randleisten, die in der Mitte zu einem spitzen Absatz zusammenlaufen. Der Nackenteil ist als gerade quadratisch abgeschlossen charakterisierbar, und trotz der teilweisen Beschädigung ist eine regelmäßig gerundete Schneide erkennbar. Die Beile dieses Typs bilden einen Inventarbestandteil von Bronzehorten im Karpatenbecken - der Horizonte Hajdúsamson-Apa und Koszider. Im Milieu der Hügelgräberkulturen erscheinen sie zusammen mit Beilen, deren Lappen zu einem spitzen Absatz verbunden und kennzeichnend für dieses Kulturmilieu sind. In der Lage Várhegy in Starý Tekov belegt Habovštiak Siedlungsobjekte und Scherben der Maďarovce-Kultur. Die kulturelle Einstufung des Beiles hängt wahrscheinlich mit dieser Maďarovce-Siedlung zusammen.

NEOLITICKÉ NÁLEZY ZO ZLATÝCH MORAVIEC, ČASŤ ŽITAVANY

Eva Fottová

Zlaté Moravce (okr. Zlaté Moravce), časť Žitavany, poloha Holdy, terasa, sídlisko, prieskum ryhy, neolit (mladšia lineárna kultúra, želiezovská skupina), včasný stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Pri obhliadke vodovodnej ryhy v katastri miestnej časti Žitavany sa podarilo lokalizovať nový sídliskový areál z obdobia neolitu. Lokalita je situovaná na terase bezmenného potoka v polohe Holdy pod Čertovým vrchom, na poli. Rozsah areálu je asi 200 m, okraj bol zachytený približne 200 m od železničnej trate Kozárovce - Zlaté Moravce.

Vodovodná ryha porušila na tomto úseku 10 neolitických objektov. Ide o dlhé jamy - zemníky s tmavým hlinitým zásypom a bohatým keramickým materiálom. Črepové nálezy na základe kvality materiálu a výzdoby možno rámcovo datovať do neolitu (obr. 42: 1-14, 18-26). Bližšie chronologické zaradenie nálezového súboru ôsmich objektov určujú typické črepy mladšej lineárnej kultúry zdobené notovou hlavičkou a rytými ostrými líniami (obr. 42: 2, 3, 5, 6, 9, 10, 13, 14). Zaujímavý je fragment dutej kónickej zdobenej nôžky (obr. 42: 18). Z dvoch objektov sú známe črepy s pozdĺžnym vrypom charakteristickým pre želiezovskú skupinu (obr. 42: 4, 8).

Zo zberu v blízkosti neolitických objektov pochádzajú tri včasnostredoveké črepy (obr. 42: 15-17).

NEOLITHISCHE FUNDE AUS ZLATÉ MORAVCE-ŽITAVANY (Bez. Zlaté Moravce). Im Kataster des Ortsteiles von Zlaté Moravce-Žitavany befindet sich in der Lage Holdy eine neolithische Siedlung. Siedlungsobjekte erfaßte man auf einem 200 m langen Abschnitt. Es handelt sich um Erdabbaugruben, die eine in den Zeitabschnitt der jüngeren Linearkeramik und der Želiezovce-Gruppe datierbare Fundkollektion ergaben (Abb. 42: 1-14, 18-20). Aus Lesefunden ist früh-mittelalterliches Material bekannt (Abb. 42: 15-17).

BRONZOVÁ SEKERA S TUĽAJKOU Z KRAVIAN

Václav Furmánek

Kravany (okr. Poprad), poloha Prostredný vrch, ojedinelý nález, resp. votívny dar, mladšia doba bronzová. Uloženie nálezu: Horský hotel Pusté pole, Telgárt.

Vďaka informácii M. Galku z Banskej Bystrice som sa dozvedel, že M. Oberhauser, vedúci horského hotela Pusté pole, získal na jar r. 2000 bronzovú sekeru s tuľajkou. Sekeru som si požičal na zdokumentovanie a následné zverejnenie. Aby som o náleze a nálezisku získal maximum informácií, prezrel som si 15. novembra 2000 uvádzané miesto nálezu.

Podľa oznámenia M. Oberhausera sa sekera našla medzi rokmi 1945-1950 na mieste spáleniska zrubu bulharského cára Ferdinanda I. Coburgského. Tento poľovnícky zrub vypálila koncom r. 1944 elitná jednotka SS Edelweiss. Zrub sa nachádzal v tesnej blízkosti vyvýšeniny Prostredný vrch, ktorý je najvyšším miestom na rozsiahlej náhornej plošine zvanej Smrečiny, s nadm. v. okolo 1400 m. Na tejto plošine sa v súčasnosti križuje niekoľko turistických chodníkov a v stredoveku tadiaľ viedla cesta spájajúca Horehronie s Popradskou kotlinou.

Opis nálezu

Pomerne masívna bronzová sekera s tuľajkou a uškom (obr. 43). Okraj tuľajky oproti ušku je zobákovite vytiahnutý. Odlievacie švy na bočných stranách sekery sú veľmi zreteľné. Bolo to spôsobené tým, že obe časti dvojdielneho kadľubu buď neboli presne osadené oproti sebe, alebo sa počas odlievania nepatrne posunuli. Rozmery: v. 124 mm, š. ostria 40 mm, vonk. ∅ tuľajky 38x49 mm, vnút. ∅ tuľajky 31x40 mm, hĺ. tuľajky od zobákovitého ukončenia 97 mm, hmotnosť 252,8 g.

Prezentovaná sekera patrí k skupine zobákovitých sekier s tuľajkou tzv. východokarpatského typu (*Novotná 1970*, 73). Tieto sekery boli bežné nielen na Slovensku (*Novotná 1970*, 73-79), ale aj v susedných krajinách: v Poľsku, Ukrajine, Maďarsku, na Morave a tiež v Rumunsku (Sedmohradsko). M. Novotná, ktorá začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia zverejnila súpis bronzových sekier zo Slovenska, vtedy konštatovala, že túto skupinu sekier je síce možné rozdeliť na jednotlivé podskupiny, avšak, keďže v tom čase ešte neboli zverejnené všetky analogické exempláre z Maďarska a najmä zo Sedmohradska, tento problém podrobnejšie neriešila (*Novotná 1970*, 73).

Zobákovité sekery s tuľajkou sú typologicky dosť výrazné, a preto aj ich pomerne presné chronologické určenie nepôsobí nijaké vážne problémy. V datovateľných nálezových celkoch zo severnej časti Karpatskej kotliny sa bežne vyskytovali už v horizonte Ópályi (počiatok mladšej doby bronzovej) tak v Maďarsku (*Mozsolics 1973*, 38-39), ako aj na Slovensku (*Novotná 1970*, 76-77). Najmladšie exempláre pochádzajú z nálezových celkov datovaných až do konca mladšej doby bronzovej (*Novotná 1970*, 77-78).

Zaujímavú problematiku nastoľuje miesto nálezu sekery. Sekera sa našla na mieste spáleného koburgovského zrubu. Existuje teda niekoľko vierohodných interpretačných možností jej skutočnej lokalizácie: 1. pochádza z neznámej lokality zo SV časti Karpatskej kotliny, z koburgovských majetkov v Uhrách, a v poľovníckom zrube bola uložená ako antikvárna pamiatka; 2. našla sa niekde na náhornej plošine Smrečiny v blízkosti zrubu, v ktorom potom bola umiestnená ako antikvárna pamiatka; 3. našla sa v pôvodnej polohe zhodou okolností na tom istom mieste, kde stál zrub. Prikloniť sa jednoznačne k niektorej z troch hore uvedených možností je problematické. Počas obhliadky miesta nálezu a jeho najbližšieho okolia som si uvedomil genius loci tejto polohy. Z lokality je južným smerom viditeľný mohutný masív Kráľovej hole v Nízkych Tatrách a na severe široká panoráma Vysokých Tatier. Ako môžem súdiť z autopsie a z analogických nálezových situácií v susedných oblastiach, podobné polohy boli v dobe bronzovej využívané na votívne deponovanie bronzových predmetov (*Schauer 1996*; *Vulpe 1996*; *Wyss 1996*). V tom prípade by sa sekera dala interpretovať ako votívny dar. Okrem toho, ak pripustíme autentickosť lokalizácie nálezu sekery, môže tento predmet svedčiť aj o pravekých komunikačných spojoch, ktoré využívali horské priechody a nevyhýbali sa ani relatívne extrémne vysokým horským oblastiam.

Literatúra

Mozsolics 1973 - A. Mozsolics: Bronze- und Goldfunde des Karpatenbeckens. Depotfundhorizonte von Forró und Ópályi. Budapest 1973.

Novotná 1970 - M. Novotná: Die Äxte und Beile in der Slowakei. München 1970.

Schauer 1996 - P. Schauer: Naturheilige Plätze, Opferstätten, Deponierungsfunde und Symbolgut der jüngeren Bronzezeit Süddeutschlands. Regensburger Beitr. Prähist. Arch. 2, 1996, 381-416.
Vulpe 1996 - A. Vulpe: Deponierungen, Opferstätten und Symbolgut im Karpatengebiet. Regensburger Beitr. Prähist. Arch. 2, 1996, 517-533.
Wyss 1996 - Funde von Pässen, Höhen, aus Quellen und Gewässern der Zentral- und Westalpen. Regensburger Beitr. Prähist. Arch. 2, 1996, 417-428.

BRONZENES TÜLLENAXT AUS KRAVANY (Bez. Poprad). Im Frühjahr 2000 gewann man zur Dokumentierung und Veröffentlichung ein bronzenes Tüllenaxt, das bereits zwischen den J. 1945-1950 im Gemeindekataster von Kravany auf dem Hügelplateau Smrečiny an der Brandstelle eines Blockhauses des bulgarischen Zaren Ferdinand Coburg gefunden wurde. Das Beil gehört zur Gruppe der schnabelförmigen Tüllenaxte des sog. ostkarpatischen Typs (Abb. 43), die in die jüngere Bronzezeit datiert sind. Anzunehmen ist: 1. dass es von einer unbekannten Fundstelle im NW-Teil des Karpatenbeckens stammt, von Coburg-Gütern in Ungarn, und dass es in einer Jagdhütte als antiquarisches Denkmal untergebracht war. 2. dass es irgendwo auf dem Plateau Smrečiny in der Nähe des Blockbaues gefunden wurde, in welchem es dann als antiquarisches Denkmal untergebracht war, oder 3. dass es in ursprünglicher Lage zufällig an der betreffenden Stelle gefunden wurde, wo der Blockbau stand. Falls die Authentizität der Lokalisierung des Beilfundes angenommen wird, kann dieser Gegenstand nicht nur von einer votiven Deponierung zeugen, sondern auch von urzeitlichen Kommunikationstrassen, welche die Gebirgspässe ausnützten und nicht einmal die relativ extremen Gebirgsgebiete umgingen.

MALÝ ZISŤOVACÍ VÝSKUM V KAŠTIELI V LUKÁČOVCIACH

Gabriel Fusek

Lukáčovce (okr. Nitra), poloha Kaštieľ v intraviláne obce, krátkodobý zisťovací výskum, začiatok 17. stor. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V súvislosti s historicko-architektonickým výskumom (I. Gojdič) v súčasnosti prístupných pivničných priestorov kaštieľa sa pri stanovovaní relatívnych vzťahov vyskytli dva problémy, ktoré bolo možné riešiť iba archeologickým výskumom.

1. **Suterénna miestnosť 002**. Zámerom bolo zistiť vzťah osadeného portálu k pôvodnej stavbe. Portál je z vonkajšej strany zavalený sutinou, čiastočne nedbalo zamurovaný. Zistilo sa, že kamenný základ stavby je uložený do základového žľabu bez stavebnej jamy so škárou v hĺbke 50 cm od dnešnej nivelety udupanej hlinenej dlážky. Pre osadenie kamenného prahu portálu stavebníci osekali kamenný základ a vyhĺbili stavebnú jamu. Nerovnosti na pôvodnom základe vyrovnali maltou a tehlami. Prah už pri ukladaní nebol celý. Bol zlomený na štyri časti, lomy vyplnili maltou a jedna päta portálu spočívala nie na prahu ale na tehlách. Portál sa teda nenachádza na pôvodnom mieste a bol osadený neskôr než vybudovali steny pivnice.

2. **Suterénna miestnosť 001**. Zámerom bolo zistiť, či miestnosť 001 je alebo nie je súčasná s miestnosťou 002. Slohotvorné prvky stojacej stavby ju, podľa architekta, datujú do začiatku 17. stor. Pri výskume miesta styku murív sa jednoznačne preukázalo, že základ stavby so suterénom 001 je mladší ako základ stavby so suterénom 002. Zároveň sa v sonde našli kolové jamky, azda stopy po lešení, oválna jama a žľabovitý útvar. Tieto objekty mali zásyp identický so štruktúrou vrstvy, ktorá na ne dosadala.

Interiéry i exteriér kaštieľa sa budú systematicky skúmať v rámci jeho plánovanej obnovy.

KLEINE FESTSTELLUNGSGRABUNG IM KASTELL VON LUKÁČOVCE (Bez. Nitra). Im Kastell von Lukáčovce erfolgte im Zusammenhang mit einer historisch-architektonischen Untersuchung eine kurzfristige Feststellungsgrabung in den Souterrain-Räumen. Es wurde festgestellt, dass das unfunktionelle verstürzte Portal in sekundärer Lage war und erst später nach der Errichtung der Kellerwände eingesetzt wurde. Zugleich erwies es sich, dass zu Beginn des 17. Jh. an das ursprüngliche Gebäude ein jüngerer unterkellerter Bau hinzugebaut wurde. Das Interieur und Exterieur des Kastells werden im Rahmen seiner geplanten Erneuerung systematisch untersucht werden.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V POZDIŠOVCIACH

Lýdia Gačková

Pozdišovce (okr. Michalovce), stred obce (súkromný zastavaný pozemok), vrcholný stredovek, 11.-12. stor., záchranný výskum. Uloženie nálezov: Zemplínske múzeum, Michalovce.

Pri vytváraní profilu a odstraňovaní zosunutej zeminy z JV svahu, zvažujúceho sa do pozemku B. Pavlikána, sa sporadicky objavovali nálezy kostí a keramiky. Na základe hlásenia majitela pozemku bol na mieste objavu uskutočnený krátky záchranný výskum. Už pri predbežnej obhliadke náleziska sa zistilo porušenie dvoch kostrových hrobov. V stene vysokého profilu sa rysovali prevažne odpadové jamy s črepovým materiálom z neskorého stredoveku až novoveku. Keďže stena profilu svahu hraničiaceho v Z-V smere s pozemkom dosahovala miestami výšku až do 300 cm, výskumná činnosť bola obmedzená len na úzky, nepravidelný priestor medzi svahom a existujúcim rodinným domom (max. 3x100 m).

Hrob 1/2000. Počas záchranných prác sa podarilo preskúmať už len časť lebky a trupu. Podľa kostí zachovaných v pôvodnej polohe predpokladáme, že ide o hrob ženy. Kostra ležala na chrbte v natiahnutej polohe, orientovaná v smere Z-V. Z hrobu pochádza trinásť korálikov nájdených na hrdle pochovanej. Hrobová jama, nevýrazne sa rysujúca v stene profilu, bola v oblasti dolných končatín porušená jamou z neskoršieho obdobia.

Hrob 2/2000. Nachádzal sa 25 m západne od hrobu 1. Tamojšími robotníkmi bola zemina v mieste nálezu hrobu prakticky odstránená, takže rozmery hrobovej jamy i výplň hrobu nebolo možné zistiť. Neodborným odkryvom došlo k úplnému poškodeniu lebky a k odstráneniu pravej hornej končatiny. Predmety nachádzajúce sa v ich blízkosti majitelia domu zachránili a odovzdali pracovníkom múzea. Kostra v celkovej dĺžke asi 120 cm ležala na chrbte v natiahnutej polohe, orientovaná v smere SZ-JV. S výnimkou dlhých kostí ostatné časti kostry vykazovali značný stupeň strávenia. Predpokladáme, že ide o hrob nedospelého jedinca (dievčenský). Hrob obsahoval dve bronzové záušnice s roztepanou a esovite stočenou slučkou, prsteň z jednoduchého bronzového krúžku a pásikový prsteň s preloženými koncami, zdobený priečnymi ryhami.

Miesto nálezu hrobov sa nachádza takmer v rovnakej vzdialenosti od troch v súčasnosti funkčných kostolov v obci Pozdišovce (evanjelického a. v., pôvodne gotického, gréckokatolíckeho a pravoslávneho). Predpoklad existencie staršej sakrálnej stavby i pohrebiska (ktorého súčasťou by mohli byť aj objavené hroby) sa nateraz môže pohybovať len v rovine úvah o. i. aj z toho dôvodu, že areál v okolí kostrových hrobov je zastavaný (rodinné domy, cestná zástavba). Prípadné ďalšie objavy sú podmienené stavebnými úpravami alebo zemnými prácami.

Pri skúmaní priestoru medzi hrobmi sa na ploche 200x200 cm vyrysovala tmavá výplň. Po jej vybratí sa zistil neúplný objekt zahĺbený do podložia 40-50 cm, s rovnými stenami na východnej a západnej strane a rovným dnom. Keďže objekt na severnej strane pokračoval v stene vysokého profilu a južná strana bola porušená už pri výstavbe rodinného domu, presné určenie rozmerov a tvaru objektu nie je možné. Z tmavohnedej až čiernej výplne sa získal črepový materiál, zvyšky kostí a plochý kamenný predmet šošovkovitého tvaru (37,5x12x4 cm).

RETTUNGSGRABUNG IN POZDIŠOVCE (Bez. Michalovce). Während der Rettungsgrabung auf der Fundstelle in Pozdišovce wurden zwei Körpergräber aus dem 11.-12. Jh. untersucht. In ihrem Inhalt fand man zwei Bronzeschläfenringe mit S-Schleife, zwei Bronzefingerringe und Perlen. Aus dem unvollständigen Siedlungsobjekt gewann man Scherbenmaterial und einen flachen Steingegenstand von linsenförmiger Gestalt.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM VO VEĽKEJ LOMNICI

Marta Giertlová

Veľká Lomnica (okr. Kežmarok), poloha Poľná ul., sídlisko, eneolit(?), doba bronzová, doba železná, záchranný výskum. Uloženie nálezov: Múzeum, Kežmarok.

V septembri r. 2000 sa po ohlásení o začatí výkopových prác pri stavbe základov rodinného domu uskutočnil krátky záchranný výskum na Poľnej ul. vo Veľkej Lomnici. Lokalita leží na okraji lavobrežnej terasy rieky Poprad a od známej lokality Burchbrich je vzdialená necelých 250 m JZ smerom. Z pozemku bola pred začatím stavebných prác odstránená asi 30 cm vrstva ornice a práce prebiehali na úrovni sprašového podložia. To umožnilo rýchlu identifikáciu objektov a ich preskúmanie.

Objekty sa koncentrovali pri SZ okraji parcely a v jej západnom rohu. Dva jamovité objekty boli narušené základovou ryhou. Profil jedného poukazoval na plytší útvar so šírkou 100 cm, zahĺbený do podložia 15 cm. Druhý predstavoval jamu s trapezovitým profilom s ∅ 80 cm a hĺbkou 100 cm. Na výkopmi nezasiahnutej ploche (4x6 m) v západnom rohu parcely boli odkryté štyri väčšie jamovité objekty (1-4) a 12 menších okrúhlych jám (kolové jamy 1, 2, 9 a jamy 3-8, 10, 11), s ∅ 25-40 cm a hĺbkou 10-20 cm (obr. 46).

Objekt 1 sa nachádzal pri severnom okraji parcely. Preskúmať bolo možné len časť objektu s približne polkruhovitým tvarom, pričom v profile sa javil ako trapezovitá jama so stenami kónicky sa rozširujúcimi nadol a plochým dnom. Objekt bol zahĺbený do podložia do hĺbky 36 cm. Nad jeho dnom sa nachádzali pieskovcové kamene, pričom na ich úrovni sa koncetrovali prepálené kusy hliny a uhlíky. Merateľné rozmery objektu: 110x50 cm. Vo výplni objektu sa našlo celkovo 47 fragmentov keramiky, osem ks mazanice a trosky(?). Ak nie je v nasledujúcich opisoch uvedené inak, obsahoval keramický materiál kremičitú prímes a prímes sľudy.

Opis nálezov

1. Črep z okraja kónickej misy s mierne prehnutými stenami, hr. 40 mm, farba sivočierna, vnútorný povrch čierny, hladený (obr. 44: 12).

2. Črep z tela nádoby s kónicky sa zužujúcim hrdlom odsadeným od pliec plytkým žliabkom, hr. 60 mm, farba čierna, povrch hladený, vnútorný povrch sivočierny.

3. Hlinené koliesko vyrobené z črepu, ∅ 44 mm, hr. 70 mm, farba sivočierna (obr. 44: 4).

4. Črep z kónicky sa zužujúceho hrdla nádoby, zdobený úzkou šikmo rytou líniou, z ktorej vychádzajú rovnobežné šikmé ryté línie (šrafovaný trojuholník?), hr. 80 mm, farba tmavosivohnedá, vnútorný povrch červenohnedý, povrch hladený (obr. 44: 3).

5. Fragment kónickej misy s mierne prehnutými stenami, hr. 50 mm, farba sivohnedá, vnútorný povrch čierny, hladený (obr. 44: 9).

6. Črep z tela nádoby s hrotitým plastickým výčnelkom, hr. 60 mm, farba tmavosivohnedá na vnútornej stene, materiál s hrubšou kremičitou prímesou (obr. 44: 10).

7. Črep z tela nádoby zdobený žliabkami vo forme sústredných kružníc, resp. špirály, hr. 90 mm, farba tmavohnedá (obr. 44: 2).

8. Črep s jazykovitým plastickým výčnelkom, rozmery 65x30 mm, farba červenohnedá, spodná strana výčnelku sivočierna, materiál s hrubšou kremičitou prímesou, povrch potiahnutý vrstvičkou jemnej hliny (obr. 44: 5).

9. Črep z ústia nádoby s kónicky sa zužujúcou hornou časťou a mierne von vyhnutým okrajom, hr. 90 mm, farba sivočierna, vnútorná stena tmavohnedá, povrch potiahnutý vrstvičkou jemnej hliny (obr. 44: 8).

10. Črep z dna hrubostennej nádoby, hr. 10 mm, farba tmavosivohnedá (obr. 44: 11).

11. Črep z tela nádoby s plytko vhĺbenou výzdobou, pravdepodobne motív špirály, hr. 6 mm, farba čierna, vnútorná strana hnedá, povrch hladený (obr. 44: 1).

12. Črep z tela vázovitej nádoby zdobený šikmými žliabkami, hr. 7 mm, farba čierna, povrch leštený, vnútorná strana tmavosivá, lom červenohnedý (obr. 44: 7).

Objekt 2 predstavuje okrúhlu jamu s ∅ 110 cm, zahĺbenú do podložia do hĺbky 30 cm. Profil je nepravidelný, steny sa najskôr kónicky zužujú a približne v polovičnej hĺbke opäť kónicky rozširujú. Na rovnom dne a vo výplni objektu boli nahromadené pieskovcové kamene, steny objektu niesli v spodnej časti stopy prepálenia. Medzi kameňmi sa sporadicky vyskytli veľké zvieracie kosti. Z výplne bolo získaných celkovo 52 fragmentov keramiky, štyri ks mazanice, päť ks zvieracích kostí.

Opis nálezov

1. Črep z tenkého pásikového ucha, hr. 3 mm, farba čierna, povrch hladený (obr. 45: 8). Ďalšie štyri črepy z pásikových úch, hr. 5-9 mm, š. ucha 25-35 mm, farba sivohnedá a sivočierna.

2. Črep z ústia nádoby s mierne prehnutým hrdlom a rovno zrezaným okrajom, hr. 7 mm, farba sivohnedá, vnút. strana hnedá, červenohnedý lom (obr. 45: 6).

3. Črep z tela nádoby s plastickým výčnelkom, hr. 9 mm, farba sivohnedá, vnútorný povrch starostlivo vypracovaný, materiál hrubý, s kremičitou prímesou (obr. 45: 9).

4. Črep z ústia nádoby s mierne von vyhnutým okrajom, pod ktorým je povrch nepravidelne zdrsnený, hr. 5 mm, farba sivočierna, vnútorná strana hnedá, materiál zrnitý, s prímesou sľudy (obr. 45: 5).

5. Črep z tela nádoby so zdrsneným povrchom, hr. 5 mm, farba oranžovohnedá, vnútorný povrch sivotmavonedý (obr. 45: 1).

6. Črep z tela hrubostenej nádoby s nepravidelne zdrsneným povrchom, hr. 11 mm, farba sivočierna, na vnútornej strane hnedá.

7. Črep z ústia hrncovitej nádoby slabo esovito profilovanej s rovným okrajom, pod ktorým sa nachádza hrotitý plastický výčnelok, hr. 7 mm, farba svetlohnedá až červenohnedá, vnútorný povrch tmavohnedý, materiál hrubý, s kremičitou prímesou (obr. 45: 3).

8. Črep z tela vázovitej nádoby s kónicky sa zužujúcim hrdlom oddeleným od pliec plastickou páskou, čiastočne pretlačanou, na rovnej ploche zdobenou tromi zvislými úzkymi žliabkami, vedľa ktorých je z kruhových jamiek vytvorený motív slniečka. Hr. 10 mm, farba svetlosivohnedá, materiál s kremičitou prímesou, povrch drsný (obr. 45: 2).

9. Črep z mierne odsadeného dna nádoby, hr. 11 mm, farba svetlohnedá, materiál hrubý s kremičitou prímesou (obr. 45: 7).

10. Fragment spodnej časti hrncovitej nádoby s hrubo opracovaným povrchom, hr. 13 mm, farba sivohnedá, vnútorný povrch sivočierny, materiál hrubý, s prímesou drobných kamienkov (obr. 45: 10).

11. Fragment hrncovitej nádoby (štyri ks) s vajcovitým telom a krátkym valcovitým hrdlom, hr. 8 mm, farba sivohnedá (obr. 45: 4).

Objekt 3 predstavoval plytkú misovitú priehlbinu s ∅ 106 cm, zahĺbenú do podložia 10 cm, pričom v jej východnej časti sa nachádzala oválna jamka s max. ∅ 15 cm, zahĺbená do dna priehlbiny ešte 5-6 cm. Na jej okrajoch sa kumulovala prepálená hlina. Výplň jamky okrem prepálenej hliny tvorili uhlíky. Vo výplni objektu sa našlo päť atypických pravekých črepov z hrubozrnného materiálu so zrnitým povrchom, okrem toho sa zachránilo 13 ks mazanice s odtlačkami driev, v niektorých prípadoch s do hladka upraveným povrchom.

Objekt 4 sa nachádzal v tesnej blízkosti objektu 3 a predstavovala ho plytká misovitá priehlbina hruškovitého tvaru s max. ∅ 90 cm a zahĺbená 15 cm do podložia. Na jej dne sa nachádzali dva väčšie ploché pieskovcové kamene. Výplň tvorila tmavohnedá hlina premiešaná s menším množstvom uhlíkov a mazanicou. K nálezom patria tri črepy z hrubostenných nádob sivej farby, s hrubšou kremičitou prímesou a vypracovaným povrchom, dva pochádzajú z kónicky sa zužujúceho hrdla nádoby.

Z kolových jám 1, 2, 9 a jám 3 a 8 pochádza deväť atypických pravekých črepov z hrubozrnného materiálu sivohnedej až čiernohnedej farby a črep z tela nádoby sivočiernej farby z materiálu s prímesou sľudy.

Zberom na ploche parcely a na haldách odstránenej ornice bolo získaných ešte 131 fragmentov pravekej keramiky, deväť ks trosky a osem ks mazanice. Okrem atypických fragmentov z tiel nádob boli nájdené i nasledujúce zlomky:

1. Črep z okraja nádoby s kónicky sa zužujúcim ústím a rovným okrajom, hr. 7 mm, farba sivočierna, materiál s kremičitou prímesou.

3. Črep z mierne dovnútra zatiahnutého okraja nádoby, hr. 7 mm, farba sivočierna na vonkajšej strane, hnedá na vnútornej strane, materiál s hrubou kremičitou prímesou.

5. Črep z tela nádoby, zdobenej na vydutí pásom zvislých žliabkov, hr. 8 mm, farba sivočierna, na vnútornej strane sivohnedá, povrch hladený, materiál s hrubšou kremičitou prímesou (obr. 45: 11).

6. Črep z tela nádoby s povrchom zdrsneným hustými šikmými ryhami, hr. 5 mm, farba tmavosivohnedá, vnútorný povrch sivočiernej farby jemne vypracovaný, materiál s hrubšou kremičitou prímesou (obr. 45: 12).

7. Črep z dna nádoby, zdobenej na tele šikmými žliabkami, hr. 8 mm, farba čierna, povrch hladený, materiál s prímesou piesku a sľudy (obr. 45: 13).

8. Črep z tela nádoby s povrchom zdrsneným slamovaním, hr. 9 mm, farba sivočierna, vnútorný povrch čierny, materiál s hrubšou kremičitou prímesou (obr. 45: 14).

11. Črep z okraja plytkej misy(?) so zosilneným, vodorovne zrezaným okrajom, farba čierna, povrch vypracovaný, vonkajšia strana sivohnedá (obr. 44: 6).

12. Črep z tela nádoby zdobený zvislými nechtovitými vrypmi, hr. 6 mm, farba tmavosivohnedá.

Keramický materiál možno predbežne datovať prevažne do mladšej až neskorej doby bronzovej a staršej doby železnej. U niektorých fragmentov (so zdrsneným povrchom) nie je vylúčené datovanie do starších úsekov doby bronzovej, resp. do záveru eneolitu. Charakteristická je prítomnosť keramiky z hrubozrnného materiálu, s prímesou ostrohranných kamienkov a sľudy, ktorej datovanie je nejednoznačné. Radí sa tak do staršej doby bronzovej, ako i do staršej doby železnej, prípadne sa nevylučuje ani predpúchovský horizont, resp. púchovská kultúra (*Soják 1999*, 9).

Literatúra

Soják 1999 - M. Soják: Prieskumy a záchranný výskum na Spiši. Štud. Zvesti AÚ SAV 33, 1999, 5-33.

RETTUNGSGRABUNG IN VEĽKÁ LOMNICA (Bez. Kežmarok). Die Fundstelle liegt am linksseitigen Terrassenrand des Poprad-Flusses und ist von der bekannten Fundstelle Burchbrich nicht ganze 250 m südwestwärts entfernt. Untersucht wurden bei der Rettungsgrabung vier grössere grubenartige Objekte (1-4) und 12 kleinere Gruben (Pfostengruben 1, 2, 9 und Gruben 3-8, 10, 11; Abb. 46). Die Objekte waren im Lössliegenden eingetieft, waren ungefähr kreisförmig, wobei die größeren einen Durchmesser von 110 cm und 40 cm Tiefe erlangten, der Durchmesser der kleineren Gruben bewegte sich in der

Spannweite von 25-40 cm und die Tiefe zwischen 10-20 cm. Den Großteil der Funde ergaben die Objekte 1 und 2, und Lesefunde stammen von der Fläche der Parzelle (Abb. 44, 45). Vorwiegend handelt es sich um Keramikfragmente, in geringerem Maße um Tierknochen und Lehmverputz. Die Verfüllung mehrerer Objekte enthielt Holzkohlenstückchen und ihre Wände trugen Feuerspuren. Das Keramikmaterial ist vorwiegend in die Jung- bis Spätbronzezeit und ältere Eisenzeit datierbar. Nicht auszuschließen ist bei manchen Fragmenten (mit gerauhter Oberfläche) die Datierung in ältere Abschnitte der Bronzezeit, bzw. in das Endäneolithikum. Charakteristisch ist das Vorhandensein von Keramik aus grobkörnigem Material, mit einer Beimischung scharfkantiger Steinchen und Glimmer, und ihre Datierung ist nicht eindeutig. Gereiht wird sie somit in die ältere Bronzezeit wie auch in die ältere Eisenzeit, evtl. wird auch ein Vorpúchov-Horizont, bzw. die Púchov-Kultur nicht ausgeschlossen (Soják 1999, 9).

PRIESKUM NA LOKALITE KEŽMAROK-JERUZALEMSKÝ VRCH

Marta Giertlová - Ľubomír Mihok

Kežmarok (okr. Kežmarok), lokalita Jeruzalemský vrch, predpúchovský horizont, púchovská kultúra, sídlisko, opevnená poloha, prieskum. Uloženie nálezov: Múzeum, Kežmarok.

Lokalita je známa z písomných zmienok prinajmenšom už zo začiatku 18. stor., kedy sa o nej zmieňuje G. Bohuš vo svojom historicko-zemepisnom opise Spiša ako o mieste, kde kedysi stával hrad. Bohuš dosť nejasne opisuje kruhový útvar badateľný pri zostupe z kopca, tvorený navzájom sa pretínajúcimi krivkami, pričom stred tohto útvaru mal vlastný názov Unbezwinglich, čiže nezdolný, nepremožiteľný. Z konca 19. a začiatku 20. stor. pochádzajú zaujímavé opisy lokality od *I. Spöttla* (*1885*), *B. Hajtsa* (*1926*) a *M. Greisigera* (*1890*). Opisujú pozostatky valov so stopami prepálenia a ťažbou kameňa narušenú kultúrnu vrstvu. V druhej polovici 20. stor. došlo pri výstavbe amfiteátra a športového areálu v okolí hotela Šport k narušeniu centrálnej časti lokality s predpokladaným valovým opevnením. Lokalita bola v aj r. 2000 sledovaná v súvislosti s viacerými zásahmi v jej areáli.

a) poloha Hotel Štart

V mieste amatérskej sondy z r. 1998 (*Giertlová/Soják/Wavrek 2000*), vzhľadom na zistené pokračujúce amatérske zásahy a početné nálezy keramiky v jej okolí, sa na jej SV strane vytýčila malá overovacia sonda (1x1,5 m), ktorej účelom bolo zistiť, či nedošlo k narušeniu požiarom zaniknutého objektu. Sonda bola orientovaná v smere SV-JZ. Ako sa zistilo, podložie sa v sonde výrazne zvažuje smerom k SV profilu, takže v tejto časti sa nachádza v hĺbke 150 cm od okolitého terénu, kým v JZ časti v hĺbke 110 cm. Sklon podložia sledujú aj vrstvy výplne sondy (obr. 50), ktoré do hĺbky 60-80 cm tvorí tmavohnedá hlina silno premiešaná s uhlíkmi, po nej nasleduje takmer na celej ploche sondy sledovateľná 2 cm hrubá vrstvička mastného, miestami veľmi kompaktného ílu smotanovobielej farby, potom viacero striedajúcich sa vrstiev uhlíkov (predovšetkým pri SV a JZ profile) a dočervena prepálenej hliny. Spomenutými vrstvami prechádzali dva pásy, tvorené pieskovcovými kameňmi a okruhliakmi, prebiehajúce rovnobežne približne v smere V-Z, jeden v blízkosti južného rohu sondy a druhý vo vzdialenosti 70-80 cm. Od hĺbky 100 cm bolo zjavné, že druhý pás kameňov bol ohraničený z oboch strán útvarmi v podobe plytkých 20 cm širokých žliabkov s prepálenými stenami, vyplnených uhlíkmi, vzdialenými navzájom 50 cm. Kamenná deštrukcia je v profile sledovateľná v hĺbke 70-110 cm od úrovne okolitého terénu. Zjavne ide o pozostatky ohňom zničenej drevo-kamennej konštrukcie, ktorej charakter by však bolo možné objasniť až na základe archeologického výskumu.

Keramika sa nachádzala v celej výplni sondy. Okrem nej (obr. 49: 1, 6, 9, 12-16) sa medzi nálezmi objavili zvieracie kosti, železný klinec a kostené šidlo (obr. 49: 4). Celkovo bolo zo sondy získaných 844 fragmentov keramiky, pri začisťovaní profilov a zbere v okolí sondy ešte ďalších 53 črepov.

b) poloha Tenisové kurty

V mieste prístupovej cesty medzi hotelom Štart a tenisovými kurtami na južnom terasovito členenom svahu bola pri rekonštrukcii plynových potrubí kolmo na cestu a s ňou rovnobežnú hranu terasy vykopaná 0,6 cm široká a asi 25 m dlhá ryha, siahajúca do hĺbky 1,2 m. V takto vzniknutom profile rezu terasou bolo možné sledovať kultúrnu vrstvu v dĺžke 13 m; 10 m nad okrajom terasy

a 3 m pod jej okrajom. Na hrane terasy ryha nedosahovala hĺbku podložia. Hrúbka kultúrnej vrstvy tu presahovala 90 cm.

Zberom z háld a profilov výkopu sa získalo 63 črepov (obr. 49: 10, 11), deväť zvieracích kostí a železný listovitý hrot šípu, príp. oštepu (obr. 49: 5).

c) poloha S t r e l n i c a - O r a v c o v a l ú k a, parcela 1462, horná terasa

Pri zbere v mieste orbou narušeného sídliskového objektu, na tmavo sfarbenej ploche s ∅ asi 10 m v SV časti terasy sa našlo 161 fragmentov keramiky (obr. 49: 2, 3, 7, 8) a 11 fragmentov kostí.

d) poloha A m f i t e á t e r

V rámci verejnoprospešných prác bol od podrastu vyčistený a presvetlený priestor SV časti vyvýšeniny, do ktorej je z JZ vbudované hľadisko amfiteátra a ktorá sa pokladá za pozostatok praveké-ho hradiska. Keďže už v minulosti tu boli pri prieskumoch nachádzané črepy púchovskej kultúry a fragmenty označované ako troska, bol na takto očistenej ploche urobený podrobný prieskum. Okrem niekoľkých črepov púchovskej kultúry sa na svahu i pod ním našlo viac ako 60 v teréne identifikovateľných kusov do sklovita spečenej hliny a pieskovcov. Z celého súboru bolo vybratých deväť vzoriek na analýzu (prof. L. Mihok), aby sa potvrdila, prípadne vylúčila tradovaná domnienka, že ide o pozostatky železiarskej činnosti. Týchto deväť ks pripomínalo trosku, na lome boli čierno sfarbené, pórovité, s mnohými odtlačkami po dreve. Kusy, miestami s ∅ až 40 cm, boli na trosku veľmi ľahké. Pretože všetky kusy boli veľmi podobné, len dva boli vzorkované pre analýzu. Vzorky boli odobraté rezaním diamantovou pílou, časť bola po pomletí použitá na chemickú analýzu, na ďalšej časti bol pripravený mineralogický nábrus.

Výsledky chemickej analýzy sú nasledujúce: (% hmotnostné)

č. 32: 74, 66% SiO_2; 5, 6% Fe(c); 9, 5 % CaO; 2, 4% MgO; 2, 85% Al_2O_3; 0, 25% MnO

č. 7: 70, 04% SiO_2; 5, 6% Fe(c); 9, 5%CaO; 2, 4% MgO; 2, 85% Al_2O_3; 0, 25% MnO

Chemická analýza ukázala, že nešlo o trosky z výroby, resp. spracovania železa, ale o iný anorganický materiál. Toto zistenie bolo potvrdené aj mikroskopickou analýzou, ktorá ukázala len homogénny pórovitý materiál minerálneho charakteru bez ďalších štruktúrnych zložiek. Mohlo by ísť o pozostatky požiarom zničeného valového opevnenia. Nález by korešpondoval s opismi pozostatkov valov v tejto polohe so silnými stopami prepálenia (*Spöttl 1885*), prirovnávaných k tzv. spečeným valom. Keďže tzv. železiarska troska v expozícii Múzea v Kežmarku, pochádzajúca zo starších nálezov, je totožná s vyššie uvedenými vzorkami, je možné, že názory o železiarskej činnosti na Jeruzalemskom vrchu boli i v minulosti vyslovené na základe mylného zhodnotenia nálezov.

L i t e r a t ú r a

Bohuš 1930 - G. Bohuš: Historisch-geographische Beschreibung des in Oberungarn berühmten Zipser Landes. Nem. prekl. z lat. orig. J. Lipták, Kežmarok 1930, 105.

Giertlová/Soják/Wavrek 2000 - M. Giertlová/M. Soják/P. Wavrek: Prieskum na lokalite Kežmarok-Jeruzalemský vrch. AVANS 1998, 2000, 71-72.

Greisiger 1890 - M. Greisiger: Kesmark in der Steinzeit. Karpathen-Post 25, 1890.

Hajts 1926 - B. Hajts: Beiträge zur Urgeschichte und Vorgeschichte der Zips. Turistik, Alpinismus, Wintersport 7, 1926, 19-20.

Spöttl 1885 - J. Spöttl: Von der Donau zur Popper. Jahrb. des Ungar. Karpathen - Vereines 12, 1885, 42-51.

GELÄNDEERKUNDUNG AUF DER FUNDSTELLE KEŽMAROK-JERUZALEMSKÝ VRCH (Bez. Kežmarok). Die Fundstelle wurde im Zusammenhang mehrerer Eingriffe in ihrem Areal verfolgt.

a) Lage Hotel Štart - durch einen kleineren Schnitt (1x1,5 m) an der Stelle eines Amateurschnittes vom J. 1998 wurden in 70-110 cm Tiefe Reste einer vom Feuer vernichteten Holz- und Steinkonstruktion festgestellt (Abb. 50). Aus dem Umkreis und der Verfüllung des Schnittes gewann man 897 Keramikfragmente (Abb. 49: 1, 6, 9, 12-16), Holzkohlenstückchen, Lehmverputz, Tierknochen, einen Eisennagel und eine Knochenahle (Abb. 49: 4). b) Lage Tennisspielplätze - Erkundung des gegliederten Terrassenhanges bei der Rekonstruktion der Gasleitung. Im Profil der Rohrleitungsrinne, die vertikal auf die Terrassenkante gerichtet war, wurde eine Kulturschicht von 13 m Länge festgestellt. 10 m über dem Terrassenrand und 3 m unter ihm erlangte sie mehr als 90 cm Mächtigkeit. Als Lesefunde fand man 63 Scherben (Abb. 49: 10, 11), 9 Tierknochen und das Blatt einer eisernen Pfeilspitze, evtl. eines Speers (Abb.

49: 5). c) Lage Strelnica-Oravcová lúka - aus einem durch Überpflüg gestörten Siedlungsobjekt gewann man als Lesefunde 161 Keramikfragmente (Abb. 49: 2, 3, 7, 8) und 11 Knochenbruchstücke. d) Lage Amphitheater - Lesefunde im NO-Teil der Anhöhe, die man für den Rest eines urzeitlichen Burgwalles hält. Auf dem Hang konzentrierten sich Funde von glasartig durchglühtem Lehm und Sandsteinen. Sie erweckten den Eindruck von Schlacke, ihr Bruch war schwarz verfärbt und porös. Durch die Analyse mehrerer Proben wurde festzustellen versucht, ob es sich nicht um Reste von Eisenverhüttungstätigkeit gehandelt hat. Die Stücke, manche von großem Umfang, waren für Schlacke allzu leicht. Die chemische Analyse zeigte, dass hier keine Schlacke der Produktion, bzw. der Eisenverhüttung vorlag, sondern ein anderes anorganisches Material. Bestätigt wurde diese Feststellung auch durch mikroskopische Analyse, die nur homogenes poröses Material von mineralogischem Charakter ohne weitere strukturelle Bestandteile erwies. Der Fund korrespondiert mit den Beschreibungen von Wallresten in dieser Lage mit den starken Brandspuren (Spöttl 1885), die mit sog. Brandwällen verglichen wurden.

ARCHEOBOTANICKÉ NÁLEZY V ROKU 2000

Eva Hajnalová - Jana Mihályiová

1. Komárno (okr. Komárno), poloha Váradiho ul.

Pri revízii nálezov zo slovansko-avarského pohrebiska (hrob 1/74) získal A. Trugly kovom petrifikovaný zvyšok dreva z pošvy šable. Veľmi poškodené drevo bolo pôvodne pravdepodobne z topoľa (cf. *Populus* sp.; Správa 14496/2001). Z komplexov slovansko-avarských pohrebísk v Komárne, kde je známych viac ako 50 predmetov - zbraní s petrifikovanými úlomkami drevených častí (*Hajnalová 1993*), sa topoľ našiel iba v neurčitelnom zvyšku predmetu. Pošva ďalšej šable v polohe Lodenica (hrob 107/87) bola zhotovená z buka (*Fagus sylvatica*, *Hajnalová 1993*). Petrifikované mäkké drevo, botanicky nerozlíšený topoľ alebo vŕba (*Populus/Salix*), pochádza aj zo slovansko-avarského pohrebiska v Číferi-Páci (hrob 24/75). Nálezové okolnosti napovedajú, že petrifikovaný zvyšok v tomto prípade mohol patriť k hruške sedla (Správa 7707/76). Ak nami analyzovaný zvyšok z pošvy šable (hrob 1/74) patril k topoľu, bude vhodné uvažovať o konštrukčnej odlišnosti pošiev šablí z dvoch hrobov v Komárne.

2. Košice (okr. Košice), poloha Galgovec

Z veľkej sídliskovej neolitickej jamy (obj. 9/2000), ktorú archeologicky sledovala Ľ. Kaminská, pochádza osem zuhoľnatených semien kultúrnych rastlín, tri zuhoľnatené semená planých rastlín a úlomok klásku pšenice. Získali sa preplavením 6 l hlinitého zásypu z troch rôznych polôh. Nálezy dokladajú prítomnosť pšenice dvojzrnovej (*Triticum dicoccon*), bližšie nerozlíšiteľných semien zrnovín (*Cerealie* indet.), planorastúci mrlík (*Chenopodium* sp.) a pohánkovec ovíjavý (*Fallopia convolvulus*). Vo všetkých polohách sa nachádzali silexové úštepy (Správa 14497/2001). Z tejto lokality, z obdobia neolitu, pochádzajú aj ďalšie nálezy zvyškov rastlín: zuhoľnatené semená, odtlačky rastlín na mazanici aj zuhoľnatené drevá. Boli už archeobotanicky posúdené (*Hajnalová/Mihályiová 2000*).

3. Levoča (okr. Levoča), poloha Mierové nám.

V interiéri pivnice domu 55 uskutočnil F. Javorský v r. 1986 záchranný archeologický výskum. Stretol sa so stredovekými nálezmi (ústna informácia). Zo studne, vykladanej kameňmi, ktorá sa nachádzala v pivnici, bola počas jej čistenia vyberaná hlina na preplavenie. V hĺbkach 50-350 cm sa vyskytovalo veľa sanitárneho odpadu z nemocnice, ktorá v tomto dome existovala počas I. svetovej vojny. Aby sme sa vyhli prípadnej nákaze, hlina sa nepreplavovala. Preplavili sme až zeminu neobsahujúcu uvedené predmety a nasýtenú vodou v hĺbke 500-550 cm v jednom nálezovom komplexe. Po preplavení 20 l sa našli stredoveké črepy a tiež archeobotanický materiál, pozostávajúci z viacerých skupín rastlinných zvyškov. Nezuhoľnatené kôstky patrili slivke domácej (*Prunus domestica* - dva ks), slivke guľatoplodej (*Prunus insititia* - dva ks), čerešni vtáčej (*Cerasus avium* - dva ks). Našiel sa úlomok škrupiny liesky obyčajnej (*Corylus avellana* - jeden ks). Prítomné boli tiež nezuhoľnatené semená raže siatej (*Secale cereale* - jeden ks), černice ožinovej (*Rubus caesius* - jeden ks), mrlíka bieleho (*Chenopodium album* jeden ks) a pohánkovca ovíjavého (*Fallopia convolvulus* - jeden ks), ako aj uhlíky z duba (*Quercus* sp. - dva ks), javora (*Acer* sp. - dva ks), jedle bielej (*Abies alba* - jeden ks). Našla sa nezuhoľnatená kôra z ihličnatého stromu a ihlice jedle bielej (*Abies alba* - dva ks). Vyskyto-

vali sa tu vaječné škrupiny, úlomky skla, chlpy aj vlasy. Ukazujú, že studňa bola zasypaná odpadom z domácnosti. Prítomné stielky machov môžu dokumentovať, že v čase používania sa studňa nachádzala na voľnom priestranstve s dostatkom svetla, a nie v suteréne domu, kde je dnes. V hĺbkach 2-5 m sa nachádzal zvyšok drevenej súčasti pôvodnej pumpy vydlabanej z kmeňa jedle bielej (*Abies alba*; Správa 14439/2000).

4. M o d r a (okr. Modra), poloha Z á m č i s k o

Uhlíky vybral počas výskumu Z. Farkaš v r. 1999 z troch polôh datovaných rôzne od 9. po 13. stor. V najstaršej vrstve sa nachádzalo šesť uhlíkov z buka lesného (*Fagus sylvatica*), v mladších dvoch polohách desať uhlíkov z duba (*Quercus* sp.). Správa 14498/2001

5. M o r a v a n y (okr. Michalovce), poloha Z e m i a n s k e p a s t v i s k o

Na sídlisku, ktorého výskum v r. 2000 robila Ľ. Kaminská, sa vybrali uhlíky v 12 rôznych polohách. Nálezové okolnosti dovolili zadatovať ich ako pravdepodobne neolitické. Medzi 16 uhlíkmi sa nachádzal dub (*Quercus* sp.) v troch polohách, pravdepodobne dub (cf. *Quercus* sp.) v dvoch polohách a bližšie neurčiteľné listnaté drevo v dvoch polohách. Správa 14443/2000.

6. N i t r a (okr. Nitra)

a) časť Dražovce, poloha K o s t o l s v. M i c h a l a

Archeobotanické nálezy pravdepodobne z doby bronzovej a zo stredoveku získal v r. 1989 A. Ruttkay. Patria k nim uhlíky z konštrukcie pravdepodobne neskorobronzového valu, odobraté v deviatich polohách a odoslané na datovanie C14, uhlíky z nedatovanej sídliskovej jamy, drevené zvyšky z truhiel v hroboch zo stredoveku a odtlačky po rastlinách na stredovekej tehle. Uhlíky z valu (45 kusov) dokladajú jednoznačne, prípadne s pravdepodobnosťou, použitie duba (*Quercus* sp.; Správa 14438/2000). Zo sídliskovej jamy s datovaním nejasným (obj. 5a) sa vybrali tiež tri uhlíky z duba (*Quercus* sp.). Truhly v hroboch (hroby 111, 114, 121), vybraté na 18 miestach (boky, vrch), boli zhotovené z dreva smreka obyčajného (*Picea abies*). Na tehle, ktorá sa nachádzala pri vale, boli zistené odtlačky zrna pšenice dvojzrnovej (*Triticum dicoccon*), pravdepodobne pšenice špaldovej (*Triticum spelta)* a odtlačok plevy pšenice (*Triticum* sp.). Početné boli tiež odtlačky osín. Správa 14517/2001.

Vyťaženie dubového dreva na ostrohe kopca v praveku v súvislosti s osídlením a budovaním valového opevnenia v klimatickej fáze suchého a teplého subboreálu mohlo výraznou mierou prispieť k vytvoreniu dnešného vzhľadu terénu už 1000 rokov pred n. l. Poloha, kde sa zvyšky opevnenia nachádzajú, je dnes porastená bylinnou vegetáciou stepného charakteru. Zalesňovanie nepôvodnou borovicou čiernou sa uskutočnilo iba v nedávnych rokoch. Drevo smreka obyčajného, použité na výrobu truhiel, má určite pôvod v inom lesnom regióne, ako bolo možné nájsť v okolí Dražoviec. Táto drevina, prípadne truhly, museli byť privezené z väčšej vzdialenosti. Podobne tomu bolo aj na stredovekých pohrebiskách v Nitre, poloha hrad.

Sortiment archaických zrnovín, zistený v odtlačkoch na tehle, sa v stredovekej Nitre už našiel (*Hajnalová E. /Hajnalová M.* rukopis).

b) časť Staré mesto, poloha M o s t n á u l.

V r. 1991 našla G. Březinová v zásype pece (obj. 1), archeologicky datovanom do 13.-15. stor., zuhoľnatenú kôstku broskyne obyčajnej (*Persica vulgaris;* Správa 14441/2000). Kôstka patrí k ďalším zvyškom plodov broskýň na území mesta Nitry, ktoré sú rovnako datované. Pochádzajú tiež z mestskej časti Staré mesto, a to z polôh Prepoštská záhrada: jedna nezuhoľnatená kôstka (*Hajnalová 2001*), Štefánikova 10: jedna celá a päť zuhoľnatených úlomkov kôstok (pozri ďalej v texte) a Tržnica, kde sa našla tiež jedna nezuhoľnatená kôstka (pozri ďalej v texte). Všetky doteraz známe kôstky z Nitry sú malých rozmerov (dĺ. do 25 mm). Pravdepodobne patrili plodom nahorklej chuti s väčším obsahom pektínov.

c) časť Staré mesto, poloha K m e ť k o v a 3

Zo záchranného archeologického výskumu D. Staššíkovej-Štukovskej v r. 2000 pochádzajú uhlíky, časovo zatriedené do doby bronzovej (osem polôh v štyroch sídliskových jamách) a pravdepodobne do doby laténskej (jedna sídlisková jama). Z doby bronzovej pochádza 35 uhlíkov z duba (*Quercus* sp.), hraba obyčajného (*Carpinus betulus*) a bližšie neanalyzovateľného listnatého dreva. Jeden uhlík z duba (*Quercus* sp.) sa našiel aj v objekte datovanom pravdepodobne do doby laténskej. Správa 14501/2001.

d) časť Staré mesto, poloha S y n a g ó g a

Z hliny v objekte 3 - sídliskovej jamy z novoveku, sa preplavením získalo osem uhlíkov z duba (*Quercus* sp.), jeden z hrabu obyčajného (*Carpinus betulus*) a nezuhoľnatené semeno durmanu obyčajného (*Datura stramonium*). Správa 14515/2001.

e) časť Staré mesto, poloha Š t e f á n i k o v a 10

Jednu celú a päť úlomkov zuhoľnatených broskyňových kôstok získala v r. 2000 D. Staššíková-Štukovská v dvoch polohách (objekt 6 - jama; kultúrna vrstva v sektore C). Datované sú do 12.-15. stor. Zo 14 polôh tejto lokality (objekty a kultúrne vrstvy) pochádza tiež 43 uhlíkov. Vybrali sa samostatne počas výskumu stredovekých až novovekých pamiatok. Najpočetnejší bol dub (*Quercus* sp.). Zistili sa tiež brest (*Ulmus* sp.), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), topoľ (*Populus* sp.), topoľ alebo vŕba (*Populus/Salix*). Správa 14502/2001.

f) časť Staré mesto, poloha T r ž n i c a

Zo záchranného archeologického výskumu P. Bednára a J. Zábojníka v r. 2000 sa do archeobotanického laboratória doručilo 10 nálezových komplexov. Pochádzajú z včasného stredoveku, novoveku a niektoré nie sú zadatované. V sektoroch K10, 16 z včasného stredoveku sa našli kôstka, odtlačky na mazanici, uhlíky a nezuhoľnatené semená v piatich nálezových komplexoch. Z novoveku sú nálezy značne spráchnivenéhо dreva v obilnej jame nájdenej v sektore K9. V nedatovanom hrobe 2 v sektore K42 sa získalo drevo z truhly a organická hmota v troch nálezových komplexoch. V siedmich litroch preplavenej hliny v nedatovanej kultúrnej vrstve zo sektoru K10 sa našli aj zuhoľnatené semená. Z včasného stredoveku pochádza nezuhoľnatená kôstka broskyne obyčajnej (*Persica vulgaris*), sedem uhlíkov z duba (*Quercus* sp.), bližšie neanalyzovateľného ihličnatého dreva (*Pinopsida*) a pravdepodobne kúsok zuhoľnatenej potravy, ktorý analýzou na makrozvyšky nie je možné určiť. Na dvoch komplexoch mazaníc sa zistili odtlačky zŕn pšenice siatej (*Triticum aestivum*), jačmeňa siateho (*Hordeum vulgare*), plevy a osiny zrnovín. Archeológovia priniesli malý objem hliny so 60 nezuhoľnatenými semenami bazy chabzdovej (*Sambucus ebulus*). V novovekej jame sa našiel väčší úlomok nezuhoľnateného, spráchnivenéhо dreva z borovice (*Pinus* sp.). Z hrobu 2 pochádzajú úlomky z truhly zo smreka obyčajného (*Picea abies*) a tiež utlačená, nezuhoľnatená hmota pôvodne patriaca pravdepodobne listom alebo kvetom. Z preplavenej hliny pochádzajúcej z kultúrnej vrstvy, ktorá sa nedala datovať, sa získalo 12 zŕn pšenice siatej (*Triticum aestivum*), jedno zrno jačmeňa siateho (*Hordeum vulgare*), 11 zlomkov zrnovín (*Cerealie* indet.) a jedno semeno stoklasu pravdepodobne roľného (*Bromus* cf. *arvensis*). V hline bolo prítomných aj osem nezuhoľnatených semien bazy čiernej (*Sambucus nigra*), dva úlomky semien bazy (*Sambucus* sp.) a jedno semeno černice (*Rubus* sp.). Správa 14516/2001. Datované archeobotanické nálezy kultúrnych rastlín aj drevín zistených na tejto lokalite dobre korešpondujú s doterajšími vedomosťami o histórii ich pestovania a používania. Neobohacujú doterajšie vedomosti (*Hajnalová E./Hajnalová M.* rukopis). Výnimkou je broskyňová kôstka, ktorá patrí k najstarším nálezom tohto pestovaného ovocia na území mesta.

g) časť Zobor, poloha Š i n d o l k a

Pri dokumentovaní keramiky zo sídliskových objektov z výskumu B. Chropovského v r. 1974, datovaných do 6.-7. stor., evidoval G. Fusek v r. 2000 odtlačky rastlín na siedmich črepoch zo sídliskovej jamy (obj. 52). Keramika obsahovala veľa drobných kamienkov a sľudu. Z kultúrnych rastlín boli prítomné zrná raže siatej (*Secale cereale*) a úlomok pravdepodobne pšenice (cf. *Triticum* sp.). Na črepoch sa našiel tiež odtlačok listu trávy a odtlačok stebla. Správa 14445/2000.

Z včasnoslovanského obdobia pochádzajú, vďaka pozornosti G. Fuseka, aj ďalšie odtlačky kultúrnych rastlín na črepoch z Nitry. Patria sem polohy Športový areál (sídlisková jama) a Mikov dvor (šesť zásobných jám a jedno obydlie; *Fusek 1994*). Je dôležité poznamenať, že sortiment kultúrnych rastlín, zistený v odtlačkoch (raž siata, pšenica siata, pšenica dvojzrnová, jačmeň siaty, proso siate, ovos siaty, konope siate, pravdepodobne šošovica kuchynská a vinič hroznorodý), nebol doteraz v zuhoľnatených semenách z včasnoslovanskej Nitry úplne potvrdený (*Hajnalová E./Hajnalová M.*). Uvedená skutočnosť zdôrazňuje potrebu vyhľadávania odtlačkov v keramike a mazanici v tých obdobiach, prípadne lokalitách, kde sú zuhoľnatené zvyšky kultúrnych rastlín zriedkavosťou.

7. N i ž n ý H r a b o v e c (okr. Vranov nad Topľou), poloha L o p á r e

Na paleolitickej lokalite získala v r. 2000 Ľ. Kaminská vo vrstvách dva veľmi drobné uhlíky. Patrili pravdepodobne borovici (cf. *Pinus* sp.) a ihličnatému, bližšie neanalyzovateľnému drevu (*Pinopsida*). Spolu s uhlíkmi sa vyzdvihla aj zuhoľnatená kosť alebo koža. Správa 14444/2000.

8. Spišská Teplica (okr. Poprad), poloha Jaskyňa Suchá diera

V dvoch rôznych polohách, ktorých datovanie patrí paleolitu (kultúrna vrstva) a pravdepodobne paleolitu (nevýrazné ohnisko), získal 33 uhlíkov v r. 2000 M. Soják. V oboch polohách sa našli uhlíky borovice (*Pinus* sp.). Správa 14503/2001.

9. Zádiel (okr. Košice-okolie), poloha Delô

Z lokality, kde po geofyzikálnom meraní urobila výskum E. Miroššayová v r. 1983, sa získali uhlíky. Pochádzajú z 12 rôznych polôh v sondách, kde sa archeologické objekty nedali rozlíšiť. Archeologické artefakty pochádzali z doby bronzovej, laténskej, prípadne stredoveku. Medzi 152 uhlíkmi sa našli: dub (*Quercus* sp.), brest (*Ulmus* sp.), javor (*Acer* sp.), buk lesný (*Fagus sylvatica*), jaseň (*Fraxinus* sp.), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), krušina jelšová (*Frangula alnus*), breza (*Betula* sp.), topoľ alebo vŕba (*Populus/Salix*), jedľa biela (*Abies alba*), smrek obyčajný (*Picea abies*). Správa 14447/2000. Uhlíky s nejednoznačným datovaním sa analyzovali preto, že patria do katastra obce, kde sa zaujímavé archeobotanické poznatky získali už aj v minulosti (Správy 7701, 7710, 9834, 1101).

10. Zvončín - Biely Kostol (okr. Trnava), Poloha 2

Zo strednej doby bronzovej pochádza sídlisková jama, z ktorej J. Bartík v r. 1999 vyzdvihol dva litre hliny. Jej preplavením sa našli dve zuholnatené semená kultúrnych rastlín, semeno planej rastliny, dva úlomky kláskov a 12 uhlíkov. Nálezy dokladajú prítomnosť prosa siateho (*Panicum miliaceum*), pšenice jednozrnovej (*Triticum monococcum*), nerozlíšiteľných zrnovín (*Cerealie* indet.). Z planých rastlín je prítomná baza chabzdová (*Sambucus ebulus*), uhlíky duba (Quercus sp.), hraba obyčajného (*Carpinus betulus*) a nerozlíšené listnaté drevo. Správa 14504/2001.

Literatúra

Fusek 1994 - G. Fusek: Slovensko vo včasnoslovanskom období. Nitra 1994.

Hajnalová 1993 - E. Hajnalová: Bruchstücke petrifizierter und verkohlter Pflanzenreste in den Gräbern von Komárno-Schiffswerft. Slov. Arch. 41, 1993, 347-352.

Hajnalová 2001 - E. Hajnalová: Ovocie a ovocinárstvo v archeobotanických nálezoch na Slovensku. Nitra 2001.

Hajnalová E./Hajnalová M. rukopis - E. Hajnalová/M. Hajnalová: Rastliny Nitry a jej okolia v poľnohospodárstve a životnom prostredí. Rukopis.

Hajnalová/Hunková/Mihályiová v tlači - E. Hajnalová/H. Hunková/J. Mihályiová: Nálezy rastlinných zvyškov z lokality Nitra-hrad. Štud. Zvesti AÚ SAV, v tlači.

Hajnalová/Mihályiová 2000 - E. Hajnalová/J. Mihályiová: Archeobotanické nálezy v roku 1998. AVANS 1998, 2000, 72-78.

ARCHÄOBOTANISCHE FUNDE IM J. 2000. Abgesehen von großen Kollektionen aus archäologischen Lokalitäten in der Slowakei befaßte sich die archäobotanische Arbeitsstelle im J. 2000 auch mit der Beurteilung von Funden im Rahmen des Servicedienstes. In diese Gruppe, die den Gegenstand des Beitrags bildet, gehören Fundstellen mit einer geringeren Fundmenge aus den im gegebenen Jahr erfolgten Rettungsgrabungen, evtl. ältere im archäologischen Institut in Nitra deponierte Funde, an welchen die Archäologen aus verschiedenen Gründen Interesse zeigten. Die vorgelegte Kollektion bilden Funde von 15 archäologischen Fundstellen und gewonnen wurde sie aus 25 archäologischen Objekten (Siedlungsgruben, Wallbefestigungen, Ofenverfüllungen, Feuerstellen), 43 Lagen in datierbaren Kulturschichten und in fünf Gräbern. Aus drei Objekten entnahm man 28 l Lehm zum Schlämmen, und nachfolgend suchte man in dem ausgeschlämmten Rest Belege über das Vorhandensein von Pflanzen. Die Kulturpflanzen, nachgewiesen durch verkohlte Samen, Kerne wie auch Pflanzenabdrücke im Lehmverputz und auf Scherben, stammen von sieben Fundstellen. Aus dem Neolithikum fand man auf der Fundstelle in Košice, Lage Galgovec, verkohlte Samen aus dem geschlämmten Lehm: Triticum dicoccon, Cerealie indet. zusammen mit Unkrautsamen von Chenopodium sp. und Fallopia convolvulus. Vertreten waren aus der mittleren Bronzezeit auf der Fundstelle Zvončín ebenfalls im geschlämmten Lehm: Panicum miliaceum, Triticum monococcum, Bruchstücke von Cerealie indet., und von wildwachsenden Pflanzen war Sambucus ebulus vorhanden. Aus dem Frühmittelalter (6.-7. Jh.) stammen Funde von Abdrücken auf Scherben von der Fundstelle Nitra, Lage Šindolka: Secale cereale, Triticum sp., jünger sind Funde von Abdrücken auf einem Ziegelstein von der Fundstelle Nitra, Teil Dražovce: Triticum dicoccon, Triticum spelta wie auch verkohlte Samen aus Nitra, Lage Tržnica,

Triticum aestivum, Hordeum vulgare und aus dem Brunnen in Levoča: Secale cereale. Das Sortiment der aufgezählten Kulturpflanzen konnte auf den gegebenen Fundstellen vorausgesetzt werden, und zwar in Anbetracht der vorangehenden Erkenntnisse der Autorinnen. Auf der Fundstelle Nitra, Lage Tržnica war es aufgrund der Fundumstände möglich, in das Frühmittelalter den heute ältesten Fund eines Obststeines von Persica vulgaris nicht nur in Nitra, sondern auch in der Slowakei zu verweisen. Weitere neue Funde des gewöhnlichen Pfirsichs aus Nitra, die im Beitrag angeführt sind (Lagen: Štefánikova, Mostná), evtl. jene, die in vergangenen Jahren gefunden wurden (Lage Burg; Hajnalová et al.), stammen aus Objekten nach dem 12. oder 13. Jh. Obststeine fand man auch in der Verfüllung des mittelalterlichen Brunnens in Levoča: Prunus domestica, P. insititia, Cerasus avium, Corylus avellana. Der Brunnen befindet sich heute im Interieur eines Kellers, doch die Funde von Moos- geflecht zeigen, dass er zur Zeit seiner Funktion im offenen Raum gewesen sein konnte. Unverkohltes, ziemlich destruiertes Holz von Pinus sp. stammt aus einer neuzeitlichen Grube auf der Fundstelle Nitra, Lage Tržnica. Der Rest einer mittelalterlichen Pumpe im Brunnen auf der Fundstelle in Levoča in 200-500 cm Tiefe bestand aus dem Holz von Abies alba. Unverkohlt sind ebenfalls Reste mittelalterlicher Särge in vier Gräbern auf den Fundstellen in Nitra, Teil Dražovce, und in der Lage Tržnica. In allen Fällen hatte man Holz von Picea abies verwendet. Auf Grundlage der bisherigen vielen Analysen von Holzkohlenstückchen kann im Hinterland beider Fundstellen keine solche Holzart vorausgesetzt werden, daher vermuten die Autorinnen, dass das Holz, evtl. die fertigen Särge als Handelsartikel aus entfernteren Gebieten gebracht wurden. Durch Metall petrifiziertes, aber ziemlich zerfallenes Holz von cf. Populus sp. stammt aus dem Grab einer Fundstelle in Komárno (8. Jh.). Man fand es als Rest einer Säbelscheide. Den Gegenstand barg man auf einem der Gräberfelder, von denen heute mehr als 50 petrifizierte Holzbestandteile von Waffen und Gegenständen evidiert sind (Hajnalová 1993). Aus 101 Fundkomplexen von 11 Fundstellen stammen 356 Holzkohlenstückchen. Aus dem Paläolithikum sind es Holzkohlenstückchen von Pinus sp. und Pinopsida von den Fundstellen Nižný Hrabovec und Spišská Teplica. Sie pflegen in Bedingungen vorzukommen, wo im heutigen Klima eher Laub- als Nadelhölzer zu erwarten wären. Es ist interessant, dass in den paläolithischen Feuerstellen außer Holzkohlenstückchen auch verbrannte Knochen vorgefunden werden. In dieser im Beitrag bewerteten Kollektion war dies auf der Fundstelle in Nižný Hrabovec der Fall. Von der Fundstelle in Moravany nad Váhom, die als Neolithikum (?) datiert ist, stammen Holzkohlenstückchen von Quercus sp., Holzkohlenstückchen aus der Bronzezeit, eventuell aus der Bronzezeit fand man auf der Fundstelle in Nitra, Teil Dražovce: Quercus sp.-Wallkonstruktion; Nitra, Lage Kmeťkova: Quercus sp., Carpinus sp. in der Verfüllung von Siedlungsgruben; Zvončín: Quercus sp., Carpinus sp., Laubholz - in der Kulturschicht. Das Hinterland der angeführten Fundstellen befindet sich im Nitraer und Trnavaer Hügelland, wo während der Bronzezeit Eichenmischwälder vorausgesetzt werden können. Dieselben Holzarten fand man in Nitra auch im Mittelalter in den Lagen Tržnica, Synagoge, Kmeťková-Gasse, wo zu ihnen Ulmus sp., Corylus avellana, Populus sp. und Populus/Salix hinzukommen. Die mittelalterliche Fundstelle in Modra, die an der Grenze des Trnavaer Hügellandes und der Weißen Karpaten liegt, ergab Holzkohlenstückchen von Quercus sp., wie auch Fagus sp., was gut die bis in die heutige Zeit am stärksten vertretenen Holzarten in den Waldbeständen widerspiegelt. Ein reiches Sortiment von Holzarten wurde auch auf der Lokalität in Zádiel im Slowakischen Karst festgestellt: Quercus sp., Ulmus sp., Acer sp., Fraxinus sp. Fagus sp., Betula sp., Populus/Salix, Corylus avellana, Frangula alnus, Abies alba und Picea abies. Die Datierung der Holzkohlenstückchen, die nur aus Kulturschichten stammen, in denen Artefakte aus der Bronze-, Latènezeit wie auch aus dem Mittelalter vertreten waren, ist leider durch ihre Aussagefähigkeit herabgesetzt. Aus anderen Lagen dieser Fundstelle sind schon umfangreichere Holzkohlenkollektionen archäobotanisch beurteilt, die einen größeren Aussagewert besitzen. Erneut hat sich die Tatsache bestätigt, dass die bei den archäobotanischen Analysen auch kleinerer Verbände angewandte Mühe nicht unnütz war. Auch diese sind imstande, manchmal interessante Erkenntnisse zu liefern, wovon der angeführte Beitrag ein Nachweis ist.

RASTLINNÉ MAKROZVYŠKY ANALYZOVANÉ V ROKU 2000

Mária Hajnalová

1. Nitra (okr. Nitra), časť Mlynárce, poloha Koryto rieky Nitry, zisťovací prieskum, sídliskové objekty, doba rímska, lengyelská kultúra, analýzy makrozvyškov a fragmentov mazanice.

Na riečnej terase, situovanej v dnešnom koryte rieky, boli počas zisťovacieho prieskumu (R. Daňo) odkryté sídliskové objekty z doby rímskej (chata s kolovou konštrukciou a studňa) a koncentrácie keramiky lengyelskej kultúry. Na makrozvyškovú analýzu boli odobraté vzorky z viacerých vrstiev studne a kolových jám chaty, datovaných do doby rímskej. Naviac boli analýze podrobené fragmenty mazanice vyzdvihnuté zo studne, ako aj z koncentrácií lengyelskej keramiky. Z koncentrácie lengyelskej keramiky pochádza aj fragment opracovaného nezuhoľnateného dreva (úštep) z topoľového alebo vŕbového dreva (*Populus* sp./*Salix* sp.). Preplavené vzorky obsahovali zuhoľnatené aj nezuhoľnatené rastlinné makrozvyšky (Správa 14508/2001). Tieto frakcie sú pravdepodobne rôzneho pôvodu. V zuhoľnatenej forme sa uchovali zrná týchto obilnín: jačmeň siaty (*Hordeum vulgare*), proso siate (*Panicum miliaceum*), pšenica siata (*Triticum aestivum*), pravdepodobne pšenica dvojzrnová (cf. *Triticum dicoccum*); plevy pšenice jednozrnovej (*Triticum monococcum*) a pšenice špaldovej (*Triticum spelta*); strukoviny: šošovica kuchynská (*Lens culinaris*), bôbovité (*Fabaceae*) a buriny polí a ruderálnych stanovíšť: drchnička roľná (*Anagalis arvensis*), lipkavec pochybný (*Galium spurium*), mrlík biely (*Chenopodium album* aggr.), stavikrv vtáčí (*Polygonum aviculare*), štiavička obyčajná (*Acetosella vulgaris*), hluchavkovité (*Lamiaceae*). Nezuhoľnatené boli vlhkomilné planorastúce druhy mokrých stanovíšť. Fragmenty mazanice, datované do lengyelskej kultúry aj do doby rímskej, sa našli v sekundárnej polohe, preto nie je možné uvažovať o ich funkcii. Obmedzili sme sa iba na opis fragmentov. V mazanici z koncentrácií lengyelskej keramiky (päť ks) boli prítomné prepálené aj neprepálené fragmenty s chudobnou prímesou rastlinnej hmoty (listy tráv). Na troch fragmentoch boli viditeľné odtlačky prútov, štiepaných driev a gulatiny. Z pestovaných rastlín sa v odtlačkoch našli zrná ovsa (*Avena* sp.), prosa siateho (*Panicum miliaceum*), jačmeňa siateho (*Hordeum vulgare*) a plevy pšenice (*Triticum* sp.). Súbor dvanástich fragmentov mazanice zo studne (doba rímska) s rôznym stupňom prepálenia obsahoval bohatšiu a rôznorodejšiu bylinnú prímes. Okrem listov tráv (*Poaceae*), odtlačkov zŕn prosa siateho (*Panicum miliaceum*), ovsa (*Avena* sp.), pšenice pravdepodobne siatej (*Triticum* cf. *aestivum*), pliev aj zŕn jačmeňa siateho (*Hordeum vulgare*), klásku plevnatej pšenice (*Triticum monococcum/Triticum dicoccum*) a klásku pšenice siatej (*Triticum aestivum*) boli v nej prítomné listy ďateliny (*Trifolim* sp.). Na piatich fragmentoch boli viditeľné odtlačky štiepaných driev, gulatiny a prútov. Ostatné fragmenty boli pomerne tenké, bez odtlačkov driev z konštrukcií a naviac na jednej strane hladené.

2. Žirany (okr. Nitra), poloha Žibrica

Počas prieskumu areálu hradiska (*Veliačik/Romsauer 1994*, 126) na jeseň v r. 2000 našla Z. Rajtárová črep s náterom čiernej „smolovitej" hmoty (datovanie zatiaľ možné iba do obdobia neskorej doby bronzovej - doby laténskej), v ktorej boli viditeľné odtlačky rastlín (Správa 14446/2000). Bližšie bolo možné určiť odtlačky pliev a zŕn prosa siateho (*Panicum miliaceum*), pliev plevnatej pšenice (*Triticum monococcum/dicoccum*), stebiel tráv/obilnín (*Poaceae/Cerealia*). „Smolovitá" hmota bola odporučená na chemickú analýzu s cieľom zistiť charakter/pôvod náteru (decht/živica).

3. Necpaly (okr. Martin), poloha Červený grúň

Na skorodovanom povrchu piatich železných nástrojov, datovaných do strednej až neskorej doby laténskej, nájdených počas prieskumu hradiska (K. Pieta), boli zaznamenané odtlačky organickej hmoty a mineralizované rastlinné makrozvyšky (Správa 14507/2001). Na sekáči boli viditeľné mineralizované semená prosa siateho (*Panicum miliaceum*), mineralizovaný klások pšenice pravdepodobne dvojzrnovej (*Triticum* cf. *dicoccum*), odtlačené steblá a listy tráv (*Poaceae*) s viditeľnou žilnatinou, listy bylín - rozpoznateľné fragmenty dvoch listov pravdepodobne ďateliny (cf. *Trifolium* sp. - typ), fragment listu hluchavkovitých (*Lamiaceae*), malý konárik a list s výraznou žilnatinou (pravdepodobne kríl alebo strom). Nie rastlinného pôvodu bol odtlačok po pásiku kože (remeňa?). Na menšom kosáku „s háčikom" boli zaznamenané odtlačky (mineralizované kúsky?) kože a dreva. Zdobený kosákovitý nôž mal v časti pri rúčke viditeľné ryhy, pravdepodobne stopy po kovaní a v ich

blízkosti boli zvyšky mineralizovaného dreva (rúčka?). Na malom kosákovitom noži sa v jednom mieste našiel odtlačok listu/stebla trávy (*Poaceae*). Na hrote s tuľajkou (násadec na radlo (rýľ?) boli na dvoch miestach viditeľné odtlačky listov/stebiel tráv (*Poaceae*). Mikroskopickej analýze boli podrobené aj nožnice a kľúč, avšak odtlačky alebo zvyšky mineralizovanej hmoty organického pôvodu sa na ich povrchu nepotvrdili.

4. Radvaň nad Dunajom (okr. Komárno), časť Žitava, poloha Dunára Dülő

Pri revízii materiálu zo žiarových hrobov z pohrebiska skúmaného Z. Čilinskou v r. 1960 zistil J. Rajtár v pravdepodobne neumytej vzorke z hrobu F medzi obhorenými kosťami aj väčšie množstvo úlomkov uhlíkov. Analýzou, ktorú urobila J. Mihályiová, sa potvrdila prítomnosť nasledujúcich druhov: buk lesný (*Fagus sylvatica*), drieň obyčajný (*Cornus mass*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*). Drobné fragmenty, ktoré sa nedali bližšie identifikovať, patrili do kategórie listnaté drevo. Časť materiálu (väčšie uhlíky) z tohoto hrobu už bola publikovaná (*Hajnalová/Mihályiová* 2001).

5. Rakovice (okr. Piešťany), poloha Rakovický háj

Počas záchranného výskumu (G. Březinová, L. Benediková) boli z rôznych častí objektu 1/2000 (stavba), datovaného na základe keramiky do včasnej doby laténskej, odobraté tri vzorky na makrozvyškovú analýzu. Rastlinné makrozvyšky boli zuhoľnatené a veľmi poškodené. Zloženie vzoriek bolo chudobné a veľmi podobné (Správa 14510/2001). Boli v nich prítomné zrná týchto obilnín (19 ks): jačmeň siaty (*Hordeum vulgare*), pšenica dvojzrnová (*Triticum dicoccum*), pravdepodobne pšenica jednozrnová (cf. *Triticum monococcum*), proso siate (*Panicum miliaceum*), pravdepodobne raž siata (cf. *Secale cereale*); jedna pleva pravdepodobne pšenice jednozrnovej (cf. *Triticum monococcum*); a desať semien planorastúcich druhov: mrlík biely (*Chenopodium album* aggr.), lipkavec pochybný (*Galium spurium*) a bar mohár (*Setaria italica*). Uhlíky (41 ks) prítomné vo všetkých troch vzorkách pochádzali z duba (*Quercus* sp.).

Literatúra

Hajnalová/Mihályiová 2001 - E. Hajnalová/J. Mihályiová: Archeobotanické nálezy v roku 1999. AVANS 1999, 2001, 40-45.

Veliačik/Romsauer 1994 - L. Veliačik/P. Romsauer: Vývoj a vzťahy osídlenia lužických a stredodunajských popolnicových polí na západnom Slovensku. I. Katalóg. Nitra 1994, 126.

PLANT MACROREMAINS ANALYSED IN THE YEAR 2000. The article presents results of the analyses of plant macroremains assamblages from five sites in Slovakia. The mode of preservation of the plant macroremains, dated from Neolithic to Roman period, varied. Charred seeds and cereal chaff, charred and waterlogged wood, daub impressions and mineralised plant fragments preserved as impressions on iron artefacts were studied and gave the following information: Neolithic: Mlynárce (Avena sp., Panicum miliaceum, Hordeum vulgare, Triticum monococcum, Triticum spelta, Triticum sp., Salix sp. /Populus,). Late Bronze Age-La Tène period: Žirany (Triticum monococcum/T. dicoccum, Panicum miliaceum, Poaceae). Early La Tène: Rakovice (Hordeum vulgare, Triticum dicoccum, T. monococcum, Panicum miliaceum, cf. Secale cereale, Chenopodium album, Galium spurium, Setaria italica, Quercus sp.). Middle-Late La Tène: Necpaly (Panicum miliaceum, Triticum cf. dicoccum, Poaceae, cf. Trifolium sp., Lamiaceae). Roman period: Nitra časť Mlynárce (Triticum monococcum T. aestivum, cf. T. dicoccum, Hordeum vulgare, Panicum miliaceum, Avena sp., Lens culinaris, Chenopodium album aggr., Chenopodim sp., Anagalis arvensis, Polygonum aviculare, Rumex acetosella, Rumex sp., Galium sp., Trifolium sp., Fabaceae, Lamiacae, Poaceae), Radvaň nad Dunajom (Fagus sylavtica, Cornus mass, Carpinus betulus).

PRIESKUM V DRŽENICIACH

Milan Hanuliak

Drženice (okr. Levice), poloha Úky, prieskum, sídliskový objekt - eneolit, sídlisková vrstva - 11.-12. stor. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Lokalita sa nachádza v JV sektore katastra obce, asi 60 m SV od oplotenia hospodárskych budov bývalého ŠM Pereš. Ide o svahovité prostredie klesajúce mierne JV smerom do inundácie nepomenovaného pravostranného prítoku Drženického potoka. V označenom mieste vykonal autor príspevku neplánovaný prieskum plynofikačnej ryhy v dĺžke asi 700 m, ktorá končila v rozmernejšej jame kvadratickej dispozície s hĺbkou 150 cm. V hornej časti jej východnej steny sa v dôsledku intenzívneho dažďa odvalil blok zeminy. V takto obnaženom profile bolo možné postrehnúť 5 cm hrubý pás sýtočiernej hliny, prekrývajúci 25 cm hrubú hnedú vrstvu. Tá prevrstvovala sídliskový objekt so šikmými stenami zbiehajúcimi sa ku kotlovitému dnu. Na úrovni zistenia mal objekt priemer 65 cm a zahĺbenie 25 cm.

Zo sýtočiernej, zrejme sídliskovej vrstvy pochádzali dva črepy s červenohnedým povrchom z hornej časti tela rôznych nádob strednej výšky zdobených dvojicou horizontálnych obežných rýh, resp. obohatených o pás šikmých vrypov (obr. 57: 1-2). Ide o materiál pochádzajúci rámcovo z 11.-12. stor. Hnedá vrstva zeminy neobsahovala žiadny materiál. Zo svetlohnedej výplne objektu sa okrem drobných úlomkov zvieracích kostí a piatich atypických fragmentov získali aj štyri charakteristické črepy.

Opis nálezov

1. Črep z tela črpáka s odlomeným uchom (∅ okraja 90 mm, obr. 57: 3).

2. Črep z hornej časti šálky čiernohnedej farby s mierne prehnutým vyhladeným hrdlom a vydutým telom, husto zdobeným kanelúrami (∅ okraja 110 mm, obr. 57: 5).

3. Črep z hornej časti šálky hnedej farby s mierne prehnutým vyhladeným hrdlom a vydutým telom, zdobeným kanelúrami (∅ okraja 120 mm, obr. 57: 4).

4. Črep z hornej časti hrubostennej misovitej nádoby hnedej farby s mierne kónicky nasadenými stenami. Pod okrajom sa nachádza plastická páska pretláčaná prstami, pod ňou je telo pokryté slamovaním. Z vnútornej strany je tmavočervený povrch nádoby vyhladený (∅ okraja 340 mm, obr. 57: 6).

Popísaný črepový materiál možno pripísať klasickému stupňu kultúry s kanelovanou keramikou. Je možné, že s týmto osídlením súvisí aj hladený kamenný sekeromlat, ktorý bol v 50-tych rokoch nájdený v bližšie nezistenej polohe v katastri obce (Nálezová správa AÚ SAV 79/55). Dva stredoveké črepy môžu azda súvisieť s koncentrovaným osídlením, lokalizovaným v polohe Kostolec. Ide o polohu asi 700 m vzdialenú od miesta zisteného pri prieskume. V označenej polohe sa podľa miestnej tradície nachádza zaniknutá stredoveká dedina s Kostolom sv. Michala, spomínaná v písomných prameňoch z r. 1296 a 1298 ako Dyrsine, Dersyne. Jej existenciu potvrdili opakované prieskumy z r. 1984 s nálezmi keramických fragmentov z 12.-16. stor. (Nálezová správa AÚ SAV 10842/84).

GELÄNDEERKUNDUNG IN DRŽENICE (Bez. Levice). Die Fundstelle befindet sich in der Lage Lúky im SO-Sektor des Gemeindekatasters von Držence. Es handelt sich um ein mäßig nach Südosten zur Inundation eines unbenannten rechtsseitigen Zuflusses des Držence-Baches geneigtes Milieu. Auf der bezeichneten Stelle realisierte der Autor des Beitrags eine ungeplante Erkundung der Gasleitungsrinne. In der Baugrube konstatierte er eine Siedlungsschicht mit Scherben aus dem 11.-12. Jh. (Abb. 57: 1, 2) und ein seichtes grubenartiges Siedlungsobjekt mit Scherben der Kultur mit kannelierter Keramik (Abb. 57: 3-6). Mit diesen Funden kann eine geglättete Silexhammeraxt zusammenhängen, die an einer nicht festgestellten Stelle im Gemeindekataster während der 50-er Jahre gefunden wurde. Die mittelalterlichen Scherben korrespondieren wieder mit Funden aus der Lage Kostolec, die etwa 700 m entfernt ist. In diese Lage wird das abgegangene mittelalterliche Dorf aus dem 12.-16. Jh. lokalisiert, das ein Vorläufer der heutigen Gemeinde war.

VYHODNOTENIE OSTEOLOGICKÉHO MATERIÁLU Z ARCHEOLOGICKÉHO VÝSKUMU NA LOKALITE STRÁNE POD TATRAMI

Peter Holec

Stráne pod Tatrami (okr. Kežmarok), poloha Pod Kamenným vrchom, výskum M. Sojáka, osteologický materiál, stredný neolit, vyhodnotenie. Uloženie nálezov: Podtatranské múzeum, Poprad.

Osteologický materiál pozostával z asi 977 kostí, a hlavne úlomkov kostí a zubov (obr. 12). Z tohto množstva sa mi podarilo určiť 185 ks (18,93%) a 792 fragmentov zostalo neurčených (81,06%). Niektoré kosti som síce poznal, ale nevedel som určiť, akému druhu patria. Tieto sú označené ako neurčené alebo neznáme zviera. Osteologický materiál som určoval pomocou porovnávacieho materiálu, ktorý mám k dispozícii na Katedre geológie a paleontológie, a podla osteologických atlasov *Pales et Lambert (1971)*, *Kolda (1951)*, *Najbrt a kol. (1973)* a *Schmidt (1972)*.

Vyhodnotenie materiálu

3 - *Bos taurus*, M^2dext. druhá horná pravá stolička mladého jedinca (č. 1), stredná zápästná kosť lavej končatiny os carpi intermedium sin. (č. 2) + jeden fragment kosti

8 - *Bos taurus*, druhý alebo tretí horný pravý premolár $P^{2,3}$dext. (č. 1), prvá alebo druhá pravá horná stolička $M^{1,2}$dext. zub je pomerne málo obrúsený (č. 2) + 12 fragmentov kostí

13 - *Bos taurus*, $P^{1,2}$?dext. prvý alebo druhý pravý horný premolár (č. 1)

19 - *Bos taurus*, lavé metakarpálne kosti Mc III, IV sin. (č. 1), stredná zápästná kosť lavej končatiny os carpi intermedium sin. (č. 2), fragment strednej zápästnej kosti lavej končatiny os carpi intermedium sin. roztatá (č. 3), prvý prstový článok (č. 4), druhý prstový článok (č. 5), druhý prstový článok (č. 6), horná tretia pravá stolička mladého jedinca M^3dext. (č. 7) + 20 úlomkov kostí

29 - ?*Equus* fragment hryzáku incisivus, (č. 1)

Sus scrofa, fragment očného zuba (kla) (č. 2) +osem8 fragmentov kostí

32 - *Bos taurus*, tretí lavý prstový článok - kopytko (č. 1), proximálna časť pravých záprstných kostí Mc III, IV dext., (č. 2), distálna časť pravých záprstných kostí Mc III, IV dext. 2 ks, (č. 3, 4), kladka (condylus) Mc IV dext. (č. 5), prvý prstový článok štvrtého prsta (č. 6), distálna časť druhého prstového článku (č. 7), pravý spodný druhý premolár P_2dext. (č. 15), mliečne zuby (č. 16, 17, 18, 19)

?*Bos* - fragment panvy dext. (č. 12), pravá členková kosť mladého párnokopytníka, talus dext. (č. 13)

?*Ovis* - metakarpálne kosti pravé? Mc III, IV dext? (č. 8), proximálna časť lavej lakťovej kosti (ulna sin.) (č. 9), proximálna časť pravej vretennej kosti (radius dext.) (č. 10), fragment spodnej čeľuste (prosessus angularis) (č. 11)

Sus scrofa - tretí prstový článok (kopytko) (č. 20)

Neznámy párnokopytník - proximálna časť lavých metatarzálnych kostí Mt III, IV sin. (č. 21) + 120 fragmentov stavcov, rebier, lopatiek a rôznych dlhých kostí

33 - *Bos taurus*, tretí spodný pravý molár M_3dext. (č. 1), fragment centroquartálnej kosti lavej končatiny centrotarsale quartum sin. (č. 2), fragment metakarpálnych kostí Mc III, IV (č. 3), proximálna časť lavých metatarzálnych kostí Mt III, IV (č. 4), distálna časť holennej kosti tibia (č. 5), zadná časť sánky (Bos?) (č, 6), tretí prstový článok (č. 7), tretí prstový článok (č. 8), tretí prstový článok (č. 9), mliečny zub z lavej spodnej čeľuste (č. 10), prvý spodný pravý premolár P1dext. (č. 14)

Ovis aries, fragment lavej pätovej kosti calcaneus sin. (č. 12), druhá pravá spodná stolička M_2dext. (č. 13), fragment panvy s acetabulom (č. 15), fragment tela kosti Mt III, IV bez proximálnej aj distálnej časti (č. 16)

Neznáme zviera, fragment členkovej kosti talus (=astragalus) (č. 11) + 90 fragmentov dlhých kostí, čeľustí, stavcov a pod.

43 - štyri fragmenty neidentifikovaných kostí

45 - *Bos taurus*, fragment pravej vetvy spodnej čeľuste s P_3-M_1dext. (č. 1), fragment pravej lopatky scapula s kĺbovou jamkou veľmi mladého zvieraťa (č. 2) + tri fragmenty kostí

51 - *Bos taurus*, proximálna časť metatarzálnych kostí Mt III, IV (č. 1), distálna časť pravej ramennej kosti (humerus dext.; č. 2), proximálna časť lavej vretennej kosti (radius sin.; č. 3), proximálna časť lavej lakťovej kosti (ulna sin.; č. 4), tretí prstový článok (č. 5), vrchná stolička (č. 6), spodná stolička (č. 7), fragment hornej stoličky (č. 8), mliečny zub (č. 9), fragment lopatky (č. 10),

?*Bos* - mladý jedinec, fragment lopatky (č. 11) + asi 40 fragmentov kostí

53 - *Bos taurus*, $M^{1,2}$ sin, prvý alebo druhý lavý horný molár (č. 1), M^3 sin. tretí lavý horný molár (č. 2), M^3 sin. tretí lavý horný molár mladého jedinca (č. 3), druhý alebo tretí lavý horný premolár $P^{2,3}$ sin. (č. 4), proximálna časť lavých záprstných kostí Mc III, IV sin. (č. 5), lavá záprstná kosť, distálna časť s kĺbovou hlavicou (č. 6), fragment lavej hornej čeľuste maxilla sin. s ?P^3 sin. (č. 7), úlomok stavca (č. 8), úlomok stavca (č. 9), vrchný premolár P^1 alebo P^2 (č. 10), spodný pravý tretí premolár P_3 (č. 11) + 44 úlomkov kostí

Sus scrofa, tretia horná ľavá stolička M^3sin. (č. 12), tretia horná ľavá stolička M^3sin. (č. 13)

58 - osem fragmentov neidentifikovaných kostí

Sus scrofa? hlavica stehnovej kosti (č. 2), fragment pravej časti panvovej kosti s acetabulom (č. 3)

Ovis aries? distálna časť ľavej holennej kosti tibia sin. (č. 4) + stavce a osem fragmentov kostí neidentifikovaných zvierat

63 - *Bos taurus*, fragment pravej lopatky scapula dext. (č. 1), distálna časť ľavých záprstných kostí Mc III, IV sin. (č. 2), druhý prstový článok (č. 3), fragment stavca (č. 4), M3dext. tretia spodná pravá stolička mladého zvieraťa (č. 8)

Ovis aries, fragment pravej vetvy spodnej čeľuste s P_3, M_1 a M_2 dext. (č. 5), M_3dext. tretia pravá spodná stolička (č. 6), fragment M1dext. prvej pravej hornej stoličky (č. 7), fragment proximálnej časti ľavej vretennej kosti (č. 9)

Sus scrofa, spodný rezák, incisivus (č. 10) + 60 fragmentov kostí

69 - *Bos taurus*, proximálna časť ľavých metakarpálnych kostí Mc III, IV sin. (č. 1), proximálna časť pravej vretennej kosti (radius dext.; č. 2), prvý prstový článok (č. 3), hlavica stehnovej kosti (capitis ossis femoris) pravej alebo ľavej (č. 4)

74 - *Bos taurus*, ľavá spodná tretia stolička M3sin. (č. 1), proximálna časť pätovej kosti calcaneus (č. 2), + dva fragmenty zubov (č. 3, 4).

Sus scrofa, neúplný hryzák, incisivus (č. 5) + osem fragmentov kostí

79 - sedem fragmentov kostí z toho fragment distálnej časti prstového článku *Bos taurus* (č. 1)

85 - *Bos taurus*, fragment ľavej časti sánky s alveolou po M_3sin. a čiastočne po M_2sin. (č. 1), fragment pravej časti panvy s acetabulom (č. 2), fragment mediálneho kondylu pravej stehnovej kosti femur dext. (č. 3), centrokvartálna kosť os centroquartale (č. 4), pravé záprstné kosti Mc III, IV dext. fragment proximálnej časti (č. 5), dva kostené násadce pre rohy (č. 7, 8)

Sus scrofa, Mc III? fragment proximálnej časti tretej záprstnej kosti (č. 6) + 50 ks fragmentov kostí lebky, stavcov, rebier a iných dlhých kostí, niektoré sú opálené na ohni

90 - *Bos taurus*, pravá tretia a štvrtá metatarzálna kosť Mt III, IV dext. (č. 1), pravá kolenná kosť patella (č. 2), pravá štvrtá zápästná kosť os carpale quartum dext. (č. 3) + deväť úlomkov kostí + fragment zuba *Bos taurus*.

98 - *Bos taurus* - prvý prstový článok (č. 1), fragment stavca (č. 2), proximálna časť holennej kosti (tibia) (č. 3), distálna časť ramennej kosti (humerus dext.; č. 5)

Neurčené zviera - fragment prvého prstového článku malého kopytníka (č. 4) + 20 fragmentov najmä dlhých kostí

Sus scrofa, pravý spodný incisivus (=hryzák) (č. 6) + 42 úštepov kostí.

105 - 2 fragmenty kostí + 1 fragment rebra menšieho zvieraťa (pes?).

100 - *Bos taurus*, mliečny pravý premolár pravej spodnej čeľuste (č. 1), trvalý premolár pravej spodnej čeľuste (č. 2), proximálna časť Mt III, IV dext. s kĺbovou plochou (č. 3), os centrotarsale quartum - podpätková kosť pravej zadnej končatiny, mladý jedinec (č. 4), druhý prstový článok *Bos taurus* (č. 5)

111 - *Cervus elaphus*, distálna časť Mt III, IV dext. (č. 1 a 2) + patrí k nej aj fragment dlhej kosti (č. 3)

Bos taurus, proximálna časť Mt III, IV dext. (č. 4)

?*Bos taurus*, mliečny zub (č. 5)

?*Bos taurus*, premoláre spodnej čeľuste (č. 6-8), + 21 fragmentov kostí.

130 - *Bos taurus*, záprstná kosť Mc III, IV proximálna časť s kĺbovou plochou základne (č. 1)

os carpi intermendium (=prostredná zápästná kosť) (č. 2)

lumbálny (=driekový) stavec neznámeho menšieho zvieraťa + 19 ks úlomkov kostí, na niektorých vidno stopy po opálení na ohni

133 - neurčené zviera, dva úštepy dlhých kostí.

144 - *Bos taurus*, proximálna časť ľavej holennej kosti (tibia sin.; č. 1), proximálna hlavica pravej holennej kosti (tibia dext.), kĺbová plocha sa dá oddeliť od ostatnej časti (č. 2), pravá členková kosť (astragalus dext.; č. 3), ? druhý spodný pravý premolár P_2dext. (č. 4), prvý alebo druhý horný pravý molár M^{1-2}dext. (č. 5), fragment rebra (č. 6), fragment prvého stavca krížovej kosti (os sacrum; č. 7), fragment lopatky mladého jedinca *Bos taurus* (č. 8) + dva fragmenty lebkových kostí + asi 30 fragmentov rôznych kostí

146 - *Alces alces*, pravý druhý a tretí premolár P^{2-3}dext. (č. 1) a tretí ľavý premolár P^3dext. (č. 2)

Bos taurus - P^{2-3}dext. mliečne zuby, (č. 3), dva izolované zuby (č. 4, 5), fragment pravej strany panvovej kosti s acetabulom (č. 6), prvý prstový článok niektorej z končatín (č. 7), úlomok pätovej kosti mladého zvieraťa (č. 8), druhý prstový článok (č. 10)

neurčené zviera - fragment stavca (č. 9) + 38 fragmentov kostí

153 - *Bos taurus*, Mc III, IV sin. (tretia a štvrtá záprstná kosť), proximálna časť. (č. 1) + 22 kusov fragmentov dlhých kostí a rebier aj nejakého menšieho zvieraťa

158 - *Bos taurus*, distálna časť ľavých metakarpálnych kostí Mc III, IV sin. (č. 1), pravý druhý spodný premolár P_2dext. (č. 2), druhý krčný stavec axis (fragment; č. 3), krčný stavec (3-7; č. 4), vrchný zub (č. 5), distálna časť kĺbovej plochy ľavej holennej kosti tibia sin. (č. 8)

neurčené zviera, spodný premolár (č. 6), fragment kĺbového výbežku spodnej čeľuste (č. 7)

Ovis aries? fragment pravej lopatky scapula dext. (č. 9)

169 - *Bos taurus*, ľavá ramenná kosť, fragment distálnej časti, mladý jedinec (humerus sin.; č. 1), fragment distálnej časti pravej pätovej kosti (calcaneus dext.; č. 2), prvý krčný stavec, nosič, (atlas; č. 3), spodný zub mladého zvieraťa, zubná korunka nesie stopy počiatočného obrusu (č. 4), druhý prstový článok (neviem ktorej nohy) (č. 5), fragment distálnej časti ľavej stehnovej kosti (femur sin.; č. 8)

?*Bos*, fragment pravej vetve spodnej čeľuste (č. 7)

Ovis aries, fragment ľavej proximálnej časti vretennej kosti (radius sin.) (č. 6) + 41 fragmentov kostí

177 - *Bos taurus*, tretí prstový článok (kopýtko; č. 1)

neznáme zviera - fragment spodnej čeľuste

181 - neurčený druh, dva fragmenty rebier + osem fragmentov kostí

183 - neznáme zviera, úštep dlhej kosti, jej povrch je plný jemných kanálikov a žliabkov (po koreňoch rastlín?)

Neoznačená krabica - *Bos taurus*, tretí horný pravý premolár P^3dext. (č. 1), prvá horná pravá stolička M^1dext. (č. 2), pravý spodný tretí premolár P_3dext. (č. 6), pravé záprstné kosti Mc III, IV dext. (č. 8), proximálna časť pravých záprstných kostí Mc III, IV dext. (č. 9), distálna časť Mt III, IV ? sin. (č. 10), pravá pätová kosť mladého jedinca calcaneus dext. (č. 11), proximálna časť pravej holennej kosti tibia dext. (č. 12), dva prvé prstové články (č. 13, 14), druhý prstový článok (č. 15), fragment proximálnej časti ľavej lakťovej kosti ulna sin. (č. 16), úlomok hlavice stehnovej kosti femur (č. 17), druhý krčný stavec axis (=epistropheus) (č. 19), + dva stavce (č. 20, 21).

?*Bos taurus*, časť ľavej vrchnej čeľuste maxilla sin. s mliečnymi zubami (č. 7)

Sus scrofa, fragment hornej čeľuste maxilla dext. s M^{2-3}dext. (č. 3), ?*Sus scrofa*, metatarzus Mt III? (č. 18).

Alces alces, M^{1-3}dext. tretia pravá horná stolička je poškodená, M^1dext. (č. 4), M^{2-3}dext. (č. 5) + asi 56 úlomkov kostí

Záver

V zátvorke je odhad minimálneho počtu jedincov jednotlivých druhov. U druhov s otáznikom som počet jedincov nevyhodnocoval. Podľa početnosti výskytu kostí (obr. 12) je poradie druhov nasledovné: *Bos taurus*: 138 (20 jedincov); *Ovis aries*: 9 (dva jedince); *Sus scrofa*: 8 (dva jedince); ?*Ovis aries*: 6; ?*Bos taurus*: 4; *Alces alces*: 4 (jeden jedinec); *Cervus elaphus*: 3 (jeden jedinec); ?*Sus scrofa*: 3; ?*Equus caballus*: 1; ?*Canis familiaris*: 1.

Literatúra

Kolda 1951 - J. Kolda: Osteologický atlas. Praha 1951.

Najbrt a kol. 1973 - R. Najbrt a kol.: Veterinární anatomie. Praha 1973.

Pales/Lambert 1971 - L. Pales/Ch. Lambert: Atlas ostéologiques des Mammiféres du Quaternaire. Paris 1971.

Schmidt 1972 - E. Schmidt: Atlas of animal bones. Basel 1972.

AUSWERTUNG DES OSTEOLOGISCHEN MATERIALS AUS DEM FUNDORT STRÁNE POD TATRAMI (Bez. Kežmarok). Der vorgelegte Beitrag analysiert das osteologische Material von einer neolithischen Fundstelle, die von M. Soják im J. 1996 untersucht wurde. Von der Gesamtzahl der analysierten Tierknochen konnten artmäßig beinahe 19 % bestimmt werden. Die Analyse der Knochen verweist auf das absolute Übergewicht des Rindes mit unwesentlicher Vertretung von Jagdtierknochen. Interessant ist das Vorkommen von Knochen eines Elches.

VYHODNOTENIE OSTEOLOGICKÉHO MATERIÁLU Z LOKALÍT SVIT, LUČIVNÁ A PORÁČ

Peter Holec

Koncom leta v r. 1999 M. Soják priniesol na vyhodnotenie osteologický materiál z lokalít Svit, Lučivná a Poráč. Osteologický materiál som určoval pomocou porovnávacieho materiálu, ktorý mám k dispozícii na Katedre geológie a paleontológie a podľa osteologických atlasov *Pales/Lambert (1971)*, *Kolda (1951)*, *Najbrt a kol. (1973)* a *Schmidt (1972)*.

1. Svit a Lučivná (obe okr. Poprad), poloha Východné úpätie Kimbiargu, osídlenie, paleolit, stredovek, novovek, výskum M. Sojáka, vyhodnotenie osteologického materiálu.

1 - jeden fragment lopatky väčšieho zvieraťa

4 - jeden fragment vretennej kosti? (radius)

6 - dva fragmenty: fragment rebra a fragment pravdepodobne otickej kosti z lebky neznámeho zvieraťa

9 - päť fragmentov: M_2+ M_3dext. *Sus scrofa*, druhá pravá spodná stolička je fragmentárna, jeden fragment spodného zuba M_2? *Sus scrofa*, $M^{1/2}$dext. *Bos taurus*, silne zožuvaná stolička s poškodenými koreňmi, jeden fragment M^3dext. *Ovis aries*, jeden fragment rebrový výbežok? (processus costatorius) driekového stavca neznámeho zvieraťa

13, 16, 17 - sedem fragmentov: fragment zuba pravej tretej spodnej stoličky prasaťa *Sus scrofa*, M_3dext. 2 fragmenty rebier, jeden fragment zuba *Sus?*, dva fragmenty (idú spolu) asi *Sus - caninus*, očný zub (kel), jeden fragment pravej lopatky pravdepodobne *Ovis aries*

18 - päť fragmentov: proximálna časť radius dext - pravá vretenná kosť ovce *Ovis aries*, jeden neznámy fragment kosti s dutinou, P_1dext. - prvý pravý spodný premolár *Bos taurus*, M^2dext. - druhá horná stolička *Ovis aries*, jeden fragment pravdepodobne spodného hryzáku (incisivus) *Bos?*

21, 25 - päť fragmentov: druhý krčný stavec axis (=epistropheus) menšieho kopytníka, tri fragmenty kostí, P^3dext. - tretí pravý horný premolár *Ovis aries*

26, 27 - štyri fragmenty: dva fragmenty lebky, jeden zub - P1sin. ovce *Ovis aries* (prvý ľavý horný premolár), P1sin. *Bos* sp.

32 + hlodavec - šesť fragmentov: veľký zub = M^2? dext. *Bos* sp., jeden astragalus (=talus) dext. malého párnokopytníka, jeden fragment kosti v krabičke, dva hlodavé zuby malého hlodavca *Microtus?* (hraboš) + fragment kosti

45 - prvé vrecko s ôsmimi fragmentami: jeden fragment ľavej čeľuste s P^4 a M^1 ľavým štvrtým premolárom a prvou stoličkou *Sus scrofa* + sedem fragmentov kostí. Druhé vrecko s tromi fragmentami: dva fragmenty zubov (nevedel som identifikovať) + hryzák (incisivus) *Sus scrofa*, snáď používaný ako nástroj (šidlo)

51 - tri fragmenty: jeden fragment distálnej časti ľavej ramennej kosti (humerus sin.) malého kopytníka, jeden fragment pravej lopatky (scapule sin.) malého kopytníka, jeden fragment vretennej kosti (radius) *Ovis aries*

2. Poráč (okr. Spišská Nová Ves), poloha Jaskyňa Šarkanova diera, osídlenie, neolit, záchranný výskum F. Javorského, vyhodnotenie osteologického materiálu.

1 - 19 fragmentov: 1 - distálna časť pätovej kosti (calcaneus dext.) *Bos* ? 2 - metacarpus II, *Ursus spelaeus*, 3, 4 - metacarpus III, dext. et sin., *Sus scrofa*, 5-12 - fragmenty rebier (*Sus?*), 13 - kĺbová plôška z tela stavca, 14 - driekový stavec, 15 - radius + 16 - ulna (idú k sebe) *Ovis aries*, mladé zviera, 17 - fragment stavca? 18 - distálna časť ľavej ramennej kosti (humerus sin.), *Ovis?* 19 - metatarsale III a IV sin. *Ovis?*

2 - tri veľmi silne vodným tokom oválané fragmenty kostí najskôr jaskynného medveďa. Najmasívnejšia predstavuje zvyšok ramennej kosti (humerus), stredná je asi lakťová kosť (ulna), najmenšiu sa mi nepodarilo identifikovať.

Záver

Určovaných zvyškov bolo spolu 82, z toho 32 pripadalo na lokalitu Poráč-Jaskyňa Šarkanova diera a 50 ostatných na lokalitu Svit a Lučivná. Na lokalite Svit a Lučivná sú vo veľmi vyrovnanom vzťahu nálezy *Ovis* (šesť ks), *Bos* (päť ks) a *Sus* (šesť ks). Zvyšky *Microtus* (dva ks) patria asi jednému jedincovi.

Iná situácia je na lokalite Poráč, kde boli najdené *Ursus* (štyri ks), *Sus* (dva ks), *Ovis* (dva ks) a *Bos* (jeden ks). Nálezy zvyškov jaskynného medveďa dokazujú, že sondou boli zachytené i pleistocénne vrstvy.

Literatúra
Kolda 1951 - J. Kolda: Osteologický atlas. Praha 1951.
Najbrt a kol. 1973 - R. Najbrt a kol.: Veterinární anatomie. Praha 1973.
Pales/Lambert 1971 - L. Pales/Ch. Lambert: Atlas ostéologiques des Mammiféres du Quaternaire. Paris 1971.
Schmidt 1972 - E. Schmidt: Atlas of animal bones. Basel 1972.

AUSWERTUNG VON OSTEOLOGISCHEM MATERIAL AUS DEN FUNDORTEN SVIT, LUČIVNÁ (Bez. Poprad) UND PORÁČ (Bez. Spišská Nová Ves). Im Beitrag ist das osteologische Material von zwei Fundstellen analysiert. Die erste in Svit und in Lučivná untersuchte im J. 1999 M. Soják. Aus dem Epipaläolithikum, dem Mittelalter und der Neuzeit fand man in ausgeglichenem Anteil Knochen von Schaf, Rind und Schwein. Die Knochen einer Wühlmaus stammen offenbar von einem einzigen Individuum. Von der neolithischen Fundstelle in Poráč konstatierte man aus der Ausgrabung F. Javorskýs vom J. 1975 Knochen von Schwein, Schaf und Rind. Die Knochen eines Höhlenbären belegen die Erfassung pleistozäner Schichten.

ZISŤOVACIE VÝSKUMY V POVODÍ STREDNEJ ONDAVY

Dale Hudler - Ľubomíra Kaminská - Silvia Tomášková

Zo stredného toku Ondavy, predovšetkým zo zberov P. Zubka, pochádza štiepaná kamenná industria viacerých kultúr zo stredného a mladého paleolitu (*Bánesz/Zubko 1992, Kaminská/Kozłowski/Kazior/Pawlikowski/Sobczyk 2000*). V r. 2000 sme urobili krátky zisťovací výskum na dvoch z nich.

S. Tomášková a D. Hudler z University of Texas, Austin, USA, získali v r. 2000 grant od Wenner-Gren Foundation for Anthropological Research, New York, USA, a finančné prostriedky z neho použili v spolupráci s Archeologickým ústavom SAV Nitra, na výskum paleolitických lokalít na strednej Ondave. Ako brigádnici boli na výskume študenti archeológie z FF UK Bratislava a Inštitútu Archeológie UJ Krakov, Poľsko.

1. Moravany (okr. Michalovce), poloha Zemianske pastvisko, zisťovací výskum, neolit. Uloženie : Archeologický ústav SAV - VPS, Košice.

Poloha Zemianske pastvisko sa nachádza na ľavostrannej terase Ondavy, východne od Moravian. Juhovýchodne od nej sa skúmalo sídlisko kultúry s východnou lineárnou keramikou. Po publikovaní niekoľkých kusov štiepanej kamennej industrie z početných zberov amatéra ako paleolitickej z katastra Moravian (*Vizdal 1998*), sme sa rozhodli zistiť ich presnú lokalizáciu. Dúfali sme aj v možnosť zachytenia stratifikovanej polohy artefaktov, pretože táto poloha sa nachádza na vrchu terasy Ondavy, resp. vo vrcholnej časti Pozdišovskej štrkovej formácie. Je to omnoho priaznivejšia poloha oproti lokalitám v Nižnom Hrabovci, ktoré sú situované na svahu.

Z vyhĺbených šiestich sond na ploche, označenej amatérskym zberateľom ako miesto výskytu industrie, sme získali len niekoľko kusov neolitickej štiepanej industrie a atypické črepy neolitickej keramiky. Kamene, niektoré aj rozštiepené, ktoré sa na ploche vyskytovali, nie sú artefaktami, ale štrkom z terasy Ondavy. Výskyt paleolitickej lokality sa v tejto polohe nepotvrdil. Rovnako sa žiadna paleolitická lokalita nenachádza ani na polohe s označením Verch rožka, ktorá má v skutočnosti na mapách názov Vyše rožka (*Vizdal 1998*, 38).

2. Nižný Hrabovec (okr. Vranov nad Topľou), poloha Lopáre, zisťovací výskum, paleolit. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - VPS, Košice.

V polohe Lopáre, na ľavej terase Ondavy, v miestach najväčšej koncentrácie štiepanej kamennej industrie, sme vyhĺbili 15 sond. Keďže lokalita leží na svahu, vrstvy s paleolitickým osídlením boli neskôr posunuté po svahu smerom dolu. Vo väčšine sond sa nám nepodarilo odkryť nálezy v primárnej polohe. V sonde 4/2000 sme zachytili vrstvu so stredopaleolitickou industriou a v sonde 12/2000 vrstvu

s industriou z mladého paleolitu. Po zhodnotení geologickej situácie (za spoluprácu ďakujeme J. Kovandovi) sa rozhodne, či sa bude v odkryve zachytených vrstiev pokračovať.

Literatúra

Bánesz/Zubko 1992 - L. Bánesz/P. Zubko: Štiepané kamenné artefakty v okolí obce Nižný Hrabovec. AVANS 1990, 1992, 16-18.

Kaminská/Kozłowski/Kazior/Pawlikowski/Sobczyk 2000 - Ľ. Kaminská/J. K. Kozłowski/B. Kazior/M. Pawlikowski/K. Sobczyk: Long term stability of raw materials procurement systems in the Middle and Upper Palaeolithic of Eastern Slovakia: a case study of the Topľa/Ondava river valleys. Praehistoria I, 2000, 63-81.

Vizdal 1998 - M. Vizdal: Archeologické výskumy a nálezy v Moravanoch okr. Michalovce. In: Archeológia v múzeách. Poprad 1998, 38-47.

FESTSTELLUNGSRABUNGEN IM MITTLEREN ONDAVA-FLUSSTAL. Die Feststellungsgrabungen im mittleren Ondava-Tal erfolgten aus Finanzmitteln der Universität of Texas, Austin, USA von der Wenner-Gren Foundation for Archaelogical Resarch, New York, USA. 1. Moravany (Bez. Michalovce), Lage Zemianske Pastvisko, Feststellungsgrabung, Neolithikum. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW-VPS Košice. Die Grabung bestätigte weder die Existenz einer paläolithischen Fundstelle in der Lage Zemianske Pastvisko, noch in der Lage Vyše rožka. Sechs Schnitte ergaben nur einige neolithische Spaltindustrieartefakte und atypische Scherben. Nicht einmal in der Lage Vyše rožka wurde eine paläolithische Lokalität festgestellt. 2. Nižný Hrabovec (Bez. Vranov nad Topľou), Lage Lopáre, Feststellungsgrabung, Paläolithikum. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW-VPS Košice. In 15 Schnitten wurde versucht, die primäre Lage der Schichten mit paläolithischen Artefakten zu erfassen, die hangabwärts verrutscht waren. Im Schnitt 4/2000 wurde eine Schicht aus dem mittleren und im Schnitt 12/2000 aus dem Jungpaläolithikum erfasst.

PRÍRASTKY MINCÍ V ARCHEOLOGICKOM ÚSTAVE SAV V ROKOCH 1999-2000

Ján Hunka - Eva Kolníková

1. Beluša (okr. Púchov), plocha privádzača na diaľnicu. Výskum I. Vlkolinská.

Uhorsko, Bela III.-IV. (1172-1196, 1235-1270), medená minca tzv. arabského typu 1190-1240. 23 mm; 1,39 g a 1,04 g, Huszár 1979 č. 73 (8630, 8631).

2. Borovce (okr. Piešťany), poloha Pacoňova parcela. Včasnostredoveké pohrebisko, zásyp hrobu. Výskum D. Staššíková-Štukovská.

Rím, Alexander Severus, Rím, denár 231. 20 mm; 2,676 g, RIC, 252a (8589).

3. Bratislava (okr. Bratislava), poloha Južný svah hradného kopca. Zber I. Žundálek, M. Soják 1992.

Rím, Arcadius, Alexandria, centenionalis 395-408. 16 mm; 1,81 g, LRBC, 2917 (8586).

Bagdadský kalifát, Hárún-ar-Rašíd (asi 763-809), fals 181 hedžri = 797 AD. 17 mm; 3,364 g (8587).

4. a) Bratislava (okr. Bratislava), časť Rusovce, poloha Dlhé polia. Zber I. Žundálek.

Rím, Hadrianus, Rím, sestertius 134-138. 32 mm; 21,490 g, RIC, s. 463 (8556).

Uhorsko, František II. (1792-1835), Smolník, grajciar 1812. 25 mm; 4,22 g, Huszár 1979 č. 2053 (8561).

Holandsko, 25 cent 1941. 26 mm; 4,43 g (8562).

Rakúsko, Uhorsko, Ferdinand I. (V.) (1835-1848), falzum 20-grajciara 1835-1848. 26,2 mm; 6,162 g (8560).

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, grajciar 1859. 19 mm, 2,993 g (8559).

4. b) Bratislava (okr. Bratislava), časť Rusovce, poloha Lúčne polia. Zber I. Žundálek.

Rím, Crispina (za Commoda), Rím, as 178-182. 24 mm; 7,429 g, RIC, 680? (8555).

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, grajciar 1851. 22,6 mm; 4,952 g, Huszár 1979 č. 2178 (8558).

ZSSR, 20-kopejka 1932. 22 mm; 2,733 g (8557).

5. a) B r a t i s l a v a (okr. Bratislava), časť Trnávka, poloha Zadné. Germánske sídlisko. Výskum V. Varsik.

Obj. 5 (hromadný nález):

Rím, Nero, Rím, denár 65-66. 18 mm; 2,888 g, RIC, 46 (8593).

Rím, Vespasianus, Rím, denár 70-72. 16 mm; 2,630 g, RIC, 39 (8596); denár 78-79. 17 mm; 2,693 g, RIC, 131 (8595).

Rím, Nerva, Rím, denár 96. 18 mm; 2,902 g, RIC, 3 (8598).

Rím, Traianus, Rím, denár 103-111. 18 mm; 2,889 g, RIC, 147 (8597); denár 103-111. 19 mm; 2,890 g, RIC, 119 (8591); denár 112-114. 20 mm; 3,057 g, RIC, 270 (8592).

Rím, Hadrianus, Rím, denár 119-122. 19 mm; 3,014 g, RIC, 137a (8594); denár 125-128. 20 mm; 2,781 g, RIC, 175c (8599).

Rím, Marcus Aurelius, Rím, denár 165. 18 mm; 3,004 g, RIC, 123 (8600).

Obj. 44:

Rím, Tacitus, antoninianus 275-276. 20 mm; 1,297 g, poškodená (8607).

Obj. 60:

Rímska republika, P. Porcius Laeca, denár, asi 104 pr. Kr. 18 mm; 3,348 g, Sydenham 571 (8606).

Zber po UDS:

Rím, Domitianus, Rím, denár 93-94. 17 mm; 2,934 g, RIC, 178 (8602).

Rím, Hadrianus, Rím, denár 119-122. 18 mm; 3,130 g, RIC, 127b (8604).

Rím, Marcus Aurelius, Rím, denár 170. 20 mm; 2,779 g, RIC, 225 (8590).

Rím, Septimius Severus, Rím alebo Laodicea, denár 198-202. 19 mm; 3,167 g, RIC, 144b al. 516 (8601).

Rím, Caracalla, Rím, denár 207. 19 mm; 3,056 g, RIC, 96 (8603).

5. b) B r a t i s l a v a (okr. Bratislava), časť Trnávka, poloha Šajba II. Výskum V. Varsik.

Rím, Philippus II., Antiochia, antoninianus 247-249. 22 mm; 3,533 g, RIC, 240 (8605).

6. B u k o v á (okr. Trnava), prieskum hradu Ostrý kameň.

Uhorsko, Matej Korvín (1458-1490), Baia Mare, denár 1458-1460. 14 mm; 0,755 g, Huszár 1979 č. 699 (8619).

Uhorsko, Vladislav II. (1490-1516), počítací žetón. 21 mm; 2,226 g, Hunka 1996, s. 199, č. 28 (8639).

Uhorsko, František II. Rákoci (1703-1711), 10-poltúra 1705. 31 mm; 6,543 g, Huszár 1979 č. 1535 (8621).

Morava, Brno, peniaz 1435-1452. 12 mm; 0,278 g (8622); halier 1435-1452. 10x10 mm; 0,252 g, Sejbal 1965, s. 238-239 (8623).

Rakúsko, Albrecht V. (1411-1439), Viedeň, fenig 1411-1439. 13x13 mm; 0,347 g, Koch 1994, tab. 83, č. F a 6 (8624).

Rakúsko, Fridrich V. (III.), Viedenské Nové Mesto, fenig 1456-1468. 15 mm; 0,324 g, Koch 1994, tab. 85, č. F b 1 (8625).

Hals-Leuchtenberg, fenig asi 1440-1460. 13 mm; 0,333 g, Koch 1994, tab. 93, č. F d 7 d (8626).

Salzburg, Matej Lang (1519-1540), Salzburg, fenig okolo 1525. 13 mm; 0,183 g, Šmerda 1987, tab. IV/38 (8627).

Štajersko, Leopold IV. (1404-1406), Graz, fenig 1404-1406. 14 mm; 0,353 g, Koch 1994, tab. 87, č. F b 1 (8628).

Stredoveká neurčitelná minca, polovica 15. stor. 13 mm; 0,265 g (8620).

7. C í f e r (okr. Trnava), časť Pác, rímsko-germánske stavebné objekty vedľa deštrukcie stavby III. Prieskum T. Kolník, J. Rajtár, J. Tirpák.

Rím, Septimius Severus, Rím, as 195-196. 23 mm; 4,292 g, RIC, 715 (8467).

Čechy, Maxmilián II. (1564-1576), Kutná Hora, jednostranný biely peniaz 1571. 13 mm; 0,286 g, Halačka s. 121, č. 206 (8468).

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, 2-haliernik 1914. 19 mm; 3,185 g (8470).

Štajersko, Mária Terézia (1740-1780), Graz, grajciar 1762. 26 mm; 10,657 g, Nový s. 43-44, č. 41 (8469).

8. Čechynce (okr. Nitra), poloha Staré rameno Nitry - terasa Cetinky. Zber I. Žundálek.

Rím, Alexander Severus?, polovica denára s dierkou, 222-235. 18 mm; 0,938 g (8582).

9. Hrabušice (okr. Spišská Nová Ves), poloha Zelena hura, a - hradisko púchovskej kultúry. Zber súkromného majiteľa detektoru. Odovzdanie sprostredkovala B. Tomášová; b - stredoveký hrádok. Výskum M. Slivka.

a) Eraviskovia, napodobeniny (8) rímskeho republikánskeho denára Cornelia Lentula P. f. Marcellina 76/75 pr. Kr. , z 2. pol. 1. stor. pr. Kr. 16 mm; 1,21 g (8610); 16 mm; 1,116 g (8611); 16 mm; 1,746 g (8612); 15 mm; 1,871 g (8613); 13 mm; 0,991 g (8614); 13 mm; 0,734 g (8615); 16,5 mm; 1,275 g (8616); 15 mm; 1,352 g (8617). Torbágyi 1984, C11i.

b) Uhorsko, Interregnum (1445-1446), denár 1445-1446. 18 mm; 0,521 g, Huszár 1979 č. 613 (8632).

Uhorsko, Ladislav V. (1453-1457), Košice, denár 1446. 16-19 mm; 0,73 g, 0,96 g, 0,753 g, Huszár 1979 č. 652 (8633-8635); Kremnica, denár 1455. 13 mm; 0,483 g, Huszár 1979 č. 664 (8636).

Horná Pfalz, Pfalz-Neuburg, Ján Hornofalcký (1404-1448) a Ľudovít IV. , Amberg, fenig 1404-1448. 14 mm; 0,312 g, Radoměrský 1976, s. 163, č. 4 (8637).

10. Hul (okr. Nové Zámky), poloha Terasa Žitavy. Zber I. Žundálek.

Zotretý mincový kotúčik z drobnej mince z 17.-18. stor. 15 mm; 0,377 g (8581).

11. Hurbanovo (okr. Komárno), poloha Hurbanovský potok. Zber I. Žundálek.

Rímska republika, C. Licinius L. f. Macer?, denár, 83 pred Kr. 20 mm; 3,056 g, Sydenham 732? (8567).

Rím, Traianus, Rím, sestertius 98-117. 34 mm; 21,3 g, neurč. RIC, (8566).

Rím, neurč. as, 2. stor.? 26 mm; 12,253 g (8568).

Rím, Iulia Mamaea (za Alexandra Severa), Rím, sestertius 229-231. 30 mm; 16,265 g, RIC, 701 (8573).

Rím, Gordianus, Rím, antoninianus 240. 23 mm; 3,126 g, RIC, 95 (8578).

Rím, Gallienus, Siscia, antoninianus 264-266. 17 mm; 2,657 g, RIC, 553 (8569); Rím, antoninianus 267-268? 20 mm; 1,365 g, poškodený (8576); neurč. mincovňa, antoninianus 253-268. 18 mm; 2,220 g, poškodený (8574).

Rím, Constantius II.?, neurč. mincovňa, centenionalis 355-361. 15 mm; 1,619 g, LRBC, 1236? (8571).

Rím, Iulianus Apostata, Thessalonika, maiorina 361-363. 27 mm; 7,143 g, poškodená (8572).

Rím, Valentinianus I. , Siscia, centenionalis 364-367. 17 mm; 1,79 g, LRBC, 1275 (8575).

Rím, Valens, neurč. mincovňa, centenionalis 364-378. 18 mm; 1,903 g (8577).

Rakúsko, Přemysl Ottakar II. (1251-1276), Viedenské Nové Mesto, viedenský fenig. 13 mm; 0,47 g, Koch 1994, tab. 20, č. B 180 (8564).

Rakúsko, František I. (1792-1835), Viedeň, 3-grajciar 1800. 30 mm; 6,703 g (8565).

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, 2-halier 1912. 2,02 mm; 2,973 g (8563).

12. Chotín (okr. Komárno), poloha Horné Konopište. Zber I. Žundálek.

Rímska republika. L. Mussidius Longus, Rím, denár 42 pr. Kr. 18 mm; 3,544 g, Sydenham 1094a (8211).

Rímska republika, Marcus Antonius, legionársky denár 32-31 pr. Kr. 17 mm; 3,280 g, Sydenham 1214 (8522).

Rím, P. Petronius Turpilianus za Augusta, Rím, denár 18 pr. Kr. 18 mm; 3,366 g, RIC, 114 (8488).

Rím, Augustus (za Tiberia), Rím, as 14-15 (s dierkou). 25 mm; 8,145 g, RIC, 1 (8503).

Rím, Nero?, Rím, as 54-68. 26 mm; 11,204 g (8536).

Rím, Nerva, Rím, sestertius 96. 34 mm; 20,819 g, RIC, 57 (8516).

Rím, neurčiteľný as, 1. stor. 28 mm; 7,012 g (8525); 25 mm; 7,918 g (8526).

Rím, Traianus, denár 98-117. Subaerat, 20 mm; 2,602 g (8524).

Rím, Hadrianus, Rím, sestertius 117-138. 31 mm; 21,832 g (8504); as 117-138. 25 mm; 7,322 g (8529).

Rím, Faustina iun. (za Antonina Pia), Rím, as 145-146. 24 mm; 10,967 g, RIC, ? (8510).

Rím, Iulia Domna (za Septimia Severa a Caracallu), Rím, denár 196-209. 17 mm; 2,041 g, RIC, 560 (8507).

Rím, Alexander Severus, Rím, denár 230. 17 mm; 1,415 g, poškodený, RIC, 102 (8532); denár 230. 18 mm; 2,103 g, RIC, 218a (8509).

Rím, Gordianus, Rím, antoninianus 239. 19 mm; 3,056 g, RIC, 33? (8542).

Rím, Gallienus, Rím, antoninianus 255-256. 20 mm; 1,808 g (8520); antoninianus 261. 22 mm; 2,167 g, RIC, 321 (8530).

Rím, Aurelianus?, neurč. mincovňa, antoninianus 270-275. 20 mm; 1,718 g (8497).

Rím, Tacitus, Gallia?, antoninianus 276. 22 mm; 2,706 g. RIC, 21 (8518).

Rím, Probus, Siscia, antoninianus 278. 22 mm; 2,700 g. RIC, 712 (8506).

Rím, antoninianus, 3. stor. 17 mm; 2,510 g (8543).

Rím, Constantinus I., Siscia, follis 335-336. 16 mm; 0,794 g, LRBC, 754 (8541); neurč. mincovňa, poškodená drobná minca, 13 mm; 1,098 g (8512). Pre mesto Rím, Thessalonika, follis 330-333. 17 mm; 1,310 g, RIC, 187 (8546), 18 mm; 1,664 g, RIC, 187 (8545); pre mesto Constantinopolis, follis 330-335. 18 mm; 2,62 g, LRBC, 1009 (8519).

Rím, Constans, Siscia, follis 347-348. 17 mm; 1,429 g, LRBC, 799 (8517); neurč. malý bronz, 15 mm; 1,316 g (8518).

Rím, Constantius II., Siscia, follis 347-348. 16 mm; 1,571 g, LRBC, 792 (8511); centenionalis 355-361. 17 mm; 1,893 g, LRBC, 1236 (8549); centenionalis 355-361. 17 mm; 2,233 g, LRBC, 1228 (8548); centenionalis 355-361. 16 mm; 2,264 g, LRBC, 1236 (8544); Heraclea, follis 330-333. 24 mm; 3,332 g, RIC, 123 (8471); neurč. mincovňa, follis 337-340? 17 mm; 2,131 g. (8508); follis 341-346. 15 mm; 1,182 g (8527); follis 335-336. 16 mm; 0,932 g (8547); centenionalis? po 348? 17 mm; 2,31 g (8481); centenionalis 355-361? 17 mm; 1,931 g, LRBC, 1236? (8550); centenionalis 355-361? 15 mm; 2,358 g, LRBC, 1236? (8551); polcentenionalis 337-361. 14 mm; 1,490 g (8535).

Rím, Constantius Gallus (za Constantia II.), Sirmium, maiorina 351-355. 20 mm; 3,836 g, LRBC, 1593 (8538); Aquileia, centenionalis 352-355. 19 mm; 1,890 g, LRBC, 931 (8523); neurč. mincovňa, maiorina 351-354, polovica mince. 20 mm; 2,689 g. (8499).

Rím, Valentinianus I., Siscia, centenionalis 367-375. 18 mm; 2,414 g, LRBC, 1323? (8539); Rím?, centenionalis 364-378. 17 mm; 1,276 g, LRBC, 704? (8531).

Rím, Valens, neurč. mincovňa, centenionalis 364-378. 18 mm; 2,282 g (8500).

Rím, Gratianus, Siscia, centenionalis 367-375. 17 mm; 1,967 g, LRBC, 1310 (8534).

Rím, poškodená maiorina, 4. stor. ?, 24 mm; 2,638 g (8498); neurč. centenionalis, 4. stor. , 14 mm; 0,739 g (8537); neurč. polcentenionalis, 4. stor. , 11 mm; 1,304 g (8502); neurč. malý bronz, 4. stor. , 15 mm; 1,440 g (8540); neurč. malý bronz, 4. stor. , 19 mm; 2,057 g (8505).

Uhorsko, Maximilián II. (1564-1576), falzum kremnického denáru zo 70. r. 16. stor. 14 mm; 0,341 g, Huszár 1979 č. 992-993 (8474).

Uhorsko, Ferdinand III. (1637-1657), Kremnica, denár 1641. 14 mm; 0,337 g, Huszár 1979 č. 1263 (8475).

Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Kremnica, poltúra 1699. 17 mm; 0,657 g, Huszár č. 1483 (8472); duárius 1699. 15 mm; 0,476 g, Huszár 1979 č. 1499 (8473).

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, grajciar 1859, 1860, 1891. 19 mm, 3,085 g, 3,203 g, 3,261 g, 3,29 g, Huszár 1979 č. 2181 (8477, 8478, 8488, 8533); 2-halier 1895, 1899. 19 mm; 3,142 g a 3,233 g, Huszár 1979 č. 2210 (8482, 8486); halier 1902. 17 mm; 1,521 g, Huszár 1979 č. 2212 (8492).

Čechy, František I. (1792-1835), falzum pražského 7-grajciara 1802. 24,8 mm; 2,851 g (8478).

Čechy, František Jozef I. (1848-1916), Praha, grajciar 1851. 23 mm; 4,81 g (8485).

Protektorát Čechy a Morava, Lysá nad Labem, 10-halier 1941. 17,4 mm; 1,791 g (8494).

Československo, Kremnica, 50-halier 1947. 20 mm; 2,829 g. (8496); 20-halier 1948. 18 mm, 1,736 g a 1,547 g (8480, 8493); 10-halier 1924, 1953. 18 mm, 1,895 g a 1,918 g, 1,137 g (8479, 8481, 8483); 3-halier 1953. 18,5 mm, 0,644 g (8501).

Maďarsko, Budapešť, 2-fillér 1927. 19 mm, 3,142 g (8487).

Polsko, Žigmund III. (1587-1632), napodobenina krakovského 3-groša 1601. 20 mm, 1,653 g (8476).

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, grajciar 1858. 19,4 mm, 3,283 g a 3,065 g (8471, 8495); 2-halier 1897. 19 mm, 3,1 g (8489).

13. C h o t í n (okr. Komárno), poloha Ošipáreň. Zber I. Žundálek.
Rím, neurčený as, 1. stor.?, 26 mm; 5,008 g (8528).
Rím, Constans, neurčená mincovňa, follis 341-346. 16 mm; 1,056 g (8513).
Rím, Valens, Siscia, centenionalis 364-367. 18 mm; 2,061 g, LRBC, 1276 (8514).
Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, grajciar 1858-1859. 19 mm; 3,146 g a 3,226 g (8490, 8491).

14. I m e ľ (okr. Komárno), poloha Žabinec. Zber I. Žundálek.
Rím, Traianus, Rím, sestertius 98-117. 32 mm; 20,208 g (8584).

15. K o m á r n o (okr. Komárno), časť Veľký Harčáš, poloha Breh Dunaja. Zber I. Žundálek.
Rím, Gallienus, Mediolanum, antoninianus 264-265. 23 mm; 2,562 g, RIC, 486 (8553); Rím, antoninianus 265. 17 mm; 2,21 g, RIC, 193 (8552).
Rím, Valentinianus I., Siscia, centenionalis 367-375. 15 mm; 1,593 g, LRBC, 1308? (8554).

16. L e t a n o v c e (okr. Spišská Nová Ves), poloha Kláštorisko, kartuziánsky kláštor. Výskum M. Slivka.
Uhorsko, Žigmund Luxemburský (1387-1437), Sibiu, quarting 1430-1437. 12 mm; 0,194 g, Huszár 1979 č. 586 (8638).

17. L i k á v k a (okr. Ružomberok), poloha Hrad Likava. Hradisko púchovskej kultúry. Súkromný detektor.
Eraviskovia, napodobenina rímskeho republikánskeho denára Cornelia Lentula P. f. Marcellina 76-75 pr. Kr. , z 2. pol. 1. stor. pr. Kr. 14 mm; 1,033 g. Torbágyi 1984, C 11i (8609).

18. N e s v a d y (okr. Komárno), časť Aňala, poloha Slepačí les. Zber I. Žundálek.
Rím, Constantius II., neurčená mincovňa, centenionalis 351-361? 20 mm; 3,12 g (8583).

19. N i t r a (okr. Nitra), časť Chrenová, poloha Stavenisko obchodného domu BAUMAX. Výskum G. Březinová.
Čechy, Vladislav II. (1471-1516), Kutná Hora, jednostranný biely peniaz 1482-1516. 15 mm; 0,431 g, Castelin 1967, s. 706, č. 2-7 (8588).
Rakúsko, Uhorsko, František I.-II. (1792-1835), grajciar 1800. 25 mm; minca nevážená (8618).
Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, 2-halier 1912. 18 mm; 2,918 g (8641).

19. N i t r a (okr. Nitra), poloha Šúdol. Náhodný nález, v hrobe, pri hlave.
Uhorsko, František II. (1792-1835), Kremnica, grajciar 1800. 25 mm; 3,365 g, *Huszár 1979* č. 2027 (8640).

20. Š e l p i c e (okr. Trnava). Náhodný nález M. Babiráta.
Uhorsko, František II. (1792-1835), Kremnica, grajciar 1800. 25 mm; 3,8 g, *Huszár 1979* č. 2027 (8608).

21. Z e m n é (okr. Nové Zámky), časť Gúg, poloha Vinohrad. Zber I. Žundálek.
Rím, neurčený as, 3. stor. 22 mm; 10,725 g (8580).
Rakúsko, Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), graciar 1858-1862. 20 mm; 2,699 g (8579).

L i t e r a t ú r a

Carson/Kent 1960 - R. A. G. Carson/J. P. C. Kent: Late Roman Bronze Coinage. London 1960 (v texte LRBC,).

Castelin 1967 - K. Castelin: Grossus Pragensis. Der Prager Groschen und seine Teilstücke. In: Arbeits- u. Forschber. Sächs. Bodendenkmalpfl. 16/17. Berlin 1967, 665-714.

Halačka 1987 - I. Halačka: Mince zemí Koruny české 1526-1856. I. Kroměříž 1987.

Hunka 1996 - J. Hunka: Počítacie žetóny objavené počas archeologických výskumov na Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 32, Nitra 1996, 191-209.

Huszár 1979 - L. Huszár: Münzkatalog Ungarn (von 1000 bis Heute). München-Budapest 1979.

Koch 1994 - B. Koch: Corpus Nummorum Austriacorum. I. Mittelalter. Wien 1994.

Kolník/Rajtár/Tirpák 2001 - T. Kolník/J. Rajtár/J. Tirpák: Nové poznatky k rozsahu rímsko-germánskej usadlosti Cífer-Pác. AVANS 1999, 2001, 58.

Mattingly/Sydenham et al. 1923-1967 - H. Mattingly/E. A. Sydenham et al. : The Roman Imperial Coinage. 1. 9. London 1923-1967 (v texte RIC,).

Sejbal 1965 - J. Sejbal: Moravská mince doby husitské. Brno 1965.

Staššíková-Štukovská 2001 - D. Staššíková-Štukovská: Trinásta sezóna výskumu v Borovciach. AVANS 1999, 2001, 129.
Sydenham 1952 - E. A. Sydenham: The Coinage of the Roman Republic. London 1952.
Šmerda 1987 - J. Šmerda: Solnohradské mince a medaile (1500-1809). Gottwaldov 1987.
Torbágyi 1984 - M. Torbágyi: Die Münzprägung der Eravisker. Acta Arch. Hung., 36, 1984, 161-196.
Varsik 2001 - V. Varsik: Záchranné výskumy na trase diaľnice D61 v Bratislave. AVANS 1999, 2001, 146.

Nálezisko	Mince							Spolu
	Keltské	Rímske	Arabské	Storočie				
				11.-13.	14.-15.	16.-17.	18.-20.	
Beluša				2				2
Borovce		1						1
BA-hrad		1	1					2
BA-Rusovce		2					6	8
BA-Trnávka		18						18
Buková					9	1	1	11
Cífer-Pác		1				1	2	4
Čechynce		1						1
Hrabušice	8				6			14
Hul							1	1
Hurbanovo		12		1			2	15
Chotín		56				5	23	84
Imeľ		1						1
Komárno		3						3
Letanovce					1			1
Likavka	1							1
Nesvady		1						1
Nitra, Chrenová					1		2	3
Nitra, Šudol							1	1
Šelpice							1	1
Zemné		1					1	2
Spolu	9	98	1	3	17	7	40	175

MÜNZZUWACHS IM ARCHÄOLOGISCHEN INSTITUT DER SAW IM J. 1999-2000. Im angeführten Zeitabschnitt wurden in den Münzzuwachskatalog 175 Exemplare eingetragen. Davon sind 99 römische Münzen (vor allem Funde aus germanischen Siedlungen in der SW-Slowakei), neun keltische (erawiskische Nachahmungen römischer republikanischer Denare), eine arabische Kupfermünze vom Ende des 8. Jh. (aus Bratislava), mehrere Nachahmungen neuzeitlicher Münzen aus dem 16.-19. Jh., Münzen aus dem Kartäuserkloster in Letanovce, von der Burg Ostrý kameň und von der Burg Marcelov aus dem 15. Jh.

PRIESKUM NA STAVBE WHIRLPOOL V POPRADE-MATEJOVCIACH

Ivan Cheben - Marián Soják

Poprad (okr. Poprad), časti Matejovce a Spišská Sobota, zisťovaco-záchranný prieskum, neolit, doba bronzová, laténska (púchovská kultúra), neskorá doba rímska - počiatok sťahovania národov (severokarpatská skupina), 12.-15. stor., novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - VPS, Spišská Nová Ves.

Závod Whirlpool Slovakia, a. s., so sídlom v Poprade-Matejovciach plánuje rozšíriť svoj výrobný program. Pred samotnou výstavbou hál sa na predmetnej ploche, lokalizovanej do katastra Popradu-

Spišskej Soboty a Popradu-Matejoviec, realizoval na základe uzavretej Zmluvy o dielo medzi AÚ SAV Nitra a horeuvedeným investorom zisťovaco-záchranný prieskum. Uskutočnil sa počas odhumusovania ornice ťažkými mechanizmami až po sterilné podložie. Priebeh sledovania zemných prác sa prispôsobil jednotlivým etapám v r. 1999-2000.

V prvej etape sa odkryla plocha asi 45x120 m v katastri Popradu-Spišskej Soboty, lokalizovaná západne od cesty 67 Poprad - Kežmarok, južne od oplotenia závodu a nad pravým brehom potoka. V ornici sa našla ojedinelá kamenná štiepaná industria z obsidiánu (dva ks - čepeľový úštep a stredná časť čepele, obr. 58: 1, 2) a z limnokvarcitu (zvyšok jadra, obr. 58: 6), ďalej črepy z doby bronzovej (?, obr. 58: 3,4), neskorej doby rímskej - počiatkov sťahovania národov (spolu 17 ks), zo stredoveku (jeden ks, obr. 58: 8) a novoveku (50 ks). Tuhový črep zo zvyškom pritavenej medenej(?) rudy na dne pôvodnej nádoby je pravdepodobne púchovský z doby laténskej (obr. 58: 5). Z ostatného inventára sa našla železná troska (štyri ks), klinec, zlomok čepele noža, resp. kosáka (obr. 58: 9), mazanica (14 ks) a neúplná novoveká fajka z hliny (obr. 58: 7). Najviac nálezov pochádza zo SZ časti odhumusovanej plochy, kde sa na sterilnom podloží preskúmala osihotená kolová jamka (∅ 1,9 cm, hĺ. 8 cm) bez možnosti datovania.

Druhá a tretia etapa prác sa presunula na JZ svah ľavého brehu potoka, západne od závodu. Skrývkou ornice na ploche 160x260 m sa sporadické nálezy koncentrovali v JV časti polohy pri brehu potoka a oplotení závodu, kde má pôda charakter rašeliny. Ide o črepy z atypického praveku (doby bronzovej? - tri ks), z neskorej doby rímskej - počiatkov sťahovania národov (päť ks), z 12.-15. stor. (osem ks) a novoveké (13 ks), ako aj drobný kus mazanice, železná troska (štyri ks) a kremencový drvič-otĺkač.

Nálezová situácia z I.-III. etapy prieskumu spolu s drobným jadrom z jurského podkrakovského pazúrika z r. 1988 (nepublikovaný zberový nález M. Sojáka a O. Sojáka st.) naznačuje predpoklad umiestnenia najhustejšieho osídlenia s dominantným materiálom severokarpatskej skupiny do priestoru JZ časti dnešného závodu Whirlpool Slovakia, a. s. Archeologický výskum je preto nereálny.

GELÄNDEERKUNDUNG AUF DEM BAUAREAL WHIRLPOOL IN POPRAD-MATEJOVCE (Bez. Poprad). Die Rettungs-Feststellungserkundung, die durch Erdarbeiten auf der Baustelle der neuen Produktionshallen des Betriebes Whirlpool Slovakia AG. hervorgerufen wurde, belegte vereinzelte Besiedlungsspuren aus der Urzeit (Neolithikum-Bronzezeit), Bronzezeit(?), Latènezeit (Púchov-Kultur), aus der spätrömischen Kaiserzeit bis zur beginnenden Völkerwanderungszeit (norkarpatische Gruppe), aus dem 12.-15. Jh. und der Neuzeit. Es handelt sich um Funde von Sillexspaltindustrie, um Keramikscherben, Eisenschlacke, Nägel, ein unvollständiges Messer bzw. eine Sichel, Lehmverputz, eine Tonpfeife und einen Reibe-Schlagstein. Vereinzelt ist eine kleine Pfostengrube. Die Fundsituation verweist auf die wahrscheinlichste Lokalisierung der dichtesten Besiedlung im SW-Teil des heutigen Betriebes Whirlpool Slovakia AG. Eine weitere Grabung ist daher unreal.

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY V KOŠICIACH

Ľubomíra K a m i n s k á

V r. 2000 sa investičná stavebná činnosť sústredila do okrajových častí Košíc. Pri dvoch stavbách, ktoré sú situované v južnej časti Košíc, na ľavostrannej terase Myslavského potoka, sa nám záchranným archeologickým výskumom podarilo zachrániť nálezy z neolitu a z doby bronzovej.

a) K o š i c e (okr. Košice-mesto), poloha G a l g o v e c, záchranný výskum, neolit, sídlisko skupiny Tiszadob, doba bronzová, sídlisko pilinskej kultúry. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - VPS, Košice.

Časť polohy bližšie k Myslavskému potoku sme preskúmali už v r. 1997 na preložke cesty I/50, kedy sme odkryli objekty skupiny Tiszadob a pilinskej kultúry. V r. 2000 sme mali možnosť preskúmať časť plochy pre stavbu Truck Centrum PEMA Slovakia. Plocha, na ktorej bol výskum realizovaný v r. 1997, je najnižšou časťou terasy, tohtoročná výstavba sa posunula severnejšie. Už pred našou obhliadkou boli na väčšej časti stavebnej plochy urobené terénne úpravy, ktorými sa zničili viaceré archeologické objekty. Na lepšiu lokalizáciu tých, ktoré bolo možné ešte preskúmať, sme využili

možnosti geofyzikálneho prieskumu. Po začistení miest s archeologickými nálezmi sme sa rozhodli preskúmať jeden objekt v SV a osem objektov v SZ časti plochy. Najstaršie sú **objekty 8 a 9/2000**, ktoré patria mladšej fáze kultúry s východnou lineárnou keramikou, skupine Tiszadob zo stredného neolitu. Boli to sídliskové objekty väčších rozmerov, z ktorých pochádza početná keramika spolu s mazanicou, fragmentami zrnotierok a štiepaná kamenná industria. **Objekty 2 až 7/2000** patria pilinskej kultúre zo strednej doby bronzovej. Boli to sídliskové jamy menších rozmerov, niektoré v superpozícii. Obsahovali hlavne keramiku. Bronzové predmety ani ich zlomky sa nenašli.

b) K o š i c e (okr. Košice-mesto), poloha T á b o r i s k o, záchranný výskum, staršia doba bronzová, sídlisko otomanskej kultúry. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - VPS, Košice.

Plocha stavby OC Cassovia zaberá vrchnú časť terasy, ktorá z južnej časti tvorí terasu Myslavského potoka a z východnej je to už terasa Hornádu. Archeologická lokalita je situovaná na najvyššom bode terasy, odkiaľ je výhľad do údolia Hornádu aj k Myslavskému potoku. Asi 1,2 km JV smerom, na druhom brehu Myslavského potoka v Barci, bola opevnená osada otomanskej kultúry. Záchranným výskumom v septembri a októbri sa nám podarilo preskúmať 41 objektov. Z nich prevažnú časť tvorili sídliskové objekty rôzneho zamerania, v niektorých z nich bolo zahĺbené ohnisko. Okrem toho sa ohniská vyskytovali aj samostatne. Najpozoruhodnejším bol zahĺbený **objekt 1/2000**, ktorý mal stĺpovú konštrukciu. V zásobnicovej jame, **objekt 41/2000**, sa našla pásová zápona z parohoviny a kostené predmety. Objekty zvyčajne obsahovali keramiku, zvieracie kosti, parohovinu, štiepanú kamennú industriu a kamene. Nadzemné domy kolovej konštrukcie sa nám podarilo doložiť len zachytením časti udupanej dlážky s ohniskom, nachádzajúcej sa v spodnej časti ornice. Keďže plocha výskumu bola predtým ornou pôdou, väčšina spodných častí nadzemných stavieb bola zničená. Ich rozoraním sa vytvorila na lokalite kultúrna vrstva hrubá asi 20 cm, ktorá obsahovala črepy, mazanicu, štiepanú kamennú industriu, lomové kamene a riečne okruhliaky. Preskúmaná časť lokality dokladá jestvovanie poľnohospodárskej osady otomanskej kultúry, ktorú po istom čase jej obyvatelia pokojne opustili a zobrali so sebou aj všetky cennejšie predmety. Z bronzov sa zachoval len kúsok ihlice, nájdený v ornici. Podľa keramiky patrí táto osada do najstaršej fázy otomanskej kultúry v Košickej kotline.

RETTUNGSGRABUNG IN KOŠICE (Bez. Košice-Stadt). a) Lage Galgovec: archäologische Grabung, Äneolithikum, Siedlung der Tiszadob-Gruppe, Bronzezeit, Siedlung der Pilinyer Kultur. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW-VPS Košice. Bei der Rettungsgrabung auf der Baustelle des Betriebes Truck Centrum, PEMA Slovakia wurden auf der linksseitigen Terrasse des Myslavec-Baches zwei umfangreiche Objekte der Tiszadob-Gruppe (Obj. 8 und 9/2000) und sieben Objekte der Pilinyer Kultur untersucht (Obj. 1-7/2000). Die Objekte enthielten hauptsächlich Keramik. b) Lage Táborisko: Rettungsgrabung, ältere Bronzezeit, Siedlung der Otomani-Kultur. Unterbringung der Funde: Archäologisches Institut der SAW-VPS Košice. Auf der Baustelle OC Cassovia, auf dem höchsten Teil der Terrasse, wurden 41 Siedlungsobjekte freigelegt, unter denen Siedlungsgruben, Feuerstellen, ein Produktionsobjekt und eine Vorratsgrube vertreten waren. Die Funde bestehen hauptsächlich aus Keramik, sporadisch erschienen Geweih- und Knochengegenstände wie auch Silex-Spaltindustrie. Anhand der Keramik gehört diese Siedlung in die älteste Phase der Otomani-Kultur im Košice-Becken.

SLOVENSKO-POĽSKÝ VÝSKUM NEOLITICKÉHO SÍDLISKA V MORAVANOCH

Malgorzata K a c z a n o w s k a - Ľubomíra K a m i n s k á - Janusz K. K o z l o w s k i - Marek N o w a k - Marián V i z d a l

M o r a v a n y (okr. Michalovce), poloha Š t r e d n e p o ľ o, systematický výskum, starý neolit, kultúra s lineárnou keramikou. Uloženie nálezov: Katedra všeobecných dejín FF PU, Prešov a Archeologický inštitút JU, Krakov.

V termíne od 3.-24. augusta 2000 boli realizované vykopávky v priestore polohy Štredne poľo. Lokalita sa nachádza 1 km na východ od hlavnej cesty, pozdĺž ktorej je situovaná obec Moravany, asi 200 m na juh od poľnej cesty, ktorá vedie z Moravian na východ v smere polôh Zemianske pastvisko a Čeriny (obr. 51). Terén náleziska sa nachádza na svahu západného okraja Pozdišovskej pahorkati-

ny, ktorá sa dvíha nad nivou Ondavy. V sezóne 2000 bola na lokalite preskúmaná plocha 299 m^2 rozdelená do piatich sond A-E (obr. 52: 1). Vrchná humusová vrstva do hĺbky 30-40 cm bola stiahnutá mechanizmom a následne vyrovnaná. Na tejto úrovni už boli viditeľné kontúry objektov, ktoré boli podrobené ďalšej explorácii, rovnako ako aj ich najbližšie okolie. Odkrývanie objektov bolo v rámci experimentu vykonávané principiálne iným spôsobom ako je všeobecne zaužívané na Slovensku - nerealizovalo sa plastickým vyberaním tmavších výplní objektov, ale explorovaním 10 cm vrstiev. Prirodzená stratigrafická situácia sa ukazovala rovnaká vo všetkých sondách. Vrstva ornej pôdy šedohnedej farby ležala na úrovni 30-40 cm. Nižšie ležali hlinité vrstvy vo farbách jasnej tmavočervenej, oranžovej a žltej. Do úrovne asi 100 cm boli viditeľné humusové zložky (obsahujúce uhlíky) v tvare sploštených šošoviek. Vo vrstvách pod 100 cm boli viditeľné oranžovohrdzavé zrazeniny (železo-mangánové?) a pravdepodobne stopy po oglejení. Max. hĺbka dosiahnutá exploráciou bola 150 cm. V sondách bolo zistených 14 antropogénnych objektov. Všeobecne sú charakterizované šedočiernou výplňou. Objekty boli zahĺbené v hlinitej vrstve max. do hĺbky 70-80 cm. V horných častiach niektorých objektov (3/99, 2/2000, 3/2000, 7/2000, 1/99) a miestami v sondách B, C a E boli tesne pod vrstvou ornice viditeľné vyhĺbené žliabky, siahajúce 35-50 cm pod povrch a vyplnené spražou. Pravdepodobne ide o výsledok pohybu na svahu v dôsledku odlesnenia terénu. Zatiaľ je tento jav nedatovaný. Medzi spomínanými 14 objektami je možné rozlíšiť niekoľko typov, ktoré sa líšia rozmermi a tvarmi. Na prvom mieste sú pomerne veľké, relatívne pravidelné objekty kruhových tvarov. Najvýraznejšie sa vyčleňujú jamy 2/99A a 2/2000. **Objekt 2/99A** mal pôdorys dokonalého kruhu (obr. 52: 2). V hĺbke 80 cm mal priemer asi 290 cm. Dno objektu sa nachádzalo v hĺbke takmer 115 cm. Pod úrovňou 80 cm sa začal výrazne zužovať k nerovnému dnu. Vnútro objektu malo v častiach pri dne veľmi intenzívnu tmavú farbu. Naopak, stredná časť bola oveľa svetlejšia. V tejto sídliskovej jame bola nájdená relatívne početná keramika (1030 ks) a obsidiánová industria. Podstatná časť nálezov ležala v hĺbke 50-80 cm. *Z* **objektu 2/2000** bola preskúmaná iba jeho severná časť, rovnako ako aj zo susedného, menšieho **objektu 8/2000** (obr. 53: 1). Obidve tieto jamy sa objavili už po odkrytí humusovej vrstvy, na úrovni 30 cm. Vtedy tvorili ešte jednu kontúru, ktorá sa však jasne rozdelila v hĺbke 35 cm. **Objekt 2/2000** mal takmer ideálny kruhový tvar, čo vyplýva z prierezu v hĺbke 45 cm (asi ∅ 120-140 cm). Pod touto úrovňou sa jama začala zužovať, definitívne zanikajúc v hĺbke 70 cm. Výplň mala jednoliatu výrazne tmavú farbu. Susedný **objekt 8/2000** mal tiež tvar podobný kruhu. V hĺbke 35 cm sa jeho priemer blížil k 130 cm. Dno jamy sa nachádzalo v hĺbke 60 cm. Jej obsah bol tiež jednoliaty, výraznej tmavej farby. Objekty priniesli prekvapujúco málo archeologického materiálu (2/2000 - 34 ks črepov a obsidiánové artefakty, 8/2000 - štyri ks črepov). Zatiaľ čo pôdorysy opísaných objektov boli vo vodorovných prierezoch veľmi jasné, profil južnej steny výkopu C v mieste, kde priliehali tieto objekty, sa javil celkom ináč. Obrysy boli nevýrazné a neumožnili rekonštrukciu pôvodného tvaru v zvislej rovine. Pravdepodobne bol v obidvoch prípadoch kruhovitý, avšak podľahol deštrukcii, ktorú spôsobili korene rastlín a neskoršia silná erózia, ktorá nezávisle od odlesnenia horných polôh(?) vyhĺbila vo vyšších vrstvách objektov žľaby, ktoré sa naplnili spražovou substanciou. Prekvapujúci bol nedostatok interstratifikácie medzi objektom 2/2000 a 8/2000. V pozorovaných podmienkach nebolo možné vyriešiť problém vzájomných chronologických relácií. S uvedeným problémom je spätý aj **objekt 3/99** (obr. 52: 3). Mechanicky porovnávajúc a skladajúc ich obrysy je možné prísť k záveru, že tvorili de facto jednu veľkú jamu s priemerom asi 300 cm (os S-J). Charakter tmavej plochy označovanej číslom 3/99 je nejasný. V skutočnosti je to len tenká šedočierna vrstva bez jasných kontúr, ktorá sa nachádza v SV rohu výkopu A. K spomínaným typom objektov treba zaradiť ešte **jamu 2/99B** s max. priemerom 180-200 cm (obr. 52: 4). Výplň mala hrúbku 30 cm, avšak obrysy najvyšších častí boli zachované len nevýrazne. Obsah objektu mal výrazne tmavú farbu, s výnimkou najkrajnejších častí pozdĺž stien a dna, kde nadobúdala oveľa jasnejší odtieň.

Objekty 7/2000 a **1/99** pravdepodobne nie sú dokladmi ľudskej činnosti. Ide snáď o pozostatky dávnych korýt prameňov, ktoré boli po vyschnutí naplnené najprv humusovým materiálom a potom tiež spražou. Našli sa v nich nevýrazné, korodované črepy.

Neveľké **objekty 4/99** a **1/2000** obsahovali relatívne veľké množstvo hrudiek mazanice a evidentné stopy po spálení (tehlovité sfarbenie pôdy, uhlíky, popol). V **objekte 4/99** (obr. 53: 2) sa nachádzali iba v spodnej, kým v **objekte 1/2000** (obr. 53: 3) vo vyššej časti. Zdá sa, že tento posledný útvar možno s veľkou pravdepodobnosťou interpretovať ako pozostatok oválneho ohniska v tvare priehlbiny, na ktorý sa napájala hlinená štruktúra. Okrem spomínaných znakov môže o tom svedčiť aj existencia výrazne tmavej, spečenej vrst-

vičky hliny v dolnej časti objektu. Interpretácia situácie objavenej v **objekte 4/99** je zatiaľ komplikovaná. Usudzujúc z usporiadania mazanice a po nájdení vo vnútri nepoškodených a neprepálených obsidiánových výrobkov, nie je možné považovať túto štruktúru za pozostatok ohniska. Hypoteticky môže ísť o stopy po zosunutí, či skôr po prevrátení nejakej konštrukcie oblepenej hlinou (stena, plot?) do neveľkej jamy. Môže na to poukazovať pomerne pravidelné usporiadanie hrudiek mazanice v troch viac-menej súbežných líniách.

Ďalšiu kategóriu objektov tvoria jamy, ktoré najpravdepodobnejšie budú pozostatkom miest, kam boli vtlčené drevené stĺpy (objekty popisované ako tzv. kolové jamy). Evidentnými príkladmi sú **objekty 3/2000** a **9/2000** (obr. 52: 3; 54). Takáto jama existovala zrejme tiež v priestore sondy E, ale výskumy tam ešte neboli ukončené. Všeobecne majú okrúhle tvary pokiaľ ide o vodorovné a kužeľovité prierezy, v prípade zvislých profilov. Od dnešného povrchu boli zahĺbené do hĺbky 90-100 cm. Ich priemer je okolo 50-60 cm. V ich výplni neboli nájdené žiadne pamiatky. Pozorovateľným pozostatkom zatlčených drevených stĺpov boli veľké kruhové zafarbenia nepatrnej hrúbky (10-15 cm), zaregistrované v sonde C (**objekty 4, 5 a 6/2000**).

Opis nálezov

Počas výskumu sa získalo 1 100 ks črepového materiálu. Veľká časť črepov bola nájdená v objekte 2/99A (1030 ks). Získaný keramický materiál z objektu 2/99A sa v podstatnej miere (okolo 90 %) nachádzal v hĺbke 35-85 cm. V súbore sú zastúpené všetky základné skupiny nádob, typické pre raný neolit: 1. misy na dutej nôžke, 2. misy s kónickými stenami, 3. hlboké baňaté misy, 4. nádoby s hrdlom, 5. hrnce, 6. nízke hrubostenné misy-pekáče, 7. drobné hlinené výrobky.

1. Prítomnosť tejto skupiny je doložená fragmentmi z prechodu dutej nôžky k vlastnej mise, ktorých priemer sa v tomto bode pohybuje od 34 do 102 mm. Nôžky majú kónický, resp. slabo zvoncovitý tvar. U mís možno predpokladať štvoruholníkovitú formu ústia. Na jednom exemplári sa zachovali stopy po čierno maľovaných šikmých líniách.

2. Z črepového materiálu možno usudzovať na výrobky rôznej výšky, tvaru a priemeru. Typickým znakom takmer všetkých kónických mís boli štvoruholníkovité ústia. Na povrchu 12 ks črepov sú zachované negatívne stopy po maľovaní.

3. Nádoby tejto skupiny majú rovné, resp. slabo zaokrúhlené ústia. Aj u nich rozoznávame štvoruhlovito vypracované ústia. Zachovala sa iba rytá výzdoba (krokvica, nízka vlnovka, lalokovité útvary). U časti rytej výzdoby predpokladáme kombináciu s maľbou.

4. Baňaté misy s rôzne vysokým hrdlom (35-70 mm) sú v obj. 2/99A výrazným typom. Telo nádob je štvoruhlovito formované okrúhlymi vydutinami vytláčanými z vnútornej strany. Vydutie je na povrchu zvýrazňované nízkymi výčnelkami. Vyskytujú sa aj malé kolienkovité ušká. Na povrchu sa zachovali nevýrazne zvyšky maľovanej výzdoby.

5. Zlomky hrncovitých nádob predstavuje stredne hrubá až hrubostenná keramika (17-20 mm). V použitom materiáli sa vyskytuje veľký počet organických a minerálnych prímesí. Výzdobu tvoria prstové jamky a ryté vlnovky, ktoré sa spravidla nachádzajú pod okrajom ústia. Dvojité prsovité výčnelky sú v hornej tretine nádoby. Zriedkavo sa objavuje obsadené dno. Na menší zásobnicovitý tvar poukazuje časť valcovitého hrdla.

6. Nádoby tohoto typu sú reprezentované jedným fragmentom s nízkymi a výraznými prsovitými výčnelkami.

7. Do skupiny drobných hlinených výrobkov patria predmety s dekoratívnou funkciou, ako hlinené prívesky, približne kruhového tvaru. Vyrobené boli z črepov tenkostenných a stredne hrubých nádob čiastočným upravením hrán a prevŕtaním otvoru v ich strede. V úplnosti sa zachovalo osem ks záveskov (∅ 30-60 mm). Na jednom exemplári sú stopy maľovaných línií. Vo fragmentárnom stave je ďalších 10-11 ks záveskov. Na dvoch z nich bol otvor iba naznačený na vnútornej strane. Z iných výrobkov s charakterom ozdôb spomenieme dva hlinené prívesky v tvare zubov a tri úlomky hlineného náramku.

Za zvláštny keramický tvar možno považovať valcovitý fragment (dĺ. 50 mm).

Na základe morfologických rozdielov, použitej technológie ako aj zo zachovaných ornamentov je možné keramický materiál z objektu 2/99A zaradiť do obdobia raného neolitu (skupina Kopčany - AVK II). Keramika bola nájdená v malom množstve aj v nasledujúcich objektoch: 2/99B (12 ks), 3/99 (5 ks), 1/2000 (15 ks), 2/2000 (34 ks) a 8/2000 (štyri ks). Mimo objektov bolo odkrytých iba 12 ks črepového materiálu. Črepy majú korodovaný povrch, čo sťažuje ich datovanie. Spoľahlivo ich možno zaradiť do obdobia neolitu a nezdá sa, že by sa zásadným spôsobom líšili od keramiky z objektu 2/99A.

Preskúmané objekty poskytli veľký počet kamennej, najmä obsidiánovej industrie. Táto surovina, pochádzajúca zo Zemplínskych vrchov, bola donesená vo forme surových hlúz a spracovávaná na mieste. Výroba má úštepový charakter, pričom počet retušovaných nástrojov je pomerne malý. Sporadicky sa vyskytujú suroviny importované zo severu. Ide tu predovšetkým o radiolarit a stopové množstvo jurského a čokoládového (trapéz!) pazúrika z južného Poľska. Takmer zo všetkých objektov sa podarilo získať vzorky uhlíka, podobne ako aj z niektorých prírodných vrstiev. Odobraný bol taktiež veľký počet pôdnych vzoriek s cieľom urobiť geomorfologickú a pedologickú analýzu. Náhodne sa robilo preplavovanie výplní väčšiny objektov. Veríme, že analýzy podstatne obohatia naše poznatky týkajúce sa existencie ranoneolitickej osady v Moravanoch.

Preklad z poľštiny: G. Zoričáková

SLOWAKISCH-POLNISCHE AUSGRABUNG DER NEOLITHISCHEN SIEDLUNG IN MORAVANY (Bez. Michalovce). Im August 2000 wurde eine slowakisch-polnische archäologische Grabung auf der neolithischen Siedlung in Moravany, Lage Stredné polo realisiert (Abb. 51). Die untersuchte Fläche betrug 299 cm^2 und war in fünf Schnitte aufgeteilt (A-E; Abb. 52: 1). In den Schnitten wurden 14 anthropogene Objekte unterschiedlicher Typen festgestellt Am ausgeprägtesten waren: Obj. 2/99 A (Abb. 52: 2), aus welchem zahlreiches Scherbenmaterial und Obsidianindustrie stammt, Obj. 2/2000, das in den oberen Schichten mit dem Obj. 8/2000 verbunden war (Abb. 53: 1). Während sich die Grundrisse der erwähnten Gruben sehr deutlich skizzierten, lieferte das Profil der Südwand im Schnitt C Umrisse mit unausgeprägten Konturen. Verknüpft mit dem angeführten Problem war auch das Objekt 3/99. Zu den erwähnten Typen der Objekte gehört auch die Grube 2/99 B (Abb. 52: 4). Die nicht großen Objekte 4/99 (Abb. 53: 2) und 1/2000 (Abb. 53: 3) enthielten eine relativ große Menge von Lehmverputzklümpchen. Das Gebilde 1/2000 repräsentierte etwa den Rest einer ovalen Feuerstelle, wovon eine ausgeprägte dunkle, verbackene dünne Lehmschicht im unteren Teil des Objektes zeugt. Eine andere Kategorie von Objekten bilden sog. Pfostengruben. Ein Beispiel repräsentieren die Gebilde 3/2000 und 9/2000 (Abb. 52: 3; 54). Sie reichen bis zu 90-100 cm Tiefe und haben einen Durchmesser von 50-60 cm. Ähnlich interpretiert sind auch die Reste nicht großer kreisförmiger Verfärbungen im Schnitt C von nur 10-15 cm Mächtigkeit (Obj. 4, 5 und 6/2000). Die reichste Kollektion von Scherbenmaterial ergab das Obj. 2/99 A (1030 St.), das der Autor in das Frühneolithikum reiht (Gruppe Kopčany-AVK II). In den restlichen Objekten war Keramik nur durch weniges und stark korrodiertes Material vertreten. Vorausgesetzt wird jedoch eine nahestehende zeitliche Position zum Scherbenmaterial aus Obj. 2/99 A. In der Steinindustrie dominieren Obsidianartefakte, die aus den Zempliner Bergen in Form von Rohstoffknollen importiert und auf der Fundstelle verarbeitet wurden. Sporadisch erschien auch von Norden her importierter Rohstoff (z. B. Feuerstein aus Polen).

NÁLEZ DVOCH BRONZOVÝCH IHLÍC Z HERMANOVIEC NAD TOPĽOU

Mária Kotorová-Jenčová

Hermanovce nad Topľou (okr. Vranov nad Topľou), poloha Vrch Oblík, severný svah, náhodný nález, doba bronzová mladá. Uloženie nálezu: Vlastivedné múzeum, Hanušovce nad Topľou.

V marci 2000 našli T. Fabián z Hermanoviec nad Topľou a J. Mičko z Bystrého v zalesnenom teréne na severnom svahu vrchu Oblík v katastri obce Hermanovce nad Topľou dve masívne ihlice s kotúčovitou hlavicou s nevýrazným tŕňom a vývalkovite členeným krčkom. Medzi troma kotúčovitými vývalkami, ktorých priemer sa smerom nadol zmenšuje, je jemná rytá výzdoba pozostávajúca z obvodových línií. Pod najnižším vývalkom je podobná výzdoba v šírke 35 mm, dvakrát prerušená jemne rytým obvodovým vetvičkovým ornamentom (obr. 55). Ihlice sú takmer identické, rozdiely sú iba v dĺžke ihly a v priemere hlavice. Nálezcovia zlomili ihlu jednej z ihlíc pri jej očisťovaní a následnom ohýbaní. Rozmery ihlíc: ∅ hlavíc 25 mm, resp. 22 mm; dl. 340 mm, resp. 315 mm; ∅ ihly v mieste lomu 5 mm.

Ihlice s kotúčovitou hlavicou so stredovým, často dosť výrazným, tŕňom nachádzame tak v hroboch ako aj v depotoch pilinskej kultúry, prevažne vo východnej oblasti jej rozšírenia. Chronologicky sú zaraďované od BB2(BC1) až po HA1, pričom jednoznačne mladšie sú ihlice s výrazne profilovaným krčkom (*Furmánek 1977*, 281). K takým patria napr. analogické nálezy k ihliciam z Hermanoviec nad Topľou z depotu pilinskej kultúry z lokality Pétervására v Maďarsku, kde sa vyskytli štyri ihlice s podobne formovanou hlavicou a krčkom, pričom majú výraznejší tŕň, ale iba dva vývalky (*Kemenczei 1984*, Taf. LI. 12 - 15). Veľmi podobné sú nálezy hlavíc ihlíc z "O"reglaku (*Mozsolics 1985*, 164, Taf. 84. 19) a Alsódobszy (*Mozsolics 1985*, 86, Taf. 167. 6,7). Považované sú za charakteristické pre horizont Kurd (*Mozsolics 1985*, 67).

Ihlice z Hermanoviec nad Topľou sú zaujímavé aj v kontexte skôr nájdených bronzov z tejto lokality, pretože z vrchu Oblík je to už štvrtý známy nález bronzových predmetov (*Kotorová-Jenčová a kol. 1998*, 40-41). Prvý nález - depot, v ktorom boli "kopije, sekerky, závitnice a iné" - sa roztratil v 30-tych rokoch 20. stor., ďalšie dva - sekerka s tuľajkou a depot troch bronzových náramkov - sú

uložené vo Vlastivednom múzeu v Hanušovciach nad Topľou. Uvedené predmety sú iba rámcovo datované do mladšej až neskorej doby bronzovej. Chronologické postavenie popísaných bronzových ihlíc možno na základe analógií, ako aj výraznej profilácie krčku upresniť a zaradiť ich do HA1.

L i t e r a t ú r a
Furmánek 1977 - V. Furmánek: Pilinyer Kultur. Slov. Arch. 25, 1977, 251-370.
Kemenczei 1984 - T. Kemenczei: Die Spätbronzezeit Nordostungarns. Budapest 1984.
Kotorová-Jenčová a kol. 1998 - M. Kotorová-Jenčová a kol: Hanušovce nad Topľou. b. m. v. 1998
Mozsolics 1985 - A. Mozsolics: Bronzefunde aus Ungarn. Budapest 1985.

FUND ZWEIER BRONZENADELN IN HERMANOVCE NAD TOPĽOU (Bez. Vranov nad Topľou). Im Gemeindekataster von Hermanovce nad Topľou (Bez. Vranov nad Topľou) fand man auf dem Nordhang des Hügels Oblík im Gebirge Slanské vrchy zufällig auf der Oberfläche im waldigen Gelände zwei bronzene Scheibenkopfnadeln mit ausgeprägtem zentralen Dorn und wulstartig gegliedertem, fein ritzverziertem Hals (Abb. 55). Die Nadeln sind bis auf die Länge des Schaftes und den Kopfdurchmesser beinahe identisch. Von der Fundstelle ist dies bereits der vierte Fund von Bronzegegenständen. Die Nadeln gehören chronologisch in die jüngere Bronzezeit (HA1).

NÁLEZY Z GBELIEC

Ivan K u z m a

G b e l c e (okr. Nové Zámky), kataster obce, obhliadka novozistených polôh, eneolit, doba bronzová, rímsko-provinciálne obdobie, 13.-15. stor. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V lete r. 2000 oznámil do AÚ SAV J. Medveď z Gbeliec otvorenie novej nelegálnej pieskovej bane, v ktorej sa nachádzajú archeologické nálezy. Na mieste nálezov sme vykonali obhliadku a zároveň sme prevzali i ďalší materiál, pochádzajúci z viacerých polôh v katastri obce. Hoci z Gbeliec sú známe z minulosti viaceré nálezy, vo všetkých týchto prípadoch ide o novozistené polohy.

a) poloha P i e s k o v ň a, južne od Parížskych močiarov, na nízkej pieskovej dune (obr. 60: 1: 1). Pri obhliadke sme konštatovali, že pieskovou jamou s rozmermi asi 10x15 m a hĺbkou 2,3 m bol úplne zničený minimálne jeden objekt skupiny Kosihy-Čaka. V stene pieskovne bolo možné sledovať už iba zvyšky jamy baňatého tvaru s hĺbkou 200 cm od úrovne terénu a šírkou asi 120 cm. V protilahlej stene sa nachádzali stopy možno ďalšieho objektu. Okrem nálezov zozbieraných J. Medveďom sme už ďalšie nezistili. V materiáli sú zastúpené najmä hrncovité nádoby, ale i šálky a misky, jedným fragmentom je zastúpená i miska na nôžke s bielo inkrustovanou výzdobou (obr. 59: 1-10).

b) poloha S e v e r n ý o k r a j P a r í ž s k y c h m o č i a r o v I (obr. 60: 1: 2). Prevažnú časť črepového materiálu z tejto polohy možno položiť do 13.-15. stor., niekoľko črepov patrí azda do doby bronzovej (obr. 60: 2-6).

c) poloha Z a p o s l e d n ý m i d o m a m i na severnom okraji obce na nízkej pieskovej dune (obr. 60: 1: 3). Z tejto polohy pochádzajú dve mince z doby rímskej: bronzový denár Antonina Pia a strieborný, bližšie neurčený denár. Obe mince sa nachádzajú vo vlastníctve J. Medveďa.

d) poloha T a b á n o v a u l., severná časť, presnejšie miesto nálezu nie je možné lokalizovať (obr. 60: 1: 4). Z ryhy pre plyn pochádza dávnejšie vyzdvihnutá detská kostra bez ďalších nálezov. Podľa sprostredkovaných informácií už v minulosti sa na Tabánovej ul. našli ľudské kosti, je teda predpoklad, že sa tu môže nachádzať zatiaľ bližšie nešpecifikované pohrebisko.

e) poloha S e v e r n ý o k r a j P a r í ž s k y c h m o č i a r o v II (obr. 60: 1: 5). Črepový materiál z tejto polohy možno datovať do eneolitu, doby bronzovej(?) a do rímsko-provinciálneho obdobia (obr. 60: 7-9).

f) poloha N i ž n ý r y b n í k, severne od kanála Paríž (obr. 60: 1: 6). Črepový materiál je značne drobný a nevýrazný, zastúpené sú praveké i stredoveké, bližšie neurčiteľné črepy. Pozornosť si zasluhujú azda iba dva z nich. Oba majú prevŕtaný otvor, jeden slúžil zrejme ako praslen, druhý -

okrajový, svedčí skôr o oprave nádoby, ale nemožno vylúčiť ani funkciu praslena (obr. 60: 11-12). Okrem črepového materiálu je z tejto polohy i vyhladená, opracovaná kosť, pôvodne pravdepodobne plniaca funkciu korčule.

FUNDE AUS GBELCE (Bez. Nové Zámky). Im Sommer des J. 2000 wurde eine Begehung des Sandbergwerks durchgeführt, wo archäologische Funde vorgefunden werden. Zugleich wurde auch weiteres Material von mehreren Lagen im Gemeindekataster gewonnen: a) Lage Pieskovňa, südlich der Sümpfe Parížske močiare, auf einer niedrigen Sanddüne (Abb. 60: 1). Bei der Begehung wurde festgestellt, dass die Sandgrube von etwa 10x15 m Ausmaß und 2,3 m Tiefe mindestes ein Objekt der Kosihy-Čaka-Gruppe vollkommen vernichtet hat. In der Sandgrubenwand konnten nur noch Reste einer bauchigen Grube von 200 cm Tiefe vom Geländeniveau und von etwa 120 cm Breite verfolgt werden. In der gegenüberliegenden Wand befanden sich Spuren vielleicht eines weiteren Objektes. Das Material enthielt vor allem topfförmige Gefäße, aber auch Tassen und Schüsseln, durch ein Fragment war auch eine Fußschüssel mit weißinkrustierter Verzierung vertreten (Abb. 59: 1-10). b) Lage Nordrand der Sümpfe Parížske močiare (Abb. 60: 1: 2). Datierbar ist der überwiegende Teil des Scherbenmaterials aus dieser Lage in das 13.-15. Jh. und einige Scherben gehören etwa in die Bronzezeit (Abb. 60: 2-6). c) Lage Za poslednými domami, am Nordrand der Gemeinde auf einer niedrigen Sanddüne (Abb. 60: 1: 3). Aus dieser Lage stammen zwei römische Münzen, es handelt sich um einen Bronzedenar des Antoninus Pius und einen silbernen, nicht näher bestimmten Denar. Beide Münzen sind im Besitz von J. Medveď. d) Lage Tabánova ul., Nordteil, die genauere Stelle des Fundes kann nicht ermittelt werden (Abb. 60: 1: 4). Aus der Gasleitungsrinne stammt ein seit längerem geborgenes Kinderskelett ohne weitere Funde. Nach mitgeteilten Informationen wurden bereits in der Vergangenheit in der genannten Gasse Menschenknochen gefunden, es besteht also die Voraussetzung, dass sich hier ein bisher nicht näher spezifiziertes Gräberfeld befunden haben konnte. e) Lage Nordrand von Parížske močiare (Abb. 60: 1: 5). Datierbar ist das Scherbenmaterial aus dieser Lage in das Äneolithikum, in die Bronzezeit (?) und in die provinzial-römische Zeit (Abb. 60: 7-9). f) Lage Nižný rybník, nördlich des Kanals Paríž (Abb. 60: 1: 6). Das Scherbenmaterial ist klein und unausgeprägt, vertreten sind urzeitliche und mittelalterliche, näher unbestimmbare Scherben, beachtenswert sind etwa nur zwei von ihnen. Beide weisen ein Bohrloch auf, eine von ihnen diente offenbar als Spinnwirtel, die zweite - eine vom Rand, zeugt eher von einer Ausbesserung des Gefäßes, doch kann auch nicht die Funktion eines Spinnwirtels ausgeschlossen werden (Abb. 60: 11-12). Außer dem Scherbenmaterial stammt von dieser Lage auch ein geglätteter bearbeiteter Knochen, der wahrscheinlich die Funktion ursprünglich eines Schlittknochens erfüllte.

NÁLEZ DELENEJ MISY BADENSKEJ KULTÚRY Z KOMJATÍC

Ivan Kuzma

Komjatice (okr. Nové Zámky), poloha Horná ul. 30, eneolit, badenská kultúra. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V októbri r. 2000 sa pri kopaní vodovodnej šachty našlo v hĺbke 130-170 cm väčšie množstvo črepového materiálu. Z tohto množstva sa, žiaľ, zachovala iba časť dvojdielnej misy badenskej kultúry, ktorú zobral syn nálezcu do školy, odkiaľ sa prostredníctvom učiteľa J. Gálika dostala do AÚ SAV v Nitre.

Nálezisko sa nachádza v severnej časti obce, na pravom brehu starej Nitry, na nízkej terase, prevyšujúcej úroveň rieky asi o 3 m (obr. 61: 1). Nachádza sa približne 500 m južne od polohy Ryžovisko, kde bolo v r. 1974 zistené sídlisko badenskej kultúry, halštatskej kultúry a stredoveku (*Točík 1978*, 247). Podobne i na vedľajšej parcele, za domom č. 30 (vzdialenosť asi 60 m), sa pri hĺbení pivnice už v r. 1980 našli dva hroby maďarovskej kultúry, ako i praveké a stredoveké kultúrne vrstvy (*Točík 1981*, 304-305).

Z delenej misy sa zachovala iba menšia časť s priečkou a tunelovitým uchom, gombíkovité výčnelky sa nezachovali (obr. 61: 2). Podľa zachovaného fragmentu možno usudzovať, že je analogická s misou z objektu 102 z Kamenína a patrí k typu IVa podľa Nevizánskeho (*Nevizánsky 2001*), teda do klasickej fázy badenskej kultúry.

Literatúra

Nevizánsky 2001 - G. Nevizánsky: Delené misy badenskej kultúry. In: Pravěk. Supplementum 8. Brno 2001, 311-318.

Točík 1978 - A. Točík: Záchranný výskum v Komjaticiach. AVANS 1977, 1978, 246-272.

Točík 1981 - A. Točík 1981: Prieskumy a záchranné výskumy na juhozápadnom Slovensku v roku 1980. AVANS 1980, 1981, 296-311.

FUND EINER GETEILTEN SCHÜSSEL DER BADENER KULTUR AUS KOMJATICE (Bez. Nové Zámky). Im Oktober des J. 2000 fand man beim Ausheben eines Wasserleitungsschachtes in 130-170 cm Tiefe eine größere Menge Scherbenmaterials. Von dieser Menge erhielt sich leider nur ein Teil der zweiteiligen Schüssel der Badener Kultur, die übrigen Scherben wurden weggeworfen, "weil sie nicht zusammenstellbar waren". Die Fundstelle liegt im Nordteil der Gemeinde, auf dem rechten Ufer des alten Nitra-Laufes auf einer niedrigen Terrasse. Sie befindet sich beiläufig 500 m südlich der Lage Ryžovisko, wo im J. 1974 eine Siedlung der Badener Kultur, der Hallstattkultur und aus dem Mittelalter festgestellt wurde (Točík 1978, 247). Ähnlich stieß man auch auf der benachbarten Parzelle, hinter dem Haus Nr. 30 (in etwa 60 m Entfernung), beim Ausheben eines Kellers bereits im J. 1980 auf zwei Gräber der Maďarovce-Kultur wie auch auf urzeitliche und mittelalterliche Kulturschichten (Točík 1981, 304-305). Von der geteilten Schüssel verblieb nur ein kleinerer Teil mit der Scheidewand und einem Tunnelhenkel, die Knopfbuckel erhielten sich nicht. Nach dem erhaltenen Fragment kann geurteilt werden, dass die Schüssel mit jener aus dem Objekt 102 in Kamenín analog ist und zum Typ IVa nach Nevizánsky gehört (Nevizánsky, im Druck), also in die klassische Phase der Badener Kultur.

HROB Z NITRY-DOLNÝCH KRŠKÁN

Ivan Kuzma

Nitra (okr. Nitra), časť Dolné Krškany, sídlisko, mladá doba bronzová, čakanská kultúra; ojedinelý hrob/pohrebisko(?), včasný stredovek - 10. stor. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Dňa 2. novembra 2000 bol do AÚ SAV v Nitre ohlásený nález kostry v Nitre-Dolných Krškanoch, zistený pri kopaní jamy pre vodovodnú šachtu. Nálezisko sa nachádza na pravobrežnej nízkej terase rieky Nitra. Vzdialenosť od rieky je asi 150 m. Nález kostí bol pôvodne nahlásený na políciu. Privolaná súdna lekárka však našťastie včas rozoznala, že ide o nález spadajúci do kompetencie archeológov. Vykopaná nepravidelná jama pre šachtu a prívodný elektrický kábel bola rozšírená tak, aby bolo možné zistiť hrobovú jamu. Keďže však hrob bol zapustený do tmavohnedej až čiernej vrstvy, resp. staršieho objektu, podarilo sa zachytiť iba obrys jej dna so zachovanými rozmermi 60x165 cm v hĺbke 60-75 cm od povrchu. Úprava dna sa nezistila.

Kostra ženy ležala v natiahnutej polohe na chrbte, s rukami pozdĺž tela, orientovaná v smere V-Z s hlavou na západ. Výkopom pre elektrický kábel bola narušená pravá horná končatina a lebka. Na vnútornej strane, pri kolene pravej nohy, sa našiel železný nožík (obr. 62: 3: 1; 62: 4), pri pravom ramene dva koráliky (obr. 62: 3: 2; 62: 5, 6) a nádoba porušená už predchádzajúcim výkopom (obr. 62: 3: 3; 62: 7).

Opis nálezov

1. Hrncovitá nádoba bledšej hnedej až tmavosivej farby. Materiál s obsahom piesku. Max. ∅ v hornej tretine výšky. Pod hrdlom dva žliabky, na max. výduti viacnásobné žliabkovanie. V. 190 mm, ∅ ústia 145 mm, max. ∅ 175 mm, ∅ dna 94 mm (obr. 62: 7).

2. Čepeľ železného nožíka so zachovanými zvyškami dreva. Dĺ. 75 mm, š. 13 mm (obr. 62: 4).

3. Korálik kotúčovitého tvaru zo sklenej pasty (nie je vylúčené, že ide o keramické jadro) modrej farby s bielymi očkami, s excentricky umiestneným šikmým otvorom. ∅ 17 mm (obr. 62: 5).

4. Korálik okrúhleho tvaru zo sklenej pasty. ∅ 12 mm (obr. 62: 6).

Na základe uvedených nálezov možno hrob datovať do obdobia včasného stredoveku, do 10. stor.

Ako bolo spomenuté, hrob bol zapustený do tmavej vrstvy, resp. rozsiahlejšieho objektu, ktorý nebolo možné bližšie ohraničiť. Zo zásypu sa získal materiál jednotného charakteru, v ktorom sú zastúpené misky, hrncovité nádoby i hrubostenné zásobnice. Guľovitý, dobre vypálený predmet mohol slúžiť azda ako gula do praku (obr. 63). Okrem črepového materiálu sa našiel i hrot bronzového šidla s dĺžkou

20 mm. Materiál zodpovedá doterajším poznatkom o osídlení v oblasti Nitry a možno ho položiť do obdobia velaticko-podolskej fázy.

EIN GRAB AUS NITRA-DOLNÉ KRŠKANY (Bez. Nitra). Beim Ausheben der Grube für einen Wasserleitungsschacht beim Neubau eines Familienhauses in Nitra, Teil Dolné Krškany, wurde ein Skelett festgestellt. Die Fundstelle liegt auf der rechtsseitigen niedrigen Terrasse des Nitra-Flusses, in 138 m H. ü. d. M. Die Entfernung vom Fluss beträgt etwa 150 m. Die ausgehobene unregelmäßige Grube für den Schacht und die elektrische Kabelleitung wurde so erweitert, um die Grabgrube feststellen zu können. Da jedoch das Grab in einer dunkel braunen bis schwarzen Schicht, bzw. in einem älteren Objekt eingetieft war, konnte nur der Umriss seiner Sohle mit den erhaltenen Ausmaßen 60x165 cm in 60-75 cm Tiefe von der Oberfläche erfasst werden. Die Gestaltung der Sohle wurde nicht festgestellt. Das Skelett einer Frau hatte gestreckte Rückenlage mit den Armen entlang des Körpers und der Orientierung O-W mit dem Kopf nach Westen. Bei der Aushebung der Rinne für die elektrische Kabelleitung wurden der rechte Oberarm und der Schädel gestört. An der Innenseite des rechten Knies fand man ein Eisenmesser, beim rechten Arm zwei Perlen und ein Gefäß, das schon bei der vorangehenden Ausschachtung gestört wurde. Beschreibung der Funde: 1. Topfförmiges Gefäß von hellerer brauner bis dunkelgrauer Farbe aus sandgemagertem Material, max. Dm. im oberen Drittel der Höhe. Unter dem Hals zwei Rillen, auf der größten Bauchweite mehrfache Kanneluren, H. 190 mm, Mdm. 145 mm, max. 175 mm, Stfl. 94 mm. 2. Klinge eines Eisenmessers mit erhaltenen Holzresten, L. 75 mm, Br. 13 mm. 3. Scheibenförmige Perle aus grüner Paste (es ist nicht ausgeschlossen, dass sie einen Tonkern hatte), von blauer Farbe mit weißen Augen, mit exzentrisch untergebrachtem schrägen Fädelloch, Dm. 17 mm. 4. Runde Perle aus grüner Glaspaste, Dm. 12 mm. Anhand der angeführten Funde kann das Grab in das Frühmittelalter, in das 10. Jh. datiert werden. Wie erwähnt wurde, befand sich das Grab in einer dunklen Schicht, bzw. in einem umfangreichen Objekt, das nicht näher umgrenzt werden konnte. Die Verfüllung ergab ein Material von einheitlichem Charakter, in welchem Schüsseln, topfförmige Gefäße und dickwandige Vorratsgefäße vertreten waren. Ein kugelinger, gut gebrannter Gegenstand konnte etwa als Schleuderkugel gedient haben (Abb. 63). Außer Scherbenmaterial gewann man auch die Spitze einer Bronzeahle von 20 mm Länge. Das Material entspricht den bisherigen Erkenntnissen über die Besiedlung des Nitraer Gebietes und datierbar ist es in die Zeit der Velatice-Podoler Phase.

HROB Z DOBY HALŠTATSKEJ Z MUŽLE

Ivan Kuzma

M u ž l a (okr. Nové Zámky), intravilán obce, doba halštatská. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V októbri 2000 oznámil starosta obce K. Drapák do AÚ SAV v Nitre nález nádob z intravilánu obce. Nádoby boli získané počas akcie vyhľadávania hrobov nemeckých vojakov. "Výskum" urobila Spoločnosť starostlivosti o nemecké vojnové hroby, sídliaca v Prešove, ktorá je pobočkou Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge so sídlom v Kasseli. Miesto nálezu (obr. 64: 1: 1) sa nachádza v obci pri hlavnej ceste Komárno - Štúrovo, na okraji dunajskej terasy, ktorá sa tiahne od Štúrova až po obec Búč. Leží v nadm. v. 114 m a nad Mužlianskym potokom, pretekajúcim pod terasou, má prevýšenie 8 m. V minulosti tu stál drevený bufet, ktorý bol teraz odstránený. Pri obhliadke miesta nálezu bolo skonštatované, že terén je už upravený a splanírovaný. Podľa vyjadrenia starostu by sa malo v hľadaní v budúcnosti pokračovať. Bližšie nálezové okolnosti nie sú známe, zachovali sa iba dve nádoby, o kostre nevedia podať žiadne informácie. Na základe známych skutočností však možno predpokladať, že išlo o detský hrob.

Opis nálezov

1. Nádoba 1 (obr. 64: 2) - miniatúrna v ruke robená nádobka vázovitého tvaru, pomerne hrubo vypracovaná, okrovej až sivej farby, dobre vypálená, bez výzdoby. Rozmery: v. 75 mm, ∅ ústia 45 mm, max. ∅ 73 mm, ∅ dna 30 mm.

2. Nádoba 2 (obr. 64: 3) - malá v ruke robená nádobka hrncovitého tvaru, pomerne hrubo vypracovaná, tmavšej sivej farby, dobre vypálená. Pod okrajom je zdobená nechtovaním a štyrmi symetricky umiestnenými výčnelkami, v strede pretlačenými. Rozmery: v. 90 mm, ∅ ústia 90 mm, ∅ dna 50 mm.

Keramika zodpovedá nálezom z pohrebísk, resp. hrobov zo stupňa HaC ako ich poznáme z územia JZ Slovenska z Hurbanova, Malých Kosíh, Modrán a ďalších. Je pravdepodobné, ak vychádzame z ostatných známych nálezov, že okrem dvoch zachovaných nádob sa vyskytovali v hrobe i ďalšie. Analogická miniatúrna nádobka, i čo do rozmerov, sa našla v hrobe 65/56 v Hurbanove, porovnateľné hrncovité nádoby sa vyskytujú častejšie (*Paulík 1958*). Rovnaké zastúpenie foriem nádob, doplnené však o väčšiu vázovitú nádobu, sa vyskytlo i v hrobe z Preselian, okr. Nitra (ústna informácia L. Veliačika). V súčasnosti nie je možné určiť, do akej miery sa dajú dať uvedené nálezy do súvisu s pohrebiskom podolskej kultúry (*Novotná 1956*), ktoré sa nachádzalo na východnom okraji obce Mužla, vo vzdialenosti asi 600 m (obr. 64: 1: 2), a ktorého rozsah bližšie nepoznáme.

Literatúra

Novotná 1956 - M. Novotná: Žiarové halštatské pohrebisko v Mužle. Slov. Arch. 4, 1956, 213-232.

Paulík 1958 - J. Paulík: Nové hrobové nálezy z mladšej doby halštatskej na juhozápadnom Slovensku. Slov. Arch. 6, 1958, 361-379.

GRAB AUS DER HALLSTATTZEIT IN MUŽLA (Bez. Nové Zámky). Im Oktober 2000 meldete der Gemeindebürgermeister Funde von Gefäßen aus dem Intravillan der Gemeinde. Gewonnen wurden sie während der Aktion des Suchens von deutschen Soldatengräbern. Die Stelle des Fundes befindet sich in der Gemeinde bei der Hauptstraße Komárno-Štúrovo am Rand einer Donauterrasse, in 114 m H. ü. d. M. Bei der Besichtigung der Fundstelle wurde konstatiert, dass das Gelände bereits gestaltet und planiert war. Die näheren Fundumstände sind nicht bekannt, und erhalten blieben nur zwei Gefäßchen, über ein Skelett bestehen keine Informationen. Aufgrund dieser Tatsachen ist jedoch etwa anzunehmen, dass es sich um ein Kindergrab gehandelt hat. Die Keramik entspricht den Funden aus Gräberfeldern, bzw. Gräbern aus der Stufe Ha C, wie wir sie aus dem Gebiet der SW-Slowakei kennen. Es ist wahrscheinlich, dass sich außer den zwei erhaltenen Gefäßen auch weitere im Grab befanden. Ein analoges Miniaturgefäß fand man im Grab 65/56 in Hurbanovo, vergleichbare topfförmige Gefäße kommen häufiger vor (Paulík 1958). Eine gleiche Vertretung von Gefäßformen, ergänzt jedoch um ein größeres vasenförmiges Gefäß, ist im Grab aus Preselany, Bez. Topoľčany, vorgekommen (mündliche Information L. Veliačiks). Gegenwärtig kann nicht bestimmt werden, inwieweit die angeführten Funde mit einem Gräberfeld der Podoler Kultur in Zusammenhang gebracht werden können (Novotná 1956), das sich am Ostrand der Gemeinde Mužla in etwa 600 m Entfernung befand.

NÁLEZY Z OČKOVA

Ivan Kuzma

Očkov (okr. Piešťany), sídlisko, pravek, stredovek, 13.-15. stor., novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V auguste 2000 oznámil do AÚ SAV v Nitre starosta obce E. Cagala, že na obecnom úrade sú uložené archeologické nálezy, nájdené v katastri obce. Ako sme zistili pri návšteve v Očkove, nešlo o ojedinelé nálezy, ale o zbery miestneho záujemcu J. Andrejkoviča, ktoré robil už dávnejšie.

Nálezisko sa nachádza SZ od obce a asi 800 m JJZ od známej očkovskej mohyly (obr. 65: 1). Južne orientovaný svah (nadm. v. 173-210 m) tvorí akýsi ostroh, oddelený na JZ úvozom. Na JV strane sa nachádzala pred rekultiváciou močarina, podľa starostu bol v minulosti čiastočne upravovaný aj svah.

Materiál pochádzajúci z viacerých zberov nie je veľmi výrazný, nachádzajú sa v ňom praveké, bližšie nedatovateľné črepy, štiepaná industria a mazanica. Jeho prevažnú väčšinu tvoria nálezy

z obdobia stredoveku, z 13.-15. stor. Zastúpená je i mazanica a niekoľko pravekých, bližšie nedatovateľných črepov, ako i novoveké nálezy (obr. 65: 2-9).

FUNDE AUS OČKOV (Bez. Piešťany). Lesefunde, die von einer Fundstelle etwa 800 m südwestlich von dem bekannten Očkover Hügelgrab stammen (Abb. 65: 1). Das aus mehreren Geländebegehungen stammende Material ist nicht sehr ausgprägt, es enthält urzeitliche, näher undatierbare Scherben, Spaltindustrie und Lehmverputz, den Großteil bilden Funde aus dem Mittelalter, aus dem 13.-15. Jh. Vertreten sind auch Lehmverputz und mehrere urzeitliche, näher undatierbare Scherben wie auch neuzeitliche Funde (Abb. 65: 2-9).

VÝSKUM NA STAVBE VEĽKOOBCHODU METRO V NITRE-MLYNÁRCIACH

Ivan K u z m a

N i t r a (okr. Nitra), časť M l y n á r c e, výskum, sídlisko, paleolit, neolit, lengyelská kultúra, doba bronzová, stredovek, 13. stor., novovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Veľkoplošný výskum v Nitre-Mlynárciach, vyvolaný stavbou veľkoobchodu, sa uskutočnil v dňoch 16. februára až 8. mája 2000. Pre stavbu veľkoobchodu patriaceho do obchodnej siete Metro, bola vybraná dobrá komerčná poloha, po ľavej strane cesty na Hlohovec, asi 400 m od nadjazdu nad cestou v smere do Bratislavy.

Nálezisko leží na pravej strane svahu pozdĺžneho chrbta, klesajúceho od SZ smerom na JV. Samotný svah je orientovaný na juh až JZ, smerom k sútoku Kajsanského kanála a Šúdolského potoka, prevýšenie medzi najvyšším bodom polohy a sútokom potokov je 9 m. Keďže priamo z plochy neboli v dokumentácii AÚ SAV evidované žiadne nálezy a nezískali sa ani novým zberom, urobili sme na ploche geofyzikálne meranie pomocou céziového magnetometra Smartmag SM-4G. Výsledky merania ukázali jednotlivé anomálie, resp. ich zoskupenia, často od seba pomerne vzdialené, ktoré bolo možné považovať za archeologické objekty. Aj na základe tohto zistenia sme preto prikročili k veľkoplošnému výskumu. Keďže z technických dôvodov nebolo možné odhumusovať celú plochu v predstihu, zvolili sme spôsob, pri ktorom boli pomocou UDS až na úroveň podložia začistené 300 m dlhé a 16 m široké pásy. Vzniknuté haldy medzi nimi boli po preskúmaní začistených plôch odstránené a následne boli preskúmané i plochy pod nimi. Celková začistená a preskúmaná plocha predstavovala 4 ha, možno teda povedať, že išlo o dosiaľ najväčšiu jednorazovo skúmanú lokalitu na Slovensku. Celkovo bolo preskúmaných 249 objektov.

Nálezisko leží nielen v komerčne, ale i v archeologicky zaujímavej polohe, kde z blízkeho okolia poznáme viacero lokalít z rôznych období. Mimoriadnu koncentráciu v tejto oblasti však predstavujú lokality z obdobia počiatkov lengyelskej kultúry. Sú to sídlisko a pohrebisko lužianskej skupiny v Lužiankach, vzdialené asi 1000 m (*Novotný 1962*), pohrebisko v areáli Ferenitu (bývalé ACZ), vzdialené asi 600 m (*Novotný 1962*, 20), sídlisko zo stupňa Lengyel I, zistené pri výstavbe nadjazdu na Kyneku (asi 500 m), sídliskové nálezy z koryta rieky Nitry pri moste cez rieku na obchvate mesta (asi 1000 m; *Nevizánsky/Ožďáni 1995*, 101) a posledné v areáli ČSAD, vzdialené asi 2000 m (*Novotný 1962*, 25).

Predpokladali sme preto, že by sa tu mohla nachádzať ďalšia lokalita z tohto obdobia. Predpoklad sa potvrdil, aj keď nie v očakávanom rozsahu. Preskúmali sme iba dva objekty, ktoré možno jednoznačne položiť do lengyelskej kultúry, nachádzajúce sa v hornej časti skúmanej plochy, takmer už na temene kopca, vzdialené od seba až 120 m. V prípade ďalších štyroch až piatich jám bez nálezov je takéto datovanie pravdepodobné na základe výplne objektov, prakticky totožnej s prvými dvoma. V oboch prípadoch išlo o materiálové jamy, v objekte 150 sa našla pri stene jamy i skrčená ľudská kostra bez nálezov.

Najstaršími nálezmi je kolekcia štiepanej industrie, nájdená pri začisťovaní v dolnej časti plochy, v sektore GG/51. Industriu, v ktorej je významne zastúpený obsidián, možno datovať do obdobia paleolitu, čo značí, že ide už o ôsme paleolitické nálezisko z územia Nitry (*Bárta 1993*). Hoci sme v mieste nálezu vyhĺbili i profil do hĺbky 450 cm, ďalšie nálezy sa nezistili, steny profilu taktiež nevy-

kazovali žiadne vrstvy. Možno sa iba domnievať, že nálezy sem boli transportované, azda splachom z vyššie položenej časti lokality.

Doba bronzová bola zastúpená iba jedným objektom, obsahujúcim len niekoľko nevýrazných črepov. Našiel sa tu však jednoduchý bronzový náramok okrúhleho prierezu s otvorenými koncami s priemerom 42x38 mm, ani tento však neumožňuje presnejšie datovanie objektu.

Prevažnú väčšinu preskúmaných objektov môžeme položiť do obdobia 12.-13. stor. Kumulovali sa najmä v spodnej časti plochy. Z typov objektov prevažovali jamy, ktoré by bolo možné označiť za pracovné a zásobnicové. Početné boli chlebové pece, často s rozsiahlymi predpecnými jamami. Iba v jednom prípade sa podarilo preskúmať príbytok, resp. väčší objekt výrobného charakteru. Pôvodné, azda nadzemné obydlia, boli možno zničené hlbokou orbou. Nie je však vylúčené, že obydlia sa nachádzali najmä na druhej strane potoka, vo väčšej vzdialenosti od výrobných objektov, v ktorých sa manipulovalo s ohňom. Preskúmané objekty mohli tak tvoriť výrobnú alebo dielenskú časť tejto rozsiahlej osady. Hoci značná časť objektov bola bez materiálu, zásobné a najmä predpecné jamy obsahovali značné množstvo typologicky bohato zastúpenej keramiky.

Možno jednoznačne konštatovať, že išlo o doteraz najväčší výskum dediny z vrcholného stredoveku na území Slovenska a získané poznatky budú mimoriadne významné pre poznanie tak štruktúry osady, ako i materiálnej náplne obdobia 12.-13. stor. Možno však tiež povedať, že bez zvolenia metódy veľkoplošnej skrývky, s uspokojením sa iba s jednotlivými sondami či plochami, by efekt výskumu bol výrazne obmedzený a fragmentárny.

Literatúra

Bárta 1993 - J. Bárta: Osídlenie Nitry v starej dobe kamennej. In: Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta. Nitra 1993, 5-14.

Nevizánsky/Ožďáni 1995 - G. Nevizánsky - O. Ožďáni: Praveké a včasnohistorické sídliská v Nitre-Mlynárciach. AVANS 1993, 1995, 101-103.

Novotný 1962 - B. Novotný: Lužianska skupina a počiatky maľovanej keramiky na Slovensku. Bratislava 1962.

AUSGRABUNG AUF DER BAUSTELLE DES GROSSHANDELSGESCHÄFTES METRO IN NITRA-MLYNÁRCE. Die großflächige Grabung in Nitra-Mlynárce, hervorgerufen durch den Aufbau des Großshandelsgeschäftes für Unternehmer - Metro, erfolgte in den Tagen vom 16. 2. bis 8. 5. 2000 an der linken Seite der Straße nach Hlohovec, etwa 400 m von der Straßenüberführung in Richtung nach Bratislava. Die Fundstelle liegt auf der rechten Seite des Hanges eines länglichen Rückens mit der Neigung von NW nach SO. Der Hang selbst ist nach Süden bis SW in Richtung zum Zusammenfluss des Kajsaer Kanals und des Šúdol-Baches orientiert, die Überhöhung zwischen dem höchsten Punkt der Lage und dem Zusammenfluss der Bäche beträgt 9 m. In der ersten Phase erfolgte auf der Fläche eine geophysikalische Messung mit Hilfe des Zäsium-Magnetometers Smartmag SM-4G. Die Messungsergebnisse zeigten einzelne Anomalien, bzw. ihre Gruppierungen waren relativ häufig voneinander entfernt, was man als archäologische Objekte betrachten konnte. Auch auf Grundlage dieser Feststellung unternahm man eine großflächige Grabung. Die ganze verputzte und untersuchte Fläche betrug 4 ha, man kann also sagen, dass es sich um eine bisher größte zusammenhängend untersuchte Fundstelle in der Slowakei handelt. Insgesamt wurden 249 Objekte erschlossen. Die Fundstelle liegt in einer archäologisch interessanten Lage, da im Umkreis mehrere Fundstellen aus verschiedenen Zeitabschnitten bekannt sind. Eine außergewöhnliche Konzentration repräsentieren in diesem Gebiet jedoch Fundstellen aus den Anfängen der Lengyel-Kultur. Es sind dies eine Siedlung und ein Gräberfeld der Lužianky-Gruppe in Lužianky, in etwa 1000 m Entfernung voneinander, ein Gräberfeld im Areal des Betriebs Ferenit (das ehemalige ACZ) in etwa 600 m Entfernung, eine Siedlung aus der Stufe Lengyel I, die beim Aufbau der Straßenüberführung in Kynek festgestellt wurde (etwa 500 m), Siedlungsfunde aus dem Nitra-Flussbett bei der Brücke über den Fluss in der Umführung der Stadt in etwa 1000 m Entfernung, und die letzten im ČSAD-Areal in etwa 2000 m Entfernung. Die Autoren nahmen daher an, dass sich hier eine weitere Fundstelle aus diesem Zeitabschnitt befinden könnte, was auch bestätigt wurde, wenn auch nicht im erwarteten Ausmaß. Untersucht wurden nur zwei Objekte, die eindeutig in die Lengyel-Kultur angesetzt werden können und sich im Oberteil der untersuchten Fläche befinden - beinahe schon auf dem Gipfel der Anhöhe in sogar 120 m Entfernung voneinander. In beiden Fällen

waren es Materialgruben, im Objekt 150 wurde bei der Grubenwand auch ein menschliches beigabenloses Hockerskelett gefunden. Die ältesten Funde bildet eine Kollektion von Spaltindustrie, die beim Säubern im unteren Teil der Fläche gewonnen wurde - im Sektor GG/51. Die Industrie mit bedeutsam vertretenem Obsidian ist in das Paläolithikum datierbar, was bedeutet, dass es sich schon um die achte paläolithische Fundstelle im Gebiet Nitras handelt. Obzwar an der Stelle des Fundes auch das Profil bis zu 450 cm Tiefe ausgehoben wurde, sind weitere Funde nicht festgestellt worden, die Profilwände wiesen ebenfalls keinerlei Schichtung auf. Es kann daher nur vermutet werden, dass die Funde hierher verlagert wurden, etwa durch Abschwemmung aus dem höher gelegenen Teil der Fundstelle. Die Bronzezeit war lediglich durch ein einziges Objekt vertreten, das nur einige unausgeprägte Scherben enthielt. Gefunden wurde hier jedoch ein einfacher rundstabiger Bronzearmring mit offenen Enden und von 42x38 mm Durchmesser, doch nicht einmal dieser Ring ermöglicht eine genauere Datierung des Objektes. Der vorwiegende Teil der untersuchten Objekte kann in den Zeitabschnitt des 12. bis 13. Jh. verwiesen werden. Sie häuften sich vor allem im unteren Teil der Grabungsfläche. Von den Typen der Objekte überwogen Gruben, die als Arbeits- und Vorratsgruben klassifiziert werden konnten. Zahlreich waren Backöfen, häufig mit großen Vorofengruben. Lediglich in einem Falle konnte eine Behausung untersucht werden, bzw. ein größeres Objekt von Produktionscharakter. Die ursprünglichen, etwa oberirdischen Wohngebäude sind vielleicht durch Tiefpflügung vernichtet worden. Doch ist es nicht ausgeschlossen, dass sich die Wohnhäuser vor allem auf der anderen Bachseite in größerer Entfernung von den Produktionsobjekten befanden, in denen mit Feuer manipuliert wurde. Die untersuchten Objekte mögen somit wohl einen Produktions- oder Werkstättenteil dieser umfangreichen Siedlung gebildet haben. Obzwar ein beträchtlicher Teil der Objekte kein Fundmaterial enthielt, wiesen die Vorrats- und besonders die Vorofengruben eine beträchtliche Menge von typologisch reich vertretener Keramik auf. Es kann eindeutig konstatiert werden, dass es sich um die bisher größte Freilegung eines Dorfes aus dem Hochmittelalter im Gebiet der Slowakei handelte, und die gewonnenen Erkenntnisse werden außergewöhnlich bedeutsam für das Kennen sowohl der Struktur der Siedlung als auch für den materiellen Inhalt des Zeitabschnittes des 12.-13. Jh. sein. Doch kann ebenfalls konstatiert werden, dass ohne die Erwähnung der großflächigen Freilegungsmethode, und man sich bloß mit einigen Schnitten oder Flächen begnügt hätte, der Effekt der Ausgrabung ausgeprägt beschränkt und fragmentarisch gewesen wäre.

RONDEL V GOLIANOVE

Ivan Kuzma - Ján Tirpák

Golianovo (okr. Nitra), poloha Chrenove, rondel, lengyelská kultúra. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Vôbec prvý kruhový priekopový útvar sme zistili leteckou prospekciou v r. 1987 v katastri obce Veľký Cetín (*Kuzma/Kopecký/Rajtár 1990*, 102). Geofyzikálne meranie potvrdilo oválnu priekopu s rozmermi 95x72 m, pravdepodobne s tromi vstupmi (*Tirpák 1993*). Datovanie nebolo však doposiaľ jednoznačne potvrdené. Kruhová priekopa sa nachádza na pravobrežnom svahu potoka Kadaň, na ktorom bola v šesťdesiatych rokoch vybudovaná vodná nádrž. Pri jej výstavbe sa zistili nálezy z doby bronzovej a stredoveku (*Béreš/Ruttkay 1970*).

Už viacero rokov robili na protilahlom svahu nad vodnou nádržou opakované zbery niekoľkí amatérski zberatelia, najmä kvôli nálezom brúsenej industrie (*Bánesz/Nevizánsky 1995*), v rokoch 1998-99 aj pracovníci Archeologického ústavu (*Březinová/Hunka/Illášová, v tlači*). Z množstva zberového materiálu bolo zrejmé, že ide o rozsiahlu lokalitu z obdobia lengyelskej kultúry. Vzhľadom na existenciu kruhovej priekopy vo Veľkom Cetíne sme preto uvažovali o možnom výskyte rondelu i v tejto polohe. Až pri prieskumnom lete v apríli 2000 sa podarilo v katastri obce Golianovo zistiť ako pôdny príznak trojitý rondel (obr. 66: 3). Javil sa ako mierne nepravidelná kruhová priekopa, bez viditeľných prerušení.

Lokalita leží v polohe Chrenove v JV časti katastra obce, na zvažujúcom sa pretiahnutom chrbte s expozíciou na JJZ, v nadm. v. 150-200 m. Poloha sa zvažuje plynule k vodnej nádrži. Samotný rondel sa nachádza v hornej časti svahu, v nadm. v. 185-190 m, na jeho JZ okraji je ostrejší terénny zlom.

Objekt je umiestnený tak, že z jeho areálu je možný dobrý výhľad v južnom až SZ smere. Z areálu rondelu je priamy výhľad na kruhovú priekopu vo Veľkom Cetíne, vzdialenú 3,2 km.

Výsledky leteckej prospekcie boli v septembri 2000 potvrdené geofyzikálnym prieskumom. Magnetometrické merania so spojitým meraním totálneho vektora magnetického poľa boli realizované céziovým magnetometrom Smartmag SM-4G. Magnetické pole bolo snímané prostredníctvom dvoch céziových sond umiestnených 0,5 m nad povrchom zeme. Horizontálna vzdialenosť oboch céziových sond bola 0,5 m, čo umožnilo merať dva profily simultánne. Snímanie magnetického poľa bolo nastavené na frekvenciu 5 čítaní za 1 sekundu. Na meranie časových variácií magnetického poľa bol použitý protónový magnetometer PM-2. Magnetometrickými meraniami bolo pokrytých celkovo 6,25 ha, čo reprezentuje približne 565 000 bodov. Na spracovanie nameraných údajov a všetkých základných a odvodených máp boli použité štandartné postupy inkorporované v systéme Oasis Montaj ver. 5.0 (Geosoft Inc., Kanada). Geofyzikálne merania boli spracované vo forme reziduálnej magnetickej mapy (obr. 66: 2). Na magnetickej mape je možné vyčleniť líniové anomálie s intenzitou od 5 do 20 nT. Ich šírka sa pohybuje od 3 do 10 m. Uvedené anomálie sa koncentrujú do uzavretých geometrických tvarov, ide tu o sústavu priekop, ktoré tvoria rondel. Popri líniových anomáliach boli indikované aj izolované izometrické anomálie s intenzitou 3 až 10 nT. Priemerná šírka týchto anomálií je do 5 m a ide pravdepodobne o samostatné archeologické objekty.

V prípade Golianova ide zatiaľ o prvý trojitý rondel z územia Slovenska. Rondel má spolu šesť nepravidelne umiestnených vchodov. Iba dva z nich sú však umiestnené v priamej línii oproti sebe, a to v smere na východ a západ. V prípade ďalších sa už vyskytujú menšie odchýlky, dané i smerovaním krídlových vstupov. Avšak v podstate sú ďalšie dva v línii SZ-JV a posledné dva v línii SV-JZ. Čo sa týka rozmerov, možno golianovský rondel zaradiť medzi veľké, s priemerom 140-300 m (*Podborský 1988*, 246). Ide o vôbec najväčší známy potvrdený rondel, kde priemer vonkajšej priekopy dosahuje približne 178x210 m, prostrednej 158x182 m a vnútornej 148x167 m. Maximálna vzdialenosť medzi vonkajšími okrajmi krídlových vstupov je 230 m.

V októbri 2000 sme prikročili i k prerezaniu všetkých troch priekop. Za miesto rezu bola zvolená časť v blízkosti SV brány, v mieste, kde boli geofyzikálnym meraním zistené najvýraznejšie anomálie. Rez bol vytýčený v dĺžke 40 m kolmo na priekopy, 10 m dovnútra od okraja vnútornej priekopy. Rez široký 2 m bol urobený pomocou zemného stroja UDS, v mieste vnútornej priekopy od hĺbky 4 m ručne, keďže stroj už hlbšie nedosiahol. Začistené profily rezu dosiahli celkovú dĺžku 29 m. Všetky tri priekopy mali hrotitý tvar, s pomerne úzkymi hrotmi. Vnútorná dosahovala hĺbku 520 cm od úrovne súčasného povrchu, prostredná 360 cm a vonkajšia 400 cm. Prekvapujúca bola najmä skutočnosť, že terén medzi priekopami bol znížený až na úroveň -2 m od povrchu a medzi vnútornou a prostrednou na celej šírke 450 cm vodorovne zarovnaný. Podobne bol znížený v šírke 400 cm o 160-200 cm i medzi prostrednou a vonkajšou priekopou. Zásyp priekop bol bez výraznejšieho zvrstvenia, výraznejšie stopy po zanášaní priekop, ani po opravách či čistení neboli zistené. S týmto zistením sa zhoduje i výsledok merania prirodzenej magnetickej susceptibility v kroku po 10 cm vertikálne a 1 m horizontálne. Na meranie bol použitý kapameter KT-5 (Geofyzika Brno, ČR). Z profilu boli odobrané i vzorky na pedologické rozbory, ktoré môžu tiež prispieť k vytvoreniu presnejšej predstavy o charaktere zásypu priekop.

Opis nálezov

V nálezoch zo zberov prevažuje hrubá keramika, jemná a zdobená je v menšine (obr. 67; 68: 2-6). Z keramických tvarov sú zastúpené zásobnicové nádoby, široko roztvorené a kónické misy, putne so zobákovitými uchami, misky s dutou nôžkou, tenkostenné poháriky a ďalšie tvary. Výzdobu tvorí ornament maľovaný červenou, v niekoľkých prípadoch i bielou farbou. Zastúpených je i niekoľko zlomkov z plastík (obr. 68: 1), tieto sa však v súčasnosti nachádzajú u súkromných zberateľov. Kolekcia štiepanej a brúsenej industrie v súčasnosti predstavuje vyše 500 ks. Zastúpené sú čepeľovité úštepy, jadrá, čepele, škrabadlá, vrtáky i mikrolitické čepieľky. Suroviny štiepanej industrie sú značne rôznorodé, zastúpené sú najmä pazúriky, limnokvarcity, obsidiány, rohovce. Brúsenú industriu predstavujú ploché sekerky, kopytovité kliny, tešly a sekeromlaty s vývrtmi. Ako surovina vystupujú prevažne amfibolitické bridlice, ale i serpentinit, siltovec a kremenec.

Rondel z Golianova možno datovať predbežne do stupňa Lengyel I. Na takéto datovanie poukazuje prevažná časť zberového materiálu. Vyskytlo sa však i niekoľko črepov, ktoré by bolo možné zaradiť až do stupňov II a III.

Ďalší kruhový útvar bol v r. 2000 zistený v Lapáši (jednoduchý, priemer do 40 m). Nachádza sa 3,5 km SZ od golianovského rondelu, teda v rovnakej vzdialenosti ako kruhová priekopa vo Veľkom Cetíne, ležiaca JZ smerom. Na rozdiel od nej však nie je možný s kruhom v Lapáši priamy vizuálny kontakt. Hoci datovanie oboch priekopových útvarov zatiaľ nepoznáme, nie je vylúčené, že v budúcnosti sa potvrdí ich príslušnosť k lengyelskej kultúre. V takom prípade by bolo možné uvažovať i o ich súvise s rondelom v Golianove, ktorý mohol plniť - už i vzhľadom na svoju mohutnosť - centrálnu funkciu. Nepochybne by to mohlo prispieť k ďalšiemu objasneniu funkcie a postavenia rondelov (obr. 66: 1).

Literatúra

Bánesz/Nevizánsky 1995 - L. Bánesz/G. Nevizánsky: Sídlisko lengyelskej kultúry v Golianove. AVANS 1993, 1995, 23-24.

Béreš/Ruttkay 1970 - J. Béreš/A. Ruttkay: Nová lokalita zo staršej doby bronzovej a stredoveku v Golianove. Štud. Zvesti AÚ SAV 18, 1970, 336-342.

Březinová/Hunka/Illášová v tlači - G. Březinová/J. Hunka/Ľ. Illášová: Archeologický prieskum v Golianove. Štud. Zvesti AÚ SAV 34, v tlači.

Kuzma/Kopecký/Rajtár 1990 - I. Kuzma/M. Kopecký/J. Rajtár: Výsledky leteckej prospekcie. AVANS 1988, 1990, 100-102.

Podborský 1988 - V. Podborský: Těšetice-Kyjovice 4. Rondel osady lidu s moravskou malovanou keramikou. Brno 1988.

Tirpák 1993 - J. Tirpák: Geophysical prospecting at three archaeological sites in Slovakia. In: Geophysical exploration of archaeological sites. Braunschweig-Wiesbaden 1993, 315-321.

EINE KREISGRABENANLAGE IN GOLIANOVO (Bez. Nitra). Ein erstes Kreisgrabengebilde überhaupt wurde durch Luftbildprospektion im J. 1987 im Gemeindekataster von Veľký Cetín festgestellt. Die geophysikalische Messung bestätigte einen ovalen Graben. Er befindet sich auf dem rechtsseitigen Hang des Kadaň-Baches, auf welchem in den 60-er Jahren ein Wasserbehälter erbaut wurde. Schon mehrere Jahre wurden auf dem gegenüberliegenden Hang oberhalb des Wasserlbehälters von Amateursammlern wiederholt Geländebegehungen zwecks Lesefunden, vor allem wegen geschliffener Industrie durchgeführt. Aus der Menge des Lesefundmaterials war es klar, dass es sich um eine umfangreiche Fundstelle aus der Zeit der Lengyel-Kultur handelt. In Anbetracht der Existenz des Kreisgrabens in Veľký Cetín erwogen die Autoren daher über ein mögliches Vorkommen eines Rondells auch in dieser Lage. Erst beim Erkundungsflug im April 2000 ist es gelungen, im Gemeindekataster von Golianovo als Bodenmerkmal ein dreifaches Rondell festzustellen (Abb. 66: 3). Es äußerte sich als ein mäßig unregelmäßiger Kreisgraben ohne sichtbare Unterbrechungen. Die Fundstelle befindet sich in der Lage Chrenová im SO-Teil des Gemeindekatasters auf einem abfallenden gestreckten Rücken mit der Exposition nach SSW, in 150-200 m Überseehöhe. Die Lage senkt sich sukzessiv zum Wasserbehälter. Das Rondell befindet sich im Hangoberteil, in 185-190 m Überseehöhe, sein SW-Rand weist einen schärferen Geländeknick auf. Das Objekt ist so situiert, dass aus dem Areal eine gute Sicht in Süd- bis NW-Richtung möglich ist. Aus dem Areal des Rondells besteht eine direkte Aussicht auf den Kreisgraben in Veľký Cetín, der 3,2 km entfernt ist. Die Ergebnisse der Luftbildprospektion wurden im September 2000 durch eine geophysikalische Erkundung bestätigt (Abb. 66: 2). Die magnetometrischen Messungen, verbunden mit dem Messen des totalen Vektors des Magnetfeldes realisierte man mit dem Zäsium-Magnetometer Smartmag SM 4G. Das Magnetfeld photographierte man mittels zweier Zäsium-Schnitte in 0,5 m Höhe über der Erdoberfläche. Die horizontale Entfernung beider Zäsium-Schnitte betrug 0,5 m, wodurch zwei Profile gleichzeitig gemessen werden konnten. Zur Messung der zeitlichen Variationen des Magnetfeldes wurde ein Proton-Magnetometer PM-2 verwendet. Mit den magnetometrischen Messungen wurden insgesamt 6,25 ha bedeckt, was ungefähr 565 000 Punkte repräsentiert. Zur Aufarbeitung der gemessenen Angaben und aller grundlegenden und abgeleiteten Karten verwendete man Standardverfahren - inkorporiert im System Oasis Montaj ver. 5.0 (Geosoft Inc., Kanada). Die geophysikalischen Messungen wurden in Form einer residualen magnetischen Karte aufgearbeitet. Ausgesondert werden können auf der magnetischen Karte lineare Anomalien mit einer Intensität von 5 bis zu 20 nT. Ihre Breite bewegt sich zwischen 3 bis zu 10 m. Die angeführten Anomalien konzentrieren sich zu geschlossenen geometrischen Formen, es handelt sich hier um ein System von

Gräben, die ein Rondell bilden. Außer linearen Anomalien wurden auch isolierte isometrische Anomalien von 3 bis zu 10 nT indiziert. Die durchschnittliche Breite dieser Anomalien beträgt bis zu 5 m und es handelt sich wahrscheinlich um selbständige archäologische Objekte. Im Falle von Golianovo handelt es sich bisher um das erste dreifache Rondell im Gebiet der Slowakei. Insgesamt hat es sechs unregelmäßig situierte Eingänge. Jedoch nur zwei von ihnen sind in direkter Linie einander gegenüber untergebracht, und zwar in der Richtung nach Osten und Westen. Im Falle der weiteren kommen schon kleinere Abweichungen vor, die auch durch die Richtung der flügelförmigen Eingänge gegeben sind. Im wesentlichen liegen aber die weiteren zwei in der Linie NW-SO und die letzten zwei in der Richtung NO-SW. Was die Ausmaße betrifft, kann das Golianover Rondell zu großen gereiht werden, mit einem Durchmesser von 140-300 m. Es. handelt sich überhaupt um das grösste bekannte bestätigte Rondell, da der Durchmesser des Außengrabens beiläufig 178x210 m erlangt, der mittlere 158x182 m und der innere 146x167 m. Die maximale Entfernung zwischen den Außenrändern der flügelförmigen Eingänge misst 230 m. Im Oktober 2000 schritten die Autoren auch zum Schneiden aller drei Gräben heran. Als Schnittstelle erwählten sie den Teil in der Nähe des NO-Tores, an der Stelle, wo durch geophysikalische Messung die grössten Anomalien festgestellt wurden. Der Schnitt erfolgte in 40 m Länge vertikal auf den Graben, 10 m nach innen vom Rand des Innengrabens. Der Schnitt von 2 m Breite wurde mit Hilfe der Erdmaschine UDS gemacht, manuell an der Stelle des Innengrabens ab der Tiefe von 4 m, da die Maschine nicht mehr tiefer reichte. Die verputzten Profile des Schnittes wiesen 29 m Gesamtlänge auf. Alle drei Gräben waren Spitzgräben, mit verhältnismäßig schmalen Sohlen. Der innere erlangte vom Niveau der gegenwärtigen Oberfläche 520 cm Tiefe, der mittlere 360 cm und der äußere 400 cm. Überraschend war besonders die Tatsache, dass das Gelände zwischen den Gräben sogar auf das Niveau von -2 m von der Oberfläche erniedrigt und zwischen dem inneren und mittleren auf der ganzen Breite der 450 cm horizontal verebnet war. Ähnlich erniedrigt war das Gelände in der Breite von 400 cm um 160-200 cm auch zwischen dem mittleren und äußeren Graben. Die Verfüllung der Gräben war ohne ausgeprägtere Schichtung, deutlichere Spuren des Verfüllens der Gräben wie auch von Ausbesserungen oder Säuberungen wurden nicht festgestellt. Übereinstimmend mit der Feststellung ist auch das Messergebnis der natürlichen magnetischen Suszeptibilität. In den Funden überwiegt grobe Keramik, in der Minderheit ist die feine und verzierte Tonware. Vertreten sind in den Keramikformen Vorratsgefäße, weitmundige Schüsseln, konische Schüsseln, Butten mit schnabelförmigen Henkeln, Hohlfußschüsseln, dünnwandige Becher und weitere Formen (Abb. 67; 68: 2-6). Die Verzierung besteht aus gemaltem Ornament mit roter, in einigen Fällen auch mit weißer Farbe. Vertreten sind ebenfalls mehrere Bruchstücke von Plastiken, diese befinden sich jedoch gegenwärtig bei privaten Sammlern. Die Kollektion der Spalt- und geschliffenen Industrie stellt zur Zeit über 500 Stück dar. Darunter befinden sich Klingenabschläge, Kernstücke, Klingen, Kratzer, Bohrer und Mikroklingenlamellen. Der Rohstoff der Spaltindustrie ist ziemlich mannigfaltig, vertreten sind namentlich Feuersteine, Limnoquarzite, Obsidiane und Hornsteine. Die geschliffene Industrie bilden Flachbeile, Schuhleistenkeile, Dechsel und Hammeräxte mit Bohrlöchern. Als Rohstoff verwendet wurden vorwiegend Amphibolitschiefer, aber auch Serpentinit, Siltit und Quarzit. Das Rondell von Golianovo ist vorläufig in die Stufe Lengyel I datierbar. Auf eine derartige Datierung deutet der vorwiegende Teil des Lesefundmaterials. Vorgekommen sind jedoch auch mehrere Scherben, die bis in die Stufen II und III datierbar wären. Ein weiteres Kreisgebilde konstatierte man im J. 2000 in Lapáš (ein einfaches, mit einem Durchmesser bis zu 40 m). Es befindet sich nordwestlich vom Rondell in Golianovo, in 3,5 km Entfernung, also in der gleichen wie der Kreisgraben in Veľký Cetín, der in SW-Richtung, liegt. Zum Unterschied von diesem besteht jedoch mit dem Kreisgraben on Lapáš kein direkter visueller Kontakt. Obzwar die Datierung beider Kreisgrabengebilde vorläufig nicht bekannt ist, dürfte es nicht ausgeschlossen sein, dass sich in Zukunft ihre Zugehörigkeit zur Lengyel-Kultur bestätigen wird. In einem solchen Falle könnte auch über ihren Zusammenhang mit dem Rondell in Golianovo erwogen werden, der schon in Anbetracht seiner Mächtigkeit eine zentrale Funktion gehabt haben mag. Zweifellos würde dies zur weiteren Beleuchtung der Funktion und Stellung der Rondelle beitragen (Abb. 66: 1).

LETECKÁ PROSPEKCIA NA SLOVENSKU

Ivan Kuzma - Elena Blažová - Martin Bartík - Ján Rajtár

V uplynulých dvoch rokoch sme pokračovali v systematickom vyhľadávaní a dokumentovaní archeologických nálezísk na Slovensku pomocou leteckej prospekcie s rôznou intenzitou. Zatiaľ čo v r. 1999 sa nám kvôli chýbajúcim finančným prostriedkom podarilo realizovať iba dva prieskumné lety v trvaní štyroch letových hodín, v r. 2000 sme vďaka finančnej podpore z dvoch grantových projektov mohli uskutočniť osem prieskumných letov v celkom trvaní 28 letových hodín.

Dva prieskumné lety uskutočnené v čase pokročilého vegetačného obdobia 4. a 7. júna 1999 sme zamerali hlavne na prieskum oblastí Záhoria, dolného Ponitria, Požitavia a Žitného ostrova. Na Záhorí v katastrálnom území obce Závod sme pri opakovanom dokumentovaní rímskeho poľného tábora, objaveného už v r. 1998 (*Blažová/Kuzma/Rajtár 2000*, 41), zistili v jeho tesnej blízkosti ďalší úsek obrannej priekopy s nárožím, ktorý naznačuje, že v tejto polohe bolo pravdepodobne i druhé podobné krátkodobé rímske opevnenie (obr. 69: 2).

Najvýznamnejším výsledkom leteckého prieskumu v r. 1999 bolo bezpochyby objavenie niekoľkých lokalít s pôdorysmi i zoskupeniami obdĺžnikových stavieb so žľabovými základmi v oblasti Žitného ostrova a priľahlého územia medzi tokmi Malého Dunaja, Čiernej vody a Dudváhu. Takéto stavby sme identifikovali na viacerých polohách v katastroch obcí Čierna voda, Kráľov Brod-Slovenské pole, Tomášikovo a Trstice.

V r. 2000 sme prvý prieskumný let, realizovaný 16. apríla, venovali hlavne snímkovaniu niektorých známych hradísk a opevnených výšinných polôh z pravekého až stredovekého obdobia. Dokumentované boli hradiská v Bošáci-Zemianskom Podhradí, Dolnom Srní, Dolnej Súči, Drietome, Košeci-Nozdroviciach, Kvašove, Nitre, Podhoranoch, Prašníku, Púchove, Selci, Skalke nad Váhom, Trenčianskych Bohuslaviciach, Trenčianskych Tepliciach a v Udiči.

V rámci tohto prieskumného letu sa na základe pôdnych príznakov podarilo objaviť rozsiahly rondel lengyelskej kultúry s trojitou priekopou v Golianove (bližšie pozri príspevok *Kuzma/Tirpák* v tejto ročenke), dokumentovať rondel v Klačanoch po prvý raz ako pôdny príznak a identifikovať i pozoruhodné štvorcovité opevnenie z doby laténskej v Kátlovciach.

Extrémne suché počasie na jar a v lete r. 2000 výrazne ovplyvnilo najskôr sejbu jarných poľnohospodárskych plodín, a potom najmä vzrast a dozrievanie všetkých obilovín i repky olejnej. Na mnohých miestach sa tak v obilných lánoch mimoriadne kontrastne prejavili porastové príznaky nad archeologickými objektami, antropogénnymi zásahmi i rozdielnou skladbou geologického podložia. V niektorých oblastiach, ako napr. na Záhorí, však riedky a nízky vzrast plodín, ale najmä ich veľmi včasné dozrievanie až zosychanie rýchle stieralo aj nepatrné rozdiely vo vegetačnom pokryve. Veľmi dobré podmienky pre leteckú prospekciu sa vytvorili najmä v oblasti Žitného ostrova, pozdĺž dolného povodia Váhu, Nitry, Žitavy a čiastočne i na Pohroní. Podstatnú časť prieskumných letov, ktoré sme uskutočnili v druhej polovici mája a v prvej polovici júna, sme preto zamerali do týchto oblastí (obr. 69: 1).

Pozoruhodné výsledky sa opäť dosiahli predovšetkým v oblasti Žitného ostrova a územia medzi tokom Malého Dunaja a dolného Váhu, kde sme vďaka mimoriadne výraznému pozitívnym porastovým príznakom mohli v obilných lánoch pozorovať a dokumentovať početné pôdorysy pozdĺžnych stavieb so žľabovými základmi i celé ich zoskupenia na viacerých polohách v katastroch obcí Čalovec, Čierna Voda, Dolné a Horné Saliby, Horná Potôň, Horná Potôň-Benkova Potôň, Jahodná, Kolárovo, Kráľov Brod-Slovenské pole, Mostová, Nový Život-Eliášovce, Orechová Potôň, Orechová Potôň-Dolná Potôň, Trhová Hradská a Veľké Úľany-Nové Osady.

Charakteristické pozdĺžne pôdorysy so zaoblenými nárožiami dosahujú šírku okolo 4-6 m a dĺžku 8-12 m (v niektorých prípadoch až okolo 20 m). Vo viacerých prípadoch je možné sledovať i ich delenie na dva priestory. Doposiaľ sme sa (s výnimkou r. 1999) s pôdorysmi tohto typu stretli iba v Komjaticiach, kde sa nachádzali, spolu s jamami, na jednotlivých pieskových dunách, a o ktorých predpokladáme, že môžu patriť do Ludanickej skupiny lengyelskej kultúry (*Kuzma 1995*). Takéto datovanie nie je vylúčené ani v prípade novozistených pôdorysov v Orechovej Potôni, kde sa okrem nich nachádzajú i krúžky s priemerom 5-6 m (obr. 70: 1). Domy podobného tvaru, s kruhovými objektami v okolí, boli skúmané na lokalite Lébény pri Györi v Maďarsku (*Németh*

1994) a možno ich datovať do kultúry Balaton-Lasinja, teda do rovnakého časového horizontu. Definitívne potvrdenie tohto predpokladu však môže priniesť až terénny výskum.

Okrem početných nálezísk s množstvom sídliskových objektov - chát, jám i žlabov, črtajúcich sa výraznými pozitívnymi porastovými príznakmi, sme na niekoľkých lokalitách na juhozápadnom ale i východnom Slovensku objavili stopy priekopových opevnení oválneho, kruhového alebo kruhovitého tvaru s priemerom okolo 25-30 m, ako napr. v Hosťovciach, Jakubove, Kalnej nad Hronom, Mojzesove, Šuranoch-Nitrianskom Hrádku, ale i väčších rozmerov s priemerom 40-60 m, napr. v Geči, Kráľovej nad Váhom, Veľkom Lapáši, Močenku, Mostovej, Nových Zámkoch, Sokolciach - s viacnásobnou priekopou (obr. 70: 2), v Šoporni, Šuriankach, Vinodole a v Zemianskych Sadoch.

Identifikovali sme i menšie pravidelné priekopové opevnenia obdĺžnikového alebo štvorcového tvaru v katastroch obcí Báb-Malý Báb (obr. 71: 1), Cífer, Dvory nad Žitavou, Marcelová, Šarovce, Šaštín-Stráže, Úlany nad Žitavou a Zlaté Klasy-Rastice.

Časť priekopového opevnenia pravidelného obdĺžnikového tvaru so zaobleným nárožím, ktorého línia sa v dĺžke 250 a 100 m od nárožia dala dobre sledovať v obilnom láne pri obci Hviezdoslavov, možno s veľkou pravdepodobnosťou považovať za dočasný rímsky poľný tábor (obr. 71: 2). Nachádza sa vo vzdialenosti 6 km od Dunaja, oproti rímskemu kastelu Ad Flexum, ležiacemu pri Moson Magyaróvári na maďarskej strane. Išlo by tak o prvý dočasný rímsky poľný tábor nachádzajúci sa na Žitnom ostrove, teda i prvý v úseku od Bratislavy po Komárno. Nie je vylúčené, že dočasným rímskym opevnením bol i rozsiahly priekopový útvar obdĺžnikového alebo mierne trapézovitého tvaru so zaoblenými nárožiami, ktorý sme objavili v katastri obce Veľký Meder.

Pozoruhodné doklady rozsiahlej zemnej líniovej fortifikácie sme mohli pozorovať v dĺžke približne 2,5 km SZ od Štúrova, v polohe Valy pod vŕškom. Zreteľné stopy po viacerých lunetách a predsunutá šesťuholníková reduta s bastiónmi jednoznačne svedčia o tom, že toto opevnenie pochádza z obdobia vrcholného až neskorého stredoveku.

Mimoriadne suché počasie prispelo azda i k tomu, že sa o niečo zreteľnejšie, a snáď i po dlhšie obdobie, dali pozorovať aj niektoré inak menej výrazné druhy archeologických objektov, ako napr. hrobové jamy kostrových pohrebísk i ohraničenia hrobov. Okrem opätovného dokumentovania kostrových pohrebísk v Bratislave-Rusovciach a v Nových Zámkoch sa nám tak podarilo nasnímkovať nielen preskúmané pohrebisko z obdobia avarského kaganátu v Páci, ale objaviť i dosiaľ neznáme kostrové pohrebiská v katastroch obcí Čeladice, Močenok, Mužla a Šúrovce, kde sa dalo rozpoznať šesť kruhových útvarov, pravdepodobne hrobov s ohraničením. V katastri obce Biely Kostol bolo možné dokumentovať aj polohu dvoch rozoraných kruhových mohýl s priemerom 30-35 m. V Nových Zámkoch sa opäť dokumentovala aj poloha zaniknutého kostola s kruhovitou ohradou, pôdorys ďalšieho zaniknutého kostola sme objavili v obci Poľný Kesov.

Prekvapivo málo poznatkov sme získali pri leteckom prieskume južných oblastí stredného Slovenska, Košickej kotliny, Východoslovenskej nížiny, v oblasti Šariša, Vranova nad Topľou a Humenného, hoci i tu sa v dôsledku suchého počasia v obilných porastoch výrazne črtali rozdiely v zložení geologického podložia, najmä naplaveniny a riečne nánosy, staré meandre vodných tokov a podmáčané územia.

V r. 1999-2000 sme dokumentovali spolu 302 polôh archeologických nálezísk, hradísk, stredovekých hradov a hrádkov, kostolov i realizovaných archeologických výskumov. Väčšinu z nich tvoria dosiaľ úplne neznáme, novoobjavené sídliská, fortifikačné útvary a pohrebiská. Letecká prospekcia v uplynulých dvoch rokoch tak opäť výrazným spôsobom prispela k doterajším poznatkom o pravekom až stredovekom osídlení i jeho štruktúre a skladbe v niektorých oblastiach Slovenska.

Údaje o zistených náleziskách sú uvádzané v poradí: názov obce, okres, poloha, číslo filmu, číslo záberu, dátum letu.

Súpis nálezísk dokumentovaných v r. 1999

Bratislava-Devínska Nová Ves (okr. Bratislava), Panské, 8187, 34-36, 7.6.1999, sídliskové objekty, chaty, jamy, porastové príznaky v obilí, nedatované.

Bratislava-Karlova Ves (okr. Bratislava), Patrónka a Pustý kostelíček, 8187, 25-33, 7.6.1999, dokumentovanie náleziska a výskumu (*Farkaš/Samuel 2000*).

Cífer-Pác (okr. Trnava), Nad mlynom, 8187, 23-24, 7.6.1999, dokumentovania známeho náleziska.

Čierna voda (okr. Galanta), Hlboké, 8190, 33-37, 7.6.1999, obdĺžnikové pôdorysy stavieb so zaoblenými nárožiami zoskupené na viacerých nízkych dunách, niektoré z nich sa vzájomne prekrývajú, základové žľaby sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit?

Horné Otrokovce (okr. Hlohovec), Berinová, 8188, 4-8, 4.6.1999, 22-28, 7.6.1999, opätovne dokumentovaný rondel, porastové príznaky v obilí, lengyelská kultúra.

Igram (okr. Senec), Šúr-Víškové lúky, 8187, 18-22, 7.6.1999, sídliskové jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Kľačany (okr. Hlohovec), Štvrte, 8188, 9-17, 4.6.1999, 29-36, 7.6.1999, opätovne dokumentovaný rondel, porastové príznaky v obilí, lengyelská kultúra.

Kráľov Brod-Slovenské pole (okr. Galanta), 8190, 5-6, 7.6.1999, obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami, základové žľaby sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit?

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí 1, 8188, 34-37, 7.6.1999, pôdorys kostola s oválnou ohradou, negatívne porastové príznaky v obilí, stredovek.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí 2, 8188, 29-33, 7.6.1999, pohrebisko, jeden z hrobov ohraničený kruhovou priekopou s ∅ 8 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Somorovej ceste, 8190, 1-4, 7.6.1999, zoskupenia sídliskových objektov na rozsiahlej ploche - jamy, chaty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Orechová Potôň (okr. Dunajská Streda), Pri Sihotiach 1, 8190, 28-30, 32, 7.6.1999, jamy vytvárajúce dva kruhové útvary s ∅ asi 6-8 m, ležiace vedľa seba, a ďalšie krátke línie pozostávajúce z jednotlivých jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Orechová Potôň (okr. Dunajská Streda), Pri Sihotiach 2, 8190, 31, 7.6.1999, obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami, základové žľaby sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit?

Sekule (okr. Senica), Pláňava, 8189, 5-9, 7.6.1999, priebeh dlhej lomenej línie, negatívne porastové príznaky v obilí, nedatované, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Smolenice (okr. Trnava), Molpír, 8189, 12-15, 17, 19, 7.6.1999, dokumentovanie známeho výšinného hradiska z doby halštatskej.

Smolenice (okr. Trnava), Zámok, 8189, 16, 18, 20-21, 7.6.1999, dokumentačné zábery známeho výšinného hradiska Molpír a zámku.

Štefanov (okr. Senica), Chajuše, 8189, 10-11, 7.6.1999, obdĺžnikové pôdorysy štyroch stavieb so zaoblenými nárožiami, základové žľaby sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit?

Tomášikovo (okr. Galanta), Bikša, 8190, 18-26, 7.6.1999, obdĺžnikové pôdorysy stavieb so zaoblenými nárožiami zoskupené na viacerých nízkych dunách, niektoré z nich sa vzájomne prekrývajú, základové žľaby sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit?

Tomášikovo (okr. Galanta), Pukliny, 8190, 7-10, 7.6.1999, obdĺžnikové pôdorysy viacerých stavieb so zaoblenými nárožiami, základové žľaby sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit?, ďalšie sídliskové objekty, nedatované.

Trstice (okr. Galanta), Teplé 1, 8190, 11-14, 7.6.1999, obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami, základové žľaby sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit?

Trstice (okr. Galanta), Teplé 2, 8190, 15-17, 7.6.1999, obdĺžnikové pôdorysy ôsmych stavieb so zaoblenými nárožiami, základové žľaby sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit?

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Agač za mlynom, 8188, 21-22, 7.6.1999, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Agač, 8188, 18-20, 7.6.1999, pôdorys pozdĺžnej pravouhlej stavby, negatívne porastové príznaky v obilí, novovek?

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Dolné Rakytiny 1, 8188, 26-28,, 7.6.1999, sídliskové objekty - jamy a chaty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Dolné Rakytiny 2, 8188, 23-25, 7.6.1999, obdĺžnikový priekopový útvar so skoseným nárožím, dĺžka asi 15 m, sídliskové objekty, nedatované, priebeh vojenského zákopu, novovek, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Závod (okr. Malacky), Na Dieloch, 8189, 1-4, 7.6.1999, pôdorys rímskeho poľného tábora 1 s rozmermi približne 170x230 m, ohraničený obrannou priekopou, úsek obrannej priekopy rímskeho poľného tábora 2 s nárožím, sídliskové objekty, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, doba rímska, pozitívne porastové príznaky v obilí (*Elschek/Marková 2000*, 64).

Súpis nálezísk dokumentovaných v r. 2000

Alekšince (okr. Nitra), Jahnianska dolina, 7942, 2-4, 9.6.2000, sídliskové objekty, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Alekšince (okr. Nitra), Krivé diely, 7938, 31-37, 9.6.2000, početné sídliskové objekty - jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Báb-Malý Báb (okr. Nitra), Pod mlynom, 7851, 20-23, 24.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Báb-Malý Báb (okr. Nitra), Panská Tabla, 7933, 14-16, 8.6.2000, obdĺžnikový pôdorys opevnenia? s pravouhlými nárožiami s rozmermi asi 25-30x40-50 m s prerušením v mieste vstupu v strede užšej južnej strany, priebeh priekopy(?) sa črtal ako pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Bajč-Vlkanovo (okr. Komárno), Tehelňa, 7928, 28-37, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí; kruhová priekopa s ∅ 40 m, črtajúca sa ako porastový príznak v obilí. Po prvý raz tak bola dokumentovaná kruhová priekopa badenskej kultúry, skúmaná v r. 1981 *A. Točíkom* (1982, 280; 1987, Abb. 1).

Bánov (okr. Nové Zámky), Kapustnice za Nitrou, 7928, 10-13, 13.6.2000, zoskupenie sídliskových objektov - jám, chát, pozdĺž meandrov zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Bánov (okr. Nové Zámky), Zátoň, 7844, 6-9, 19.5.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, líniový útvar s nárožím, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Bánov (okr. Nové Zámky), Malá Kesa-Hruda, 7928, 5-9, 14, 13.6.2000, husté zoskupenie sídliskových objektov - jám, chát, žľabových línií pozdĺž meandrov zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Bešeňov (okr. Nové Zámky), Mlynský náhon, 7845, 13-20, 19.5.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát a jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, líniový útvar, nedatované.

Biely Kostol (okr. Trnava), JRD, 7937, 6-13, 8.6.2000, dve rozorané kruhové mohyly s ∅ 30-35 m, so stopami hrobových jám, doba halštatská, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Bošáca (okr. Nové Mesto nad Váhom), Hradište, 7734, 21-25, 16.4.2000, dokumentačné zábery hradiska.

Branč (okr. Nitra), Árkuš, 7742, 9-12, 16.4.2000, dokumentovanie súčasného stavu známej lokality - stredovekého hrádku, pôdne príznaky.

Bratislava (okr. Bratislava), Hrad, 7934, 28-33, 8.6.2000, dokumentačný záber hradu.

Bratislava-Čunovo (okr. Bratislava), Dlhé polia, 7931, 23-29, 8.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľaby, pozitívne porastové príznaky v repke olejnej, nedatované.

Bratislava-Jarovce (okr. Bratislava), Horné dlhé, 7931, 1-8, 8.6.2000, priebeh starej (rímskej limitnej?) cesty negatívne porastové príznaky v obilí; sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Bratislava-Petržalka (okr. Bratislava), Tesco, 7934, 34-36, 8.6.2000, dokumentačný záber na plochu stavby hypermarketu Tesco.

Bratislava-Rusovce (okr. Bratislava), Horné pole 2, 7931, 9-10, 8.6.2000, lomená línia so zaobleným nárožím, sídliskové objekty - chaty, jamy, v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Bratislava-Rusovce (okr. Bratislava), Pieskové 1, 7931, 11-18, 8.6.2000, opätovne dokumentované kostrové pohrebisko, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Bratislava-Rusovce (okr. Bratislava), Pieskové 2, 7931, 19-22, 8.6.2000, obdĺžnikový pôdorys s výrazne zaoblenými nárožiami, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Brehov (okr. Trebišov), Kláštor, 7963, 19-22, 17.6.2000, dokumentačný snímok kláštora.

Brekov (okr. Humenné), Hrad Brekov, 7964, 26-32, 17.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Cífer (okr. Trnava), Za Boleházom, 7937, 1-4, 8.6.2000, pravidelný obdĺžnikový pôdorys (opevnenie?) s rozmermi asi 50x80 m, stredom v smere pozdĺžnej osi prechádza stará cesta, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Cífer-Pác (okr. Trnava), Nad mlynom, 7936, 30-37, 8.6.2000, pohrebisko z obdobia avarského kaganátu - 8. stor., skúmané v r. 1975 a 1983 (*Čilinská 1976; Chropovský/Fusek 1984)* pozitívne porastové príznaky v obilí.

Čachtice (okr. Nové Mesto nad Váhom), 7734, 1-12, 16.4.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Čalovec (okr. Komárno), 7850, 35-37, 24.5.2000, obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami, sídliskové objekty a líniový útvar, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Čeľadice (okr. Nitra), 8057, 11-15, 17.6.2000, kostrové pohrebisko, hrobové jamy sa črtajú ako porastové príznaky, nedatované.

Čerhov (okr. Trebišov), Pri hradskej, 7962, 30-34, 17.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Černík (okr. Nové Zámky), Lúky, 7849, 25-27, 19.5.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát a jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Čičov (okr. Komárno), Kaštieľ, 7846, 18, 24.5.2000, dokumentačný záber kaštieľa.

Čierna Voda (okr. Galanta), Okrúhle jazero 1, 7940, 13-15, 21-22, 9.6.2000, zoskupenie piatich obdĺžnikových pôdorysov so zaoblenými nárožiami, štvorcovitý útvar s dĺžkou strany asi 15 m s dvoma vstupmi na protilahlých stranách, sídliskové jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Čierna Voda (okr. Galanta), Okrúhle jazero 2, 7940, 11,12, 16-20, 9.6.2000, husté zoskupenie obdĺžnikových pôdorysov so zaoblenými nárožiami, početné sídliskové jamy, štvorcovitý útvar s dĺžkou strany asi 15 m s dvoma vstupmi na protilahlých stranách, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Čierna Voda (okr. Galanta), Hlboké, 7940, 23-26, 9.6.2000, zoskupenie šiestich obdĺžnikových pôdorysov so zaoblenými nárožiami, sídliskové jamy, žľabová línia, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Dechtice (okr. Trnava), intravilán, 7736, 19-20, 16.4.2000, dokumentačný záber na intravilán obce s kostolom 1.

Dechtice (okr. Trnava), intravilán, 7736, 21-27, 16.4.2000, dokumentačný záber na intravilán obce s kostolom 2 a priľahlým cintorínom.

Demandice (okr. Levice), Čepiec, 7968, 21-26, 16.6.2000, rondel s ∅ 120 m, porastové príznaky v obilí, neolit.

Demandice (okr. Levice), Malá Morda, 7968, 27-28, 16.6.2000, dvojitý kruhový útvar s ∅ asi 60-80 m v lesnom poraste, nedatované.

Dohňany (okr. Púchov), Žiačik, 7738, 14-15, 16.4.2000, dokumentačné zábery polohy.

Dohňany-Mostište (okr. Púchov), 7738, 16, 16.4.2000, dokumentačné zábery polohy.

Dolná Súča (okr. Trenčín), Krasín, 7738, 1-5, 16.4.2000, dokumentačné zábery na hradisko.

Dolné Saliby (okr. Galanta), Sihotské tably, 7939, 5-10, 9.6.2000, línia zalomená v pravom uhle, nedatované; dva obdĺžnikové pôdorysy so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 6x12-15 m, k pozdĺžnej strane jedného z nich sa pripája oválny útvar - ohrada(?), sídliskové jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Dolné Srnie (okr. Nové Mesto nad Váhom), Hradisko, 7734, 26, 16.4.2000, dokumentačné zábery na hradisko.

Dolný Chotár (okr. Galanta), Poloha 1, 7850, 12-13, 16, 24.5.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Dolný Chotár (okr. Galanta), Poloha 2, 7850, 15, 17, 24.5.2000, sídliskové objekty - chaty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Drietoma (okr. Trenčín), Široká, 7734, 27-28, 16.4.2000, dokumentačné zábery polohy.

Drietoma (okr. Trenčín), Ostrá Hôrka, 7734, 29-33, 16.4.2000, dokumentačné zábery na hradisko.

Dvorníky-Posádka (okr. Hlohovec), Podzámček, 7851, 30-32, 24.5.2000, dokumentovanie súčasného stavu známeho náleziska z doby bronzovej.

Dvory nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Jankovičovské, 7845, 21, 24-27, 19.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, štvorcovitý priekopový útvar, nedatované.

Dvory nad Žitavou (okr. Nové Zámky), 7845, 28-29, 19.5.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Dvory nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Jankovičovské, 7845, 30-32, 19.5.2000, nepravidelný elipsovitý útvar tvorený líniou jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Dvory nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Pri novozámockom chotári, 7844, 1-5, 19.5.2000; 7928, 22-24, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Fiľakovo (okr. Lučenec), Hrad, 7969, 3-13, 16.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Fintice (okr. Prešov), Kapušiansky hradný vrch, 7964, 36-37, 7965, 1-7, 17.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Gajary (okr. Malacky), Slanišťové, 7937, 22-24, 8.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Gajary (okr. Malacky), Jazierkové 1, 7937, 25-26, 8.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Gajary (okr. Malacky), Jazierkové 2, 7937, 27-31, 8.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Geča (okr. Košice-okolie), Pri záhradkárskej osade, 7962, 4-6, 17.6.2000, kruhové priekopové opevnenie(?) s ∅ asi 40-50 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky, nedatované.

Golianovo (okr. Nitra), 7848, 23-28, 16.4.2000, trojitý rondel, ∅ asi 200 m, pôdne príznaky, lengyelská kultúra.

Hajnáčka (okr. Rimavská Sobota), Hrad, 7969, 17-21, 16.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Halič (okr. Lučenec), Zámok, 7968, 36-37, 7969, 1-2, 16.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu zámku.

Hlohovec (okr. Hlohovec), 7849, 1-2, 19.5.2000, (35-34-08, 355:375), dokumentačné zábery polohy.

Horná Kráľová (okr. Šaľa), 7942, 9-12, 9.6.2000, sídliskové objekty - chaty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Horná Potôň (okr. Dunajská Streda), Sihoť, 7938, 4-7, 9.6.2000, zoskupenie šiestich/siedmich žľabových stavieb obdĺžnikového pôdorysu so zaoblenými nárožiami, sídliskové jamy pri meandri zaniknutého vodného toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Horná Potôň-Benkova Potôň (okr. Dunajská Streda), Sihoť za Dunajom 1, 7935, 7, 10-13, 8.6.2000, zoskupenie piatich obdĺžnikových žľabových stavieb so zaoblenými nárožiami, z ktorých niektoré sa prekrývajú, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Horná Potôň-Benková Potôň (okr. Dunajská Streda), Sihoť za Dunajom 2, 7935, 8-9,14-16, 8.6.2000, pôdorysy šiestich obdĺžnikových žľabových stavieb so zaoblenými nárožiami, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Horná Potôň-Benkova Potôň (okr. Dunajská Streda), Sihoť za Dunajom, 7938, 1-3, 9.6.2000, zoskupenie štyroch žľabových stavieb obdĺžnikového pôdorysu so zaoblenými nárožiami, sídliskové jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Horné Saliby (okr. Galanta), Pri ŠM 1, 7941, 26-28, 9.6.2000, zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Horné Saliby (okr. Galanta), Pri ŠM 2, 7941, 29-30, 9.6.2000, zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Horné Saliby (okr. Galanta), Veľký Bikáš 1, 7941, 31, 33; 7939, 1; 9.6.2000, štyri obdĺžnikové pôdorysy so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 6x12 m pri meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Horné Saliby (okr. Galanta), Veľký Bikáš 2, 7941, 34-37; 7939, 4, 9.6.2000, dva obdĺžnikové pôdorysy so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 6x25 m a jeden s rozmermi asi 6x12 m, sídliskové jamy pri meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Horné Saliby (okr. Galanta), Veľký Bikáš 3, 7939, 2-3, 9.6.2000, obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 8x15 m, sídliskové jamy, žľabové línie pri meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Horné Saliby (okr. Galanta), Pšeničná, 7939, 11-14, 9.6.2000, šesť obdĺžnikových pôdorysov so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 6x10 m pri meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Hosťovce (okr. Košice-okolie), 7967, 15-19, 16.6.2000 kruhový objekt s ∅ asi 25-30 m, umiestnený vovnútri pri okraji väčšieho oválneho útvaru, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Hraničná pri Hornáde-Kechnec (okr. Košice-okolie), Senianske, 7967, 33-34, 16.6.2000, dokumentovanie polohy počas stavby závodu Molex.

Hrhov (okr. Rožňava), kóta 267, 7967, 10-11, 16.6.2000, výšinné opevnenie – hrádok(?).

Hronovce-Vozokany nad Hronom (okr. Levice), Za záhradami, 7966, 16-19, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Hrušov (okr. Rožňava), Kováčov laz, 7967, 6-9, 16.6.2000, priebeh úseku priekopy(?), pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Hubovo (okr. Rimavská Sobota), 7969, 27-29, 16.6.2000, opevnenie stredovekého hrádku(?).

Hurbanovo (okr. Komárno), Pri hurbanovskom kanáli, 7930, 1-5, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Hurbanovo (okr. Komárno), Pri Zberných surovinách, 7930, 13-14, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Hurbanovo (okr. Komárno), Veľká Rakyta (4), 7930, 18-22, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Hurbanovo-Bohatá (okr. Komárno), Veľký Šárad, 7930, 6-12, 13.6.2000, praveké opevnenie oválneho tvaru s rozmermi asi 250x120 m, sídliskové objekty - jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Hurbanovo-Konkoľ (okr. Komárno), 2, 7930, 15-17, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Hviezdoslavov (okr. Dunajská Streda), Planá, 7931, 30-34, 8.6.2000, časť pravidelného obdĺžnikového pôdorysu so zaobleným nárožím - rímsky poľný tábor(?), priebeh línie priekopy sledovateľný v dĺžke približne 250 a 100 m od nárožia, sídliskové objekty, nedatované, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Chotín (okr. Komárno), Rovinatý, 7930, 28-30, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v repke olejnej, nedatované.

Chotín (okr. Komárno), Dolné Konopište, 7929, 8-9; 7930, 34-37, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľaby, kruhový útvar, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Jahodná (okr. Dunajská Streda), Dlžiny, 7939, 20-22, 9.6.2000; 7940, 1-3, 9.6.2000, dva obdĺžnikové pôdorysy so zaoblenými nárožiami a kruh s ∅ asi 5 m, pozitívne porastové príznaky v obilí pri meandri zaniknutého toku, neolit(?).

Jakubov (okr. Malacky), Za Malinou, 7934, 3-8, 8.6.2000, opätovné dokumentovanie rozsiahleho sídliska z doby rímskej, pozitívne porastové príznaky v repke olejnej, nedatované.

Jakubov (okr. Malacky), Pri starom mlyne, 7937, 32-34, 8.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Jakubov (okr. Malacky), Nad Kadlubkom, 7937, 35-37, 7934, 1-2, 8.6.2000, dva kruhové objekty s ∅ 25-30 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Jarok (okr. Nitra), Veľká pusta, 7942, 19-20, 9.6.2000, veľký polygonálny žľabový útvar, sídliskové objekty - chaty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Jelka (okr. Galanta), Oranisko, 7932, 20-24, 8.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Jelka (okr. Galanta), Jazerné, 7932, 25-29, 8.6.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, v meandroch zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Jelka (okr. Galanta), Dolný Bač, 7932, 36-37, 8.6.2000, zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Jelka (okr. Galanta), Nová Jelka-Veľká Zátoň, 7932, 6-12, 8.6.2000, pozdĺžny oválny, priečne členený pôdorys dlhý asi 16 m, viaceré kruhové objekty s ∅ asi 5-6 m, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Jelšovce (okr. Nitra), 7742, 33-34, 16.4.2000, sídliskové objekty.

Kajal (okr. Galanta), Žihársky kopec, 7941, 17-18, 9.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Kajal (okr. Galanta), Tokovské hony, 7933, 26-29, 8.6.2000, 7941, 19, 9.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Kalná nad Hronom (okr. Levice), 7968, 3-6, 16.6.2000, kruhová priekopa s ∅ asi 30 m, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Kátlovce (okr. Trnava), Kopanice, 7736, 15-18, 16.4.2000, štvorcovité opevnenie s dĺžkou strán asi 120-150 m, pôdne príznaky, doba laténska.

Kľačany (okr. Hlohovec), 7849, 14-15, 19.5.2000, znova dokumentovaný známy rondel, prvý raz viditeľný ako pôdne príznaky.

Kolárovo (okr. Komárno), Pri strednej ceste, 7850, 9-11, 24.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Kolárovo (okr. Komárno), Jazerisko, 7850, 30-34, 24.5.2000, obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 6-7x10-12 m, v jeho strede umiestnený oválny útvar, severnú kratšiu stranu pretína kruhový objekt s ∅ asi 5 m. Ďalší kruhový objekt s rovnakým priemerom umiestnený východne od zoskupenia. Základové žľaby a ďalšie sídliskové objekty sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Komjatice (okr. Nové Zámky), Druhá strana, 7742, 3-8, 16.4.2000, opätovne dokumentovaný rondel, pôdne príznaky.

Košeca-Nozdrovice (okr. Ilava), kóta 377, 7738, 6-7, 16.4.2000, dokumentačné zábery na hradisko.

Kráľov Brod-Slovenské pole (okr. Galanta), Poloha 3, 7939, 19, 9.6.2000, sídliskové jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Kráľov Brod-Slovenské pole (okr. Galanta), Poloha 1, 7939, 15-16, 9.6.2000, štyri obdĺžnikové pôdorysy so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 6x12 m pri meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Kráľov Brod-Slovenské pole (okr. Galanta), poloha 2, 7939, 17-18, 9.6.2000, dva obdĺžnikové pôdorysy so zaoblenými nárožiami, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Kráľová nad Váhom (okr. Šaľa), 7941, 3-5, 9.6.2000, sídliskové objekty, opevnenie(?) s dvojitou priekopou, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Krásnohorské Podhradie (okr. Rožňava), 7967, 2, 4-5, 16.6.2000, dokumentačný záber na mauzóleum.

Krásnohorské Podhradie (okr. Rožňava), Krásna Hôrka, 7969, 30-37, 7967, 1, 3, 16.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Kvašov (okr. Púchov), Ostrá Hora, 7738, 8-10, 16.4.2000, dokumentačné zábery na hradisko.

Láb (okr. Malacky), Pri Nivách, 7934, 9-14, 8.6.2000, husté zoskupenie sídliskových objektov - chát, jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Lefantovce-Horné Lefantovce (okr. Nitra), 7848, 8, 16.4.2000, dokumentovanie súčasného stavu malého kaštieľa.

Lefantovce-Horné Lefantovce (okr. Nitra), 7848, 9-10, 16.4.2000, dokumentovanie súčasného stavu kaštieľa.

Leles (okr. Trebišov), 7963, 23-28, 17.6.2000, dokumentačný snímok kostola.

Leopoldov (okr. Hlohovec), 7849, 11-13, 19.5.2000, dokumentovanie súčasného stavu pevnosti.

Lipová-Ondrochov (okr. Nové Zámky), Ortáš (Tallóser), 7927, 14-20, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Lozorno (okr. Malacky), Široké diely, 7934, 19-23, 8.6.2000, objekt priemyselného parku Volkswagen pred začatím výstavby, priestor plánovaného výskumu.

Malé Kozmálovce (okr. Levice), Konopiská, 7968, 17-20, 16.6.2000, priebeh dlhého zemného valu(?) v dĺžke asi 900 m, s tromi prerušeniami, negatívne a pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Marcelová (okr. Komárno), Nad chotínskou cestou 4, 7929, 5-7, 13.6.2000, štvorcovitý priekopový útvar s dĺžkou strán asi 15 m s prerušením na jednej strane, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Marcelová (okr. Komárno), Nad chotínskou cestou 3, 7929, 1-4, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Matúškovo (okr. Galanta), 7941, 20-25, 9.6.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Matúškovo (okr. Galanta), Fialkový hon, 7933, 22-25, 8.6.2000, 7941, 10-16, 9.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Matúškovo (okr. Galanta), Za železnicou 1, 7933, 30-36, 7936 1-4, 8.6.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, žľabov v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Matúškovo (okr. Galanta), Za JRD 1, 7936, 7, 8.6.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, žľabov v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Matúškovo (okr. Galanta), Za JRD 2, 7936, 10, 8.6.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Matúškovo (okr. Galanta), Za železnicou 2, 7936, 11-12, 8.6.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Matúškovo (okr. Galanta), 7936, 13-16, 8.6.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám, v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Matúškovo (okr. Galanta), Za hradskou, 7936, 17-21, 8.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, v meandri zaniknutého toku, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Močenok (okr. Šaľa), Veľké hrušky, 7942, 26-30, 9.6.2000, pohrebisko(?), počet hrobov asi 30, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Močenok (okr. Šaľa), Lackov dvor, 7942, 13-18, 9.6.2000, obdĺžnikový pôdorys pozdĺžne členenej dvojtraktovej stavby s rozmermi asi 10x35 m, negatívne porastové príznaky v obilí, novovek.

Močenok (okr. Šaľa), Hrúštovské 1, 7942, 21, 9.6.2000, rozsiahly polygonálny žľabový priekopový útvar, líniové pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Močenok (okr. Šaľa), Hrúštovské 2, 7942, 22-25, 9.6.2000, zoskupenie piatich až šiestich kruhových útvarov s ∅ 6-12 m - mohyly(?), žľabová línia, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Močenok (okr. Šaľa), Kapustniská, 7942, 31-32, 9.6.2000, oválny útvar, opevnenie s valom a priekopou(?) s rozmermi asi 50-60 m, pozitívne a negatívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Močenok (okr. Šaľa), Zadné lúky, 7942, 33-37, 7941, 1, 9.6.2000, početné sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Mojzesovo (okr. Nové Zámky), Vŕšky, 7927, 24-26, 13.6.2000, kruhový priekopový útvar s ∅ asi 30 m, sídliskové objekty - jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Mojzesovo (okr. Nové Zámky), Vŕšky, 7849, 36-37, 19.5.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Mostová (okr. Galanta), Čertova diera, 7940, 27-28, 9.6.2000, obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami, sídliskové jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Mostová (okr. Galanta), Panské pole, 7938, 8-10, 9.6.2000, kruhový útvar - rondel(?) s ∅ asi 50-60 m črtajúci sa tmavším sfarbením výplne priekopy, pôdne príznaky, nedatované.

Mužla (okr. Nové Zámky), Pod záhradami, 7929, 22-31, 13.6.2000, ďalšie, celkove piate pohrebisko zistené na terase východne od Mužle, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Mužla (okr. Nové Zámky), Konopnice, 7929, 32-37, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Mužla-Jurský Chlm (okr. Nové Zámky), Poloha 2, 7929, 16, 19, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Mužla-Jurský Chlm (okr. Nové Zámky), Poloha 1, 7929, 17-18, 20-21, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Neded (okr. Šaľa), kóta 112, 7850, 5-6, 24.5.2000, štvorcový útvar so šírkou asi 10 m, negatívne porastové príznaky v obilí; sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky, nedatované.

Nitra (okr. Nitra), Šindolka, 7742, 35, 16.4.2000, dokumentačný záber plochy budúcej stavby obchodného centra.

Nitra-Chrenová (okr. Nitra), Baumax, 7742, 13-15, 16.4.2000; 7844, 29-31, 24.5.2000, dokumentovanie plochy výskumu.

Nitra-Janíkovce (okr. Nitra), Veľké Janíkovce-Pri Čechynciach, 7844, 22-26, 24.5.2000; 7927, 5-13, 9.6.2000, pôdorysy stavieb bývalého majera Regina, negatívne porastové príznaky; husté zoskupenia sídliskových objektov - chát, jám a žľabových útvarov, pozitívne porastové príznaky v obilí, včasný až vrcholný stredovek.

Nitra-Mlynárce (okr. Nitra), 7736, 1-14, 16.4.2000, 7844, 32-37, 24.5.2000, 10, 8.6.2000, dokumentovanie plochy výskumu.

Nitra-Zobor (okr. Nitra), 7742, 16-23, 16.4.2000, dokumentovanie hradiska.

Nižná Myšľa (okr. Košice-okolie), Húština, 7962, 16-20, 17.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nižná Myšľa (okr. Košice-okolie), 7962, 1, 17.6.2000, dokumentačný záber na kostol.

Nižná Myšľa (okr. Košice-okolie), Hradský vrch (Vámostelek), 7967, 35-37, 7962, 2-3, 7-15, 16.6.2000, dokumentovanie známeho náleziska z doby bronzovej.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Čikoch, 7844, 17-18, 19.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri bánovskej ceste, 7844, 15-16, 19.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Veľkom rybníku, 7845, 33-37, 19.5.2000, kruhový útvar s ∅ 30-40 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Malá Ragoňa, 7928, 25-27, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí 7, 7844, 10, 19.5.2000, líniový lomený útvar, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí 11, 7928, 18, 21, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí 8, 7844, 11-13, 19.5.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nový Život-Eliášovce (okr. Dunajská Streda), Pod záhradami, 7932, 1-5, 8.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy a viaceré rozsiahle lomené línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Nový Život-Eliášovce (okr. Dunajská Streda), Kurčiatko, 7932, 30-35, 8.6.2000, obdĺžnikový žľabový pôdorys so zaoblenými nárožiami, dve paralelné línie pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Oponice (okr. Topoľčany), 7848, 11-17, 16.4.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Orechová Potôň (okr. Dunajská Streda), Zaplavené, 7940, 4-5, 9.6.2000, pravouhlý pôdorys so zaoblenými nárožiami s dĺžkou strán asi 5-6 m, sídliskové jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Orechová Potôň (okr. Dunajská Streda), Zátoň, 7940, 6-10, 9.6.2000, obdĺžnikový priekopový útvar so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 40x50-60 m, členený na štyri nerovnako veľké časti, s anexom a ďalší líniový útvar lomený v pravom uhle, výrazné pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované. Objekt zistený v r. 1998 (*Blažová/Kuzma/Rajtár 2000*, 40).

Orechová Potôň-Dolná Potôň (okr. Dunajská Streda), Bohdan, 7940, 29-37, 9.6.2000, zoskupenia obdĺžnikových pôdorysov so zaoblenými nárožiami, kruhové útvary s ∅ 6-8 m, sídliskové jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Palárikovo (okr. Nové Zámky), 7846, 35-37, 24.5.2000, znova dokumentované kruhové opevnenie, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Pata (okr. Galanta), Vinohrady, 7851, 15-16, 24.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Pata (okr. Galanta), Borody 1, 7933, 20-21, 8.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Pata (okr. Galanta), Borody 2, 7933, 17-19, 8.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Patince (okr. Komárno), Teplica, 7929, 14-15, 13.6.2000, opätovne dokumentované rozsiahle stredoveké priekopové opevnenie, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Patince (okr. Komárno), Krížne briežky, 7929, 10-13, 13.6.2000, pravouhlé nárožie priekopového opevnenia objavené už v r. 1990, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Perín-Chym (okr. Košice-okolie), Perín-Vrbiny, 7967, 29-32, 16.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obolí, nedatované.

Podhájska-Svätuša (okr. Nové Zámky), 7845, 1-6, 19.5.2000, dokumentovanie súčasného stavu stredovekého hrádku.

Podhorany (okr. Nitra), Žibrica, 7742, 24-32, 16.4.2000, dokumentovanie hradiska.

Podhradie (okr. Topoľčany), Úhrad, 7848, 4-7, 16.4.2000, dokumentačné zábery polohy.

Podhradie (okr. Topoľčany), Topoľčiansky hrad, 7848, 3, 16.4.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Podskalie (okr. Považská Bystrica), Poloha 1, 7738, 23-25, 16.4.2000, dokumentačné zábery polohy.

Podskalie (okr. Považská Bystrica), Poloha 2, 7738, 26-29, 16.4.2000, dokumentačné zábery polohy.

Poľný Kesov (okr. Nitra), Miklošovičová, 7933, 1-8, 8.6.2000, pôdorys zaniknutého kostola, negatívne porastové príznaky; 7935, 31-37, 8.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Prašník (okr. Piešťany), Tlstá hora, 7736, 34-37, 16.4.2000, dokumentačné zábery súčasného stavu hradiska.

Prašník (okr. Piešťany), U Fajnorov, 7736, 28-33, 16.4.2000, dokumentačné zábery súčasného stavu hradiska.

Púchov-Hoštiná (okr. Púchov), Gýmeš, 7738, 17, 16.4.2000, dokumentačné zábery hradiska.

Rišňovce (okr. Nitra), Dúle, 7938, 24-30, 9.6.2000, zoskupenie sídliskových objektov - jám, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Rybník (okr. Levice), Urbárska hora, 8057, 3, 17.6.2000, dokumentovanie známeho hradiska.

Rybník (okr. Levice), Kusá hora, 8057, 4-6, 17.6.2000, dokumentovanie pokračujúcej likvidácie známeho hradiska.

Sedliská (okr. Vranov nad Topľou), Čičavský hrad, 7964, 20-25, 17.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Selec (okr. Trenčín), Hradisko, 7848, 1-2, 16.4.2000, dokumentačné zábery hradiska.

Sereď (okr. Galanta), Veľké pole, 7938, 11-15, 9.6.2000, obdĺžnikové útvary s rozmermi asi 3x6 m usporiadané pravidelne v dvoch radoch za sebou, dlhý obdĺžnikový útvar, pôdorys dlhej halovej priečne členenej(?) stavby s rozmermi asi 6x30 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, novovek(?).

Skalka nad Váhom (okr. Trenčín), 7734, 34-37, 16.4.2000, dokumentačné zábery hradiska po výstavbe diaľnice.

Sládkovičovo-Malá Mača (okr. Galanta), Žaludné, 7936, 22-29, 8.6.2000, zaniknutá dedina, ohraničenia pozemkov, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, stredovek.

Slanec (okr. Košice-okolie), Hrad Slanec, 7962, 21-29, 17.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Smolenice (okr. Trnava), 7937, 14, 8.6.2000, (35-31-22, 246:355), zámok, dokumentačný záber.

Sokolce (okr. Komárno), kóta 111, 7846, 1-4, 24.5.2000, opevnenie oválneho tvaru s trojitou líniou priekop, situované na nízkej dune, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Somotor (okr. Trebišov), Somotorská hora, 7963, 6-9, 17.6.2000, dokumentačný snímok známeho náleziska.

Starý Tekov (okr. Levice), 7968, 7-16, 16.6.2000, dokumentačné zábery známeho hradiska počas výskumu.

Stránska (okr. Rimavská Sobota), Vidova vieska, 7969, 22-24, 16.6.2000, dokumentovanie známeho náleziska.

Streženice (okr. Púchov), Starý háj, 7738, 11-13, 16.4.2000, dokumentačné zábery polohy.

Svätý Peter (okr. Komárno), Pasienok 2, 7930, 23-25, 13.6.2000, sídliskové objekty - jamy, pozitívne porastové príznaky v repke olejnej, nedatované.

Svätý Peter (okr. Komárno), Ovčín 1, 7930, 26-27, 13.6.2000, sídliskové objekty - jamy, pozitívne porastové príznaky v repke olejnej, nedatované.

Svätý Peter (okr. Komárno), Pasienok 3, 7930, 32, 13.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Svätý Peter (okr. Komárno), Ovčín 2, 7930, 31, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľaby, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šahy-Tešmák (okr. Levice), Šikereš, 7968, 32-34, 16.6.2000, stopy časti opevnenia stredovekého hrádku?

Šarišské Michaľany (okr. Sabinov), Fedelemka, 7965, 19-25, 17.6.2000, dokumentovanie známeho náleziska bukovohorskej kultúry.

Šarovce (okr. Levice), Pri Hrone, 7966, 20-25, 13.6.2000, husté zoskupenia sídliskových objektov - chát a jám, žľaby, časť priekopového opevnenia v tvare rovnej línie so zaoblenými nárožiami v dĺžke asi 35-40 m, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šaštín-Stráže (okr. Senica), Horné lúky, 7937, 15, 18-20, 8.6.2000, pravidelný obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami (opevnenie?) s rozmermi asi 25-30x50-55 m, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šaštín-Stráže (okr. Senica), Brunovský mlyn, 7937, 16-17, 8.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šaštín-Stráže (okr. Senica), 7937, 21, 8.6.2000, (34-42-08, 409:103), dokumentačný záber baziliky.

Šoporňa (okr. Galanta), Za Jarčom 1, 7851, 1-4, 12, 24.5.2000, kruhovitý priekopový útvar s ∅ asi 30-35 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šoporňa (okr. Galanta), Slaný močiar 1, 7851, 5, 24.5.2000, sídliskové objekty - jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šoporňa (okr. Galanta), Za Jarčom 2, 7851, 6, 24.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šoporňa (okr. Galanta), Podjarčie, 7851, 7-8, 24.5.2000, sídliskové objekty - chaty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šoporňa (okr. Galanta), Dolný Jarč, 7851, 9-11, 33, 24.5.2000, zoskupenia sídliskových objektov - chát a jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šoporňa (okr. Galanta), Slaný močiar 2, 7851, 13-14, 24.5.2000, zoskupenia sídliskových objektov - chát a jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šoporňa (okr. Galanta), Majstrové 1, 7851, 34-35, 24.5.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šoporňa (okr. Galanta), Majstrové 2, 7850, 3-4, 24.5.2000, obdĺžnikový priekopový útvar so zaoblenými nárožiami, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Štúrovo (okr. Nové Zámky), Valy pod vŕškom, 7966, 7-15, 13.6.2000, priebeh rozsiahlej stredovekej zemnej fortifikácie sledovateľnej v dĺžke asi 2200-2500 m, pozostávajúcej z rovnej línie s viacerými lunetami v pravidelných odstupoch, s pripojenou predsunutou redutou s dvoma lunetami a s predsunutou šesťuholníkovou redutou s viditeľnými štyrmi bastiónmi na západnom okraj, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Štúrovo-Obid (okr. Nové Zámky), Voľné pole, 7966, 1-6, 13.6.2000, sídliskové objekty - jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí a repke olejnej, nedatované.

Šurany (okr. Nové Zámky), Konopiská, 7844, 19-21, 19.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šurany (okr. Nové Zámky), Konopiská, 7927, 33-34, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šurany-Nitriansky Hrádok (okr. Nové Zámky), Zámeček, 7742, 2, 16.4.2000, dokumentačný záber na súčasný stav známej lokality.

Šurany-Nitriansky hrádok (okr. Nové Zámky), Vysoký breh, 7927, 35-37; 7928, 1-4, 13.6.2000, kruhový priekopový útvar s ∅ asi 20 m, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šurany-Nitriansky hrádok (okr. Nové Zámky), Hrubá pažiť, 7928, 15-17, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šurianky (okr. Nitra), Za Figurom, 7848, 29-37, 16.4.2000, kruhový priekopový útvar s ∅ asi 40 m, sídliskové objekty, líniové útvary, porastové príznaky v obilí, nedatované.

Šurice (okr. Lučenec), Soví hrad, 7969, 14-16, 16.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Šúrovce (okr. Trnava), Varov Šúr, 7938, 16-23, 9.6.2000, husté zoskupenie sídliskových objektov - chát, jám, šesť kruhových útvarov s objektom v strede, hroby ohraničené kruhovými priekopami(?), pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Tehla (okr. Levice), Kováčová, 7968, 1-2, 16.6.2000, zoskupenie sídliskových objektov - chát a jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Topoľníky (okr. Dunajská Streda), Dolné Topoľníky-Sihoň, 7939, 29, 33-37, 9.6.2000, sídliskové objekty - jamy, kruhový útvar s ∅ 4-5 m a dve paralelné línie vzdialené od seba 5-6 m, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Topoľníky (okr. Dunajská Streda), Horné Topoľníky-Mrenisko, 7850, 27-29, 24.5.2000, kruhový útvar s ∅ asi 8 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Trakovice (okr. Hlohovec), 7849, 3-4, 7-10, 19.5.2000, sídliskové objekty - jamy, chaty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Trakovice (okr. Hlohovec), 7849, 5-6, 19.5.2000, sídliskové objekty - jamy, chaty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Trávnik (okr. Komárno), Dinajova tabuľa, 7846, 19-23, 24.5.2000, línia s pravouhlým nárožím, priekopa alebo ryha, pozitívny porastový príznak v obilí, nedatované.

Trenčianske Bohuslavice (okr. Nové Mesto nad Váhom), 7734, 13-20, 16.4.2000, dokumentačné zábery hradiska.

Trenčianske Teplice (okr. Trenčín), Čvirigovec, 7738, 30-37, 16.4.2000, dokumentačné zábery hradiska.

Trhová Hradská (okr. Dunajská Streda), Fickov, 7850, 24-26, 24.5.2000; sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované; 7939, 23-25, 9.6.2000, dva obdĺžnikové pôdorysy so zaoblenými nárožiami, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, neolit(?).

Trhová Hradská (okr. Dunajská Streda), 7850, 22-23, 24.5.2000; 7939, 26, 9.6.2000, zoskupenie sídliskových jám, žľabová línia, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Trhová Hradská (okr. Dunajská Streda), Lokaj, 7850, 18-21, 24.5.2000, pôdorysy troch pozdĺžnych stavieb so zaoblenými nárožiami s rozmermi asi 6x10-12 m, základové ryhy sa črtajú ako pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Trhová Hradská (okr. Dunajská Streda), Borša, 7939, 30-32, 9.6.2000, sídliskové objekty - jamy, obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Trstice (okr. Galanta), Veršend, 7850, 14, 24.5.2000, (45-14-23, 6:334), sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Turňa nad Bodvou (okr. Košice-okolie), 7967, 20-28, 16.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Turňa nad Bodvou (okr. Košice-okolie), 7967, 12-14, 16.6.2000, dokumentačný snímok kostola.

Udiča (okr. Považská Bystrica), Klapy, 7738, 18-22, 16.4.2000, dokumentačné zábery hradiska

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), 7849, 35, 19.5.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Dolné diely, 7849, 32, 19.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), 7849, 28-31, 19.5.2000, pozdĺžny trapézovitý útvar, opevnenie(?), nedatované.

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Dolné Rakytiny 1, 7927, 27-32, 13.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Agáč za mlynom, 7927, 21-23, 13.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované, dokumentované už v r. 1999.

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Horné diely, 7849, 33-34, 19.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Váhovce (okr. Galanta), 7941, 6-9, 9.6.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Včelince (okr. Rimavská Sobota), 7969, 25-26, 16.6.2000, domentovanie súčasného stavu opevneného sídliska z doby bronzovej.

Veľké Kosihy (okr. Komárno), Arcibiskupský Lél, 7846, 24-29, 24.5.2000, líniové, viacnásobne lomené porastové príznaky, ohraničenia pozemkov a polí(?).

Veľké Kosihy (okr. Komárno), Arcibiskupský Lél, 7846, 30-34, 24.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľké Lovce (okr. Nové Zámky), Mária Csallád, 7845, 7-12, 19.5.2000, dokumentovanie súčasného stavu stredovekého kláštora.

Veľké Raškovce (okr. Michalovce), Moľvica, 7963, 29-32, 17.6.2000, dokumentovanie polohy náleziska.

Veľké Turovce-Dolné Turovce (okr. Levice), 7968, 29-31, 16.6.2000, sídliskové objekty - chaty, jamy, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľké Úľany-Nové Osady (okr. Galanta), Malý Baronáš 1-4, 7935, 1-5, 8.6.2000, dva nerovnako veľké pôdorysy so zaoblenými nárožiami (dĺžka väčšieho asi 20 m), sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľké Úľany-Nové Osady (okr. Galanta), Kopanice, 7935, 5-6, 8.6.2000, štvorcový pôdorys stavby so zaoblenými nárožiami, pozdĺžny žľabový objekt a kolová stavba, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľké Úľany-Nové Osady (okr. Galanta), Malý Baronáš 2, 7935, 22-30, 8.6.2000, pôdorysy štyroch obdĺžnikových stavieb so zaoblenými nárožiami, sídliskové objekty - jamy, žľabové línie, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľké Úľany-Nové Osady (okr. Galanta), Sihoť, 7935, 17-21, 8.6.2000, pôdorys obdĺžnikovej stavby so zaoblenými nárožiami, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľký Kamenec (okr. Trebišov), Hrad Veľký Kamenec, 7962, 35-37, 7963, 1-5, 17.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Veľký Kýr (okr. Nové Zámky), Opátske lúky, 7849, 16-18, 19.5.2000, štvorcový útvar s dĺžkou strán asi 10-12 m, negatívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľký Lapáš (okr. Nitra), Dlhé zeme, 7966, 26-29, 16.6.2000; 8057, 16, 17.6.2000, kruhové priekopové opevnenie s ∅ asi 45-50 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľký Meder (okr. Dunajská Streda), Vámostelek 2, 7846, 12-14, 24.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľký Meder (okr. Dunajská Streda), Kéč, 7846, 15-17, 24.5.2000, časť rozsiahleho priekopového útvaru obdĺžnikového alebo trapézovitého pôdorysu, viditeľné dve zaoblené nárožia, pozitívne porastové príznaky v obilí, rímsky poľný tábor(?).

Veľký Meder (okr. Dunajská Streda), Vámostelek 1, 7846, 5-11, 24.5.2000, sídliskové objekty mimo preskúmanej plochy známeho náleziska, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Veľký Šariš (okr. Prešov), Šarišský hradný vrch, 7965, 8-18, 17.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Vinné (okr. Michalovce), Vinniansky hrad, 7964, 3-10, 17.6.2000, dokumentovanie súčasného stavu hradu.

Vinodol (okr. Nitra), Horné lúky, 7849, 19, 22-24, 19.5.2000, kruhovitý priekopový útvar, na jednej strane je priekopa zdvojená, ∅ asi 50 m, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Vráble (okr. Nitra), Zemný hrad (Fidvár), 7966, 33-37, 16.6.2000, dokumentačný snímok opevnenej osady z doby bronzovej, s dvoma polkruhovými priekopami a sídliskovými jamami, pozitívne porastové príznaky v obilí.

Vráble (okr. Nitra), Horná lúka, 7966, 30-31, 16.6.2000, rozsiahle priekopové obdĺžnikového tvaru s jedným skoseným nárožím s rozmermi asi 250x120 m, stredovek-novovek(?).

Vráble (okr. Nitra), IGP, 7966, 32, 16.6.2000, dokumentačná snímka výstavby priemyselného parku, priestor geofyzikálneho prieskumu.

Zemianske Podhradie (okr. Nové Mesto nad Váhom), Hradište, 7734, 21-25, 16.4.2000, dokumentačné zábery hradiska.

Zemianske Sady (okr. Galanta), Bezenica, 7851, 24-29, 24.5.2000, kruhový priekopový útvar - rondel s ∅ asi 60 m, situovaný vovnútri väčšieho elipsovitého útvaru, pôdne príznaky, nedatované.

Zemné (okr. Nové Zámky), 7850, 8, 24.5.2000, sídliskové objekty, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Zemplín (okr. Trebišov), 7963, 10-18, 17.6.2000, dokumentačný snímok známeho hradiska.

Zlaté Klasy-Rastice (okr. Dunajská Streda), Čierne polia, 7932, 13-19, 8.6.2000, pozdĺžny priekopový útvar s rozmermi asi 10-12x40-50 m s prerušením v strede jednej z dlhších strán, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Zohor (okr. Malacky), Pri šustrovej jame, 7934, 24-26, 8.6.2000, husté zoskupenie sídliskových objektov - chát, jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Zohor (okr. Malacky), Pri hliníku, 7934, 15-18, 8.6.2000, husté zoskupenie sídliskových objektov - jám, pozitívne porastové príznaky v obilí, nedatované.

Literatúra

Blažová/Kuzma/Rajtár 2000 - E. Blažová/I. Kuzma/J. Rajtár: Letecký prieskum na Slovensku. AVANS 1998, 2000, 36-46.

Čilinská 1976 - Z. Čilinská: Pohrebisko z 8. storočia v Číferi-Páci. AVANS 1975, 1976, 82-85.

Elschek/K. Marková 2000 - K. Elschek/K. Marková: Prieskum v Závode. AVANS 1998, 2000, 64.

Farkaš/Samuel 2000 - Z. Farkaš/M. Samuel: Záchranný výskum na trase diaľnice D2 Bratislava, Lamačská cesta - Staré grunty. AVANS 1999, 2000, 32-33.

Chropovský/Fusek 1984 - B. Chropovský/G. Fusek: Výskum pohrebiska v Číferi-Páci. AVANS 1983, 1984, 89-90.

Kuzma 1995 - I. Kuzma: Luftbildarchäologie in der Slowakei. In.:Aerial Archaeology in Eastern and Central Europe. In: Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 3. Potsdam 1995, 251-258.

Németh 1994 - G. T. Németh: Vorbericht über spätneolithische und frühkupferzeitliche Siedlungsspuren bei Lébény (Westungarn). A nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve 36, 1994, 241-261.

Točík 1982 - A. Točík: Predstihový záchranný výskum v Bajči. AVANS 1981, 1982, 278-281.

Točík 1987 - A. Točík: Beitrag zur Frage der Befestigungen und Höhensiedlungen im mittleren und späten Äneolithikum in der Slowakei. Štud. Zvesti AÚ SAV 23, 1987, 5-29.

LUFTBILDPROSPEKTION IN DER SLOWAKEI. Zwei Erkundungsflüge in der fortgeschrittenen Vegetationszeit am 4. und 7. Juni 1999 richteten die Autoren hauptsächlich auf eine Erkundung der Záhorie-Region, des unteren Nitratales, des Žitava-Tales und der Schüttinsel. In der Záhorie-Region, im Katastergebiet der Gemeinde Závod, konstatierten sie bei der wiederholten Dokumentierung des römischen Marschlagers in dessen nächster Nähe einen weiteren Abschnitt eines Wehrgrabens mit einer Ecke, der andeutet, dass in dieser Lage wahrscheinlich auch eine zweite ähnliche kurzfristige römische Befestigung existierte. Das bedeutendste Ergebnis des Erkundungsfluges im J. 1999 war zweifellos die Entdeckung mehrerer Lokalitäten mit Grundrissen wie auch Gruppierungen von Rechteckbauten mit Fundamentrinnen in der Region der Schüttinsel und ihres anliegenden Gebietes zwischen den Flüssen der Kleinen Donau, Čierna Voda und Dudváh. Im J. 2000 widmeten die Autoren einen Erkundungsflug am 16. April hauptsächlich dem Photographieren mehrerer bekannter Burgwälle und befestigten Höhenlagen aus der Urzeit bis ins Mittelalter. Dokumentiert wurden Burgwälle in Bošáca-Zemianske Podhradie, Dolné Sŕnie, Dolná Súč, Drietoma, Košeca-Nozdrovice, Kvašov, Nitra, Podhorany, Prašník,

Púchov, Selce, Skalka nad Váhom, Trenčianske Bohuslavice, Trenčianske Teplice und Udiča. Im Rahmen dieses Erkundungsfluges ist es auf Grundlage von Bodenmerkmalen gelungen, ein umfangreiches Rondell der Lengyel-Kultur mit einem dreifachen Graben in Golianovo zu entdecken, ein Rondell in Klačany zum erstenmal als Bodenmerkmal zu dokumentieren und auch eine beachtenswerte quadratische Befestigung aus der Latènezeit in Kátlovce zu identifizieren. Das extrem trockene Wetter im Frühjahr und Sommer des J. 2000 beeinflusste stark das Wachstum und Reifen aller Getreidearten wie auch von Rapsbeständen. An vielen Stellen äußerten sich somit auf den Getreidefeldern außergewöhnlich kontrastierend die Bewuchsmerkmale über archäologischen Objekten, anthropogenen Eingriffen wie auch über der unterschiedlichen Zusammensetzung des geologischen Liegenden. In manchen Regionen, wie z. B. im Záhorie, verwischte jedoch der dünne und niedrige Wuchs der Feldfrüchte, und besonders ihr sehr frühzeitiges Reifen bis sogar Vertrocknen sehr rasch auch die geringen Unterschiede in der Vegetationsdecke. Sehr gute Bedingungen für die Luftbildprospektion bildeten sich namentlich im Raum der Schüttinsel entlang der Unterlaufgebiete der Waag, Nitra und Žitava, wo der wesentliche Teil der Erkundungsflüge verwirklicht wurde und beachtenswerte Ergebnisse ergab. Dank der außergewöhnlich ausgeprägten positiven Bewuchsmerkmale konnten die Autoren zahlreiche Grundrisse von Langbauten mit Fundamentgräbchen wie auch deren ganze Gruppierungen in mehreren Lagen beobachten und dokumentieren. Die charakteristischen langen Grundrisse mit gerundeten Ecken erlangen eine Breite von rund 4-6 m und 8-12 m Länge (in manchen Fällen sogar von rund 20 m), und in mehreren Fällen konnte auch ihre Gliederung in zwei Räume verfolgt werden. Bisher sind die Autoren (mit Ausnahme des J. 1999) Grundrissen dieses Typs lediglich in Komjatice begegnet, wo sie sich, zusammen mit Gruben, auf den einzelnen Sanddünen befanden, und von denen vorausgesetzt wird, dass sie in die Ludanice-Gruppe der Lengyel-Kultur gehören können. Eine derartige Datierung ist auch nicht im Falle der neu festgestellten Grundrisse in Orechová Potôň ausgeschlossen, wo sich außer ihnen auch Kreise von 5-6 m Durchmesser befinden. Häuser von ähnlicher Form, mit kreisförmigen Objekten im Umkreis, wurden auf der Fundstelle Lébény bei Győr in Ungarn untersucht und datierbar sind sie in die Balaton-Lasinja-Kultur, also in den gleichen Zeithorizont. Eine definitive Bestätigung dieser Annahme kann jedoch erst eine Geländegrabung bringen. Außer zahlreichen Fundstellen mit einer Menge von Siedlungsobjekten (Hütten, Gruben, wie auch Rinnen), die sich durch ausgeprägte positive Bewuchsmerkmale skizzierten, entdeckten die Autoren auf mehreren Lokalitäten in der SW-Slowakei, aber auch in der Ostslowakei, Spuren von Grabenbefestigungen von ovaler, runder oder kreisartiger Form mit einem Durchmesser von 25-30 m, aber auch von größeren Ausmaßen mit einem Durchmesser zwischen 40-60 m. Identifiziert wurden auch kleinere regelmäßige Grabenbefestigungen von rechteckiger oder quadratischer Form. Der Teil einer Grabenbefestigung von regelmäßig rechteckiger Form mit gerundeter Ecke, deren Linie in der Länge von 250 m und 100 m von der Ecke recht gut bei der Gemeinde Hviezdoslavov verfolgbar war, kann mit großer Wahrscheinlichkeit als vorübergehendes römisches Marschlager betrachtet werden. Es befindet sich in 6 km Entfernung von der Donau, gegenüber dem römischen Kastell Ad Flexum, das bei Moson Magyaróvár auf der ungarischen Seite liegt. Es würde sich somit um das erste vorübergehende römische Marschlager auf der Schüttinsel handeln, also auch um das erste im Abschnitt von Bratislava bis Komárno. Es ist nicht ausgeschlossen, dass eine vorübergehende römische Befestigung auch jenes umfangreiche Grabengebilde von rechteckiger oder mäßig trapezförmiger Gestalt mit gerundeten Ecken war, das die Autoren im Gemeindekataster von Veľký Meder entdeckten. Beachtenswerte Belege über eine ausgedehnte lineare Erdbefestigung konnte in beiläufig 2500 m Länge nordwestlich von Štúrovo in der Lage Valy pod vŕškom beobachtet werden. Deutliche Spuren mehrerer Lünetten und eine vorgeschobene sechseckige Redoute mit Bastionen zeugen eindeutig davon, dass diese Befestigung aus dem Hoch- bis Spätmittelalter stammt. Das außergewöhnlich trockene Wetter trug etwa auch dazu bei, dass etwas deutlicher, und vielleicht für längere Zeit, auch mehrere, ansonsten weniger ausgeprägte Arten archäologischer Objekte beobachtet werden konnten, wie z. B. Grabgruben von Körpergräberfeldern wie auch Umgrenzungen von Gräbern. Außer einer wiederholten Dokumentation von Körpergräberfeldern in Bratislava-Rusovce und Nové Zámky ist es gelungen, nicht nur das untersuchte Gräberfeld aus der Zeit des awarischen Kaganats in Pác zu photographieren, sondern auch ein bisher unbekanntes Körpergräberfeld zu entdecken. Im Gemeindekataster von Biely Kostol konnte auch die Lage zerpflügter kreisförmiger Hügelgräber von 30-35 m Durchmesser dokumentiert werden. In Nové Zámky wurde wiederholt auch die Lage der Kirchenwüstung mit kreisförmiger Einfriedung

dokumentiert, entdeckt wurde ferner der Grundriss einer weiteren abgegangenen Kirche in der Gemeinde Poľný Kesov. Überraschend wenige Erkenntnisse brachten die Erkundungsflüge in den südlichen Gebieten der Mittelslowakei, des Košice-Beckens, der Ostslowakischen Tiefebene, der Region von Šariš, Vranov nad Topľou und Humenné, obzwar sich auch hier infolge der Trockenheit in den Getreidefeldern ausgeprägt Unterschiede in der Zusammensetzung des geologischen Liegenden skizzierten, namentlich von Ablagerungen und Überschwemmungen der Flüsse, und alte Mäander und Wasserläufe. In den J. 1999-2000 dokumentierten die Autoren insgesamt 302 Lagen von archäologischen Fundstellen, Burgwällen, mittelalterlichen Burgen und Kleinburgen, Kirchen wie auch realisierten archäologischen Grabungen. Den Großteil von ihnen bilden bisher völlig unbekannte und neuentdeckte Siedlungen, Fortfikationsgebilde und Gräberfelder. Die Luftbildprospektion hat in den vergangenen zwei Jahren somit abermals auf ausgeprägte Weise zu den bisherigen Erkenntnissen über die urzeitliche bis mittelalterliche Besiedlung wie auch ihrer Struktur und Zusammensetzung in manchen Gebieten der Slowakei beigetragen.

Verzeichnis der im J. 1999 dokumentierten Fundstellen

Bratislava-Devínska Nová Ves (Bez. Bratislava V), Panské, Siedlungsobjekte, Hütten, Gruben, Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Bratislava-Karlova Ves (Bratislava V), Patrónka, Pustý kostelíček, Dokumentierung der Fundstelle und der Ausgrabung.

Cífer-Pác (Bez. Trnava), Nad mlynom, Dokumentierung einer bekannten Fundstelle.

Čierna voda (Bez. Galanta), Hlboké, rechteckige Baugrundrisse mit gerundeten Ecken, gruppiert auf mehreren niedrigen Dünen, manche von ihnen überdecken sich gegenseitig, die Fundamentrinnen skizzierten sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?

Horné Otrokovce (Bez. Hlohovec), Berinová, wiederholt dokumentiertes Rondell, Bewuchs-merkmale im Getreide, Lengyel-Kultur.

Igram (Bez. Senec), Šúr-vŕškové lúky, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Kľačany (Bez. Hlohovec), Štvrte, wiederholt dokumentiertes Rondell, Bewuchsmerkmale im Getreide, Lengyel-Kultur.

Kráľov Brod-Slovenské pole (Bez. Galanta), rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken, Fundamentrinnen skizzierten sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí 1, Grundriss einer Kirche mit ovaler Einfriedung, negative Bewuchsmerkmale im Getreide, Mittelalter.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí 2, Gräberfeld, eines der Gräber mit einem Kreisgraben von 8 m Durchmesser umgeben, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri somorovej ceste, Gruppierung von Siedlungsobjekten auf umfangreicher Fläche - Gruben, Hütten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Orechová Potôň (Bez. Dunajská Streda), Pri sihotiach 1, Gruben, die zwei Kreisgebilde von ca. 6-8 m Durchmesser bilden und nebeneinander liegen, und weitere kurze Linien, die aus einzelnen Gruben bestehen, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Orechová Potôň (Bez. Dunajská Streda), Pri sihotiach 2, rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken, Fundamentrinnen skizzieren sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?

Sekule (Bez. Senica), Pláňava, Verlauf einer langen geknickten Linie, negative Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert, Siedlungsobjekte mit positiven Bewuchsmerkmalen im Getreide, undatiert.

Smolenice (Bez. Trnava), Molpír, Dokumentierung des bekannten Höhenburgwalls aus der Hallstattzeit.

Smolenice (Bez. Trnava), Schloss, Dokumentationsaufnahmen des bekannten Höhenburgwalls Molpír und des Schlosses.

Štefanov (Bez. Senica), Chajuše, rechteckige Grundrisse von vier Bauten mit gerundeten Ecken, Fundamentrinnen skizzieren sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?

Tomášikovo (Bez. Galanta), Bikša, rechteckige Gebäudegrundrisse mit gerundeten Ecken, gruppiert auf mehreren niedrigen Dünen, die Fundamentrinnen skizzieren sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?

Tomášikovo (Bez. Galanta), Pukliny, rechteckige Grundrisse mehrerer Bauten mit gerundeten Ecken, die Fundamentrinnen skizzieren sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?, weitere Siedlungsobjekte, undatiert.

Trstice (Bez. Galanta), Teplé I, rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken, die Fundamentrinnen skizzieren sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?

Trstice (Bez. Galanta), Teplé II, rechteckige Grundrisse von acht Bauten mit gerundeten Ecken, die Fundamentrinnen skizzieren sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Agač za mlynom, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Agač, Grundriss eines rechteckigen langen Baues, negative Bewuchsmerkmale im Getreide, Neuzeit?

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Dolné Rakytiny1, Siedlungsobjekte - Gruben und Hütten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Dolné Rakytiny 2, rechteckiges Grabengebilde mit gestumpfter Ecke, Länge ca. 15 m, Siedlungsobjekte, undatiert, Verlauf eines militärischen Schützengrabens, Neuzeit, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Závod (Bez. Malacky), Na dieloch, 8189, Grundriss eines römischen Marschlagers Nr. 1 von beiläufig 170x230 m Ausmaß, umgrenzt mit einem Wehrgraben, Abschnitt eines Wehrgrabens des römisches Marschlagers Nr. 2 mit der Ecke, Siedlungsobjekte, Äneolithikum, Bronzezeit, Hallstattzeit und römische Zeit, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Verzeichnis der im J. 2000 dokumentierten Fundstellen

Alekšince (Bez. Nitra), Jahnianska dolina, Siedlungsobjekte, Linien von Rinnen, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Alekšince (Bez. Nitra), Krivé diely, zahlreiche Siedlungsobjekte - Gruben, Linien von Rinnen, positive Bewuchsmerkmale im Getreide undatiert.

Báb-Malý Báb (Bez. Nitra), Pod mlynom, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Báb-Malý Báb (Bez. Nitra), Panská Tabla, rechteckiger, Grundriss einer Befestigung? Mit rechtwinkligen Ecken, von ca. 25-30x40-50 m, mit einer Unterbrechung an der Stelle des Eingrangs in der Mitte der schmaleren Südseite, der Grabenverlauf(?) skizzierte sich als positives Bewuchsmerkmal im Getreide, undatiert.

Bajč-Vlkanovo (Bez. Komárno), Tehelňa, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide; ein kreisförmiger Graben von 40 m Durchmesser skizzierte sich als Bewuchsmerlmal im Getreide. Zum erstenmal wurde hier ein Kreisgraben der Badener Kultur dokumentiert, der im J. 1981 von A. Točík untersucht wurde (1982, 280; 1987, Abb. 1).

Bánov (Bez. Nové Zámky), Kapustnice za Nitrou, Gruppierung von Siedlungsobjekten - Gruben, Hütten, entlang von Mändern des ehemaligen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Bánov (Bez. Nové Zámky), Zátoň, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, lineares Gebilde mit einer Ecke, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Bánov (Bez. Nové Zámky), Malá Kesa-Hruda, dichte Gruppierung von Siedlungsobjekten - von Gruben, Hütten, linearen Linien entlang der Mänder des ehemaligen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Bešeňov (Bez. Nové Zámky), Mlynský náhon, dichte Gruppierung von Siedlungsobjekten - von Hütten und Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, lineares Gebilde, undatiert.

Biely Kostol (Bez. Trnava), JRD, zwei zerpflügte kreisförmige Hügelgräber von 30-35 m Durchmesser, mit Spuren von Grabgruben, Hallstattzeit, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Branč (Bez. Nitra), Arkuš, Dokumentierung des gegenwärtigen Zustandes der bekannten Fundstelle – der mittelalterlichen Kleinburg, Bodenmerkmale.

Bratislava (Bez. Bratislava), Dokumentationsaufnahme der Burg.

Bratislava-Čunovo (Bez. Bratislava), Dlhé polia, Siedlungsobjekte – Hütten, Gruben, Rinnen, positive Bewuchsmerkmale im Raps, undatiert.

Bratislava-Jarovce (Bez. Bratislava), Horné dlhé, der Verlauf eines alten (römischen Limes ?) Weges als negatives Bewuchsmerkmal im Getreide; Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Bratislava-Petržalka (Bez. Bratislava), Tesco, Dokumentationsaufnahme von der Baufläche des Hypermarket Tesco.

Bratislava-Rusovce (Bez. Bratislava), Horné pole 2, geknickte Linie mit gerundeter Ecke, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, im Mänder des ehemaligen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Bratislava-Rusovce (Bez. Bratislava), Pieskové 1, ein wiederholt dokumentiertes Körpergräberfeld, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Bratislava-Rusovce (Bez. Bratislava), Pieskové 2, rechteckiger Grundriss mit ausgeprägt gerundeten Ecken, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Brehov (Bez. Humenné), Burg Brekov, Dokumentierung des gegenwärtigen Zustandes der Burg.

Brekov (Bez. Trebišov), Dokumentationsaufnahme des Klosters.

Cífer (Bez. Trnava), Za boleházom, ein regelmäßig rechteckiger Grundriss (Befestigung?) von ca. 50x80 m Ausmaß, durch die Mitte verläuft in der Richtung der Längsachse ein alter Weg, Siedlungsobjekte – Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Cífer-Pác (Bez. Trnava), Nad mlynom, Gräberfeld aus der Epoche des awarischen Kaganats - 8. Jh., untersucht in den J. 1975 und 1983, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Čachtice (Bez. Nové Mesto nad Váhom), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Čalovec (Bez. Komárno), rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken, Siedlungsobjekte und ein lineares Gebilde, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Čeľadice (Bez. Nitra), Körpergräberfeld, Grabgruben skizzieren sich als Bewuchsmerkmale, undatiert.

Čerhov (Bez. Trebišov), Pri hradskej, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide. Undatiert.

Černík (Bez. Nové Zámky), Lúky, dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Čičov (Bez. Komárno), Dokumentationsaufnahme, Kastell.

Čierna Voda (Bez. Galanta), Okrúhle jazero 1, Gruppierung von fünf rechteckigen Grundrissen mit gerundeten Ecken, quadratisches Gebilde mit ca. 15 m Seitenlänge mit zwei einander gegenüberliegenden Eingängen, Siedlungsgruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Čierna Voda (Bez. Galanta), Okrúhle jazero 1, dichte Gruppierung rechteckiger Grundrisse mit gerundeten Ecken, zahlreiche Siedlungsgruben, quadratisches Gebilde von ca. 15 m Seitenlänge mit zwei Eingängen auf den gegenüber liegenden Seiten, Gräbchenlinien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Čierna Voda (Bez. Galanta), Hlboké, Gruppierung von sechs rechteckigen Grundrissen mit gerundeten Ecken, Siedlungsgruben, eine Grabenlinie, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Dechtice (Bez. Trnava), Intravillan, Dokumentationsaufnahme des Gemeideintavillans mit der Kirche 1.

Dechtice (Bez. Trnava), Intravillan, Dokumentationsaufnahme des Gemeindeintravillans der Kirche 2 und im anliegenden Friedhof.

Demandice (Bez. Levice), Čepiec, ein Rondell von 120 m Durchmesser, Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum.

Demandice (Bez. Levice), Malá Modra, doppeltes Kreisgebilde von ca. 60-80 m Durchmesser im Walde, undatiert.

Dohňany (Bez. Púchov), Žiačik, Dokumentationsaufnahmen der Lage.

Dohňany-Mostište (Bez. Púchov). Dokumentationsaufnahmen der Lage.

Dolná Súča (Bez. Trenčín), Krasín, Dokumentationsaufnahmen des Burgwalls.

Dolné Saliby (Bez. Galanta), Sihotské tably, rechtwinklig geknickte Linie, undatiert; zwei rechtwinklige Grundrisse mit gerundeten Ecken von ca. 6x12-15 m Ausmaß, an die Längsseite eines von ihnen ist ein ovales Gebilde angeschlossen – Einzäunung(?), Siedlungsgruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Dolné Srnie (Bez. Nové Mesto nad Váhom), Hradisko, Dokumentationsaufnahmen des Burgwalls.

Dolný Chotár (Bez. Galanta), Lage 1, Siedlungsobjekte – Hütten, positive Gruben, Bewuchsmerkmale, undatiert.

Dolný Chotár (Bez. Galanta), Lage 2, Siedlungsobjekte - Hütten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Drietoma (Bez. Trenčín), Široká 7734, Dokumemtationsaufnahmen der Lage.

Drietoma (Bez. Trenčín), Široká 7734, Dokumemtationsaufnahmen des Burgwalls.

Dvorníky-Posádka (Bez. Hlohovec), Podzámček, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der bekannten bronzezeitlichen Fundstelle.

Dvory nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Jankovičovské, Siedlungsobjekte. Positive Bewuchsmerkmale im Getreide, quadratisches Grabengebilde, undatiert.

Dvory nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Dvory nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Jankovičovské, unregelmäßiges ellipsenförmiges - Gebilde aus einer Linie von Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Dvory nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Pri novozámockom chotári, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Fiľakovo (Bez. Lučenec), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Fintice (Bez. Prešov), Kapušiansky hradný vrch, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Gajary (Bez. Malacky), Slanišťové, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Gajary (Bez. Malacky), Jazierkové 1, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Gajary (Bez. Malacxy), Jazierkové 2, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Geča (Bez. Košice-Umkreis), Pri záhradkárskej osade, kreisförmige Grabenbefestigung(?) von ca. 40-50 m Durchmesser, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale, undatiert.

Golianovo (Bez. Nitra), dreifaches Rondell, Durchmesser ca. 200 m, Bodenmerkmale, Lengyel-Kultur.

Hajnáčka (Bez. Rimavská Sobota), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Halič (Bez. Lučenec), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes des Schlosses.

Hlohovec (Bez. Hlohovec), Dokumentationsaufnahmen der Lage.

Horná Kráľová (Bez. Šaľa), Siedlungsobjekte - Hütten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Horná Potôň (Bez. Dunajská Streda), Sihoť, Gruppierung von 6-7 Rinnenbauten von rechteckigem Grundriss mit gerundeten Ecken, Siedlungsgruben beim Mäander des einstigen Wasserlaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Horná Potôň-Benková Potôň (Bez. Dunajská Streda), Sihoť Za Dunajom 1, Gruppierung von fünf rechteckigen Rinnenbauten mit gerundeten Ecken, von denen sich manche decken, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Horná Potôň-Benková Potôň (Bez. Dunajská Streda), Sihoť Za Dunajom 2, Grundrisse von sechs rechteckigen Rinnenbauten mit gerundeten Ecken, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Horná Potôň-Benková Potôň (Bez. Dunajská Streda), Sihoť Za Dunajom, Gruppierung von vier Rinnenbauten mit rechteckigem Grundriss und gerundeten Ecken, Siedlungsgruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Horné Saliby (Bez. Galanta), Pri ŠM 1, Gruppierungen von Siedlungsobjekten – Hütten, Gruben, im Mäander des ehemaligen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Horné Saliby (Bez. Galanta), Pri ŠM 2, Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, im Mäander des einstigen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Horné Saliby (Bez. Galanta), Veľký Bikáš 1, vier rechteckige Grundrisse mit gerundeten Ecken von ca. 6x12 m Ausmaß beim Mäander des ehemaligen Flusslaufes. Positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Horné Saliby (Bez. Galanta), Veľký Bikáš 2, zwei rechteckige Grundrisse mit gerundeten Ecken von ca. 6x25 m Ausmaß und einer von ca. 6x12 m Größe, Siedlungsgruben beim Mäander des einstigen Wasserlaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Horné Saliby (Bez. Galanta), Veľký Bikáš 3, rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken von ca. 8x15 m Ausmaß, Siedlungsgruben, Rinnenlinien beim Mäander des einstigen Wasserlaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Horné Saliby (Bez. Galanta), Pšeničná, sechs rechteckige Grundrisse mit gerundeten Ecken von ca. 6x10 m Größe beim Mäander des einstigen Laufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Hosťovce (Bez. Košice-Umkreis), kreisförmiges Objekt von ca. 25-30 m Durchmesser, situiert beim Rand eines größeren ovalen Gebildes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Hraničná pri Hornáde-Kechnec (Bez. Košice-Umkreis), Senianske, Dokumentierung der Lage während des Baues des Betriebes MOLEX.

Hrhov (Bez. Rožňava), Kote 267, Höhenbefestigung - Kleinburg?

Hronovce-Vozokany nad Hronom (Bez. Levice), Za záhradami, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Hrušov (Bez. Rožňava), Kováčov laz, Verlauf eines Grabenabschnittes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Hubovo (Bez. Rimavská Sobota), Befestigung einer mittelalterlichen Kleinburg?

Hurbanovo (Bez. Komárno), Pri hurbanovskom kanáli, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, Linien von Rinnen, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Hurbanovo (Bez. Komárno), Pri Zbernych surovinách, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Hurbanovo (Bez. Komárno), Veľká Rakyta (4), Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Hurbanovo-Bohatá (Bez. Komárno), Veľký Šárad, ovale urzeitliche Befestigung von ca. 250x120 m Ausmaß, Siedlungsobjekte - Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Hurbanovo-Konkoľ (Bez. Komárno), 2, Siedlungsobjekte - Hütten , Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Hviezdoslavov (Bez. Dunajská Streda), Planá, Teil eines regelmäßigen rechteckigen Grundrisses mit gerundeter Ecke - römisches Marschlager ?, Verlauf der Linie eines in beiläufig 250 und 100 m Länge von der Ecke verfolgbaren Grabens, Siedlungsobjekte, undatiert, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Chotín (Bez. Komárno), Rovinatý, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Raps. Undatiert.

Chotín (Bez. Komárno), Dolné Konopište, Siedlungsobjekte – Hütten, Gruben, Rinnen, kreisförmiges Gebilde, positive Bwuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Jahodná (Bez. Dunajká Streda), Dlžiny, zwei rechteckige Grundrisse mit gerundeten Ecken und ein Kreis von ca. 5 m Durchmesser, positive Bewuchsmerkmale im Getreide beim Mäander eines untergegangenen Flusslaufes, Neolithikum(?).

Jakubov (Bez. Malacky), Za Malinou, wiederholte Dokumentierung der umfangreichen römerzeitlichen Siedlung, positive Bewuchsmerkmale im Raps, undatiert.

Jakubov (Bez. Malacky), Pri starom mlyne, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Jakubov (Bez. Malacky), Nad Kadlubkom, zwei Kreisobjekte von 25-30 m Durchmesser, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Jarok (Bez. Nitra), Veľká pusta, großes polygonales Grabengebilde, Siedlungsobjekte - Hütten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Jelka (Bez. Galanta), Oranisko, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Jelka (Bez. Galanta), Jazerné, dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, in Mäandern des einstigen Flusslaufes. Positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Jelka-Dolný Bač (Bez. Galanta), Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Jelka-Nová Jelka (Bez. Galanta), Veľká Zátoň, langovaler, quer gegliederter Grundriss von ca. 16 m Länge, mehrere Kreisobjekte von ca. 5-6 m Durchmesser, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Jelšovce (Bez. Nitra), Siedlungsobjekte.

Kajal (Bez. Galanta), Žihársky kopec, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Kajal (Bez. Galanta), Tokovské hony, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Kalná nad Hronom (Bez. Levice), Kreisgraben von ca. 30 m Durchmesser, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Kátlovce (Bez. Trnava), Kopanice, quadratische Befestigung von ca. 120-150 m Länge, Bodenmerkmale, Latènezeit.

Klačany (Bez. Hlohovec), erneut dokumentiertes bekanntes Rondell, das zum erstenmal als Bodenmerkmale erkennbar war.

Kolárovo (Bez. Komárno), Pri strednej ceste, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Kolárovo (Bez. Komárno), Jazerisko, rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken von ca. 6-7x10-12 m Ausmaß, in seiner Mitte ein ovales Gebilde situiert, die nördliche Kurzseite schneidet ein Kreisobjekt von ca. 5 m Durchmesser. Ein weiteres Kreisobjekt von gleichem Durchmesser östlich von der Gruppierung.

Fundamentrinnen und weitere Siedlungsobjekte skizzieren sich als positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Komjatice (Bez. Nové Zámky), Druhá strana, abermals dokumentiertes Rondell, Bodenmerkmale.

Košeca-Nozdrovice (Bez. Ilava), Kote 377, Dokumentationsaufnahmen des Burgwalls.

Kráľov Brod-Slovenské Pole (Bez. Galanta), Lage 3, Siedlungsgruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Kráľov Brod-Slovenské Pole (Bez. Galanta), Lage 1, vier rechteckige Grundrisse mit gerundeten Ecken von ca. 6x12 m Ausmaß beim Mäander des ehemaligen Wasserlaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Kráľov Brod-Slovenské Pole (Bez. Galanta), Lage 2, zwei rechteckige Grundrisse mit gerundeten Ecken, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum(?).

Kráľová nad Váhom (Bez. Šaľa), Siedlungsobjekte, Befestigung(?) mit einem Doppelgraben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Krásnohorské Podhradie (Bez. Rožňava), Dokumentationsaufnahme vom Mausoleum.

Krásnohorské Podhradie (Bez. Rožňava), Krásna Hôrka, Dokumentierung des jetzigen Standes der Burg.

Kvašov (Bez. Púchov), Ostrá Hora, Dokumentationsaufnahmen des Burgwalls.

Láb (Bez. Malacky), Pri Nivách, dichte Gruppierung von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Lefantovce-Horné Lefantovce (Bez. Nitra), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes des kleinen Kastells.

Lefantovce-Horné Lefantovce (Bez. Nitra), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes des Kastells.

Leles (Bez. Trebišov), Dokumentationsaufnahme der Kirche.

Leopoldov (Bez. Hlohovec), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes des Festung.

Lipová-Ondrochov (Bez. Nové Zámky), Ortáš (Tallóser), Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, Gräbchenlinien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Lozorno (Bez. Malacky), Široké diely, Objekt des Industriegeländes Volkswagen vor Grabungsbeginn, Raum der geplanten Ausgrabung.

Malé Kozmálovce (Bez. Levice), Konopiská, Verlauf eines langen Erdwalles(?) in etwa 900 m Länge, mit drei Unterbrechungen, negative und positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Marcelová (Bez. Komárno), Nad chotínskou cestou 4, quadratisches Grabengebilde von etwa 15 m Seitenlänge mit einer Unterbrechung an einer Seite, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Marcelová (Bez. Komárno), Nad chotínskou cestou 3, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, Linien von Rinnen, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Matúškovo (Bez. Galanta), dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, im Mäander des einstigen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Matúškovo (Bez. Galanta), Fialkový hon, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Matúškovo (Bez. Galanta), Za železnicou 1, dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, Rinnen im Mäander des einstigen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Matúškovo (Bez. Galanta), Za JRD 1, dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, Rinnen im Mäander des untergegangenen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Matúškovo (Bez. Galanta), Za JRD 2, dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, im Mäander des einstigen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Matúškovo (Bez. Galanta), Za železnicou 2, dichte Gruppierungen von Sied-lungsobjekten - Hütten, Gruben, im Mäander des einstigen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Matúškovo (Bez. Galanta), dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, im Mäander des einstigen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Matúškovo (Bez. Galanta), Za hradskou, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, im Mäander des ehemaligen Flusslaufes, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Močenok (Bez. Šaľa), Veľké hrušky, Gräberfeld(?), Zahl von ca. 30 Gräbern, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Močenok (Bez. Šaľa), Lackov dvor, rechteckiger Grundriss eines langen gegliederten dreiräumigen Baues von etwa 10x35 m Ausmaße, negative Bewuchsmerkmale im Getreide, Neuzeit.

Močenok (Bez. Šala), Hrúšťovské 1, umfangreiches polygonales Grabengebilde, lineare positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Močenok (Bez. Šala), Hrušťovské 2, Gruppierung von 5-6 kreisförmigen Gebilden von 6-12 m Durchmesser – Hügelgräber?, Gräbchenlinie, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Močenok (Bez. Šala), Kapustniská, ovales Gebilde, Befestigung mit Wall und Graben(?) von ca. 50-60 m Ausmaß, positive und negative Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Močenok (Bez. Šala), Zadné Lúky, zahlreiche Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Mojzesovo (Bez. Nové Zámky), Vŕšky, kreisförmiges Grabengebilde von ca. 30 m Durchmesser, Siedlungsobjekte - Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Mojzesovo (Bez. Nové Zámky), Vŕšky, Siedlungsobjekte – Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Mostová (Bez. Galanta), Čertova diera, rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken, Siedlungsgruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Mostová (Bez. Galanta), Panské pole, Kreisgebilde – Rondell(?) von ca. 50-60 m Durchmesser, sich durch dunklere Verfärbung der Grabenverfüllung skizzierend, Bodenmerkmale, undatiert.

Mužla (Bez. Nové Zámky), Pod záhradami, weitere, insgesamt das fünfte Gräberfeld, festgestellt auf der Terrasse östlich von Mužla, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Mužla (Bez. Nové Zámky), Konopnice, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, Gräbchenlinien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Mužla-Jurský Chlm (Bez. Nové Zámky), Lage 2, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, Gräbchen-linien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Mužla-Jurský Chlm (Bez. Nové Zámky), Lage 1, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, Gräbchen-linien, positive Bewuchsmerkmale, undatiert.

Neded (Bez. Šala), Kote 112, quadratisches Gebilde von ca. 10 m Seitenlänge, negative Bewuchsmerkmale im Getreide, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale, undatiert.

Nitra (Bez. Nitra), Šindolka, Dokumentationsaufnahme der künftigen Baufläche eines Handels-zentrums.

Nitra-Chrenová (Bez. Nitra), Baumax, Dokumentierung der Grabungsfläche.

Nitra-Janíkovce (Bez. Nitra), Veľké Janíkovce-Pri Čechynciach, Gebäudegrundriss des ehemaligen Meierhofes Regina, negative Bewuchsmerkmale; dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben und Grabengebilde, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Früh- bis Hochmittelalter.

Nitra-Mlynárce (Bez. Nitra), Dokumentierung der Grabungsfläche.

Nitra- Zobor (Bez. Nitra), Dokumentierung des Burgwalls.

Nižná Myšľa (Bez. Košice-Umkreis), Húština, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nižná Myšľa (Bez. Košice-Umkreis), Dokumentationsaufnahme der Kirche.

Nižná Myšľa (Bez. Košice-Umkreis), Hradný vrch, (Vámostelek), Dokumentierung der bekannten bronzezeitlichen Fundstelle.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Čikoch, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri bánovskej ceste, Siedlungsobjekte, positive Bewuchs-merkmale im Getreide, undatiert.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri veľkom rybníku, Kreisgebilde von 30-40 m Durchmesser, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Malá Ragoňa, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí 7, geknicktes lineares Gebilde, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí 11, Siedlungsobjekte, Hütten, Gruben, Gräbchen-linien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí 8, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nový Život-Eliášovce (Bez. Dunajská Streda), Pod záhradami, Siedlungsobjekte Hütten, Gruben und mehrere umfangreiche geknickte Linien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Nový Život-Eliášovce (Bez. Dunajská Streda), Kurčiatko, rechteckiges Rinnensystem mit gerundeten Ecken, zwei parallele Linien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Oponice (Bez. Topoľčany), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Orechová Potôň (Bez. Dunajská Streda), überschwemmt, rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken von ca. 5-6 m Seitenlänge, Siedlungsgruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Orechová Potôň (Bez. Dunajská Streda), Zátoň, rechteckiges Grabengebilde mit gerundeten Ecken von ca. 40x50-60 m Ausmaß, in vier ungleich große Teile gegliedert, mit einem Annex und ein weiteres, im rechten Winkel geknicktes lineares Gebilde, ausgeprägte positive Bewuchs-merkmale im Getreide, undatiert. Das Objekt wurde im J. 1998 festgestellt.

Orechová Potôň-Dolná Potôň (Bez. Dunajská Streda), Bohdan, Gruppierungen von rechteckigen Grundrissen mit gerundeten Ecken, Grabengebilde von 5-6 m Durchmesser, Siedlungsgruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Palárikovo (Bez. Nové Zámky), erneut dokumentierte Kreisbefestigung, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Pata (Bez. Galanta), Vinohrady, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Pata (Bez. Galanta), Borody 1, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Pata (Bez. Galanta), Borody 2, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Patince (Bez. Komárno), Teplica, wiederholte Dokumentierung der umfangreichen mittelalterlichen Grabenbefestigung, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Patince (Bez. Komárno), Krížne briežky, rechtwinklige Ecke einer schon im J. 1990 entdeckten Grabenbefestigung, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Perín-Chym-Perín (Bez. Košice-Umkreis), Vrbiny, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Podhájska-Svätuša (Bez. Nové Zámky), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der mittelalterlichen Kleinburg.

Podhorany (Bez. Nitra), Žibrica, Dokumentierung eines Burgwalls.

Podhradie (Bez. Topoľčany), Úhrad, Dokumentationsaufnahmen der Lage.

Podhradie (Bez. Topoľčany), Burg Topoľčany, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Podskalie (Bez. Považská Bystrica), Lage 1, Dokumentationsaufnahmen der Lage.

Podskalie (Bez. Považská Bystrica), Lage 2, Dokumentationsaufnahmen der Lage.

Poľný Kesov (Bez. Nitra), Miklošovičová, Grundriss einer Kirchenwüstung, negative Bewuchs-merkmale; 7935, 31-37, 8. 6. 2000, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Prašník (Bez. Piešťany), Tlstá hora, Dokumentationsaufnahmen des gegenwärtigen Standes des Burgwalls.

Prašník (Bez. Piešťany), U Fajnorov, Dokumentationsaufnahmen vom gegenwärtigen Stand des Burgwalls.

Púchov-Hoštiná (Bez. Púchov), Gýmeš, Dokumentationsaufnahmen des Burgwalls.

Rišňovce (Bez. Nitra), Gruppierung von Siedlungsobjekten - Gruben, Gräbchenlinien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Rybník (Bez. Levice), Urbárska hora, Dokumentierung des bekannten Burgwalls.

Rybník (Bez. Levice), Kusá hora, Dokumentierung der fortschreitenden Liquidierung des bekannten Burgwalls.

Sedliská (Bez. Vranov nad Topľou), Burg Čičava, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Selec (Bez. Trenčín), Burgwall, Dokumentationsaufnahmen des Burgwalls.

Sereď (Bez. Galanta), Veľké pole, rechteckige Gebilde von ca. 3x6 m Ausmaß, regelmäßig zu zwei hintereinander liegenden Reihen angeordnet, ein langes rechteckiges Gebilde, Grundriss einer langen, quer gegliederten Halle(?) eines Baues von ca. 6x30 m Ausmaß, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neuzeit?.

Skalka nad Váhom (Bez. Trenčín), Dokumentationsaufnahmen des Burgwalls nach dem Bau der Fernstraße.

Sládkovičovo-Malá Mača (Bez. Galanta), Žaludné, Dorfwüstung, Umgrenzung von Grundstücken, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Mittelalter.

Slanec (Bez. Košice-Umkreis), Burg Slanec, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Smolenice (Bez. Trnava), Schloss, Dokumentationsaufnahme.

Sokolce (Bez. Komárno), Befestigung von ovaler Form mit einer dreifachen Linie von Gräbern, Situierung auf einer niedrigen Düne, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Somotor (Bez. Trebišov), Somotorská hora, Dokumentationsaufnahme der bekannten Fundstelle.

Starý Tekov (Bez. Levice), Dokumentationsaufnahmen des bekannten Burgwalls während der Grabung.

Stránska (Bez. Rimavská Sobota), Vidova vieska, Dokumentierung der bekannten Fundstelle.

Streženice (Bez. Púchov), Starý háj, Dokumentationsaufnahmen der Lage.

Svätý Peter (Bez. Komárno), Pasienok 2, Siedlungsobjekte - Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Raps, undatiert.

Svätý Peter (Bez. Komárno), Ovčín 1, Siedlungsobjekte Gruben,. positive Bewuchsmerkmale in Rapsanlagen, undatiert.

Svätý Peter (Bez. Komárno), Pasienok 3, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Svätý Peter (Bez. Komárno), Ovčín 2, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, Rinnen, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šahy-Tešmák (Bez. Levice), Šikereš, Spuren von Befestigungsteillen einer mittelalterlichen Kleinburg?

Šarišské Michaľany (Bez. Prešov), Fedelemka, Dokumentierung der bekannten Fundstelle der Bükker Kultur.

Šarovce (Bez. Levice), Pri Hrone, dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten und Gruben, Rinnen, Teil einer Grabenbefestigung in Form einer geraden Linie mit gerundeten Ecken von ca. 35–40 m Länge, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šaštín-Stráže (Bez. Senica), Horné Lúky, regelmäßiger rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken (Befestigung?) von ca. 25-30x50-55 m Ausmaß, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šaštín-Stráže (Bez. Senica), Brunovský mlyn, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, Gräbchenlinien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šaštín-Stráže (Bez. Senica), Dokumentationsaufnahmen der Basilika.

Šoporňa (Bez. Galanta), Za Jarčom 1, kreisförmiges Grabengebilde von ca. 30-35 m Durchmesser, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šoporňa (Bez. Galanta), Slaný močiar 1, Siedlungsobjekte - Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šoporňa (Bez. Galanta), Za Jarčom 2, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šoporňa (Bez. Galanta), Podjarčie, Siedlungsobjekte - Hütten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šoporňa (Bez. Galanta), Dolný Jarč, Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten und Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šoporňa (Bez. Galanta), Slaný močiar2, Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten und Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šoporňa (Bez. Galanta), Majstrové 1, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale, undatiert.

Šoporňa (Bez. Galanta), Majstrové 2, rechteckiges Grabengebilde mit gerundeten Ecken, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Štúrovo (Bez. Nové Zámky), Valy pod vŕškom , Verlauf einer umfangreichen mittelalterlichen Erdbefestigung, verfolgbar in ca. 2200-2500 m Länge und bestehend aus einer geraden Linie mit mehreren Lünetten in regelmäßigen Abständen, angeschlossen an eine vorgeschobene Redute mit zwei Lünetten und mit einer vorgeschobenen sechseckigen Redute mit sichtbaren vier Bastionen am Westrand, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Štúrovo-Obid (Bez. Nové Zámky), Volné pole, Siedlungsobjekte - Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide und Raps, undatiert.

Šurany (Bez. Nové Zámky), Konopiská, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šurany (Bez. Nové Zámky), Konopiská, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchs-merkmale im Getreide, undatiert.

Šurany-Nitriansky Hrádok (Bez. Nové Zámky), Zámeček, Dokumentationsaufnahme vom gegenwärtigen Stand der bekannten Fundstelle.

Šurany-Nitriansky Hrádok (Bez. Nové Zámky), Vysoký breh, kreisförmiges Grabengebilde von ca. 20 m Durchmesser, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šurany-Nitriansky Hrádok (Bez. Nové Zámky), Hrubá pažiť, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šurianky (Bez. Nitra), Za Figurom, kreisförmiges Grabengebilde von ca. 40 m Durchmesser, Siedlungsobjekte, lineare Gebilde, Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Šurice (Bez. Lučenec), Soví hrad, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Šúrovce (Bez. Trnava), Varov Šúr, dichte Gruppierungen von Siedlungsobjekten - Hütten, Gruben, sechs kreisförmige Gebilde mit einem Objekt in der Mitte, Gräber umgeben mit einen Kreisgraben(?), positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Tehla (Bez. Levice), Kováčová, Gruppierung von Siedlungsobjekten - Hütten und Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Topoľníky-Dolné Topoľníky (Bez. Dunajská Streda), Sihoň, Siedlungsobjekte - Gruben, Kreisgebilde von 4-5 m Durchmesser und zwei parallele Linien in 5-6 m Entfernung voneinander, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Topoľníky-Horné Topoľníky (Bez. Dunajská Streda), Mrenisko, Kreisgebilde von ca. 8 m Durchmesser, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Trakovice (Bez. Hlohovec, Siedlungsobjekte, Gruben, Hütten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Trakovice (Bez. Hlohovec), Siedlungsobjekte – Gruben, Hütten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Trávnik (Bez. Komárno), Dinajova tabula, eine Linie mit rechtwinkliger Ecke, ein Graben oder eine Rinne, positives Bewuchsmerkmal im Getreide, undatiert.

Trenčianske Bohuslavice (Bez. Nové Mesto nad Váhom), Dokumentationsaufnahmen vom Burgwall.

Trenčianske Teplice (Bez. Trenčín), Čvirigovec, Dokumentationsaufnahmen vom Burgwall.

Trhová Hradská (Bez. Dunajská Streda), Fickov, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert; zwei rechteckige Grundrisse mit gerundeten Ecken, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, Neolithikum?

Trhová Hradská (Bez. Dunajská Streda), eine Gruppierung von Siedlungsgruben, eine Gräbchenlinie, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Trhová Hradská (Bez. Dunajská Streda), Grundrisse dreier länglicher Bauten mit gerundeten Ecken von ca. 6x10-12 m Ausmaß, die Fundamentrinnen skizzierten sich als positive Bewuchs-merkmale im Getreide, undatiert.

Trhová Hradská (Bez. Dunajská Streda), Borša, Siedlungsobjekte - Gruben, rechteckiger Grundriss mit gerundeten Ecken, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Trstice (Bez. Galanta), Veršend, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Turňa nad Bodvou (Bez. Košice-Umkreis), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Turňa nad Bodvou (Bez. Košice-Umkreis), Dokumentationsaufnahme der Kirche.

Udiča (Bez. Púchov), Dokumentationsaufnahmen vom Burgwall.

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchs-merkmale im Getreide, undatiert.

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Dolné diely, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), längliches trapezförmiges Gebilde, Befestigung?, undatiert.

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Dolné Rakytiny 1, Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Agáč za mlynom, Siedlungsobjekte, positive Bewuchs-merkmale im Getreide, undatiert, bereits im J. 1999 dokumentiert.

Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky), Horné diely, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Váhovce (Bez. Galanta), 7941, 6-9, 9. 6. 2000, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Včelince (Bez. Rimavská Sobota), Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der befestigten Siedlung aus der Bronzezeit.

Veľké Kosihy (Bez. Komárno), lineare, mehrfach geknickte Bewuchsmerkmale, Umgrenzung von Grundstücken und Feldern?

Veľké-Kosihy (Bez. Komárno), Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľké Lovce (Bez. Nové Zámky), Mária Csallád, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes des mittelalterlichen Klosters.

Veľké Raškovce (Bez. Michalovce), Molvica, Dokumentierung der Lage der Fundstelle.

Veľké Turovce-Dolné Turovce (Bez. Levice), Siedlungsobjekte - Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľké Úľany-Nové Osady (Bez. Galanta), Malý Baronáš 1, zwei ungleich große Grundrisse mit gerundeten Ecken (Länge des größeren ca. 20 m), Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľké Úľany-Nové Osady (Bez. Galanta), Kopanice, quadratischer Baugrundriss mit gerundeten Ecken, längliches Rinnenobjekt und ein Pfostenbau, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľké Úľany-Nové Osady (Bez. Galanta), Malý Baronáš 2, Grundrisse von vier Rechteckbauten mit gerundeten Ecken, Siedlungsobjekte - Gruben, Rinnenlinien, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľké Úľany-Nové Osady (Bez. Galanta), Sihoť, Grundriss eines rechteckigen Baues mit gerundeten Ecken, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľký Kamenec (Bez. Trebišov), Burg Veľký Kamenec, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Veľký Kýr (Bez. Nitra), Opátske lúky, quadratisches Gebilde von ca. 10-12 m Seitenlänge, negative Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľký Lapáš (Bez. Nitra), Dlhé zeme, kreisförmige Grabenbefestigung von ca. 45-50 m Durchmesser, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľký Meder (Bez. Komárno), Vámostelek 2, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľký Meder (Bez. Komárno), Kéč, Teil eines umfangreichen Grabengebildes von rechteckigem oder trapezförmigem Grundriss, zwei gerundete Ecken sichtbar, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, römisches Marschlager?

Veľký Meder (Bez. Komárno), Vámostelek 1, Siedlungsobjekte außerhalb der untersuchten Fläche der bekannten Fundstelle, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Veľký Šariš (Bez. Prešov), Burgberg von Šariš, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Vinné (Bez. Michalovce), Burg Vinné, Dokumentierung des gegenwärtigen Standes der Burg.

Vinodol (Bez. Nitra), Horné lúky, kreisförmiges Grabengebilde, an einer Siete ist der Graben verdoppelt, Durchmesser ca. 50 m, Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Vráble (Bez. Nitra), Zemný hrad (Fidvár), Dokumentationsaufnahme der befestigten bronze-zeitlichen Siedlung mit zwei halbkreisförmigen Gräben und Siedlungsgruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide.

Vráble (Bez. Nitra), Horná lúka, umfangreiche rechteckige Grabenbefestigung mit einer abgestumpften Ecke von ca. 250x120 m Ausmaß, Mittelalter-Neuzeit?

Vráble (Bez. Nitra), IGP, Dokumentationsaufnahme des Aufbaues des Industrieparkes, der Raum einer geophysikalischen Erkundung.

Zemianske Podhradie (Bez. Nové Mesto nad Váhom), Hradište, Dokumentationsaufnahmen des Burgwalls.

Zemianske Sady (Bez. Galanta), Bezenica, kreisförmiges Grabengebilde - Rondell von ca. 60 m Durchmesser, situiert im Innern eines größeren ellipsenförmigen Gebildes, Bodenmerkmale, undatiert.

Zemné (Bez. Nové Zámky), Siedlungsobjekte, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Zemplín (Bez. Trebišov), Dokumentationsaufnahme des bekannten Burgwalls.

Zlaté Klasy-Rastice (Bez. Dunajská Streda), Čierne polia, längliches Grabengebilde, Ausmaße ca. 10-12x40-50 m, mit einer Unterbrechung in der Mitte einer der Langseiten, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Zohor (Bez. Malacky), Pri šustrovej jame, dichte Gruppierung von Siedlungsobjekten – Hütten, Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

Zohor (Bez. Malacky), Pri hliníku, dichte Gruppierung von Siedlungsobjekten - Gruben, positive Bewuchsmerkmale im Getreide, undatiert.

PRIESKUM NA OKOLÍ BANSKEJ BYSTRICE

Martin Kvietok - Roman Hrončiak

Počas r. 2000 autori príspevku uskutočnili niekoľko archeologických prieskumov na vytipovaných lokalitách na okolí Banskej Bystrice. Uloženie nálezov: Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica.

1. Banská Bystrica (okr. Banská Bystrica), poloha Laskomer, pole na JV svahu kopca Laskomer, približne 100 m južne od vchodu do areálu kameňolomu. Zberom sa získali praveké úštepy (limnokvarcit?; obr. 73: 1-4), stredoveké črepy (obr. 73: 5-7) a zlomky novovekých fajok.

2. Horná Mičiná (okr. Banská Bystrica), poloha Hosťová, na JZ úpätí kopca Háj, severne od cesty spájajúcej Hornú Mičinú a Môlču. Zberom získané črepy púchovskej kultúry (obr. 73: 8, 9, 11).

3. Priechod (okr. Banská Bystrica)

a) poloha Kopec, vrcholová plošina. Zberom získané atypické črepy z obdobia praveku.

b) poloha Pole, asi 200 m východne od PD Priechod, terasovitá vyvýšenina južne od cesty spájajúcej obce Selce a Priechod. Zberom získané črepy z obdobia praveku (obr. 73: 10, 12)

4. Vlkanová (okr. Banská Bystrica), poloha Iliašské lúky, lavobrežná terasa Hrona, pole medzi železničnou trasou Sliač - Banská Bystrica a poľnohospodárskou komunikáciou, asi 500 m severne od čističky odpadových vôd. Zberom sa získali praveké úštepy (limnokvarcit?; obr. 72: 8, 10), ako aj črepy z obdobia stredoveku (obr. 72: 1-7, 9, 11-15) a novoveku.

GELÄNDEGRABUNG IM UMKREIS VON BANSKÁ BYSTRICA (Bez. Banská Bystrica). Im J. 2000 verwirklichten die Autoren des Beitrags eine archäologische Grabung auf ausgesuchten Lokalitäten im Umkreis von Banská Bystrica. 1. Banská Bystrica, Lage Laskomer: ein Feld am SO-Hang des Hügels, als Lesefunde gewann man urzeitliche Abschläge (Limnoquarzit?), mittelalterliche Scherben und Bruchstücke neuzeitlicher Pfeifen. 2. Horná Mičiná, Lage Hosťová am SW-Fuß des Hügels Háj, nördlich des Verbindungsweges Horná Mičiná und Môlča wurden als Lesefunde Scherben der Púchov-Kultur gewonnen. 3. a) Priechod, Lage Kopec: vom Gipfelplateau des Hügels Kopec stammen atypische Scherben aus der Urzeit. b) Lage Pole: von der terrassenförmigem Anhöhe südlich des Verbindungsweges der Gemeinden Selce und Priechod wurden Scherben aus der Urzeit gewonnen. 4. Vlkanová, Lage 1, Iliašské lúky: auf der linksseitigen Granterrasse, zwischen der Eisenbahnstrecke Sliač – Banská Bystrica und einem Feldweg ergaben Lesefunde urzeitliche Abschläge (Limnoquarzit?) wie auch Scherben aus dem Mittelalter und der Neuzeit.

ARCHEOLOGICKÝ VÝSKUM STARÉHO MESTA V BANSKEJ ŠTIAVNICI

Jozef Labuda

Banská Štiavnica (okr. Banská Štiavnica), poloha Staré mesto-Glanzenberg, 12.-15. stor., sídlisko, systematický výskum, stredovek, novovek. Uloženie nálezov: Slovenské banské múzeum, Banská Štiavnica.

Výskumné práce sa sústredili výlučne na polohu Kostolík a nadviazali na plošný výskum Stavby I z predchádzajúcich rokov. Aj v tomto roku sa odkrývalo murivo A (hrúbka 120 cm), na ktoré priečne nadväzuje murivo C. Toto malo zrejme spevniť okraj blízkej terasy. Jeho protilahlú lícnu časť sme totiž nezachytili. V sledovanom priestore sa našla kompaktná hmota spadnutého muriva s lícovaním, keramické nálezy zo 14.-15. stor. a veľa zvieracích kostí. Výskum východnej časti muriva A bude pokračovať.

Oveľa zaujímavejšie výsledky priniesol výskum muriva B Stavby I - južná časť. Ani dĺžka tohto muriva nebola zistená, avšak ukazuje sa, že časť z neho bola rozobraná (zistené len maltové lôžko). Hrúbka tohto muriva je 180 cm. Výskumné práce smerovali po obidvoch stranách prebiehajúceho lícovania.

Na určitých miestach - severne i južne od muriva B - sme sondy rozlíšili, čo prinieslo veľmi zaujímavé výsledky v podobe nálezov. Vo vzdialenosti 8 m od nadložia previazaných múrov Stavby I sa našiel fragment architektonického článku portálu dverí, gotický kľúč, byzantská minca z 11. stor. (obr. 127), kahanec-palčiak, grafitická ruda. Na protilahlej strane muriva boli rovnako zaujímavé nálezy - sklo z 13. stor., kosť na hranie vyplnená olovom, kľúč zo 14. stor., ostroha s ozdobným kolieskom, keramika, troska, mušľa a pod.

Nálezy z poslednej sezóny nasvedčujú, že Stavba I nemohla plniť charakter výlučne technicky zameranej stavby (triedenie rúd, skúšobňa), ale vzhľadom na neskoršie nálezy tu muselo existovať nemenej významné sídlo podnikateľa v baníctve.

Výskum cisterny na Polohe 1 sa v r. 2000 nerealizoval kvôli nutnému zabezpečeniu výdrevy (hĺ. 640 cm).

ARCHÄOLOGISCHE UNTERSUCHUNG DER ALTSTADT IN BANSKÁ ŠTIAVNICA (Bez. Banská Štiavnica). Die Grabungsarbeiten konzentrierten sich im J. 2000 ausschließlich auf die Lage Kostolík und knüpften an die Flächenabdeckung des Baues I aus den vorangehenden Jahren an. Freigelegt wurde das Mauerwerk A, an welches quer das Mauerwerk C anknüpft. Im verfolgten Raum fand man eine kompakte Masse von eingestürztem frontiertem Mauwerk, Keramikfunde aus dem 14.-15. Jh (Abb. 127). und Tierknochen. Die Grabung wird fortgesetzt werden. Viel interessantere Ergebnisse brachte die Untersuchung des Mauerwerks B des Baues I - der Südteil. Die erweiterten Schnitte nördlich und südlich des Mauerwerks B ergaben interessante Funde das Fragment eines architektonischen Gliedes des Türportals, einen gotischen Schlüssel, eine byzantinische Münze aus dem 11. Jh., eine Tonlampe – Fäustling und Graphiterz. Auf der gegenüber liegenden Seite des Mauerwerks fand man Glas aus dem 13. Jh., einen mit Blei ausgefüllten Spielknochen, einen Schlüssel aus dem 14. Jh., einen Rädchensporn, Keramik, Schlacke und eine Muschel. Diese Funde bezeugen, dass der Bau I nicht den Charakter ausschließlich eines technischen Baues gehabt haben konnte (Erzaufbereitung, Prüfstelle), sondern es musste hier auch ein bedeutender Sitz eines Bergbauunternehmers existiert haben.

NÁLEZY Z MLADŠEJ DOBY BRONZOVEJ A MLADŠEJ DOBY RÍMSKEJ ZO ŽDANE

Mária Lamiová-Schmiedlová - Ladislav Olexa

Ždaňa (okr. Košice-okolie), poloha Duboxer, zber, doba bronzová, doba rímska. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - VPS, Košice.

Zberateľ B. Varga, obyvateľ Ždane, odovzdal v r. 2000 svoju archeologickú zbierku do VPS v Košiciach. Pozoruhodný súbor nálezov pochádza z polohy Duboxer, nachádzajúcej sa JV od obce na

lavej strane štátnej cesty zo Ždane do Skároša na tiahlej spraśovej vyvýšenine s nadm. v. 200,3 m, ktorá na západnej strane klesá k Skárošskému potoku po kótu 173,7 m. V západnej stene vyvýšeniny je profil opustenej pieskovej bane, ktorý dosahuje miestami 20 m. Možno predpokladať, že aspoň 1/10 lokality bola zničená ťažbou piesku. B. Varga získaval nálezy počas viacerých rokov jednak z profilu, jednak po orbe z vyvýšeniny.

Opis nálezov

Z mladšej až neskorej doby bronzovej pochádzajú ojedinelé zlomky nádob a fragment hlineného kolieska. Bohatšie je zastúpená keramika z mladšej doby rímskej, počnúc málopočetnými zlomkami przeworského rázu, ďalej na kruhu točená sivá keramika blažického typu, torzá v ruke tvarovaných hrncovitých nádob, črepy z okruží a zdobených častí zásobníc, ako aj dva zlomky terry sigillaty z konca 2.-3. stor. Zvláštnu skupinu tvoria fragmenty nízkych mís tvarovaných v ruke, ako aj nádob vytáčaných na kruhu, ktoré sa od hore spomínaných odlišujú profiláciou charakteristickou pre koniec 4., resp. začiatok 5. stor. Snáď s osídlením z doby rímskej súvisia nálezy železnej trosky, nájdené blízko potoka.

Ždaňa je v archeologickej literatúre známa už od r. 1928 (*Eisner 1928*, 34), kedy bol zverejnený nález troch mečov z doby bronzovej, postupne pribudli náleziská v ďalších polohách od neolitu po stredovek, žiaľ, známe len na základe prieskumov (*Lamiová-Schmiedlová/Miroššayová 1991*, 186, 187). Dúfame, že na polohe Duboxer sa podarí realizovať aspoň zisťovací výskum, ktorému doteraz bránili nezhody s majiteľom pozemku.

Literatúra

Eisner 1928 - J. Eisner: Prehistorický výskum na Slovensku a Podkarpatské Rusi r. 1927. In: Sbor. MSS 22. Turčiansky sv. Martin 1928, 26-40.

Lamiová-Schmiedlová/Miroššayová 1991 - M. Lamiová-Schmiedlová/E. Miroššayová: Archeologická topografia Košice. Košice 1991, 186-187.

FUNDE AUS DER JÜNGEREN BRONZEZEIT UND JÜNGEREN RÖMISCHEN ZEIT IN ŽDAŇA (Bez. Košice-Umkreis). Ein Sammler aus Ždaňa übergab dem AI der SAW-VPS Košice eine Kollektion vorwiegend von Keramikfunden, die er während mehrerer Jahre in der Lage Duboxer südöstlich von Ždaňa angesammelt hatte. Aus der Jung- bis Spätbronzezeit stammen lediglich einige Gefäßbruchstücke und das Fragment eines Tonrädchens. Zahlreicher sind darunter Funde aus der jüngeren römischen und Kaiserzeit (Przeworsk-Keramik), graue scheibengedrehte Gefäßbruchstücke des Blažicer Typs, grobe handgefertigte Ware und zwei Terra sigillata-Bruchstücke von der Wende des 2.-3. Jh. Unterscheidbar ist eine Gruppe von Scherben mit einer für das Ende des 4.-5. Jh. typischen Profilierung.

SLOVENSKO-POĽSKÝ PRIESKUM V PORIEČÍ TOPLE A ONDAVY

Gabriel Lukáč - Krzysztof Tunia

V dňoch 31. marca až 4. mája 2000 sa uskutočnil archeologický prieskum Ondavskej vrchoviny na SV Slovensku. Nadväzoval na práce realizované v tomto regióne v r. 1991-1997 (*Mačala/Tunia 1999*). Ako predchádzajúci, tak aj tento prieskum sa koncentroval do oblasti tzv. Kurimskej brázdy - lokálneho rozšírenia doliny Tople v okolí Bardejova. Spolu s autormi tejto správy sa na ňom podielali aj J. Gancarski, J. Ginalski a J. Machnik. V dňoch 20.-25. októbra sa uskutočnil prieskum v poriečí hornej Ondavy, ktorého sa zúčastnil aj P. Walde-Nowak. Dočasné uloženie nálezov: Instytut Archeologii i Etnologii, Kraków, Poľsko.

1. Bardejov (okr. Bardejov), okolie mesta aj s jeho časťami Bardejovská Nová Ves a Dlhá Lúka, povrchový prieskum, neolit-eneolit, mohyly, ústupová industria, črepy pravekého rázu, črepy stredoveké a novoveké.

a) Poloha 18. Na čelnej JZ časti vyvýšeniny Dlhá hora, ležiacej severne od potoka Lukavica, sa našla hrudka kremeňa a jeden novoveký črep.

b) Poloha 19. Na miernych svahoch, spadajúcich k ľavému brehu potoka Lukavica (iný názov Šibská voda), sa našli tri stredoveké črepy.

c) Poloha 20. Na okraji ľavej terasy Tople - medzi touto riekou a vyvýšeninou Vinbarg - sa našli dva novoveké črepy.

d) P o l o h a 21. Na kulminácii vyvýšeniny ležiacej vo vidlici Mníchovského potoka (ľavobrežného prítoku Tople) a rieky Topľa sa našiel jeden zlomok kremeňa so stopami intencionálneho(?) odbitia a jeden fragment novovekej hlinenej fajky.

2. B a r d e j o v (okr. Bardejov), časť B a r d e j o v s k á N o v á V e s

a) P o l o h a 26. Južnú hranicu polohy určuje vysoký okraj ľavobrežnej terasy Tople a západnú hranicu jej koniec. Severnú a východnú hranicu je ťažko určiť kvôli domovej zástavbe. Z plochy náleziska, lokálne nazývaného Brehy, s rozmermi asi 500x100 m (v smere V-ZxS-J), pochádza 36 črepov pravekého rázu a jeden novoveký črep.

b) P o l o h a 27. Nálezisko je situované asi 250 m JZ od kóty 317,5 a asi 500 m severne od vysokého okraja terasy Tople. Na južných svahoch spadajúcich z vrcholu kóty 421,7 sa našiel odštep z kriedového kremeňa a niekoľko desiatok metrov východne od neho zlomok kamennej drviacej podložky.

c) P o l o h a 28. V južnej časti vrchola označeného ako kóta 421,7, situovaného v medziriečí Kamenca a Andrejovho potoka, severne od zástavby Bardejovskej Novej Vsi, sa lokalizovali dve mohyly. Mohyla 1 je situovaná pod líniou vysokého elektrického napätia, pretínajúcou vrchol hory v smere V-Z. Jej výška dosahuje asi 1,7 m a ∅ asi 10 m. Na vrchole mohyly sa nachádza betónový meračský stĺp. Vo vzdialenosti 22 m severne, v malom hájiku, sa nachádza Mohyla 2 vysoká asi 1 m, s ∅ asi 12 m.

3. B a r d e j o v (okr. Bardejov), časť D l h á L ú k a

a) P o l o h a 22. Vo vidlici potoka Kamenec (ľavobrežný prítok Tople) a Bardejovského potoka sa na jednej z rolí našlo vyše 10 črepov pravekého rázu.

b) P o l o h a 23. Na časti svahu, zvažujúceho sa južne z vrcholu Ostrá hôrka, situovaného medzi potokom Kamenec a Bardejovským potokom, asi 300 m severne od polohy 22, na jednom z polí nazývaných Lán sa našlo niekoľko desiatok črepov pravekého rázu.

c) P o l o h a 24. Nálezisko je situované na dolných častiach svahov medzi Bardejovským potokom a bezmenným potokom (obidva s pravobrežnými prítokmi Kamenca), južne od cesty z Bardejova do Bardejovských kúpeľov. Našlo sa tu 44 črepov pravekého rázu, dva kusy mazanice, odštep kremeňa, hrot z jurajského kremeňa, jedna železná troska, novoveký črep a dva zlomky hlinených fajok.

d) P o l o h a 25. Južnú hranicu polohy určuje okraj terasy Tople, západnú potok Kamenec a východnú Chotárny potok. Z plochy s rozmermi asi 350x150 m (S-JxV-Z) sa zozbieralo 84 črepov pravekého rázu, päť zlomkov mazanice, dva odštepy z radiolaritu, dva odštepy z jurajského kremeňa, zlomok prepáleného kremeňa so stopami intencionálneho opracovania a jeden novoveký črep.

e) P o l o h a 29. Na vrchole lokálnej vyvýšeniny, situovanej JV od Dlhej Lúky a označenej ako kóta 379,4 (medziriečie Kamenca a Andrejovho potoka), sa našiel odštep z kremeňa bielej farby a odštep zo sivozeleného ílovca.

f) P o l o h a 30. Na svahu spadajúcom západným smerom ku potoku Kamenec, z vrcholu označeného ako kóta 379,4 (na ktorom je nálezisko v polohe 29), sa v okruhu niekoľko desiatok metrov našli dva praveké črepy, odštep z čierneho menilitického rohovca, úlomok z rovnakej suroviny, odštep zo sivého rohovca a dva odštepy z kvarcitu.

g) P o l o h a 31. Na časti svahu spadajúceho k JZ z vrcholu označeného ako kóta 379,4, sa našiel jeden črep pravekého rázu.

h) P o l o h a 32. Na JV časti svahu spadajúceho z vrchola označeného ako kóta 379,4, na ploche asi 100x100 m, sa našlo sedem pravekých črepov, driapadlo z kvarcitu, surovina sivo sfarbeného radiolaritu so stopami intencionálneho(?) odbíjania, tri kusy suroviny čierneho menilitického rohovca a fragment železnej trosky.

ch) P o l o h a 33. Na dolnej časti svahu svažujúceho sa JZ smerom z vrchola označeného ako kóta 321,7 k potoku Kamenec, sa našiel jeden praveký črep a zlomok kamennej roztieracej podložky.

i) P o l o h a 34. V dolnej časti svahu spadajúceho JZ smerom z vrchola označeného ako kóta 321,7 k potoku Kamenec sa našiel jeden praveký črep.

4. H u t k a (okr. Bardejov)

a) P o l o h a 1. Medzi potokom Mirošovec a bezmenným, ľavobrežným prítokom hornej Ondavy, oproti cintorínu z prvej svetovej vojny, sa našli dva črepy zo 14. stor. a zlomok čierneho menilitického rohovca s obrúsenými(?) povrchmi.

5. K a p i š o v á (okr. Svidník)

a) P o l o h a 1. Nálezisko leží na dolnej časti svahu spadajúceho z vyvýšeniny označenej ako kóta 358,0 smerom ku Kapišovej a asi 400 m západne od kóty 274,0. Našli sa tu dva úštepy z radiolaritu a jeden novoveký črep.

b) P o l o h a 2. Na vyššie opísaných svahoch, asi 300 m SZ od kóty 274,0 sa našlo dvojstranné jadro z čierneho menilitického rohovca.

c) P o l o h a 3. V dolnej časti svahu spadajúceho k sútoku Kapišovky a jej bezmenného ľavobrežného prítoku v centre obce sa našlo driapadlo na kremennom odštepe, surovina radiolaritu so stopami intencionálneho(?) odbíjania, novoveký žetón so znakom vyrytým na okrúhlom črepe a novoveké črepy. Nálezisko je vzdialené asi 300 m SZ od kóty 303,3.

6. K r u ž l o v á (okr. Svidník)

a) P o l o h a 1. Na južnom okraji ostrohu, vo vidlici Kapišovky a jej pravobrežného prítoku Svidničianky, sa našiel praveký črep a odštep z radiolaritu.

b) P o l o h a 2. Približne 250 m severne od Polohy 1, na vrchole vyššie spomínaného ostrohu, sa po obidvoch stranách potoka z Kapišovej do Kružlovej našlo v okruhu asi 50 m dvojstranné jadro z patinovaného kremeňa (východne od cesty), odštep z radiolaritu a surovina z radiolaritu so stopami intencionálneho(?) odbíjania (južne od cesty).

c) P o l o h a 3. Na plochej kulminácii vyvýšeniny Podomky (338,5), situovanej južne od obce, medzi Kapišovským potokom a jej pravobrežným prítokom Svidničianka, je nálezisko s bohatou úštepovou industriou. Našlo sa okolo 50 artefaktov a dva odštepy z radiolaritu, viacúčelové nástroje (o. i. rydlo, driapadlo), fragment ostria(?) z hnedého menilitického rohovca, úštep z patinovaného kremeňa, dva úlomky kremeňa neurčeného druhu a novoveký črep.

d) P o l o h a 4. Na vrchole vyššie opísanej vyvýšeniny, približne 300 m na SSZ od Polohy 3, sa našlo radiolaritové jadro. Miesto nálezu spočíva asi 70 m južne od kóty 356,5.

e) P o l o h a 5. Na časti svahu situovaného SZ od obce, medzi potokom Svidničianka a jej pravobrežným bezmenným prítokom, sa našla surovina hnedého menilitického rohovca so stopami intencionálneho(?) odbíjania a úlomok čierneho menilitického rohovca.

7. M a r h a ň (okr. Bardejov)

a) P o l o h a 4. Pásmo návrší severne od obce, medzi ľavým brehom Topľe a jej bezmenným prítokom. Na malej kulminácii, situovanej približne 250 m SV od kopca Krivá (255,0), je nálezisko gravettskej kultúry, z ktorého plochy sa zozbieralo niekoľko sto kusov suroviny, výrobných odpadkov a nástrojov z limnokvarcitu a kremeňa. Najhustejšie zoskupenie nálezov bolo na priestore asi 5x10 m, ktoré však boli rozvlečené aj po kulminácii návršia na ploche asi 20x80m.

b) P o l o h a 5. V okruhu vyššie spomínaného pásma návrší na vrchole hory Krivá (255,0) sa našli štyri artefakty z patinovaného kremeňa, najpravdepodobnejšie paleolitického pôvodu a jeden stredoveký črep.

8. M i k u l á š o v á (okr. Bardejov)

a) P o l o h a 1. Nálezisko je situované v dolnej časti svahu, na ktorom sú aj náleziská 4 a 5 v Smilne. Od severu a juhu je ohraničené výmoľmi miestnych potokov, pravobrežných prítokov potoka Jarok. Našla sa tu surovina jurajského kremeňa a dva črepy zo 14. stor.

9. M o k r o l u h (okr. Bardejov)

a) P o l o h a 1. Pri JZ časti obce, na vyššej ľavobrežnej terase Topľe, medzi okrajom terasy a cestou z Bardejova na západ, sa nachádza veľké, mnohokultúrne sídlisko s bohatými nálezmi. Z nich sa vyníma sedem odštepov z ílovca svetlohnedej farby, surovina kremeňa so stopami intencionálneho odbíjania, dva ks suroviny čierneho menilitického rohovca so stopami intencionálneho(?) odbíjania, okrajový fragment nádoby zdobený odtlačkami šnúry zo začiatku doby bronzovej, početné črepy z doby bronzovej, tzv. sivá keramika z neskorej doby rímskej, včasnostredoveká a novoveká keramika, dva zlomky kamenných brúsikov, železná troska a hrudy mazanice.

b) P o l o h a 2. Situovaná je v okruhu vyššie spomínanej časti terasy Topľe, bezprostredne na západ od Polohy 1, od ktorej ju oddeľuje plytké bezvodové zahĺbenie. Aj v tejto polohe sa našiel bohatý materiál, o. i. odštep z kremeňa, keramika z doby bronzovej, sivá keramika z neskorej doby rímskej, kamenný brúsik a stredoveká i novoveká keramika.

c) P o l o h a 3. Na ploche nízkej ľavobrežnej terasy Topľe, východne od obce a južne od spomínanej cesty z Bardejova, sa našiel jeden praveký črep.

10. N i ž n ý M i r o š o v (okr. Svidník)

a) P o l o h a 1. V dolnej, južnej časti svahu Polovanky, situovaného vo vidlici potoka Mirošovec a jeho bezmenného prítoku, sa našiel jeden praveký črep.

b) P o l o h a 2. V strednej časti svahu spadajúceho z vrcholu Sitarovská (369,2) smerom k sútoku potoka Mirošovec a jeho ľavobrežným bezmenným prítokom sa našlo jadro i odštep z čierneho menilitického rohovca. Nálezisko je situované 350 m SV od križovatky ciest Svidník - Nižná Polianka a Nižný Mirošov - Dubová.

11. N i ž n ý O r l í k (okr. Svidník)

a) P o l o h a 1. Na časti svahu, zmodelovaného do podoby ostrohu, spadajúceho z vyvýšeniny Vysoká (316,0) smerom na JZ, na ľavom brehu Ondavy, sa našiel retušovaný odštep z kremeňa. Miesto nálezu leží SZ od obce, asi 150 m západne od kóty 316,0.

b) P o l o h a 2. Na kulminácii rozľahlej vyvýšeniny Hora (370,0), situovanej medzi Ondavou a jej pravobrežným prítokom Rusinec, sa našiel odštep z neurčenej kremienkovej skaly.

12. S m i l n o (okr. Bardejov)

a) P o l o h a 4. Časť svahu Od Niklovej, spadajúceho od obce k potoku Jarok, pravobrežného prítoku potoka Jedlinka. Našiel sa tu odštep z tzv. kremeňa pasiatego, pochádzajúceho z oblasti Krzemionek Opatowskich na východnom okraji Gór Świetokrzyskich. Presnejšie miesto nálezu je na ľavej, severnej strane hornej časti potoka.

b) P o l o h a 5. V okruhu kulminácie vyššie opísaného svahu, asi 200 m východne od Polohy 4, sa na časti plochého terénu našlo škrabadlo z čierneho menilitického rohovca, dva kusy totožnej suroviny so stopami intencionálneho(?) odbíjania a jeden črep zo 14. stor.

c) P o l o h a 6. Severne od obce, na takmer plochej časti svahu, asi 200 m severne od cesty Zborov - Nižná Polianka, sa našlo šesť črepov stredovekej alebo až novovekej keramiky.

13. V y š n ý M i r o š o v (okr. Svidník)

a) P o l o h a 1. V strednej časti svahu, situovaného na ľavom brehu potoka Mirošovec a ohraničeného na východe a západe jeho bezmenným ľavobrežným prítokom, sa našiel odštep z čokoládového(?) kremeňa a surovina čierneho menilitického rohovca so stopami intencionálneho odbíjania. Presnejšie situovanie nálezov: asi 50 m severne od severného okraja obce.

14. V y š n ý O r l í k (okr. Svidník)

a) P o l o h a 1. V dolnej, úzkej časti svahu situovaného medzi Ondavou a jej ľavobrežným prítokom Mistivka, sa našiel odštep z obsidiánu a zlomok čepele z kremeňa. Presnejšie sa lokalita nachádza asi 30 m severne od dedinského cintorína.

b) P o l o h a 2. Na svahu spadajúcom k ľavému brehu Ondavy, východne od obce, sa našla surovina čierneho menilitického rohovca a surovina radiolaritu, obidve so stopami intencionálneho(?) odbíjania.

15. Z b o r o v (okr. Bardejov)

a) P o l o h a 4. Nachádza sa v dolnej časti svahu spadajúceho k potoku Rakovec, ľavobrežného prítoku potoka Kamenec. V polohe Zadné Breziny sa našlo osem črepov pravekého rázu.

b) P o l o h a 5. V dolnej časti svahu, spadajúceho k potoku Rakovec, sa našiel jeden odštep z kremeňa. Nálezisko je od Polohy 4 oddelené výmolom občasného pravobrežného prítoku Rakovca.

Z poľského jazyka preložil † S. Šiška

Literatúra

Mačala/Tunia 1999 - P. Mačala/K. Tunia: Ďalšia etapa slovensko-poľského archeologického prieskumu v Karpatoch. AVANS 1977, 1999, 106-107.

SLOWAKISCH-POLNISCHE ARCHÄOLOGISCHE GELÄNDEERKUNDUNG IM FLUSSTAL DER TOPLA UND ONDAVA (Bez. Bardejov und Svidník). Abschließende Etappe der archäologischen Geländebegehung der slowakisch-polnischen Expedition, die im Gebiet der sog. Geländefurche Kurimská brázda in der NO-Slowakei realisiert wurde. Aus dem Großteil der Fundstellen stammt Silexspaltindustrie von äneolithischem Gepräge. Zu bedeutenden Entdeckungen gehören vor allem zwei spätäneolithische Hügelgräber in Bardejov (Teil Bardejovska Nová Ves), eine Siedlung der Gravettien-Kultur mit reicher Industrie in Marhaň und eine polykulturelle Siedlung in Mokroluh aus dem Äneolithikum, der Bronze- und römischen Zeit wie auch aus dem Frühmittelalter.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA POLOHE HAPUTKA VO ZVOLENE

Róbert Malček - Ľubomír Mihok

Zvolen (okr. Zvolen), poloha Haputka, záchranný výskum, sídlisko, eneolit, neskorá doba bronzová, staršia doba rímska. Uloženie nálezov: Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen.

V r. 1999 sa na lokalite ohrozenej stavebnou činnosťou uskutočnil záchranný výskum, ktorým sa zachytilo osídlenie z niekoľkých fáz praveku a včasného stredoveku (*Hanuliak/Malček/Pieta v tlači*). V západnej časti budúceho stavebného areálu sa odkryla nálezová situácia so sídliskovým objektom (hutnícke zariadenie s vyhrievacím ohniskom a taviacou pieckou) z konca staršej alebo z počiatku mladšej doby rímskej a so zvyškami domu (fragmentmi podláh) z neskorej doby bronzovej. Výskum sa preto sústredil na túto plochu (sonda s rozmermi 11x5 m). Na jar r. 2000 sa najskôr odstránila štrkovitá vrstva (s identifikovanými zvyškami kolových jám, snáď dôkazom zastrešenia hutníckeho objektu z doby rímskej), ktorú tvorili vápencové skaly, veľké od 10 do 40 cm. Štrkovitá vrstva spočívala na (a vlastne vo) vrstve mastnejšej hliny čierneho sfarbenia, v ktorej sa črtali zvyšky iného sídliskového objektu - javil sa ako kumulácia skál (veľkosti 20-40 cm) v severnej časti sondy, doplnená o veľký kvádrovitý balvan, ktorý prerážal už do štrkovitej vrstvy, o fragment podlahy, začistený pri severnom profile sondy, a o väčší blok mazanice. Odkrytý objekt zrejme súvisel s fragmentami podláh nájdených v južnej časti sondy v r. 1999 a spolu tvorili jeden celok. Sčasti ho narušalo v sezóne 1999 odkryté hutnícke zariadenie z doby rímskej. Pod vrstvou čiernej hliny sa v hĺbke približne 100 cm pozdĺž východného profilu, t. j. 30-40 cm pozdĺž západného, začalo objavovať žltkasté ílovité podložie, na ktorom zrejme objekt ležal.

Vyhrievacie ohnisko sa odkrylo už v sezóne 1999. Našlo sa v hĺbke 70-90 cm pod súčasným povrchom a pôvodne asi patrilo do interiéru hutníckeho objektu z konca staršej alebo počiatku mladšej doby rímskej (*Hanuliak/Malček/Pieta v tlači*). Datovanie potvrdil nález misy priamo v ohnisku. V tejto fáze výskumu sme ho rozobrali. Rezom sa zistilo, že vrchná, vypálená platňa ležala na vrstve prepálenej hliny, ktorá prekrývala vrstvu drobných (10/15 cm) lámaných skál; táto vrstva ležala priamo na kultúrnej vrstve čierneho sfarbenia. V podloží ohniska sa nezistila prítomnosť zhluku skál, ktorý sa k ohnisku primykal zo severovýchodu. Čierna vrstva pod pecou bola len asi 15 cm hrubá a prekrývala ílovitú hlinu. V čiernej vrstve sa našlo niekoľko atypických črepov a jeden zdobený, pravdepodobne z neskorej doby bronzovej.

Kumulácia skál. V SZ rohu sondy sa odkryl veľký lámaný kváder (asi 120x80x50 cm), od ktorého sa ťahal približne východným smerom 1-1,5 m široký a 3 m dlhý pás kamenia. „Bombovité" lámané kamene mali zväčša veľkosť asi 20-30 cm, ale našli sa medzi nimi i väčšie (hlavne na severnom konci kumulácie skál). Celý útvar mal približne poloblúkovitý či pravouhlý pôdorys s orientáciou ramien SZ-JV a SV-JZ, prerušovala ho však asi 2 m dlhá medzera - práve v týchto miestach naň nasadalo spomenuté vyhrievacie ohnisko, ktoré ho narušilo. Pás skál končil pri fragmentoch dlážok v južnej časti sondy. S južným záverom zhluku lícoval fragment podlahy 3, začistený ešte v prvej fáze výskumu. Pri SV hrane v SV rohu skúmanej plochy sa odkryl ďalší fragment podlahy 5. Podlaha mala približne oválny pôdorys, rozpraskaný povrch a rozmery asi 50x30 cm. Lemovali ju hrudy mazanice a prekrývala väčšia lámaná skala. K zhluku skál sa zo západu primykal veľký blok mazanice s hrudkovitou štruktúrou a nepravidelným pôdorysom. Objekt bol vsunutý do vrstvy čiernej hliny, ale čiastočne už ležal na ílovitom podloží, ktoré začala prerážať v hĺbke asi 100 cm pozdĺž východného profilu (40 cm pozdĺž západného).

Zalomený pás skál asi nadväzoval na zvyšky domu zisteného v južnej časti skúmanej plochy v sezóne 1999. To potvrdzuje hlavne kontakt jedného z fragmentov podláh (podlahy 3) či väčšieho bloku mazanice s južným záverom kamenitého príkrovu a nepriamo i zásah z doby rímskej (ohnisko a pec), ktorý sledovaný objekt čiastočne porušil. Išlo tu asi o zvyšky väčšej nadzemnej stavby spojenej so skôr zisteným príbytkom(?), zjavne pôdorysom zasahujúcej mimo skúmanej plochy. Z tohto dôvodu ju nemožno presnejšie určiť. K jej rekonštrukcii by snáď čiastočne mohol prispieť odkrytý kruhovitý útvar pri severnej hrane balvana v SZ rohu sondy - v prípade, že išlo o vyloženie kolovej jamy.

Opis nálezov

Pri výskume sa spolu našli: jeden zlomok bronzovej ihlice, dve hlinené plastiky, jeden praslen, 1219 črepov, jeden zlomok hlineného kruhu, tri fragmenty hlinených závaží, päť ks železnej trosky, 163 úlomkov kostí, 471 hrúd mazanice, päť vreciek uhlíkov. Keramický materiál, ktorý sa nachádzal pri čistení objektu v kultúrnej vrstve, v prevažnej miere patrí do neskorej doby bronzovej a výzdobou sa hlási ku kyjatickému štýlu. Z neskorej doby bronzovej zrejme pochádza aj fragment bronzovej ihlice s profilovaným krčkom, ktorý sa našiel pri západnej hrane kamenitého príkrovu v hĺbke 90 cm (obr. 74: 5). V menšom množstve sa i v tejto úrovni hĺbky nachádzala keramika z doby rímskej. Na rozhraní kultúrnej vrstvy a podložia sa našla drobná zoomorfná plastika, ktorá na skúmanej ploche naznačuje i prítomnosť eneolitického (badenského či postbadenského?) horizontu.

Tri kusy trosky, ktoré sa našli v predpokladanom interiéri hutníckeho zariadenia, boli podrobené analýze. Najväčší z kúskov bol rozrezaný diamantovou pílou a bol na ňom štandardným spôsobom po zaliatí do dentacrylu brúsením a leštením pripravený mineralogický nábrus. Ďalší kúsok bol pomletý na vibračnom mlyne, čím sa pripravila vzorka pre klasickú chemickú analýzu. Výsledok chemickej analýzy: 13,6 % SiO_2; 56,96 % Fe; 2,8 % CaO; 0 % MgO; 0,20 % Al_2O_3; 65,52 % FeO; 0,76 % MnO. Ako dokladuje chemická analýza, troska vykazovala veľmi vysoký obsah železa, väčšina železa sa vyskytovala v dvojmocnej forme. Zloženie trosky zodpovedá extrémne neúčinnému spôsobu výroby železa, keď väčšina železného kovu z rudy odchádzala z trosky v nezužitkovanom odpade – troske, a železný výťažok bol veľmi malý.

Zistenie z chemickej analýzy je plne podopreté výsledkami mikroskopickej analýzy. Pri tejto analýze bol pod metalografickým optickým mikroskopom pozorovaný pripravený mineralogický nábrus, charakteristické štruktúry boli fotograficky dokumentované. Štruktúry, dokumentované na fotografii 1, 2 a 3 (obr. 74: 8-10), ukazujú, že hlavnou štruktúrnou zložkou bol wüstit Fe_xO, ktorý bol viazaný v kremičitanovej matrici. Ako je vidno z fotografie (obr. 74: 9), kremičitanová matrica mala dve zložky: železo-vápenatý olivín s veľmi malým obsahom oxidu vápenatého a železnaté sklo. Všetky tri obrázky dokumentujú veľké množstvo dendritov wüstitu, čo je práve dôsledkom toho, že väčšina železa odchádzala ako oxid v troske.

Analyzovaná troska je pecná troska, teda troska, ktorá je vedľajším produktom trosky železa v prvotnej redukčnej piecke. Ide pravdepodobne o jeden z prvých typov redukčných piecok, o jamovú piecku alebo malú šachtovú piecku, ktoré sa u nás používali v halštatskom a laténskom období, šachtové piecky aj neskôr.

Literatúra

Hanuliak/Malček/Pieta - V. Hanuliak/R. Malček/K. Pieta: Záchranný výskum vo Zvolene, v tlači.

RETTUNGSGRABUNG IN DER LAGE HAPUTKA IN ZVOLEN (Bez. Zvolen). Im J. 1999 erfolgte auf einer von Bautätigkeit bedrohten Fundstelle eine Rettungsgrabung, bei welcher Besiedlung aus mehreren Phasen der Urzeit und aus dem Frühmittelalter erfasst wurde. Am ausgeprägtesten skizzierte sich der Westteil des künftigen Bauareals, wo ein Siedlungsobjekt (Verhüttungseinrichtung mit einer Feuerstelle und einem Schmelzofen) von der Wende der älteren und jüngeren römischen Zeit in der Nachbarschaft eines Hausrestes (Fußbodenfragmente) aus der Spätbronzezeit gefunden wurde. Im J. 2000 konzentrierte sich daher die Grabung auf die Beendigung der Untersuchung dieser Fläche. Nach der Entfernung einer Schotterschicht mit den erwähnten römerzeitlichen Objektresten erschloß man hier einen etwa 1,5 m breiten Streifen von Bruchsteinen mit halbkreisförmigem oder rechteckigem Grundriss, der teilweise von dem römischen Objekt gestört war, das auf dem Fußbodenfragment des angeführten spätbronzezeitlichen Hauses aufsaß. Es handelte sich hier um etwaige Reste irgendeines größeren oberirdischen Baues, dessen Grundriss offenbar aus der untersuchten Fläche hinausreichte. Das Fundmaterial aus der Kulturschicht meldet sich mit der Verzierung zum Kyjatice-Stil und datiert das Objekt in die Spätbronzezeit. Drei Schlackenbruchstücke aus dem Interieur der Verhüttungseinrichtung unterzog man der mikroskopischen und chemischen Analyse. Ergebnis der chemischen Analyse: 13,6 % SiO_2; 56,96 % Fe; 2,8 % CaO; 0 % MgO; 0,20 % Al_2O_3; 65,52 % FeO; 0,76 % MnO. Nach der mikroskopischen Analyse bildete die Hauptstruktur der Wüstit Fe_xO, der in einer Silikat-Matrix gebunden war. Die Silikat-Matrix wies zwei Komponenten auf, Eisenkalkstein-Olivin mit sehr geringem

Gehalt von Kalksteinoxid und Eisenglas. Alle drei Abbildungen dokumentieren eine große Menge von Wüstitdendriten. Die analysierte Schlacke ist Ofenschlacke, also eine Schlacke, die ein Nebenprodukt der Eisenschlacke eines primären Reduktionsofens ist. Es handelt sich wahrscheinlich um einen der ersten Typen von Reduktionsöfen, um einen Grubenofen oder um einen kleinen Schachtofen.

PRIESKUM POVODIA KRUPINICE

Róbert Malček - Tibor Pálinkás

V r. 2000 prebehla druhá fáza prieskumu pomerne neznámej oblasti severného Hontu. Autori prieskumu sa tentokrát sústredili na úsek riečky južne od mesta Krupina. Prieskum priniesol pozitívne výsledky.

1. Bzovík (okr. Krupina), poloha Ostrý vrch, povrchový prieskum, sídlisko, eneolit. Uloženie nálezov: Hontianske múzeum s galériou Ľudovíta Simonyiho, Šahy.

Poloha Ostrý vrch je situovaná na južnom vyústení kotliny Krupiny. Ide o izolovaný ostroh, ktorým nízke zvlnenie Bzovíckej pahorkatiny z východu vybieha do nivy Krupinice. Z troch strán (západnej, severnej a východnej) je chránený strmými svahmi, na juhu svah klesá pozvoľne. Popod západný svah tečie Krupinica. Vrchol ostrohu je v súčasnosti zalesnený, s neprehľadným podrastom, na prieskum nevhodný. Naprieč päty južného svahu sa ťahá nízka terénna vlna, ktorá bola rozoraná, a z nej pochádza nálezový materiál, indikujúci praveké osídlenie. Pri zbere sa tu našlo 117 črepov, 44 úštepov a jadier (prevažne pazúrik a limnokvarcit), jeden úlomok z drviacej podložky a päť hrúd mazanice. Črepový materiál mal veľmi zvetraný povrch, zväčša bol atypický, medzi črepmi však bolo aj niekoľko okrajov a úch a jeden úlomok pretláčaného okraja. Tieto črepy lokalitu datujú snáď do staršieho eneolitu (ludanická skupina lengyelského okruhu) a stredného či mladého eneolitu (badenská kultúra?).

2. Krupina (okr. Krupina)

a) poloha Pod Husárskym mostom, povrchový prieskum, sídlisko(?), eneolit, doba rímska, včasný stredovek, novovek. Uloženie nálezov: Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen.

Nepomenovanú polohu nazývame Pod Husárskym mostom podľa kopca Husársky most, pod ktorým leží. Nachádza sa na pravom brehu Krupinice na južnom kraji Krupiny, kde z mesta vychádza cesta na Šahy, medzi železničnou traťou a riečkou. Situovaná je do cípu územia vymedzeného sútokom Krupinice a potoka Bebravy. Ide o plochú, ničím nechránenú nivu v inundačnom území riečky, v súčasnosti obrábanú. Nálezy sa koncentrovali približne v strede dĺžky poľa. O umiestnení polykultúrnej lokality snáď rozhodol blízky sútok Krupinice a Bebravy. Pravdepodobne pôjde o zvyšky otvorených osád. Zozbierali sme tu 400 črepov (zväčša atypických, niekoľko zdobených, vyskytli sa i uchá a okraje), päť úštepov, osem jadier, jeden praslen, jednu hlinenú cievku, jeden kus železnej trosky, jeden fragment hlineného cedidla, jeden diviačí kel, jednu hlinenú fajku a deväť hrúd mazanice (obr. 75; 76; 77). Podľa typického materiálu by snáď najstarší horizont osídlenia lokality predstavovala kultúra lengyelská (ludanická skupina?), neisté je zastúpenie kultúry badenskej, výrazné z mladšej doby rímskej (2.-3. stor.) a z včasného stredoveku (9.- počiatok 11. stor.).

b) poloha Šajba, povrchový prieskum, sídlisko(?), doba bronzová, včasný stredovek. Uloženie nálezov: Hontianske múzeum s galériou Ľudovíta Simonyiho, Šahy.

Lokalita je situovaná asi 200 m na ZSZ od cestného mosta cesty Bzovík - Devičie, neďaleko styčného bodu katastrov Krupiny, Devičia a Uňatína. Na východnom úpätí nízkeho tiahleho návršia, ktoré na pravom brehu Krupinice klesá do nivy riečky, sa pri prieskume zoraného poľa identifikovala tmavšie sfarbená škvrna, kde sa nachádzali úlomky keramiky pravdepodobne pravekého pôvodu. Nálezy sa vyskytovali len v bezprostrednej blízkosti tmavšie sfarbeného flaku, prieskum okolia bol negatívny. Našlo sa tu spolu 97 črepov, šesť hrúd mazanice, dve jadrá (pazúrik) a dva úlomky drviacich podložiek. Materiál je zväčša atypický, snáď pôjde o keramiku hatvanskej kultúry, jeden črep by mohol patriť do včasného stredoveku (8.-9. stor.). Bližšie určenie polohy ostáva predbežne otvorené.

BEGEHUNG DES KRUPINICA-TALES (Bez. Krupina). Die Geländebegehung des Krupinica-Tales brachte in drei Fällen positive Ergebnisse: 1. Bzovík, Lage Ostrý vrch: aufgelesen wurden am Fuß des

Sporns Ostrý vrch Scherben, Abschläge, Kernstücke usw. vielleicht aus dem älteren (Ludanice-Gruppe des Lengyelbereiches) und mittleren oder Spätäneolithikum (Badener Kultur). 2. Krupina, Lage Pod Husárskym mostom: beim südlichen Stadtrand von Krupina identifizierte man rechten Ufer des Krupinica-Flüsschens eine polykulturelle Fundstelle mit Spuren offener Ansiedlungen(?) der Lengyel-Kultur(?), der Badener Kultur(?), einer germanischen Siedlung aus dem 2. und 3. Jh. und eine slawische Siedlung aus dem 9. bis Anfang des 11. Jh. 3. Krupina, Lage Šajba: am Fuß einer niedrigen, zur Krupinica-Aue sich senkenden Anhöhe gewann man Scherben, die der Hatvan-Kultur angehören könnten, und eine Scherbe aus dem Frühmittelalter (8.-9. Jh.).

SÍDLISKOVÉ NÁLEZY Z GAJÁR

Klára Marková - Kristián Elschek

Gajary (okr. Malacky), poloha Jazierkové, JZ okraj obce, asi 2,5 km vzdušnou čiarou od známeho moravského brodu, povrchový prieskum, záchranný výskum, sídlisko, pravek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Na strednom Záhorí, v záujmovom území podzemných zásobníkov zemného plynu (ďalej PZZP) akcie Gajary-Baden, sa uskutočnil v r. 1998 záchranný archeologický výskum a predstihový systematický prieskum (*Elschek/Marková 2000*). V r. 2000, po dohode s investorom stavby Nafta Trade, a.s., sa práce sústredili na záchranný predstihový výskum na lokalite 9/1998. Archeologická lokalita sa zistila už spomenutým povrchovým prieskumom na základe 20 ks črepového materiálu. Na podklade toho sa predpokladala existencia menšieho sídliska z obdobia praveku. V marci r. 2000 sa uskutočnil systematický povrchový prieskum, pričom bolo zozbieraných a do plánu presne fixovaných vyše 120 ks atypických črepov z obdobia praveku.

Archeologický predstihový záchranný výskum sa realizoval v mesiacoch august-november 2000 v areáli plánovanej výstavby Základnej stanice PZZP Gajary 3 na ploche asi 2125 m^2. Po plošnej skrývke časti plochy I po podložie zemným strojom UDS sa zistilo, že na výskumnej ploche sa nenachádzajú zahĺbené objekty. V tejto časti sa zachytila len 5-10 cm hrubá kultúrna vrstva. Na susedných plochách sa z tohoto dôvodu použili ďalšie metódy terénneho výskumu, najmä líniová sondáž - rezy mechanizmom UDS (sondy II-V, 575 m^2). Tu sa okrem nevýraznej kultúrnej vrstvy zistili aj plytké objekty, z toho dva praveké. Na ploche sa urobili aj asi 40 cm široké rezy, kde sa kultúrna vrstva prehĺbovala ručne. Tento postup ukázal, že relatívne bohatá kultúrna sídlisková vrstva s max. hrúbkou 25 cm plynule prechádza do ornice s koncentráciou nálezov v podorničí. Výskumné plochy I a II sa ďalej sledovali v rámci štvorcovej siete s ponechaním kontrolných blokov, v menšej časti plochy sa mechanizmom strhla len horná časť porastu. Kultúrna vrstva sa aj naďalej snímala po tenkých vrstvách zaškrabávaním, pretože okrem keramického materiálu sa tu nachádzala aj štiepaná industria veľmi malých rozmerov.

Zo sídliskovej vrstvy sa získali drobné fragmenty pravekej, a najmä z podorničia aj zlomky novovekej keramiky (obr. 78). Pomerne početné sú tiež zlomky jadier a štiepanej industrie zo surovinových zdrojov spravidla západného pôvodu (predbežné posúdenie J. Hromadu). Nápadný je nedostatok sídliskového organického materiálu (paroh, kosť). Nezdobené zlomky z tiel nádob majú početnú prevahu. Medzi výraznými fragmentami je potrebné za súčasného stavu spracovania vyzdvihnúť okrem ojedinelých črepov lengyelskej kultúry najmä nálezy neskoroeneolitickej keramiky s rôznorodou kultúrnou charakteristikou tvarov a výzdoby: kultúry Kosihy-Čaka, kultúry so šnúrovou keramikou, a kultúry zvoncových pohárov.

Nálezová situácia, zistená v ostatnom čase v priľahlej, najmä moravskej oblasti, poukazuje na zložitosť kultúrneho vývoja a pravdepodobnú súčasnosť a previazanosť uvedených kultúr (*Peška 1999*). Predstihový záchranný výskum v Gajaroch-Jazierkovom naznačuje, že proces obdobného rázu mohol v tom čase prebiehať aj v tejto časti Záhoria.

L i t e r a t ú r a

Elschek/Marková 2000 - K. Elschek/K. Marková: Archeologický výskum a prieskum na Záhorí v záujmovom území podzemných zásobníkov plynu. AVANS 1998, 2000, 53-64.

Peška 1999 - J. Peška: K vybraným problémům relativní chronologie v období mladého a pozdního eneolitu na Moravě. Pravěk 9, 1999, 243-268.

SIEDLUNGSFUNDE AUS GAJARY (Bez. Malacky). Im J. 2000 konzentrierten sich die Arbeiten auf eine Rettungs-Vorsprungsgrabung auf der Fundstelle 9/1998. Die Fundstelle befindet sich am SW-Rand der Gemeinde Gajary in der Lage Jazierkové, etwa 2,5 km in Luftlinie von der bekannten Marchfurt. Bei der Grabung wurden mehrere Methoden angewandt, wobei die Kulturschicht manuell in dünnen Schnitten abgekratzt wurde, da sich hier außer Keramikmaterial auch Spaltindustrie von sehr kleinen Ausmaßen befand. Der Verlauf der Arbeiten zeigte, dass die relativ reiche Kultur-Siedlungsschicht verlaufend in die Ackerkrume überging, mit einer Fundkonzentration unter der Ackerkrume. Die Siedlungschicht ergab kleine Fragmente von urzeitlicher wie auch Scherbenmaterial von neuzeitlicher Keramik. Verhältnismäßig zahlreich waren auch Bruchstücke von Kernstücken und Spaltindustrie aus Rohstoffquellen in der Regel von westlichem Ursprung. Auffallend war der Mangel an organischem Siedlungsmaterial (Geweih und ein Knochen). Unverzierte Bauchscherben von Gefäßen weisen ein großes Übergewicht auf. Von ausgeprägten Fragmenten hervorzuheben sind außer vereinzelten Scherben der Lengyel-Kultur namentlich Funde von spätäneolithischer Keramik verschiedener Kulturen mit charakteristischen Formen und Verzierungemotiven: Kosihy-Čaka-Kultur, Kultur mit Schnurkeramik und Glockenbecherkultur. Die Fundsituation verweist auf die Kompliziertheit der Kulturentwicklung und eine wahrscheinliche Gleichzeitigkeit und gegenseitige Bindung der angeführten Kulturen (*Peška 1999*). Die Vorsprungs-Rettungsgrabung in Gajary, Lage Jazierkové, deutet an, dass ein Prozess von ähnlichem Charakter in jener Zeit auch in diesem Teil der Záhorie-Region verlaufen haben konnte.

STREDOVEKÉ NÁLEZY NA ULICI JÁNA CIKKERA V BANSKEJ BYSTRICI

Marta M á c e l o v á

B a n s k á B y s t r i c a (okr. Banská Bystrica), Mestská pamiatková rezervácia, Ul. Jána Cikkera, sídlisko, stredovek (12.?, 14.-15., 16. stor.). Uloženie nálezov: Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica.

V novembri 2000 sa pri výkope ryhy pre inžinierske siete na parcele 1426 zistila kultúrna vrstva s viacerými sídliskovými horizontami, obsahujúca keramické črepy, trosku, sklo a archeozoologický materiál.

Miesto nálezu sa nachádza na pravobrežnej terase rieky Hron. Vodovodná prípojka vedie po nezastavanej parcele 1426, popri východnej stene Národného domu (obr. 79: 5), SZ smerom naprieč ulicou J. Cikkera. Najviac črepov sa získalo zo šachty, nakoľko jej šírka umožnila najlepší pohyb v ryhe. Prieskum komplikovala aj staršia vodovodná prípojka, ktorá značne porušila kultúrnu vrstvu a znemožnila rekonštrukciu stratigrafie parcely. Autorka príspevku počas prieskumu zistila, že najstaršie črepy sa nachádzali na dne kopanej ryhy, v dočierna prepálenej vrstve, v hĺbke 140 cm. Črepy z vrcholného stredoveku sa nachádzali v hĺbke 100-60 cm. Pre nepriazeň počasia a krátky časový úsek výmeny potrubia nebolo možné ryhu rozšíriť.

O p i s n á l e z o v

Keramika z ryhy pochádza najmenej z troch sídliskových horizontov a dokladá osídlenie na parcele od včasného po vrcholný stredovek. Starobylý ráz má niekoľko črepov z dien (obr. 79: 3) a tela nádob čiernej a sivočiernej farby, obtáčaných na kruhu. Sú zdobené rytou výzdobou - závitnicou. Keramický materiál je ostrený pieskom s prímesou sľudy. Z tohto horizontu sme nenašli okrajové črepy, ktoré by pomohli vrstvu datovať presnejšie. Podľa analogického materiálu zo Zvolena datujeme črepy do 12. stor.

Fragmenty zo 14.-15. stor. prezentujú kuchynskú a stolovú keramiku prevažne s farebným, sivým i bielym neglazovaným črepom, ale našli sa aj fragmenty gotických pohárov glazovaných zele-

nou glazúrou. Tieto sú prevažne tehlovočervenej farby. Výzdobu tvoria obvodové vodorovné žliabky, sústredené prevažne v hornej tretine nádob. Jeden neglazovaný črep má lesklý povrch, je pokrytý povlakom zo sľudy. Zvoncovité pokrievky majú výrazne prehnutú stenu, dnu vtiahnutý okraj (obr. 79: 2) a gombíkovité držadlo. Na kruhovej plôške držadla pokrievky je vyrytá značka (obr. 79: 1).

Najmladší horizont (16. stor.) je zastúpený glazovanou keramikou s farebným črepom, prevažne bez prídavkov sľudy. Okrem celoplošného glazovania vnútornej steny nachádzame stopy glazúry aj na vonkajšej strane. Povrch nádob je zdobený obvodovým žliabkovaním a pokrýva takmer celý povrch (obr. 79: 4). V ryhe sa našla železná troska, zvieracie kosti a fragment korodovaného skla, pochádzajúci pravdepodobne z okenného terčíka.

Porušená plocha parcely na ulici J. Cikkera s nálezmi stredovekej keramiky nasvedčuje, že parcela bola od včasného až po neskorý stredovek súčasťou mestskej zástavby. Priestor budeme aj budúcnosti monitorovať a vzhľadom na výrazné nálezy vyvoláme v prípade plánovanej zástavby predstihový archeologický výskum.

MITTELALTERLICHE FUNDE IN ULICA JÁNA CIKKERA IN BANSKÁ BYSTRICA (Bez. Banská Bystrica). In der Rinne für einen neuen Wasserleitungsanschluss (Abb. 79: 5) erfasste man Funde aus mindestens drei Siedlungshorizonten. Die ältesten Scherben sind scheibengedreht und in das 12. Jh. datiert (Abb. 79: 3). Die zahlenmäßig größte Gruppe bilden Scherben von farbiger, grauer und weißer Küchen- und Tischkeramik aus dem 14.-15. Jh., die scheibengedreht und mit seichter dichter und umlaufender Kannelierung verziert ist. Deckel mit einem Knopfgriff weisen eine glockenförmige Gestalt auf (Abb. 79: 1-2). Unter glasierten Scherben befinden sich vor allem Fragmente gotischer Becher. Den jüngsten Horizont bilden Scherben topfförmiger, an der Innen- und teilweise auch Außenseite glasierter Gefäße. Sie sind mit seichter Kannelierung auf der ganzen Oberfläche verziert (Abb. 79: 4). Außer Scherben fand man auch Eisenschlacke, Glas von einer runden Fensterscheibe und archäologisches Material. Die Parzelle bildete in der Vergangenheit einen Bestandteil der städtischen Bebauung.

NOVÉ NÁLEZY ZO SLIAČA

Marta Mácelová - Róbert Malček

Sliač (okr. Zvolen), časť Hájniky, Hájnická ul. 45, sídlisko, stredovek (9., 14.-15. stor.); hromadný hrob (novovek). Uloženie nálezov: Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen, a Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica.

V októbri 2000 si pri výkope kanalizačnej ryhy na Hájnickej ul. 45 v Sliači majitelia všimli, že sa v ryhe objavujú ľudské kosti. Nález zahlásili do Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene a Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici. Po následnej prehliadke miesta sme usúdili, že v ryhe sa nachádza časť ľudského skeletu a s povolením majiteľov sme pristúpili k jeho odkrytiu .

Miesto nálezu sa nachádza v inundačnej oblasti Hrona, na pravom brehu dnešného koryta rieky. V minulosti tu bol brod. Pozemok, na ktorom sa našli ľudské pozostatky, má pretiahnutý, obdĺžnikový tvar V-Z smeru a siaha od rieky k ulici. Dom postavili približne na konci 19. stor. Ryha kanalizačnej prípojky viedla paralelne s južnou stenou domu vo vzdialenosti 2,5 m a bola orientovaná približne ZSZ-VJV. V hĺbke asi 50 cm v celej dĺžke bola v profile viditeľná náplavová vrstva štrku. Nad ňou ležali vrstvy násypu a pod ňou kompaktná zemina. Ako sa ukázalo neskôr, túto náplavovú vrstvu porušovala hrobová jama.

Malú sondu (rozmery 1x2 m, orientácia SV-JZ) sme položili šikmo na ryhu 7 m od brány tak, aby sme zachytili predpokladané zvyšky. Nad hrobom sme zistili nasledujúce súvrstvie: povrch tvorila asi 10 cm hrubá vrstva sute (nalámanej bridlicovej strešnej krytiny zmiešanej so štrkom a zeminou), pod ňou bola asi 10-20 cm hrubá vrstva svetlohnedej sprašovitej hliny, v ktorej boli roztrúsené okruhliaky. Potom nasledovala vrstva tmavšej hnedej hliny, štrkovitej (úplne drobný štrk), kompaktnej a tvrdej. V tejto vrstve, v hĺbke 60 cm od povrchu, sme odkryli ľudskú kostru. Mŕtvy ležal v neprirodzenej polohe na bruchu, s hlavou na JZ, s natiahnutými dolnými končatinami, trupom vychýleným doľava, ľavou pažou skrčenou nad hlavou a pravou vystretou pod trupom tak, že mu dlaň prečnievala naľavo od hrudného koša. Vedľa skeletu ležali väčšie okruhliaky, úlomky keramiky

a v oblasti bedra sa našiel patinovaný gombík s očkom (obr. 80: 2). Keďže odkryté zvyšky nepatrili jedincovi, ktorého kosti sa objavili v ryhe už skôr, kostru sme odstránili. Pod ňou sme opäť našli ľudské pozostatky. V tomto prípade ležal mŕtvy na boku, s hlavou na sever, trup mal pod západným profilom sondy, horné končatiny pokrčené, spodné vystreté (čiastočne narušené ryhou). Po odstránení zvyškov druhého jedinca sme v hĺbke 80 cm narazili na dno hrobovej jamy - podklad tvorila hnedá sprašovitá zem. Približne v strede sondy sa však dno misovite prehlbovalo. Túto priehlbeň vypĺňala štrkovitá tmavšia hlina, v ktorej sa opäť odkryli dlhé kosti a lebky viacerých mŕtvych. Kosti zasahovali mimo sondy.

Z nálezových okolností (hĺbka hrobu, poloha mŕtvych) a z toho, že sa hrob nenachádzal na cintoríne, usudzujeme, že sme tu odkryli hromadný hrob, v ktorom zrejme boli pochovaní mŕtvi z nejakej násilnej udalosti. Najmladšia keramika, nájdená pri mŕtvolách, datuje hrob do novoveku (17. stor.?).

Opis nálezov

V ryhe, východne od kostier, v hĺbke 80-90 cm sme zistili prepálenú vrstvu s uhlíkmi a mazanicou, premiešanú so slovanskou a stredovekou keramikou. Niekoľko črepov bolo vyhodených aj na kopách zeminy. Slovanské črepy sú vyhotovené z hliny s kremičitými prímesami. Väčšina pochádza z tela a dien nádob, na ktorých sú plastické značky (obr. 80: 1). Keramika je vyrobená v rukách a obtáčaná na kruhu. Je zdobená obvodovými ryhami (obr. 80: 4) a je analogická s nálezmi zo slovanských sídlisk 9. stor. zo Sliača-Horných zemí. Stredoveká keramika sivej farby je vyhotovená z jemne plavenej hliny s prímesou sľudy, okraje sú výrazne profilované (obr. 80: 5-6). Jeden črep z výdute krčaha s pásikovým uškom je vyhotovený z bielej hliny a je maľovaný hnedočervenym dekorom: pásmi, oblúčikmi a bodkami. Stredovekú keramiku datujeme na základe analogických nálezov zo Sliača-Rybárskej ul. do 14.-15. stor. Nálezy slovanskej a stredovekej keramiky naznačujú v tejto polohe existenciu sídliskových objektov (sídlisk?) zo včasného a vrcholného stredoveku.

NEUFUNDE AUS SLIAČ (Bez. Zvolen). In der Gasse Hájnická ul. 45 wurde ein Massengrab freigelegt, in welchem die Toten in unnatürlichen Lagen aus irgendeinem gewaltsamen Ereignis bestattet waren. Die bei den Toten gefundene jüngste Keramik datiert das Grab in die Neuzeit (17. Jh.?). In der Verfüllung der Rinne fand man slawisches (Abb. 80: 1, 3-4, 7) und mittelalterliches Material (Abb. 80: 5-6). Die Funde sind in das 9. und 14.-15. Jh. datiert.

SÍDLISKOVÉ NÁLEZY Z LUŽIANOK

Peter Milo

Lužianky (okr. Nitra), poloha Tekenušská, ul. Kajsa II, sídlisko, povrchový prieskum, neolit, doba bronzová, staršia doba železná. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Prieskumom vodovodnej ryhy získal autor príspevku nálezy z rôznych historických období. Ryha prebiehala pozdĺž nedávno vybudovanej ulice Kajsa II, ležiacej na pravobrežnej terase rieky Nitra (100-150 m od vodného toku). Rodinná zástavba tu do značnej miery porušila známu eponymnú lokalitu lužianskej skupiny. Tá bola skúmaná v r. 1941-1942 (V. Budinský-Krička, A. Rajnič) a 1956 (B. Novotný; *Novotný 1962*). Výskum bol vyvolaný regulačnými prácami na rieke Nitra, a preto sa sústredil len do oblasti medzi riečnou hrádzou a brehom rieky. Nálezy z prieskumu ryhy ukázali, že neolitické sídlisko, ako aj osídlenie z ďalších období, sa nachádza aj ďalej od vodného toku a osídlená plocha dosahuje niekoľko ha.

Opis nálezov

Ryha sa ťahala smerom SZ-JV. Nálezy patriace lužianskej skupine sa nachádzali v jej JV časti. Dve sídliskové jamy obsahovali keramiku z jemnej, plavenej hliny sivej farby, zdobenú červeným náterom (obr. 82: 5), keramiku s výčnelkami (obr. 82: 1-3), hrubšie črepy s prímesou ostrohranného piesku (obr. 82: 4), zvieracie kosti a našiel sa i paroh s vyhladeným koncom. V blízkosti neolitických objektov sa v zhluku drobnej mazanice našla spodná časť nádoby vytáčanej na kruhu. Dno je od bočných stien nádoby mierne odsadené, nález patrí k vekerzugskej kultúre (obr. 82: 7). Drobné úlomky keramiky sa nachádzali po celom úseku ryhy. Výraznejší objekt sa však ďalej črtal až pri vyústení

kanála na Korytovskú ul. V oboch stranách profilu ryhy sa nachádzali veľké kusy mazanice s odtlačkami dosiek a kolov, uhlíky a keramika oranžovo-červenej farby (obr. 82: 6). Objekt možno rámcovo datovať do mladšej doby bronzovej.

Literatúra

Novotný 1962 - B. Novotný: Lužianska skupina a počiatky maľovanej keramiky na Slovensku. Bratislava 1962.

SIEDLUNGSFUNDE AUS LUŽIANKY (Bez. Nitra). Bei der Begehung der Wasserleitungsrinne auf der Gasse Ul. Kajsa II konnte archäologisches Siedlungsmaterial aus dem Neolithikum, der Bronze- und älteren Eisenzeit gewonnen werden. In der gegebenen Lage befindet sich eine eponyme Fundstelle der Lužianky-Gruppe, die schon in den J. 1941-1942 und 1956 untersucht wurde. In die Lužianky-Gruppe gehören von den Funden zwei Siedlungsgruben, die Keramik aus feinem geschlämmtem Ton von grauer Farbe enthielten und mit rotem Anstrich verziert waren (Abb. 82-5), ferner Buckelkeramik (Abb. 82: 1-3), gröbere Scherben mit scharfkantiger Sandmagerung (Abb. 82: 4), Tierknochen und gefunden wurde ebenfalls ein Geweih mit geglätteter Sprosse. In der Nähe der neolithischen Objekte fand man in einem Haufen von Lehmverputzstückchen einen scheibengedrehten Gefäßunterteil der Vekerzug-Kultur (Abb. 82: 7). Im nördlichsten Teil der Rinne befand sich ein Objekt, das anhand von Keramik rahmenhaft in die jüngere Bronzezeit einstufbar ist (Abb. 82: 6).

BRONZOVÝ NÁRAMOK Z NOVÝCH SADOV-ČABU

Peter Milo

Nové Sady (okr. Nitra), časť Čab, poloha Silické háje?, pohrebisko?, náhodný nález, doba bronzová. Uloženie nálezu: u autora.

Náramok (obr. 83) našiel pracovník miestneho poľnohospodárskeho družstva zachytený na strojovom zariadení na obrábanie pôdy. Poloha, odkiaľ nález pochádza, je neznáma, s najväčšou pravdepodobnosťou ide o polohu Silické háje.

Opis nálezu

Bronzový tyčinkovitý náramok takmer okrúhleho tvaru; tyčinka elipsovitého prierezu, z bočných strán mierne hranená; konce sú useknuté, nepatrne od seba vzdialené; tyčinka sa postupne od jedného konca k druhému zužuje; výzdoba pozostáva zo skupín priečnych rýh (najčastejšie po štyroch), ktoré sú pravidelne striedané radom štyroch jamiek.

Tento nález rozširuje počet tyčinkovitých náramkov zo staršieho a stredného obdobia kultúr popolnicových polí. Náramky podobného rázu možno nájsť v depotoch čakanskej, lužickej a pilinskej kultúry. Tie sa sčasti líšia od daného nálezu oválnym a plankonvexným prierezom, ale hlavne výzdobou. Kombinácia radov rýh a jamiek je veľmi nezvyklá. Rady jamiek ako výzdobný prvok sa na náramkoch z tohto obdobia totiž vôbec nevyskytujú. Zaradenie nálezu do obdobia BD-HA1 je preto iba približné a vychádza z faktu, že v ďalších historických obdobiach nemožno nájsť k nálezu presnejšie analógie.

BRONZEARMBAND AUS NOVÉ SADY-ČAB (Bez. Nitra). Als Zufellsfund konnte ein Bronzearmband gewonnen werden (Abb. 83), das offenbar von einem Gräberfeld stammt. Beschreibung des Fundes: ein bronzener Stabarmring von beinahe kreisförmiger Gestalt; das Stäbchen hat ellipsenförmigen Querschnitt, ist an den Seiten mäßig kantig; die Enden sind abgeschlagen und etwas voneinander entfernt; das Stäbchen verjüngt sich allmählich den Enden zu; die Verzierung besteht aus queren Rillenbündeln (am häufigsten vier), die regelmäßig mit einer Reihe aus vier Grübchen abwechseln. Der Fund kann chronologisch vorderhand nur beiläufig in den Zeitabschnitt BD-HA1 datiert werden.

BRONZOVÁ SEKERA Z JABLONOVA NAD TURŇOU

Elena Miroššayová

Jablonov nad Turňou (okr. Rožňava), poloha Planina južne od Havranieho vrchu, mladá doba bronzová, ojedinelý nález. Uloženie nálezu: súkromná zbierka.

Na jar v r. 2000 našiel M. Varhola z Košíc na planine južne od Havranieho vrchu a západne od kóty 539 bronzovú sekeru. Objavil ju náhodne, keď sedel v blízkosti kmeňa stromu rastúceho na okraji jedného zo závrtov. Časť sekery vychádzala na povrch trávnatého porastu. Nálezisko leží v blízkosti štátnej hranice s Maďarskom v JV časti Slovenského krasu na vrcholovej planine pretiahnutého vápencového masívu s prevýšením okolo 300 m nad rovinaté údolie rieky Turňa, do ktorého klesá strmými svahmi. Sekera bola poskytnutá na dokumentáciu.

Opis nálezu

Bronzová sekera s tulajkou a uškom vytiahnutým nad okraj, zobákovité ústie tulajky nesúmerné, boky slabo hranené, ostrie mierne rozšírené, bočné odlievacie švíky tulajky a náliatky na ušku neboli odstránené. Sivozelená patina je rovnomerná. Stav zachovania veľmi dobrý. Hmotnosť: 179 g. Rozmery: max. v. 110 mm, š. ostria 43 mm, hĺ. tulajky 64 mm (obr. 56).

Nález reprezentuje štíhly variant sekier východokarpatskej skupiny so zobákovitým, nesúmerne vykrojeným ústím. Jej presnejšia chronologická klasifikácia iba na základe formy je problematická. Varianty sekier so zobákovitou tulajkou sa na území svojho rozšírenia priebežne vyskytujú v hromadných nálezoch stupňov BD-HB (*Novotná 1963*, 69). Ich bližšie datovanie je dané sprievodnými nálezmi. Oporou pre chronologickú klasifikáciu sekery z Jablonova nad Turňou môžu byť analogické exempláre obsiahnuté v hromadných nálezoch gávskej kultúry z Lesného a Žbiniec na Východoslovenskej nížine, v stredoeurópskom kontexte časovo spájaných so staršími popolnicovými poliami (*Novotná 1970*, 77, Taf. 30, 521, 527). Z územne bližšieho regiónu Košickej kotliny je analogická sekera v hromadnom náleze z Košických Olšian (*Miroššayová 1999a*, 128, Abb. 11). Nález sekery na planine súvisí najskôr s osídlením povodia Turne v mladej dobe bronzovej, ktoré je dokumentované pamiatkami kyjatickej kultúry z otvorených osád v údolí a jaskýň vo svahoch kopcov. Územne najbližšie k miestu nálezu sekery sú jaskynné sídliská v Zbojníckej jaskyni v katastrálnom území Silickej Jablonice (*Miroššayová 1999b*, 117) a v novoobjavenej jaskyni v strmom svahu zvanom Halaj, JZ od obce Hrhov (nepublikované).

Literatúra

Miroššayová 1999a - E. Miroššayová: Der Hortfund von Košické Olšany, Slowakei. Arch. Österreichs 9/10, 1998/99. Sonderausgabe, 122-129.

Miroššayová 1999b - E. Miroššayová: Nové nálezy v okolí Zbojníckej jaskyne pri Silickej Jablonici. AVANS 1997, 1999, 117-119.

Novotná 1963 - M. Novotná: K chronológii hromadných nálezov bronzov na východnom Slovensku. In: Sbor. Fil. Fak. UK 14. Musaica. Bratislava 1963, 47-72.

Novotná 1970 - M. Novotná: Die Äxte und Beile in der Slowakei. München 1970.

BRONZEBEIL AUS JABLONOV NAD TURŇOU (Bez. Rožňava). Nach Informationen wurde das Beil in der Ebene südlich des Hügels Havraní vrch im SO-Teil des Slowakischen Karstes gefunden (Abb. 56). Es repräsentiert eine schlanke Variante der ostkarpatischen Gruppe mit unsymmetrischer schnabelförmiger Tüllenmündung. Anhand von formenkundlich nahestehenden Exemplaren aus Hortfunden der Gáva-Kultur in Lesné und Žbince ist es in die jüngere Bronzezeit datiert. Der Beilfund hängt mit der Besiedlung der Region des Turňa-Tales mit der Kyjatice-Kultur zusammen.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA DIAĽNIČNOM PRIVÁDZAČI PREŠOV-ZÁPAD

Elena Miroššayová - Božena Tomášová

Prešov (okr. Prešov), polohy Pod kamennou baňou a Pod kalváriou, pravý breh rieky Torysa, predstihový záchranný výskum.

Archeologický ústav SAV-VPS Košice realizoval v spolupráci s Krajským múzeom v Prešove predstihový záchranný výskum vyvolaný výstavbou diaľničného privádzača Prešov-západ. Nová cestná komunikácia v dĺžke 1,2 km je situovaná na pravom brehu Torysy vo vzdialenosti asi 400 m od jej koryta. Nálezy pamiatok z územia dotknutého stavbou, uvádzané v starších správach F. Blahutu (Archív Krajského múzea v Prešove), neboli presnejšie lokalizované, preto sa pristúpilo k sledovaniu celej trasy. V úseku, kde sa v r. 2001 realizovali zemné práce, sa pozornosť sústredila predovšetkým na dve polohy – Pod Kamennou Baňou a Pod Kalváriou. Tretia poloha v úseku od zimného štadióna po napojenie privádzača na Ulicu obrancov mieru sa bude sledovať v r. 2001.

a) poloha Pod Kamennou baňou, záchranný výskum, bez nálezov.

Zisťovacie sondy 2,5x10 m boli situované v blízkosti plánovanej križovatky na ploche východne od stavebného dvora Inžinierskych stavieb Košice, závod 03, kolmo na trasu súčasnej cesty. Po odstránení tmavo sfarbenej ornice sa na dne sond v hĺbke 0,6-0,7 m objavila spodná voda. Analogická situácia sa opakovala na celom úseku aj počas zemných prác. Archeologické pamiatky sa nezistili.

b) poloha Pod Kalváriou, sídlisko, neolit, doba bronzová, doba halštatská, doba laténska, doba rímska, stredovek, výskum záchranný. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - VPS, Košice.

Skúmaná poloha sa nachádzala medzi prístupovou cestou do tzv. sadovníckeho podniku a potokom tečúcim spoza kopca Kalvária, v miestnej tradícii zvanom Fečov potok. Rozsah plošného odkryvu bol vymedzený funkčným plynovým potrubím, diaľkovým telekomunikačným káblom a plochou parkoviska pred cyklistickým velodromom. Na tomto mieste, kde súčasný terén mierne klesal od svahu kopca Kalvária JV smerom k Toryse, bola pôvodná niveleta vyrovnávaná navezením vrstvy pieskovo-ílovitej hliny. Navážka prekrývajúca kultúrnu vrstvu dosahovala v najvyššom bode až 2,4 m. Hrúbka kultúrnej vrstvy sa na skúmanej ploche pohybovala od 0,5-0,6 m. Severným smerom postupne vyznievala a vo vzdialenosti 80-100 m od brehu potoka sa končila. Kultúrna vrstva obsahovala početný archeologický materiál. Zahĺbené sídliskové objekty sa rysovali v hĺbke 1,5-1,9 m v pieskovo-ílovitom podloží. Na preskúmanej ploche asi 500 m^2 sa odkrylo 62 objektov, ktoré sa dajú funkčne interpretovať ako pôdorysy obydlí, zásobnicové, výrobné a kultúrne jamy (obr. 84). Plošným odkryvom sa zachytila a preskúmala iba severná okrajová časť z pôvodného rozsahu sídelného areálu osád. Na základe predbežnej chronologicko-kultúrnej klasifikácie nálezových súborov, pozostávajúcich prevažne z fragmentov keramiky, môžeme konštatovať, že ťažisko osídlenia polohy bolo v strednej až neskorej dobe bronzovej. Z mladších časových úsekov sa odkryli štyri objekty z neskorej doby laténskej a po jednom objekte z doby halštatskej, mladej doby rímskej a včasného stredoveku. Vo vrstve boli okrem pamiatok zo spomenutých období prítomné aj nálezy z neolitu.

Napriek tomu, že v polohe Pod Kalváriou sa preskúmala iba časť pôvodnej sídelnej plochy jednotlivých osád, záchranný výskum priniesol rozsiahly súbor nálezov, ktorý významne prispieva k poznaniu topografie osídlovania pravého brehu Torysy na území dnešného Prešova. Pre poznanie kultúrneho vývoja mesta v strednej a na počiatku mladej doby bronzovej sú dôležité sídliskové pamiatky pilinskej kultúry, ktoré doplňujú doteraz známe ojedinelé a hrobové nálezy tejto kultúry z jeho intravilánu (*Budinský-Krička 1969*, 259 a n.; *Tomášová 1986*, 225 a n.). Kopec Kalvária s nadm. v. 294 m je v súčasnosti z väčšej časti zastavaný, ale konfigurácia terénu, zachovaná na dobových vyobrazeniach, naznačuje možnosť existencie opevnenej osady. Výsledky pripravovaného podrobného prieskumu polohy môžu uvedený predpoklad potvrdiť alebo vyvrátiť.

Literatúra

Budinský-Krička 1969 - V. Budinský-Krička: Záchranný výskum v rokoch 1965 a 1966 v Barci, okres Košice. Nové Obzory 11, 1969, 231-269.

Tomášová 1986 - B. Tomášová: Urnový hrob z Prešova. AVANS 1985, 1986, 225-226.

RETTUNGSGRABUNG AUF DER FERNSTRASSENZULEITUNG PREŠOV-ZÁPAD (Bez. Prešov). Der Beitrag informiert über die Ergebnisse der Vorsprungs-Rettungsgrabung auf dem Bau des Fernstraßenenachlusses. Sie konzentrierte sich in zwei Lagen. a) Lage Pod kamennou baňou: nicht bestätigt wurden archäologische Denkmäler, die in älteren Berichten über Lesefunde erwähnt werden. Festgestellt wurde intensive polykulturelle Besiedlung: b) in der Lage Pod Kalváriou; die Fundstelle befindet sich auf der rechtsseitigen Torysa-Terrasse auf einem mäßigen, zum Kalvarienberg ansteigenden Hang. Auf der untersuchten Fläche von etwa 500 m^2 wurden 62 Siedlungsobjekte freigelegt (Abb. 84). Aus der Geländesituation ging hervor, dass mit der Flächenabdeckung nur der nördliche Randteil eines ursprünglichen Siedlungsareals von einzelnen Ansiedlungen erfasst wurde. Auf Grundlage der vorläufigen chronologisch-kulturellen Klassifizierung der Fundverbände nehmen die Autorinnen an, dass der Besiedlungsschwerpunkt der Lage in die mittlere bis späte Bronzezeit entfällt. Aus jüngeren Zeitabschnitten stammen vier Objekte aus der Spätlatènezeit und je eines aus der jüngeren römischen Kaiserzeit und aus dem Frühmittelalter. In der Kulturschicht wurden außer den erwähnten Funden auch Denkmäler aus dem Neolithikum erfasst. Für das Kennen der Kulturentwicklung von Prešov sind nach Ansicht der Autorinnen Denkmäler der Pilinyer Kultur bedeutsam, welche die bisher bekannten Grabverbände aus dem Intravillan der Stadt ergänzen.

HROMADNÝ NÁLEZ BRONZOVÝCH PREDMETOV Z VEĽKÉHO ŠARIŠA

Elena Miroššayová - Božena Tomášová

Veľký Šariš (okr. Prešov), poloha Šarišský hradný vrch, doba bronzová mladá, hromadný nález. Uloženie: súkromná zbierka.

Krajskému múzeu v Prešove boli na dokumentáciu poskytnuté bronzové predmety, ktoré sa údajne našli v lete 1999 pri zemných prácach v areáli záhradkárskej osady na východnom úpätí Šarišského hradného vrchu. Bližšie údaje o mieste nálezu a nálezových okolnostiach sa napriek úsiliu nepodarilo zistiť. Súbor pozostával zo siedmich bronzových predmetov, ktoré môžeme považovať za hromadný nález. Vzhľadom na okolnosti nájdenia predmetov nie je isté, či na dokumentáciu bol poskytnutý naozaj celý súbor.

Opis nálezov

1. Jeden pár náplecných kruhov šalgotarjánskeho typu - spojovacie rameno zdobené jemne rytými šrafovanými trojuholníkmi, ukončenie náramenného kruhu stočené do očka, ružica s kužeľovitým stredovým gombíkom.
2. Tyčinkovitý náramok so zúženými vzájomne sa dotýkajúcimi koncami, zdobený jemne rytými ryhami, metópovite rozloženými po obvode.
3. Ihlica s viacnásobne profilovanou hlavicou.
4. Oblúkovitý kosák s rebrovite zosilneným chrbtom a postranným výbežkom.
5. Dlátko s plastickým stromčekovitým motívom na prechode tulajky k rozšírenému ostriu.
6. Nezdobený kotúčovitý predmet.

Hromadný nález bronzových predmetov z Veľkého Šariša predbežne rámcovo datujeme na základe zastúpených typov do stupňa HA. Nedostatok informácií o nálezových okolnostiach znižuje jeho vypovedaciu hodnotu najmä pokiaľ ide o spôsob a dôvody uloženia predmetov.

Ak uvedené údaje o mieste nálezu sú naozaj pravdivé, súvisí zrejme s etapou osídlenia úpätia Šarišského hradného vrchu v mladej dobe bronzovej. Lokalita patrí k významným archeologickým náleziskám na južnom okraji Šarišského podolia, čo potvrdzujú aj ďalšie nálezy. V súčasnosti známe súbory sídliskovej keramiky pochádzajú prevažne z povrchových zberov (*Budinský-Krička 1974*, 90) a výskumu v areáli stredovekého hradu na vrchole kopca (*Slivka 1982*, 151). Výrazné zastúpenie v nich majú pamiatky z mladej a neskorej doby bronzovej. V ostatnom čase pribudli ďalšie nálezy bronzových predmetov získané pomocou detektorov kovov (viď príspevok B. Tomášovej v tejto ročenke; *Miroššayová 2001*). S Veľkým Šarišom sa môže pravdepodobne spojiť lokalita Sáros, z ktorej J. Hampel spomína ojedinelý nález bronzového čakana (*Hampel 1892*, 133). Nájdený hromadný nález spolu s ďalšími doteraz známymi pamiatkami len potvrdzujú významné postavenie Šarišského hradného vrchu a jeho blízkeho okolia v mladej dobe bronzovej v regióne stredného toku rieky Torysy.

Literatúra

Budinský-Krička 1974 - V. Budinský-Krička: Veľký Šariš v praveku a na prahu dejín. Nové Obzory 16, 1974, 85-108.

Hampel 1892 - J. Hampel: A bronzkor emlékei Magyarhonban. II. Budapest 1892.

Miroššayová 2001 - E. Miroššayová: Ojedinelá forma bronzového závesku z Veľkého Šariša. Karpatika, Užhorod 2001.

Slivka 1982 - M. Slivka: Praveké a ranostredoveké osídlenie Šarišského hradného vrchu. Nové Obzory 24, 1982, 141-159.

HORTFUND VON BRONZEGEGENSTÄNDEN AUS VEĽKÝ ŠARIŠ (Bez. Prešov). Im Sommer des Jahres 1999 wurden am Ostfuß des Šarišer Burgberges angeblich bei Erdarbeiten in einem Garten Bronzegegenstände gefunden. Nähere Angaben über die Fundumstände sind nicht bekannt. Die zur Dokumentierung gewährte Kollektion bildeten: ein Paar von Armspiralen des Šalgotarján-Typs, ein Stabarmring mit feiner Ritzverzierung, eine Bogensichel mit seitlichem Knopf, eine Nadel mit mehrfach profiliertem Kopf, ein Tüllenmeißel und ein unverzierter scheibenförmiger Gegenstand. Die typologische Vertretung der Gegenstände datiert den Hortfund rahmenhaft in die Stufe HA. Die gefundenen Gegenstände zusammen mit weiteren Funden bestätigen die bedeutende Stellung des Šarišer Burgberges und seines näheren Umkreises während der jüngeren Bronzezeit in der Mittellaufregion des Torysa-Flusses.

NÁLEZY LENGYELSKEJ KULTÚRY Z ČEĽADÍC

Vladimír Mitáš

Čeľadice (okr. Nitra), poloha Hanisovo, sídliskový materiál, zber, starý eneolit - mladšie stupne lengyelskej kultúry. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Po náhodnom zistení lokality v auguste 1998 autor príspevku v priebehu nasledujúcich dvoch rokov zozbieral v západnej okrajovej časti čeľadického chotára, resp. už na rozhraní chotárov Čeľadíc a Dolných Obdokoviec, na poľnohospodársky využívanom svahu nad sútokom Hosťovského a Obdokovského potoka materiál zaraditeľný do mladších stupňov lengyelskej kultúry. Nálezy sa koncentrovali na malom priestore (pás asi 800 cm dlhý a 400 cm široký, tiahnuci sa zhruba v osi toku Hosťovského potoka) asi 150 m JZ od sútoku vyššie uvedených potokov.

Opis nálezov

Kolekciu zberom získaných nálezov zastupujú pre mladší Lengyel typické keramické fragmenty - zväčša hrubšie, so žltohnedým, hnedým, červenohnedým až tehlovočerveným drsnejším povrchom s prímesou piesku a drobných kamienkov, menej fragmentov s hladším povrchom, zastúpené sú i fragmenty s polguľovitými či pozdĺžnymi plastickými výčnelkami a fragmenty úch (obr. 85: 1, 4-10), rôzne veľké kusy mazanice, fragment mlatu z amfibolickej bridlice so zreteľnou polovicou otvoru pre násadu, surovina s odbitiami a úštepy - limnokvarcity (obr. 85: 2-3).

Zozbieraný materiál rozširuje doposiaľ známe poznatky o lengyelskom osídlení Hosťovského potoka v eneolite (*Bátora 1989*, obr. 1; *Ožďáni/Hunka 2000*, *Pavúk/Bátora 1995*, obr. 71; *Ruttkayová/Ruttkay 1991*, mapa 3; *Ruttkay/Ruttkayová/Hunka 1992*, 110-112), pričom detailnejšiu charakteristiku lokality môže podať až bližší archeologický výskum.

Literatúra

Bátora 1989 - J. Bátora: Medené sekeromlaty z Dolných Obdokoviec a Volkoviec. Príspevok k počiatkom metalurgie na hornom Požitaví. Arch. Rozhledy 41, 1989, 3-13.

Ožďáni/Hunka 2000 - O. Ožďáni/J. Hunka: Prieskum v povodí Hosťovského potoka a Rabony. A-VANS 1999, 2000, 98.

Pavúk/Bátora 1995 - J. Pavúk/J. Bátora: Siedlung und Gräber der Ludanice-Gruppe in Jelšovce. Nitra 1995.

Ruttkay/Ruttkayová/Hunka 1992 - M. Ruttkay/J. Ruttkayová/J. Hunka: Pokračovanie v prieskume horného Požitavia. AVANS 1991, 1992, 110-112.

Ruttkayová/Ruttkay 1991 - J. Ruttkayová/M. Ruttkay: Archeologické nálezy v zbierkach mestského múzea v Zlatých Moravciach. Nitra 1991.

FUNDE DER LENGYEL-KULTUR AUS ČEĽADICE (Bez. Nitra). Die im Randteil der Čeladicer Gemarkung festgestellte Fundstelle kann in die jüngeren Stufen der Lengyel-Kultur verwiesen werden. In Anbetracht der gewonnenen Funde ist anzunehmen, dass es sich um eine Siedlung, bzw. ihren Abschnitt handelt. Keramikfragmente (Abb. 85: 1, 4-10), Lehmverputz, ein Hammeraxtfragment und Spaltindustrie (Abb. 85: 2, 3) erweitern die bekannten Erkenntnisse über die frühäneolithische Besiedlung des oberen Žitava-Tales.

VÝSKUMY STREDOVEKÝCH KOSTOLOV V ŽILINE

Jozef Moravčík

Žilina (okr. Žilina), Kostol sv. Štefana v polohe Dolné Rudiny a Farský kostol v Žiline; nálezy architektúr, hrobov, mincí a drobných predmetov, 13.-18. stor. Uloženie nálezov: Považské múzeum, Žilina.

a) Kostol sv. Štefana

Začiatkom júla sa uskutočnil zisťovací archeologický výskum v Kostole sv. Štefana (obr. 86: 2, 3). V pätnástich preskúmaných hroboch a v zásypoch kostola boli zväčša iba novoveké nálezy: 27 mincí, bronzový prsteň, dva železné kosáky (obr. 87: 1), železná bodka a hlavica palice (obr. 87: 2), v ktorej boli tri strieborné mince (Leopold I.), drobné črepy v okolí hrobov, zvyšky koženej obuvi. Mince datujú hroby do 17.-18. stor. Najstaršia, používaná ako amulet, pochádza z polovice 15. stor. (Ladislav V. 1442-1444); najmladšia, minca Márie Terézie - r. 1752, sa našla na povrchu zásypu.

Malý kamenný základ kazateľnice s rozmermi 100x104x100x97 cm bol pri západnej stene svätyne. Kazateľnicu zrušili najskôr v r. 1762, keď v rohoch lode pribudli dva oltáre. Na západnej strane svätyne sa nenašiel ani uzáver, ani múr, ktorý by potvrdil, že chórový štvorec a apsida reprezentovali pôvodne starší kostol. Taktiež sa nezistila stavebná škára medzi svätyňou a loďou. Naopak, aj v základoch sú previazané. Pri pôvodnom vstupe do kostola, umiestnenom v južnej stene lode, sa našiel kamenný článok z románskeho portálu. Kostol vznikol ako jeden celok, pravdepodobne už v prvej polovici 13. stor.

b) Farský kostol

Počas výskumu pri Farskom kostole v Žiline v októbri a novembri sa južne od svätyne objavila staršia stavba, reprezentovaná pravouhlým a nie polkruhovým uzáverom sanktuária (obr. 87: 3), ako sa to predpokladalo na základe kresby z konca 19. stor. Z východnej strany svätyne sa pripájal múr II, široký 90 cm, možno pilier, a z južnej strany sa dotýkal nárožia svätyne múr III, široký 114-120 cm, so základom širokým 140 cm a hlbokým 330 cm od súčasnej dlažby. Azda je to zvyšok nejakej svetskej stavby, najskôr žilinského hradu. Hrad sa spomína v r. 1318-1454 a dokonca z r. 1397 pochádza údaj o Starom hrade neďaleko mesta.

Pravouhlé nárožie staršieho sakrálneho objektu tvoria múry I a IV, ktoré majú spolu s múrom II základové škáry v jednej úrovni (asi 180 cm od súčasnej dlažby). Štruktúra muriva týchto múrov je odlišná od múru III, pri ktorom použili veľké pieskovcové kamene, kým pri týchto skôr menšie pieskovce, riečne kamene aj vápence. V okolí múrov sa našlo 23 hrobov, z toho tri umiestnili na objavené múry, ktoré aj narušili (hroby 4, 9, 22). V hroboch sa neobjavili žiadne staršie nálezy. Okrem dvoch medených náušníc so sklenými očkami červenej farby (obr. 88: 2, 4) zo ženského hrobu 12 a štyroch čipiek doplnených striebornou niťou (obr. 88: 1, 3, 5, 6) z hrobu 5 v nich ani iné pamiatky neboli. V zásypoch bolo veľa železnej trosky, kúskov bronzoviny aj zlomkov skla z okien kostola. Črepy glazovaných nádob a kúsky tehál sa vyskytovali v rôznych hĺbkach, dokonca až v hĺbke vyše 2 m. Pri kostole sa prestalo pochovávať v r. 1778; objavené hroby pochádzajú zrejme z mladšieho obdobia pochovávania zo 17.-18. stor. Vo výskume staršej svätyne budeme pokračovať v r. 2001 na väčšej ploche ako doteraz (2,5x5 m), aby sa podarilo preskúmať nielen celú južnú polovicu sanktuária, ale prípadne aj jej prepojenie so staršou loďou. Predbežne sa môžeme domnievať, že objavená svätyňa môže pochádzať i z 13. stor. V Žiline sa v r. 1332 spomína aj fara, ktorá platila pápežský desiatok 23 grošov, kým okolité dediny omnoho menej (Teplička sedem grošov, Lietava a Hričov šesť grošov). Žilina bola už vtedy mestom, ktoré si zrejme postavilo nový kostol v tesnej blízkosti, pretože Kostol sv. Štefana sa nachádza asi 1,5 km od historického jadra Žiliny.

ERFORSCHUNGEN FRÜHMITTELALTERLICHER KIRCHEN IN ŽILINA (Bez. Žilina). a) St. Stephanskirche in der Lage Dolné Rudiny: die Untersuchung konstatierte keine bauliche Zäsur zwischen dem heutigen Heiligtum und dem Kirchenschiff. Es wurde nicht bestätigt, dass das Chorquadrat und die Apsis ursprünglich einen selbständigen Sakralbau bildeten und das Kirchenschiff nachträglich erbaut wurde. Die Abdeckung von 15 Gräbern ergab vor allem Funde aus dem 17.-18. Jh.: Münzen, Eisensicheln, ein eiserner Schuh und Knauf eines Stockes, in welchem drei Münzen von Kaiser Leopold dem I. untergebracht waren; Reste von Lederschuhwerk und kleine neuzeitliche Scherben aus dem Umkreis der Gräber. Die älteste Münze ist eine Prägung Ladislaus des V. (1442-1444) und die jüngste ist von Maria Theresia aus dem J. 1752. Fund des Kanzelfundamentes mit den Ausmaßen 100x104x100x97 cm bei der Westwand des Heiligtums. Beseitigt wurde die Kanzel wahrscheinlich während des großen Kirchenumbaues im J. 1762, wann zwei Seitenaltäre in den Ecken des Schiffes hinzugebaut wurden. Der Fund des Steingliedes eines romanischen Portals in der Nähe des ursprünglichen Eingangs in der Südwand des Schiffes dokumentiert ebenfalls die Datierung des Schiffes in das 13. Jh. Die Kirche entstand als ein ganzer Komplex offenbar schon in der ersten Hälfte des 13. Jh. b) Pfarrkirche in Žilina: entdeckt wurde bei der Grabung ein älterer Sakralbau südlich des jetzigen Heiligtums. An das ältere Heiligtum von rechteckigem Grundriss war an der Ostseite die Mauer II von 90 cm Breite angeschlossen und berührt war die Ecke an der Südseite von der 114-120 cm breiten Mauer III mit dem Fundament von 140 cm Breite, das sogar 330 cm vom gegenwärtigen Fußboden eingetieft war. Die Freilegung von 23 Gräbern ergab keine älteren Funde. Außer zwei Kupferohrringen mit roten Glaseinlagen (Grab 12) und vier mit einem Silberfaden verzierten Textilspitzen (Grab 5) wurden keine anderen Gegenstände in den Gräbern gefunden. Die Gräber stammen offenbar aus der Zeit des 17.-18. Jh., da keine Mauern entdeckt wurden und man manche direkt auf die Mauer untergebracht hatte, wodurch sie beschädigt wurden (Gräber 4, 9, 22). Die ältere Kirche kann auch aus dem 13. Jh. stammen, jedoch bei der Fortsetzung der Grabung in J. 2001 wird man zu dieser Datierung auch überzeugende Nachweise gewinnen müssen.

NÁLEZY MILITÁRIÍ Z HRÁDKU

Tamara Nešporová

H r á d o k (okr. Nové Mesto nad Váhom), poloha K o z o l, sídliskové nálezy, doba bronzová, včasný stredovek a stredovek. Uloženie nálezov: Trenčianske múzeum, Trenčín.

Poloha Kozol je vrch situovaný JV od obce, južne od Hrádockej doliny, ktorou preteká Hrádocký potok. Patrí do horskej sústavy Považského Inovca.

O p i s n á l e z o v

1. Hrot šípu (obr. 99: 1) bronzový, liaty, s postrannými krídelkami, ktoré vybiehajú po stranách tuľajky do zahrotených cípov, s výrazným stredovým rebrom. Krátka kruhová tuľajka je pri ústí zhrubnutá, z ústia vychádza trojuholníkový tŕň. Povrch pokrytý tmavozelenou patinou. Predmet čiastočne poškodený. Rozmery: dĺ. 44 mm, š. 22 mm (rozpätie).

2. Hrot šípu (obr. 99: 2) bronzový, liaty, s postrannými krídelkami, ktoré vybiehajú po stranách tuľajky do zahrotených cípov, s výrazným stredovým rebrom. Dlhšia kruhová tuľajka je pri ústí zhrubnutá a vychádza z nej nevýrazný tŕňový výčnelok. Povrch pokrytý tmavozelenou patinou. Predmet čiastočne poškodený. Rozmery: dĺ. 33 mm, š. 18 mm (rozpätie).

3. Hrot šípu bronzový, plochý, listový, so spätnými háčikmi a tŕňom obdĺžnikového tvaru. Koncové časti trojuholníkového listu a koniec tŕňa sú zaoblené. Rozmery: dĺ. 30 mm, š. 13 mm.

Bronzové súčasti šípov nie sú vhodné na jemnejšie datovanie, objavujú sa na širokom teritóriu a v širokom časovom rozpätí v rámci doby bronzovej a halštatskej. Vyrábali sa napr. na sídlisku v neďalekom Pobedime, ako dosvedčujú nálezy kadlubov (*Studeníková/Paulík 1983*, 139). Nie je vylúčené, že pôvod šípok z Hrádku je práve v remeselných dielňach v Pobedime. Naše hroty šípov nesú znaky technologických nedostatkov, rovnako ako výrobky miestnych remeselníkov v Pobedime. Je možné, že dielne zásobovali okolité strategické polohy, k akým patrili výšinné polohy Hradište, dnešné centrum obce Hrádok (Materská škola) a Kozol.

V otázke datovania sa opierame o zaradenie lokalít v hrádockom mikroregióne (*Veliačik/Romsauer 1994*, 61, 62) a najväčší rozkvet remeselnej kovolejárskej činnosti na hradisku v Pobedime. Rámcovo radíme nálezy do neskorej doby bronzovej až počiatku doby halštatskej, v rámci lužického osídlenia. Pre husté zalesnenie nebolo možné zachytiť zvyšky opevnenia. Opakovaný prieskum sa uskutoční na jar r. 2001.

Poloha Kozol bola využívaná v období včasného stredoveku, čoho dôkazom sú nálezy železných hrotov šípov.

Opis nálezov

1. Hrot šípu železný, listový, so širokým rozpätím krídelok a dlhšou tuľajkou, v priereze okrúhlou. Rozmery: dĺ. 83 mm, š. 25 mm.
2. Hrot šípu (obr. 99: 3) železný, listový, tvarovo odlišný od predchádzajúceho. Úzky trojuholníkový list s krátkymi spätnými krídelkami, dlhá tuľajka, v priereze okrúhla. Rozmery: dĺ. 77 mm, š. 15 mm.
3. Hrot šípu železný, podlhovastý, kvadratický, s tŕňom odsadeným od ostria, štvorhranného prierezu. Rozmery: dĺ. 91 mm, max. š. 4,0x4,0 mm.

Osídlenie Hrádku máme doložené známym depotom železných sekerovitých hrivien z obdobia 9. stor. a ďalšími nálezmi, ktoré sa kumulujú na miestach predpokladaného slovanského hradiska. Považím viedla obchodná cesta, ktorá spájala Dunajskú magistrálu s územím severne od Karpát. Hroty šípov z polohy Kozol datujeme do 9. stor. na základe typológie vypracovanej A. Ruttkayom. Výšinné sídlisko malo vojenskú funkciu v období 9. stor., zrejme s napojením na remeselné, obchodné a azda aj správne centrum, ktoré sa rozkladalo v miestach dnešnej obce - Farská záhrada, Materská škola, areál Obecného úradu (*Pramene k dejinám osídlenia 1989*, 389-390).

Z neznámej polohy v katastri Hrádku je stredoveký hrot šípu, ktorý datujeme do 13. stor. Vrstva obsahujúca depot hrivien bola prekrytá vrstvou z 13.-14. stor. Železná ostroha, nájdená na južnom svahu hradiska, je tiež datovaná do 13. stor. (*Császta 1976*, 75-76). Stredoveký hrádok bol postavený na staršom slovanskom hradisku, v r. 1348 sa spomína kastelán tohto hrádku menom Mese. Prvá písomná zmienka o Hrádku (Harranuk) je z r. 1246.

Opis nálezu

Hrot šípu železný, kvadratického prierezu, s tŕňom, ktorý plynulo prechádza z ostria, a je štvorhranného prierezu. Povrch skorodovaný. Rozmery: dĺ. 77 mm, ostrie 9,0x10 mm.

Uvedené nálezy poukazujú na dôležitosť územia vo včasnom stredoveku a stredoveku po stránke vojenskej. Vyústením bola výstavba hradu Tematín v katastri Hrádku niekedy v prvej polovici 13. stor. (azda až po tatárskom vpáde). Hrad patril do siete strážnych hradov. Mal za úlohu chrániť strategicky významné spojenia pozdĺž Váhu a horské prechody na susednú Moravu. Samotný názov hradu naznačuje jeho starší pôvod, je zložený zo slov temä a týn, teda opevnenie na temene vrchu.

Literatúra

Pramene k dejinám osídlenia Slovenska 1989 - Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až 13. stor. I. Nitra 1989.

Studeníková/Paulík 1983 - E. Studeníková/J. Paulík: Osada z doby bronzovej v Pobedime. Bratislava 1983.

Veliačik/Romsauer 1994 - L. Veliačik/P. Romsauer: Vývoj a vzťah osídlenia lužických a stredodunajských popolnicových polí na západnom Slovensku. Nitra 1994.

FUNDE VON MILITARIA AUS HRÁDOK (Bez. Nové Mesto nad Váhom). Vom Hügel Kozol sind durch Pfeilspitzenfunde zwei Zeitabschnitte nachgewiesen: Spätbronzezeit bis Anfang der Hallstattzeit und Frühmittelalter (9. Jh.). Die Pfeilspitzen mit Flügeln und einer Tülle tragen Merkmale von technologischen Herstellungsmängeln, ebenso wie die Pfeilspitzen im nahen Pobedim, wo Formen zum Gießen von Gegenständen gefunden wurden. Pfeilspitzen - eiserne mit Flügeln und einer Tülle, eine quadratische mit Dorn sind ein Beleg über die strategische Funktion der Lage Kozol, die an den zentralen slawischen Burgwall mit Funden von eisernen Axtbarren angeschlossen war. Durch das Waagtal führte ein wichtiger Handelsweg, welcher die Donaumagistrale mit dem Gebiet nördlich der Karpaten verband. Der Fund einer mittelalterlichen Pfeilspitze mit großer Durchschlagskraft ist eine weitere Bestätigung über die militärische Rolle von Hrádok, wo in der ersten Hälfte des 13. Jh. eine steingemauerte Burg errichtet wurde, mit größter Wahrscheinlichkeit aufgrund einer älteren, slawischen Besiedlung, wie es die Benennung der Burg belegt.

DVADSIATAŠTVRTÁ ETAPA VÝSKUMU V NIŽNEJ MYŠLI

Ladislav Olexa

Nižná Myšľa (okr. Košice-okolie), poloha Várhegy II, staršia a stredná doba bronzová, otomanská kultúra, pohrebisko a opevnená osada II, dlhodobý systematický výskum. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - VPS, Košice, a vysunutý depozitár v Nižnej Myšli.

Archeologický ústav SAV-VPS Košice uskutočnilo v spolupráci s Collegium Myssle (Klub priateľov archeologického výskumu v Nižnej Myšli) ďalšiu etapu systematického výskumu v dôležitom zaniknutom areáli z doby bronzovej. Skúmaná SV časť opevnenej osady II a aj východná časť pohrebiska sa nachádzajú už na miernom svahu temena tiahlej vyvýšeniny s nadm. v. 215 m (Bpv). Výskum trval od začiatku júla do konca septembra r. 2000.

Výskum kontinuálne nadviazal na plošný odkryv z predchádzajúcej sezóny. Skúmala sa severná časť Sondy 37 (15x5 m), celá Sonda 38 (50x3 m), stredný úsek Sondy 39 (10x5 m) a celá Sonda 40 (30x3 m). Na celom skúmanom priestore sa zachytila identická terénna situácia: kostrové hroby otomanskej kultúry zo sklonku staršej doby bronzovej prekrývala súvislá kultúrna vrstva patriaca opevnenej osade II z neskorej fázy otomanskej kultúry, ktorú datujeme do počiatkov strednej doby bronzovej. Výskum potvrdil, že na lokalite v Nižnej Myšli došlo k neobvyklému zastavaniu plochy po-hrebiska sídliskovými objektami bez hiátu a navyše v rámci kontinuity vývoja tej istej komunity. Príčiny, prečo náhle došlo k prerušeniu pochovávania na pohrebisku (a s veľkou pravdepodobnosťou k založeniu nového) a ku začleneniu jeho plochy do areálu novej, rozsiahlej opevnenej osady II bez rešpektovania existencie starších hrobov, sú zatiaľ neznáme. Dôvody možno hľadať buď vo výraznom náraste počtu obyvateľov osady, čo si mohlo vynútiť jej podstatné rozšírenie, alebo v okamžitej potrebe vybudovať nový fortifikačný systém.

V tejto výskumnej sezóne sa odkrylo ďalších 26 kostrových a jeden symbolický hrob. Celkový počet zatiaľ preskúmaných hrobov na tejto rozsiahlej nekropole je 729, pohrebisko ešte nie je odkryté celé. Možno predpokladať, že na pohrebisku bolo pôvodne pochovaných 1000-1200 jedincov. Z hrobových celkov sa získala výrazná kolekcia keramiky a bronzové šperky, z ktorých najpozoruhodnejší je zdobený lunicový prívesok (hrob 717) - prototyp neskorších honosných záveskov z tzv. horizontu kosziderských bronzov. Mŕtvych ukladali do hrobov v skrčenej polohe, a to buď na pravom (muži a chlapci) alebo na ľavom boku (ženy a dievčatá). Opačne pochovaní, s orientáciou tiel J-S, resp. S-J, boli jedinci mužského a ženského pohlavia, pričom sa prísne dodržiavala podmienka uloženia mŕtveho s tvárou obrátenou na východ. Obvyklá hrobová výbava pozostávala z trojice hlinených nádob (misa, džbán a džbánok, resp. pohárik) a osobných šperkov. Výnimku tvorila dvojica hrobov (711 a 712), v ktorých boli v mimoriadne plytkých jamách, navyše v extrémne skrčených polohách nevylučujúcich ani zviazanie, pochovaní dvaja dospelí jedinci (muži?) bez akýchkoľvek milodarov. V ich tesnej blízkosti bol preskúmaný aj symbolický hrob 713, čo bola prázdna hrobová jama hlboká 250 cm, na dne ktorej ležali iba štyri slimačie ulity. Všetky v tejto sezóne preskúmané hroby boli situované vo východných úsekoch viac-menej súvislých radov hrobov, ktoré možno reprezentujú príbuzenské vzťahy, priebežne dodržiavané pri pochovávaní na tomto pohrebisku, azda za celých 200 rokov, čo táto nekropola slúžila svojmu účelu.

V r. 2000 sa systematický výskum opevnenej osady II sústredil do jej SV úseku, do priestoru v blízkosti bývalého valu. V danej časti sa fortifikácia osady lomila v širokom oblúku do pravého uhla a chránila z prístupných strán vnútornú zástavbu sídliska valom a priekopou. V sondách sa zachytili popri kultúrnej vrstve aj zahĺbené sídliskové objekty (9) a identifikoval sa východný val s vnútorným svahom priekopy (Sonda 40). Val mal dreveno-zemnú konštrukciu s kameňmi spevneným čelom - zosunuté kamene sa našli v priekope. Terén v uvedenej časti lokality je veľmi zasiahnutý orbou, a preto dobre datovateľný materiál sa našiel len v spodných častiach sídliskových jám a v priekope. Výnimku tvorí len povrchový nález nepoškodeného bronzového kosáka, ktorý patrí medzi výrazné, dobre datovateľné pamiatky z tzv. kosziderského horizontu. Nálezy evidentne patria najmladšiemu horizontu osídlenia lokality, čo spadá do stupňa BB1. Niektoré novozískané doklady umožňujú datovať zánikový horizont opevnenej osady II až na prelom stupňov BB1/BB2.

Vo vrstve do 60 cm sa zachytili zvyšky rozoraných príbytkov so zvyškami ohnísk a kruhové ústia jám, ktoré pôvodne mali hospodársky význam a sekundárne boli využité na skládku domového odpadu. Príbytky pravdepodobne zrubového typu spolu s príslušnými, pôvodne zásobnicovými jamami, boli situované pozdĺž vnútornej steny valu. Zachytením východného okraja priekopy sa spresnila aj približná plocha opevnenej osady II, tá sa v tomto štádiu výskumu odhaduje asi na 10 ha.

V systematickom výskume tejto dôležitej lokality otomanskej kultúry sa bude pokračovať aj v nasledujúcich sezónach. Primárnymi úlohami bude nielen doskúmanie známej nekropoly a identifikácia druhého pohrebiska súvisiaceho s opevnenou osadou II, ale aj čo najkomplexnejší výskum SV časti lokality, vrátane zisťovacích rezov cez fortifikáciu.

VIERUNDZWANZIGSTE GRABUNGSETAPPE IN NIŽNÁ MYŠĽA (Bez. Košice-Umkreis). Während der Grabungssaison im Sommer des J. 2000 arbeitete man an der Freilegung von Gräbern im Ostteil des umfangreichen älterbronzezeitlichen Gräberfeldes, das zu den größten bekannten im Karpatenbecken gehört und evident mit der zeitgleichen befestigten Siedlung I zusammenhing. Die Fundstelle gehört in die Otomani-Füzesabony-Kultur. Die untersuchten 27 Gräber ergänzen die Gesamtzahl der bisherigen auf 729. Die Gräber ergaben ausgeprägte Keramikbeigaben und Kollektionen von Bronzeschmuck. Die Freilegung des Gräberfeldes ist noch nicht abgeschlossen. Unbekannt ist bisher die Lage eines zweiten vorausgesetzten Gräberfeldes, das jünger sein müßte - aus der beginnenden mittleren Bronzezeit, und mit der Besiedlung der Fundstelle in ihrer jüngsten Phase zusammenhängen sollte. Im angeführten Zeitabschnitt existierte in Nižná Myšľa die befestigte Siedlung II von beiläufig 10 ha Gesamtausmaß. Ihrer systematischen Erforschung wurde auch in dieser Saison ein Teil der Aktivitäten gewidmet, wobei an der Untersuchung der Innenbebauung der Siedlung und an einem Abschnitt der Fortifikation gearbeitet wurde. Die Arbeiten realisierte man in dem wichtigen NO-Abschnitt dieser bedeutenden Höhensiedlung, freigelegt wurden Reste von ursprünglichen Blockhäusern und Abfallgruben der Siedlungen. Die neuesten Funde datieren den Untergangehorizont der Siedlung II bis an die Wende der Stufen BB1/BB2. Die weitere planmäßige Untersuchung dieses untergegangenen urzeitlichen Areals unweit des Hornád-Flusses in der Ostslowakei ist aussichtsreich.

HALŠTATSKÉ A LATÉNSKE OSÍDLENIE V HORNEJ LEHOTE

Karol P i e t a - Peter M o s n ý

H o r n á L e h o t a (okr. Brezno), polohy H r á d o k, P o d H r á d k o m (Pod hradom), doba halštatská, stredná a neskorá doba laténska, predpúchovský stupeň, púchovská kultúra, zisťovací výskum. Uloženie nálezov: Horehronské múzeum, Brezno.

Hradisko v nízkotatranskej časti Horehronia, jedno z najstarších archeologických nálezísk na Slovensku, bolo v minulosti často objektom amatérskych vykopávok, ako aj hľadačov pokladov a starožitností (*Pieta/ Mosný 1996; Pieta/ Mosný 2000*). Druhým rokom sa tu za podpory Železiarní v Podbrezovej realizuje komplexný zisťovací archeologický prieskum, spojený s prípravou na jednoduchú prezentáciu tejto pamiatky.

O p i s n á l e z o v

V r. 2000 sa sondovalo na už značne porušenej vnútornej ploche hradiska, najmä v priestore brány a na okraji SV časti opevneného areálu. V skalnatej premiešanej vrstve sa nezistili stopy objektov, len pomerne výrazná keramika z doby halštatskej i z doby laténskej. V staršom nálezovom horizonte boli okrem železného hrotu šípu zastúpené zlomky čiernych potuhovaných šálok s von vyhnutým okrajom a ostrým lomom vydutia, ku ktorým patria pásikové uchá s dvojicami či trojicami štylizovaných zvieracích hlavičiek, ďalej črepy z nádob zdobených žliabkovaním alebo jemnou rytou výzdobou. Mladší horizont charakterizujú črepy na kruhu točených nádob a ich v ruke zhotovených napodobnenín. Zastúpené sú grafitové situly a vázy s ostrým lomom vydutia. Podľa typických znakov patria do neskorolaténskeho obdobia. Bez analógií je v našom prostredí črep s kolkovanou výzdobou včítane motívu triskelesu.

Pri východnom úpätí sa pokračovalo v sondážnej odkrývke pôvodných sídliskových terás na východnej strane hradiskového vrchu, ktoré boli sčasti porušené splachmi. Z objektov sa preto len miestami zachovali deštrukcie podmuroviek drevených konštrukcií a koncentrácie mazanice. Množstvo praslenov a závaží z krosien patrí k inventáru domácností, ale zlomok odlievacieho téglika, bronzovina, hruda magnetickej železoviny, bochníky kováčskej trosky a veľký železný sekáč dokladajú aj miestnu remeselnú činnosť. Z ostatných nálezov spomenieme drobné kobaltovomodré korálky, železnú ihlicu so zvinutou hlavicou a zlomok puncovaním bohato zdobeného bronzového náramku. Podľa fragmentárnej keramiky patrí táto časť osady staršiemu sídliskovému horizontu, čo okrem iného dokladá prítomnosť zlomkov šálok so zvieracími hlavičkami.

Literatúra

Pieta/Mosný 1996 - K. Pieta/P. Mosný: Nové nálezy z laténskeho hradiska pri Hornej Lehote. AVANS 1994, 1996, 140-141.

Pieta/Mosný 2000 - K. Pieta/P. Mosný: Sídlisko z doby železnej v Hornej Lehote. AVANS 1999, 2000, 104.

HALLSTATT- UND LATÈNEZEITLICHE BESIEDLUNG IN HORNÁ LEHOTA (Bez. Brezno). In Horná Lehota im oberen Grantal wurden auf dem Burgwall Hrádok wie auch auf der Terrassensiedlung an der Ostseite des Berges Probeschnitte angelegt, die Späthallstatt- und Spätlatène-Keramikfunde ergaben. Von den Kleinfunden seien eine eiserne Rollenkopfnadel, das Fragment eines Bronzearmrings und mehrere Glasperlen erwähnt. Die Bronze- und Eisenklumpen, ein Gusstiegelfragment und Schmiedeschlacke aus der Terrassensiedlung deuten auf Handwerkstätigkeit in der Späthallstattzeit.

NAJNOVŠIE VÝSLEDKY VÝSKUMU NA DEVÍNE

Veronika Plachá - Jozef Paulík

Bratislava (okr. Bratislava), časť Devín, Národná kultúrna pamiatka Devín - slovanské hradisko, eneolit - bolerázsky stupeň badenskej kultúry, bronzová doba, halštatská doba, laténska doba, rímska doba, novovek. Uloženie nálezov: Mestské múzeum, Bratislava.

Juhovýchodné návršie (akropola) - Sektor 21

V sezóne 1999-2000 sa archeologický výskum zameral na preskúmanie západnej časti akropoly - sektor 21. Odkryli sa zvyšky troch múrov so šírkou 130 cm a označili sa indexami A, B, C. Múr A je situovaný tesne pri okraji návršia a s najväčšou pravdepodobnosťou jeho časť sa zrútila pri úpravách kopca. Murivo B sa zachovalo po celej dĺžke (900 cm), z muriva C zostalo približne 180 cm, ďalej na západ sa prezentuje iba v negatíve v dĺžke 650 cm a stráca sa. Murivo je kladené do riadkov, spájané vápenným spojivom. V súvislosti s pôdorysom objektu je dôležité poznamenať, že v r. 1977 pri archeologickom výskume nádvoria stredného hradu pri SV hradbovom múre sa našlo murivo dlhé 150 cm, široké 120-130 cm. Spodná časť muriva až po základovú škáru pozostávala z lomového kameňa kladeného na sucho. Murivo bolo miestami poškodené. Horné dva riadky boli spájané vápenným, veľmi kompaktným spojivom, rovnakým, ako v súčasne odkrytých murivách A, B, C. Zachovaný múr bol šikmý vzhľadom na východnú stenu renesančného paláca, čiastočne porušený a smeroval do južnej časti nádvoria stredného hradu. Je viac ako pravdepodobné, že bol súčasťou rozsiahlej rímskej stavby, ktorá mohla mať viac interiérov (obr. 90). Nálezy pozostávali z fragmentov amfor, mortárií, bronzových kovaní, spôn (jedna s nápisom CARTILIUS), fragmentov tenkostenného, reliéfne zdobeného kahanca a pod. (obr. 91: 4-9). Doterajšie poznatky a nálezy dovoľujú predbežne zaradiť stavbu do 4. stor., do obdobia vlády cisára Valentiniána I. (364 - 375), kedy sa v rímskej dobe na Devíne najviac stavalo.

Ďalším zaujímavým nálezom bola priekopa, vyhĺbená po obvode akropoly. V jej zásype sa našla mladšia stredoveká keramika, gombík z vojenskej uniformy, klince, kravský zvonec, dva nucleusy (obr. 91: 1-3) a pod. Priekopa bola asi vyhĺbená v súvislosti s protihabsburským povstaním. Zrejme v tom čase sa porušili i základy SV nárožia spomínanej rímskej stavby a vo veľkej miere sa poškodilo

i staršie osídlenie návršia.V r. 1619 sa hradu zmocnilo sedmohradské knieža Gabriel Bethlen, ale už v r. 1621 ho dobylo cisárske vojsko Ferdinanda II. (1619-1637) pod vedením generála Buquoya. Je preto možné, že priekopa nemusela byť ani využitá.

Pre problematiku pravekého a včasnohistorického osídlenia akropoly sa získal kľúčový profil jej viacnásobného opevnenia (východná stena sondy 4/2000 a severná stena sondy 1/2000). Zo zaniknutých zvyškov hradieb sme získali typický keramický materiál, dokladajúci postupné osídlenie lokality v minulosti. Poznatky, ktoré vyplynuli z predbežného vyhodnotenia profilu A-B (dĺ. 1460 cm, max. v. v strede asi 300 cm), možno zhrnúť v krátkosti takto: na pomerne mierne klesajúcom svahu sa ako najstaršie javilo osídlenie eneolitické (pôdorysne neúplne zachytené chaty) na rozhraní geologického podkladu a pôvodného lesného humusu. Pochádza z nich pomerne dobre zachovaný keramický materiál (bolerázsky stupeň badenskej kultúry). Medzi nálezmi je pozoruhodný tzv. súbor na pitie (obr. 92: 1-7). Smerom nahor sa vytvárala postupne humusovitá pôda s dokladmi mladšieho badenského osídlenia (v širšom poňatí), ale tiež s nálezmi šnúrovej keramiky. Odhliadnuc od predpokladateľného, no nezisteného opevnenia už v neolite, ako najstaršie opevnenie sa javili deštrukčné zvyšky starobronzových hradieb, postavených na vyrovnanom teréne, azda s dvoma stavebnými etapami. V hornej z nich bol zastúpený únětický, maďarovský, ale i severopanónsky inkrustovaný materiál.

Zo starobronzových hradbových ruín sa zachovali iba spádové vrstvy smerom dovnútra akropoly: vonkajšia časť opevnenia bola v stredoveku odstránená vyhĺbením priekopy. Po väčšom časovom hiáte (stredná bronzová doba a začiatok mladšej bronzovej doby vrátane fragmentu plastiky hlavy koníka), kedy sa na akropole zriadil čakanský kultový okruh (dve bronzové ihlice a keramika) so zastúpením archaických nálezov (bronzová dýka - obr. 92: 8), sa pristúpilo k vybudovaniu velatického, príp. aj mladšieho velaticko-podolského opevnenia s drevenou roštovou konštrukciou. Toto najzachovalejšie opevnenie (vzhľad hradieb možno kresbovo zrekonštruovať) sa v prednej časti takisto nezachovalo: odstránili ho v dobe laténskej, azda pri úprave terénu (bermovitá úprava) v čase budovania keltských hradieb na temene akropoly. Zo sekundárnej polohy pochádza aj jediný „doklad kimerského zásahu" - poškodené bronzové kovanie z konského postroja (obr. 91: 7). Na charakter posledného opevnenia (murus gallicus) je napokon možné usudzovať z toho, že kamenný materiál z neho sa opäť úplne vyťažil a na značnú intenzitu osídlenia poukazovala miestami až takmer 1 m hrubá najvyššia vrstva. V horných polohách bola premiešaná už so stredo- až novovekými nálezmi. Celkovo možno zdôrazniť, že dosiahnuté výsledky pri výskume akropoly prekračujú lokálny význam a v značnej miere prispejú k riešeniu problematiky rôznych pravekých úsekov v celom strednom Podunajsku.

DIE NEUESTEN ERGEBNISSE DER GRABUNG AUF DEVÍN (Bez. Bratislava). Südöstliche Anhöhe (Akropolis) - Sektor 21. Freigelegt wurden Reste der drei Mauern A, B, C. Die Mauer A befindet sich dicht beim Rand der Anhöhe und wahrscheinlich stürzte ein Teil von ihr bei Geländezurichtungen des Hügels ein. Das Mauerwerk B erhielt sich in der ganzen Länge, vom Mauerwerk C verblieben nur 180 cm. Die Mauern waren in Reihen mit Kalkmörtelbindung errichtet. Die bisherigen Erkenntnisse und Funde erlauben eine vorläufige Verweisung des Baues in das 4. Jh., wann auf dem Devín in römischer Zeit am intensivsten gebaut wurde. Einen weiteren interessanten Fund bildete ein Graben, der am Umfang der Akropolis ausgehoben wurde. In seiner Verfüllung befanden sich jüngere mittelalterliche Keramik, der Knopf einer Militäruniform, Nägel, eine Kuhschelle und zwei Nuklei (Abb. 91: 1-3). Der Graben wurde etwa im Zusammenhang mit dem gegenhabsburgischen Aufstand ausgehoben. Für die Problematik der urzeitlichen und frühgeschichtlichen Besiedlung der Akropolis gewann man das Schlüsselprofil ihrer mehrfachen Befestigung. Aus den eingestürzten Resten der Befestigung gewann man typisches Keramikmaterial, das eine sukzessive Besiedlung der Fundstelle in der Vergangenheit belegt. Die Ergebnisse lassen sich in Kürze nachfolgend zusammenfassen: auf dem relativ mäßig sich senkenden Hang skizzierte sich als älteste eine Besiedlung aus dem Äneolithikum. Unter den Funden ist eine sog. Trinkkollektion beachtenswert (Abb. 92: 1-7). In Richtung aufwärts fand man Belege über jüngere Badener Besiedlung, aber auch Funde von Schnurkeramik. Als älteste Befestigung zeigten sich Destruktionsreste frühbronzezeitlicher Befestigungsmauern, etwa mit zwei Bauetappen. In der oberen von ihnen war Aunjetitzer, Maďarovce-, aber auch nordpannonisches inkrustiertes Material vertreten. Von den frühbronzezeitlichen Ruinen der Befestigungsmauer erhielten sich nur

Versturzschichten in das Innere der Akropolis, der äußere Teil der Befestigung wurde im Mittelalter durch die Ausschachtung eines Grabens beseitigt. Nach einem größeren Zeitabstand (mittlere und beginnende jüngere Bronzezeit), wann auf der Akropolis ein Čakaer Kultbezirk mit der Vertretung archaischer Funde errichtet wurde (Abb. 92: 8), begann die Errichtung einer Velatice-, bzw. auch einer jüngeren Velatice-Podoler Befestigung mit einer Holzrostkonstruktion. Diese Befestigung hat sich im vorderen Teil ebenfalls nicht erhalten - beseitigt wurde sie in der Latènezeit, etwa bei der Errichtung keltischer Wehrmauern. Aus sekundärer Lage stammt auch der einzige Beleg eines kimmerischen Einschlags - ein beschädigter Bronzebeschlag der Pferdeschirrung (Abb. 91: 7). Auf den Charakter der letzten Befestigung (murus gallicus) ist daraus zu schließen, dass Steinmaterial von ihr abermals gänzlich ausgenützt wurde, und auf die beträchtliche Besiedlungsintensität verwies eine stellenweise sogar 1 m mächtige, am höchsten gelegene Schicht. In den oberen Lagen war sie bereits mit mittelalterlichen und neuzeitlichen Funden vermischt. Im Großen und Ganzen kann betont werden, dass die Grabungsergebnisse auf der Akropolis die lokale Bedeutung überschreiten und zur Lösung der Problematik der verschiedenen urzeitlichen Abschnitte im ganzen Mitteldonauraum beitragen.

OVEROVACÍ VÝSKUM V KAMENCI POD VTÁČNIKOM

Marta Remiašová - Katarína Keratová

Kamenec pod Vtáčnikom (okr. Prievidza), polohy Horný Hrádok, Pitvory a Suché, overovací výskum, prieskum, jaskyňa, hradisko, opevnené sídlisko, doba laténska, púchovská kultúra, stredovek. Uloženie nálezov: Hornonitrianske múzeum, Prievidza.

a) poloha Horný Hrádok a okolie (jaskyňa, hradisko), overovací výskum jaskynného útvaru, latén, stredovek. Takmer 300 m severne od polohy Horný Hrádok sa nachádza súbor skál, v ktorom bola objavená jaskyňa (bližšie viď *Remiašová 1997*). Vstup do skalného otvoru je vo výške 10 m nad úrovňou terénu. Horninové prostredie je tvorené drobnozrnným pyroxenickým andezitom doskovitej až blokovitej odlučnosti. Viď komentár v archeologickej správe 2/62 a 1/95.

b) poloha Pitvory (opevnené sídlisko), latén. V rámci prieskumu bola urobená obhliadka ďalšej polohy Pitvory, kde sa našli črepy púchovskej kultúry a zachytilo sa tu valové opevnenie pomerne rozsiahlej plochy asi 200x300 m (lokalita sa nachádza v bezprostrednej blízkosti lyžiarskeho vleku). Ide o novoobjavené osídlenie púchovskej kultúry.

c) poloha Suché (kultové kamene), latén. Na polohe vzdialenej asi 800 m JZ smerom od zistenej novej lokality púchovskej kultúry boli objavené zhluky sivých andezitových skál sekundárne nasunutých na súčasné miesto. Ich premiestnenie pravdepodobne prebehlo pri úpravách terénu (rekultivácia pasienkov). Medzi týmito kameňmi zaujali najmä dva na seba položené kusy andezitov, interesantné svojim kruhovitým tvarom a rozmermi. Na spodku väčší balvan s ∅ 130 cm a hrúbkou 50-70 cm, na ňom centrálne umiestnený menší s ∅ 100 cm a hrúbkou 30 cm (obr. 94). Ide o ojedinelý nález na hornej Nitre. Opracovanie kameňov a ich uloženie v takejto podobe sa javí ako kultové.

Literatúra

Remiašová 1997 - M. Remiašová: Zisťovací výskum v Kamenci pod Vtáčnikom. AVANS 1995, 1997, 153.

BEGLAUBIGUNGSGRABUNG IN KAMENEC POD VTÁČNIKOM (Bez. Prievidza). a) Lage Horný Hrádok und Umkreis: nördlich von dieser Lage befindet sich eine Felsengruppe, in welcher eine Höhle entdeckt wurde. Das Gesteinsmilieu besteht aus kleinkörnigem Pyroxenandesit mit brett- bis blockartiger Spaltbarkeit. b) Lage Pitvory: gefunden wurden Scherben der Púchov-Kultur und erfasst hat man eine Wallbefestigung auf einer verhältnismäßig großen Fläche. Es handelt sich um eine neuentdeckte Besiedlung von Trägern der Púchov-Kultur. c) Lage Suché: entdeckte Haufen von grauen Andesitfelsen, die sekundär auf die gegenwärtige Stelle angehäuft sind (Abb. 94). Interessant sind unter ihnen aufeinander gelegte Andesitstücke, die mit ihrer kreisförmigen Gestalt und ihren Ausmaßen eigenartig sind. Es ist dies ein vereinzelter Fund im oberen Nitratal. Eine Bearbeitung von Steinen und ihre derartige Situierung skizziert sich als eine kultische Angelegenheit.

PRIESKUM V OKOLÍ HRANOVNICE

Peter Roth

Hranovnica (okr. Poprad), poloha Hincava, prieskum, zaniknutá stredoveká osada, stredovek, neolit(?). Uloženie nálezov: Podtatranské múzeum, Poprad.

Povrchový prieskum na mieste, kde sa spomína zaniknutá stredoveká osada Hincava, známa z písomných prameňov, ktorá zanikla okolo polovice 15. stor. Od čias jezuitov sa spomína ako les s lúkami (*Roth a kol. 1998*, 56) a aj v súčasnosti je celá poloha zatrávnená a čiastočne zarastená ihličnatým porastom, preto tu nebolo možné urobiť podrobnejší prieskum. Viac-menej náhodne sme našli jeden okrajový črep, ktorý chronologicky zodpovedá obdobiu existencie osady a úštep z jurského podkrakovského pazúrika, ktorý by sme snáď mohli zaradiť do neolitu či eneolitu.

Literatúra

Roth a kol. 1998 - P. Roth a kol.: Dejiny obce Hranovnica. Hranovnica 1998.

GELÄNDEERKUNDUNG IM UMKREIS VON HRANOVNICA (Bez. Poprad). Geländeerkundung an der Stelle, wo die mittelalterliche, aus Schriftquellen bekannte Siedlungswüstung Hincava erwähnt wird, die um die Mitte des 15. Jh. unterging. Seit der Zeit der Jesuiten wird sie als Wald mit Wiesen erwähnt (Roth a kol. 1998, 56) und auch gegenwärtig ist die ganze Fläche mit Gras bedeckt und teilweise mit Nadelbäumen bewachsen. Es wurde eine Randscherbe gefunden, die chronologisch der Bestehungszeit der Siedlung entspricht, und ein aus Krakauer Jurafeuerstein angefertigter Abschlag, der vielleicht in das Neolithikum oder Äneolithikum zugewiesen werden könnte.

VÝSKUM NA NÁMESTÍ V STAREJ ĽUBOVNI

Peter Roth

Stará Ľubovňa (okr. Stará Ľubovňa), intravilán, Nám. sv. Mikuláša, stredovek, novovek, záchranný výskum. Uloženie nálezov: Ľubovnianske múzeum, Stará Ľubovňa.

Vzhľadom na to, že na Námestí sv. Mikuláša v Starej Ľubovni bola opäť vymieňaná dlažba, bolo možné vrátiť sa k neukončenému výskumu z r. 1994 (*Roth 1996*). Keďže práce mali rýchly postup, nemohli sme realizovať rozsiahlejší výskum, no napriek tomu sme si aspoň overili situáciu v sondách, ktoré nebolo možné vtedy doskúmať.

Literatúra

Roth 1996 - P. Roth: Výskumy v okrese Stará Ľubovňa. AVANS 1994, 1996, 149.

AUSGRABUNG AUF DEM STADTPLATZ IN STARÁ ĽUBOVŇA (Bez. Stará Ľubovňa). Bei der Rekonstruktion des Pflasters auf dem St. Nikolaus-Stadtplatz wurde die Situation in den Schnitten zu Ende untersucht, die im J. 1994 nicht dokumentiert werden konnten.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU HRADU PLAVEČ

Peter Roth - Pavol Mišenko

Plaveč (okr. Stará Ľubovňa), časť Podzámok, hrad Plaveč, systematický výskum, sídlisko, stredovek-novovek. Uloženie nálezov: Ľubovnianske múzeum, Stará Ľubovňa.

Výskum v r. 1999 nadviazal na sezónu r. 1998 (*Roth/Mišenko 2000*) tým, že sa pokračovalo v hĺbení sektorového pásu (pracovne označeného α). Jeho šírka sa stanovila na 5 m a jednotlivé sektory (označované arabskými číslicami 1-5) mali tiež šírku 5 m. Celý sektorový pás sa nachádzal v tesnej blízkosti vý-

chodných hradieb, mimo vnútorného areálu hradu, v miestach, kde sme predpokladali východný múr a vstupnú bránu nachádzajúcu sa medzi dvoma rohovými baštami.

Postupne sme začali s hĺbením **sektorov α1 a α2**, v ktorých sme odkryli vnútorné, deštruované časti JV bašty a zbytky jej obvodového muriva. Nálezy tvoria v prevažnej miere neskorostredoveké a novoveké črepy, zlomky renesančných kachlíc a železné predmety.

V **sektore α3** sme zachytili viacero múrov. Múr 1 je priamo previazaný s JV baštou, kým múr 2 je k nemu prilepený z východnej strany. V jeho štruktúre je viditeľný odľahčovací oblúk. Pod jeho ľavou pätkou vo vzdialenosti 90 cm sa k múru 2 pripája 60 cm široký múr 4, smerujúci zo západu na východ, ktorý po 50 cm pretína múr 3 široký 200 cm, rovnobežný s múrom 2. V mieste napojenia na JV baštu prekrýva pôvodnú strieľňu otočenú na SV. Medzi múrmi 2 a 3 sa nachádza priestor vyplnený zeminou zmiešanou s keramickými zlomkami nádob a kachlíc, pričom niektoré z nich sú zaliate do základu múru 2, začínajúceho asi 20 cm pod úrovňou koruny múru 3.

V **sektore α4** sme zaznamenali podobnú situáciu ako v sektore α3 s tým, že múr 1 sa stratil, pretože jeho smerovanie nie je presne S-J, ale mierne SZ-JV. Ešte väčšiu odchýlku v tomto smere má múr 2, takže v sektore α5 sa zbiehajú. V štruktúre múru 2 je viditeľné pokračovanie odľahčovacieho oblúka zo sektoru α3 a vedľa neho druhý takýto oblúk. Múr 5, rovnobežný s múrom 4, je široký 70 cm a nachádza sa 90 cm pod miestom, kde sa stretávajú pätky obidvoch oblúkov.

V **sektore α5,** kde sme predpokladali základy vstupnej brány, sme narazili pravdepodobne na predbránie pozostávajúce z končiaceho sa múru 3 a nového múru 6, širokého 110 cm a rovnobežného s múrmi 4 a 5. V mieste stretu múrov 3 a 6 sa nachádza masívny kamenný pilier z mohutných kamenných blokov. Na existenciu priekopy nás upozorňuje prudké klesanie vrstiev v severnom profile sektoru α5.

Môžeme sa domnievať, že zachytená situácia pred hradom pochádza z obdobia medzi 17. a 18. stor.

Výskum v r. 1998 zabezpečila po finančnej stránke Open society fundation, v r. 1999 Inex Slovakia, organizačne a personálne ho zabezpečilo Centrum voľného času v Starej Ľubovni, odbornú garanciu prevzalo Podtatranské múzeum v Poprade.

Už v sezóne 1999 sme si v sektorovom páse všimli múry, pokračujúce východným smerom, teda vzďalujúce sa od hradu. Preto bolo potrebné vytýčiť ďalší sektorový pás so sektormi 1-5. V nich sa nám podarilo odkryť vonkajšie obvodové murivo JV bašty, a tak zistiť tvar tohoto fortifikačného objektu. Zachytili sme aj jeho prístavbu, ktorú môžeme rámcovo datovať do 18. stor.

Potom výskum pokračoval odkrývaním sektorov 6 a 7. Ďalšie sektory v tomto sektorovom páse sme z bezpečnostných dôvodov neotvárali. V týchto sektoroch sme odkrývali situáciu na severnej strane vstupnej brány. Zistená situácia bola podobná ako na južnej časti brány. Výskumné sondy boli z väčšej časti zasypané tak, aby bolo možné na ne v prípade pokračovania výskumu nadviazať.

Literatúra

Roth/Mišenko 2000 - P. Roth/P. Mišenko: Výskum hradu Plaveč. AVANS 1998, 2000, 145.

FORTSETZUNG DER UNTERSUCHUNG DER BURG PLAVEČ (Bez. Stará Ľubovňa). Die Grabung setzte mit der Freilegung des Sektorstreifens Alpha mit den Sektoren 1-5 bei der östlichen Burgmauer außerhalb des Intravillans der Burg fort. Erfasst wurden in ihnen sechs Mauern etwa aus der Zeit zwischen dem 17. und 18. Jh. Ihre Interpretation ist bisher nicht genau. Fortgeschritten wurde mit der Grabung auch in den Räumen des Eingangstores. Freigelegt wurden in Ostrichtung fortsetzende Mauern, die also von der Burg wegführten. Deshalb musste der weitere Sektorstreifen Beta mit den Sektoren 1-5 bestimmt werden. Freigelegt wurde in ihnen das äußere Umfassungsmauerwerk der SO-Bastei und des Anbaues zu diesem Objekt, der rahmenhaft in das 18. Jh. datierbar ist. Im Sektorenstreifen Alpha 6 und 7 wurde die Situation an der Nordseite des Eingangstores freigelegt. Es wurde eine ähnliche Situation wie im Südteil des Tores festgestellt.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA NÁMESTÍ V STAREJ ĽUBOVNI

Peter Roth - Pavol Mišenko

Stará Ľubovňa (okr. Stará Ľubovňa), poloha Námestie, dom 21, záchranný výskum, sídlisko, stredovek-novovek. Uloženie nálezov: Ľubovnianske múzeum, Stará Ľubovňa.

Pripravovaná stavebná aktivita, ktorej cieľom bolo zhotovenie novej podlahy, vyvolala záchranný výskum v pivnici domu sondážnou metódou.

Sondu 1 (obr. 95: 1) sme začali hĺbiť v SZ rohu pivnice, pričom jej dno sa nachádzalo v 26 cm hĺbke pod terajšou úrovňou podlahy, na tvrdom ílovito-štrkovitom svetlohnedom podloží, slúžiacom zároveň ako podklad základov celej stavby. Tento homogénny celok prekrývala tenká (asi 1,5 cm) tmavohnedá až čierna vrstva, obsahujúca keramické úlomky zo 14.-15. stor. (obr. 96: 1,2), nad ňou bola hrubšia vrstva (asi 10 cm) drobnej kamennej sutiny premiešanej so zvyškami malty, bez nálezov. Až po úroveň podlahy nasledovalo päť novovekých vrstiev s nálezmi keramiky a mincí (trojgroš, Leopold II., 1625, trojgrajciar, František II., 1800, grajciar, František Jozef I., 1859). Sonda sa svojím JV profilom dotkla aj sekundárne postaveného múru, podopierajúceho klenbu v priestore, kde je vchod do malej pivnice, nachádzajúcej sa pod súčasným chodníkom. Tento múr bol postavený na vrstve, v ktorej sa našiel spomínaný trojgrajciar z r. 1800. Domnievame sa, že zrejme išlo o posilnenie základu pri výstavbe nadzemnej čelnej steny domu, keďže pôvodný múr, nachádzajúci sa pod ňou, je o 40 cm tenší, a preto nemohol slúžiť ako jej základ. Fasáda domu bola pravdepodobne predsunutá takmer tri metre smerom ku kostolu a jej základ tvoril čelný múr pivnice, nachádzajúcej sa v súčasnosti pod chodníkom. Vyplýva to jednak zo zistení predchádzajúcich výskumov námestia (*Roth 1993*, 111; *Roth 1995a*, 113; *Roth 1995b*, 38; *Roth 1996*, 149), jednak z dispozície námestia, kde sú domy JV smerom od kostola skoro tri metre ďalej než na opačnej strane. Okrem toho má dom 23, nachádzajúci sa v tom istom rade ako spomínaná stavba, vo výzdobe portálu erb s rokom 1813. V neposlednom rade to potvrdzuje aj polgrajciar (František II., 1812, Smolník) nájdený v sonde 10 vo vrstve zodpovedajúcej podkladu sekundárne postavenému múru.

Sonda 2. V najnižšie položenej vrstve sa našli sporadické črepy z 15. stor. (obr. 96: 7). Vo vrstvách nad sutinou sa nachádzal novoveký keramický materiál (obr. 96: 4) a dve mince (grajciar, Mária Terézia, 1726, Viedeň; grajciar, Mária Terézia, 1726, Kremnica). Pri SZ okraji sondy bola zachytená jama (3/A), vyhĺbená do tvrdého podložia, pričom vrstvy nad ňou boli neporušené. Objekt pokračoval aj v **sonde 3**, ktorá bola vyhĺbená v prechode medzi veľkou a malou pivnicou. Výplň kruhovej, lievikovite sa zužujúcej jamy s ∅ ústia 88 cm a hĺbkou 54 cm tvorila hlina s drobnými úlomkami črepov.

Sonda 4. Dno tvorené ílovito-štrkovitým podlažím sa nachádzalo 20 cm pod terajšou úrovňou podlahy a smerom ku kostolu sa hĺbka sondy zmenšovala. Výplň tvorili novoveké úlomky keramických nádob a v spodnej vrstve sa objavili aj staršie fragmenty keramiky, ktoré však neprekročili 15. stor. (obr. 96: 8). Pri vchode do pivnice, v hornej vrstve, bola nájdená minca (grajciar, František Jozef I.; 1859, Viedeň).

Sondu 5 sme umiestnili do rohu veľkej pivnice, kde sme vďaka miernej priehlbenine a popraskanej zemine už na povrchu rozoznali možný objekt. Našli sme tu jamu (5/A), ktorú používali ešte v prvej polovici nášho storočia, keďže vrstvy zeminy nad ňou boli porušené a premiešané s novovekým materiálom. Výplň tvorili prevažne zbytky drevenej konštrukcie a na bokoch sa sporadicky nachádzalo drevené obloženie. Môžeme predpokladať, že slúžila ako úložný priestor, pričom bola obložená aj prikrytá drevom. Medzi zbytkami drevenej konštrukcie sa nachádzali novoveké črepy a hlinená fajka (obr. 96: 10). Jama mala tvar kvádra s rozmermi 130x200x70 cm. Pri južnej stene sondy na podloží ležal stočený medený plech, v ňom uhlíky spáleného dreva a úlomok z ústia nádoby (obr. 96: 3). Hneď vedľa sa nachádzala hranatá kolová jama (5/B) s rozmermi 25x20 cm a hĺbkou 33 cm. V neporušenej časti sondy bola objavená minca (duarius, Leopold I., 1700).

Stratigrafia v **sonde 6** je zhodná so situáciou v sonde 1, avšak na dne bola objavená ďalšia jama (6/A) v tvare kľúčovej dierky, hlboká 50 cm. V najširšom mieste bola široká 73 cm a dlhá 116 cm. Jej výplň tvoril drevený v priereze okrúhly kôl s ∅ 25 cm, ktorý bol v spodnej časti rovno odrezaný a v hornej odhnitý. V jame bol fixovaný kameňmi. Okrem novovekých črepov sa tu nachádzala aj hlinená fajka (obr. 96: 9) a staršie črepy (obr. 96: 5).

Obdobná situácia sa nachádzala aj v **sonde 7** až po začiatok plytkej jamy (7/A). Začína tesne pri múre a je 149 cm široká, pričom je zahĺbená 25 cm. Výplň je čiastočne premiešaná a tvorí ju novodobý materiál (okrem iného minca 10 halierov, Československo, 1937). V časti, kde neboli porušené vrstvy, sme na dne objavili náznak kolovej jamy s ∅ 20 cm a hĺbkou 33 cm, nad ktorou boli vrstvy porušené. Tesne nad jej ústím do podložia sa našla minca (polgrajciar, Jozef II, 1781). Jama pokračovala aj v sonde 10, pričom sa mierne zužovala a jej hĺbka sa znižovala.

Keďže práce na rekonštrukcii podlahy sa kvôli vlhkosti omeškali, vyhĺbili sme ešte ďalšie tri sondy. V **sonde 8** sme na dne našli keramické zlomky z 15. stor. (obr. 96: 12). **Sonda 9** obsahovala materiál zhodný s obsahom ostatných sond. Na jej dne sa našla kovová puklica a niekoľko stredovekých črepov. Pri okraji sondy smerom k sekundárne postavenému múru sme objavili jamu (9/A) lievikovitého tvaru s ∅ 100 cm a hĺbkou 57 cm, pričom vrstvy nad ňou nie sú porušené. Odkryli sme iba jej polovicu, pretože ďalšia časť sa nachádza pod sekundárne postaveným múrom. Vo výplni jamy sa našiel keramický materiál z 15. stor. (obr. 96: 6) a kovový predmet v tvare dlátka (obr. 96: 11)

Čiastočne sa začala odkrývať **sonda 10**, ktorej výskum nebol v r. 1999 ukončený.

V r. 2000 pokračoval záchranný výskum pivnice vyhĺbením ďalších sond. Tie nepriniesli podstatné zmeny oproti predošlej situácii, skôr možno konštatovať, že zistené poznatky potvrdili výsledky, získané v predchádzajúcom období. Z nálezov je potrebné spomenúť striebornú mincu kráľovnej Márie z r. 1383, ktorú môžeme považovať za najstaršiu mincu, nájdenú počas archeologického výskumu námestia v Starej Ľubovni.

Literatúra

Roth 1993 - P. Roth: Výskumy v Starej Ľubovni. AVANS 1992, 1993, 111-112.

Roth 1995a - P. Roth: Záchranný výskum námestia v Starej Ľubovni. AVANS 1993, 1995, 113-114.

Roth 1995b - P. Roth: Výsledky archeologického výskumu a prieskumu v okrese Stará Ľubovňa. Spiš v kontinuite času. Prešov 1995, 36-40.

Roth 1996 - P. Roth: Výskumy v okrese Stará Ľubovňa. AVANS 1994, 1996, 149.

RETTUNGSGRABUNG AUF DEM STADTPLATZ IN STARÁ ĽUBOVŇA (Bez. Stará Ľubovňa). Die Rettungsgrabung im Keller eines Hauses erfolgte mit der Methode von Schnitten, wobei Siedlungsschichten aus dem Mittelalter (vorwiegend 15. Jh.) und aus der Neuzeit erfasst wurden, ebenfalls mehrere Gruben, die mit der Existenz das Kellers zusammenhingen. Es wurde festgestellt, dass ursprünglich das Haus etwa mehr in Richtung zur Mitte des Stadtplatzes erbaut wurde, weil ein Teil des Kellers unter dem jetzigen Fußweg liegt. Dafür spricht auch die sekundär errichtete Mauer, deren Aufgabe es wahrscheinlich war, die Hausfundamente an der Stelle zu verstärken, wo die gegenwärtige Frontalwand des Hauses beginnt.

NÁLEZY ZO STREDOVEKÝCH HRADOV

Peter Roth - Marián Soják

V priebehu r. 1999 poskytol M. Bujňák z Lipian Podtatranskému múzeu v Poprade na zdokumentovanie archeologický materiál, ktorý získal svojím prieskumom detektorom kovov na viacerých stredovekých hradoch, resp. v ich bezprostrednej blízkosti. Nálezy budú po odbornom spracovaní vrátené nálezcovi.

1. Brezovička (okr. Sabinov), poloha Zámčisko, ostrožný výbežok JZ od obce, hrádok, prieskum, stredovek. Nálezy keramiky z 13.-15. stor., železných klincov, pracky a zlomku noža.

2. Hrabušice (okr. Spišská Nová Ves)

a) poloha Zelená hora, severná časť Slovenského raja na ľavom brehu Hornádu, hrad, prieskum, púchovská kultúra, stredovek, novovek.

Najstarší horizont reprezentuje keramika púchovskej kultúry a stredoveku. Inventár dopĺňajú kovové predmety, ktorých chronologické začlenenie je problematické. Ide o časť bronzového dela, olovené guľky, bronzové gombíky a výrobky zo železa: obruč, rúčku z vedierka, šidlo (priebojník), zubadlo, ostrohu, oko z reťaze, fragment lyžice a romboidné strelky.

b) poloha P o d Z e l e n o u h o r o u, severný svah vyššie uvedenej polohy, prieskum, mladšia doba bronzová, púchovská kultúra, stredovek, novovek. Do mladšej doby bronzovej môžeme datovať nálezy bronzových streliek (obr. 97: 11,12,13,), do staršej doby rímskej radíme bronzové spony a ich zlomky. Neisté je datovanie neúplného bronzového náramku. Kolekciu nálezov zo staršej doby rímskej dopĺňa keramika púchovskej kultúry a časť železnej sekery.

Prevláda nálezový materiál zo stredoveku. Predovšetkým je to strieborná minca Žigmunda III. z r. 1621. Okrem keramiky sú zastúpené početné železné predmety (fragment ostrohy, ocieľky, časti nožov, romboidné strelky, rukoväť lyžice, gombík, priebojník, zubadlo, kľúč, pántové kovania, závlačka, klince, zlomok čepele s jedným ostrím – meča(?), a necharakterizované zlomky). Inventár dopĺňa olovená guľka, bronzové knižné kovania, bronzový gombík a časť z dela.

3. K a m e n i c a (okr. Sabinov), južné a SZ sutiny hradu. Prieskum, doba rímska, stredovek, novovek. Ojedinelými nálezmi sú dve mince z doby rímskej: denár cisára Hadriána (bližšie príspevok Hunku/Kolníkovej v tejto ročenke) a malý bronz Constantia II. (za určenie ďakujeme E. Kolníkovej).

Stredoveké a novoveké nálezy zodpovedajú dobe existencie hradu (13.-15. stor.): keramika (aj s kolkovanou výzdobou; obr. 97: 1-10), pozlátené bronzové kovanie, medené a bronzové predmety (knižné kovania, nášivky na odev, pracky, nákončia opaskov, gombíky, záponky, prstene, ružica z ostrohy, plechy, zliatky, podstavec zo svietnika alebo kalicha, časť dela s antropomorfným motívom), olovené artefakty (krížik, guľky, perly, zdobené nity, pásové plechy, nášivka a plomba) a železný inventár (zlomky nožov, kladivo, kľúče, pántové kovania, romboidné strelky, pracka, fragmenty ostróh, lyžica, sekera, klince, sekáč, kosák, čakan, resp. motyka, oko, delová guľa, podkovy, časť palcátu, zubadlo, nožík s tuľajkovitou rukoväťou, visiace zámky, závlačky, dierkovaná naberačka, babka na kovanie kosy). Numizmatické nálezy, plomby a strieborné pečatidlo analyzoval J. Hunka.

4. L i p o v c e (okr. Prešov), poloha Z á m č i s k o, hrad, prieskum, stredovek, novovek. Z prieskumu pochádzajú iba kovové predmety - bronzové kovania, zlomky z dela alebo hákovnice, zahnutá trubička s gotickými písmenami na rozšírenom konci, gombík, olovené guľky a výrobky zo železa (ostroha, pílka, visiaci zámok, romboidné strelky, nožíky a pracka). Numizmatické nálezy spracoval J. Hunka.

5. M u r á ň (okr. Revúca), poloha H r a d (938 m n. m.), prieskum, stredovek, novovek. Inventár zastupujú novoveké črepy a kachlice, železné kovania zámkov, romboidná strelka, guľka, bronzová nášivka, knižné kovania a zliatky bronzov.

6. P l a v e č (okr. Stará Ľubovňa), časť Podzámok, poloha H r a d, prieskum, stredovek, novovek. Nálezy reprezentujú výhradne kovové výrobky: železná lyžica, klince, šidlo, pracka, kliešte, kovania - z nich jedno prelamované, detský bronzový prsteň s dvoma modrými sklenými očkami (jedno vypadnuté). Numizmatické nálezy vyhodnotil J. Hunka.

FUNDE AUS MITTELALTERLICHEN BURGEN. Mit einem Metallsuchgerät gewonnene Funde aus folgenden mittelalterlichen Burgen: 1. Brezovička (Bez. Sabinov), Lage Zámčisko; 2. Hrabušice (Bez. Spišská Nová Ves), Lagen Zelená hora und Pod zelenou horou; 3. Kamenica (Bez. Sabinov); 4. Lipovce (Bez. Prešov), Lage Zámčisko; 5. Muráň (Bez. Revúca); 6. Plaveč (Bez. Stará Ľubovňa), Teil Podzámok. Es handelt sich hauptsächlich um Keramik, Metallinventar (Eisen, Bronze, Blei) und numismatisches Material.

NÁPIS V LUČIVNEJ

Peter R o t h - Marián S o j á k

L u č i v n á (okr. Poprad), SV svah Sviniarky (Dolinka pod Danielihovou) asi 2 km JZ od obce, novovek, epigrafická pamiatka, prieskum.

Na základe ohlásenia J. Šuliga, rodáka z Lučivnej, sme vykonali obhliadku nápisu vysekaného na samostatne vyčnievajúcej vápencovej skale. Nápis sa nachádza na JV stene monolitu (obr. 98). Plocha nápisu je vysekaná asi 5-10 cm do hĺbky skaly. Vysekaná plocha má rozmery 96x48 cm a obsahuje štvorriadkový nápis písaný veľkými písmenami latinskej abecedy, z ktorého sme prečítali nasledujúci text:

BE NOVAE(?)A NIOC.S L
ANO MD C L(?) X
IOSEPHO BELIK
LP(?)E(?) S CD(?)ES

Skúmaná epigrafická pamiatka už nie je známa ani medzi obyvateľmi Lučivnej ani v odborných kruhoch, preto je jej hodnotenie zložitejšie. Na základe doterajšieho bádania môžeme predpokladať, že sa vzťahuje k osobnosti spišského biskupa Jozefa Bélika (1823-1847). Situovanie pamiatky v ťažko prístupnom lesnatom teréne nad dolinou neumožňuje, za súčasného stavu poznania, vyjadriť sa k historickej interpretácii.

INSCHRIFT IN LUČIVNÁ (Bez. Poprad). Eingemeißelte Inschrift auf einem selbständig vorspringenden Kalksteinfelsen (Abb. 98). Die Fläche der Inschrift ist etwa 5-10 cm tief in den Felsen eingearbeitet, hat 96x48 cm Ausmaß und enthält eine vierzeilige mit Großbuchstaben des lateinischen Alphabets geschriebene Inschrift. Aufgrund der bisherigen Forschungsergebnisse wird angenommen, das sie sich auf die Person des Zipser Bischofs Jozef Bélik bezieht (1823-1847). Die Situierung des Denkmals im schwer zugänglicher waldigen Gelände über dem Tel ermöglicht es nicht, sich beim gegenwärtigen Forschungsstand zur historischen Interpretation zu äußern.

PRAVEKÉ NÁLEZY Z HULU

Marián Samuel

H u l (okr. Nové Zámky), SZ okraj výraznej lavobrežnej terasy bývalého toku Žitavy, neolit (kultúra s mladšou lineárnou keramikou, želiezovská skupina), eneolit, doba bronzová, doba rímska, vrcholný stredovek, povrchový zber. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Na lokalite, prvýkrát v odbornej literatúre opísanej *Š. Jankákom (1931)*, sa v minulosti potvrdil jej polykultúrny charakter s kontinuitou osídlenia od neolitu do včasného stredoveku (*Samuel 1995*). Opätovnou návštevou lokality sme získali ďalší početný materiál. Z bežného rámca nálezov sa vymykajú fragmenty troch predmetov.

O p i s n á l e z o v

1. Fragment nádoby kultúry s mladšou lineárnou keramikou z tmavosivej jemne plavenej hliny (obr. 100: 1). Zachovaná časť nádoby pochádza z rozhrania nôžky a kalicha. Dutá nôžka je zdobená rytými líniami v kombinácii s malými hlbokými okrúhlymi vpichmi.
2. Fragment plastiky zvieracej hlavičky zo sivej jemne plavenej hliny (obr. 100: 2). Podľa charakteru ukončenia plastiky predpokladáme, že pochádza z tela nádoby želiezovskej skupiny.
3. Fragment kamenného prívesku, vyhotovený z tmavozelenej bridlice. V hornej časti má otvor s obojstranne kónickým prierezom (obr. 100: 3). Eneolit(?).

L i t e r a t ú r a

Jankák 1931 - Š. Jankák: Staré osídlenie Slovenska. In: Sbor. MSS. Turčiansky sv. Martin 1931, 7-64.
Samuel 1995 - M. Samuel: Praveké a stredoveké nálezy z Hulu. AVANS 1993, 1995, 117-118.

URZEITLICHE FUNDE AUS HUL (Bez. Nové Zámky). Die Lesefunde auf der Fundstelle bestätigten ihren polykulturellen Charakter mit beinahe kontinuierlicher Besiedlung vom Äneolithikum bis zum Frühmittelalter (*Jankák 1931; Samuel 1995*). Abweichend vom gebräuchlichen Fundrahmen ist das Fragment eines Fußgefäßes (Abb. 100: 1 - Kultur mit jüngerer Linearkeramik), das Fragment einer Tierplastik vom Körper eines Gefäßes (Abb. 100: 2 - Želiezovce-Gruppe?) und das Bruchstück eines Steinanhängers (Abb. 100: 3 - Äneolithikum?).

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM A PRIESKUM V POHRANICIACH

Marián Samuel

Pohranice (okr. Nitra), intravilán, breh bývalého potoka, záchranný výskum a zber, pravek, neolit, želiezovská skupina, lengyelská kultúra, eneolit, doba bronzová, doba laténska, stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra, a súkromná zbierka.

Na základe oznámenia majitela domu P. Wintera o porušení archeologických objektov pri terénnych úpravách na pozemku sme vykonali obhliadku a následne krátky záchranný výskum. Porušené objekty sa nachádzali na konci hospodárskej časti dvora, na úpätí mierneho svahu, už v hĺbke 15-20 cm. Po začistení plochy asi 1,5x1,5 m sme zistili, že úpravou terénu bola porušená deštruovaná klenba oválnej pece s rozmermi 60x65 cm. Vo výplni pece sa nachádzal fragment nádoby tehlovohnedej farby, vyhotovenej v ruke z hrubozrnného materiálu (obr. 101: 1). Mierne vaňovité dno pece bolo vyložené vrstvou hrubostenných črepov. Na dno pece sa smerom po svahu napájal malý zvyšok predpecnej jamy. Na základe nálezu nádoby rámcovo datujeme porušený objekt do neskorej doby bronzovej.

Majitel pozemku súčasne odovzdal autorovi príspevku súbor nálezov, ktorý získal povrchovým zberom v záhrade pozemku a z premiešanej kultúrnej vrstvy porušenej počas znižovania terénu. Popri početných črepoch a zlomkoch novovekej keramiky sa v súbore nachádzali nálezy potvrdzujúce intenzívne osídlenie polohy aj v praveku a vrcholnom až neskorom stredoveku: neolit (obr. 101: 2; 102: 2, 3), želiezovská skupina (obr. 102: 1, 8?), lengyelská kultúra (obr. 102: 4, 9), doba bronzová (obr. 101: 3; 103: 2, 4-7, 10), doba laténska (obr. 103: 1, 3, 9), vrcholný a neskorý stredovek (obr. 101: 4-5; 103: 8). V súbore sa okrem črepov nachádzal hlinený korálik s na hrubo opracovaným povrchom tehlovočervenej farby, vyhotovený z hliny s prímesou organickej hmoty (obr. 102: 11) a radiolaritový úštep tmavohnedej farby (obr. 102: 12).

Ojedinelým nálezom je bronzový závesok listovitého tvaru (obr. 102: 14), tvoriaci pôvodne súčasť spony. Závesky tohto typu sa v našom prostredí vyskytujú v mladej a neskorej dobe bronzovej (*Furmánek 1980*, 43).

Literatúra

Furmánek 1980 - V. Furmánek: Die Anhänger in der Slowakei. München 1980.

RETTUNGSGRABUNG UND GELÄNDEBEGEHUNG IN POHRANICE (Bez. Nitra). Während der Geländezurichtung am Fuß eines mäßigen Hanges in der Nähe eines ehemaligen Baches wurden unmittelbar unter dem gegenwärtigen Gelände archäologische Objekte gestört. Bei der Rettungsgrabung wurde festgestellt, dass durch die Ausgrabung ein spätbronzezeitlicher Ofen mit dem Rest einer Vorofengrube beschädigt wurde. In der Ofenverfüllung befand sich ein Gefäßfragment (Abb. 101: 1). Außer zahlreichen Scherben und Bruchstücken von neuzeitlicher Keramik enthielt die Kollektion Funde, die eine intensive Besiedlung der Lage bestätigen: Neolithikum (Abb. 101: 2; 102: 2; 103: 11?, 12?), Želiezovce-Gruppe (Abb. 102: 1, 8?), Lengyel-Kultur (Abb. 102: 4, 9), Bronzezeit (Abb. 101: 3; 103: 2, 4-7, 10), Latènezeit (Abb. 103: 1, 3, 9), Hoch- und Spätmittelalter (Abb. 101: 4-5; 103: 8). Einen Einzelfund bildete ein blattförmiger Bronzeanhänger (Abb. 102: 14), der ursprünglich einen Fibelbestandteil bildete. Anhänger dieses Typs kommen in unserem Milieu in der Jung- und Spätbronzezeit vor (*Furmánek 1980*, 43).

NÁLEZ NÁDOBY Z LAPÁŠA

Marián Samuel

L a p á š (okr. Nitra), intravilán, 9.-10. stor., zber z výkopu, hrob(?). Uloženie nálezu: u nálezcu.

L. Holec poskytol autorovi príspevku na krátku dokumentáciu exemplár celej nepoškodenej nádoby, ktorú získal od nálezcu A. Haluzu v r. 1993. Nálezca nádobu objavil pri zemných prácach na parcele svojho pozemku v Lapáši. Podrobnejší opis nálezovej situácie nie je známy, ale nie je vylúčené, že nádoba pochádza z hrobu porušeného výkopom. Kedže nádoba bola poskytnutá na dokumentáciu len na krátky čas, nebolo možné presne zakresliť vnútorný profil nádoby ani nádobu sfotografovať.

O p i s n á l e z u

Hrncovitá nádoba červenohnedej farby s obtáčaným povrchom je zdobená širšou obežnou rytou líniou a jednoduchou strmou vlnovkou, umiestnenou tesne pod výduťou nádoby (obr. 47).

FUND EINES GEFÄSSES AUS LAPÁŠ (Bez. Nitra). Unter unklaren Fundumständen wurde im Verlauf von Erdarbeiten auf der Parzelle eines Familienhauses ein Gefäß aus dem 9.-10. Jh. gefunden (Abb. 47). Es ist nicht ausgeschlossen, dass das Gefäß aus einem bei der Grabung gestörten Grab stammt.

NÁLEZ FRAGMENTU KNIŽNEJ SPONY Z HRADU BECKOV

Marián Samuel

B e c k o v (okr. Nové Mesto nad Váhom), poloha H r a d B e c k o v, stredovek (15. stor.), náhodný nález. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V r. 1985 našiel P. Štefanka počas návštevy hradu na povrchu terénu v blízkosti chodníka prechádzajúceho západným palácom fragment knižnej spony (obr. 81).

O p i s n á l e z u

Spona vyhotovená z mosadzného(?) plechu hrúbky 0,7 mm je prelomená štvoricou okrúhlych otvorov, vytvárajúcich kružbu, a v rohu spony je prevŕtaná dierka na upevnenie nitu. Povrch spony je zdobený tepanou výzdobou. Jemná výzdoba jednotlivých polí vytvára dojem plastickosti povrchu. V nápisovom poli sa nachádza časť písmena "m" stvárneného v gotickej minuskulnej forme. Celý nápis označujúci sv. Máriu mal pravdepodobne tvar skratky "ma".

Na základe výtvarného stvárnenia a analogických nálezov predpokladáme, že spona pochádza z 15. stor.

FUND DES FRAGMENTES EINER BUCHSPANGE VON DER BURG BECKOV (Bez. Nové Mesto nad Váhom). Während eines Besuches der Burg wurde beim Fußweg entlang des westlichen Palastes das Fragment einer Buchspange aus Messing-(?)-Blech gefunden (Abb. 81). Der erhaltene Teil der Spange ist beim Nietloch zerbrochen. Die getriebene Verzierung enthielt ursprünglich auch eine Inschrift mit der Abkürzung des Namens der Hl. Maria, von welcher sich der Buchstabe M erhielt. Nach der künstlerischen Gestaltung und anhand analoger Funde ist anzunehmen, dass die Spange aus dem 15. Jh. stammt.

NÁLEZY Z MANE

Marián Samuel

M a ň a (okr. Nové Zámky), intravilán, Dlhá ul. 48, zber, neolit (kultúra so starou lineárnou keramikou), eneolit (lengyelská kultúra, badenská kultúra), doba bronzová, doba rímska(?), sťahovanie národov, stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

A. Matunák odovzdal autorovi príspevku súbor nálezov, ktoré získal zberom a počas hĺbenia asi 50 jám v záhrade v r. 1994. Značné množstvo (asi 200 ks) a pestrosť materiálu poukazujú na intenzívne osídlenie polohy situovanej na miernom svahu nad bývalou inundáciou Žitavy.

Opis nálezov

V keramickom materiáli sú početne zastúpené (asi 25 %) črepy a fragmenty nádob kultúry so starou lineárnou keramikou (obr. 104: 1-5); početné sú aj črepy lengyelskej kultúry (obr. 105: 7, obr. 106: 1) a badenskej kultúry (obr. 105: 6); keramiku z doby bronzovej reprezentujú črepy hrubostenných aj tenkostenných nádob hrncovitého, amforovitého a misovitého tvaru (obr. 105: 1, 2, 3, 5; 106:3); ojedinelý je črep nádoby z obdobia sťahovania národov, vyhotovenej na kruhu čierneho povrchu zdobený vleštovaným ornamentom (obr. 105: 4). Okrem fragmentov a črepov keramiky sa v súbore nachádzal nezdobený hlinený praslen hnedočervenej farby (obr. 106:2; pravek(?). Výnimočným nálezom je exemplár železnej strelky získaný podľa informácie nálezcov povrchovým zberom. Strelka dlhá 81 mm má ostrie listovitého tvaru s max. š. 13 mm v strede ostria. Ostrie je od hrotu dlhého 35 mm pravouhlo odsadené a má štvoruholníkový prierez (obr. 105: 8). V typológii hrotov šípov A. Ruttkaya nájdený exemplár spadá pod typ B1b, ktorý je v slovenskom materiáli zriedkavý, vyskytujúci sa v slovanskom horizonte 9.- prvej polovice 10. stor., v hroboch belobrdského typu, v staromaďarských hroboch a na sídliskách 12.-13. stor. (*Ruttkay 1976*, 329-330).

Podľa informácií nálezcu pri hĺbení jednej z jám narazil na niekoľko kostí a lebku. Po objavení lebky v hĺbení nepokračoval a jamu zasypal. V zásype porušeného hrobu ani pri odkrytej časti kostry sa nenachádzali žiadne nálezy.

Literatúra

Ruttkay 1976 - A. Ruttkay: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei. Slov. Arch. 24, 119-395.

FUNDE AUS MAŇA (Bez. Nové Zámky). Während der Aushebung von Gruben in einem Garten und durch Lesefunde auf der freien Fläche wurde eine Fundkollektion gewonnen, die eine intensive Ausnützung der Fundstelle im Neolithikum belegt (Kultur mit älterer Linearkeramik: Abb. 104: 1-5), ebenfalls im Äneolithikum (Lengyel-Kultur: Abb. 105: 7; 106: 1; Badener Kultur: Abb. 105: 6), in der Bronzezeit (Abb. 105: 1, 2, 3, 5; 106: 3), Latènezeit, Völkerwanderungszeit (Abb. 105: 4) und im Mittelalter. Einen außergewöhnlichen Fund bildet das Exemplar einer Eisenpfeilspitze des Typs B1b (Abb. 105: 8), das im slowakischen Material selten ist und im 9. bis zum 12.-13. Jh. vorkommt (*Ruttkay 1976*, 329, 330).

PRAVEKÉ PECE Z DOLNÝCH LEFANTOVIEC

Marián Samuel - Róbert Daňo

Lefantovce (okr. Nitra), časť Dolné Lefantovce, intravilán, záchranný výskum, pravek (doba bronzová?). Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V rámci obhliadky základovej ryhy prístavby rodinného domu M. Gogu sme zistili porušenie archeologických objektov. Cieľom následného krátkeho záchranného výskumu bolo zdokumentovať rozsah poškodenia archeologickej situácie a získať základné informácie o terénnej situácii v okolí porušených objektov.

Vrchných 15-25 cm profilu základovej ryhy tvorila planírka stavebného odpadu a hliny, súvisiaca s výstavbou rodinného domu. Pod touto antropogénnou vrstvou sa takmer v celej dĺžke ryhy (hĺ. 80-100 cm) nachádzal intaktný pôdny profil pozostávajúci z tmavej hnedozeme, smerom k podložiu obohatenej piesčitou zložkou.

Po začistení profilov a pôdorysu základovej ryhy v miestach jej zalomenia sa vyrysovali pôdorysy dvoch objektov, vytvárajúce oválne zhluky silne prepálenej hliny. Po ich vypreparovaní a znížení terénu sa ukázalo, že objekty predstavujú zvyšky dvoch pecí nachádzajúcich sa v hĺbke 95-120 cm.

Z pece 1 sme zachytili pôdorys oválneho tvaru s osami dlhými 65 a 50 cm. Z pece sme odkryli takmer kompletný estrich vaňovitého tvaru s rozmermi 55x40 cm, ktorého dno ležalo v hĺbke -105 cm. Časť klenby pece sa vyrysovala v profile ryhy a jej výška dosahovala 25 cm. Vo výplni pece sa nenachádzal žiaden archeologický materiál. Smerom na sever od pece sme v dĺžke 100-120 cm zachytili nepatrné zvyšky (hĺ. do 20 cm) plytkého objektu, ktorý by mohol predstavovať bázu predpecnej

jamy zničenej výkopom ryhy. Zo zásypu objektu sme získali len jeden malý (1x1,5 cm) tenkostenný črep z tela v ruke vyhotovenej nádoby svetlohnedej farby a pri začisťovaní povrchu objektu sme zachytili drobnú hrudku (do 2 mm) zvetraného kovu (bronzoviny?), ktorý sa po dotyku rozpadol na niekoľko zelených šupiniek.

Zvyšok **pece 2** sme zachytili po znížení terénu na hĺbku -95 až -105 cm. Z pece, ktorej väčšia časť sa nachádzala pod profilom ryhy, sa zachoval úsek v dĺžke 55 cm. Zo zásypu pece sme nezískali archeologický materiál. Pec 2 porušovala zvyšok plytkého objektu (predpecnej jamy pece 1).

Záchranným výskumom sme zdokumentovali zvyšky dvoch pecí a predpecnej jamy staršej pece. Keďže v objektoch sa nenachádzal žiadny chronologicky priekazný materiál, možno ich len rámcovo datovať do obdobia praveku. Drobný zlomok bronzoviny zo stratigraficky nejednoznačnej situácie a malý črep zo zásypu predpecnej jamy nevylučujú datovanie do doby bronzovej.

URZEITLICHE ÖFEN AUS DOLNÉ LEFANTOVCE (Bez. Nitra). Bei einer kurzen Rettungsgrabung wurden in der Fundamentrinne eines Familienhauses Reste zweier urzeitlicher Öfen in Superposition freigelegt. Aus den Objekten stammt kein chronologisch aussagendes Material, der Fund eines Bruchstückes von Bronze(?) aus einer stratigraphisch nicht eindeutigen Position schließt eine Datierung in die Bronzezeit nicht aus.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA STAVBE ODKANALIZOVANIA BRATISLAVY-RUSOVIEC

Jaroslava Schmidtová - Jitka Jezná

Bratislava (okr. Bratislava), časť Rusovce, záchranný výskum, doba rímska, stredovek, novovek, civilná časť kastelu Gerulata, sídlisko. Uloženie nálezov: Mestské múzeum, Bratislava.

Práce v teréne boli rozdelené do dvoch etáp, a to v extraviláne Rusoviec v polohe Pieskový hon a v intraviláne na Kovácsovej ulici.

a) poloha Pieskový hon, zachytené dve depresie, vyplnené splachovým materiálom. Na celej trase neboli zistené antropogénne zásahy.

b) poloha Kovácsova ul., prípojky od hlavného zberača k jednotlivým domom a vodovodné vpuste. Najzaujímavejšia bola opäť situácia pri Čerpacej stanici 3 (vyasfaltovaná plocha medzi bytovkou a materskou škôlkou). Preskúmané boli štyri objekty, medzi nimi studňa vybraná do hĺbky 520 cm. Materiál - keramika, terra sigillata, z drobných predmetov firemný kahanec s kolkom a bronzové kovanie - datuje objekty do obdobia dynastie Antoninovcov a Severovcov.

RETTUNGSGRABUNG BEIM BAU DER KANALISATION VON BRATISLAVA-RUSOVCE (Bez. Bratislava). Die archäologische Rettungsgrabung des Städtischen Museums wurde durch den Bau ökologischer Objekte hervorgerufen - Kanalisation des Teiles von Bratislava jenseits der Donau. Den Gegenstand der Ausgrabung bildete die Aushebung einer Rinne für die Kanalisation im Extravillan von Rusovce in der Lage Pieskový hon. Es wurden hier keine Spuren von anthropogener Tätigkeit festgestellt. Im Intravillan verfolgte man die Errichtung der Anschlüsse und der Wasserleitungseinmündungen in die Hauptsammelstelle, die im J. 1998 errichtet wurde. Das zahlreichste, in die Regierungszeit der Severer datierte Material stammt aus der Lage Čerpacia Stanica 3.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA MAĎARSKEJ ULICI V BRATISLAVE-RUSOVCIACH

Jaroslava Schmidtová - Jitka Jezná

Bratislava (okr. Bratislava), časť Rusovce, záchranný výskum, doba rímska, stredovek, novovek, časť obrannej priekopy kastelu Gerulata. Uloženie nálezov: Mestské múzeum, Bratislava.

Predstavovaný archeologický výskum na Maďarskej ul. 68 - novostavba rodinného domu - nadväzoval na výskum Mestského múzea v Bratislave z r. 1998, kedy sme sa na susednej parcele 69 pri záchrannom archeologickom výskume tiež pri novostavbe rodinného domu dopracovali za veľmi sťažených podmienok k objaveniu dvojitej obrannej priekopy vojenského tábora z doby rímskej (*Schmidtová/Jezná 2000*, 148).

Predmetom predstihového výskumu na Maďarskej ul. 68 bola stavebná jama pod rodinným domom, ktorá bola preskúmaná v rozsahu uvažovaného suterénu. Podľa predloženej projektovej dokumentácie bolo jasné, že narazíme na pokračovanie vnútornej priekopy vojenského tábora. Skutočnosť predstihla naše očakávania - priekopa sa na parcele 68 stáča SV smerom. K tomuto poznatku sme sa dopracovali cez horné vrstvy a pomerne veľký počet objektov, z ktorých najmä **objekt 1** - kamenná stavba - je mladšou fázou rímskej Gerulaty. Jednopriestorová stavba so základovým murivom typu opus spicatum (západný a južný múr stavby) a dvoma riadkami nadzákladového muriva (na časti západného múru stavby), ku ktorej pravdepodobne patrí aj murovaný kanál, je prvou kamennou stavbou vzdialenou od polohy Bergl. Minca Valentiniána svedčí o jej zániku ešte v dobe rímskej. Stavba vznikla až po zániku obranných priekop.

Literatúra

Schmidtová/Jezná 2000 - J. Schmidtová/J. Jezná: Záchranné archeologické výskumy na stavbách domov v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1998, 2000, 148.

RETTUNGSGRABUNG IN DER GASSE MAĎARSKÁ ULICA IN BRATISLAVA-RUSOVCE (Bez. Bratislava). Die archäologische Vorsprungsgrabung des Städtischen Museums von Bratislava wurde durch den Bau eines Familienhauses hervorgerufen. Den Gegenstand der Ausgrabung bildete der Teil eines Wehrgrabens eines Militärlagers. Untersucht wurde der Innengraben, der sich in dieser Lage nordostwärts drehte. Nach der Planierung des Grabens wurde dort ein Steinbau mit einer mächtigen Fundamentmauer errichtet. In der Verfüllung der ausgeraubten Ostmauer wurde eine Münze Valentinians gefunden.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA STAVBE HDPE V RUSOVCIACH A ČUNOVE

Jaroslava Schmidtová - Jitka Jezná

Bratislava (okr. Bratislava), časti Rusovce a Čunovo, záchranný výskum, doba rímska, obdobie slovanské, neskorý stredovek, novovek, sídlisko. Uloženie nálezov: Mestské múzeum, Bratislava.

Skúmaná poloha sa nachádza v extraviláne a intraviláne mestskej časti Bratislava-Rusovce a v extraviláne mestskej časti Bratislava-Čunovo až k hraničnému priechodu SR - MR. Kineta je vedená na poľnohospodárskej pôde, v chodníku a v zelených pásoch trávnikov.

a) poloha Ľanovisková, preskúmaný objekt s keramikou zo slovanského obdobia.

b) poloha Maďarská 193, zachytené základy kamenných stavieb, ktoré sú zahĺbené do planírkových vrstiev s materiálom z 1. a 2. stor. Výskum nie je ukončený.

RETTUNGSGRABUNG AUF DER BAUSTELLE EINES HDPE IN RUSOVCE UND ČUNOVO (Bez. Bratislava). Gegenstand der Ausgrabung war die Trasse des optischen Kabels im Teil Rusovce, Čunovo in Richtung zum Grenzübergang zwischen der Ungarischen und Slowakischen Republik. Nach der Stratigraphie und Identifizierung der Zusammensetzung des Objektes in der Gasse Maďarská ul. wurde zur Freilegung des Schnittes auf freier Fläche der Parzelle 193 herangetreten, wo die Fundamente der in die älteren Schichten eingetieften Steinbauten fortsetzen, die durch Material in das 1. und 2. Jh. datiert sind. Die Grabung wurde wegen ungünstigen Wetters unterbrochen.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA STAVBE PREPOJENIA SIETÍ V BRATISLAVE-RUSOVCIACH

Jaroslava Schmidtová - Jitka Jezná - Laura Juhászová

Bratislava (okr. Bratislava), časť Rusovce, záchranný výskum, doba rímska, stredovek, novovek, okrajové časti kastelu Gerulata, stredoveké sídlisko. Uloženie nálezov: Mestské múzeum, Bratislava.

Skúmaná poloha sa nachádza v intraviláne mestskej časti Bratislavy v Rusovciach na Balkánskej ul. Trasa je vedená v chodníku, zelených pásoch a v časti na poľnohospodárskej pôde (popri železničnej trati) s nadm. v. 133,20 až 135,28 m n. m. Geomorfologické zmeny boli spôsobené stredovekou a novovekou zástavbou dediny, a hlavne násypom pod cestou na Balkánskej ul., takže ryhy sa nachádzajú v sekundárnych zásypoch, recentných vrstvách, resp. v starších vedeniach elektrických, telekomunikačných a iných káblov. Pri výskumných prácach sme identifikovali štyri objekty, z toho dve novoveké studne. **Objekt 3** sme definovali ako kumuláciu rímskej strešnej krytiny a keramiky v sekundárnom novovekom zásype. **Objekt 4** bol porušený už jestvujúcou spojkou, pri kopaní ktorej sa našlo väčšie množstvo celých tegúl, ktoré boli do múzea prevezené ešte v r. 1998.

RETTUNGSGRABUNG BEIM BAU DER NETZVERBINDUNGEN IN BRATISLAVA-RUSOVCE (Bez. Bratislava). Den Gegenstand der Ausgrabung bildete die Trasse PDOK im Intravillan von Rusovce. Der Korpus des Baues befand sich vorwiegend in sekundären Verfüllungen und rezenten Schichten. Das gewonnene Material kann außer in die römische Zeit in das Spätmittelalter und in die Neuzeit eingestuft werden.

TERÉNNY PRIESKUM NA SPIŠI

Marián Soják

Povrchový prieskum sa zameral na polohy bezprostredne poškodzované výkopmi, a zároveň aj na evidované lokality, na ktorých je výrazné osídlenie sústavne ničené hlbokou orbou. Sledovanie jaskynných sídlisk malo záchranný a zisťovací charakter. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV - pracovisko Spišská Nová Ves.

A. **Okres Poprad**

1. Batizovce

a) poloha Klasicistický kostol (evanj. a. v.), stred obce nad ľavým brehom Batizovského potoka (tiež Kahule), sakrálna stavba, prieskum odvzdušňovacích rýh, novovek.

V obci sú evidované tri kostoly, z ktorých jeden je zaniknutý. Ide o katolícky Kostol Všechsvätých, pôvodne románsky z druhej štvrtiny 13. stor., stojaci na mieste predpokladaného laténskeho pohrebiska; ďalej evanjelický klasicistický kostol z r. 1786-1791 a zmienený zaniknutý drevený artikulárny kostol. Jeho lokalizáciu síce poznáme (ústna tradícia a informácie miestnych obyvateľov o odkrytých hroboch), skúmaný však nebol. Pozornosť sa upriamila na novoveký evanjelický kostol. Prieskum bol vyvolaný vykopaním odvzdušňovacích rýh popri základoch sakrálneho objektu. Hoci sa výkopom nezistilo porušenie staršieho sídliska, príp. stavby, získali sa nálezy črepov (16 ks), zvieracích kostí a zlomku železného predmetu, datované azda do obdobia výstavby, resp. renovácie kostola v 18.-19. stor. (*Súpis pamiatok*, 104). Prír. č. 62/2000.

b) poloha Štúrova 97, náhodný nález v záhrade rodinného domu nad ľavým brehom Batizovského potoka, novovek.

V záhrade rodinného domu S. Rakytu našiel O. Soják ml. náhodný nález medeného medailónu s náboženskou tematikou s ústredným motívom Panny Márie. Je oválny s dvoma náprotivnými očkami, na hornom s tenkým drôtikom na pripevnenie k retiazke. Rámcovo možno nález zaradiť do obdobia novoveku, najskôr do minulého storočia. Podľa S. Rakytu pochádzajú zo záhradky viaceré nálezy drobných predmetov (napr. retiazka, "staré haliere"), ktorým však nálezca nevenoval pozornosť. Prír. č. 85/2000.

c) poloha J u r k o v i č o v a 111 (Veľké záhumnia), SZ nad obcou v záhrade rodinného domu, náhodný nález, novovek.

V záhrade za rodinným domom O. Sojáka st. našiel menovaný náhodný nález kremnického dvojhaliera Františka Jozefa I. z r. 1894. Z analogickej polohy pochádza tiež zo zberu v r. 1994 drobný úštep z jurského podkrakovského pazúrika. Prír. č. 86/2000.

d) poloha P i e s i s k á, SZ od obce, nad sútokom dvoch neoznačených potokov na JV svahu pozdĺžneho chrbta kopca, sídlisko, prieskum, neskorý paleolit(?).

Chrbát je glacifluviálnym kužeľom tvoreným z piesku a štrku predposledného zaľadnenia, na ktorom je tenká vrstva ornice. Na popud autora príspevku uskutočnil prieskum polohy Ľ. Pajerchin. Našiel terminálnu časť čepele zo zeleného radiolaritu, ktorú vzhľadom na použitú surovinu, nálezové okolnosti (bez sprievodných keramických nálezov, piesčito-štrková hlina) a blízke, resp. nevelmi vzdialené zázemie epipaleolitických (švideriénskych) lokalít (Svit-Pod Skalkou a Lučivná - 4 polohy, Veľký Slavkov-Burich a viaceré polohy pri Spišskej Teplici) predbežne datujeme analogicky (obr. 108: 1). Prír. č. 106/2000.

2. G á n o v c e, poloha Z a s t o d o l a m i, medzi travertínovým zvyškom kopca Hrádok a futbalovým ihriskom, sídlisko, prieskum, staršia-stredná doba bronzová (otomanská kultúra), stredovek-novovek.

Pokračujúca exploatácia hliny v uvedenej polohe sústavne poškodzuje polykultúrne sídlisko. Z miesta nálezov, zachránených v r. 1999 V. Rychnavským (*Soják 2000b*), sa podarilo z obnaženého profilu a v jeho blízkom okolí zozbierať ďalší nálezový inventár otomanskej kultúry. Ide o črepy (70 ks, obr. 108: 3, 5-7), kosákovú čepeľ z jurského podkrakovského pazúrika (obr. 108: 2), dva úštepy z obsidiánu a radiolaritu, ďalej mazanicu (sedem ks), fragment kosteného šidla (obr. 108: 4), kamenného drviča-otĺkača z kremenca a zvieracie kosti. Z niekdajšej ornice pochádza železné dláto(?) zo stredoveku-novoveku. Bohatstvo nálezov, ale aj zahĺbený objekt otomanskej kultúry zachránený v r. 1990 SV od sledovaného miesta (nepublikované nálezy v Podtatranskom múzeu Poprad), prezrádzajú jestvovanie rozsiahlejšieho otomanského sídliska, ležiaceho v zázemí (východne) od predpokladaného kultového areálu s drevenou výstužou studne na Hrádku. Prír. č. 88/2000.

3. H r a n o v n i c a, časť D u b i n a, severne od obce, asi 400 m severne od cesty Poprad - Hranovnica, náhodný nález, koniec stredoveku-novovek.

V lete 1994 našiel A. Harničár pri razení studne v záhradkárskej osade Dubina náhodný nález železnej ostrohy, ktorú daroval Archeologickému ústavu (obr. 108: 13). Ostroha má ramená formované do podoby písmena U, priečneho prierezu v tvare písmena D a ukončené záchytnou platničkou s dvoma očkami na upevnenie remeňa; bodec kruhového priečneho prierezu je zosilený a ukončený malým kolieskom z osemcípej hviezdy. Typologicky ide o mladý variant nástroja na ovládanie koňa z konca stredoveku, resp. skôr z novoveku. Prír. č. 108/2000.

4. L u č i v n á

a) poloha B r e h y I, 1 km JV od obce, na miernom východnom svahu ľavobrežia potoka Lopušná, sídlisko, prieskum, epipaleolit, 12.-13. stor., novovek.

Na dôležitom táborisku z neskorého paleolitu sa získali ďalšie nálezy kamennej štiepanej industrie (šesť ks), zhotovenej z červenohnedého radiolaritu (päť ks) a jeden artefakt z čokoládového pazúrika. Typologicky predstavujú dve neúplné čepele a štyri úštepy. Nájdené stredoveké črepy môžu súvisieť s aktivitami pri bývalom prílahlom prameni alebo s poľnohospodárskou činnosťou. Vzhľadom na malú zasídlenú plochu (nepresahujúcu 0,5 ha) sa ukazuje nenáročnosť prípadnej realizácie archeologického výskumu, ktorý je potrebný kvôli ničeniu lokality orbou a najmä bližšiemu chronologicko-kultúrnemu posúdeniu nálezov. Prír. č. 12/2000.

b) východné úpätie K i m b i a r g u, SZ nad bývalým mlynom vo Svite, časť Pod Skalkou, nad pravým brehom Mlynského potoka, sídlisko, prieskum, stredovek-novovek.

Na východnom úpätí zalesneného kopca sa eviduje významná lokalita z neskorého paleolitu (švideriénskej kultúry), zo stredoveku a novoveku. SZ od miesta výskumu v r. 1998-1999 je evidentná terasa, na ktorej bolo v minulosti pole. Možno predpokladať, že osídlenie pokračuje aj v tejto polohe, ktorá je zatrávnená a na okrajoch zalesnená. Prieskumom za pomoci detektora kovov sa overovala možnosť celkového rozsahu osídlenej plochy. V hĺbke 10-20 cm od úrovne dnešného terénu sa našla náušnica(?) z medeného drôtu. Zložená je z dvoch krúžkov, spojených na boku ryhovaným oválnym očkom, pričom spodný sa skladá z dvoch prepletaných tenučkých drôtikov. Na tomto

krúžku, ako aj na spojke, sú zreteľné stopy pozlátenia povrchu. Typológia šperku umožňuje jeho rámcové datovanie do stredoveku-novoveku (obr. 108: 14). Predmetná plocha sa plánuje preskúmať záchranným výskumom bezprostredne pred realizáciou naprojektovanej IBV mesta Svit. Prír. č. 84/2000.

5. P o p r a d, poloha P r i c h o d n í k u - L i n d e n, asi 3 km JZ od mesta, na západnom a JZ svahu nad pravým brehom potoka Potôčky, sídlisko, prieskum, pravek, 13.-15. stor., novovek.

Na novozistenej lokalite s tmavším sfarbením ornice sa našli nepočetné nálezy hrubozrnných črepov z atypického praveku (sedem ks), 13.-15. stor. (desať ks), novoveku (osem ks), ako aj mazanica (šesť ks) a zlomky železných predmetov (päť ks - fragment podkovy, klince a nožíky?). V blízkosti potoka prevláda novoveký materiál a sporadická deštrukcia neznámej murovanej stavby. Poloha je dôležitá aj z hľadiska blízkej lokalizácie dosiaľ z archeologického hľadiska spoľahlivo nedoloženej zaniknutej stredovekej dediny Alcnov (Spišská Teplica). Prír. č. 67/2000.

6. P o p r a d, časť S p i š s k á S o b o t a, námestie, prieskum, novovek.

Systematický prieskum historického námestia Spišskej Soboty prebiehal počas jeho komplexnej rekonštrukcie. Napriek dôležitému postaveniu, ktoré mesto v stredoveku i novoveku zohrávalo najmä ako trhové stredisko s rozvinutými remeslami a obchodom (*Malovcová 1997/1998*), nepriniesol prieskum očakávané výsledky. Okrem zriedkavých novovekých črepov i deštrukcií murovaných stavieb v rôznych častiach námestia hodno spomenúť zistenie troch novovekých murovaných studní (azda z 18. stor.), z ktorých dve sa plánujú zrekonštruovať a zakomponovať do obnoveného námestia. Prvá je doložená v jeho západnej časti (oproti domu 7), ďalšia neďaleko renesančnej zvonice (vedla domu 21) a posledná v strede parku. Studne sú dobre zachované, s max. hĺbkou asi 20 m a z väčšej časti naplnené vodou. Prír. č. 107/2000.

7. S p i š s k á T e p l i c a

a) poloha B r e h y, asi 1,5 km SZ od obce na vyvýšenej pravobrežnej terase Popradu, sídlisko a náhodné numizmatické nálezy, zber, neskorý paleolit, starý eneolit, staršia doba bronzová, neskorá doba halštatská - predpúchovský horizont, stredovek, novovek.

Viacnásobne osídlenú polohu pravidelne sleduje náš spolupracovník A. Suchý. Z početných tohoročných nálezov hodno okrem kamennej štiepanej industrie z epipaleolitu spomenúť masívnu čepeľ z volynského pazúrika so zlomenou terminálnou časťou a s úžitkovou retušou hrán (dĺ. 133 mm, š. 32 mm a hr. 10 mm) zo starého eneolitu (obr. 108: 10) a železnú sekeru s tuľajkou z neskorej doby halštatskej, resp. z predpúchovského horizontu (dĺ. 177 mm; obr. 111: 1). Kým čepeľ nachádza tak po surovinovej, ako aj typologickej stránke paralely na sídliskách či pohrebiskách tiszapolgárskej a bodrogkeresztúrskej kultúry a predstavuje nepochybne priamy import z tohto prostredia, železná sekera má domáci pôvod a priame analógie napr. v depote sekier z Hrabušíc-Pod Zelenou horou (exemplár zo Spišskej Teplice je o niečo menší). K náhodným nálezom patria numizmatické pamiatky: poškodený poľský medený groš(?) Žigmunda III. (1587-1632), smolnícky polgrajciar Františka I. (1792-1835) z r. 1812, kremnický grajciar Františka Jozefa I. (1848-1916) z r. 1858, viedenský desaťhalier toho istého panovníka z r. 1909, desaťhalier Slovenskej republiky z r. 1942 a dve olovené plomby zo zásielky obilia, dovezeného z Budapešti, z druhej polovice 19.-zač. 20. stor. Vedľa týchto najdôležitejších tohoročných nálezov sa našla keramika zo všetkých časových horizontov, doložených na lokalite (dočasné uloženie nálezov: A. Suchý, neskôr Archeologický ústav SAV - pracovisko Spišská Nová Ves). Prír. č. 109/2000.

b) poloha C e z j a m u, asi 2 km západne od obce pri bývalom pieskovisku, sídlisko, prieskum, pravek, 13.-15. stor., stredovek-novovek.

Z prieskumu M. Saksu na evidovanej lokalite pochádzajú nálezy črepov z atypického praveku (osem ks) a z 13.-15. stor. (16 ks). Železné torzo kovania možno zaradiť rámcovo do stredoveku-novoveku. Stredoveké pamiatky dokladajú jestvovanie malej usadlosti, založenej azda po tatárskom vpáde v druhej polovici 13. stor. V katastri obce ich poznáme niekoľko. Prír. č. 8/2000

c) poloha M e d z i h o r a m i, približne 1,6 km západne od obce, na SZ svahu kopca, pohrebisko(?) z doby bronzovej, bojové pole(?) v 19. stor., prieskum detektorom kovov.

Upresnená lokalizácia nálezu bronzového hrotu kopije pilinskej kultúry do tejto polohy (a nie do polohy Cez jamu, ako nás mylne informoval nálezca M. Saksa, (*Soják 2000a*, 155), podnietila uskutočnenie systematického prieskumu náleziska. Pretože ide o ťažko schodný lesnatý terén, prieskum sa uskutočnil detektorom kovov, a to štyri razy za spolupráce A. Suchého a O. Kolačkovského.

Významnejšie artefakty sa zakreslili do mapy. S dobou bronzovou súvisí nález mierne ohnutého bronzového hrotu plochého listovitého šípu(?) s naznačenými postrannými lištami na tupom tŕni (na prichytenie násady), ktorý po technologickej stránke pripomína šperky tvaru vŕbového listu (obr. 111: 2). Našiel sa v hĺbke 0-30 cm od úrovne dnešného terénu, asi 60-70 m SV od nálezu bronzovej kopije z r. 1998. Či ide o náhodné nálezy v zázemí otvorených sídlisk z doby bronzovej v katastri obce alebo indikujú prítomnosť pohrebiska, resp. blízkeho hradiska, musia overiť ďalšie prieskumy, príp. rozsiahlejší plošný odkryv celého SZ svahu. Ďalšie pamiatky patria do novoveku a predstavujú nálezový inventár, nevylučujúci možnosť jeho súvisu s miestnou vojnovou potýčkou v druhej polovici 19. stor. Ide o súčasti konského postroja, ďalej nálezy z výstroja jazdca (bronzový zvonček so železným srdiečkom, iný plochý železný zvonček - obr. 108: 16; dve zubadlá - obr. 108: 15 a zlomok podkovy, klince – 12 ks), z výzbroje (železná plochá strelka so zlomenými spätnými háčikmi, štyri olovené guľky), ale aj súčasti odevu (bronzový gombík so zlomeným železným očkom, tri železné pracky). Osobným šperkom je strieborný (s prímesou medi) liaty prsteň s jednoduchou razenou výzdobou na mierne vystupujúcom terčíku, datovaný podobnými nálezmi H. Johnovou do druhej polovice 19. stor. (*Johnová 1972*, obr. 5e). Inventár dopĺňajú železné podkovičky na obuv (päť ks) a iné železné výrobky (šidlo?, kliny - štyri ks, pásik s perforáciou). Nové svetlo do predpokladaného vojnového stretu na skúmanej polohe môže vniesť štúdium archívnych dokumentov pre pripravovanú monografiu o Spišskej Teplici v r. 2001. Prír. č. 71/2000.

d) poloha Z a d n é d i e l y I, 1 km SZ od obce, na miernom severnom svahu, severne od kóty 718,1 a umiestneného kríža, sídlisko, prieskum, neskorá doba rímska-počiatok sťahovania národov(?), 13.-15. stor.

Zo zberu M. Saksu sa na poznanej stredovekej lokalite okrem nálezu črepov z 13.-15. stor. (desať ks) po prvýkrát podarilo získať doklady zo staršieho osídlenia, datovaného štyrmi keramickými zlomkami s najväčšou pravdepodobnosťou do náplne severokarpatskej skupiny. Do jedného z menovaných horizontov patrí drobný kúsok mazanice a kus železnej trosky. Prír. č. 9/2000.

e) poloha V e ľ k é l ú k y, JV od obce, medzi pravobrežím potoka Kadluby a ľavobrežím potoka Potôčky, sídlisko, záchranná exploatácia, eneolit-staršia doba bronzová.

Prieskumom ryhy pre uloženie elektrických káblov, vedených od miestnej trafostanice (v polohe Na hrádku) na polohu Veľké lúky, sa v uvedenej polohe zistila nová archeologická lokalita. V západnej polovici ryhy sa v profile črtala v hĺbke 30 cm od úrovne dnešného terénu nevýrazná zahĺbená jama misovitého tvaru s drobnými kúskami mazanice a s uhlíkmi. Zahĺbená bola 20 cm do sterilného podložia s max. zachyteným priemerom 100 cm (objekt 1). Tri metre východne od nej naznačovalo plytké zahĺbenie možnosť jestvovania druhého objektu (objekt 2), opäť bez datovateľného materiálu. Vo východnej polovici ryhy bližšie k ľavému brehu potoka Potôčky bola ornica značne hrubšia (60 cm). Nemožno vylúčiť, že tu tmavohnedá ornica prechádzala do farebne jednoliatej kultúrnej vrstvy, čo dokladajú nálezy hrubozrnných črepov (šesť ks) a kamennej štiepanej industrie (dva ks) z eneolitu až staršej doby bronzovej na úseku dlhom 5 m. Štiepané artefakty zastupuje čepeľ so zlomenou terminálnou časťou s miestnou retušou hrán (obr. 108: 9) a čepieľka so zlomenou bázou z kraja jadra (obr. 108: 8), vyrobené z jurského pazúrika-odrody G. V hĺbke 35 cm od úrovne súčasného terénu spočíval v profile ryhy fragment zo spodnej časti tela nádoby z 15. stor. Jeho súvis so zaniknutou dedinou Alcnov, ktorá sa nachádzala niekde v blízkosti na ľavom brehu potoka Potôčky, je diskutabilný. Prír. č. 65/2000.

f) poloha P o d r o k y t o u, asi 1,25 km JV od obce, medzi kótou 700,8 a ľavým brehom potoka Potôčky, sídlisko, prieskum, praveк, 13.-15. stor.

Na novozistenej lokalite sa nálezmi črepov doložilo osídlenie v praveku (štyri ks) a v 13.-15. stor. (päť ks). Je pravdepodobné, že praveký horizont reprezentuje inventár z eneolitu i doby bronzovej (obr. 108: 11). Nepredpokladám, že stredoveké keramické fragmenty bezprostredne súvisia s lokalizovanou a viackrát spomenutou zaniknutou dedinou Alcnov. Prír. č. 66/2000.

g) poloha N a p o t ô č o k k o n c o m, 1,3-1,4 km JV od stredu obce, na ľavom brehu potoka Potôčky (nadm. v. 700 m), sídlisko, prieskum, 13.-15. stor., novovek.

Objavená lokalita nad ľavým brehom potoka Potôčky je jednou z polôh (najmä vedľa polohy Medzi mostami a Veľké lúky), kde možno predpokladať situovanie zaniknutej dediny Alcnov s Kostolom sv. Doroty. Prieskumom sa doložilo sporadické osídlenie z obdobia jestvovania zmienenej osady (13.-15. stor.). Našli sa črepy (11 ks) a drobný kúsok mazanice. Na východnom okraji polohy

blízko poľnej cestičky lemujúcej potok sa na ornici črtalo poškodenie neznámeho objektu s prepálenou hlinou a popolom, avšak bez sprievodných pamiatok. V jej západnej časti získaná minca Františka II. (polgrajciar z r. 1812 zo smolníckej mincovne) predstavuje náhodný nález. Prír. č. 72/2000.

8. Spišský Štiavnik

a) poloha Sedliská I, SV od obce, pred križovatkou ciest od Spišského Štiavnika, Betlanoviec a Hôrky, na miernom svahu so sklonom na JZ a SV, sídlisko, prieskum, stredný neolit, staršia-stredná doba bronzová, stredovek, novovek.

Overovacím prieskumom (spolupráca O. Soják st.) sa získali ďalšie doklady osídlenia polykultúrnej lokality v strednom neolite (črepy - dva ks, kamenná štiepaná industria - päť ks) a najmä v staršej až strednej dobe bronzovej (otomanská, príp. pilinská kultúra?). Tomuto, na lokalite dominantnému, osídleniu možno pripísať okrem keramických fragmentov (80 ks, obr. 109: 5-7) aj bazálnu časť čepele z jurského pazúrika G (obr. 109: 1) a nedokončený sekeromlat s čiastočne navŕtaným stredovým otvorom pre porisko (obr. 109: 12). Do jedného z uvedených horizontov patrí malý zlomok z neznámeho typu kamenného brúseného nástroja, drvič-otĺkač a štiepané artefakty, náležiace najskôr do neolitu. Ide o retušovaný úštep z čokoládového pazúrika (obr. 109: 2), sčasti otĺčené drobné jadro so zmenenou orientáciou z jurského podkrakovského pazúrika (obr. 109: 4), odštep z jadra z prepáleného silicitu, čepeľ (obr. 109: 3) a úštep z jurského podkrakovského pazúrika. Dva črepy patria do stredoveku, z nich jeden so zvyškom slzičkového vrypu a jednoduchou vlnovkou do 12.-13. stor. (obr. 109: 13). Náhodným nálezom je kremnický dvojhalier Františka Jozefa I. (1848-1916) z r. 1909. Severne od skúmanej polohy a cesty je na čierno sfarbenej oráčine v polohe Sedliská II doložené menej výrazné osídlenie, ktoré zrejme časovo korešponduje s priľahlou a pertraktovanou lokalitou. Prír. č. 69/2000.

b) poloha Nad rybníkom, SV od obce, JV od železničného podjazdu na trati Vydrník - Poprad (nadm. v. 565-575 m), sídlisko, prieskum, stredný neolit, staršia doba bronzová (?), neskorá doba rímska-počiatok sťahovania národov, 12.-15. stor.

Každoročne hlbokou orbou ničená lokalita je pravidelne sledovaná formou prieskumov. Získané nálezy možno zaradiť do stredného neolitu (črepy - 18 ks, mazanica, štiepaná industria - 11 ks, plochá kamenná sekera, drvič-otĺkač, podložka), staršej doby bronzovej? (okruhliak s negatívmi z jurského pazúrika G), ďalej do náplne severokarpatskej skupiny (tri črepy) a prevažne do horizontu 12.-15. stor. (črepy - 150 ks, fragment železného sekáča?). Neolitické štiepané artefakty sú zhotovené z jurského podkrakovského pazúrika (osem ks), z obsidiánu (dva ks) a kremeňa (jeden ks). Typologicky sa objavujú úštepy (päť ks, z nich dva čepeľové), dve škrabadlá, dve čepele, zvyšok jadra a odštep. Osídlená plocha s výrazným tmavším sfarbením ornice má rozlohu asi 0,7 ha. Čiastočne ju zničila výstavba stredovekého rybníka. Osídlenie z neskorej doby rímskej až počiatkov sťahovania národov možno súvisí s prítomným sídliskom s dokladmi spracovávania železa na neďalekej polohe Rybník. Výrazné kumulácie stredovekého inventára s prepálenou hlinou dokladajú niekoľko azda polozemnicových príbytkov zatiaľ písomne nedoloženej zaniknutej stredovekej osady. Jej spojitosť s priľahlým rybníkom (so zreteľným priebehom hrádze) je pravdepodobný. Prír. č. 70/2000.

9. Štrba, poloha Hrachovisko - Zemská, na miernom severnom úbočí nad ľavým brehom potôčika a nad cestou vedúcou zo Šuňavy do Liptovskej Tepličky (nadm. v. 830-850 m), zaniknutá stredoveká dedina, prieskum, 14.(?)-15. stor.

Obhliadkou známej stredovekej dediny, skúmanej FiF UK v Bratislave a Podtatranským múzeom v Poprade v r. 1980-1988, zaregistroval autor príspevku a O. Soják st. výrazné poškodenie polohy diviakmi. Početný nálezový inventár zo 14.(?)-15. stor. pochádza z obnaženej pôdy (využívanej ako pasienky), preskúmanej na rozrytých plochách max. do hĺbky 20 cm od úrovne dnešného terénu aj za pomoci detektora kovov. Vedľa drobných črepov (37 ks) ide prevažne o železné výrobky - okraj železného kotlíka so závesným kruhovým uškom (pôvodne azda s medeným telom, obr. 109: 8), fragment čepele meča(?) s jednostranne zosilneným plastickým stredovým rebrom, štyri neúplné nože a dve lyžice (obr. 109: 9,10), súčasti konského postroja (štyri podkovy, ramienko zubadla; obr. 109: 11), ďalej zlomok sekáča, kliník, oko, petlicu, tepané koliesko so stredovým otvorom, pracku, závesnú rúčku, tri fragmenty kôs, päť klincov, šesť kovaní (ráfy kolies a z dverí?) a štyri neurčité zlomky. Z medi je zhotovené kovanie so železnými nitmi. Početnosť nálezov, získaných v priebehu krátkeho

času (spolu 77 ks), dokladá intenzívne osídlenie na komplexne nepreskúmanej zaniknutej stredovekej osade s rozlohou asi 1 ha. Prír. č. 83/2000.

10. Šuňava

Prieskum, realizovaný v spolupráci s O. Sojákom st. , bol zameraný na zistenie stôp pravekého osídlenia a motivovaný starým nálezom kamennej eneolitickej sekery, uloženej v zbierkach Podtatranského múzea v Poprade (inv. č. 1361). Keďže nepredpokladáme, že jednotlivé sledované polohy predstavujú samostatné sídliská, nálezy zo všetkých polôh majú pridelené jedno prírastkové číslo 68/2000.

a) poloha Nižé dediny, nad severným okrajom pôvodne Vyšnej Šuňavy, na južnom svahu, nálezisko, prieskum, stredovek-novovek. Prieskumom na ornici bez náznakov zaniknutých objektov sa našli tri osihotené črepy, ktoré možno rámcovo datovať do stredoveku-novoveku.

b) poloha Za Kováčom, nad severným okrajom pôvodne Nižnej Šuňavy, na južnom svahu, nálezisko, prieskum, stredovek, novovek. Nálezy dvoch keramických fragmentov (z nich jeden okrajový z hrnca s von vyhnutým ústím - obr. 108: 12), neumožňujúcich bližšie časové začlenenie v rámci stredoveku a novoveku.

c) poloha Záhrady, južne od pôvodne Nižnej Šuňavy, medzi cintorínom s kótou 858 a križom na križovatke poľných ciest, na SV svahu, nálezisko, prieskum, 13.-15. stor. Zberom získané tri keramické zlomky z 13.-15. stor.

d) poloha Za Michalkom, západne od predchádzajúcej polohy, južne od pôvodne Vyšnej Šuňavy, na SV svahu, nálezisko, prieskum, stredovek-novovek, novovek. Vedľa črepov zo stredoveku-novoveku (tri ks) sa našiel kus železnej trosky, fragment novovekej hlinenej fajky a náhodný nález mince Františka Jozefa I. (1848-1916) - medený dvojhalier z r. 1894, vyrazený vo Viedni.

Z geologického hľadiska je zaujímavý početný výskyt skamenelín druhohorných mušlí v polohách Záhrady a Za Michalkom (hlavne príslušníci rodu Pecten). Keďže zberom na štyroch polohách sa získali jedine ojedinelé nálezy zo stredoveku a novoveku, možno predpokladať, že praveké lokality môžu byť výšinného charakteru a situované v lesnom teréne.

11. Veľký Slavkov

a) poloha Burich, ostrohovitá vyvýšenina nad ľavým brehom Slavkovského potoka, necelé 3 km SZ od obce, sídlisko, zber, neskorý paleolit (švideriénska kultúra), doba halštatská až púchovská kultúra. Z profilu pieskoviska na SZ okraji známeho púchovského hradiska zachránili P. Boratko a A. Suchý hrubozrnné črepy z doby halštatskej až púchovskej kultúry (päť ks) a dve radiolaritové čepele švideriénskej kultúry, z nich jedna je slabo prepálená. Nálezy pochádzajú z polohy v súčasnosti poškodzovanej rozširovaním pieskoviska, čo potvrdila tiež obhliadka lokality autorom príspevku. Prír. č. 7/2000.

b) poloha Na Matejovskú cestu II , asi 1,5 km JV od stredu obce, v úžlabine a na miernom JZ svahu, severne od cesty tretej triedy a vedúcej od JV okraja obce do Popradu-Matejoviec, prieskum, sídlisko, staršia doba bronzová, pravek (púchovská kultúra?), 13.-14. stor., bez možnosti datovania.

Prieskumom sa získali nové stopy osídlenia polohy v staršej dobe bronzovej a najskôr púchovskou kultúrou (po jednom črepe). Ďalšie tri keramické zlomky sú z 13.-14. stor. a dva iné sú atypické. Rámcovo do praveku možno zaradiť retušovaný úštep z jurského podkrakovského pazúrika. Časť nájdených pamiatok môže súvisieť s polohou Na Matejovskú cestu I, ktorá je od sledovanej vzdialená asi 150-200 m na JZ (*Javorský 1985*, 113). Prír. č. 11/2000.

12. Vernár

V katastri obce je vďaka aktívnej činnosti jaskyniarov, združených v SK Slovenský raj (O. Mihálová a F. Mihál), evidovaných vo Vernárskom krase niekoľko jaskýň (zmapovaných je spolu 25), ktoré sú perspektívne aj z archeologického hľadiska. V spolupráci s menovanými jaskyniarmi, ako aj s A. Suchým a O. Kolačkovským sa realizoval prieskum vytipovaných jaskýň, ktorým je potrebné v budúcnosti venovať pozornosť. Nakoľko sú opísané v speleologickom spravodaji (*Mihálová/Mihál 2000*, 7-17), obmedzím sa na vstupnú informáciu potencionálne skúmaných jaskýň. Ide najmä o nasledujúce jaskyne: 1) Jaskyne pod Barbolicou 1 (dĺ. 23,5 m) - s dvoma väčšími a navzájom prepojenými vchodmi; 2) Pueblo (š. 16 m, hĺ. vchodu do 6 m, dĺ. 14 m) - so širokým a priestranným vchodom vhodným na osídlenie; 3) Pri starej skobe (dĺ. 14,8 m, š. vchodového portálu 8 m) - dostatočne veľký vchodový portál (6x8 m) je ideálny na založenie prechodného sídliska. Jaskyňu často navštevujú

(čiastočne i devastujú) hlavne horolezci, preto zisťovací a záchranný výskum je potrebný; 4) Deravý dom (dĺ. 40,5 m) - tunelová jaskyňa, rozvetvujúca sa do viacerých ramien; na osídlenie vhodný hlavne JV vchodový portál s rozmermi asi 4x8 m. Prír. č. 110/2000.

13. V y d r n í k, poloha P o d H r á d k o m I, pri západnom okraji obce a rómskej osade, sídlisko, prieskum, stredný neolit, pravek, stredovek, novovek.

Na troch výrazných tmavých plochách ornice sa overovacím prieskumom získali nepočetné pamiatky z neolitu pri východnom okraji osídlenej plochy (úžitkový črep a fragment prepáleného silicitového úštepu); západne od nej evidujeme nálezy z mladšej-neskorej doby bronzovej (doložené staršími zbermi) a v blízkosti železničnej trate bližšie nedatované praveké osídlenie s mazanicou (dva ks) a zlomkom opracovaného(?) kameňa. Inventár dopĺňa osihotený stredoveký črep a dve medené novoveké mince (grešla Jozefa II. z r. 1781 z viedenskej mincovne a ošúchaná nečitateľná minca veľkosti grajciara Františka Jozefa I.) Prír. č. 73/2000.

B. **O k r e s L e v o č a**

14. B e h a r o v c e, poloha K a m e n e c (Za záhradami), SV od obce, na miernom južnom svahu severne od cesty 18 Levoča - Branisko, nálezisko, prieskum, pravek, doba bronzová(?), stredovek, bez možnosti datovania.

Ojedinelé nálezy pochádzajú z odhumusovaného telesa diaľnice na úseku Beharovce - Branisko, bez stôp po zaniknutých objektoch. Zastupujú ich črepy, predbežne zaradené do doby bronzovej (sedem ks) a do stredoveku (dva ks), ďalej limnokvarcitová hľuza s negatívmi, drobný kúsok mazanice, fragment brúsky a dva ks železnej trosky. Možno usudzovať, že praveké artefakty súvisia s nálezmi z polohy Beharovské, kde sa v mieste obslužného dvora diaľnice realizoval v r. 1999 záchranný výskum. Prír. č. 40/2000.

15. S p i š s k é P o d h r a d i e

a) poloha D r e v e n í k - Ľ a d o v á j a s k y ň a, jaskyňa vo svahu na JZ cípe travertínového komplexu, prechodné sídlisko, hrobový celok, prieskum, eneolit-doba bronzová, otomanská kultúra, stredovek, novovek.

Prieskum v jaskyni sa uskutočnil na základe ohlásenia J. Krišandu o dôležitých archeologických nálezoch v jej zadnej časti (jantárové korálky pri ľudských kostiach).

Na rozličných miestach prístupovej chodby sa našiel keramický materiál z eneolitu-doby bronzovej (jeden ks), zo stredoveku (20 ks) a novoveku (19 ks), ďalej zvieracia kosť, fragment železnej podkovy z 13. stor. a manžetový pozlátený gombík s meštianskym erbom z druhej polovice 19. stor. (určil F. Lauko). Najdôležitejšie nálezy pochádzajú zo zadných a dosiaľ nezmapovaných jaskynných priestorov. Z čiastočného kamenného závalu (spôsobeného odstrelmi travertínu na južnom úbočí vrchu) sa podarilo zachrániť osem jantárových korálikov baltskej proveniencie (obr. 110: 1-8) pri ľudských kostiach azda z jedného jedinca (na stehennej kosti so zelenou patinou), drobný uhlík a okrajový črep otomanskej kultúry (obr. 110: 9), ktorý zároveň predpokladaný uzavretý hrobový celok datuje. Súvislosť s kultom je pravdepodobná, nemožno však vylúčiť ani ďalšie alternatívy (prirodzená smrť, úraz - pád z pôvodného vrcholového otvoru drevenícke plošiny a pod.). Prípadné intencionálne zásahy na ľudských kostiach musí doložiť antropologický rozbor (podrobnejšie k nálezom pozri *Soják v tlači*). Prír. č. 5/2000.

b) poloha P a l e š o v o n á m. 23, SV časť námestia, medzi cestou a domom 23, murovaný objekt, záchranný výskum, stredovek-novovek.

Prieskumom plynofikačnej ryhy sa v uvedenej polohe zistilo poškodenie murovaného objektu, ktorý je vzhľadom na dnešnú líniu stavieb značne vysunutý v južnom smere a zachádza pod súčasnú úroveň chodníka a okraja cesty. Stavba bola postavená z pieskovcovo-travertínových opracovaných platní, kladených zrejme nasucho. Vzhľadom na malú odkrytú plochu nemožno rekonštruovať pôvodný vzhľad objektu, z ktorého sa obnažil jediný lícovaný múr dlhý 60-70 cm. Vo vnútri sa v hĺbke 130-150 cm od úrovne dnešného terénu našli dva masívne kusy vytaveného železa (lupy), ktoré spolu s čiastočne opálenými kameňmi indikujú jestvovanie dielenského objektu (kováčska dielňa?), rámcovo datovaného do obdobia stredoveku-novoveku. V podkladoch Mestského úradu Spišského Podhradia akékoľvek údaje o existencii objektu v tejto polohe chýbajú. Prír. č. 76/2000.

C. **Okres Spišská Nová Ves**

16. Jamník, poloha Pri starej jamníckej ceste (Nivky), západne od obce nad ľavým brehom neoznačeného potôčika a severne od cesty 536 z Jamníka do Odorína, sídlisko, prieskum, doba bronzová, 9. stor.(?).

Plynofikačná ryha prebiehala evidovanou archeologickou lokalitou. Okrem zamokreného terénu s výskytom rašeliny a skromných nálezov (po jednom črepe z doby bronzovej a slovanského(?) obdobia, spolu s dvoma kúskami mazanice) neviedla miestom s výskytom objektov či výraznejších pamiatok. Pretože ryha bola už čiastočne zasypaná, prítomnosť objektov v severnom smere nemožno vylúčiť. Prír. č. 61/2000.

17. Letanovce, poloha Ihrík (Brehulec), nad sútokom Hornádu s potokom Višňov nad Letanovským mlynom, výšinné opevnené sídlisko, eneolit (badenská kultúra), staršia-stredná doba bronzová (otomanská kultúra?), púchovská kultúra staršej doby rímskej, Slovania a bez možnosti datovania.

Prieskumom východného ukončenia hrebeňa Ihrík (ľudovo zvaného Brehulec) sa z polohy evidovaného opevneného sídliska badenskej kultúry a z mladších období získali na turistickom chodníku črepy z eneolitu (41 ks, z toho jeden terčík), zo staršej-strednej doby bronzovej (osem ks), ďalej fragmenty púchovskej kultúry zo staršej doby rímskej (osem ks), jeden slovanský a dva bez možnosti datovania. Sprievodný inventár tvorí mazanica (dva ks) a zvieracie kosti. Nálezy pochádzajú zo severného a SV svahu vrchu, kam boli zrejme splavené z hrebeňa. Možné je však aj jestvovanie príbytkov na čiastočne upravených terasách. V zalesnenom teréne so značne stlačenou orientáciou sú dnes pozostatky valov sotva viditeľné. Lokalita pokračuje tiež v západnom smere v katastri obce Hrabušice. Tu je lokalizovaná aj známa jaskyňa Tunel (Dufart), ktorej obhliadkou sa na plošinke pred južným vchodovým portálom zistilo detektorom kovov guľometné hniezdo z obdobia druhej svetovej vojny (početné nábojnice ruskej výroby). Zároveň sa overila informácia L. Novotného o vysekanom nápise s letopočtom CAC 1816, umiestnenom na západnej stene južného vchodu priechodnej jaskyne. Prír. č. 63/2000.

18. Spišská Nová Ves

a) poloha Farský Kostol Nanebovzatia P. Márie, intravilán, historické jadro mesta, sídlisko, sakrálna stavba, pohrebisko, stredná a mladšia doba bronzová, 14.-15. stor., novovek.

Prieskum odvzdušňovacích rýh pozdĺž základov farského kostola nadviazal na terénne aktivity z predošlých rokov (F. Javorský 1979, 1983-1986). Zistilo sa osídlenie v strednej a mladšej dobe bronzovej (pilinská kultúra? - 21 ks črepov), deštrukcia so stredovekým (11 ks keramických fragmentov), najmä však novovekým nálezovým inventárom (120 ks črepov, 8 ks skla, medené kovania na zvyšku dreva z rakvy, 26 ks železných klincov, pásovina, ľudská mandibula a zeleno patinovaný prstový článok, vzorky dreva a malty) a tiež zvyšky murovaných objektov. Ide o zvyšok preseknutej najstaršej časti kostola z 12.-13. stor. pri severnej stene dnešnej sakristie (výskum F. Javorského v r. 1986) a o dosiaľ neznámu klenbu v JZ smere pokračujúcej tehlovej novovekej chodby smerujúcej od JZ časti veže azda k dnešnej Zimnej ulici. V SZ časti kostola, v nároží medzi severnou stenou chodby a západným múrom lode, sa doložila 1,5 m hrubá vrstva ľudských kostí z pôvodného osária s kamennou deštrukciou. Po odstránení vonkajšej omietky počas rekonštrukčných prác na exteriéri kostola sa sledovali polohy sekundárne zamurovaných architektonických článkov zo starších fáz jeho výstavby. Prír. č. 74/2000.

b) poloha Ul. O. Kožucha, južne od historického jadra mesta, na ľavobrežnej terase Hornádu, nálezisko(?), stredovek-novovek, bez možnosti datovania.

Prieskumom ryhy pre rekonštrukciu kúrenia sa nezistilo poškodenie archeologických objektov. Na vykopanej halde hliny sa našiel zlomok železnej motyky zo stredoveku až novoveku a nedatovaný fragment opracovaného jelenieho parohu. Výkopové práce bolo nutné sledovať vzhľadom na bezprostredne lokalizované sídliská zo stredného neolitu, z doby bronzovej (pilinská kultúra), mladšej-neskorej doby rímskej až počiatkov sťahovania národov, z 9.-10. stor., 13. stor. a na náprotivnej strane ulice s doloženou zvonolejárskou dielňou zo 14.-16. stor. Prír. č. 75/2000.

c) poloha Smižianska roveň, západne od mesta na ľavobrežnej terase Hornádu (nadm. v. 470-475 m), sídlisko, prieskum, mezolit(?), stredný neolit (kultúra s mladšou lineárnou keramikou, želiezovská a bukovohorská kultúra), doba bronzová(?), staršia doba rímska, 9.-10. stor., bez možnosti datovania.

Viackrát zopakovaným povrchovým prieskumom dôležitej lokality sa získali nové poznatky o rozlohe osídlenej plochy vo východnom smere, kde sa koncentruje osídlenie z 9.-10. stor. (šesť ks črepov - obr. 110: 15, 19, a kus železnej trosky) a ojedinele sa vyskytuje obsidiánová štiepaná industria. V západnej polovici sídliska sú tradične najpočetnejšie stredoneolitické pamiatky, reprezentované črepmi kultúry s mladšou lineárnou keramikou a želiezovskej kultúry (205 ks, obr. 110: 14, 17, 18), s kamennou štiepanou industriou (50 ks), fragmentom tylovej časti sekery, dvoma drvičmi-otĺkačmi a mazanicou. Z kolekcie kamennej štiepanej industrie sa typologicky odlišujú dva artefakty - okrúhle mikroškrabadlo z čokoládového pazúrika (obr. 110: 10) zrejme z mezolitu (názor podporil P. Valde-Nowak) a úštep z rovnakej suroviny so sledovaním stôp techniky "łuszczniowej" z neolitu až staršej doby bronzovej. Menšiu časť črepov možno prisúdiť staršej dobe rímskej, resp. aj dobe bronzovej (spolu sedem ks). Rímskoprovincionálnej terre sigillate, známej z lokality vo viacerých exemplároch (*Kuzmová/Roth, 1988*, 99-100), patria tieto ďalšie štyri zlomky:

1. Črep z misky typu Drag. 37, farba červená, povrch matne lesklý a mierne olúpaný, vnútorná strana z väčšej časti odlúpená; vajcovec na vodorovnom perlovci, vpravo pod ním neurčiteľná výzdoba; Rheinzabern, okruh Cerialis, tovar B (Antoninus Pius-Markus Aurélius); obr. 110: 12
2. Črep z misky typu Drag. 37, farba červená, povrch matne lesklý; vajcovec na vodorovnom podstavci, zvislý perlovec a dvojitý hladký kruh; Rheinzabern, okruh Cerialis, tovar B (Antoninus Pius-Markus Aurélius); obr. 110: 16.
3.-4. Dva črepy z misky neurčiteľného typu, z nich jeden odlúpený z vnútornej strany, farba červená, povrch matne lesklý, poškodený; Rheinzabern(?), stred 2.-prvá polovica 3. stor.

Iných päť črepov je atypických. Prír. č. 10/2000.

19. Spišské Tomášovce, poloha Úvrate, severný svah nad južným okrajom obce, asi 80-100 m od krajných domov rómskej osady, sídlisko, prieskum, mladšia-neskorá doba bronzová (lužická kultúra).

Na základe hlásenia A. Suchého o náleze črepov na dosiaľ nezaznamenanej lokalite sa uskutočnil za účasti menovaného prieskum uvedenej polohy. Na poľnej ceste sa vo výmoloch našli keramické fragmenty lužickej kultúry (sedem ks) spolu s prepálenou hlinou a miniatúrnymi uhlíkmi. Výrazný je najmä zlomok zdobený zväzkami rytých línií (obr. 110: 13), iný je bez výzdoby a celoplošne tuhovaný. Systematický prieskum nebol možný kvôli vegetácii po obidvoch stranách zárezu cesty. Prír. č. 64/2000

20. Žehra, poloha Dreveník-Puklinová jaskyňa, v južnom svahu východnej časti travertínového komplexu, prechodné sídlisko, prieskum, neolit, eneolit (badenská kultúra).

Obhliadku asi 100 m dlhej jaskyne uskutočnil J. Krišanda a ním získané nálezy odovzdal Archeologickému ústavu SAV v Spišskej Novej Vsi. Okrem sporadického stredoneolitického osídlenia (jeden úžitkový črep) je dominantný badenský nálezový inventár: črepy (33 ks), dva zlomky podložiek (žarnovov), mazanica (dva ks) a značne deštruovaný kostrový materiál. Ľudské kosti, známe aj z predošlých terénnych aktivít, pochádzajú azda z pohrebiska, situovaného buď priamo v jaskyni alebo nad ňou na dreveníckej plošine. Prítomnosť ohnísk a množstvo nálezového materiálu (nálezcom zobratá vzorka) svedčia aj o nálezoch in situ. Časť môže byť naplavená z náhornej plošiny, kde je evidované intenzívne badenské osídlenie s doloženou fortifikáciou. Vzhľadom na neustále poškodzovanie jaskyne je nevyhnutná realizácia systematického záchranného výskumu, príp. zabezpečenie uzavretia vchodu pred nevítanými návštevníkmi. Prír. č. 6/2000.

Literatúra

Javorský 1985 - F. Javorský: Záchranné výskumy a prieskumy Výskumnej expedície Spiš. AVANS 1984, 1985, 110-124.

Johnová 1972 - H. Johnová: Ľudové šperky na Slovensku. Bratislava 1972.

Kuzmová/Roth 1988 - K. Kuzmová/P. Roth: Terra sigillata v barbariku. Nitra 1988.

Malovcová 1997/1998 - B. Malovcová: Das älteste erhaltene Marckbuch der Stadt Georgenberg/Spišská Sobota 1579-1930. In: Südostdeutsches Archív, 40/41. R. Oldenbourg Verlag München 1997/1998, 147-161.

Soják 2000a - M. Soják: Prieskum horného a dolného Spiša. AVANS 1998, 2000, 149-160.

Soják 2000b - M. Soják: Nálezy z prieskumov a záchranných exploatácií na Spiši. AVANS 1999, 2000, 115.

Soják v tlači - M. Soják: Doklady osídlenia Ľadovej jaskyne a Hlbokej priepasti na Dreveníku. In: Vsl. Pravek VI. Nitra-Košice, v tlači.

Súpis pamiatok na Slovensku - Súpis pamiatok na Slovensku. I. Bratislava 1967.

Okr.	P. č.	Lokalita	Datovanie
Poprad	1	Batizovce	
		a) Intravilán - klasicistický kostol (ev. a. v.)	Nov.
		b) Intravilán - Štúrova 97	Nov.
		c) Extravilán - Jurkovičova 111 (Veľké záhumnia)	Nov.
		d) Piesiská	P nesk.?
	2	Gánovce - Za stodolami	B otom. k., Str.-Nov.
	3	Hranovnica - Dubina	Str.-Nov.
	4	Lučivná	
		a) Brehy I	P nesk., Str., Nov.
		b) východné úpätie Kimbiargu	Str.-Nov.
	5	Poprad - Pri chodníku -Linden	Pravek, Str., Nov.
	6	Poprad-Spišská Sobota - Námestie	Nov.
	7	Spišská Teplica	
		a) Brehy	P nesk., E starý, B st.-str., H nesk.-predpúch. k., Str., Nov.
		b) Cez jamu	Pravek, Str., Nov., Str.-Nov.
		c) Medzi horami	B, Nov.
		d) Zadné diely I	4.-5. st., Nov.
		e) Veľké lúky	E-B starý
		f) Pod rokytou	Pravek, Str.
		g) Na potôčok koncom	Str., Nov.
	8	Spišský Štiavnik	
		a) Sedliská I	N str., B st.-str., Str., Nov.
		b) Nad rybníkom	N str., B st.?, 4.-5. st., Str.
	9	Štrba - Hrachovisko - Zemská	Str. (14.?-15. st.)
	10	Šuňava	
		a) Niže dediny	Str.-Nov.
		b) Za Kováčom	Str., Nov.
		c) Záhrady	Str.
		d) Za Michalkom	Str.-Nov., Nov.
	11	Veľký Slavkov	
		a) Burich	P nesk., H Púchov. k.
		b) Na Matejovskú cestu II	Pravek, B, Str., Nedat.
	12	Vernár - Vernársky kras (jaskyne)	Nedat.
	13	Vydrník - Pod Hrádkom I	Pravek, N str., Str., Nov.
Levoča	14	Beharovce - Kamenec (Za záhradami)	Pravek, B?, Str., Nedat.
	15	Spišské Podhradie	
		a) Dreveník - Ľadová jaskyňa	E-B, B otom. k., Str., Nov.
		b) Palešovo nám. 23	Str.-Nov.
Spišská Nová Ves	16	Jamník - Pri starej jamníckej ceste	B, 9. st.?
	17	Letanovce - Ihrík (Brehulec)	E, B otom. k.?, Púchov. k., 9.-10. st., Nedat.
	18	Spišská Nová Ves	
		a) Intravilán – Kostol Nanebovzatie P. Márie	B str., ml, Str., Nov.
			Str.-Nov., Nedat.
		b) Ul. O. Kožucha	Mez.?, N str., B?, púchov. k.,
		c) Smižianska roveň	R st.- ml., 9.-10. st., Nedat.
	19	Spišské Tomášovce - Úvrate	B ml.-nesk. (lužic. k.)
	20	Žehra - Dreveník-Puklinová jaskyňa	N str., E (baden. k.)

Vysvetlivky: Mez. - mezolit, P nesk. - paleolit neskorý, N str. - neolit stredný, E - eneolit, B - doba bronzová, H - doba halštatská, Str. - stredovek, Nov. - novovek, Nedat. - nedatované.

GELÄNDEERKUNDUNG IN DER ZIPS (Bezirke Poprad, Levoča, Spišská Nová Ves). Zusammengefasst sind im Beitrag die Ergebnisse der Geländeerkundung in den Katastern von 20 Gemeinden und Städten der Zips. Insgesamt handelt es sich um 37 verfolgte Fundstellen (Lagen) in den oben genannten Bezirken und um eine Begehung zur Feststellung von archäologisch perspektiven Höhlen des Vernár-Karstes im Gemeindekataster Vernár. Von der angeführten Zahl wurden 15 besiedelte Lagen neu evidiert. Nachgewiesen wurde Besiedlung im Spätpaläolithikum (vier Lagen), Mesolithikum? (eine Lage), im mittleren Neolithikum (vier Lagen), im Äneolithikum (drei), in der Bronzezeit (14), bzw. rahmenhaft im Äneolithikum bis in die Bronzezeit (zwei), ferner in der Hallstattzeit bis in die römische Zeit (vier), im 4.-5- Jh. (zwei), im 9.-10. Jh. (drei), im Mittelalter (16), in der Neuzeit (17), evtl. rahmenhaft im Mittelalter bis in die. Neuzeit (acht) und in der Urzeit (sechs). Undatierte Funde stammen von fünf Fundstellen. Erwähnenswert sind hinzukommende Spuren von spätpaläolithischer Besiedlung im Vorland der Hohen Tatra (Batizovce, Lage Piesiská), Funde von Bernsteinperlen bei Menschenknochen und eine Scherbe der Otomani-Kultur aus einer Höhlenfundstelle (Spišské Podhradie - Lage Dreveník-Eishöhle) und weitere importierte Keramikfragmente von provinzialrömischer Terra sigillata von einer evidierten Fundstelle (Spišská Nová Ves - Lage Smižianska roveň). Wahrscheinlich hat ihren Ursprung im Milieu des frühäneolithischen Polgár-Bereiches der Fund einer massiven Klinge aus wolhynischem Feuerstein, die in die Siedlung im Gemeindekataster von Spišská Teplica (Lage Brehy) importiert wurde. Typologisch vereinzelt ist eine bronzene blattförmige Pfeilspitze(?) aus der Bronzezeit aus der Lage eines möglichen Gräberfeldes (Spišská Teplica - Lage Medzi horami).

NOVÉ NÁLEZY NUMIZMATICKÝCH PAMIATOK ZO SPIŠA

Marián Soják

Okrem lokality Hôrka a Poprad sú všetky numizmatické nálezy deponované v Archeologickom ústave SAV - pracovisko Spišská Nová Ves.

1. Batizovce (okr. Poprad)

a) Extravilán, poloha Jurkovičova 111 (Veľké záhumnia), náhodný nález O. Sojáka st. počas zberu zemiakov v záhrade za rodinným domom.

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, dvojhalier, 1894, meď, 19 mm, 3,06 g.

b) Intravilán, poloha Štúrova 97, náhodný nález O. Sojáka ml. v záhrade rodinného domu p. Rakytu.

Medený medailón, oválny s dvoma závesnými očkami, na hornom s drôtikom na pripevnenie k retiazke; na averze Panna Mária a latinský kolopis, reverz slabo čitateľný, 19.-prvá polovica 20. stor., 13-16 mm (s očkami 22 mm), 0,65 g.

2. Domaňovce (okr. Levoča), poloha Na dlhom (Dlhé), náhodný nález M. Furmana počas povrchového prieskumu lokality.

Poľsko, Žigmund I. Starý (1506-1548), Krakov, polgroš, 1509, striebro s meďou, 19 mm, 0,66 g. Ako *Szwagrzyk 1973*, 62-č. 201, Tabl. IV: 201, resp. *Hunka 1997*, 91: 10, tab. 1: 10. Minca je mierne ohnutá, prasknutá s vylomeným okrajom, povrch slabo ošúchaný, dobre čitateľný.

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, halier, letopočet nečitateľný, meď, 17 mm, 1,4 g. Poškodená minca.

3. Hôrka (okr. Poprad), Intravilán, č. d. 8, náhodný nález M. Baranovej v záhrade svojho rodinného domu. Uloženie nálezu: u nálezkyne.

Rumunsko, Carol I. (1866-1914), 5-bani, 1900, meď-nikel, ako *Krause/Mishler 1985*, 1541-č. 31.

4. Hrabušice (okr. Spišská Nová Ves), severný svah Zelenej hory, za opevnením v hĺbke 10-20 cm pod úrovňou dnešného terénu v lesnom humuse, prieskum M. Soják a A. Suchý detektorom kovov.

Olovená dvojkotúčová plomba, Uhorsko(?), 15. stor., na jednej strane zobrazené váhy, na druhej strane neurčiteľný motív, viditeľná drobná hviezda, 21 mm, 8,35 g (nie je celá).

5. P o p r a d (okr. Poprad), poloha J u h III - D l h é h o n y, pri cirkevnej škole Msgr. Š. Mnohela, náhodný nález Š. Strapko v r. 1998. Uloženie nálezu: Podtatranské múzeum Poprad (prír.č. 33/2000, evid. č. N-11 674).

Čechy, Mária Terézia (1740-1780), Praha, grešla, 1760, meď, 22,5 mm, 7,5 g. Ako *Novotný a kol. 1994*, 32-č. 9.

6. S p i š s k á T e p l i c a (okr. Poprad)

a) poloha B r e h y, náhodné nálezy A. Suchého počas povrchového prieskumu polykultúrneho sídliska.

Poľsko, Žigmund III. (1587-1632), groš?, čiastočne čitateľná len jedna strana s poľskou orlicou a zachovaným opisom: . . . . POLO. . . , meď, zach. ∅ 21 mm, 0,5 g, zachovaná asi polovica mince.

Uhorsko, František I. (1792-1835), Smolník, polgrajciar, 1812, meď, 20,5 mm, 1,55 g. Povrch ošúchaný, ale čitateľný.

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, grajciar, 1858, meď, 19 mm, 3,1 g. Povrch ošúchaný, ale čitateľný.

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, desaťhalier, 1909, nikel, 19 mm, 2,85 g. Povrch mierne ošúchaný, dobre čitateľný.

Slovenská republika, desaťhalierov, 1942, 16 mm, 1,55 g.

Olovené plomby

1. A: čiastočne zachovaný kolopis: . . . GŐZMALOM. . . . . MŰHLE a v strede nápis: BUDAPEST. . . O. . SEN.

R: obilné klasy usporiadané do trojuholníka, v jeho strede číslica 5; pri ľavom hornom okraji písmeno M.

Olovo, 17-20 mm, 5,85 g.

2. A: slabo viditeľná legenda ako v predošlom prípade.

R: ako v predchádzajúcom prípade, ale v strede číslica 7; pri pravom hornom okraji nečitateľné písmeno.

Olovo, 17,5-19 mm, 7,05 g.

Zachovaný opis spolu s motívom obilných klasov dokladá plombovanie zásielky obilia z budapeštianskych mlynov v období od druhej polovice 19. pravdepodobne do zač. 20. stor.

b) poloha N a p o t ô č o k k o n c o m, náhodný nález M. Sojáka počas povrchového prieskumu.

Uhorsko, František I. (1792-1835), Smolník, polgrajciar, 1812, meď, 20 mm, 1,15 g. Silno poškodená, poprehýbaná, slabo čitateľná minca.

c) poloha J a s k y ň a S u c h á d i e r a (tiež Nízka jaskyňa).

Peňazokazecká dielňa, zameraná na razbu medených postriebrených mincí Mateja Korvína okolo r. 1467 (pozri samostatný príspevok v tomto periodiku).

d) poloha N a d j a s k y ň o u S u c h á d i e r a, nález v hĺbke asi 10 cm pod úrovňou terénu, získaný detektorom kovov pri pinge počas záchranného výskumu v jaskyni.

Poľsko, Žigmund III. (1587-1632), Bydgosz, poltorák, 1624, striebro, 19,5 mm, 0,9 g. Ako Szwagrzyk 1973, 218-č. 2671, Tabl. XXXVI: 2671.

7. S p i š s k ý Š t i a v n i k (okr. Poprad), poloha S e d l i s k á I, náhodný nález M. Sojáka a O. Sojáka st. počas povrchového prieskumu lokality.

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, dvojhalier, 1909, meď, 19 mm, 3,2 g.

8. Š u ň a v a (okr. Poprad), poloha Z a M i c h a l k o m, náhodný nález M. Sojáka a O. Sojáka st. počas zisťovacieho povrchového prieskumu.

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, dvojhalier, 1894, meď, 19 mm, 3,3 g.

9. V y d r n í k (okr. Poprad), poloha P o d H r á d k o m I, náhodné nálezy M. Sojáka a O. Sojáka st. počas povrchového prieskumu lokality.

Rakúsko, Jozef II. (1765-1790), Viedeň, grešla (3/4-grajciara), 1781, meď, 23 mm, 4,7 g. Ako *Novotný 1995*, 56-č. 19.

Nečitateľná minca veľkosti grajciara Františka Jozefa I. (1848-1916)?, razeného v r. 1858-1892, meď, 19 mm, 2,55 g.

Obidve mince sú veľmi poškodené.

Literatúra
Hunka 1997 - J. Hunka: Orientačná príručka európskych mincí 16. -20. storočia. II. časť – mince Poľska (1506-1864). Nitra 1997.
Krause/Mishler 1985 - Ch. Krause/C. Mishler: Standard Catalog of World Coin. Iola, Wisconsin 1985.
Novotný 1995 - V. Novotný: Mince Františka Lotrinského 1745-1765/1766-1780, Jozefa II. 1765-1790, Leopolda II. 1790-1792. Hodonín 1995.
Novotný a kol. 1994 - V. Novotný a kol: Mince Marie Terezie 1740-1780. Hodonín 1994.
Szwagrzyk 1973 - J. A. Szwagrzyk: Pieniądz na ziemiach polskich X-XX w. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973.

NEUFUNDE NUMISMATISCHER DENKMÄLER AUS DER ZIPS (Bezirke Poprad, Levoča, Spišská Nová Ves). Neufunde numismatischer Denkmäler stammen aus Katastern von neun Gemeinden bzw. Städten. Abgesehen von der Feststellung einer Falschmünzerwerkstatt unter Matthias Corvinus in der Höhle Suchá diera in Spišská Teplica handelt es sich in allen Fällen um Zufallsfunde neuzeitlicher Münzen aus dem 16. bis ersten Hälfte des 20. Jh. (15 St.), um Bleiplomben (drei St., davon zwei aus dem 19.-20. Jh. und eine aus dem 15. Jh.) und um ein neuzeitliches Medaillon. Rar ist eine Doppelscheibenplombe aus dem 15. Jh. von Hrabušice-Zelená hora, die mit einem Metallsuchgerät hinter den Wehrmauern der hussitischen Festung gefunden wurde. Auf einer Seite ist das Motiv einer Waage dargestellt, die andere Seite ist schwach lesbar. Es ist nicht auszuschließen, dass der silberne Halbpölker Sigismunds III. vom J. 1624 aus Spišská Teplica (Gebirgskamm über der Höhle Suchá diera) mit Bergbauaktivitäten zusammenhängt (er wurde bei einer nachgewiesenen Pinge gefunden).

POKRAČOVANIE PRIESKUMU CHOTÁRA DOMAŇOVIEC

Marián Soják - Martin Furman

Povrchový prieskum katastra obce Domaňovce pokračoval treťou etapou v systematickom vyhľadávaní archeologických lokalít. Jedna z nich patrí do katastra susednej obce Spišský Hrhov. Získané nálezy sú deponované v Archeologickom ústave SAV - pracovisko Spišská Nová Ves.

1. Domaňovce (okr. Levoča)

a) poloha Močiarky, asi 1,6 km SZ od obce, na miernom SV svahu pod východnými terasami Turniska v nadm. v. 465-475 m, sídlisko, prieskum, pravek (neolit až doba bronzová), 14.-15. stor.

Novozistené stopy osídlenia dokladajú nepočetné nálezy z praveku a z konca stredoveku. Kým obsidiánový úštep z kraja jadra možno datovať do širokého časového obdobia od neolitu po dobu bronzovú (obr. 112: 2), dva keramické fragmenty (obr. 112: 1, 3) prináležia horizontu 14.-15. stor. Nakoľko inventár sa našiel na čerstvo zoranom páse ornice, charakter a intenzitu osídlenia musí osvetliť opakovaný prieskum. Prír. č. 77/2000.

b) poloha Intravilán (č. d. 217), severný okraj obce, asi 70 m južne od neoznačeného potoka na miernom SV svahu, náhodný nález, staršia doba bronzová.

Pri poľnohospodárskych prácach v záhrade rodinného domu našiel D. Furman kamenný štiepaný artefakt. Typologicky ide o radiolaritové mikrojadro so sledovaním stôp techniky "łuszczniowej", príznačnej pre inventáre oravskej skupiny zo staršej doby bronzovej (obr. 112: 4). Nemožno vylúčiť, že exemplár súvisí s lokalitou v polohe Na dlhom (Dlhé), situovanou na protilahlom svahu nad ľavým brehom potoka a jeho sútokom s Lodinou. Prír. č. 78/2000.

c) poloha Lány, asi 1 km severne od obce, východne od cesty Domaňovce - Klčov a nad pravým brehom neoznačeného potoka na miernom južnom svahu, sídlisko, prieskum, doba bronzová(?), neskorá doba rímska-počiatok sťahovania národov, 9. stor.

Na evidovanom sídlisku, rozkladajúcom sa na ploche okolo 2 ha, sa realizoval overovací prieskum. Našli sa nálezy z už známych časových období. Ojedinelé sú stopy osídlenia z predpokladanej doby bronzovej (dva črepy a radiolaritový úštep, obr. 112: 9). Dominantné sú pamiatky severokarpatskej skupiny (obr. 112: 5, 8) a z 9. stor. (obr. 112: 6, 7). Väčšinu keramických fragmentov možno datovať rámcovo do uvedených období, menšia časť je signifikantná charakteristickou výzdobou či kera-

mickým materiálom. Spolu z obidvoch horizontov pochádza keramika (97 ks), mazanica (štyri ks) a železná troska (dva ks). Hlboká orba každoročne ničí polohy predpokladaných zaniknutých objektov a zapríčiňuje čoraz výraznejšiu deštrukciu nálezového inventára. Osídlená plocha sa výrazne črtá tmavším sfarbením ornice, na ktorej sa vyskytujú aj prepálené kamene i hlina, sporadicky tiež zvierací osteologický materiál. Prír. č. 79/2000.

d) poloha V y š n é r o l e, SZ od obce, na východnom svahu, sídlisko, prieskum, neskorá doba rímska-počiatok sťahovania národov(?), 9. stor., 14.-15. stor.

Overovacím prieskumom polohy sa upresnili poznatky o rozlohe osídlenej plochy, ktorá je podstatne väčšia (pribl. 2 ha), ako sa zdalo v r. 1999. Hrubá orba poškodzuje vrchné časti objektov, príp. kultúrnu vrstvu s nálezmi, prepálenými kameňmi a popolom. Našli sa črepy z 9. stor. (osem ks), 14.-15. stor. (dva ks) a kus železnej trosky. Spomedzi slovanských fragmentov, z ktorých niektoré môžu patriť aj severokarpatskej skupine, sa vynímajú tri zlomky s výzdobou vlnovkami. Prír. č. 81/2000.

e) poloha N a d l h o m (Dlhé), nad severným okrajom obce a ľavým brehom potoka, na miernom južnom svahu v nadm. v. 430-465 m, sídlisko, prieskum, mladšia(?)-neskorá doba rímska - počiatok sťahovania národov, 12.-15. stor., novovek.

Intenzívne osídlená poloha polykultúrneho sídliska je rozčlenená na viaceré súkromné parcely s rozdielnym obhospodarovaním. Preto sú možnosti prieskumu obmedzené. Na jednom hrubo zoranom páse ornice sa na dvoch miestach neďaleko od seba poškodili vrchné časti objektov s nálezmi z mladšej(?)-neskorej doby rímskej - počiatkov sťahovania národov. Okrem keramiky (spolu 30 ks), z ktorej časť pochádza z tenkostenných sivých nádob, formovaných na hrnčiarskom kruhu, a iné zo situlových nádob severokarpatskej skupiny (obr. 112: 10), sa našla mazanica (tri ks), torzo zvieracej kosti, železný zlomok, železovina (dva ks) a črepy z 12.-15. stor. (9 ks). Náhodnými nálezmi sú dve novoveké mince, nájdené na západnom okraji sídliska. Ide o poľský poľgroš Žigmunda I. Starého (1506-1548) z r. 1509 a uhorský halier Františka Jozefa I. (1848-1916) s nečitateľným letopočtom (bližšie o minciach v tomto periodiku). Prír. č. 80/2000.

2. S p i š s k ý H r h o v (okr. Levoča), poloha P o v r a z y, asi 1,5 km južne od obce, na miernom SV svahu nad pravým brehom neoznačeného potoka, sídlisko, prieskum, doba rímska, 15. stor., novovek.

Novozistené sídlisko sa rozkladá na ploche s rozlohou asi 1 ha. Vedľa keramických zlomkov (50 ks, obr. 113: 1-7) je výrazný profilovaný praslen, z typologického hľadiska dosiaľ na Spiši osihotený (obr. 113: 8), menej početná je mazanica (tri ks) a železná troska (tri ks). Jediný okrajový črep je z 15. stor., dvojkónický olovený praslen a neúplná šatová spona z bronzu sú stredoveké až novoveké. Časť črepov, zdobených žliabkovitou výzdobou a s tuhovaným leštеným povrchom (obr. 113: 1,3) pochádza z misovitých nádob a nachádza napr. analógie na sídlisku przeworskej kultúry z 2. stor. v Trstenom pri Hornáde (*Jurečko 1983*, 305-306, obr. 48: 3, 52: 5 n.). Prír. č. 82/2000.

L i t e r a t ú r a

Jurečko 1983 - P. Jurečko: Príspevok k riešeniu problematiky osídlenia východného Slovenska v dobe rímskej. Hist. Carpatica 14, 1983, 277-384

FORTSETZUNG DER GELÄNDEERKUNDUNG IN DER GEMARKUNG VON DOMAŇOVCE (Bez. Levoča). Bei der dritten Etappe der systematischen Geländeerkundung des Gemeindekatasters von Domaňovce richtete sich die Aufmerksamkeit auf den NW-Teil seiner Gemarkung. Es konnten zwei neue Fundstellen entdeckt werden - aus der Urzeit, aus dem 14.-15. Jh. (Lage Močiarky) und aus der älteren römischen Zeit (Lage Povrazy), von ihnen liegt die zweite erwähnte Fundstelle (Przeworsk-Kultur) im benachbarten Kataster von Spišský Hrhov. Aus einer weiteren Lage (Intravillan - Haus Nr. 217) stammt der Zufallsfund eines Radiolarit-Mikrokerns mit erkennbaren Spuren der „Splitterungstechnik" aus der älteren Bronzezeit. Eine beglaubigende Erkundung erfolgte in den evidierten Lagen Lány, Vyšné role und Na dlhom. In der letztgenannten Lage wurden außer Anderem zwei Zufallsfunde von Münzen geborgen - ein polnischer Halbgroschen Sigismunds I. des Älteren aus dem J. 1509 und ein ungarischer Heller Franz Josefs I. mit unleserlich Jahreszahl.

UKONČENIE VÝSKUMU V JASKYNI SUCHÁ DIERA

Marián Soják - Anton Suchý

Jaskyňa Suchá diera (tiež Nízka jaskyňa) leží asi 4 km JZ od obce, vo svahu nad ľavým brehom potoka Potôčky. Je V-Z smeru, vrstevnato-riečneho typu a vytvorená v guttensteinských vápencoch s vložkami dolomitov triasového veku. Má dĺžku 19,2 m, pred systematickým záchranným výskumom mala max. výšku 1,2 m a šírku 2,6 m. Vstupný portál je trojuholníkovitý. Nelegálne výkopy, zamerané na získanie paleontologického materiálu, a zistenie prípadného pokračovania jaskynných priestorov si vynútili realizovať v r. 1997 rozsahom neveľký archeologický výskum (*Harničár/Soják 1999*). Pokračovanie poškodzovania jaskynných sedimentov boli dôvodom realizácie komplexného záchranného výskumu v r. 2000 (*Soják 2000a*, 25-27). Napriek evidentným zásahom do hlinitých nánosov (možno už v minulom storočí) sa na niektorých miestach jaskyne podarilo zistiť stratigrafické rozčlenenie vrstiev: Vrstva A (0-15 cm) - lesný humus, vrstva A/B (15-50 cm) - humus/tenká sivá hlina so stredovekými nálezmi, vrstva C (50-100 cm) - kamenistá žltka s výhradne paleontologickým materiálom a kamennou štiepanou industriou.

Najstaršie osídlenie reprezentujú zriedkavé štiepané artefakty (päť ks) z mladého až neskorého paleolitu, zhotovené z limnokvarcitu (tri ks) a radiolaritu (dva ks). Zastúpené sú dve čepele (jedna retušovaná, obr. 115: 2, 5), dva úštepy (jeden s retušou, obr. 115: 1, 4) a osihotené rydlo (obr. 115: 3). Spočívali vo vrstve C spolu so zvieracími kosťami (t. č. analyzuje F. Pomorský) a s ojedinelými uhlíkmi z ohnísk. Nasledujúce osídlenie siaha až do konca stredoveku (15. stor.) a má súvis s činnosťou peňazokazeckej dielne. Spolu ide o 29 ks medených falošných mincí Mateja Korvína (1458-1490), štyri strieborné originály, päť kotúčikov (polotovarov), 50 ks medených strihaných plechov rozličných foriem, dva olovené zliatky, jeden strieborný(?) a osem ks železných zlomkov. Sprievodný keramický materiál je nevýrazný a nepočetný (12 ks). Zo zachovaných črepov možno typologicky rozlíšiť hrncovité formy (obr. 115: 7, 8) a jeden zlomok pokrievky (obr. 115: 12). Originály predstavujú denáre, podľa katalógu *L. Huszára* (*1979*) typy č. 699, 704 a dva exempláre č. 714, z r. 1458-1460, 1462 a 1467. Najmladšia razba datuje činnosť peňazokazcov v jaskyni do r. 1467, resp. tesne po tomto roku. Pred komplexnou analýzou numizmatických pamiatok sa nemožno s istotou vyjadriť, ktoré typy mincí sa falšovali. Zdá sa, že nimi boli tak denáre (vo väčšej miere), ako aj oboly. Ústredným motívom je dvojramenný kríž, na opačnej strane je spleť nejasných križujúcich sa čiar (pokus o vyjadrenie uhorského erbu?). Až na skomolené skratky mincovne medzi ramenami kríža kolopis chýba úplne. Na niektorých kusoch sú zreteľné nepatrné stopy postriebrenia povrchu. Vo všetkých prípadoch ide o nepodarky, ktoré neboli zaradené do obehu, ale dôsledne ukryté v zadnej polovici jaskyne. Metalografický rozbor artefaktov možno ukáže, či sa využívali miestne alebo vzdialenejšie surovinové zdroje. Prvá z alternatív je veľmi pravdepodobná. Túto hypotézu môžu podporiť analýzy vzoriek z dosiaľ neskúmaných píng v širokom okolí jaskyne. Pri jednej z nich, lokalizovanej na hrebeni nad jaskyňou, sa vedľa skromných dokladov stredovekého-novovekého osídlenia (zlomky železných predmetov) našiel detektorom kovov strieborný poltorák Žigmunda III. z r. 1624 (mincovňa Bydgoszcz).

Po analogických, avšak menej výrazných nálezoch z Chvalovskej jaskyne (okr. Revúca), ide o druhý priamy doklad falšovania peňazí Mateja Korvína zo Slovenska (*Bárta 1956*) ako odraz destabilizácie pomerov krajiny (*Slivka 1992* - tu ďalšia lit.) zrejme dobre organizovanými skupinami bratríkov počas ich vyčíňania na Spiši.

Literatúra

Bárta 1956 - J. Bárta: Praveké pohrebište a stredoveká peňazokazecká dielňa vo Chvalovskej jaskyni. Arch. Rozhledy 8, 1956, 351-352, 361-365.

Harničár/Soják 1999 - A. Harničár/M. Soják: Paleontologické a sídliskové nálezy z jaskyne Suchá diera. AVANS 1997, 1999, 51-52.

Huszár 1979 - L. Huszár: Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute. Budapest 1979.

Slivka 1992 - M. Slivka: Falšovanie mincí na slovenských hradoch. Slov. Num. 12, 1992, 53-66.

Soják 2000a - M. Soják: Prekvapivé archeologické objavy. Sprav. SSS 4, 2000, 25-27.

ABSCHLIESSENDE GRABUNG IN DER HÖHLE SUCHÁ DIERA (Bez. Poprad). Die fortschreitende Beschädigung der Höhle von Amateuren erzwang sich die Realisierung einer komplexen Rettungsgrabung, die an die nicht große Ausgrabung im J. 1997 anknüpfte. Außer ausgeprägtem paläontologischem Material (vorwiegend eines Höhlenbären) und bescheidenen Belegen über jung- und spätpaläolithische Besiedlung (fünf St. Silexspaltindustrie) wurde das Vorhandensein einer Falschmünzerwerkstatt unter Matthias Corvinus (1458-1490) nachgewiesen. Die Belege bilden Funde von 29 St. Kupferfalsifikaten (Denare und Obolen), vier St. Originale von Denaren, fünf St. Schrötlinge (Halbfabrikate), 50 St. kupferne geschnittene Bleche von verschiedener Form, zwei Bleigusstücke, ein silbernes(?) Gussstück und acht St. Eisenbruchstücke. Die gewonnene Keramik (12 St.) ist unausgeprägt. Nach dem jüngsten Original eines Denars aus dem J. 1467 kann die Falschmünzertätigkeit, die offenbar von örtlichen Hussiten realisiert wurde, in dieses Jahr datiert werden, bzw. unmittelbar danach. Sämtliche gewonnenen Exemplare stellen missratene Stücke dar, die in der hinteren Hälfte der Höhle versteckt wurden. Die untersuchten Feuerstellenreste können in beide festgestellte Horizonte datiert werden. Belegt wurden im Umkreis der Höhle Pinge und auf dem Kamm über der Höhle Nachweise über mittelalterliche-neuzeitliche Besiedlung mit bescheidenem Eiseninventar und einem silbernen Halbpö1ker Sigismunds III. aus dem J. 1624.

NÁLEZY Z PRIEPASTI NA VEĽKÝCH LÚKACH PRI KRÁSNEJ VSI

Miroslav Sova - Danica Staššíková-Štukovská

Krásna Ves (okr. Bánovce nad Bebravou), poloha Rumpálový závrt na Veľkých lúkach, pravek všeobecne. Uloženie nálezu: u nálezcu.

Skupina jaskyniarov z oblastnej skupiny Trenčianske Teplice, ktorá sleduje jaskyne hlavne na Podhorí, čiže hornom toku Bebravy, zamerala svoju pozornosť na otváranie Rumpálového závrtu na Veľkých Lúkach v katastri Krásnej Vsi. Poloha má priepastový charakter a nejaví sa vhodná na osídlenie (obr. 107: 1). Bolo prekvapujúce, že na druhom až treťom metri hĺbky komína sa vyskytli nevýrazné postmedieválne črepy a v hĺbke okolo 6 m od ústia komína sa našlo čepeľové škrabadlo(?) čokoládovej farby s retušou a bulbusom (dĺ. 43 mm, najväčšia š. 26 mm, najväčšia hr. 8,5mm; obr. 107: 2). Škrabadlo možno považovať azda za praveký nález všeobecne, i keď takéto nálezy sú najtypickejšie pre mladšiu dobu kamennú, ale poznáme ich v priebehu celého praveku a vyskytujú sa tiež vo výbave včasnostredovekých hrobov. Pretože v okolí nálezu čepeľového škrabadla nie sú ďalšie ľudskou rukou vyrobené predmety, nie je možné presnejšie kultúrne zaradenie.

Vďaka záujmu a spolupráci jaskyniarov s archeológmi je zabezpečené, že prípadné ďalšie nálezy z tejto polohy, ktoré by pomohli bližšiemu kultúrnemu zaradeniu nálezu, budú vysledované.

ARCHÄOLOGISCHE FUNDE AUS DER SCHLUCHT AUF VEĽKÉ LÚKY BEI KRÁSNA VES (Bez. Bánovce nad Bebravou). Der Fund eines Klingenkratzers aus schokoladenfarbenem Gestein, etwa Hornstein, stammt aus dem Vertiefen der Schlucht in der Lage Rumpálový závrt in der Lage Veľké Lúky bei Krásna Ves. Er wurde von einer Gruppe von Höhlenforschern entdeckt. Andere Funde archäologischen Charakters wurden nicht festgestellt, den Fund hält man mit einer gewissen Wahrscheinlichkeit für urzeitlich.

ŠTRNÁSTA SEZÓNA VÝSKUMU V BOROVCIACH

Danica Staššíková-Štukovská

Borovce (okr. Piešťany), poloha Rakovická ulička, systematický záchranný výskum, ťažisko pohrebisko, včasný stredovek. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra, po spracovaní Balneologické múzeum, Piešťany.

Južný okraj intravilánu obce, sprašová terasa nivy Dudváhu, ktorú vytvára východný okraj Trnavskej sprašovej pahorkatiny, 160 m n. m. Súkromný pozemok určený na rekultiváciu. Výskum

v júli a auguste pokračoval v zisťovaní južného okraja pohrebiska v nadväznosti na nové zistenia v minulom roku a zemné práce bezprostredne ohrozujúce nepreskúmané časti. V mieste, kde sme už hroby nepredpokladali, sme preskúmali kostrové hroby 426-434 s jednoduchými hrobovými jamami bez výklenkov a prekvapujuco bohatými nálezmi predovšetkým z 10. stor. Niektoré hroby sa nachádzali v skupinách, iné v niekoľkometrových odstupoch. Preskúmaná časť zachádza asi 12 m južnejšie v porovnaní s potvrdeným okrajom hrobov staršej časti pohrebiska. Preskúmali sme tiež tri sídliskové objekty zo staršej doby kamennej (sídliskové jamy, žľab) a tri časti zatiaľ bližšie nešpecifikovaných základových rýh nadzemných objektov, zistených za okrajom pochovávania už i v minulých rokoch. Do akej miery budú rešpektovať mladšie hroby pohrebiska tieto objekty, môže ukázať až ďalší výskum.

Za významný poznatok tejto sezóny považujeme zistenie hrobov, upresňujúcich priebeh časti južného okraja pohrebiska. Na záchranný výskum časti východného okraja pohrebiska na pozemku, ktorý sa rekultivuje, sme zatiaľ nedosiahli dohodu, ale devastujúcu činnosť sa podarilo obmedziť. V budúcom roku sa predpokladá pokračovanie výskumu v nadväznosti na plánované zemné práce a dosiahnuté dohody.

VIERZEHNTE GRABUNGSSAISON IN BOROVCE (Bez. Piešťany). Fortgesetzt wurde die Grabung mit einer systematischen Beendigung der Untersuchung des südlichen Gräberfeld-abschnittes auf dem Teil eines Privatgrundstückes, der zur Rekultivierung bestimmt war. Insgesamt wurden neun einfache Körpergräber mit reichen Funden vorwiegend aus dem 10. Jh. untersucht. Die Gräber bildeten Gruppen oder Lagen in Abständen von mehreren Metern voneinander. Ferner untersuchte man drei Objekte der Kultur mit Linearkeramik und drei Fundamentrinnen von vorderhand unbekannten mittelalterlichen Siedlungsobjekten, die bisher von Gräbern des älteren Gräberfeldteiles respektiert worden sind. Für das bedeutendste Ergebnis der Grabungssaison hält man die Feststellung, dass der Südrand des frühmittelalterlichen Gräberfeldes nicht regelmäßig war.

ZÁCHRANNÉ AKCIE V DUBOVANOCH

Danica Staššíková-Štukovská

Dubovany (okr. Piešťany), intravilán a extravilán obce, pahorok Trnavskej sprašovej pahorkatiny, záchranný výskum, prieskum, sídlisko, pohrebisko(?), pravek(?), stredovek-novovek. Uloženie nálezov: Balneologické múzeum, Piešťany.

V rámci dobrovoľnej záchrannej činnosti a za podpory sponzorov alebo dobrovoľných spolupracovníkov, ktorú zastrešuje Obecný úrad v Dubovanoch, boli v intraviláne a extraviláne obce zrealizované nasledovné záchranné a prieskumné akcie.

a) poloha Zadné pole, extravilán. Pahorok Trnavskej sprašovej pahorkatiny v blízkosti kóty označujúcej najvyšší bod chotára Dubovian, dnes poľnohospodárska pôda. Nález zvyškov orbou poškodenej kostry muža (bližšie príspevok Šefčákovej/Thurza v tejto ročenke). Vzdialenosť polohy k vodným zdrojom: potok Chtelnička na juhu asi 1 km a asi 1-1,5 km SZ poloha zvaná Studienky so zaniknutým majerom.

Nález ohlásil pán P. Talajka 15. februára 2000. Pri obhliadke polohy sa na povrchu oráčiny porastenej ozimným jačmeňom nezistili žiadne nálezy, okrem zvyškov kostry, rozťahanej v dĺžke asi 5-7 m a šírke asi 1-2 m. Kostra podľa situovania kostí bola evidentne vyoraná zabratím pluhu do väčšej hĺbky. Dá sa súhlasiť s nálezcom, že túto situáciu mohlo spôsobiť použitie veľkých oradiel, ktoré sú údajne nové a väčšie, ako sa používali do r. 2000. Podľa antropologického určenia ide o kostru jedného človeka a podľa dekompozície kostí o viac ako 1000 rokov starú. Bližšie kultúrne určenie nie je možné, pretože absentujú ďalšie archeologické nálezy. Nie je vylúčené, že hrob je súčasťou dosiaľ neznámeho pohrebiska.

b) poloha Intravilán, pozemky p. Broša a Martinoviča, záchranný výskum vyvolaný hĺbením odpadových šácht. Sídliskové nálezy kultúry železiovskej, kultúry lužickej HB, z doby rímskej, a asi 16.-17. stor. Uloženie nálezov: Balneologické múzeum, Piešťany.

V súčasnosti zastavaný intravilán, sprašová terasa nivy Dudváhu, ktorú vytvára východný okraj Trnavskej sprašovej pahorkatiny.

Preskúmaná časť sa nachádza v mieste mierneho severného spádu pahorka smerom k potoku. Záchranný výskum bol realizovaný v troch etapách v júni, júli a auguste v nadväznosti na zemné práce. Bola preskúmaná časť žľabu, obsahujúca výrazné nálezy keramiky kultúry želiezovskej, tri sídliskové objekty kultúry lužickej (HB), kolové jamky kultúry rímsko-barbarskej z 2.-3. stor., časť pivnice a chodby v spraši zo 16.-17. stor. a tri ďalšie zvyšky po domoch zo 16.-18. stor. Poloha sa nachádza severne od pozemku p. Pápeža, kde bola preskúmaná časť včasnostredovekého pohrebiska s výklenkovými hrobmi a asi 50 m od posledného zisteného hrobu tohto pohrebiska. Dá sa predpokladať, že včasnostredoveké pohrebisko sem nesiahalo a nenašli sme ani nálezy včasnostredoveké. Výskum sponzorovala firma Stetson.

c) poloha P r i c i n t o r í n e, domy 12-217, ryha pre optický kábel. Pahorok Trnavskej sprašovej pahorkatiny, dnes zastavaný rodinnými domami. Výkop ryhy bol realizovaný v mäkkej časti medzi miestnou asfaltovou komunikáciou a domami, hĺ. 90-100 cm, š. do 50 cm. Steny a dno výkopu sme začistili a zistené archeologické nálezy zdokumentovali kresbovo aj fotograficky. Takto sme zistili 25 objektov, z ktorých päť neobsahovalo žiadne výrazné nálezy, preto ich možno len podľa štruktúry zásypu s rezervou považovať za praveké, 12 objektov bolo vrcholnostredovekých až novovekých, štyri objekty patria do obdobia HB, jeden objekt do neolitu, tri objekty do doby bronzovej. Objekty sa nachádzali na rôznych miestach tohto pahorka, stredo- až novoveké na svahu smerom k potoku, praveké na najvyšších častiach pahorka. Prieskumom sme získali pomerne presnú predstavu o tejto dosiaľ z archeologického hľadiska neznámej časti intravilánu Dubovian, ktorá pôvodne bola výrazným pahorkom na severnom brehu miestneho potoka.

RETTUNGSAKTIONEN IN DUBOVANY (Bez. Piešťany). Im Rahmen einer freiwilligen Rettungsaktion realisierte man im Intra- und Extravillan der Gemeinde folgende Rettungs- und Erkundungsaktionen: a) Lage Zadné pole – Extravillan: der Fund von Resten eines durch Pflügen beschädigten beigabenlosen Skeletes eines Mannes schließt nicht die Existenz eines bisher unbekannten Gräberfeldes aus; b) Lage Intravillan, Grundstücke der Herren Broš und Martinovič: Siedlungsfunde der Želiezovce-Kultur (Teil einer Rinne), der Lausitzer Kultur HB (Grubenhaus, Vorratsgruben), aus der römischen Zeit (Pfostengruben), und etwa aus dem 16.-17. Jh. (Teil eines Kellers und verschiedene Gruben und Fundamentrinnen); c) Lage Intravillan im Teil beim Friedhof, Häuser 12-217, Rinne für einen Lichtkabel: die Rinnen störten 25 Objekte, von denen fünf keine ausgeprägten Funde enthielten, daher kann man sie nur nach der Struktur der Verfüllung mit Vorbehalt für urzeitliche betrachten, 12 Objekte waren ho chmittelalterlich bis neuzeitlich, vier Objekte gehören in den Zeitabschnitt HB, ein Objekt ist allgemein neolithisch und drei Objekte sind allgemein bronzezeitlich.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA OPEVNENOM SÍDLISKU VO VESELOM

Danica S t a š š í k o v á - Š t u k o v s k á

V e s e l é (okr. Piešťany), intravilán, poloha H r a d i s k o - P o d z á m s k e, záchranný výskum, tažisko sídlisko, staršia doba bronzová, kultúra maďarovská. Uloženie nálezov: Balneologické múzeum, Piešťany.

Známa lokalita v polohe Hradisko je dnes súčasťou pozemku v súkromnom vlastníctve. V súčasnosti asi stred intravilánu obce, sprašová terasa nivy Dudváhu, ktorú vytvára východný okraj Trnavskej sprašovej pahorkatiny, 160 m n. m. Záchranný výskum, vyvolaný úpravami okolo stavby rodinného domu, sa realizoval v severnej, vyvýšenej časti lokality, ktorá je čiastočne zastavaná alebo husto zarastená náletmi divo rastúcich kríkov a stromov, nachádzajúcimi sa na okraji vyexploatovaného hliniska. Stena tejto časti lokality je nepevná a už niekoľko rokov sa zosúva. V zosunutých častiach vidno na profile zásypy objektov, v jednom prípade môže ísť o zásyp hrobu, čo by naznačovali i pozostatky ľudskej kostry, ktorá sa našla pod týmto zásypom (bližšie príspevok Šefčákovej/Thurza v tejto ročenke). Podľa porovnania s plánom doc. Točíka sa za posledných 20-30 rokov posunula ste-

na hliniska o asi 2-3 m dovnútra lokality, teda tento azda hrob nebol odbornej verejnosti známy. Výskum okrem zdokumentovania situácie a určenia ľudských kostí nebol zatiaľ možný. V ryhe na plot, ktorá prebiehala nad touto časťou, sme zistili výrazné objekty kultúry maďarovskej, ale tiež dva objekty z 11.-13. stor. Preskúmať objekty a hrob(?) v stene hliniska sa nám nepodarilo, ale dohodli sme realizáciu opatrení, ktoré zamedzia ďalší zosuv stien hliniska.

RETTUNGSGRABUNG AUF DER BEFESTIGTEN SIEDLUNG IN VESELÉ (Bez. Piešťany). Nordteil der bekannten Fundstelle, Rinne für einen Zaun (Tiefe 60 cm). Objekte der Maďarovce-Kultur, zwei Objekte aus dem 11.-13. Jh. Dokumentiert wurde in der Nordwand der Lehmgrube das Profil etwa eines Grabes, im verstürzten Erdreich unter dem Profil erfasste man Reste eines menschlichen Skelettes und von Tierknochen. Die Kulturzugehörigkeit des Grabes ist unklar, eine Grabung konnte wegen der Unzugänglichkeit nicht realisiert werden.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V NITRE NA KMEŤKOVEJ ULICI

Danica Staššíková-Štukovská

Nitra (okr. Nitra), poloha Kmeťkova ul. 3, vo dvore Metrologického ústavu, záchranný výskum, sídlisko, kultúra lengyelská, kultúra karpatská mohylová, keltsko-dácka, včasný stredovek, hroby staršia doba bronzová(?). Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Záchranný výskum bol vyvolaný prístavbou budovy Metrologického ústavu. Skúmaná plocha sa nachádzala v tesnom susedstve dávnejšie známej polohy skúmanej v súvislosti so stavbou Mototechny (*Bátora 1993*). Plocha výskumu bola čiastočne pokrytá betónom, ktorý nebolo potrebné pre účely stavby odstraňovať. Výskumom sme sledovali základové ryhy (označené ako A-E, G-H) a výkopy súvisiace so stavbou do hĺbky 90-120 cm, v jednom prípade do 220 cm a na jednom mieste v mäkkej časti bola spravená sonda s rozmermi 4,1x2,5 m, skúmaná do úrovne 2,25-3,0 m (sonda F). Sondu ani ryhy nebolo možné rozširovať, preto sa časť objektov preskúmala len čiastočne. Zistili sme 14 sídliskových objektov a dva rozrušené hroby (bližšie príspevok Šefčákovej/Thurza v tejto ročenke). Kultúre včasnostredovekej patrili pozostatky kamenných krbov a zvyšky ohnísk (tri objekty), kultúre keltsko-dáckej objekty silne poškodené včasnostredovekým osídlením (dva objekty), kultúre karpatskej mohylovej zvyšky ohnísk, kolových jám a sídliskových jám (celkovo osem objektov). Okrem týchto nálezov sme vo vrstvách nad dnom sondy zisťovali nálezy črepov a drobných predmetov kultúry lengyelskej, pochádzajúcich z minimálne jedného rozrušeného objektu tejto kultúry. Podľa doterajších poznatkov by boli nálezy z Kmeťkovej ul. prvými z pravého brehu rieky Nitry (*Pavúk 1993*, 19). Preskúmali sme tiež zvyšky dvoch kostrových ľudských hrobov bez výraznejších nálezov, ktoré boli narušené sídliskovými objektami kultúry karpatskej mohylovej. Nakoľko sonda je v bezprostrednej blízkosti dávnejšie zisteného pohrebiska kultúry maďarovskej, nie je vylúčené, že hroby mohli patriť k tomuto pohrebisku.

Výskum potvrdil dosiaľ získané poznatky o tejto časti Nitry (*Bátora 1993*, 35; *Hečková 1993*, 64). Za najvýraznejší prínos možno považovať nálezy zvyškov pecí kultúry karpatskej mohylovej s dokladmi azda výrobnej činnosti.

Literatúra

Bátora 1993 - J. Bátora: Osídlenie Nitry v staršej a strednej dobe bronzovej. In: Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta. Nitra 1993, 26-42.

Hečková 1993 - J. Hečková: Prvé historické etniká na území Nitry. In: Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta. Nitra 1993, 64-73.

Pavúk 1993 - J. Pavúk: osídlenie Nitry v mladšej a neskorej dobe kamennej. In: Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta. Nitra 1993, 15-25.

RETTUNGSGRABUNG IN NITRA-KMEŤKOVA ULICA (Bez. Nitra). Während einer Rettungsgrabung verzeichnete oder untersuchte man ganz oder nur teilweise drei Siedlungsobjekte aus dem Mittelalter, zwei Siedlungsobjekte der kelto-dakischen Kultur, acht Objekte der karpatischen

Hügelgräberkultur, von denen am ausgeprägsten Reste von Öfen, Siedlungsgruben mit ausgeprägten Keramikfunden und mit Belegen von metallurgischer Tätigkeit sind. In den Schichten befanden sich Funde aus gestörten Objekten der Lengyel-Kultur. Untersucht wurden ebenfalls zwei Reste etwa gestörter Gräber der Maďarovce-Kultur(?). Die Grabung bestätigte und ergänzte die bisher gewonnenen Erkenntnisse über diesen Teil Nitras, und einen neuen Beitrag bilden etwa Ofenreste der karpatischen Hügelgräberkultur.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V NITRE NA ŠTEFÁNIKOVEJ ULICI

Danica Staššíková-Štukovská

Nitra (okr. Nitra), poloha Štefánikova ul. 10, záchranný výskum, stredoveké a postmedieválne sídliskové nálezy. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Záchranný archeologický výskum vyvolaný realizáciou prístavby budovy Slovenskej sporiteľne, realizovaný v mesiacoch máj a jún 2000. Priestor určený na zastavanie v rámci rekonštrukcie bol skúmaný jednou sondou, ktorej rozmery boli prispôsobované požiadavkám statika. Inými slovami, nebolo možné skúmať celý priestor, určený na zastavanie, a sondu bolo možné preskúmať na úroveň podložia z týchto dôvodov iba v jej strede. Rozmery sondy boli asi 4x4 m, po zúžení asi 2,5x2 m, hĺbka podložia, resp. spodnej vody 365 cm, rozmery plochy, ktorá bude zastavaná, boli 6x7,1 m s hĺbkou plánovaných oporných pilierov na úroveň podložia. Plocha polohy pred výskumom bola pokrytá betónom, ktorý bol odstránený investorom stavby.

Preskúmali sme jeden objekt z druhej polovice 12. stor., jednu chladiacu jamu alebo studňu bez spevnených stien a okrajov s nálezmi z 15. stor.(?), spálené vrstvy z viacerých sídliskových objektov z 15.-16. i 17.-19. stor., v profile sondy sme dokumentovali zásypy objektov a nálezy črepov azda z 11. stor. Vo vrstvách sme našli nálezy z neolitu a včasného stredoveku ako i jeden ľudský článok - azda z rozrušeného hrobu (bližšie príspevok Šefčákovej/Thurza v tejto ročenke). Zaujímavým nálezom je zrekonštruovaná celá zásobnicová nádoba s lištou z druhej polovice 12. stor., pochádzajúca z dna objektu 16, a drumbla (hudobný nástroj), ktorá sa našla v spálenej vrstve zo 16.-17. stor.

RETTUNGSGRABUNG IN NITRA-ŠTEFÁNIKOVA ULICA (Bez. Nitra). Während einer archäologischen Rettungsgrabung untersuchten die Autoren ein Objekt aus der zweiten Hälfte des 12. Jh., eine Kühlgrube oder einen Brunnen ohne befestigte Wände und Ränder aus dem 15. Jh.(?), festgestellt wurden drei Objekte aus dem 11. Jh., verbrannte Schichten aus mehreren Siedlungsobjekten des 15.-16. Jh. wie auch aus dem 17.-19. Jh. Unterschieden und evidiert wurden insgesamt 17 Siedlungsobjekte. Die Schichten ergaben Funde aus dem Neolithikum und Frühmittelalter wie auch einen menschlichen Knochenteil etwa aus einem gestörten Grab. Interessant ist der Fund eines rekonstruierten ganzen Vorratsgefäßes mit einer Leiste aus der zweiten Hälfte des 12. Jh., das von der Sohle des Objektes 16 stammt, und ein Musikinstrument, das in einer Brandschicht aus dem 16.-17. Jh. zum Vorschein kam.

NOVÉ NÁLEZY V ÚĽANOCH NAD ŽITAVOU

Michal Steiner - Pavol Steiner

Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), polohy Dolné Rakytiny a Cintorínska ul., záchranný výskum, polykultúrne sídlisko, neolit, doba laténska, stredovek, včasná doba slovanská, doba rímska. Uloženie nálezov: Vlastivedné múzeum, Nové Zámky.

a) poloha Dolné Rakytiny

Na pieskovej dune vedľa areálu PD, asi 50 m od hlavnej cesty do Šurian, bolo ťažbou piesku porušené polykultúrne sídlisko s nálezmi z neolitu, doby laténskej a stredoveku.

Opis nálezov

Neolitické nálezy predstavujú zväčša atypické črepy s pretláčaným okrajom (obr. 116: 13, 15) a polguľovitými plastickými výčnelkami (obr. 117: 13), jedno zobákovité ucho (obr. 116: 12), jedno menšie závesné uško (obr. 116: 11), tri ploché kamenné sekerky (obr. 116: 2-4), niekoľko zlomkov štiepanej industrie (čepelí; obr. 116: 1), ako aj množstvo úštepov. Keďže medzi týmito nálezmi chýba výraznejší podklad pre presné datovanie, len zobákovité ucho ich radí rámcovo do lengyelskej kultúry a prítomnosť pretláčaných okrajov nasvedčuje tomu, že ide o materiál zo staršieho úseku tejto kultúry, pravdepodobne z fázy II.

Počas ťažby piesku ťažkými mechanizmami v r. 1995 sa v severnej stene jamy črtal zahĺbený objekt. Keďže nad ním už bola nasypaná vyťažená hlina asi do výšky 3 m, nebolo možné tento objekt preskúmať štandardným spôsobom, t. j. plošným odkryvom (záchranu nálezov vykonali J. Kalina a P. Steiner, v tom čase poslucháči II. roč. archeológie na UKF v Nitre). Jedinou možnosťou, ako čo najrýchlejšie vybrať obsah objektu a zachrániť nálezy, bolo odkrývanie po vertikálnych vrstvách tak, ako sa rysovali v profile jamy. Treba zdôrazniť, že v tom čase stále prebiehala ťažba piesku bagrom, takže záchrana nálezov závisela aj od rýchlosti prieskumu. Odkryv bol dokumentovaný zakreslením profilov v rôznej hĺbke od okraja jamy (profily 1-4, obr. 118). Záver objektu však už nemohol byť preskúmaný, pretože množstvo vyťaženej hliny nad objektom sústavne zasýpalo pracovnú plochu a znemožňovalo ďalšiu prácu. Pôdorys objektu bol následne zrekonštruovaný na základe zakreslených profilov z rôznych úrovní.

Objekt sa nachádzal približne na temene duny, v jej najvyššej časti, asi 20-30 cm pod povrchom (presnejšie určenie hĺbky nie je možné vzhľadom na množstvo hliny nad objektom). Podľa nálezov z neho ide o zvyšok typickej laténskej pravouhlej chaty s kolovou konštrukciou, presnejšie jej roh. Na pravom okraji profilu 3 (a snáď aj 4) je zachytená kolová jama. Výplň objektu tvorila prevažne hnedá humusová hlina, miestami sa vyskytli vrstvy bledšej hliny, premiešanej s pieskom, najmä po okrajoch objektu a v kolovej jame. Výnimočne sa vyskytli aj malé hrudky tehlovočervenej, silne prepálenej hliny.

Opis nálezov

Nálezy z objektu tvoril prevažne črepový materiál z doby laténskej. Väčšinu tvorili atypické črepy, našli sa však aj okraje nádob. Pomerne dobre bol zachovaný črep z okraja a výdute misy, bledohnedej farby, poškodený ohňom (obr. 116: 19), ďalej hnedý hladený okrajový črep s výraznou profiláciou (obr. 116: 7), viacero zlomkov situlovitých nádob zo sivej, silne tuhovanej hliny s hrebeňovaným telom (obr. 116: 16, 20) a niekoľko nevýrazných črepov z dien. Okrem toho sa v objekte našli aj dva hlinené predmety kruhovitého tvaru s otvorom uprostred. Prvý bol z črepu obrúseného do kruhu v strede s vyvŕtaným otvorom (obr. 116: 9). Črep, pravdepodobne laténsky, bol vyhotovený z kvalitnej jemnej hliny s hladeným povrchom a rytou výzdobou. Podobné prevŕtané črepy, obrúsené do kruhu, sú pomerne časté na laténskych sídliskách, ale aj na lokalitách z iných období (napr. z doby bronzovej). Je pravdepodobné, že sa používali ako prasleny. Druhý predmet kruhového tvaru bol vymodelovaný z hliny, podstatne hrubší a s väčším otvorom, nájdený na úrovni profilu 3 na podlahe chaty (obr. 116: 10). Aj v tomto prípade ide zrejme o praslen.

Na základe podobnosti s najnovšie publikovanými nálezmi z Bajču-Vlkanova (*Březinová 1999*) sú tieto nálezy datované na prelom LTB/LTC.

Na lokalite sa pri zberoch uskutočnených autormi príspevku našlo ešte niekoľko predmetov z doby laténskej. Výrazne profilovaný okraj nádoby z tuhovanej hliny je totožný s nálezmi situl s hrebeňovaným telom zo zachráneného objektu, navyše má na hrdle prevŕtaný otvor na prevlečenie povrazu pri oprave poškodených nádob, čo je prvok typický pre laténsku keramiku (obr. 116: 6). Do doby laténskej možno datovať aj zlomok brúsika z jemného pieskovca (obr. 116: 11). Podobné brúsiky sú známe napr. z oppida v Manchingu (*Jacobi 1974*, Taf. 83, 84), nedá sa však vylúčiť ani ich stredoveký charakter.

V blízkosti laténskeho objektu sa v ornici našli dva hladené črepy sivočiernej farby, z ktorých sa dal zrekonštruovať zlomok dáckej misy, pravdepodobne na nôžke (obr. 116: 18). Na jednom z týchto črepov sa tiež vyskytol vyvŕtaný otvor. Tvarovo táto misa zodpovedá nálezu zo Zemplína (*Benadik 1965*, obr. 14). K dáckej keramike patrí ešte niekoľko črepov, zdobených niekoľkonásobným pretláčaným plastickým výčnelkom a pretláčanými plastickými lištami (obr. 116: 5, 14, 17).

Ako už bolo uvedené, lokalita sa nachádza v susedstve areálu PD. Pri jeho stavbe sa v r. 1959 uskutočnil záchranný výskum únětického pohrebiska aj laténskeho pohrebiska a sídliska. Laténske nálezy síce kompletne publikované neboli, avšak inventár hrobu 5 uvádza B. Benadik vo svojom článku o grafitovej keramike (*Benadik 1961*, 205, obr. 11) a v jeho rámci aj malú grafitovú situlu, podobnú nálezom zo zachráneného sídliskového objektu. Tento hrobový celok autor datuje do stredného laténu, čo je záver totožný s datovaním nových sídliskových nálezov. Niektoré dácke nálezy z Úlan nad Žitavou zverejnila *K. Kuzmová* (*1980*, obr. 10: 6, 7). Sú to hrubé hrncovité nádoby s plastickou výzdobou, ktorá zodpovedá nálezom, uvádzaným v tomto príspevku.

Keltské a keltsko-dácke osídlenie v dobe laténskej na dunách na ľavom brehu Cítenky (jej pôvodné rameno je od lokality vzdialené asi 100 m) dostáva týmito najnovšími nálezmi charakter širšieho sídelného areálu, sústredeného pozdĺž rieky. Ďalšie nálezy sa dajú očakávať na inundačných vyvýšeninách smerom na SZ, v zastavanej časti obce.

Stredoveké nálezy sú zastúpené zlomkami keramiky rôznych typov. Včasnoslovanské osídlenie predstavuje okrajový črep nádoby pražského typu (obr. 117: 2). Ďalší vývoj dokumentuje už vyspelejšia nezdobená keramika, reprezentovaná okrajovým črepom s esovitou profiláciou, ktorý možno datovať do 7.-8. stor. (obr. 117: 10). Do tejto a veľkomoravskej doby sa radia ostatné črepy z tiel nádob, zdobené viacnásobnými rytými vodorovnými líniami, viacnásobnými rytými vlnovkami a ozubeným kolieskom (obr. 117: 1, 3, 5, 7, 8).

Hoci sú to iba zberové nálezy, dokladajú viac-menej kontinuálne ranostredoveké osídlenie v regióne. Veľkomoravské a poveľkomoravské nálezy z tejto polohy majú pravdepodobne súvis s pohrebiskom v Úľanoch nad Žitavou-Agači (*Liptáková 1963*), vzdialeným od polohy Dolné Rakytiny vzdušnou čiarou asi 1 km. Spolu s iba rámcovo datovateľnými stredovekými črepmi zo susednej polohy Dolné diely (*Steiner 2000*, 172) predstavujú možný ranostredoveký sídelný areál.

Z tej istej polohy pochádza ešte zberový nález hlinenej lyžičky. Je vymodelovaná z čiernohnedej hliny, na rozšírenom konci má väčšiu dutinu a na valcovitom konci tuľajku na nasadenie drevenej rukoväte (obr. 116: 8). Táto lyžička tvarom ani materiálom nezodpovedá bežným nálezom hlinených neolitických lyžíc. Jej masívne vyhotovenie a tuľajka na nasadenie rukoväte poukazujú na možnosť, že tento predmet sa využíval na odlievanie.

b) poloha Cintorínska ul.

Pri výkopových prácach počas plynofikácie severnej časti obce našiel p. Lauro v ryhe pre potrubie niekoľko nálezov z doby rímskej, stredoveku a novoveku. Nálezové okolnosti nie sú bližšie známe.

Opis nálezov

Do doby rímskej možno datovať okrajový črep nádoby so širokou postrannou lištou (obr. 117: 12), vyhotovenej z veľmi kvalitnej sivej hliny, typický produkt rímskoprovinciálnych dielní, vyvážaný do naddunajského barbarika. K tomuto črepu pravdepodobne ešte patria malé zlomky dien z podobného, len o čosi menej kvalitného materiálu. Nálezy zo stredoveku predstavuje zlomok nezdobenej nádoby s esovitou profiláciou okraja a časťou výdute, datovaný do 7.-8. stor. (obr. 117: 6) a dvojkónický hlinený praslen (obr. 117: 9). Najmladším nálezom je kompletne zachovaná fajka z jemne plavenej hliny, oranžovej farby, zdobená rytými líniami a kolkovaním, s ústím obtočeným medeným plechom (obr. 117: 4).

Zmienené nálezy z doby rímskej majú s najväčšou pravdepodobnosťou súvis s nedávnymi nálezmi zo severného okraja obce pozdĺž starého koryta Cítenky (*Samuel 1996*, 162). Z tohto dôvodu sa tu dá rátať s kvádskym sídliskom ako v neďalekom Ondrochove.

Literatúra

Benadik 1961 - B. Benadik: Grafitová keramika v laténskych hroboch na Slovensku. Slov. Arch. 9, 1961, 175-208.

Benadik 1965 - B. Benadik: Die spätlatènezeitliche Siedlung von Zemplín in der Ostslowakei. Germania 43, 1965, 63-91.

Březinová 1999 - G. Březinová: Sídlisko z doby laténskej v Bajči-Vlkanove. Štud. Zvesti AÚ SAV 33, 1999, 197-214.

Jacobi 1974 - G. Jacobi: Werkzeug und Gerät aus dem Oppidum von Manching. Die Ausgrabungen in Manching, Band 5, Wiesbaden.

Kuzmová 1980 - K. Kuzmová: Nížinné sídliská z neskorej doby laténskej v strednom Podunajsku. Slov. Arch. 28, 1980, 313-340.

Liptáková 1963 - Z. Liptáková: Slovanské pohrebisko z X.-XI. storočia v Úľanoch nad Žitavou. Slov. Arch. 11, 1963, 223-236.

Samuel 1996 - M. Samuel: Prieskum stredného Požitavia. AVANS 1994, 1996, 154-163.

Steiner 2000 - P. Steiner: Zbery a náhodné nálezy v okrese Nové Zámky. AVANS 1998, 2000, 171-172.

NEUEFUNDE IN ÚĽANY NAD ŽITAVOU (Bez. Nové Zámky). a) Lage Dolné Rakytiny. Auf einer Sanddüne neben dem Areal PD, etwa 50 m von der Hauptstraße nach Šurany entfernt, störte man beim Sandabbau eine polykulturelle Siedlung mit Funden aus dem Neolithikum (Lengyel II, Abb. 116: 1-4, 12, 13, 15; 117: 11, 13), aus der Latènezeit (ein Siedlungsobjekt und Lesefunde, Abb. 116: 5-7, 9-11, 14, 16-20; 118), aus dem Mittelalter (Abb. 117: 1-3, 5, 7, 8, 10) und gewonnen wurde der undatierte Fund eines

tönernen Schöpflöffels (Abb. 116: 8). Unterbringung der Funde: Heimatkundliches Museum, Nové Zámky. b) Lage Cintorínska ulica. Bei den Grabungsarbeiten während der Einführung der Gasleitung im Nordteil der Gemeinde fand Herr Lauro in der Gasleitungerinne mehrere Funde aus der römischen Zeit (Abb. 117: 12), aus dem Mittelalter (Abb. 117: 6, 9) und aus der Neuzeit (Abb. 117: 4). Nähere Fundumstände sind nicht bekannt. Unterbringung der Funde: Heimatkundliches Museum in Nové Zámky.

VÝŠINNÉ SÍDLISKO PÚCHOVSKEJ KULTÚRY V TURÍKU

Víťazoslav Struhár

Turík (okr. Ružomberok), poloha Dielec, opevnené výšinné sídlisko, prieskum, púchovská kultúra, doba laténska. Uloženie nálezov: Liptovské múzeum, Ružomberok.

Sídlisko sa nachádza na vrchole neveľkého kopulovitého kopca situovaného na severnom okraji obce, na pravej strane pri vstupe do Turíckej doliny. Skalnatý hrebeň, ohraničujúci jeho vrchol, prebieha od severu na juh a potom sa stáča smerom na východ. Vrcholová plošina s rozlohou približne 50x20 m je zo západnej a južnej strany ohraničená strmými skalnými zrázmi, na severe terén pozvolne klesá k úpätiu. Valový násyp prepája obidva skalné hrebene a v miestach ich napojenia je zosilnený ešte najmenej dvoma krátkymi násypmi. Severné úbočie kopca vytvára miernu depresiu, ohraničenú skalnými hrebeňmi, v ktorej sú badateľné viacnásobné terasovité úpravy. Terasy prebiehajú súbežne s prvým valom až po úpätie, kde terén pozvolne vybieha do trávnatého sedla. Celá plocha hradiska je zalesnená relatívne hustým ihličnatým porastom.

Pri prieskume sme sa sústredili najmä na plochu vnútorného areálu a priestor horných terás. Pri malom sondážnom výkope tu bola zistená koncentrácia riečnych okruhliakov, mazanice a keramických črepov. Z drobných nálezov je zaujímavý bronzový prsteň (∅ 15 mm) zdobený dvojicou šikmých línií (obr. 119: 8) a železný tyčinkovitý náramok (∅ 85 mm) trianguláreného prierezu so zahrotenými koncami (obr. 119: 9).

Objavené sídlisko dopĺňa sústavu malých púchovských hrádkov nachádzajúcich sa najčastejšie pri vstupoch do dolín Chočských vrchov, ktoré kontrolovali priesmyky vedúce do susednej Oravy.

V súvislosti s touto lokalitou je veľmi zaujímavý údaj Mateja Bella z r. 1736, ktorý uvádza, že pri Turíku na jednom vŕšku sú rozpoznateľné stopy po nejakom hrade alebo hrádku (*Tibenský a kol. 1987*, 319).

Literatúra

Tibenský a kol. 1987 - J. Tibenský a kol.: Matej Bell. Doba, život, dielo. Bratislava 1987.

HÖHENSIEDLUNG DER PÚCHOV-KULTUR IN TURÍK (Bez. Ružomberok). Die Höhensiedlung der Púchov-Kultur befindet sich im Choč-Gebirge, beim Eingang in das Turík-Tal. Das Gipfelplateau von 50x20 m Ausmaß umgrenzen von beiden Seiten steile Felshänge, von Norden ist es von einer Wallschüttung geschützt. An der Nordseite sieht man eine mehrfache terrassenförmige Geländegestaltung. Die Begehung des Gipfelplateaus ergab Keramikbruchstücke der Púchov-Kultur.

ANTROPOLOGICKÁ ANALÝZA ĽUDSKÝCH OSTEOLOGICKÝCH NÁLEZOV Z NITRY

Alena Šefčáková - Milan Thurzo

a) poloha Kmeťkova ul. 3 (Metrologický ústav)

Prír. č. 1 - hrob 1, staršia doba bronzová, hĺbka 170-190 cm

Poškodená ľudská mandibula - zachovaná je celá pravá časť až po I2 na ľavej strane (ľavá symfyzárna časť vrátane trigonum mentale). Podľa „zúbkatého" okraja prednej a zadnej časti lomnej plo-

chy možno usudzovať na to, že lom vznikol krátko po smrti, resp. perimortálne na pomerne čerstvej kosti. Starým lomom je odlomený aj processus coronoideu Na rôznych miestach zachovanej časti sánky sú zreteľné jemné vlasovité praskliny – takmer horizontálne (paralelené) so zuboradím, je pravdepodobné, že v prostredí uloženia dochádzalo k výkyvom teploty. Najmä na vnútornej strane sú sivočierne nesúvislé príškvary sintrovitého charakteru.

Poškodená mandibula je robustnej stavby s mohutným reliéfom svalových úponov. Brada zboku je prominujúca, zdola vidno jej širokú hranu, zhora viditeľné planum alveolare aj mentum. Jednoduché foramen mentale na pravej strane je lokalizované pod P2. Spina mentalis vyvýšená, rovné mandibulárne uhly so silne vyznačenou laterálne smerujúcou vyvýšeninou. Trigonum mentale má tvar obráteného T, corpus mandibulae v mieste M2 je hrubé, processus articularis mandibulae je veľký.

Zubný oblúk je parabolický, premoláre majú obrúsené hroty a moláre čiastočne obrúsenú sklovinu s miestami obnaženého dentínu.

Zubný vzorec:

P Ľ

8 7 6 5 4 3 2 1 1 2 3 4 5 6 7 8

. zlomený zub ku krčku, koreň s odlomenou korunkou, lom starý - k odlomeniu mohlo dôjsť počas života alebo perinatálne

/ - postmortálna strata

Miery (mm): 69. id – gn 39?
70. výš. ram. mand. 69
71. šírka ram. mand 37
79. uhol ram. mand. 119 °

Miery zubov:

Mesio-distálny priemer: P1: 6,9 P2: 7,3 M1: 10,5 M2: 11,3 M3: 10,6

Vestibulo-linguálny priemer: P1: 8,1 P2: 9,1 M1: 10,6 M2: 11,0 M3: 10,4

Podľa morfologických znakov patrila sánka zrejme mužovi, podľa abrázie zubov vo veku adultus (20-40 rokov), podľa rezorbcie alveolov skôr vo veku 25-30 rokov.

Prír. č. 2, 3 - hrob 2, staršia(?) doba bronzová, hĺbka 180-196 cm.

Ide o pozostatky mimoriadne poškodenej fragmentárnej lebky bez sánky (calvarium), so silnou postmortálnou deformáciou, takže jednotlivé úlomky spolu nekomunikujú pri pokuse o rekonštrukciu.

Lebka je strednej až robustnej stavby so stredným až mohutným svalovým reliéfom. Glabelu má dobre vyvinutú, margo supraorbitalis oblé, tubera frontalia sú naznačené, čelo ubiehavé, foramina parietalia nie sú, prítomná vložená kosť os fonticulorum apici. Záhlavie je pretiahnuté, protuberantia occipitalis externa je slabá, nuchálne čiary a okcipitálny kríž značné, processus mastoidei veľké, arcus zygomatici stredné, processus retromarginalis malý. Margo inferior aperturae piriformis má anthropínnu formu, fosae caninae sú hlboké, torus palatinus nevytvorený. Na ľavej očnici náznak cribra orbitalia (pravá nie je zachovaná). Zubný oblúk má tvar parabolický, kaniny, premoláre a moláre majú čiastočne obrúsenú sklovinu s miestami obnaženého dentínu.

Zubný vzorec:

P Ľ

x xx

8/ 7 6 5 4 3 2 1 / 1 2/ 3/ 4 5 / 6 / 7 8

8 7 6 5 4 3 2 1 1 2 3 4 5 6 7 8

x malý karies

xx veľký karies

/ postmortálna strata

Zuby nie sú merané pre silnú abráziu.

Podľa morfologických znakov patrila lebka zrejme kedysi mužovi, ktorý zomrel na rozhraní vekových kategórií adultus II a maturus I (30-50 rokov).

Prír. č. 4 - hrob 2, staršia(?) doba bronzová, hĺbka 186-198 cm
dorzálny úlomok lavostraného rebra (3.-7.?)
úlomok corpus costae
veľmi malý úlomok rebra
Úlomky sú strednej stavby a patria dospelému jedincovi neurčitého pohlavia.
Prír. č. 5 - objekt 5, stredná doba bronzová, hĺbka 155-170 cm
pozdĺžny úlomok diafýzy odštiepený so starými lomami - pravdepodobne zvieracia kosť(?)
Prír. č. 6 - objekt 5, stredná doba bronzová, vrstva 170-190 cm
stredová časť diafýzy (dl. 12,5 cm) robustného ľavého femuru so strednou linea aspera patrila dospelému mužovi, okraje lomných plôch sú „stupňovité-zúbkovité", z čoho vyplýva, že k odlomeniu došlo perimortálne alebo krátko po smrti, bez stôp po impakte
robustný úlomok stredu diafýzy ľavej(?) fibuly dlhý 16 cm, okrajové časti sú „zúbkovité", čo svedčí o odlomení pomerne čerstvej kosti, v strede úlomku (oblasť margo interosseus) je vylomené miesto s náznakom impaktu v dĺžke asi 23 mm. Miery: 2. max. ∅ stredu 18 mm, 3. min. ∅ stredu 14 mm

b) poloha Štefánikova 10 (prístavba Slovenskej sporiteľne)
Zvyšky kostí dodaných na analýzu sa nachádzali vo vrstvách.
Prír. č. 1, vrstva 20-90 cm, novovek.
Metacarpus III. dex. - dospelý jedinec neurčitého pohlavia.
Prír. č. 2, hĺbka 145-165 cm, 16.-18. stor.
Zvieracia kosť(?)

ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS OF HUMAN SKELETAL FINDS FROM NITRA. The basic anthropological data on skeletal remains found in Nitra are given. The individual finds mentioned according to their acquisition numbers could be characterized as follow *Kmeťkova street:* No. 1 (Grave 1, Early Bronze Age): Partially damaged mandible without pathological or dental caries belonging to a 20-40-year-old male. No. 2, 3 (Grave 2, Early Bronze Age): Remains of a heavy damaged calvarium in the fragmentary state of preservation with weak orbital cribra and two teeth with caries No. 4 (Grave 2, Early Bronze Age): Three costal fragments of an adult individual. No. 5 (Object 5, Middle Bronze Age): A longitudinal diaphyseal fragment with old fractures belonging perhaps to an animal. No. 6 (Middle Bronze Age): a) a central part of robust femoral diaphysis with fractures originated perimortem on green bone - without impact signs, b) robust fragment of the middle part of left(?) fibula originated on green bone with impact area). *Štefánikova street:* No. 1: Third right metacarpal of an adult inividual. No. 2: Unidentified animal bone.

ANTROPOLOGICKÁ ANALÝZA KOSTROVÉHO NÁLEZU Z VESELÉHO

Alena Šefčáková - Milan Thurzo

Veselé (okr. Piešťany), poloha Hradisko-Podzámske. Uloženie materiálu: Prírodovedné múzeum SNM, Bratislava.

Nález pochádza z hrobu(?) poškodeného zosuvom steny bývalej tehelne v polohe opevneného sídliska zo staršej doby bronzovej a bol odovzdaný počas záchranného výskumu D. Staššíkovej-Štukovskej (bližšie príspevok D. Staššíkovej-Štukovskej v tejto ročenke).

Kostrové pozostatky muža veku maturus. Poškodené, mierne postmortálne deformované, stredne robustné až robustné calvarium s mohutným svalovým reliéfom. Norma verticalis: pentagonoid, norma occipitalis: oblúk vysoký, steny rovnobežné, báza dvakrát klenutá, výrazne vyvinutá glabella (+1), vyklenuté arcus superciliares (+1), prechodné margo supraorbitalis (0), malé tubera frontalia (0), klenuté čelo, naznačené tubera parietalia (+1), foramina parietalia vpravo, priemerný stupeň obliterácie švov lamina interna 3,2, obliterovaná sutura metopica, prítomné os fonticulorum supramastoideum lat. sin, ossicula suturarum (Wormiana) v priebehu celej sutura lambdoidea, prítomná výrazná crista supramastoidea bilat., bathrocephalia, masívna protuberantia occipitalis (+2), náznak torus occipitalis, drsný povrch nuchálnych čiar a okcipitálneho kríža (+2), foramen magnum

ovoid, malé processus mastoidei (-1), tenké arcus zygomatici (-1), veľmi veľký processus retromarginalis (+2), tvar očníc (Kurýrová).

1-2. mierne hranaté (+1), uzavreté, šikmé (europoidné). Tvárový reliéf výrazný, nosové kosti bikonkávne, profil nosových kostí konvexný v dolnej časti, prominencia nosa veľká, margo inferior aperturae piriformis anthropoidné, spina nasalis anterior (Broca) 5 , fosae caninae hlboké a torus palatinus nevytvorený.

Tvar zubného oblúka parabolický, zhryz labidontia, stupeň abrázie zubov 2 -

3. V hornej čeľusti všetky zuby zachované okrem M2 vpravo, na M3 vpravo veľký kaz, silný nános zubného kameňa.

Dolichokranná, hypsikranná, akrokranná, metriokranná a eurymetopná lebka je dlhá (g-op = 192 mm), úzka (eu-eu =140 mm), najmenšia šírka čela veľká (ft-ft =102 mm), najväčšia šírka čela veľmi veľká (co-co = 132 mm), biaurikulárna šírka malá (au-au = 119 mm), najmenšia biasteriálna šírka veľmi veľká (ast-ast = 121 mm), šírka foramen magnum stredná (30 mm), výška lebky veľká (ba-b = 149 mm), nadušná bregmatická výška lebky stredná (po-b = 118 mm), horizontálny obvod lebky veľmi veľký (g. op. g = 550 mm), priečny oblúk mozgovne veľmi veľký (po. b. po = 339 mm), pozdĺžny oblúk mozgovne veľmi veľký (n . o = 408 mm), čelový oblúk veľmi veľký (n . b = 140 mm), temenný oblúk veľmi veľký (b . l = 141 mm), okcipitálny oblúk veľmi veľký (l . o = 127 mm), čelová tetiva veľká (n-b = 118 mm), temenná tetiva veľká (b-l = 120 mm), okcipitálna tetiva stredná (l-o = 99 mm), výška hornej tváre vysoká (n-pr = 77 mm), šírka nosa malá (23? mm), výška nosa veľmi veľká (59? mm), najmenšia šírka nosových kostí veľmi veľká (12 mm), maxilloalveolárna dĺžka stredná (53? mm). Priemerná kapacita lebky je 1545 cm^3 (Welcker 1625 cm^3, Lee-Pearson 1468,4 cm^3, Olivier 1541,5 cm^3), čiže lebka je aristenkephal.

Vyhojené poranenie (takmer vodorovná plytká priehlbenina s rozmermi 25x10 mm) v oblasti pravého arcus superciliari.

Spolu s ľudskými kosťami sa nachádzali nasledovné zvieracie kosti: Poškodená dist. časť metacarpus dex. odštiepená krátko po usmrtení zvieraťa, zrejme varená - Ovis/Capra, calcaneus dex. s ohlodaným corpus calcanei - Bos primigenius f. taurus, úlomok mandibuly - Sus scrofa f. domestica, molár z mandibuly sin. - Bos primigenius f. taurus, ohlodaná ulna dex. bez distálnej časti - Bos primigenius f. taurus, neidentifikovateľný úlomok plochej kosti.

ANTHROPOLOGISCHE ANALYSE EINES SKELETTFUNDES AUS VESELÉ (Bez. Piešťany). Anthropologische Auswertung eines Skelettes aus einem nicht untersuchten(?) Grab, das durch den Einsturz der Wand einer ehemaligen Ziegelei in der Lage einer älterbronzezeitlichen befestigten Siedlung beschädigt wurde und von den Findern während der Rettungsgrabung an Staššíková-Štukovská abgegeben wurde. Es handelt sich um ein beschädigtes, mäßig postmortal deformiertes, mittelmäßig bis robustes Calvarium mit mächtigem Muskelansatzrelief. Ausgeprägt entwickelte Glabella, gewölbter Arcus sauperciliares, vorübergehender Margo supraorbitalis, kleine Tubera frontalia, gewölbte Stirn, angedeutete Tubera parietalia, mittelmäßige Stufe der Obliterierung der Nähte der Lamina interna 3, 2, oblitetierte Sutura metopica, vorhandener Os fonticulorum supramastoideum lat. sin., Ossicula suturarum (Wormiana) im Verlauf der ganzen Sutura lambdoidea, vorhandene ausgeprägte Crista supramestoidea bilat., Bathrocephalia, massive Protuberantia occipitalis, kleiner Processus mastoidei, dünne Arcus zigomatici, sehr großer Processus retromarginalis, Augenhöhlen mäßig kantig. Das Gesichtsrelief ausgeprägt, die Form des Zahnbogens parabolisch, Abrasionsstufe der Zähne 2.-3., starker Zahnsteinbelag. Der Schädel dolichokran, hypsikran, akrokran, metriokran und eurymetop ist lang, schmal, die kleinste Breite des Schädels ist groß, die größte Breite des Schädeln sehr groß, die Höhe des Schädels groß, der horizontale Umfang des Schädels sehr groß, der Stirnbogen, der Scheitelbogen und der Occipitalbogen sind sehr groß, die Höhe des Obergesichtes hoch, die Nasenbreite klein, die Nasenhöhe sehr groß, die kleinste Breite der Nasenknochen sehr groß, die maxilloalveolare Länge mittelmäßig. Die durchschnittliche Schädelkapazität 1545 cm^3 (aristenkephal). Verheilte Verwundung im Bereich des rechten Arcus superciliari. Zusammen mit den Menschenknochen befanden sich im abgegebenen Fund nachfolgende Tierknochen: beschädigter distaler Teil des Metacarpus dex., der kurz nach der Tötung des Tieres, offenbar gekocht abgespalten wurde - Ovis/Capra, Calcaneus dex. mit abgenagtem Corpus calcaneus - Bos primigenius f. taurus, Bruchstück einer Mandibula - Sus scrofa f. domestica, Molar der

Mandibula sin. - Bos primigenius f. taurus, abgenagte Ulna dex. ohne den distalen Teil - Bos primigenius f. taurus, nicht identifizierbares Bruchstück eines flachen Knochens.

ANTROPOLOGICKÁ ANALÝZA KOSTROVÉHO NÁLEZU Z DUBOVIAN

Milan T h u r z o - Alena Š e f č á k o v á

D u b o v a n y (okr. Piešťany), poloha Z a d n é. Uloženie materiálu: Prírodovedné múzeum SNM, Bratislava.

Náhodný nález (bližšie príspevok D. Staššíkovej-Štukovskej v tejto ročenke). Kostrové pozostatky muža(?) veku maturus. Zle zachované fragmenty kalvária a zlomky postkraniálneho skeletu so silno korodovaným povrchom. Stredné až robustné pozostatky kalvária so stredným až mohutným reliéfom svalových úponov: takmer celá os frontale so synostozovanými priľahlými časťami parietálnych kostí v bregmatickej oblasti, takmer celá os occipitale, mastoideálna časť os temporale sin. Veľmi výrazne vyvinutá glabella (+2), prominujúce arcus supeciliares (+2), slabo zaoblené margo supraorbitalis (+1), naznačené tubera frontalia (+1), ubiehavé čelo.

Zachované časti sutura coronalis a sagittalis sú celkom obliterované (stupeň 4), sutura metopica obliterovaná. Záhlavie klenuté, protuberantia occipitalis značná (+1), značné nuchálne čiary a okcipitálny kríž (+1), processus mastoidei veľké (+1). Merateľné rozmery (mm): 12. ast-ast = 112, 26. n^b = 138, 29. n-b = 116.

Gracilné až stredne robustné zlomky postkraniálneho skeletu: zlomky dvoch stredne veľkých lumbálnych stavcov, štyri fragmenty rebier, proximálne tretiny radius sin. et dex. s prirastenými epifýzami, dlhý pravý metacarpus III. , jeden stredne dlhý phalanx, neúplná diafýza ľavého femuru s úzkou a vysokou linea aspera (+1), neúplná diafýza ľavej tibie s prierezom (Hrdlička) typu V.

ANTHROPOLOGISCHE ANALYSE EINES SKELETTFUNDES AUS DOBOVANY (Bez. Piešťany). Anthropologische Auswertung eines bei der Geländebegehung von D. Staššíková-Štukovská gewonnenen Skelettes. Es handelt sich um den Skelettrest eines Mannes(?) im Alter Maturus, bestehend aus schlecht erhaltenen mittelmäßigen bis robusten Fragmenten der Calvaria mit mittelmäßig bis mächtig entwickeltem Muskelansatzrelief und aus grazilen bis mittelmäßigen Bruchstücken des postkranialen Skelettes mit stark korrodierter Oberfläche. Das Kalvarium: sehr ausgeprägt entwickelte Glabella, prominierender Arcus superciliares, schwach gerundetes Margo supraorbitalis, angedeutete Tubera frontalia, fliehende Stirn. Die erhaltenen Teile der Sutura coronalia und sagittalis sind ganz obliteriert, die Sutura metopica obliteriert. Das Hinterhaupt gewölbt, die Protuberantia occipitalis beträchtlich, erhebliche nuchale Linien und ein occipitales Kreuz, der Processus mastoidei groß. Die Bruchstücke des postkranialen Skelettes: Fragmente zweier mittelgroßer Lumbalwirbel, vier Rippenbruchstücke, Teile des Radius sin. und dex., langer rechter Metacarpus III, ein mittellanger Phalanx, unvollständige Diaphyse des linken Femur mit schmaler und hoher Linea aspera, unvollständige Diaphyse der linken Tibia.

STREDOVEKÉ NÁLEZY Z HRADU CEJKOV

Božena T o m á š o v á

C e j k o v (okr. Trebišov), poloha V a r h e g y, úpätie hradného vrchu, sídlisko, zber detektorom kovov, stredovek. Uloženie nálezov: Krajské múzeum, Prešov.

Z bližšie nešpecifikovaného miesta v areáli hradu, resp. z úpätia hradného kopca, pochádzajú dve masívnejšie železné pracky z konských postrojov poloblúkovitého tvaru s pohyblivými jazýčkami, umiestnenými na jednom exemplári pracky na stredovej priečke (obr. 114: 1-2). Menší nálezový súbor dopĺňa pracka z opaska obdĺžnikového tvaru, vyrobená z bronzu (obr. 114: 3), a malý medený náprstok s telom valcovitého tvaru, ktoré je ukončené oblým dnom, zdobené na povrchu drobnými plytkými jamkami.

Nálezy môžeme iba rámcovo datovať do obdobia 15.-16. stor. Získané kovové predmety dopĺňajú staršie zbery fragmentov úžitkovej keramiky z 14., resp. 15. stor. (*Slivka/Vallašek 1991*, 110).

Literatúra
Slivka/Vallašek 1991 - M. Slivka/A. Vallašek: Hrady a hrádky na východnom Slovensku. Košice 1991, 110- 112.

MITTELALTERLICHE FUNDE VON DER BURG CEJKOV (Bez. Trebišov). Aus dem Areal des Burgberges stammt der Fund zweier Stücke von Eisenschnallen der Pferdeschirrung, bzw. einer bronzenen Gürtelschnalle. Ergänzt ist die Kollektion mit einem kupfernen verzierten Fingerhut. Die mit einem Metallsuchgerät gewonnenen Gegenstände wurden in das Museum ohne Fundumstände abgegeben. Mittelalter 15.-16. Jh.

SKLENÝ NÁHRDELNÍK Z VEĽKÉHO ŠARIŠA

Božena Tomášová

Veľký Šariš (okr. Prešov), SV úpätie hradného kopca, doba halštatská-doba laténska, zber s detektorom kovov. Uloženie nálezov: Krajské múzeum, Prešov, a súkromná zbierka.

Prostredníctvom člena tzv. Asociácie hľadačov Slovenskej republiky bol Krajskému múzeu v Prešove ponúknutý na odkúpenie súbor sklených korálikov, zostavených nálezcom do náhrdelníka (obr. 48). Ide o kolekciu, ktorá pozostáva z väčšieho množstva (asi 40 ks) malých svetlomodrých a kobaltovomodrých nezdobených korálikov s veľkosťou od 5-8 mm, dvoch menších a štyroch masívnych kusov vyrobených zo žltej sklenej hmoty s modrobielymi očkami. Súbor menších korálikov bol neskôr doplnený šiestimi celými kusmi a tromi zlomkami, ktoré boli do múzea darované.

Podľa informácií nálezcu boli korále získane zo SV úpätia hradného vrchu. Nachádzali sa asi 20-30 cm pod úrovňou terénu na pomerne strmom lesnom úbočí, zvažujúcom sa východným smerom k rieke Toryse. Celú vyzdvihnutú kolekciu dopĺňalo šesť ks nezdobených bronzových náramkov rôznej veľkosti vyrobených z tenkej bronzovej tyčinky. Pri výkopoch sa objavili aj črepy z nádoby lepenej v ruke. Jej zvyšky však kopáči zahodili, takže ani naša obhliadka, ktorú sme na mieste nálezu uskutočnili, nepomohla bližšie špecifikovať, či išlo o zvyšky urny alebo nádoby, v ktorej bol uložený depot. Uvádzaný sklený náhrdelník bol hneď po získaní vyvezený do zahraničia.

V kontexte s novými sídliskovými nálezmi, odkrytými počas záchranného výskumu v lokalite Bikoš v neďalekom Prešove (asi 4 km od miesta nálezu), datovanými keramikou do záveru stupňa HD (*Béreš/Tomášová 1989*, 28), radíme nálezy z Veľkého Šariša na prelom staršej a mladšej doby železnej. Napriek tomu, že nálezy sú v súkromných zbierkach, významnou mierou rozširujú poznatky o kontakte obyvateľov Šarišského podolia s európskymi kultúrnymi centrami, a zároveň aj o úrovni materiálnej kultúry, rozsahu a intenzite osídlenia východného Slovenska v tomto časovom horizonte.

Literatúra
Béreš/Tomášová 1991 - J. Béreš/B. Tomášová: Druhá etapa záchranného výskumu v Prešove. AVANS 1989, 1991, 28, 29.

GLASHALSKETTE AUS VEĽKÝ ŠARIŠ (Bez. Prešov). Mit einem Metallsuchgerät gewann man am NO-Fuß des Burgberges eine Kollektion von Glasperlen, bzw. von Perlen, die aus kleinen hellbraunen, kobaltblauen bzw. größeren gelben Perlen mit blauweißen Augen bestanden (Abb. 48). Die Kollektion ergänzte der Fund von sechs Stück unverzierten Bronzeringen. Nach der Information des Finders befanden sich an der Stelle auch Reste eines handgefertigten Gefäßes. Die näheren Fundumstände sind nicht bekannt. Die Funde befinden sich im Ausland. Datierung: Hallstatt- bis Latènezeit.

KAMENNÝ SEKEROMLAT Z MIRKOVIEC

Božena Tomášová

Mirkovce (okr. Prešov), poloha Pod Sobranou, vyvýšená terasa, sídlisko, zber, neskorá doba kamenná. Uloženie nálezov: Krajské múzeum, Prešov.

Do zbierkového fondu múzea bol odovzdaný kamenný sekeromlat, ktorý sa podľa informácií nálezcu našiel na úrovni terénu, v priestoroch miestneho opusteného lomu. Pri obhliadke sa už ďalší archeologický materiál nenašiel. Predpokladáme, že sekeromlat pochádza z vyvýšenej terasy nad lomom, do ktorého sa dostal eróziou pôdy.

Opis nálezu

Kamenný sekeromlat má súmerný tvar tela s vejárovite rozšíreným ostrím. Tylo je poškodené. Rozmery: zach. dl. 110 mm, max. š. ostria 60 mm, ∅ otvoru pre násadu 20 mm (obr. 89).

Nález rámcovo datujeme do neskorej doby kamennej. Z uvádzanej lokality sú známe aj staršie nálezy získané zberom (*Budinský/Krička 1963*, 266), resp. malým zisťovacím výskumom (*Blahuta 1963*, 171-174), datované do mladšej doby kamennej, doby halštatskej a včasného stredoveku.

Literatúra

Blahuta 1963 - F. Blahuta: Novšie archeologické objavy na severovýchodnom Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 11, 1963, 171-174.

Budinský-Krička 1963 - V. Budinský-Krička: Sídliskové nálezy z Mirkoviec. Štud. Zvesti AÚ SAV 11, 1963, 265-267.

STEINHAMMERAXT AUS MIRKOVCE. In der Nähe der evidierten archäologischen Fundstelle in der Lage Pod Sobranou fand man zufällig eine Silexhammeraxt von symmetrischer Form. Die Schneide ist fächerförmig verbreitert, der Nacken beschädigt. Der Fund ist in die Spätsteinzeit datiert.

POKRAČOVANIE REVÍZNEHO VÝSKUMU V STUPAVE

Vladimír Turčan - Eric Vrba

Stupava (okr. Malacky), poloha Kopec, doba rímska, revízny výskum základov architektúry. Uloženie nálezov: Archeologické múzeum SNM, Bratislava.

Výskum pokračoval odkrývaním plochy južne od západného krídla veliteľskej budovy A. Bola odkrytá miestnosť, označená V. Ondrouchom ako miestnosť VI, a plocha medzi touto miestnosťou a severným múrom kúpeľov. Murivá miestnosti VI boli zapustené do kultúrnej vrstvy, obsahujúcej črep prstencovej misky a mincu z prvej polovice 3. stor.

V severnom výseku sme odkryli odtlačok spodnej časti suda s vytečenou maltou. V. Ondrouchom naznačený múr, vychádzajúci z JZ nárožia miestnosti VI, sa nezistil (V. Ondrouch ho naznačil čiarkovane). Na tejto ploche sa nachádzala maltová, novodobými zásahmi silne poškodená dlážka, ku ktorej sa zatiaľ nepodarilo zistiť žiadne murivo. V JZ nároží sondy sa pod novodobým zásahom nachádzal zbytok muriva objektu, zistený v predchádzajúcich sezónach v jeho západnom pokračovaní. Pre torzovitosť muriva nie je nateraz možná ich presná identifikácia.

Miestnosti IV a V boli preseknuté dvoma pozdĺžnymi rezmi v smere S-J. V oboch miestnostiach sa nachádzali kvalitné maltové dlážky a pod nimi staršie dlážky, budované jednoduchšou technikou.

Pokusnou sondou sme zisťovali situáciu v priestore medzi obvodovým múrom a severným krídlom budovy A. Na tejto ploche sa nachádza maltová dlážka a kolové jamy s kamennými vencami. Výskum tu bude pokračovať v nasledujúcej sezóne.

Severne od stanice bola z iniciatívy P. Baxu z Pamiatkového ústavu strojom UDS odhrnutá plocha na základe súkromnej požiadavky. Došlo k narušeniu maltovej kumulácie pravdepodobne menšieho murovaného objektu. Pri neskoršej obhliadke pracovníkmi AM SNM sa zistilo, že na narušenej ploche sa nachádzajú rímske črepy, medzi nimi aj terra sigillata.

FORTSETZUNG DER REVISIONSGRABUNG IN STUPAVA (Bez. Malacky). Fortgesetzt wurde die Grabung mit der Abdeckung der Fläche zwischen der Südmauer des Westflügels des Kommandantengebäudes und der Bäder. Festgestellt wurde ein Mörtelfußboden und Reste eines Gebäudes, das sich unter das Westprofil erstreckte, wo es in den vergangenen Grabungsjahren untersucht wurde. In den Räumen IV und V wurde der Fußboden in zwei Schnitten untersucht. Festgestellt hat man einen älteren primitiveren Fußboden. Im Raum nördlich des Kommandantengebäudes A wurde ein Fußboden mit Pfostengruben festgestellt.

SÍDLISKO LUŽIANSKEJ SKUPINY A STREDODUNAJSKÝCH POPOLNICOVÝCH POLÍ V HLOHOVCI

Jozef Urminský

Hlohovec (okr. Hlohovec), poloha Panská Niva - Staré Hory, sídlisko, neolit, doba bronzová, 9. stor., záchranný výskum. Uloženie nálezov: Západoslovenské múzeum, Trnava.

Západoslovenské múzeum v Trnave realizovalo v mesiacoch máj-október 2000 záchranný výskum v Hlohovci, v mieste výstavby 2. sekcie obytného okrsku Pańská Niva. Lokalita sa nachádza na miernom svahu v SV časti mesta pod južnými výbežkami Považského Inovca. Z pohladu bezmenného potoka, prameniaceho pod neďalekou chránenou krajinou oblasťou Sedliská a pretekajúceho v hlbokom jarku cez dotknutú lokalitu, je nálezisko rozložené po oboch jeho stranách. Predmetom výskumu sa však stala len lavá strana Panskej Nivy, kde bola naplánovaná výstavba domov.

Samotná poloha bola do literatúry uvedená v r. 1997 pod lokálnym označením Staré hory, správnejšie je však užšie pomenovanie len pre jednu jeho časť, teda Panská Niva.

Mechanizmom UDS bola odkrytá plocha s rozlohou 154 m^2, kde sa postupne podarilo identifikovať 19 objektov (materiálových a zásobných jám) a jeden hrob. Všetky nálezy z nich pochádzali z dvoch vývojových úsekov praveku. Päť objektov bolo možné zaradiť do stupňa BD-HA1 stredodunajských popolnicových polí, zvyšných štrnásť a jeden hrobový celok patrili lužianskej skupine lengyelskej kultúry. V skupine protolengyelských nálezov bola najviac zastúpená keramika s červeno maľovaným povrchom v kombinácii so žltou a ojedinelo aj bielou farbou. Maľovaná výzdoba bola aplikovaná na tenkostenných pohárovitých a miskovitých tvaroch a na misách s nízkymi a vysokými dutými nôžkami. Častým výzdobným prvkom bol presekávaný alebo prstami pretlačovaný okraj. Rytý ornament sa vyskytoval iba na hrubostennej keramike a vzájomne sa vylučoval s maľovanou výzdobou. Nálezy dopĺňali najmä parohové a v menšej miere kostené nástroje. I keď povrchovým zberom bolo získaných vyše 20 brúsených kamenných predmetov (prevažne lichobežníkových sekier), z objektov pochádza len jeden zlomený sekeromlat upravený na drvenie červeného farbiva. Štiepaná industria sa nachádzala nerovnomerne vo všetkých protolengyelských objektoch i na povrchu náleziska. V plytkej nepravidelnej zahĺbenine pri jednej z ťažobných jám sa našiel hrob dospelého jedinca bez výbavy, uloženého v skrčenej polohe na pravom boku s hlavou orientovanou na západ.

Kultúru stredodunajských popolnicových polí zastupovali fragmenty nízkych, výrazne profilovaných šálok s pásikovými uchami prevyšujúcimi okraj, keramika s horizontálne a šikmo hraneným povrchom a časti dvojkónických nádob s plastickou lištou po obvode. Skromne boli zastúpené bronzové predmety, ako napr. drôtená vlasová záušnica, časť ihly zo zlomenej ihlice a malý úlomok z tyčinkovitého náramku. Zaujímavú nálezovú situáciu poskytol objekt, odkrytý počas jesenných stavebných prác v blízkosti spomínaného potoka. Zahĺbený, najskôr výrobný objekt s vysunutou kupolovitou pecou mimo stavby a s predpecnou jamou v jeho interiéri, bol na základe nálezov plasticky zdobenej mazanice a keramiky datovaný do mladšej doby bronzovej. Čiastočne zasypaný interiér bol neskôr, v 9. stor., opäť využitý ako výrobný objekt. Stavba zo strany od potoka bola doplnená radom šikmo zapustených kolov, usporiadaných do polkruhu, ktorý ho chránil pred JZ prúdením vzduchu z otvorenej krajiny. Vrchné zásypové vrstvy obsahovali keramiku s viacnásobnou vlnovkou.

Počas kladenia inžinierskych sietí na jeseň r. 2000 bolo porušených ďalších 19 objektov z tých istých období, ktoré boli zistené v priebehu záchranného výskumu.

SIEDLUNG DER LUŽIANKY-GRUPPE UND DER MITTELDANUBISCHEN URNENFELDER-KULTUR IN HLOHOVEC (Bez. Hlohovec). Das Westslowakische Museum in Trnava realisierte in den Monaten Mai bis Oktober 2000 eine Rettungsgrabung in Hlohovec im Teil Panská Niva. Die Fundstelle befindet sich auf einem sanften Hang im NO-Teil der Stadt unter den südlichen Ausläufern des Považský Inovec. Bei der Grabung wurden 14 Objekte freigelegt - aus dem Neolithikum (Lužianky-Gruppe der Lengyel-Kultur). Das beigabenlose Grab eines erwachsenen Individuums in Hocklage gehört wahrscheinlich ebenfalls zu dieser Kultur. Fünf Objekte fügen sich in die Kultur der mitteldanubischen Urnenfelder aus der jüngeren Bronzezeit. Eines der Objekte kann verlässlich als Produktionsobjekt bezeichnet werden. Ein ebenfalls eingetieftes Produktionsobjekt wies einen Ofen und eine schräge Palisade auf und wurde in das 9. Jh. datiert.

DEPOT NOVOVEKEJ KERAMIKY Z KÁTLOVIEC

Jozef Urminský

Kátlovce (okr. Trnava), intravilán, ojedinelý nález, druhá polovica 17. stor., záchranný výskum. Uloženie nálezov: Západoslovenské múzeum, Trnava, a súkromná zbierka.

Vo februári 2000 ohlásil Západoslovenskému múzeu v Trnave O. Stríž z Trnavy nález šiestich nádob a jednej pokrievky, ktoré zdedil po svojom otcovi. Podľa jeho výpovede boli predmety nájdené v Kátlovciach pred dvadsiatimi rokmi, pri hĺbení studne v hĺbke zhruba 200 cm.

Nálezca neskôr vyjadril presvedčenie, že celých nádob sa na uvedenom mieste nachádza viac. K ich vyzdvihnutiu napokon nedošlo, pretože O. Stríž st. predčasne zomrel. Vďaka pochopeniu jeho syna bolo možné dňa 24. októbra 2000 na parcele 212 v mieste pri studni zrealizovať sondáž s cieľom preveriť nálezové okolnosti dávnejšie vyzdvihnutých nádob. Ukázalo sa, že počas hĺbenia studne bola narušená polovica vakovitej obilnej jamy s úzkym hrdlom a rovným dnom. Jama bola hlboká 230 cm a z jej neporušenej druhej polovice sa z úrovne dna podarilo vyzdvihnúť ďalších 10 nádob a jednu pokrievku. Nález pozostával zo značne monotónneho sortimentu jednouchých tenkostenných hrncov (tzv. mliečnikov), z vnútornej strany glazovaných hnedou, resp. zelenou polevou. Niektoré nádoby mali na uchu vyrazenú značku do kruhu usporiadaných sústredných trojuholníkov. Na základe obdobného materiálu z okolitých obcí bolo možné predmety datovať do druhej polovice 17. stor. ako produkt niektorej z habánskych dielní v okolí. Do úvahy by mohli prichádzať dechtickí Odlerovci, ktorí v 18. stor. vlastnili aj jednu usadlosť v Kátlovciach. Uloženie keramiky do zásobnej jamy možno pripísať nepokojnému obdobiu 17. stor., kedy sa ani Kátlovce nevyhli pustošivému nájazdu Turkov (1663). Predmety niesli stopy sadzí, čo dokazuje ich používanie pred tým, ako boli zámerne uložené na dno objektu. Za povšimnutie stojí azda i fakt, že objavená jama sa nachádzala mimo pôvodnej sídelnej aglomerácie Kátloviec na parcele, kde sa pôvodne v 18. a začiatkom 19. stor. rozprestierala len záhrada.

EIN DEPOT NEUZEITLICHER KERAMIK AUS KÁTLOVCE. (Bez. Trnava). Am 24. Oktober 2000 erfolgte im Intravillan der Gemeinde Kátlovce die Rettungsgrabung einer seit längerem gestörten Vorratsgrube aus dem 17. Jh. Die Grube wies eine beutelförmige Gestalt von 230 cm Tiefe auf. Auf der Sohle befanden sich 10 einfache Töpfe und ein Deckel. Vor 20 Jahren wurden aus demselben Objekt von Amateuren sechs Gefäße und ein Deckel geborgen. Die Gefäße stammen aus der zweiten Hälfte des 17. Jh. und sind das Erzeugnis einer Habanerwerkstatt, die in der Nähe von Kátlovce arbeitete (Dechtice - Familie Odler?). Die Abstellungszeit der Gefäße hängt mit dem unruhigen Zeitabschnitt der Türkeneinfälle zusammen, von denen auch die Gemeinde Kátlovce nicht verschont blieb. Sie wurde im J. 1663 gebrandschatzt.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V KOPLOTOVCIACH

Jozef Urminský

Koplotovce (okr. Hlohovec), poloha Za longošom, sídlisko, doba bronzová, laténska, rímska, 12.-13. stor., záchranný výskum. Uloženie nálezov: Vlastivedné múzeum, Hlohovec.

Počas bytovej výstavby v Koplotovciach v časti Za longošom bola v priebehu r. 1997-2000 narušená archeologická lokalita. Postupnou výstavbou na parcelách 301/47, 49, 51 a 87 dochádzalo k odkrývaniu nálezov, ktoré boli postupne dokumentované Vlastivedným múzeom v Hlohovci.

Nálezisko sa nachádza zhruba 150 m SZ od koplotovského kaštiela na vysokej terase Váhu, dosahujúcej na hrane prevýšenie 4 m. Medzi nálezmi dominovala keramika z mladšej doby bronzovej, doby laténskej, mladšej doby rímskej a z 12.-13. stor. Keramika z mladšej doby bronzovej sa našla len vo výkopoch v nestratifikovaných polohách, laténska keramika bola zastúpená v dvoch objektoch, z ktorých jeden mal charakter zahĺbeného obydlia vyplneného popolom, kameňmi a mazanicou. Jeden objekt (zásobná jama) z mladšej doby rímskej obsahoval germánsku keramiku s radielkovou výzdobou, usporiadanou do svastiky, a úlomky terry sigillaty a zvieracie kosti. Približne desať objektov nebolo možné kompletne preskúmať, pretože sa rysovali v stenách základových jám pripravovaných stavieb. Z 12.-13. stor. pochádzajú dve zásobné jamy vakovitého tvaru, hlboké 200 cm, s drobnými úlomkami kostí a keramiky. V nadloží pravekých objektov sa nachádzala nesúvislá stredoveká sídlisková vrstva s nálezmi keramiky. Hrnce vajcovitého tvaru s vlnovkou a výrazne von vyhnutým, profilovaným okrajom, ako aj úlomky mazanice najskôr súvisia s pôvodnou stredovekou zástavbou Koplotoviec, v najstarších dobových prameňoch označovaných pod názvom Locuplot (1113).

RETTUNGSGRABUNG IN KOPLOTOVCE (Bez. Hlohovec). Realisiert wurde die Grabung auf der Flussterrasse der Waag 150 m nordwestlich vom örtlichen Kastell. Festgestellt wurde Besiedlung aus der jüngeren Bronzezeit, Latènezeit, der jüngeren römischen Zeit und aus dem 12.-13. Jh. Beachtenswert sind Funde von germanischer Keramik mit Swastika-Verzierung und Terra sigillata-Fragmente. Die mittelalterliche Keramik aus einer nicht zusammenhängenden Siedlungsschicht und aus den Vorratsgruben belegt eine Ansiedlung, die erstmals im J. 1113 unter dem Namen Locuplot erwähnt wurde.

STREDOVEKÉ NÁLEZY Z TRNAVY

Jozef Urminský

Trnava (okr. Trnava), poloha Univerzitné nám., sídlisko, 14. stor., záchranný výskum. Uloženie nálezov: Západoslovenské múzeum, Trnava.

Stavebné úpravy na budove bývalej Lekárskej fakulty TU (postavenej v r. 1772) na Univerzitnom nám. v Trnave sprevádzali rozsiahle výkopové práce, počas ktorých boli objavené dva stredoveké objekty z druhej polovice 14. stor.

Lokalita sa nachádza v spojnici Univerzitného nám. s Hornopotočnou ul., na miernom svahu zvažujúcom sa k Hornopotočnej ul., kadiaľ v minulosti pretekala riečka Trnávka. Od predpokladaného riečneho toku je lokalita vzdialená zhruba 30 m. Vo výkope pri južnom obvodovom múre Lekárskej fakulty bola v hĺbke 360 cm objavená skladovacia jama s drevenou konštrukciou. Od úrovne terénu až do hĺbky 240 cm sa nachádzali novoveké navážky bez zreteľného rozlíšenia vrstiev, ktoré súviseli s úpravou terénu pred výstavbou univerzitnej budovy. Ďalších 120 cm tvorili rovnako nečitateľné vrstvy z 15.-16. stor. bez výraznejších nálezov. Nad dnom výkopu v už spomínanej hĺbke sa nachádzali štyri drevené hranoly, vystužujúce debnenie jamy. Objekt bol zahĺbený do tmavej ílovito-hlinitej podmáčanej pôdy s početnými priesakmi spodnej vody a jeho celková hĺbka dosahovala 130 cm. V pôdoryse mala jama tvar štvorca s rozmermi 120x120 cm.

Opis nálezov

Objekt bol bohatý na nálezy, ktoré sa nachádzali tesne nad jeho dnom v spodnej vode. Z 12 kompletných nádob šedej keramiky tvorili väčšinu (10 ks; obr. 120) bezuché hrnce s obežnými ryhami, pokryté vrstvami sadzí. Z bežného stredovekého riadu vystupujú iba dva jednouché hrnce s výrazne profilovanými von odsadenými okrajmi. Takmer všetky nádoby obsahovali archeobotanické zvyšky. Okrem keramiky sa v objekte dobre zachovala aj koža a drevo. Drevené výrobky zastupovala dlabaná a vyrezávaná nádobka tvaru dózy. Jej výška bola 65 mm a na dne sa zachovali zvyšky kovu ako pozostatok držadla. Rovnako zaujímavým nálezom bola drevená guľa s ∅ 12 cm a dvoma ryhami krížiacimi sa v dvoch protilahlých bodoch. Podľa analógií ide pravdepodobne o súčasť náčinia na hru v kolky. Z kožených predmetov stojí za pozornosť kabelka z hovädzej kože s postrannými remienkami, ktorými bola pôvodne upevnená k opasku.

Azda najzaujímavejším nálezom bol 50 cm dlhý a 2,5 cm široký pás z brezovej kôry s desiatimi plechovými nášivkami, ktorých pôvodný počet bol podľa odtlačkov pätnásť kusov. Lisované plechové ozdoby mali jednotný motív, kráčajúceho leva, aký poznáme zo súvekých pohrebísk z Ducového-Kostolca alebo z obce Krásno. Uvedený predmet bol najskôr pozostatkom čelenky, ktorá bola pôvodne textilná, zvnútra vystužená brezovou kôrou, po obvode s našitými plechovými ozdobami. Medzi ozdobami a kôrou sa totiž nachádzala stopa po textílii. Výpočet inventára skladovacej jamy uzatvárajú kostry dvoch dospelých mačiek, jedného psa, troch nedospelých jedincov prasiat domácich a dvoch vajíčok s vyvinutými zárodkami. Na základe týchto nálezov bolo možné datovať objekt do druhej polovice 14. storočia.

Rovnaké datovanie má aj objekt 2 v tom istom výkope, vzdialený len 230 cm od objektu 1. Objekt 2 bol obytnou stavbou. Jeho deštrukciu tvorila 20 cm hrubá vrstva mazanice a dva polguľovité trámy na dne s odvlhčovacou funkciou. Zaujímavé je, že rovnaký spôsob odvlhčenia bol použitý aj pri stavbe neskoršej Lekárskej fakulty. Oba stredoveké objekty existovali pravdepodobne súčasne, nachádzali sa tiež približne v rovnakej úrovni. Z nadložia obytnej stavby bola vyzdvihnutá časť veľkej nádoby s výlevkou z 15. stor. V prípade objektu 2 nebolo možné jeho doskúmanie z dôvodu rýchleho postupu stavebných prác.

MITTELALTERLICHE FUNDE AUS TRNAVA (Bez. Trnava). Während des Umbaues der ehemaligen medizinischen Fakultät auf dem Trnavaer Stadtplatz Univerzitné námestie entdeckte man in 360 cm Tiefe zwei Objekte aus der zweiten Hälfte des 14. Jh. Nur in 30 m Entfernung von der Stelle des Fundes befand sich das ursprüngliche Bett des Trnávka-Baches. Dank dessen fand man viele Gegenstände aus organischen Materialien. Objekt 1 - eine Abstellgrube von quadratischem Grundriss mit einer Holzkonstruktion. In ihrem Inhalt befanden sich 12 Gefäße, eine Ledertasche, die ursprünglich an einem Gürtel befestigt war, ein kleines dosenartiges Holzgefäß mit abgebrochenem Metallgritf, eine Holzkugel zum Kegelspiel, ein Streifen aus Birkenrinde mit aufgenähtem Blechzierat in Form eines schreitenden Löwen in der Verwendung eines Stirnbandes. Die Grube enthielt sechs Tierskelette und weitere Bruchstücke von Leder- und Holzgegenständen. Das Objekt 2 - ein Wohnhaus von rechteckigem Grundriss - bestand aus einem 20 cm dicken Lehmverputzblock und aus Balken auf der Sohle, die den Bau vor Feuchtigkeit schützen sollten. Der Bau war wahrscheinlich mit der Abstellgrube zeitgleich.

NOVÉ VÝŠINNÉ SÍDLISKO Z DOBY BRONZOVEJ PRI BANSKEJ BYSTRICI

Peter Ušiak - Pavel Žuffa

Špania Dolina (okr. Banská Bystrica), poloha Horný diel, neskorá doba bronzová, sídlisko, prieskum. Uloženie nálezov: Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica.

V októbri 2000 sme uskutočnili prieskum doteraz neznámeho sídliska z doby bronzovej v polohe Horný diel, ktoré sa nachádza na nezalesnenej lúke na južnom svahu kopca, pod jeho vrcholom. Sídlisko má veľmi dobrú strategickú polohu s dokonalým výhľadom na polohu Hrádok (ktorej už bola v literatúre viackrát venovaná pozornosť), ako aj na časť priestoru dnešného mesta a Zvo-

a Zvolenskú kotlinu. Plocha sídliska je pokrytá krátermi a črepinami po mínometnej a delostreleckej paľbe z obdobia bojov medzi ustupujúcim nemeckým Wehrmachtom a rumunskými a sovietskymi vojskami. Z tohoto obdobia pochádzajú aj strelecké okopy v dolnej, JZ časti lúky. Na najprístupnejšej (južnej) časti sídliska sa črtajú málo zreteľné zvyšky valu(?). Po celej ploche sídliska sa nachádzajú zlomky keramiky a mazanice. Ide o sídliskový materiál, ktorý reprezentujú väčšie zásobnicové nádoby s hrubými stenami (obr. 121: 1), a tiež nádoby menších rozmerov. Ako výzdobné prvky sa uplatňujú obvodové ryhy (obr. 122: 10) a pretláčané plastické lišty (obr. 121: 2, 3). Vyskytujú sa aj oválne výčnelky (obr. 122: 5, 8) a jazykovité úchyty (obr. 121: 6, 7). Kultúrna vrstva je hrubá asi 40 cm, pod ňou sa nachádza vápencové podložie. Lokalita dopĺňa už známu sieť výšinných sídlisk (napr. Hradište pri obci Moštenica) v okolí Banskej Bystrice. Výskumom bude potrebné overiť existenciu predpokladaného valu.

NEUE HÖHENSIEDLUNG AUS DER BRONZEZEIT BEI BANSKÁ BYSTRICA (Bez. Banská Bystrica). Bei der Geländeerkundung der neu entdeckten bronzezeitlichen Höhensiedlung in der Lage Horný diel fand man Fragmente von Keramik und Lehmverputz. Im unteren Teil der Siedlung befinden sich schwach erkennbare Reste eines Walles, dessen Existenz durch eine Grabung beglaubigt werden muss.

DVE ZÁCHRANNÉ AKCIE MEDZI BRATISLAVOU-VAJNORAMI A IVANKOU PRI DUNAJI

Vladimír Varsik - Kristián Elschek

V súvislosti so stavbou diaľnice D61 Mierová ul. - Senecká cesta sa uskutočnili prekládky inžinierskych sietí vedúcich pozdĺž Seneckej cesty. Pri zemných prácach sa na dvoch miestach narušili archeologické objekty, ktoré sme skúmali a dokumentovali na prelome r. 1999/2000.

1. Bratislava (okr. Bratislava), časť Vajnory, poloha Pri Visáku, záchranný výskum, sídlisko, mladšia doba rímska. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V ryhe pozdĺž Seneckej cesty sme zistili narušenú šestkolovú polozemnicu z doby rímskej, z ktorej zostali zachované asi štyri pätiny výplne. Z drobných nálezov spomeňme bronzovú sponu s hrotitou nôžkou (obr. 123: 1), trojvrstvový kostený hrebeň (obr. 123: 2) a bronzový nit (obr. 123: 5). Pozornosť si však zasluhujú aj početné parohové hroty v rôznych fázach opracovania. Medzi importovanou provinciálnou keramikou bol zastúpený tehlový a predovšetkým sivý riad. Tvarovo sú doložené hrnce, poháre s prehýbanými stenami (obr. 123: 3) a prstencová misa (obr. 123: 4). Domáca hrnčiarska produkcia je doložená rôznymi typmi šálok (obr. 123: 6-7, 10), mís a hrncov (obr. 123: 8, 11-14). Nezvyčajná je veľká baňatá zásobnicovitá nádoba, zdobená trojuholníkmi vyplnenými vpichmi (obr. 123: 15). Pozoruhodná je skutočnosť, že vo veľmi bohatom keramickom súbore (vyše 800 fragmentov) je len jedným jediným malým fragmentom doložená germánska hrnčiarska produkcia na kruhu (obr. 123: 9). Predbežne nálezový celok z tejto polozemnice datujeme do záveru stupňa C1 alebo do stupňa C2. Záverom ešte doplňme, že halštatské a germánske sídlisko je v týchto miestach známe už dávnejšie predovšetkým z výskumov *E. Kraskovskej (1970,* 85-119) a *E. Studeníkovej (1986,* 53-67).

2. Ivanka pri Dunaji (okr. Senec), poloha Barnak, záchranný výskum, sídlisko, mladšia doba rímska. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Pri rekonštrukcii kanalizácie pozdĺž Seneckej cesty boli ďalšie dva sídliskové objekty narušené v katastri Ivanky pri Dunaji. Jeden z nich bol takmer úplne zničený výkopom ryhy pre kanalizáciu a dávnejšie vykopaným plynovodom. Z druhého objektu bola preskúmaná asi polovica výplne, ktorá sa nachádzala medzi oboma ryhami. Išlo o polozemnicu s bližšie nezistenou kolovou schémou (obr. 124: 1). Až na dva železné klince jej nálezový inventár tvorila výlučne keramika a zvieracie kosti. Importovaný provinciálny tovar je zastúpený sivým drsným hrnčekom (obr. 124: 4), pohárom s prehýbanými stenami a mortáriom so zelenou glazúrou (obr. 124: 7). V tomto nálezovom celku je už početnejšie zastúpená germánska keramika, vyrobená na hrnčiarskom kruhu (obr. 124: 2-3). Prevahu však majú drsné misy (obr. 124: 5, 8) a hrnce (obr. 124: 6, 10-11), vyrobené v ruke. Nevšedná je veľká

terina s veľmi starostlivo vyleštěným povrchom, zdobená šikmými žliabkami (obr. 124: 12). Celkovo tento keramický komplex vykazuje o čosi mladší charakter ako predchádzajúci nálezový súbor z polozemnice vo Vajnoroch a predbežne ho rámcovo datujeme do 4. stor. Germánske osídlenie v polohe Barnak už dávnejšie signalizovali zberové nálezy (*Farkaš 1980*, 67).

Sídliskové objekty vo Vajnoroch a v Ivanke pri Dunaji sú navzájom vzdialené len niečo vyše 200 m. Navzájom ich oddeľuje dodnes sezónne zamokrené riečne rameno. Nevylučujeme, že kedysi tvorili súčasť jedného rozsiahleho germánskeho sídliska, rozkladajúceho sa po oboch jeho brehoch.

Literatúra

Farkaš 1980 - Z. Farkaš: Nové nálezy zo Šenkvíc a Ivanky pri Dunaji. AVANS 1979, 1980, 67.

Kraskovská 1970 - Ľ. Kraskovská: Sídlisko z doby halštatskej a rímskej v Ivanke pri Dunaji. In: Zbor. SNM 64. História 10. Bratislava 1970, 85-119.

Studeníková 1986 - E. Studeníková: Halštatské sídliskové nálezy v Bratislave-Vajnoroch. In: Zbor. SNM 80. História 26. Bratislava 1986, 53-67.

ZWEI RETTUNGSAKTIONEN ZWISCHEN BRATISLAVA-VAJNORY UND IVANKA PRI DUNAJI (Bez. Bratislava). Im Zusammenhang mit dem Bau der Fernstraße D 61 im Abschnitt Mierová ulica - Senecká cesta erfolgten Verlegungen von Ingenieurnetzen, die entlang des Abschnittes Senecká cesta führten. Bei den Erdarbeiten wurden an zwei Stellen archäologische Objekte gestört, die an der Wende der J. 1999 und 2000 untersucht und dokumentiert wurden. 1. Bratislava-Vajnory, Lage Pri Visáku: in der Rinne entlang der Staatsstraße konstatierte man ein Sechspfosten-Grubenhaus aus römischer Zeit. Erwähnenswert sind von Kleinfunden eine Bronzefibel mit spitzem Fuß (Abb. 123: 1), ein knöcherner Dreilagenkamm (Abb. 123: 2) und ein Bronzeniet (Abb. 123: 5). Beachtenswert sind jedoch auch zahlreiche Geweihsprossen mit verschiedenen Bearbeitungsphasen. Unter der importierten provinzialrömischen Keramik war auch Keramik- und vor allem graues Geschirr vertreten. Von Formen belegt sind Töpfe, Faltenbecher (Abb. 123: 3) und eine Ringschüssel (Abb. 123: 4). Auf heimische Töpferproduktion verweisen verschiedene Typen von Tassen (Abb. 123: 6-7, 10), Schüsseln und Töpfen (Abb. 123: 8, 11-14). Ungewöhnlich ist ein großes bauchiges Vorratsgefäß mit einem Dekor aus punktgefüllten Dreiecken (Abb. 123: 15). Beachtenswert ist die Tatsache, dass in der sehr reichen Keramikkollektion (über 800 Fragmente) nur ein einziges kleines Fragment von germanischer scheibengedrehter Töpferproduktion belegt ist (Abb. 123: 9). Vorläufig wird der aus diesem Grubenhaus stammende Fundverband in die Endstufe C1 oder in die Stufe C2 datiert. Abschließend ergänzt noch der Autor, dass die hallstattzeitliche und germanische Siedlung an diesen Stellen schon seit längerem namentlich aus Grabungen von Ľ. Kraskovská (1970, 85-119) und E. Studeníková (1986, 53-67) bekannt ist. 2. Ivanka pri Dunaji, Lage Barnak: bei der Rekonstruktion der Kanalisation entlang der Lage Senecká cesta wurde ein weiteres Siedlungsobjekt im Kataster von Ivanka pri Dunaji gestört. Es handelte sich um ein Grubenhaus von näher nicht festgestelltem Pfostenschem (Abb. 124: 1). Abgesehen von zwei Eisennägeln bestand sein Fundinventar ausschließlich aus Keramik und Tierknochen. Importierte provinzialrömische Ware ist durch einen grauen rauhwandigen Napf (Abb. 124: 4), einen Faltenbecher und ein grünglasiertes Mortarium (Abb. 124: 7) vertreten. In diesem Fundverband besteht schon eine zahlreichere Vertretung von scheibengedrehter germanischer Keramik (Abb. 124: 2-3). Ein Übergewicht haben jedoch handgefertigte rauhwandige Schüsseln (Abb. 124: 5, 8) und Töpfe (Abb. 124: 6, 10-11). Ungewöhnlich ist eine große Terrine mit sehr sorgfältig polierter Oberfläche mit schrägen Kanneluren als Verzierung (Abb. 124: 12). Im allgemeinen weist dieser Keramikkomplex einen etwas jüngeren Charakter auf als der vorangehende Fundverband aus dem Grubenhaus in Vajnory, und vorläufig datiert ihn der Autor rahmenhaft in das 4. Jh. Auf die germanische Besiedlung in der Lage Barnak verwiesen bereits seit längerem Lesefunde (Farkaš 1980, 67). Die Siedlungsobjekte in Vajnory und Ivanka pri Dunaji sind nur etwas über 200 m voneinander entfernt. Voneinander trennt sie bis heute der saisonhaft nasse Flußarm. Es ist nicht auszuschließen, dass sie einst den Bestandteil einer umfangreichen germanischen Siedlung gebildet haben, die sich an beiden Ufern erstreckte.

PRIESKUM TRASY OPTICKÉHO KÁBLA V BRATISLAVE-PETRŽALKE A V JAROVCIACH

Vladimír Varsik - Miroslav Vrablec

V mesiacoch júl a september 2000 začala firma SITEL, s. r. o., zemné práce na investičnej akcii HDPE Rúry - Prístavný most - Rusovce, HP SR/MR. Išlo o uloženie optického kábla do vopred vyhĺbených rýh. Na archeologickom prieskume sa podieľal Archeologický ústav SAV v Nitre (od Prístavného mosta po katastrálne rozhranie Jarovce/Rusovce - autori príspevku) a Mestské múzeum v Bratislave (od katastrálneho rozhrania Jarovce/Rusovce po hraničný prechod SR/MR - J. Schmidtová). Táto správa opisuje hlavné výsledky prieskumu Archeologického ústavu SAV. Trasa ryhy viedla od Prístavného mosta pozdĺž Dolnozemskej cesty až po jej vyústenie na štátnu cestu smerom na Rusovce, a ďalej pozdĺž štátnej cesty I/2 až po katastrálne rozhranie obcí Jarovce a Rusovce. V Petržalke bola ryha zahĺbená väčšinou do novovekých navážok. Na archeologické nálezy sme narazili až v katastri Jaroviec.

Bratislava (okr. Bratislava), časť Jarovce

a) poloha Dolné Senokosy, sídlisko, doba laténska a doba rímska, prieskum. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Na známom sídlisku z neskorej doby laténskej (*Halagan/Turčan 1992*, 40) sa okrem laténskeho materiálu (obr. 126: 1-2) ako nový prvok podarilo zozbierať aj niekoľko keramických fragmentov z doby rímskej (obr. 126: 3).

b) poloha Ľanoviská, sekundárna poloha, doba rímska. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Pri prieskume ryhy sme na ľavej strane cesty na Rusovce narazili na skládku vyvezenej hliny premiešanej s nálezmi z doby rímskej. Predpokladáme, že hlina aj s nálezmi pochádza z neďalekých Rusoviec/Gerulaty. Okrem nekreslených zlomkov úžitkovej keramiky a strešnej krytiny si pozornosť zasluhuje bronzová minca (určenie pozri v príspevku Hunku/Kolníkovej v tejto ročenke), fragmenty terry sigillaty (určený zlomok - obr. 126: 5 - pochádza podľa K. Kuzmovej z Lezoux), zlomok kahanca (obr. 126: 7 - nakreslený je zospodu) a kamenné závažie (obr. 126: 4).

Literatúra

Halagan/Turčan 1992 - V. Turčan/J. Halagan: Prieskum v Bratislave-Jarovciach. AVANS 1990, 1992, 40.

BEGEHUNG DER TRASSE DES LICHTKABELS IN BRATISLAVA-PETRŽALKA UND IN JAROVCE (Bez. Bratislava). Bei der Begehung der Rinne für den Lichtkabel erfolgte eine Untersuchung der bekannten spätlatènezeitlichen Siedlung in der Lage Dolné Senokosy. Außer latènezeitlichen Scherben (Abb. 126: 1-2) entdeckte man hier als neues Element auch Fragmente von römerzeitlicher Gebrauchskeramik (Abb. 126: 3). In sekundärer Lage, in einem Lehmstapel, wurden auch mehrere beachtenswerte Funde aus römischer Zeit gewonnen. Den Lehm hatte man auf den Haufen wahrscheinlich aus Rusovce/Gerulata gebracht. Außer Gebrauchskeramik und Tegula-Fragmenten waren es eine Bronzemünze (Bestimmung von E. Kolníková in diesem Jahrbuch), Terra sigillata (das bestimmte Bruchstück auf Abb. 126: 5 stammt aus Lezoux), ein Lampenfragment (gezeichnet von unten - Abb. 126: 7) und ein Steingewicht (Abb. 126: 4).

NÁLEZY BRONZOVÝCH PREDMETOV ZO STREDNÉHO POVAŽIA

Ladislav Veliačik

O nevídanej a nevítanej pozornosti archeologickým náleziskám, a medzi nimi najmä opevneným sídliskám z rôznych období praveku a včasnej doby dejinnej, zo strany amatérskych ale technicky (detektormi, či sonarmi) závideniahodne vybavených hľadačov archeologických pamiatok prenikajú do odborných kruhov len kusé, neúplné a často nepresné informácie. Hovoria o mnohých prípadoch neobyčajne úspešného rabovania lokalít, o narušení, resp. zničení desiatok unikátnych nálezových

situácií i o rýchlom komerčnom „zhodnotení" samotných pamiatok, nezriedka za hranicami republiky. Len nepatrnú časť takýchto nálezov je možné odborne zdokumentovať, prípadne publikovať. K zriedkavým výnimkám patrí - pre hľadačov pokladov nezaujímavý - súbor bronzových predmetov zo stredného Považia, ktorý získal a do Archeologického ústavu SAV odovzdal jeho externý spolupracovník. K publikovaným nálezom, ktoré údajne pochádzajú z dvoch známych archeologických nálezísk, chýbajú presné nálezové okolnosti.

1. M i k u š o v c e (okr. Ilava), poloha S k á l i c e, zber, staršia doba bronzová, neskorá doba bronzová. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Pravdepodobne v SZ časti opevneného areálu hradiska lužickej kultúry sa počas prieskumu detektorom našli nasledujúce bronzové predmety.

O p i s n á l e z o v

1. Menšia ihlica s guľovitou, šikmo prevŕtanou hlavicou a krátkou ihlou. Hlavica je po obvode zdobená jemne rytými obežnými ryhami. Do otvoru je vsunutý tenký drôtik; dĺ. ihlice 40 mm, ∅ hlavice 10 mm (obr. 125: 3).

2. Torzo dvojdielnej ihlice s masívnou, nezdobenou dvojkónickou hlavicou, do ktorej je asymetricky nastoknutá neúplná ihla. Nad miestom zlomu je navlečený plechový, prstencovito stočený pásik; zach. dĺ. 32 mm, ∅ hlavice 15 mm (obr. 125: 1).

3. Podobná dvojdielna ihlica s vyššou, masívnou dvojkónickou hlavicou, do ktorej je nastoknutá krátka ihla so zvyškami nepravého tordovania; dĺ. 51 mm, ∅ hlavice 17 mm (obr. 125: 2).

4. Kus medenej alebo bronzovej suroviny v tvare masívnej, k jednému koncu sa zužujúcej tyčinky trojuholníkového prierezu so zaoblenými hranami; zach. dĺ. 52 mm, max. hr. 9x12 mm (obr. 125: 7).

5. Menší zatvorený krúžok z tyčinky plankonvexného prierezu; ∅ 14 mm (obr. 125: 6).

6. Kuželovitý predmet so širokým stredovým otvorom a masívnymi, mierne asymetrickými stenami; v. 13 mm, ∅ základne 15-17 mm (obr. 125: 8).

7. Väčší zatvorený kruh plankonvexného prierezu, odliaty v jednostrannom kadlube, so zachovanými odlievacími švami a stopami po odseknutí výliatku. Ide o polotovar, pri ktorom - podľa šedočierneho sfarbenia - je možné predpokladať vyššie percentuálne zastúpenie cínu; ∅ 64 mm, prierez tyčinky 9x5 mm (obr. 125: 4).

8. Torzo dvojčepeľovej(?) britvy z tenkého plechu, ktorý v zachovanej časti má takmer identický plochý obdĺžnikový prierez, ktorý sa k oblúkovitému, kvôli silnej lámavosti materiálu nezachovanému, ostriu len nepatrne zužuje; zach. dĺ. 68 mm, zach. max. š. 24 mm (obr. 125: 5).

Medzi nálezmi z Mikušoviec je typologicky i chronologicky nesporne najvýznamnejšia ihlica so šikmo prevŕtanou guľovitou hlavicou. Neobyčajne bohatá kolekcia tohoto typu ihlíc pochádza z pohrebiska v Jelšovciach. *J. Bátora* (*2000*, 419-425) rozdelil tamojších 70 exemplárov do ôsmich variantov s ťažiskom výskytu v únětицko-maďarovskom a klasickom stupni maďarovskej kultúry. Nami publikovaný nález je tvarom a výzdobou hlavice najbližšie jeho variantu B2. Podobne aj *M. Novotná* (*1980*, 41-46) synchronizovala ďalšie príbuzné slovenské exempláre (typ Kollstein) s horizontami depotov Hajdúsámson/Langquaid. O málo skôr sú známe prvé nálezy z hrobov klasickej fázy otomanskej kultúry v Nižnej Myšli, aj tu však pretrvávajú až do počiatku stupňa BB1 (*Olexa 1992*, 194n).

K dvom ďalším, dvojdielnym ihliciam chýbajú bližšie paralely. Charakterizuje ich veľká masívna dvojkónická hlavica nastoknutá na krátku, v jednom prípade tordovanú, v druhom neúplnú ihlu. Ak by sme vychádzali výlučne z tvaru hlavice a spôsobu jej spojenia s telom, paralely by sme našli medzi ihlicami typu Hradec (*Novotná 1980*, 113, tab. 34: 682, 683), čo by korešpondovalo s osídlením polohy Skálice v období lužickej kultúry. Nepomer medzi masívnosťou hlavíc a krátkym telom ihlíc i náznakovité tordovanie ihly jedného exemplára však opäť smeruje datovanie týchto exemplárov do obdobia výskytu ihlíc s guľovitou, šikmo prevŕtanou hlavicou, to znamená do záverečnej fázy stupňa BA2. Osadenie ihly do asymetricky prevŕtaného otvoru na neúplnej ihlici (obr. 125: 1) dokonca dovoľuje predpokladať, že pôvodne patrila k poslednému typu a len sekundárne, po odlomení tela, bol otvor využitý k nedokonalému nastoknutiu novej ihly, a azda aj jej fixácii prstencovito zvinutým plieškom. Ak by tento predpoklad bol opodstatnený, patril by pôvodne aspoň tento exemplár k typu Gajáry (*Novotná 1980*, 43 a n.).

Ostatnú skupinu nálezov tvoria z typologického i chronologického hľadiska málo výrazné predmety. Najpravdepodobnejšie do staršej doby bronzovej patrí ešte zlomok masívnej tyčinky, ktorá sa k jednému koncu pravidelne zužuje a tu je, len náznakovito, ohnutá. Len tento, málo presvedčivý, znak dovoľuje s veľkou rezervou zvažovať je príslušnosť k skobovým hrivnám (Spangenbarren).

Kuželovitý predmet možno označiť, opäť s rezervou, za dýzu, resp. náustok dúchadla, čo by bol po tyčinkovitej bronzovine ďalší náznak miestnej metalurgickej činnosti. Väčší z krúžkov sa nezvyklým prierezom líši od častých a v rôznej veľkosti sa vyskytujúcich zatvorených krúžkov kosoštvorcového alebo šošovkovitého prierezu z mladšej a najmä neskorej doby bronzovej. V zhode s mikušovským exemplárom sú známe polotovary, ale aj hotové výrobky, najčastejšie používané ako

náramky a prevliekacie oká konského postroja. Zle zachovanú, silne lámavú, polmesiacovito vykrojenú tenkú platničku považujem za torzo čepele britvy. Patrila najskôr k dvojčepeľovým exemplárom s hlbokým stredovým výrezom, ktoré predovšetkým podľa tvaru rukoväti vytvárajú v kultúrach popolnicových polí na západ od Slovenska početné typy a varianty (počínajúc typom Steinkirchen, *Jockenhövel 1971*, 99 a n.). Vyskytujú sa od staršieho až po neskorý stupeň kultúr popolnicových polí, ťažiskovým obdobím je však stupeň HA2. Teoreticky nemožno vylúčiť ani typ jednočepeľovej britvy s výrazne prehnutým chrbtom z neskorej doby bronzovej.

2. H u b i n a (okr. Piešťany), poloha H r a d i š t e, zber, neskorá doba bronzová. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

Východne od obce, neďaleko lesnej cesty a potoka Striebornica, na miernej vyvýšenine na úpätí masívu Hradište (369 m. n. m. so zisteným osídlením v neskorej dobe laténskej), sa počas prieskumu detektorom našli dva bronzové predmety:

O p i s n á l e z o v

1. Torzo nákrčného kruhu z tyčinky okrúhleho prierezu s nezachovanými koncami. Zachovaná časť je zdobená nepravým tordovaním, ktoré je z oboch strán uzavreté skupinou priečnych rýh. Zvyšky podobnej rytej výzdoby sa zachovali aj ďalej v smere k zužujúcemu sa koncu. Na viacerých miestach povrchu sú pozorovateľné početné otvory a dutinky, spôsobené buď sekundárnym pôsobením žiaru alebo nedokonalým odliatím, zachovalosť výzdoby poznačilo ošúchanie počas dlhodobého používania; ∅ tyč. 6-7 mm, pribl. ∅ kruhu 110 mm (obr. 125: 9).

2. Torzo mierne deformovaného náramku alebo nánožného kruhu z tyčinky plocho-oválneho prierezu, konce nezachované. Zdobený priečnymi a do tvaru X radenými, pôvodne šrafovanými pásmi, z ktorých sa kvôli korózii a dlhodobému otieraniu zachovali len línie hlbšie rytých pozdĺžnych vpichov; ∅ 65x80 mm, ∅ tyčinky 7x5 mm (obr. 125: 10, na obrázku s rozvinutou výzdobou je rekonštruovaný jej predpokladaný pôvodný stav).

Zlomok náramku je prierezom tyčinky a zvyškami výzdoby blízky väčším, pravdepodobne nánožným kruhom, aké sa našli v depote z Brezna i depotoch(?) z Bratislavy (*Hampel 1886*, tab. LI: 5-10, LXIV: 3; *Novotná 1991*, 27, tab. 3: 26, 4: 27, 19B; *Novotná 1993*, 110-113, obr. 55, 56). Patria k charakteristickým výrobkom predovšetkým mladšieho stupňa popolnicových polí (HB1), čo v prípade hromadného nálezu z Brezna potvrdzujú aj šálky typu Jenišovice.

K zachovanej časti výzdoby nákrčného kruhu zisťujeme takmer identickú paralelu na nákrčníku zo Žirian, na ktorom je len jeden koniec stočený do očka. Pri variante tordovaných nákrčných kruhov zhotovených z tenšej tyčinky konštatovala M. Novotná dlhé obdobie výskytu od stupňa HA1 až do doby halštatskej (*Novotná 1984*, 33 n., tab. 40: 261). S prihliadnutím na chronologickú príslušnosť náramku sa aj pre zaradenie nákrčného kruhu ako najpravdepodobnejší javí prvý stupeň neskorej doby bronzovej (HB1).

Vďaka nálezom ihlíc sa, okrem už dávnejšie známeho osídlenia polohy Skálice v Mikušovciach v období lužickej kultúry, črtá doposiaľ nezachytený časový horizont osídlenia v staršej dobe bronzovej. Kvôli spôsobu získania nálezov nie je jasné, či ide o sídlisko alebo pohrebisko. Práve nálezy ihlíc preferujú druhú alternatívu, čo vzhľadom na situovanie napr. neďalekého starobronzového pohrebiska v Trenčíne-Čerešňovom sade (*Nešporová 1988*, 98) nemusí vylučovať ani výšinná poloha náleziska. Torzá dvoch okrás z Hubiny pochádzajú z nového archeologického náleziska, ktorého druh je rovnako nejasný. Len pórovitý povrch nákrčného kruhu, spôsobený zrejme žiarom, môže opäť signalizovať pohrebisko lužickej kultúry.

L i t e r a t ú r a

Bátora 2000 - J. Bátora: Das Gräberfeld von Jelšovce/ Slowakei. Prähist. Arch. in Südosteuropa 16, 2000.

Hampel 1886 - J. Hampel: A bronzkor emlékei magyarhonban. I. Budapest 1886.

Jockenhövel 1971 - A. Jockenhövel: Die Rasiermesser in Mitteleuropa. PBF 8, 1, München 1971.

Nešporová 1988 - T. Nešporová: Prvá sezóna výskumu v Trenčíne na Brezine. AVANS 1987, 1988, 98.

Novotná 1980 - M. Novotná: Die Nadeln in der Slowakei. PBF 13, 6, München 1980.

Novotná 1984 - M. Novotná: Halsringe und Diademe in der Slowakei. PBF 11, 4, München 1984.

Novotná 1991 - M. Novotná: Die Bronzegefäße in der Slowakei. PBF 2, 11, Stuttgart 1991.

Novotná 1993 - M. Novotná: Doba bronzová. In: T. Štefanovičová a kol.: Najstaršie dejiny Bratislavy. Bratislava 1993, 80-115.

Olexa 1992 - L. Olexa: Náleziská z doby bronzovej v Nižnej Myšli. Slov. Arch. 40, 1992, 189-204.

FUNDE VON BRONZEGEGENSTÄNDEN AUS DEM MITTLEREN WAAGTAL (Bez. Ilava und Piešťany). Ein externer Mitarbeiter des AI der SAW in Nitra übergab dem Autor eine Kollektion von Bronzegegenständen, die Amateur-Schatzsucher angeblich an der Stelle zweier bekannter archäologischer Fundstellen gewonnen hatten. Aus dem Areal des Burgwalls der Lausitzer Kultur in Mikušovce (Lage Skálice, Bez. Ilava) stammen acht Gegenstände, und der bedeutendste von ihnen ist eine schräggelochte Kugelkopfnadel, die zusammen mit den zwei übrigen Nadeln in die jüngere Phase der Stufe BA2 datiert ist. Die übrigen Funde sind typologisch wie auch chronologisch von geringerer Bedeutung und nach Ansicht des Autors befinden sich unter ihnen der Torso eines Spangenbarrens, das Halbfabrikat eines in einer einseitigen Gussform gegossenen geschlossenen Ringes, ein Mundstück, bzw. eine Blasebalgdüse und der Torso eines Rasiermessers mit einer Doppelklinge mit einem tiefen zentralen Einschnitt. Der Großteil von ihnen kann mit der Lausitzer Besiedlung des Burgwalls während der Stufe HA2-HB1 verknüpft werden. Die Torsos des tordierten Halsrings und des Stabarmrings aus Hubina (Bez. Piešťany) gehören zum typischen Schmuck der jüngeren Stufe der Urnenfelderkultur (HB1) und sie signalisieren eine neue archäologische Fundstelle (Gräberfeld?) der Lausitzer Kultur in dieser Region.

VÝSKUM NA TRASE DIAĽNIČNÉHO PRIVÁDZAČA V BELUŠI

Ivona V l k o l i n s k á

B e l u š a (okr. Púchov), záchranný výskum, sídlisko, 12.-13. stor. Uloženie nálezov: Archeologický ústav SAV, Nitra.

V mesiacoch máj až august 2000 realizoval Archeologický ústav SAV výskum na trase Diaľničného privádzača Púchov v chotári obce Beluša. Lokalita sa nachádzala na severnom konci obce na pravom brehu Konopného potoka. Išlo o zahĺbené sídliskové objekty, ktoré boli čiastočne porušené stavbou, ba niektoré už boli zasypané telesom privádzača. Celkovo bolo možné preskúmať časť osady so 16 objektami, z ktorých sa však zachovali len ich spodné časti vaničkovitého alebo nepravidelného tvaru rôznej veľkosti. Rozmiestnené boli pomerne nepravidelne.

O p i s n á l e z o v

Najpočetnejšie nálezy tvorili keramické zlomky, no pomerne časté boli i kusy mazanice a železnej trosky. Črepy patrili hlavne hrncovitým nádobám, no vyskytli sa aj zlomky zásobníc a hrubostennej keramiky. Z dôležitých nálezov je potrebné vyzdvihnúť i železné nástroje, medzi ktorými nechýbala ani nákovka označovaná ako „tupá babka" - objekt 4. V tomto objekte boli tiež zistené početné kusy trosky a z blízkosti nákovky boli vyzdvihnuté aj dve medené mince. Keramika umožnila datovanie osady do konca 12. a do 13. stor., pričom mince upresňujú datovanie do prvej polovice 13. stor. Podľa určenia J. Hunku ide o mince arabského typu, ktoré razil panovník Bela III., resp. IV. Nemožno však vylúčiť ani ich dlhšie používanie.

Odkryv osady, resp. jej časti, z tohto obdobia patrí v uvedenom regióne k pomerne zriedkavým. Prvá písomná zmienka o obci Beluša pochádza až z r. 1330.

GRABUNG AUF DER TRASSE DER FERNSTRASSENZUFAHRT IN BELUŠA (Bez. Púchov). Im Rahmen des Baues des Abschnittes der Fernstraßenzufahrt Púchov wurde im Gemeindekataster ein Siedlungsabschnitt untersucht, der bis zu einem gewissen Maße von den Bauarbeiten gestört wurde. Insgesamt wurden 16 eingetiefte Objekte, bzw. ihre Unterteile freigelegt. Am zahlreichsten vertreten waren unter den Funden Keramikfragmente, teils von topfförmigen Gefäßen, doch fehlten auch nicht Bruchstücke von Vorratsgefäßen, einbezogen graphitierte und andere grobwandige Keramik. Sehr zahlreich waren ebenfalls Eisenschlackenstücke und es fehlten auch nicht mehrere Eisenwerkzeuge. Die Datierung der Siedlung in das ausgehende 12. und in das 13 Jh. anhand des Keramikinventars präzisiert der Fund zweier Münzen des arabischen Typs des Herrschers Béla des III. bzw. IV. Die erste schriftliche Erwähnung von Beluša stammt aus dem J. 1330.

NÁLEZ PRASLENU Z KAPINIEC

Jozef Zábojník

Kapince (okr. Nitra), intravilán, záhrada domu, pravek(?), ojedinelý nález. Uloženie nálezu: súkromná zbierka.

V priestore záhrady domu 22 sa pri kultivačných prácach našiel hlinený praslen. Miesto nálezu leží na rovine konča záhrady uvedeného domu v blízkosti potoka Radošinka. Iné nálezy (črepový materiál, zvieracie kosti) neboli zistené. Na ornici neboli pozorovateľné žiadne stopy ohňa, resp. zvyšky popola a prepálenej hliny. Z uvedenej polohy pochádza už publikovaný nález stredovekej, resp. novovekej šatovej spony(?), vyhotovenej z bronzového plechu (*Zábojník 2000*, 185-186, obr. 133).

Dvojkónický praslen (obr. 93) je vyhotovený z hliny s prímesou ostriva a kvalitne vypálený. Na vrcholoch, v priestore otvoru, je poškodený. Stopy po pravdepodobne poľnohospodárskom náradí sú badateľné aj na jeho tele. Jedna jeho časť je zdobená dvojitým horizontálnym pásom výrazných, nepravidelne usporiadaných vpichov. Druhá polovica má obdobné vpichy rozmiestnené v štyroch vertikálne vedených, avšak nerovnako vzdialených pásoch. Vzhľadom na absenciu iných nálezov možno praslen z Kapiniec iba všeobecne datovať pravdepodobne do mladšieho úseku praveku.

Literatúra

Zábojník 2000 - J. Zábojník: Ojedinelý nález šatovej spony(?) z Kapiniec. AVANS 1998, 2000, 185-186.

FUND EINES SPINNWIRTELS AUS KAPINCE (Bez. Nitra). Bei Erdarbeiten fand man einen Spinnwirtel (Abb. 93) aus Ton mit Zusatz von gröberer Magerung und von qualitativer Brennung. Die Verzierung aus Einstichen befindet sich auf beiden Seiten des Spinnwirtels in horizontalen bzw. vertikalen Bändern. In Anbetracht der Absenz anderer Funde kann der Spinnwirtel aus Kapince nur allgemein in einen jüngeren Abschnitt der Urzeit datiert werden.

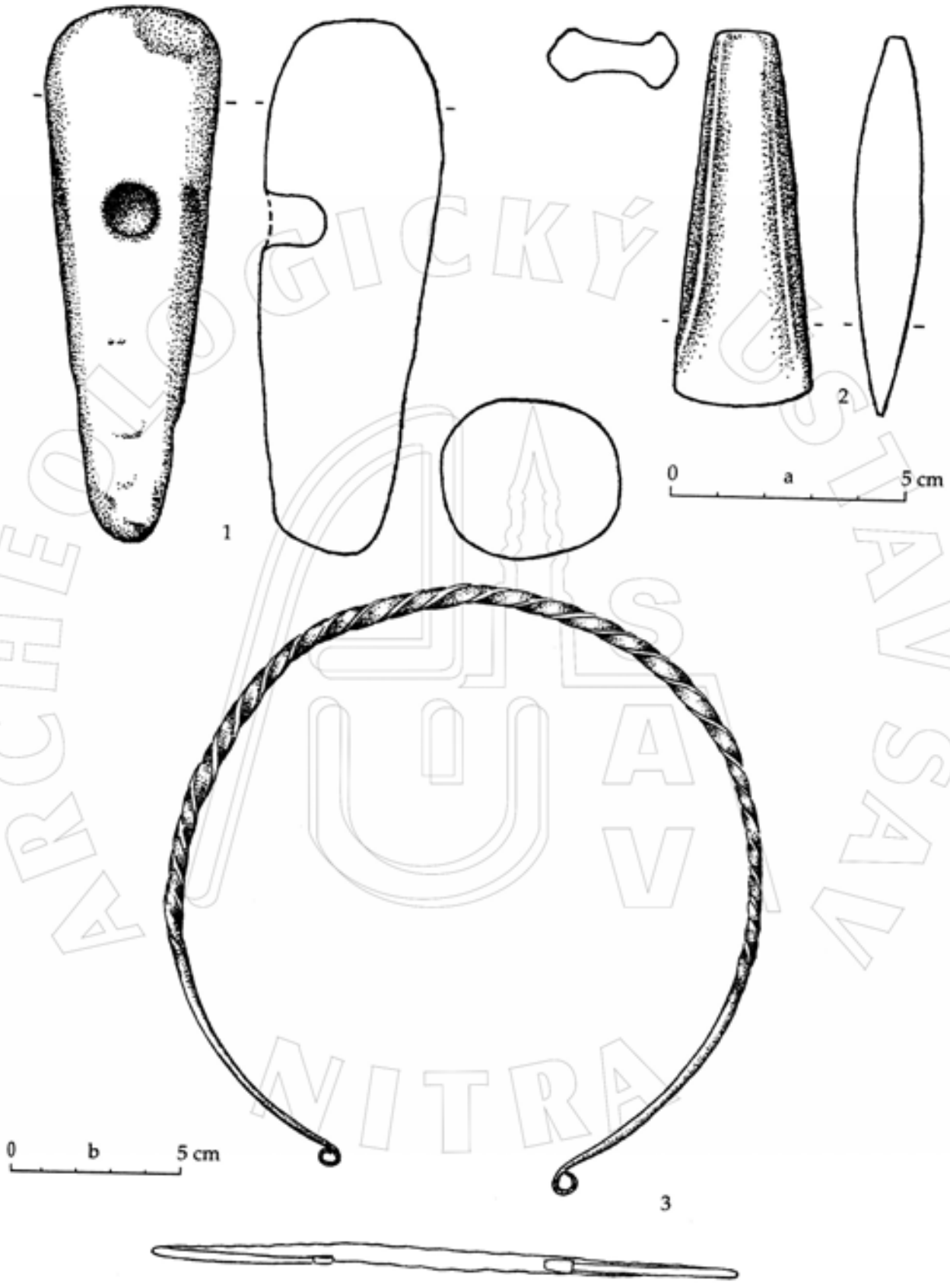

Obr. 1. Nálezy zo súkromnej zbierky. 1 - Andovce; 2 - Trenčianske Teplice; 3 - Prašník. Mierka a: 1, 2; b: 3. (Bartík/Bača, 27).

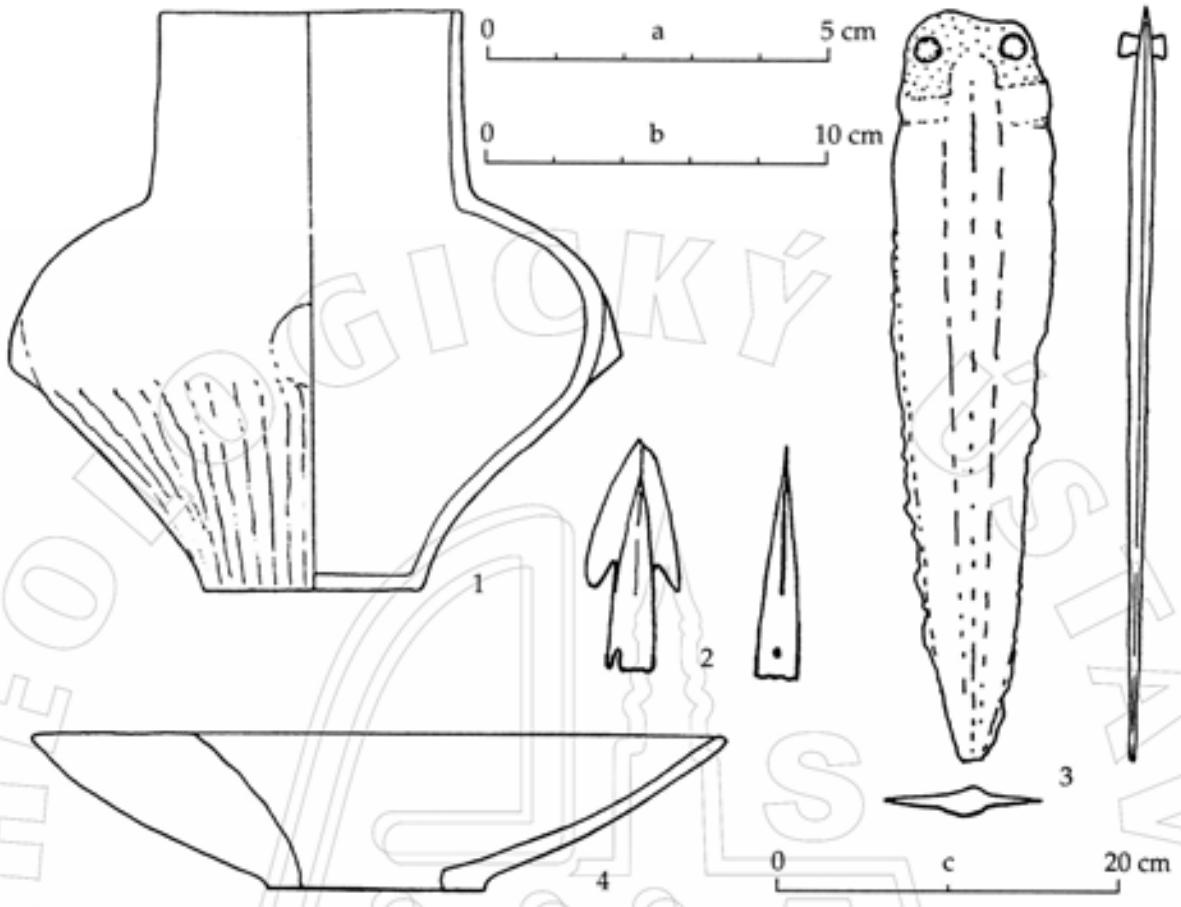

Obr. 2. Smolenice. Nálezy z údajného hrobu. Mierka a: 2, 3; b: 4; c: 1. (Bartík/Farkaš, 28).

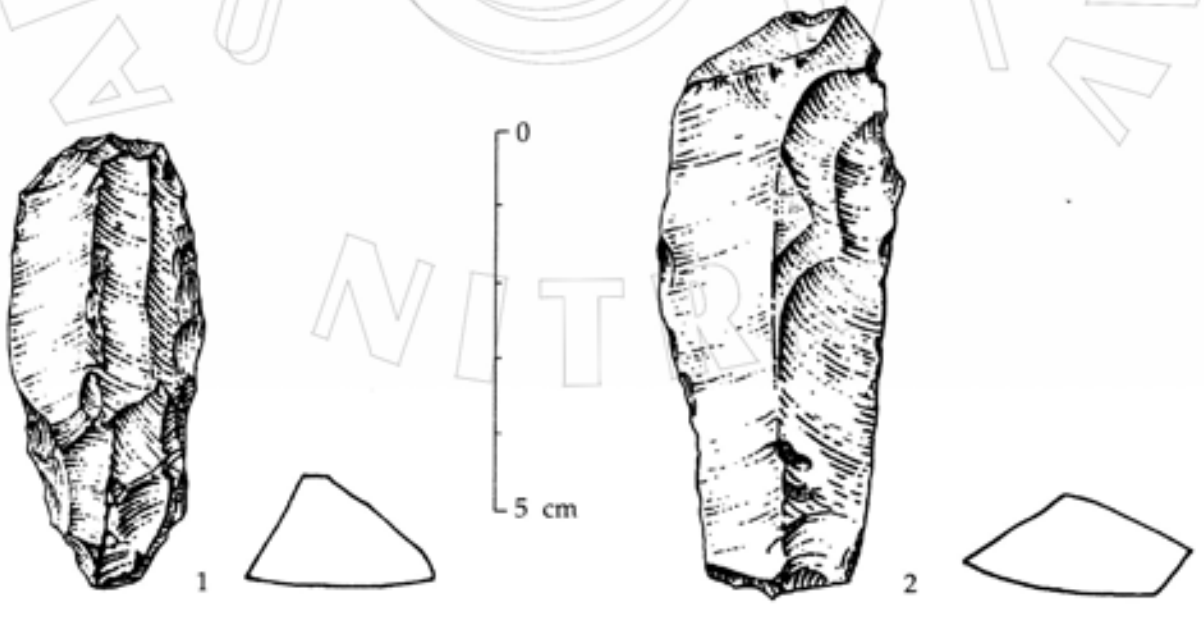

Obr. 3. Horné Štitáre. 1 - radiolaritové driapadlo; 2 - kremencová čepeľ. (Bárta, 31).

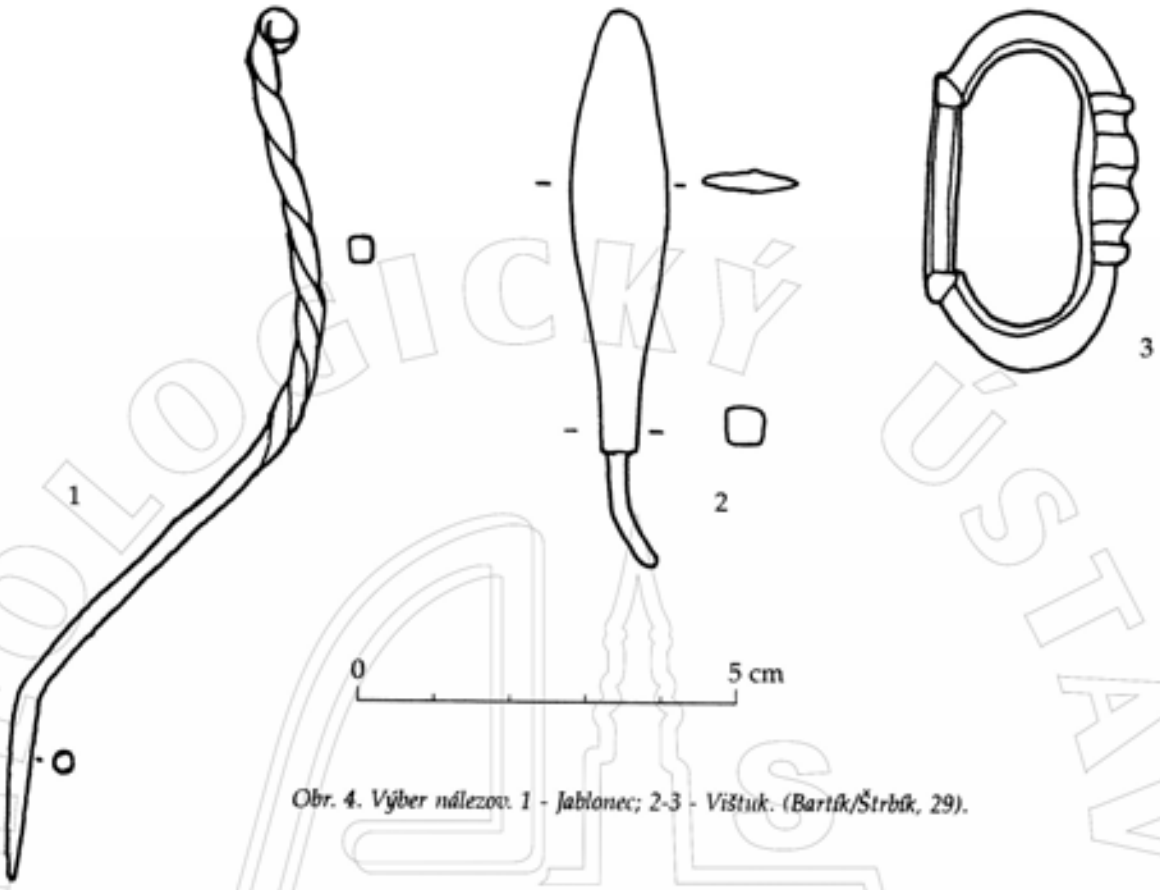

Obr. 4. Výber nálezov. 1 - Jablonec; 2-3 - Vištuk. (Bartík/Štrbík, 29).

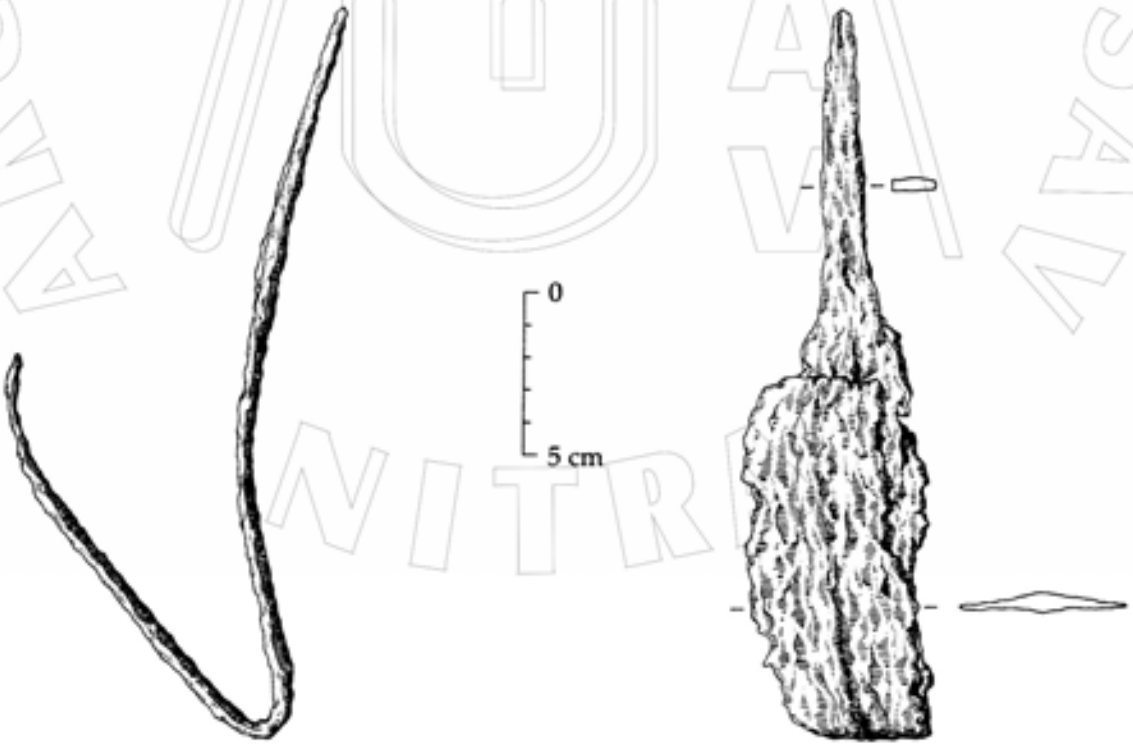

Obr. 5. Cejkov. Železný meč. (Bánesz/Pieta, 30).

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV NITRA

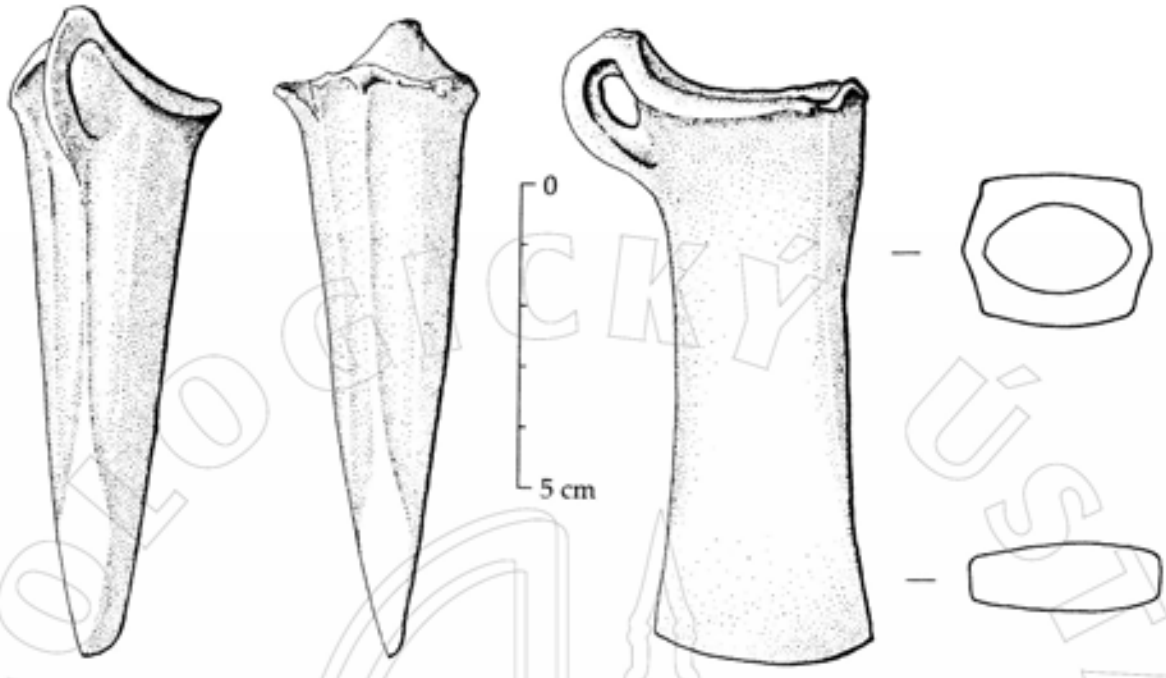

Obr. 6 . Bronzová sekerka z oblasti severovýchodného Slovenska. Kreslené na základe fotografií. (Bátora, 32).

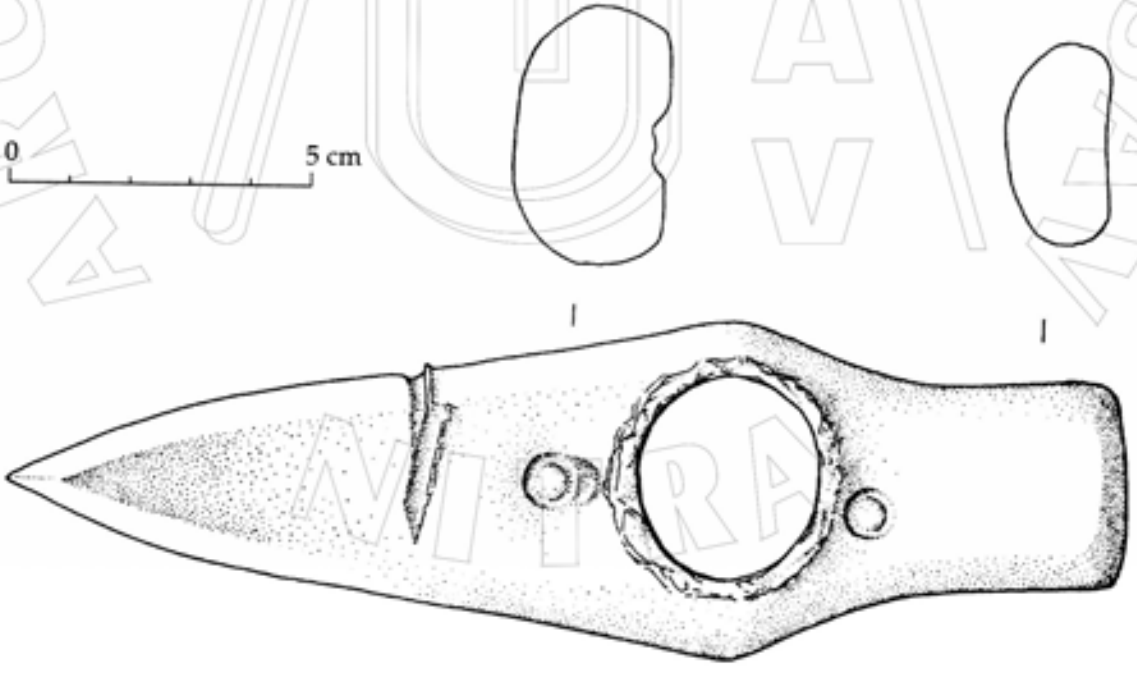

Obr. 7. Tajná. Eneolitický medený sekeronlat. Autor kresby: p. B. Arvaiová, AÚ SAV Nitra. (Bátora/Hunka, 32).

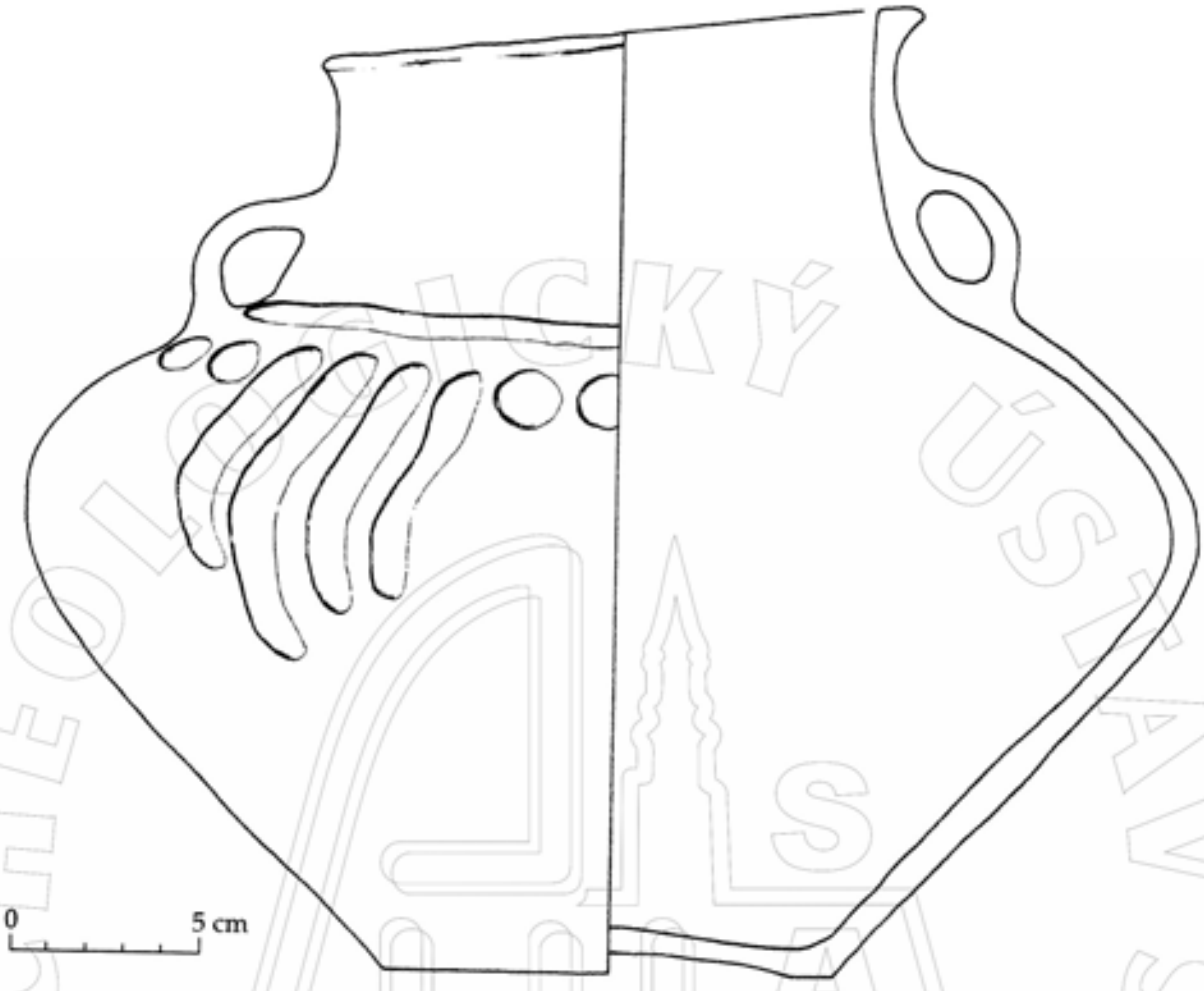

Obr. 8. Nitra (Pri synagóge). Keramika lužickej kultúry z objektu 1. (Bednár, 34).

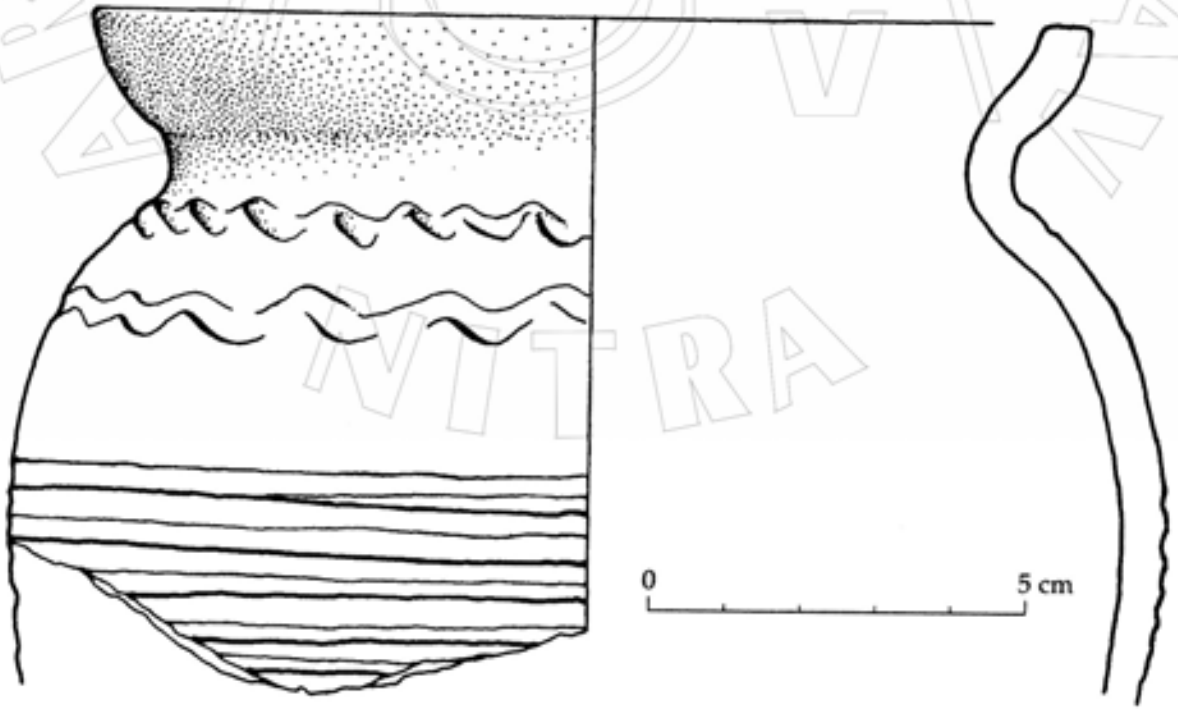

Obr. 9. Nová Ves nad Žitavou. Fragment nádoby z objektu. (Bednár, 35).

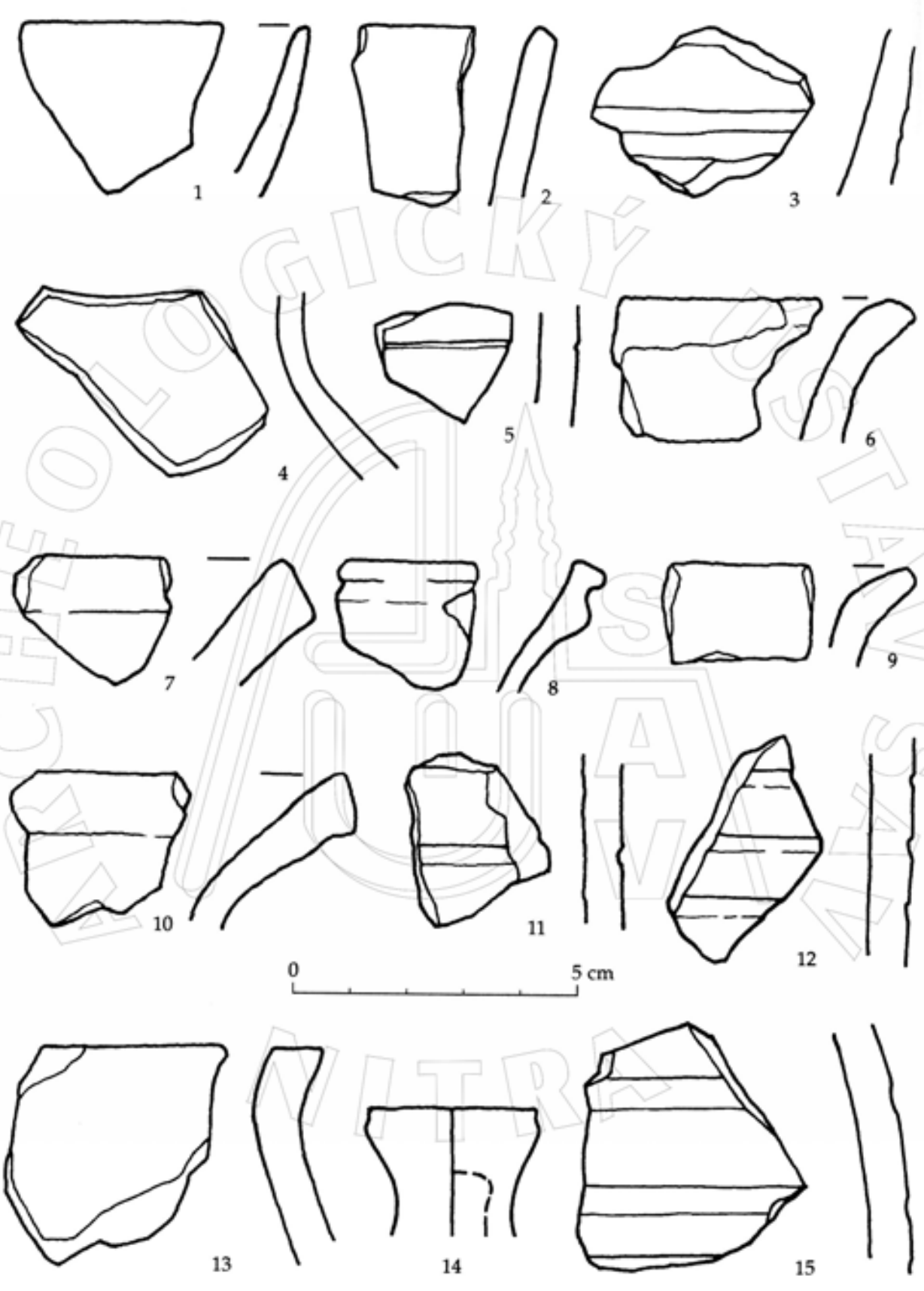

Obr. 10. Mýtne Ludany. Výber nálezov. (Bednár/Fottová, 35).

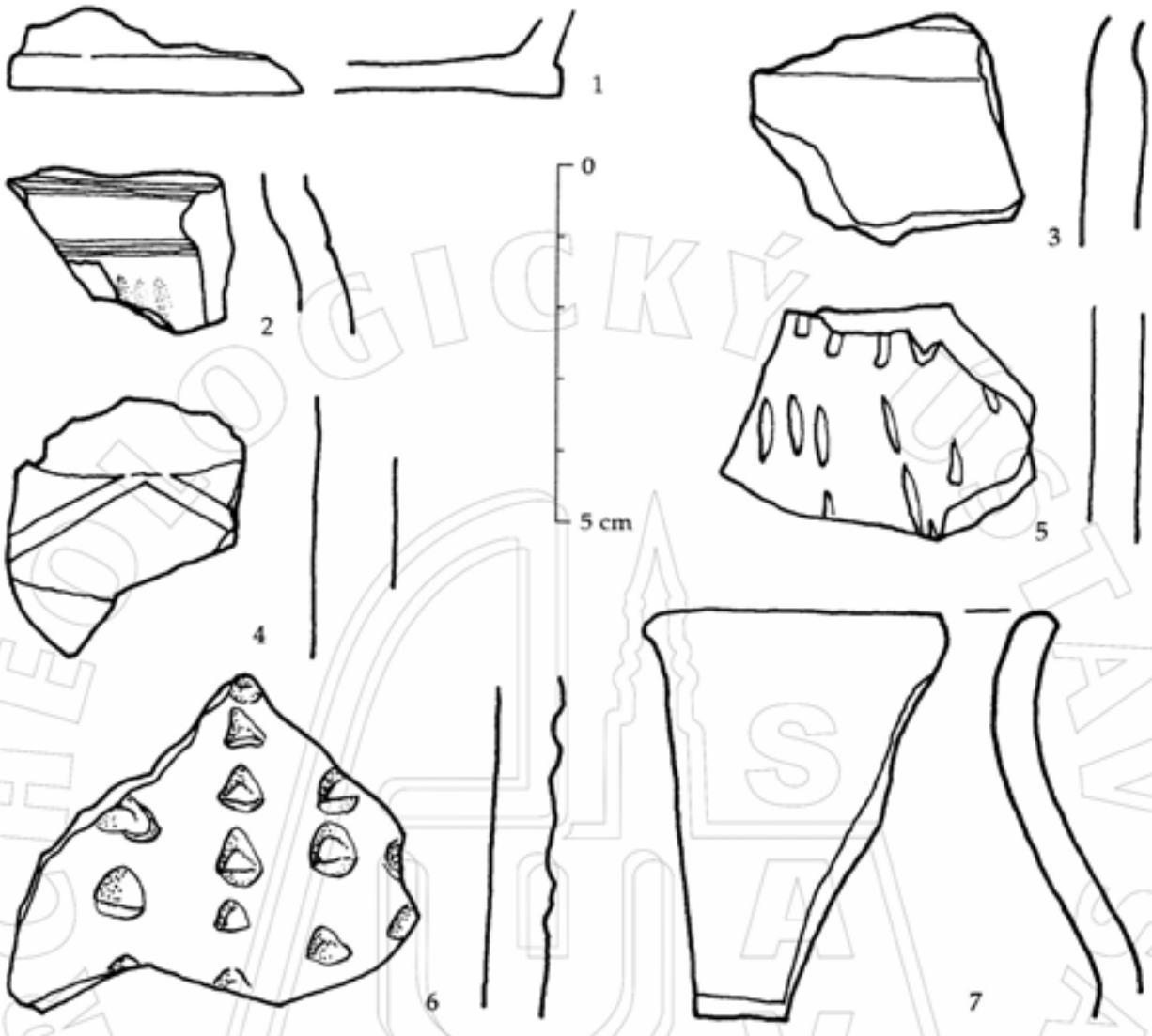

Obr. 11. Tekovský Hrádok. Výber nálezov. (Bednár/Fottová, 36).

Stráne pod Tatrami

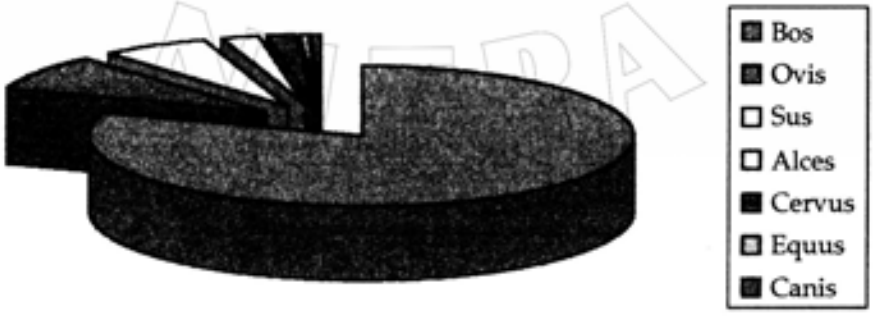

Obr. 12. Stráne pod Tatrami (Pod Kamenným vrchom). Vyhodnotenie osteologického materiálu z archeologického výskumu na lokalite. (Holec, 87).

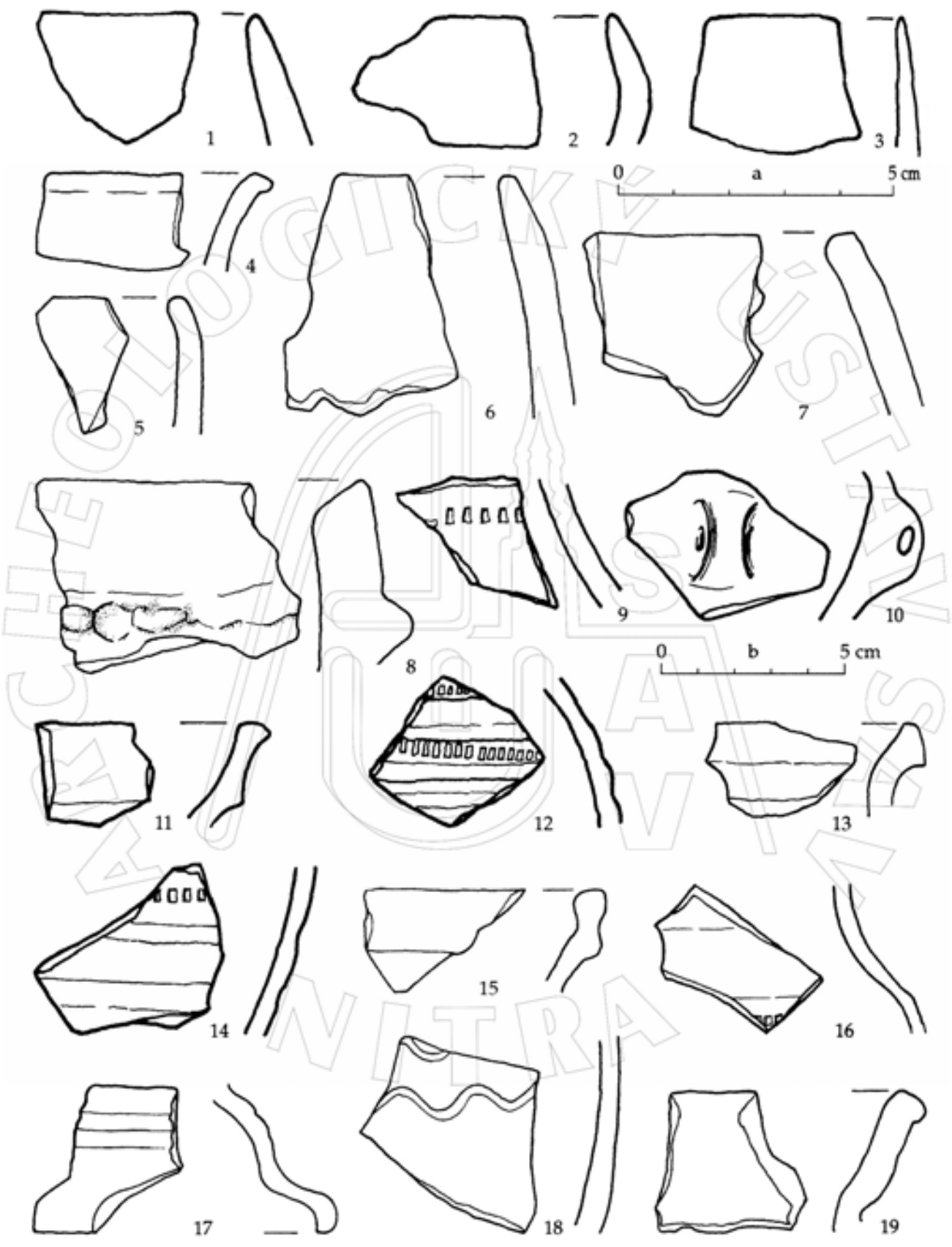

Obr. 13. Horná Seč (Dolné Lúky I). Výber nálezov. Mierka a: 1-3, 9-12, 14; b: 4-8, 15-19. (Bednár/Fottová, 39).

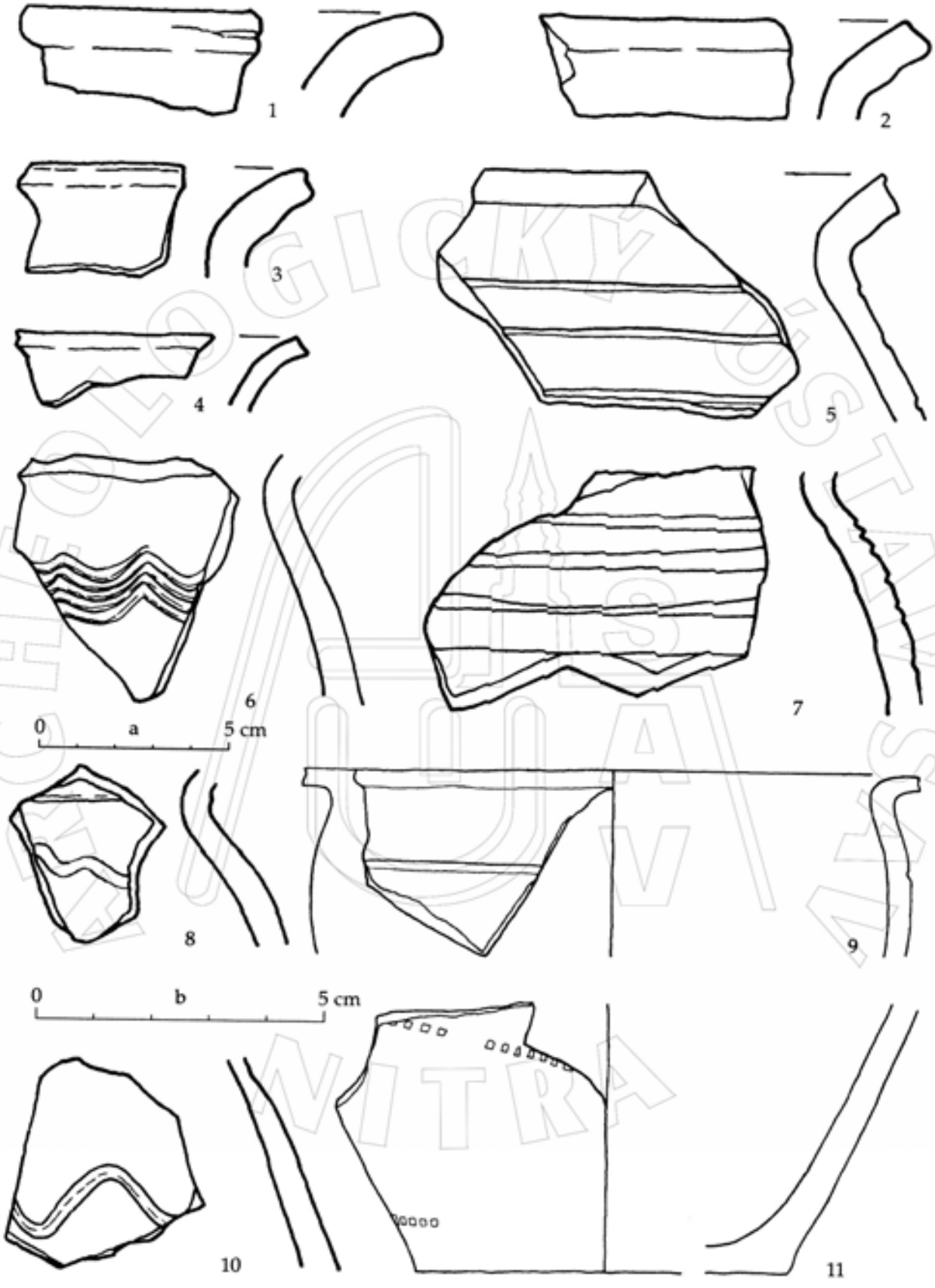

Obr. 14. Horná Seč (Dolné Lúky II). Výber nálezov z objektu. Mierka a: 9, 11; b: 1-8, 10. (Bednár/Fottová, 39).

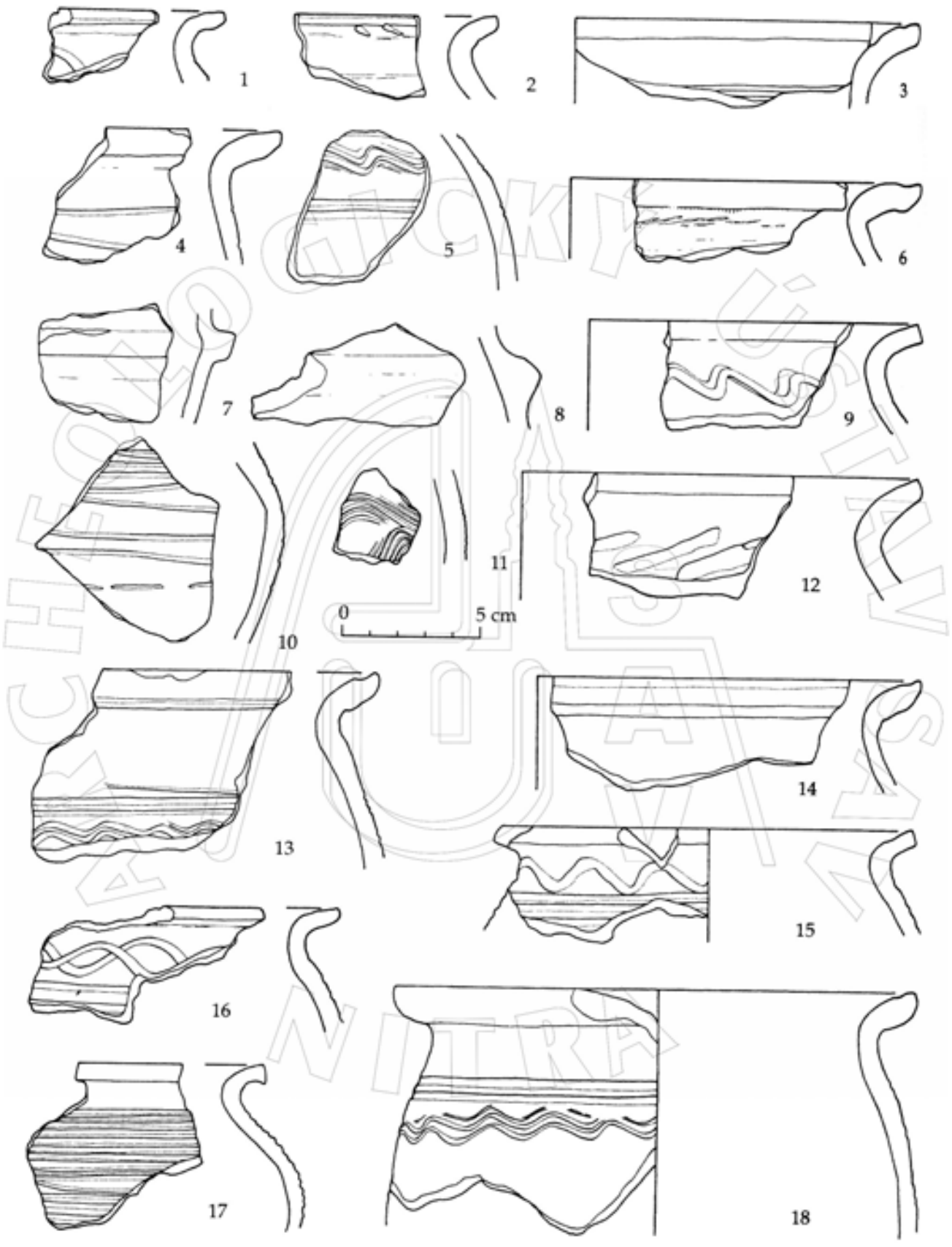

Obr. 15. Nitra (Mestská tržnica). Výber keramického materiálu z najstaršieho horizontu osídlenia - 9.-11. stor. (Bednár/Fottová/Zábojník, 40).

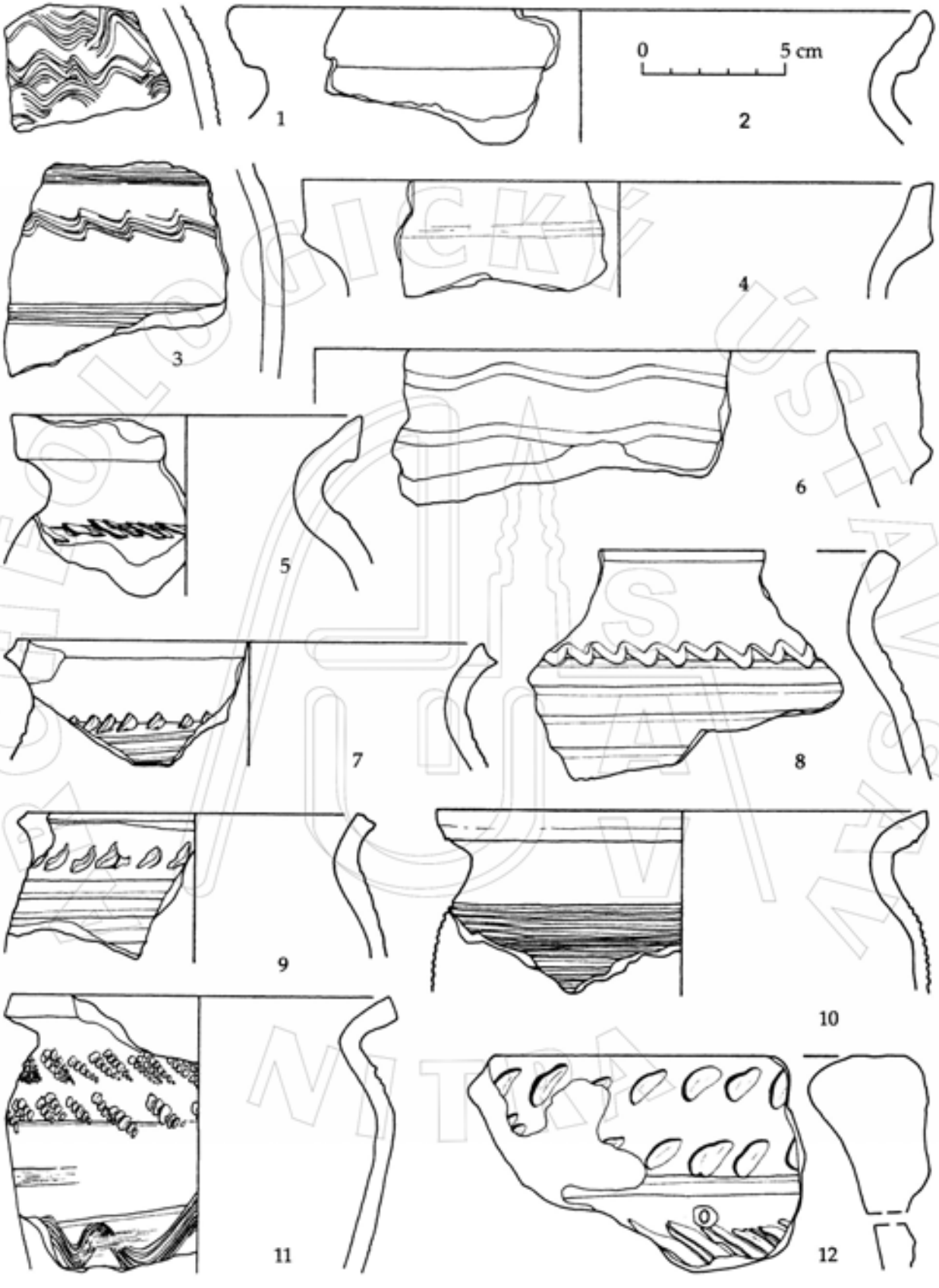

Obr. 16. Nitra (Mestská tržnica). Výber nálezov. 1, 3, 7-11 - fragmenty keramiky z 9.-11. stor.; 2, 4-6, 12 - črepy z 13.-14. stor. Bednár/Fottová/Zábojník, 40).

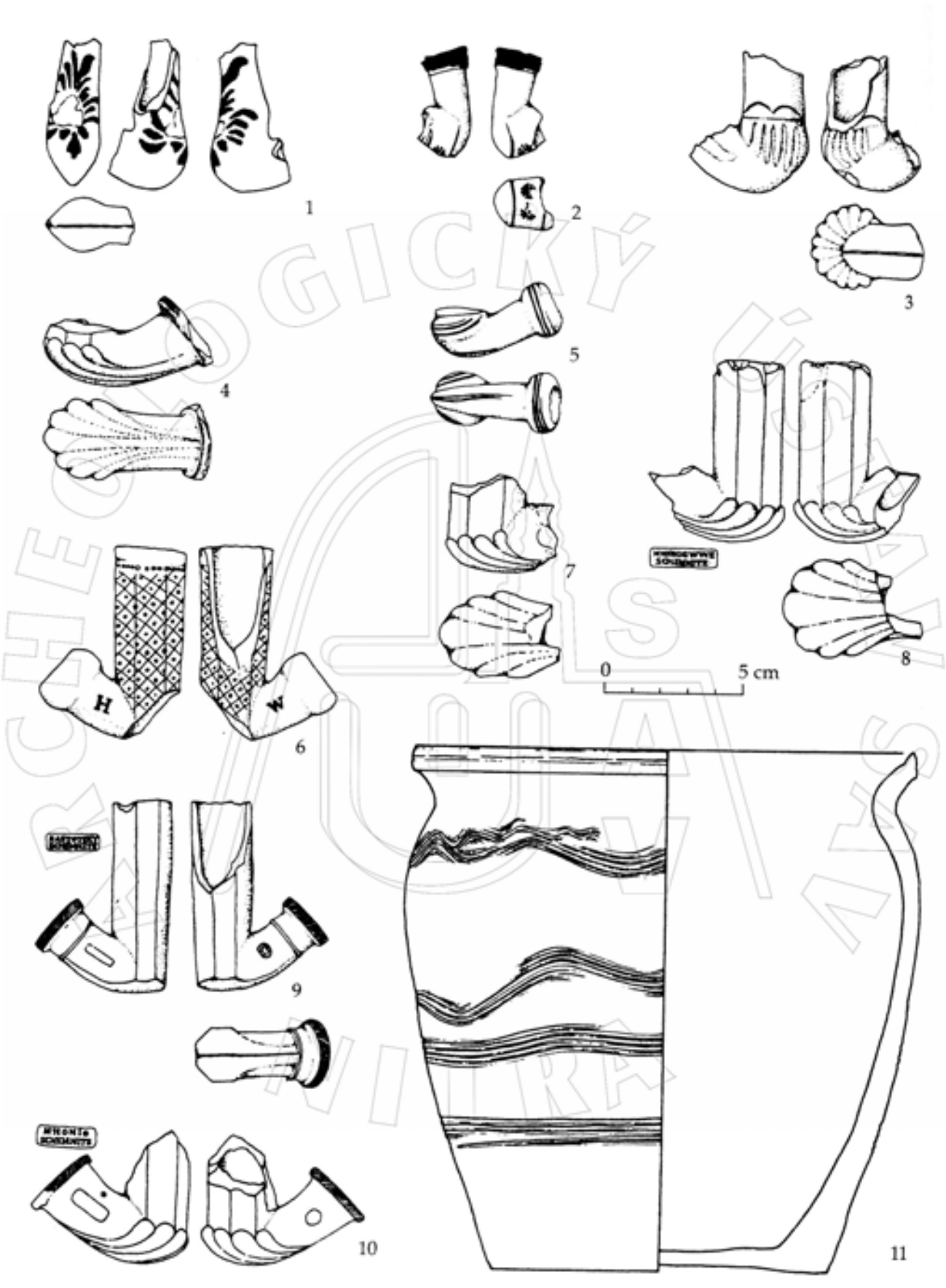

Obr. 17. Nitra (Mestská tržnica). Výber nálezov 1-10 - kolekcia novovekých fajok; 11 - nádoba z horizontu z 9.-11. stor. (Bednár/Fottová/Zábojník, 40).

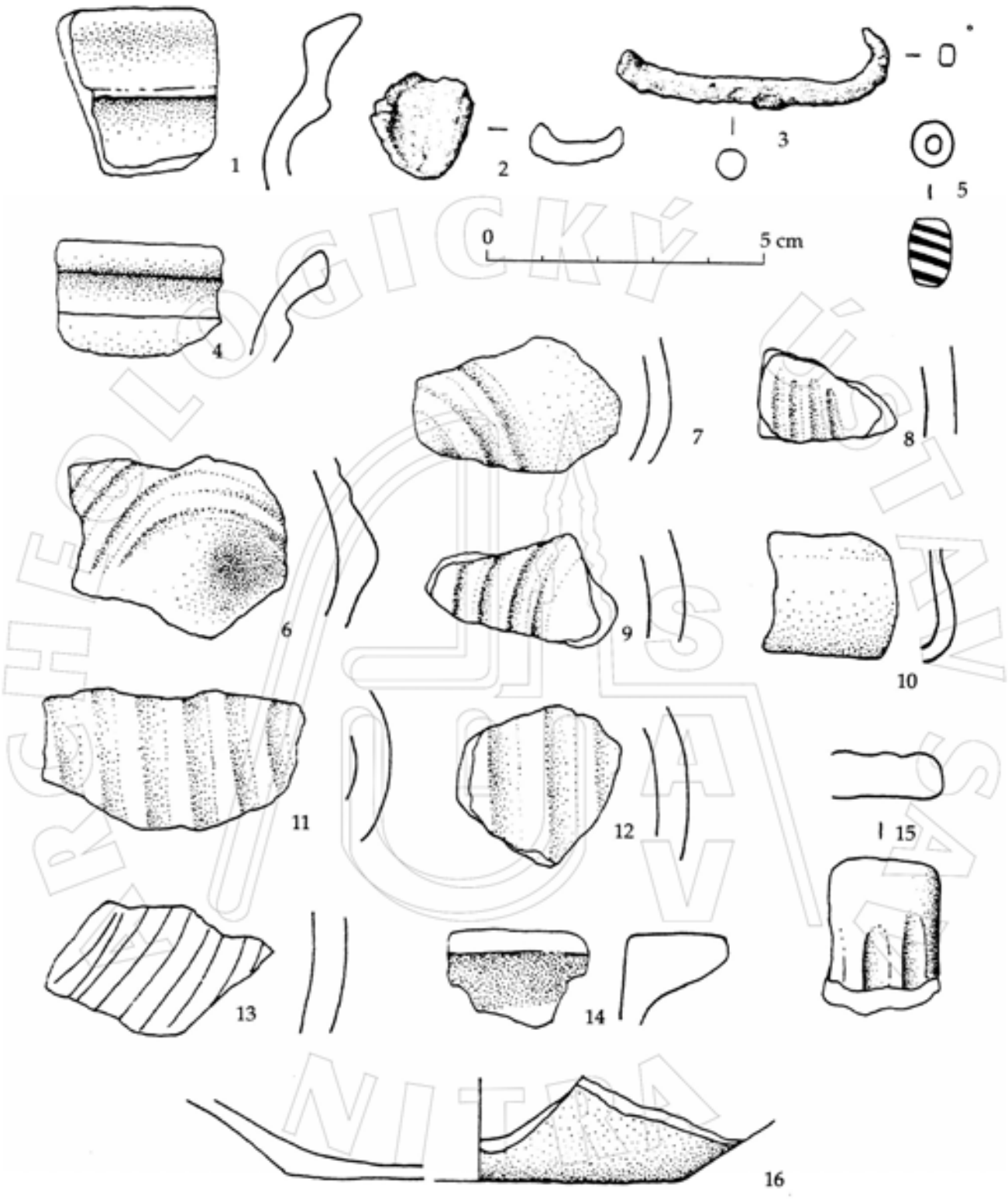

Obr. 18. Výber nálezov z prieskumu. 1 - Kysucké Nové Mesto (Poloha A); 2-3 - Rudinka/Žilina, časť Vranie (Rochovica); 4 - Žilina, časť Brodno; 5-16 - Kysucké Nové Mesto (Poloha C). 2, 3 - železo; ostatné - keramika. (Benediková, 41).

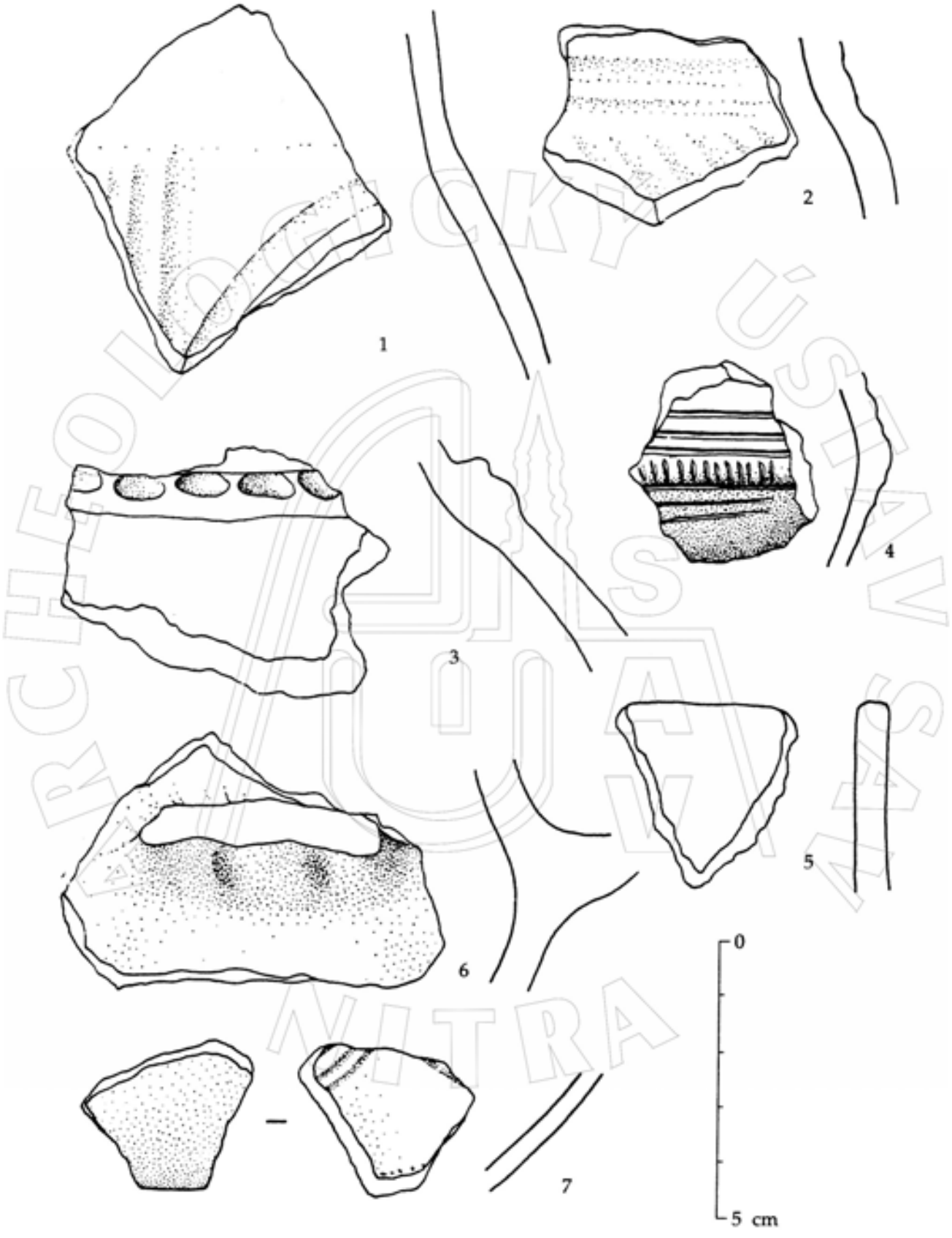

Obr. 19. Kysucké Nové Mesto (Poloha C). Výber keramických nálezov z prieskumu. (Benediková, 41).

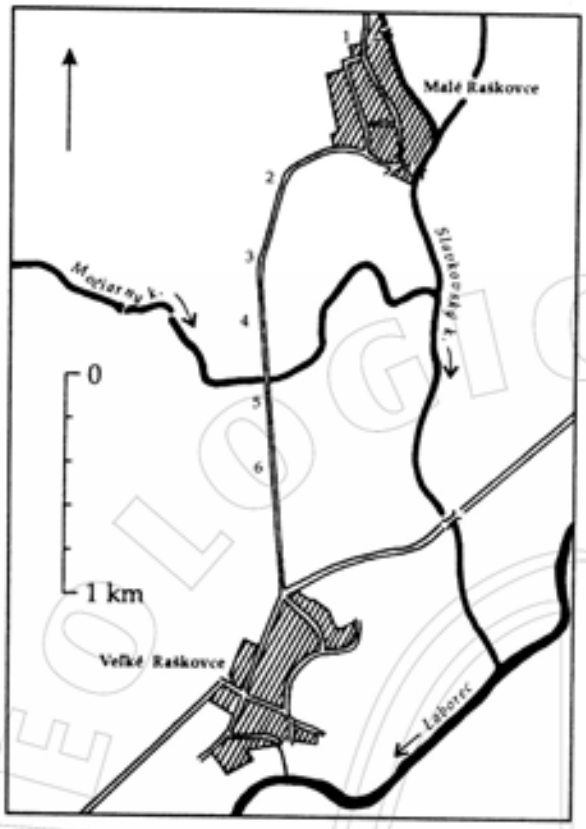

Obr. 20. Malé a Veľké Raškovce. Plán trasy záchranného výskumu. 1 - Stredné Konopianky; 2 - Záhumienky; 3 - Pri potoku; 4 - Stredný Dubík; 5 - Nižný Dubík; 6 - Veľký Benčík. (Béreš/Horváthová, 47).

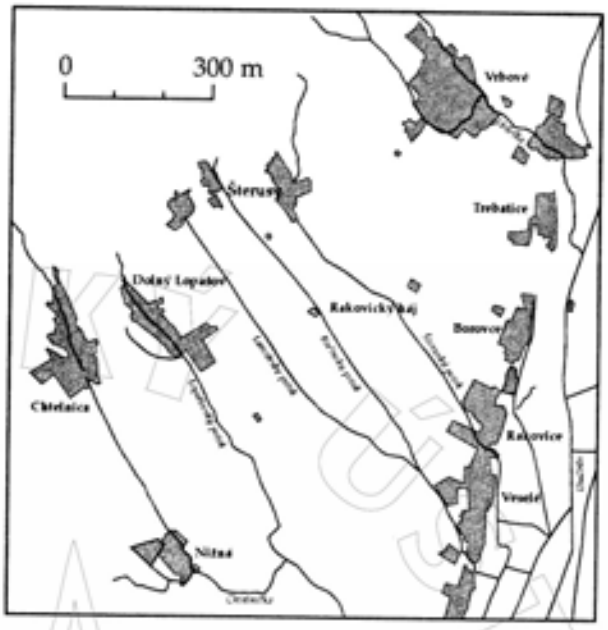

Obr. 21. Rakovice (Rakovický háj). Grafické spracovanie E. Blažová a Martin Bartík. (Březinová /Benediková, 48).

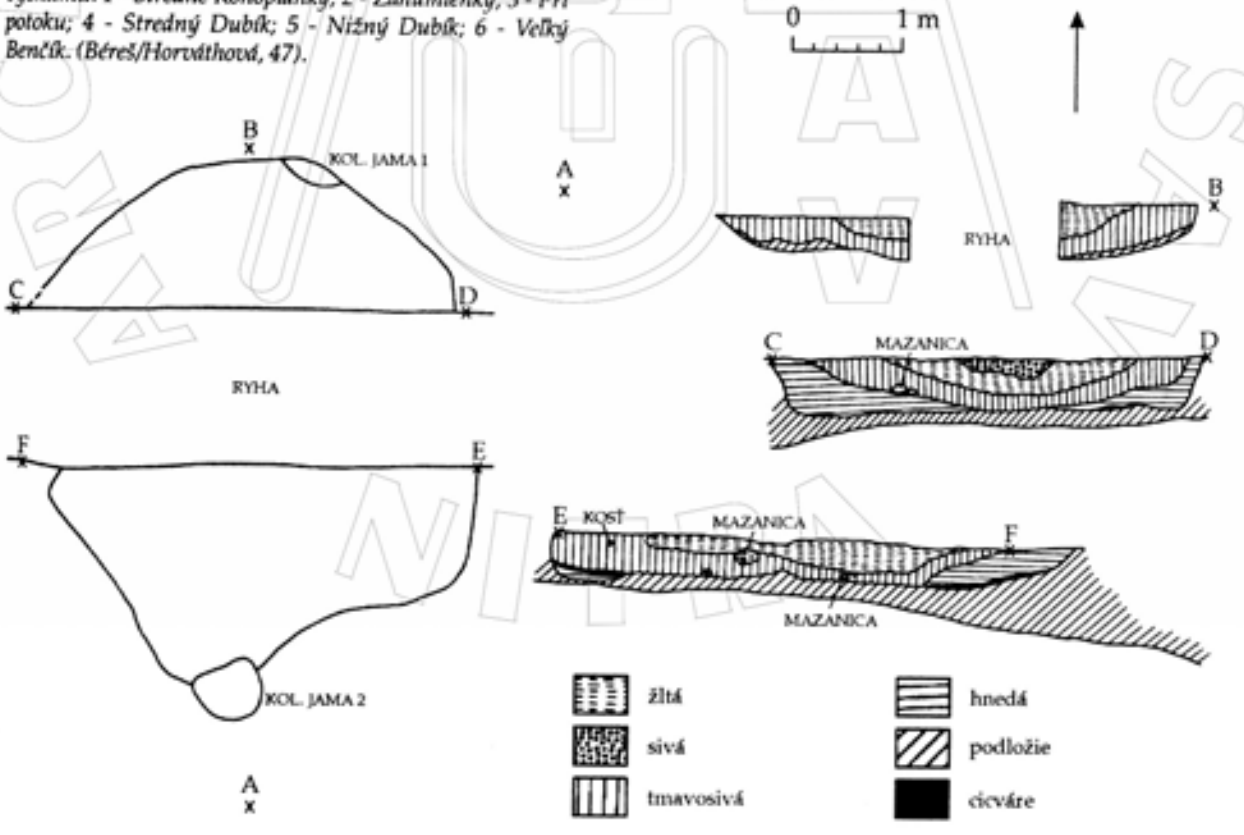

Obr. 22. Rakovice (Rakovický háj). Pôdorys a profily objektu 1/2000. (Březinová/Benediková, 48).

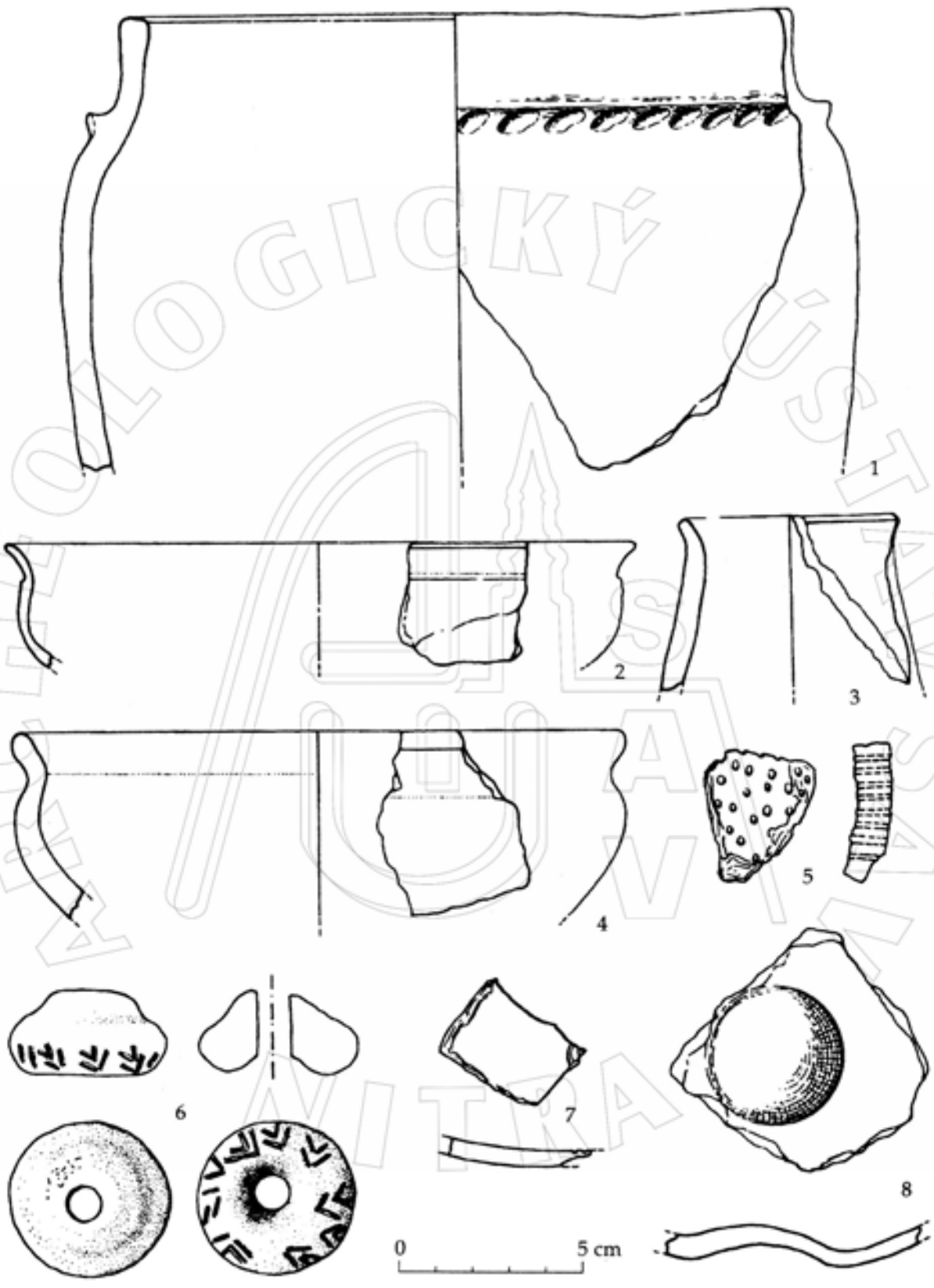

Obr. 23. Rakovice (Rakovický háj). Objekt 1/2000. Výber nálezov. (Březinová/Benediková, 48).

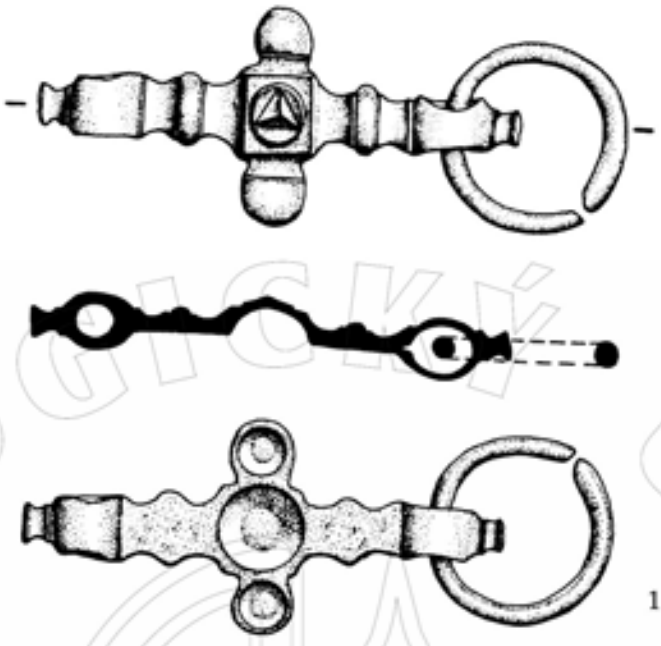

1

0 5 cm

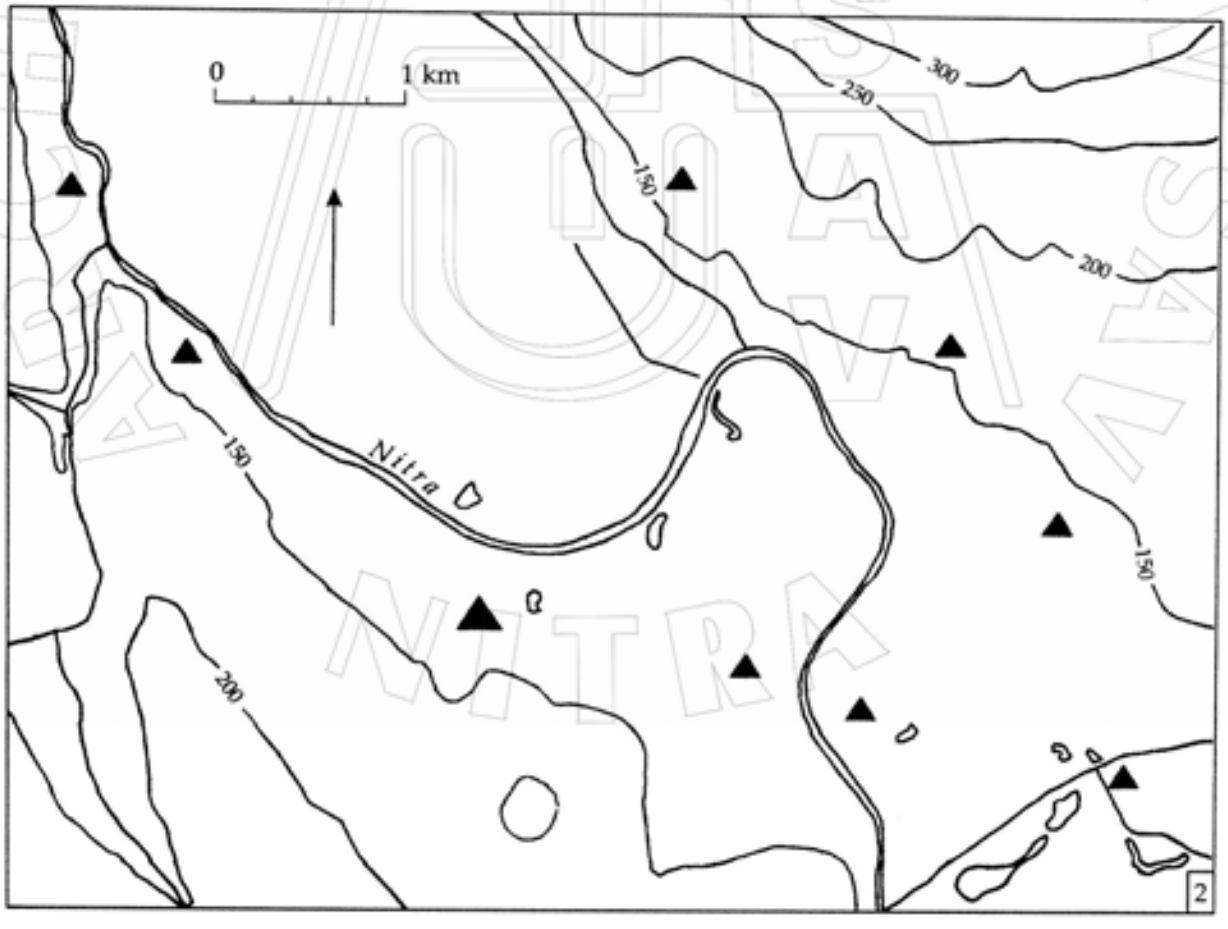

Obr. 24. Nitra (pravdepodobne blízke okolie Hypermarketu Tesco). 1 - bronzový profilovaný tyčinkový článok z reťazového opaska, stredná doba laténska; 2 - predpokladané miesto nálezu v rámci keltských pohrebísk. (Bujna/Štefanka, 49).

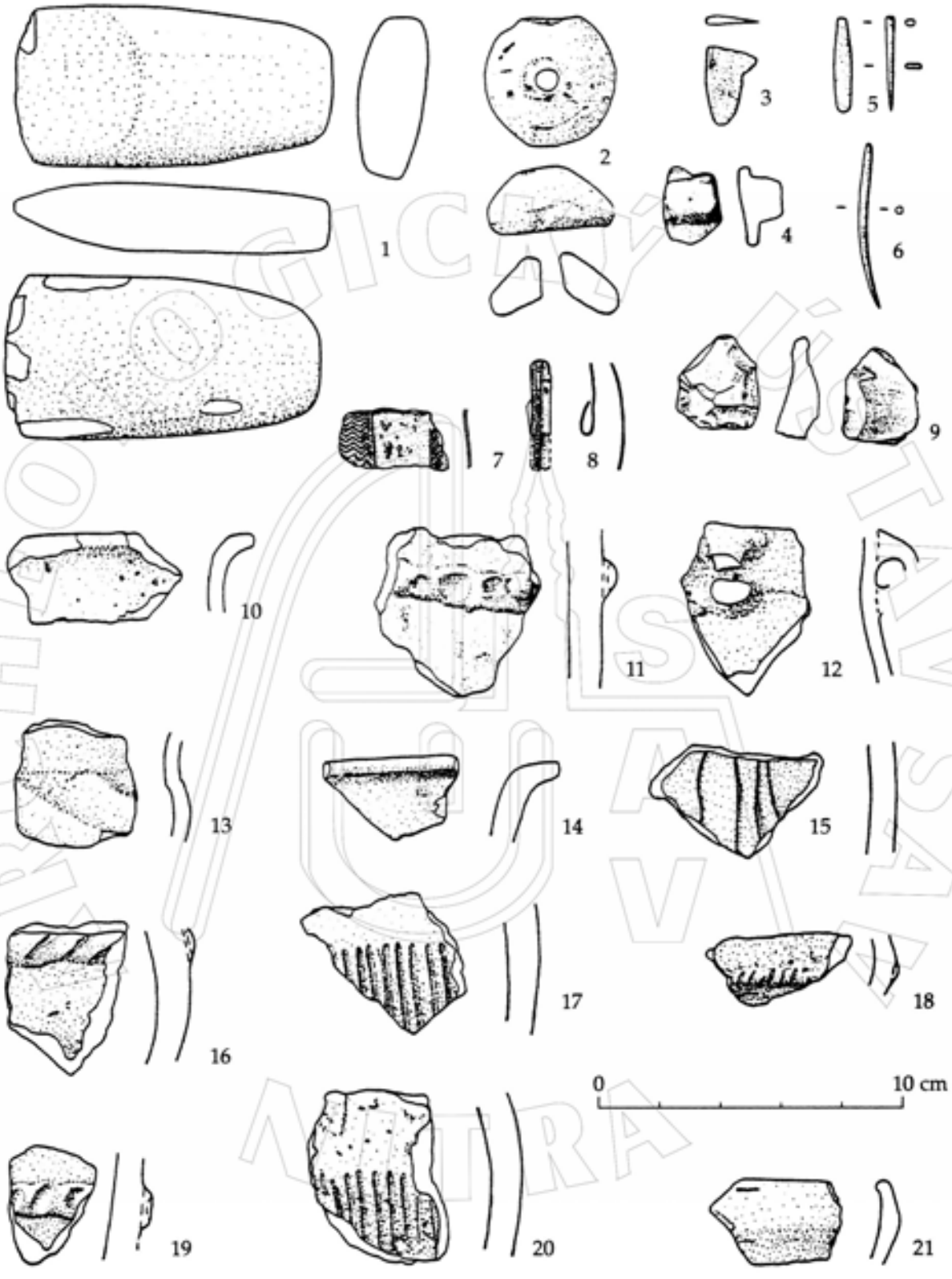

Obr. 25. Lozorno (Široké Diely). Výber nálezov z prieskumu. (Elschek/Varsik, 56).

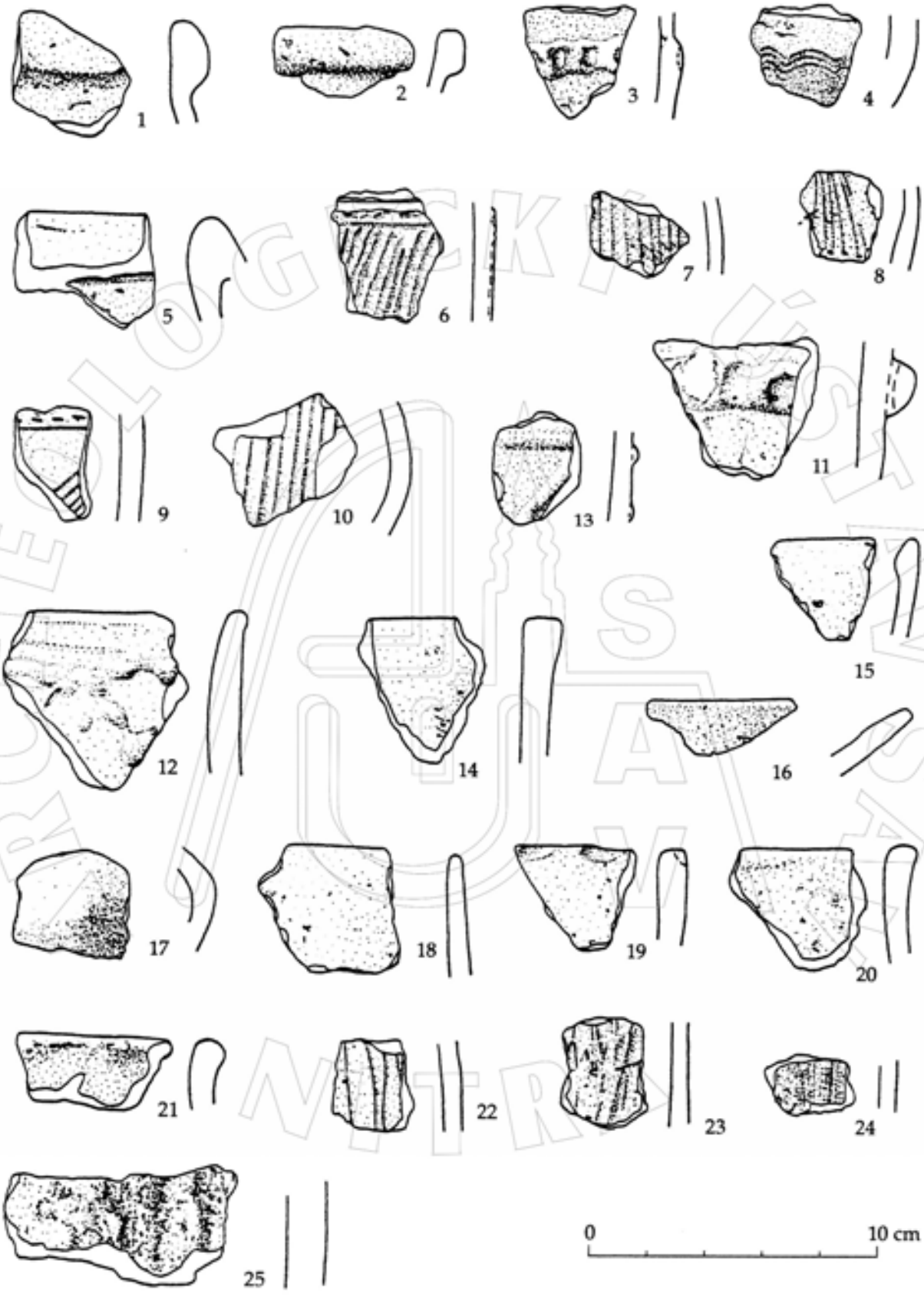

Obr. 26. Lozorno (Široké Diely). Výber nálezov z prieskumu. (Elschek/Varsik, 56).

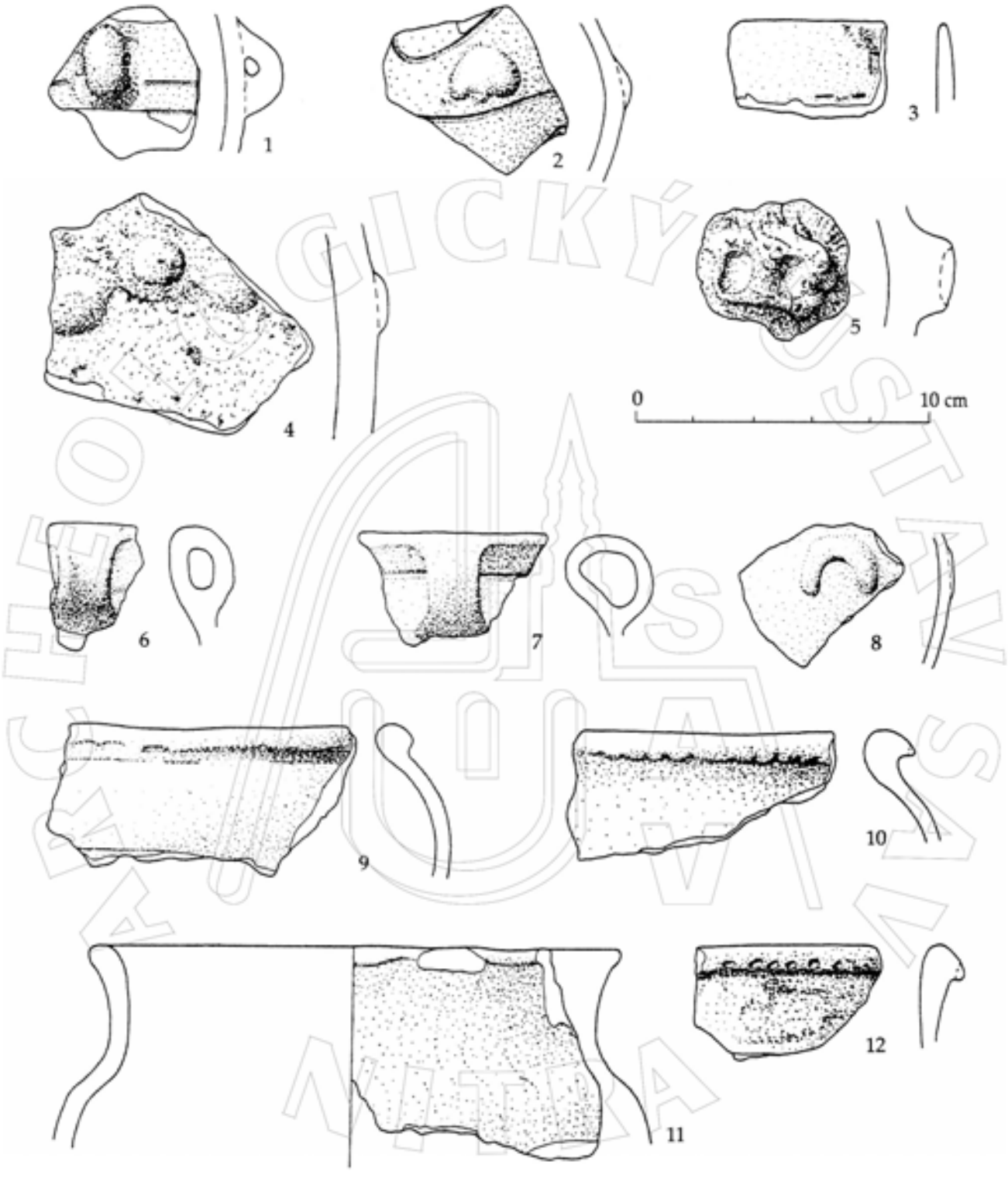

Obr. 27. Lozorno (Široké diely). Výber keramiky kultúry s lineárnou keramikou (1-5) a neskoreneolitickej skupiny Kosihy-Čaka. 1-5 - objekt 48; 6-9 - objekt 45; 10 - objekt 13; 11-12 - objekt 36. (Elschek/Varsik, 57).

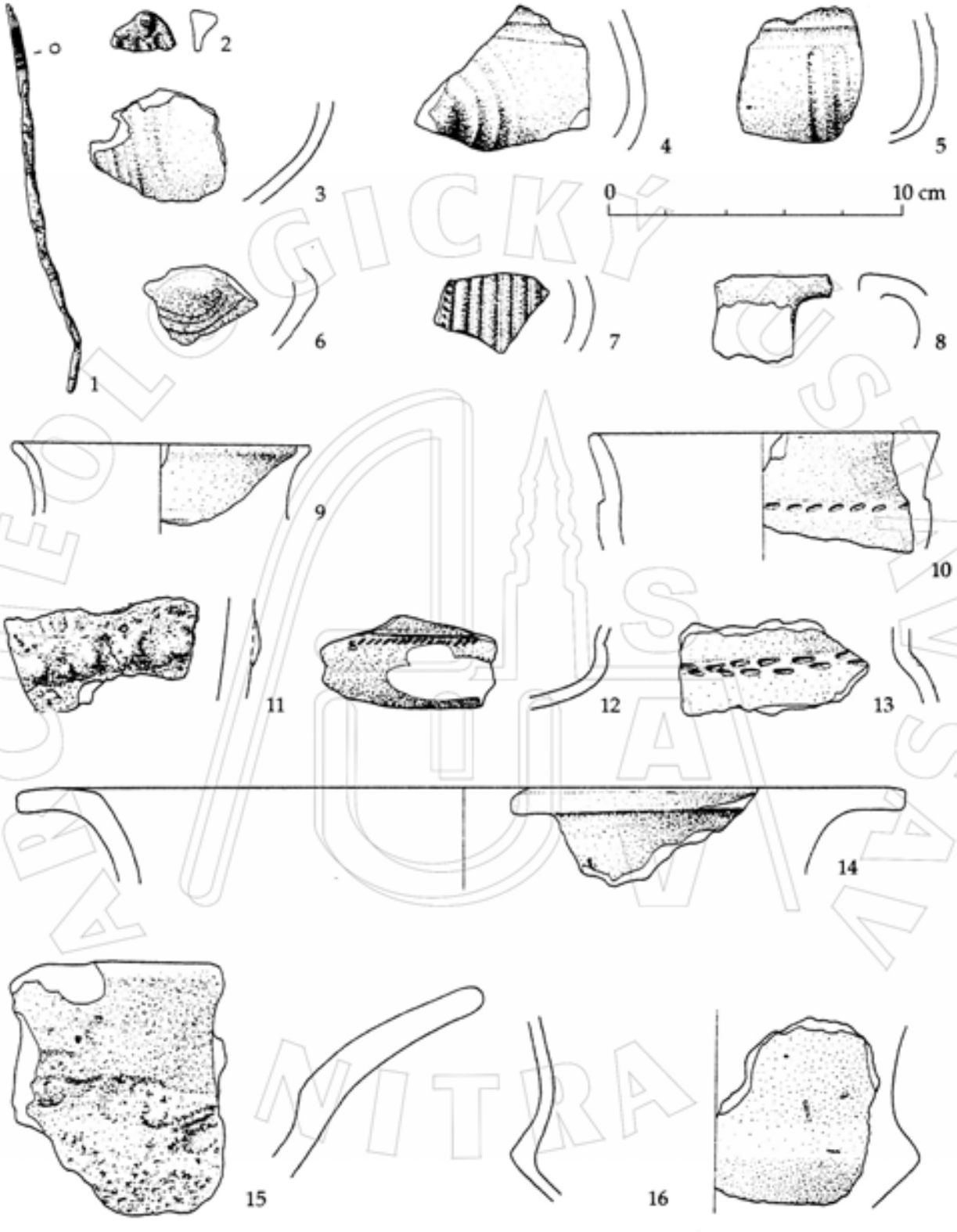

Obr. 28. Lozorno (Široké diely). Výber nálezov z doby bronzovej. 1 - bronzová ihlica; 2 - fragment bronzového kosáka; 3-16 - keramika. 1, 2 - vrstva 3; 14-16 - objekt 19; 4, 5, 13 - objekt 115; 6-11 - objekt 203; 12 - objekt 152. (Elschek/Varsik, 58).

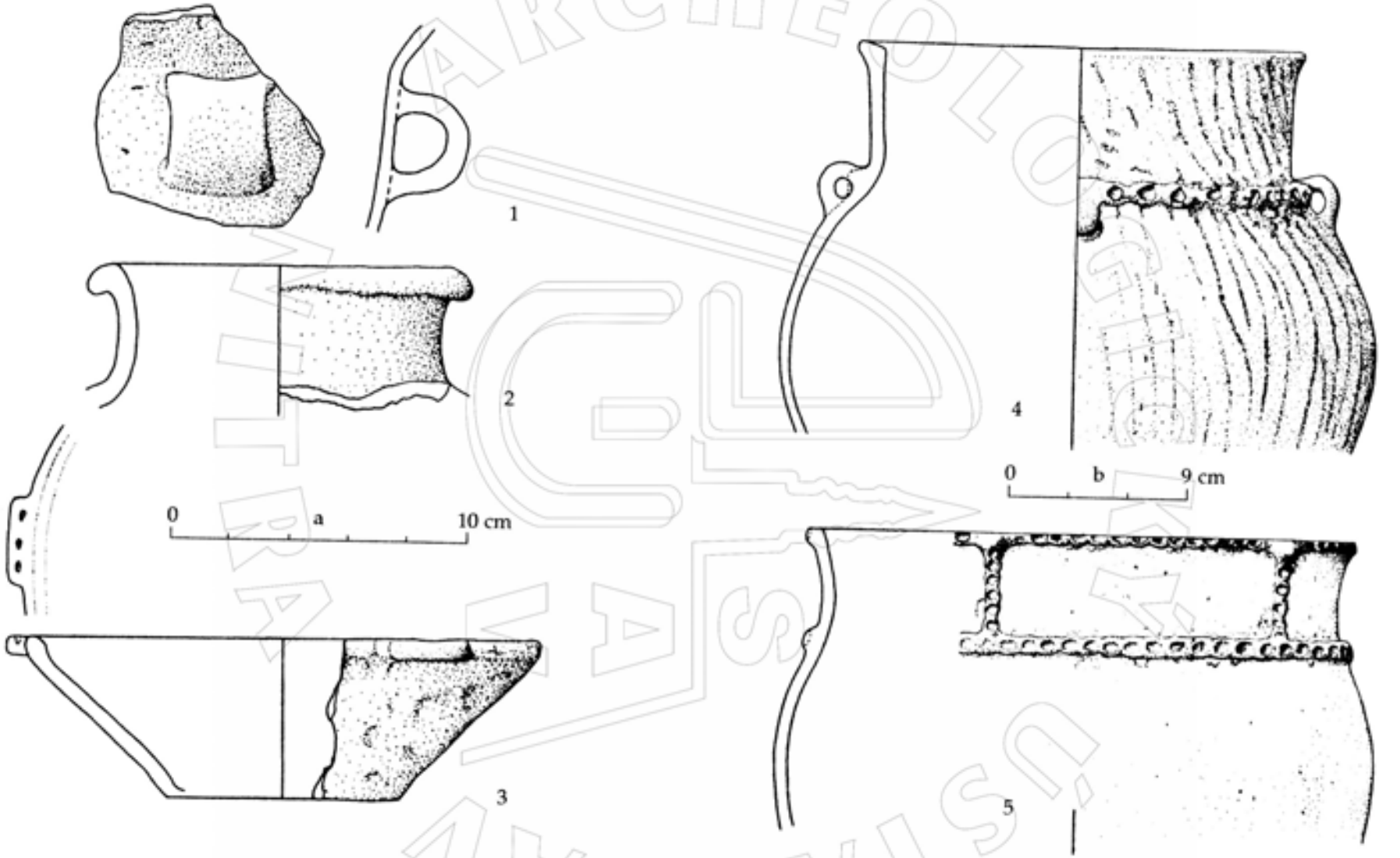

Obr. 29. Lozorno (Široké diely). 1-3 - výber keramiky neskoreneolitickej skupiny Kosihy-Čaka z objektu 45 (kresba p. Cingel); 4, 5 - nádoby zo sídliskovej jamy 54, doba bronzová; (Elschek/Varsik, 57).

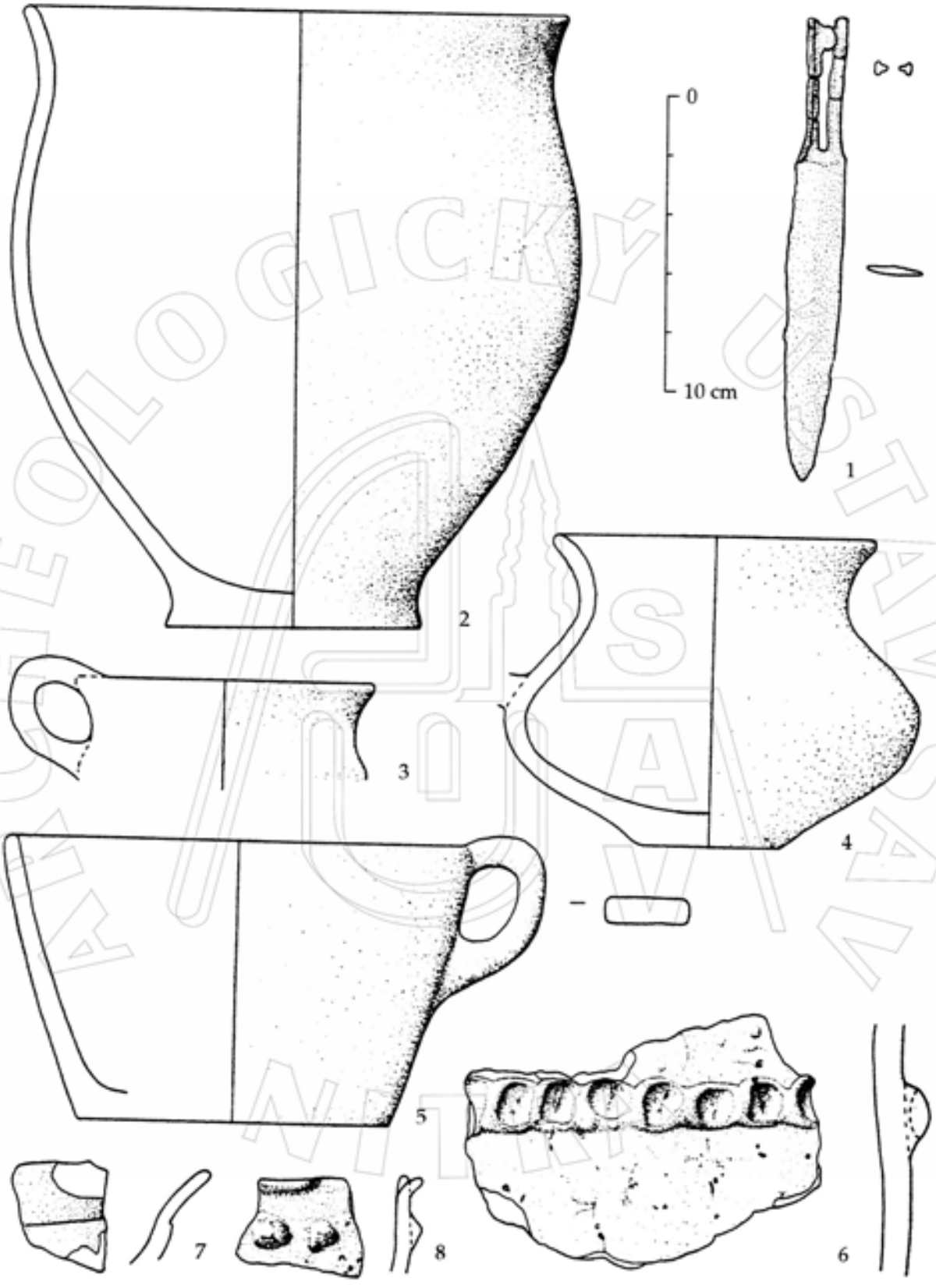

Obr. 30. Lozorno (Široké diely). 1-4 - žiarový hrob?; 5-8 - plocha stavby objekt 1. Doba bronzová. (Elschek/Varsik, 58).

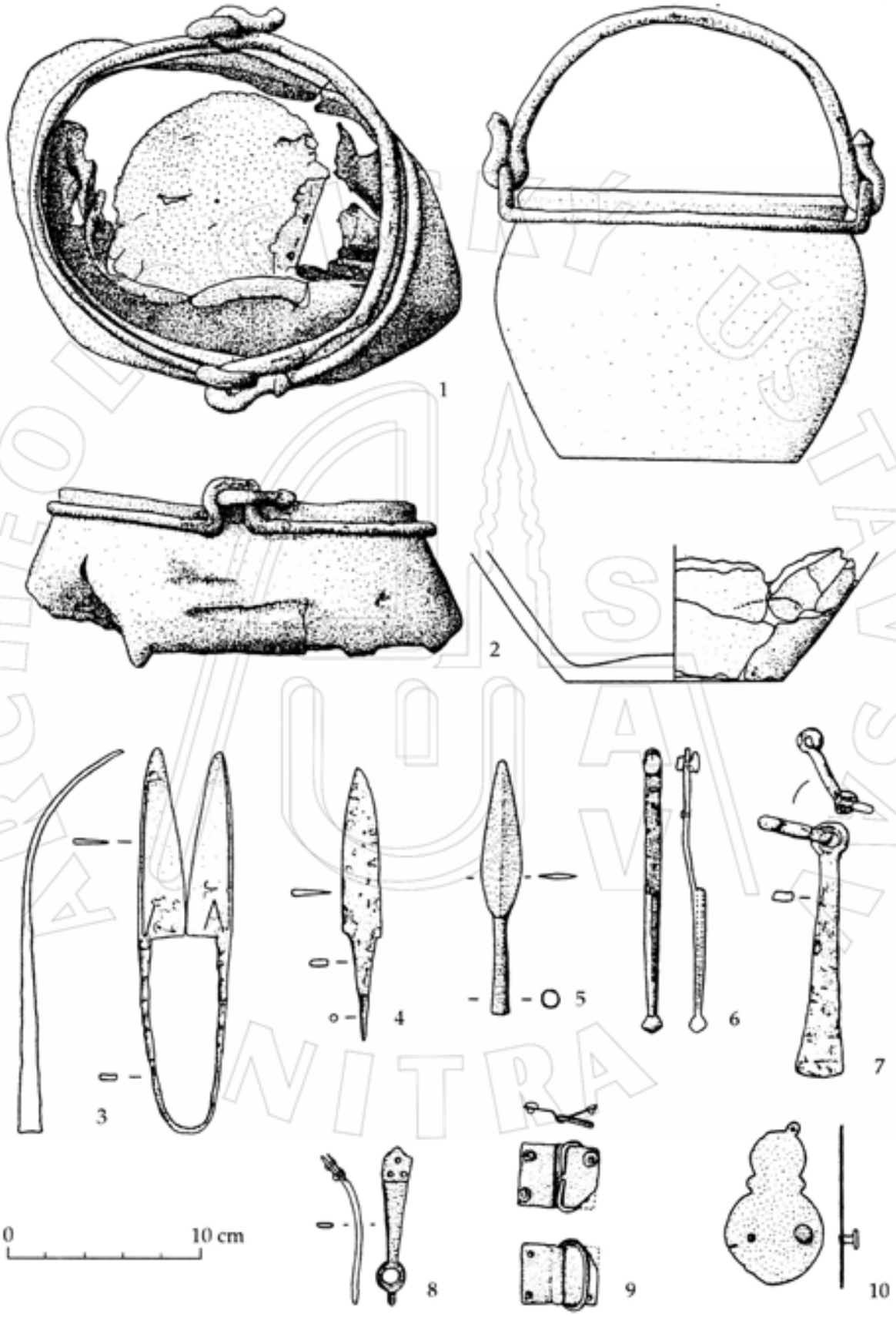

Obr. 31. Zohor (Piesky IV, lokalita 4). Žiarový hrob 1/2000. (Elschek/Vrablec, 60).

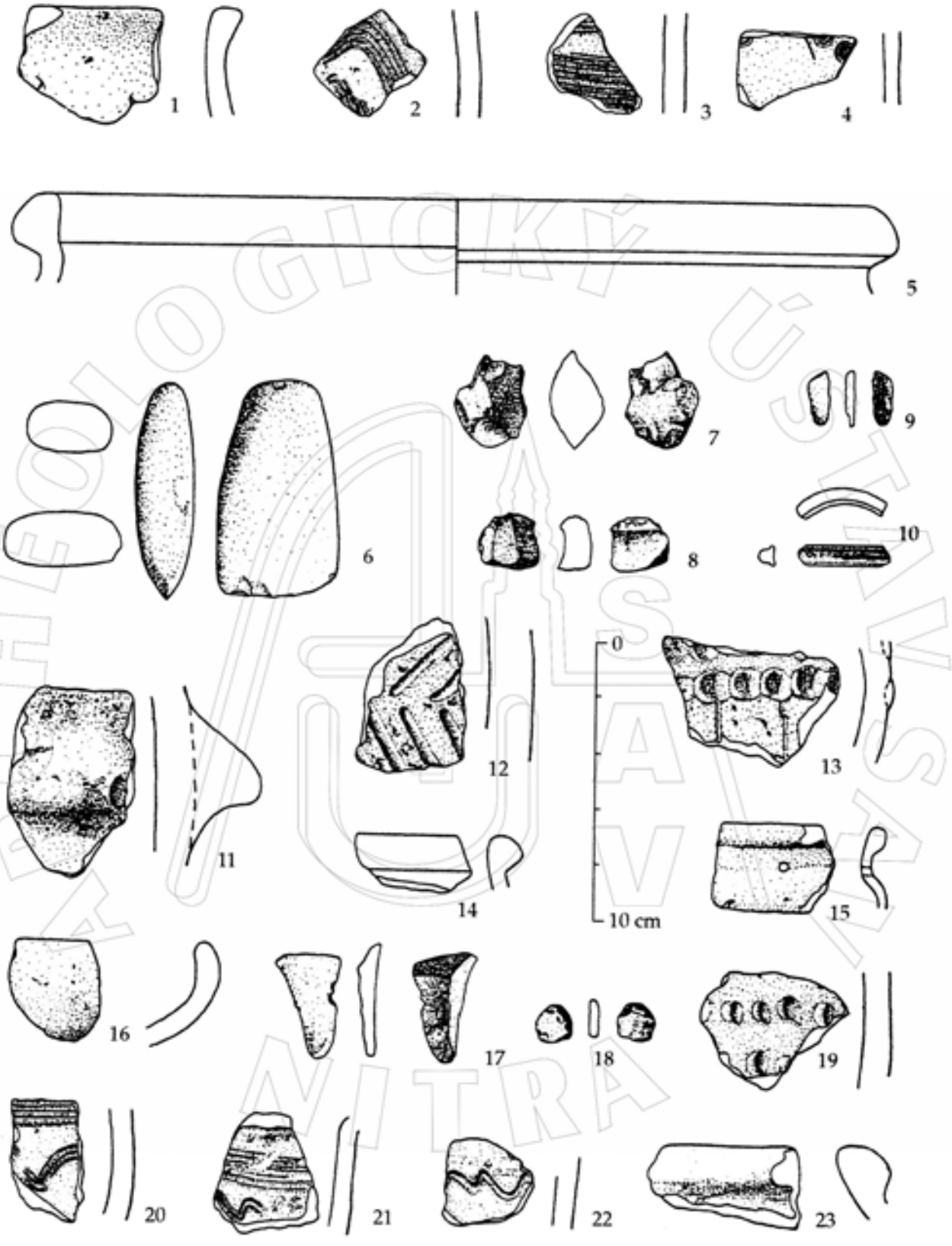

Obr. 32. Zohor. Výber nálezov. 1-5 - poloha Piesky V, lokalita 5; 6-16 - poloha Piesky VI, lokalita 6; 17-22 - poloha Piesky VII, lokalita 7. (Elschek/Vrablec, 61).

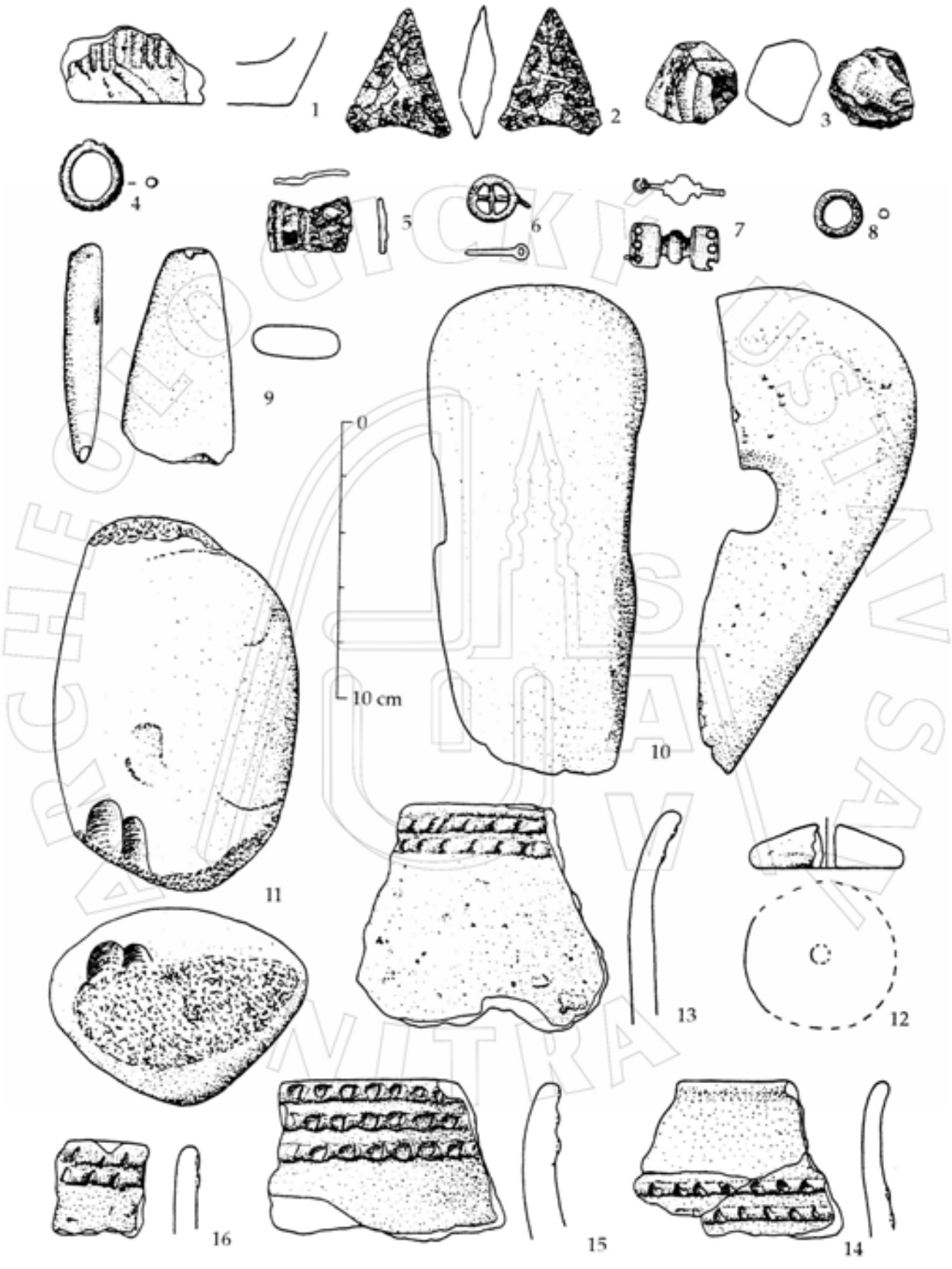

Obr. 33. Zohor. Výber nálezov. 1 - poloha Piesky VIII, lokalita 8; 2 - poloha Pri Rajčuli I, lokalita 9; 3 - poloha Pri Rajčuli II, lokalita 10; 4-16 - poloha Stupavské Strany I, lokalita 11. (Elschek/Vrablec, 61).

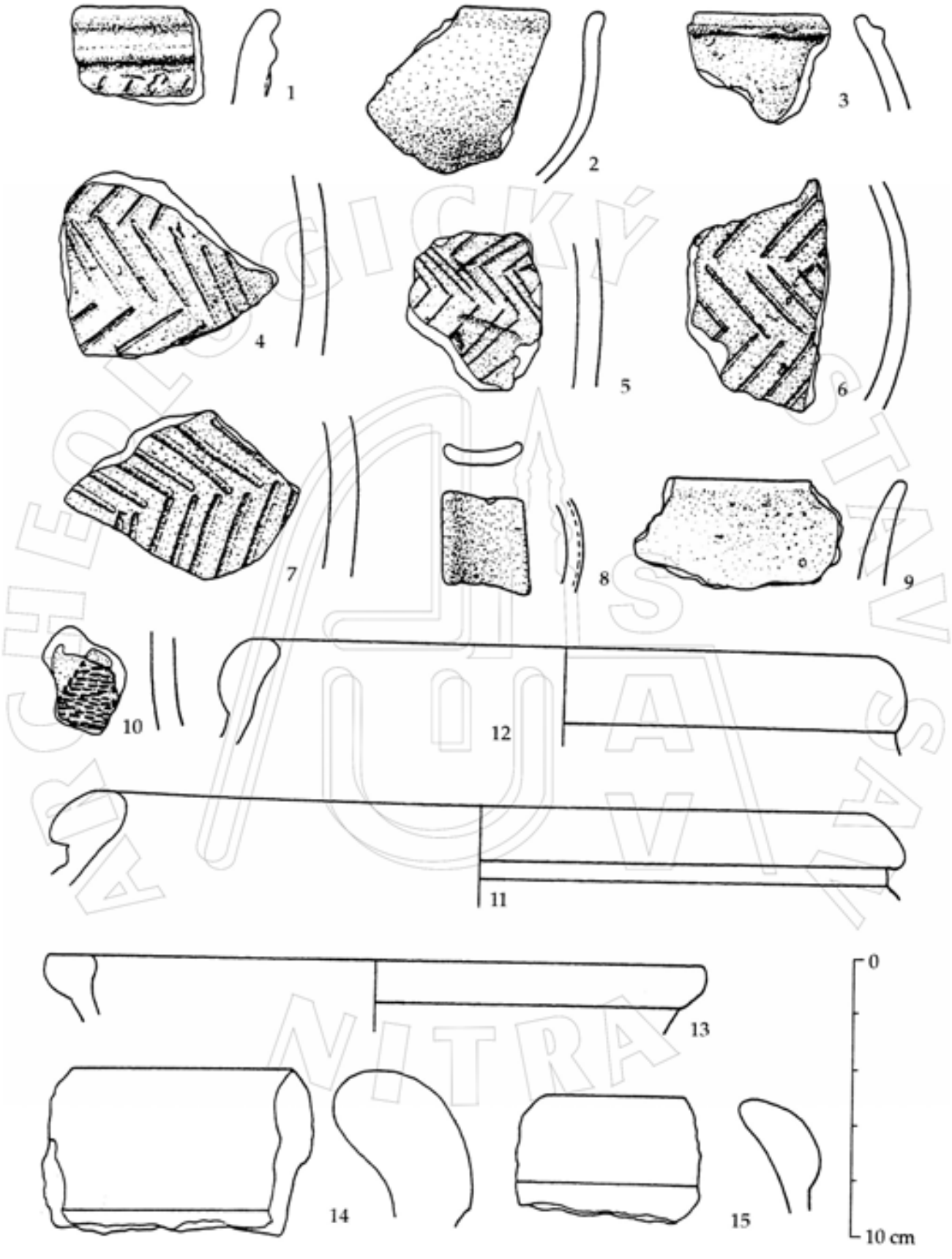

Obr. 34. Zohor. Výber nálezov 1-15 - poloha Stupavské strany I, lokalita 11. (Elschek/Vrablec, 63).

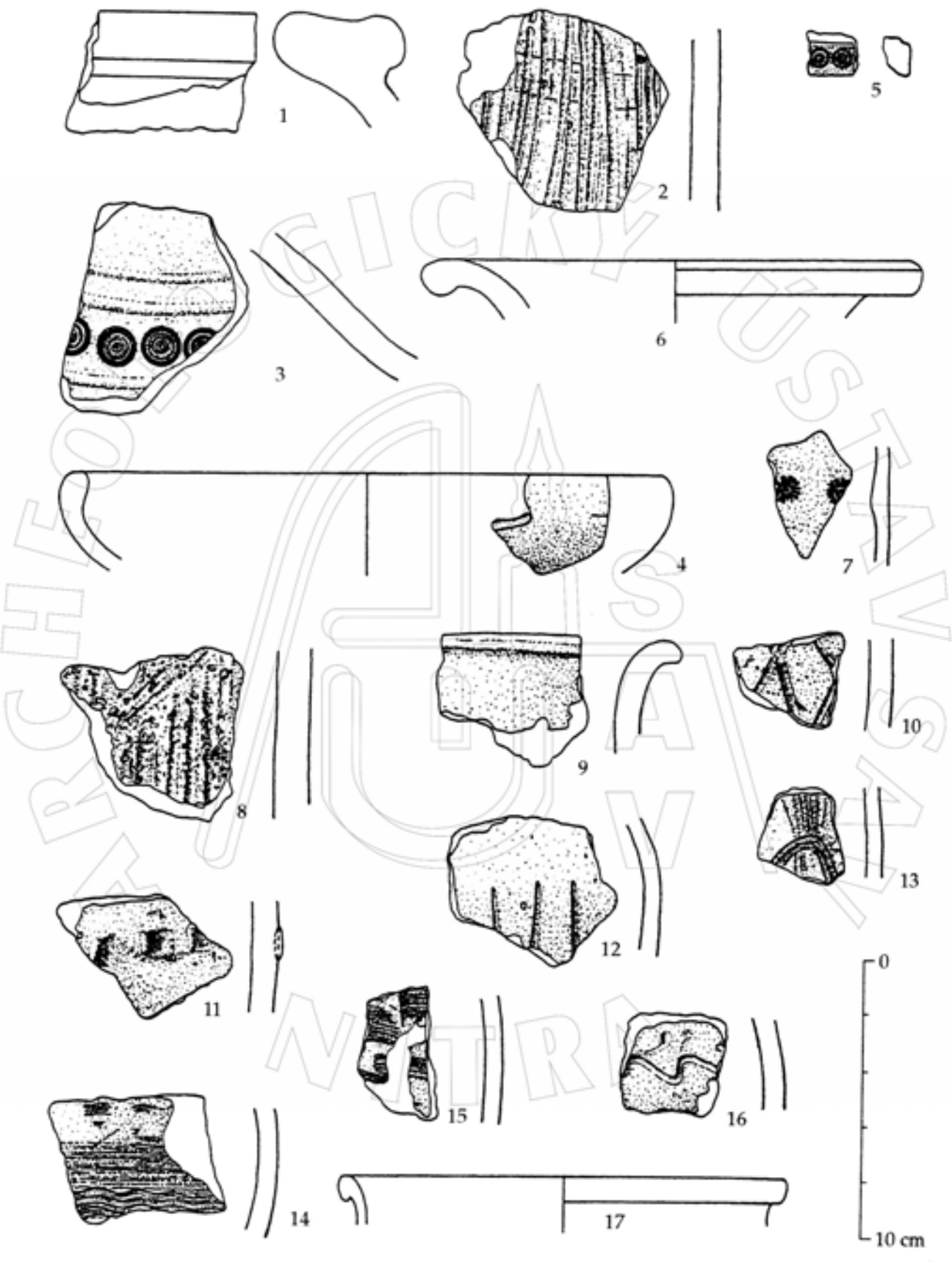

Obr. 35. Zohor. Výber nálezov. 1-3 - poloha Stupavské strany I, lokalita 11; 4-17 - poloha Stupavské strany II, lokalita 12. (Elschek/Vrablec, 61).

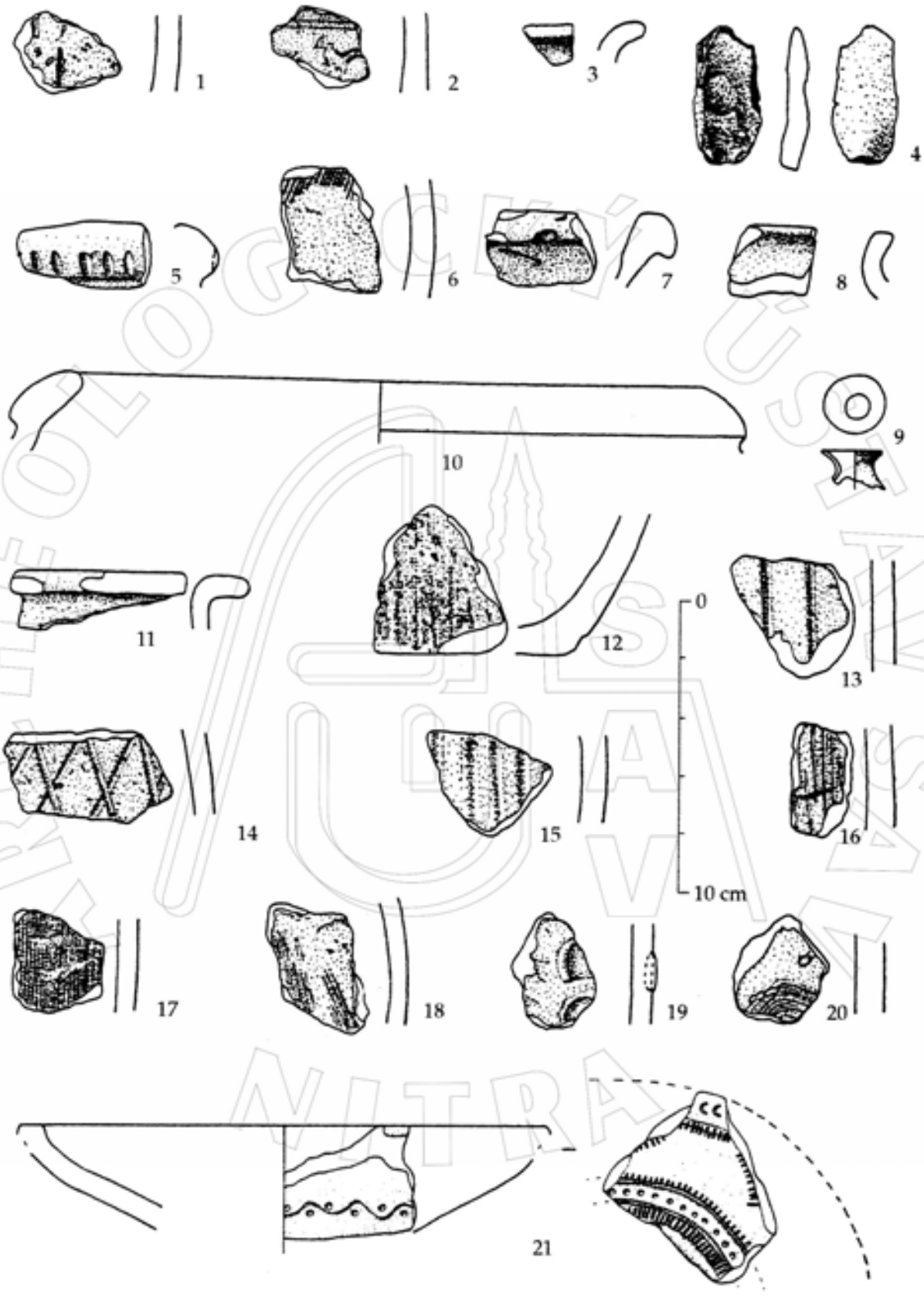

Obr. 36. Zohor. Výber nálezov. 1-3 - poloha Stupavské strany III, lokalita 13; 4-8 - poloha Stupavské strany IV, lokalita 14; 9-21 - poloha Stupavské strany V, lokalita 15. (Elschek/Vrablec, 64).

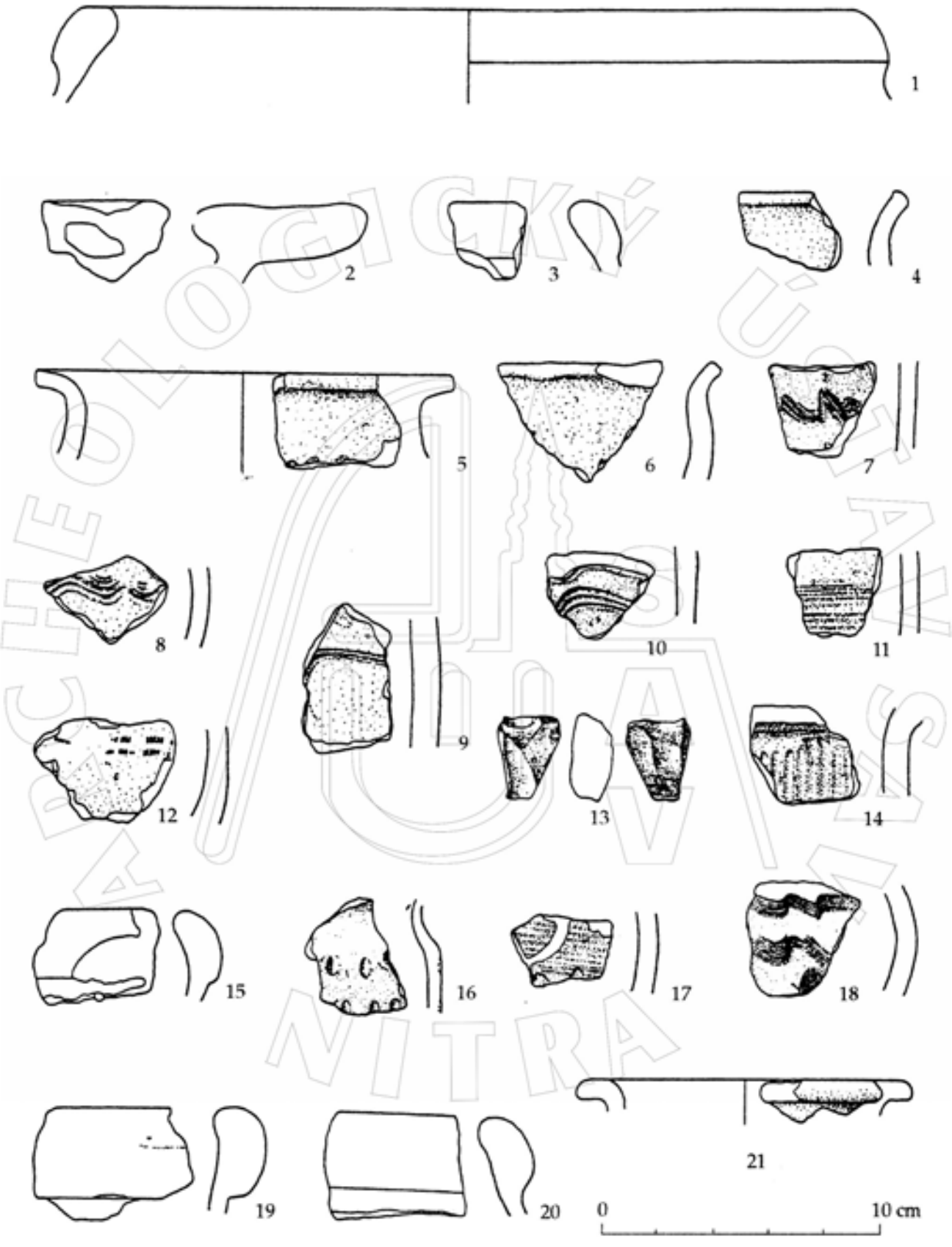

Obr. 37. Zohor. Výber nálezov. 1-12 - poloha Konský Cinter I, lokalita 19; 13-18 - poloha Konský Cinter II, lokalita 20; 19-21 - poloha Konský Cinter III, lokalita 21. (Elschek/Vrablec, 65).

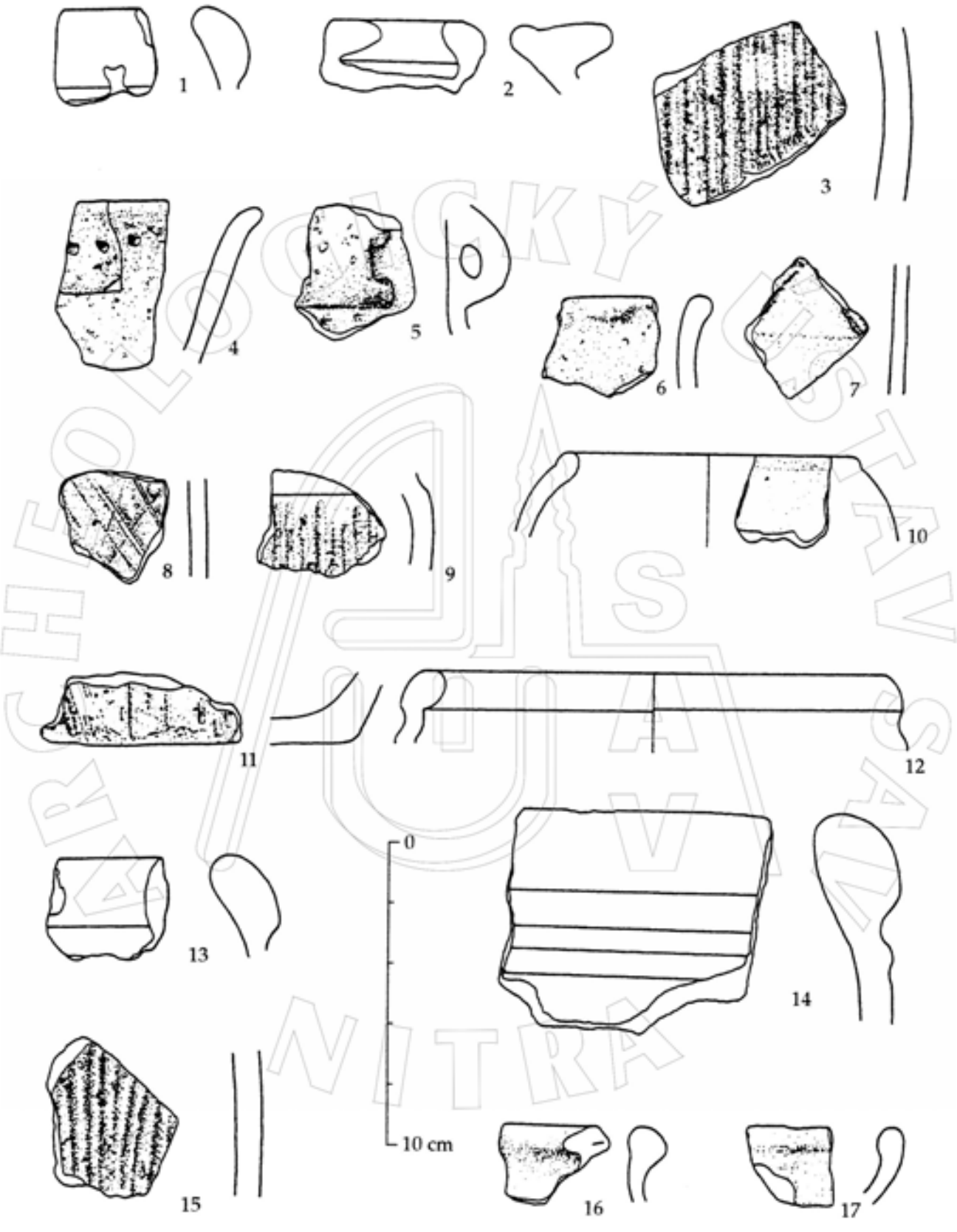

Obr. 38. Zohor. Výber nálezov 1-3 - poloha Konský Cinter VI, lokalita 22; 4-17 - poloha Konský Cinter V, lokalita 23. (Elschek/Vrablec, 61).

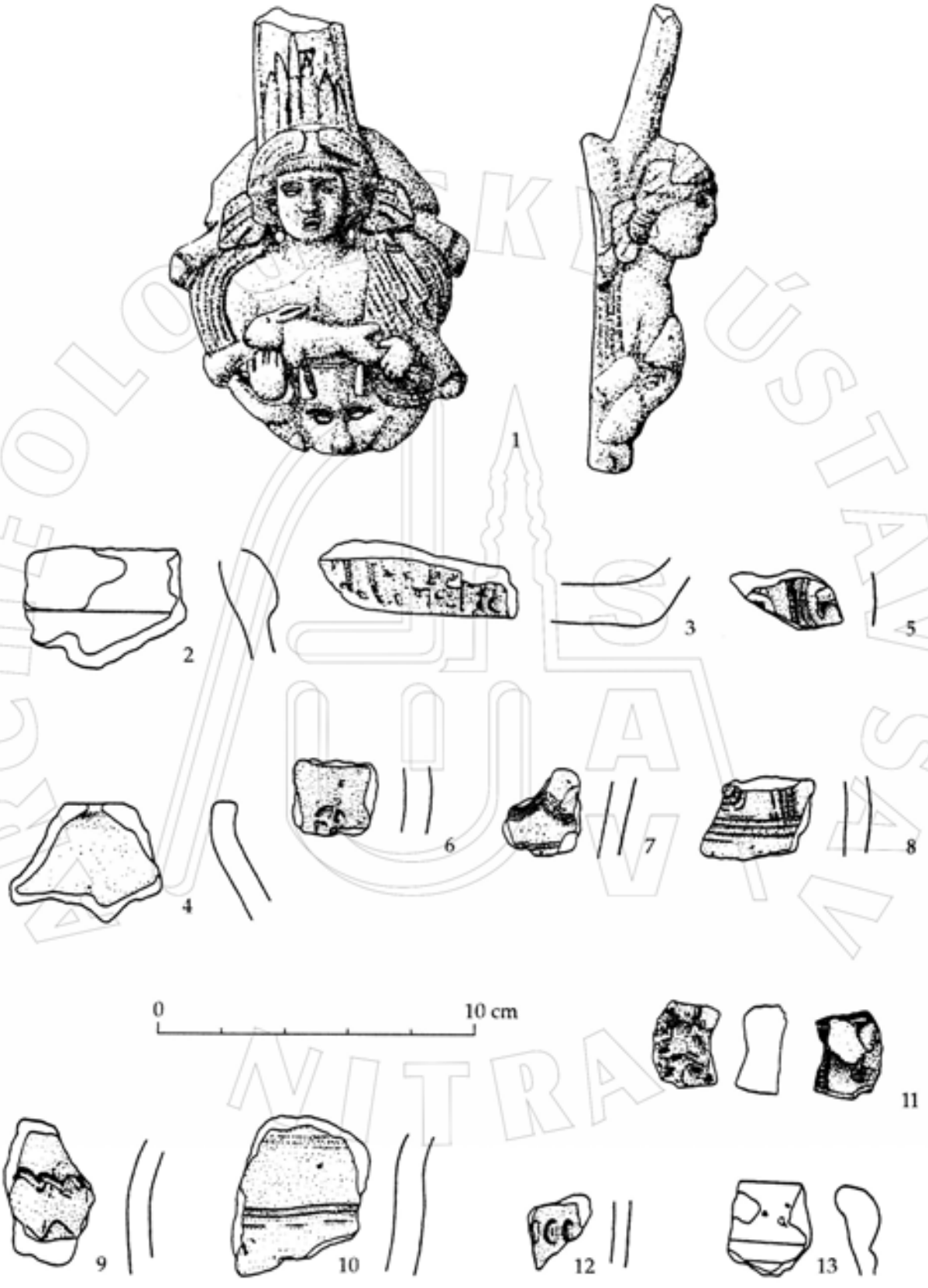

Obr. 39. Zohor. Výber nálezov: 1 - poloha Piesky IV, lokalita 4; 2-4 - poloha Čierne Blato III, lokalita 24; 5-10 - poloha Čierne Blato I, lokalita 17; 11-13 - poloha Veľké Diely, lokalita 18. (Elschek/Vrablec, 60).

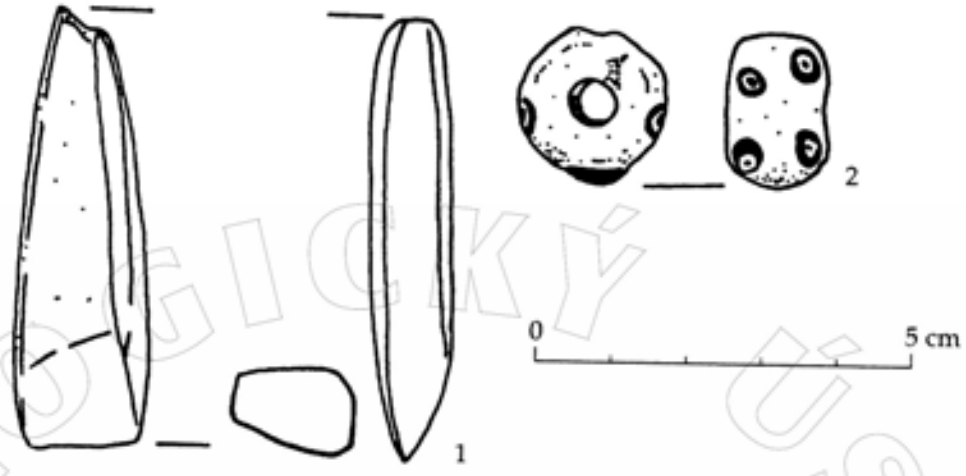

Obr. 40. Bratislava (Lamač-Jamy). 1 - drobný žulový klin; 2 - korálik zo žltej sklovitej pasty s modrobielymi očkami. (Farkaš/Samuel, 67).

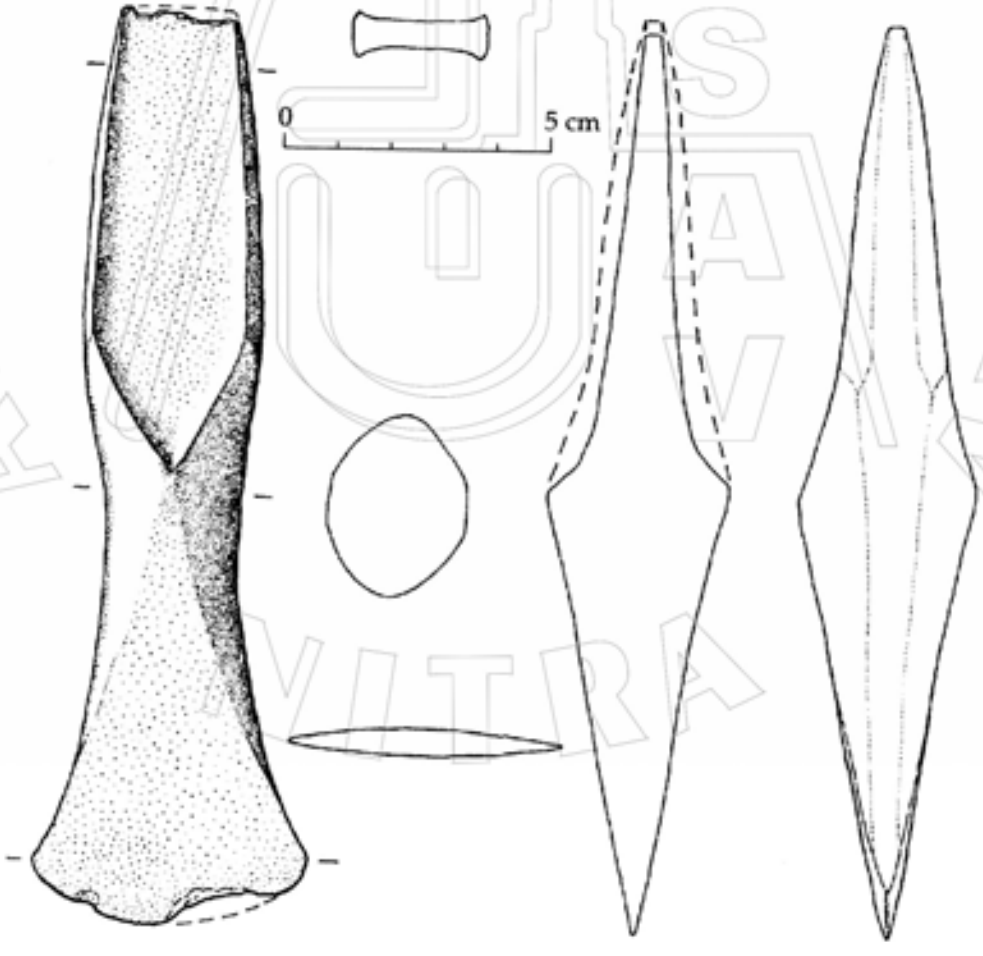

Obr. 41. Starý Tekov (Várhegy). Bronzová sekerka z prelomu staršej a strednej doby bronzovej. (Fottová, 68).

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV NITRA

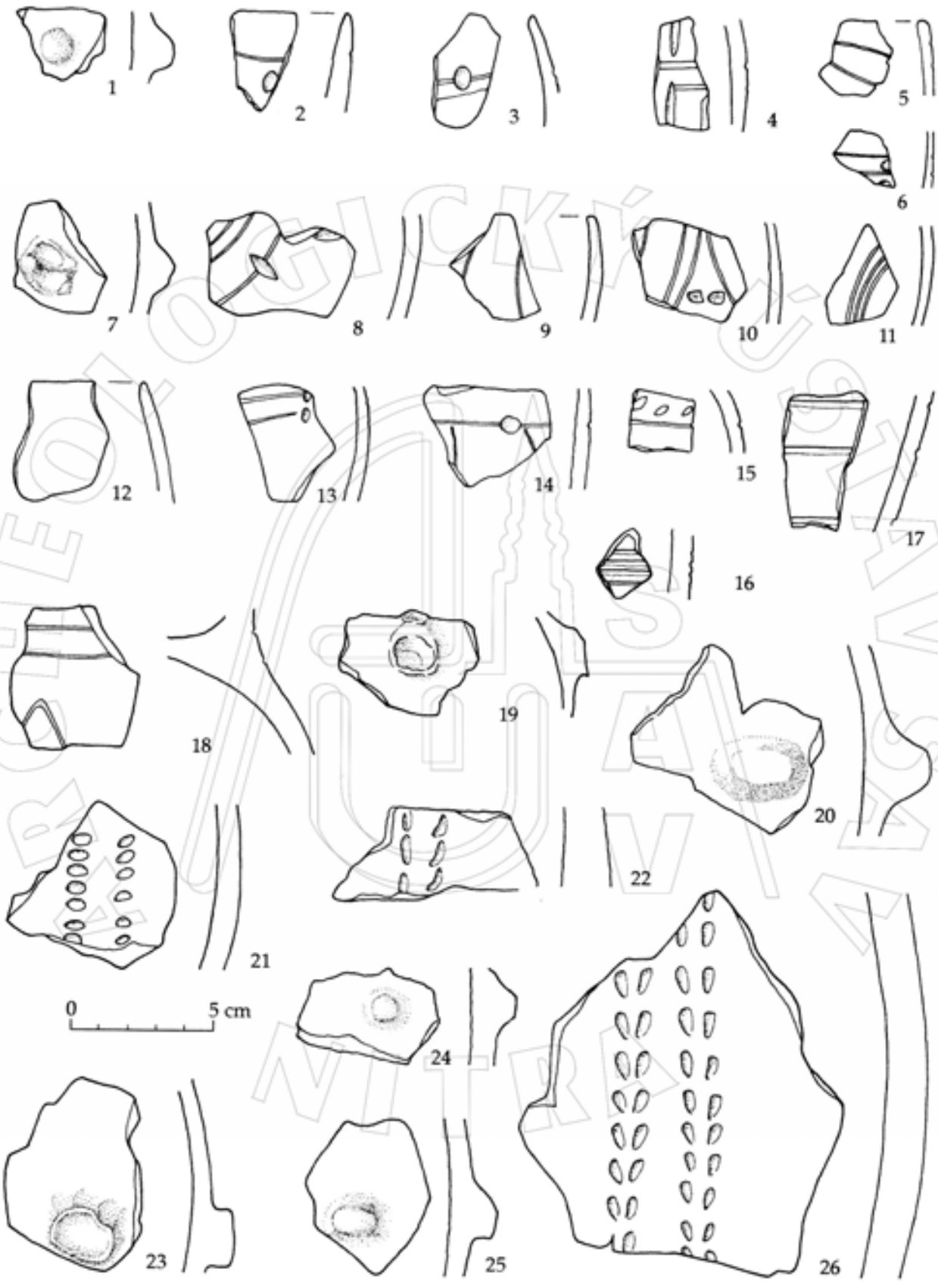

Obr. 42. Žitavany. Prieskum vodovodnej ryhy. 1-14, 18-26 - neolit; 15-17 - včasný stredovek. (Fottová, 69).

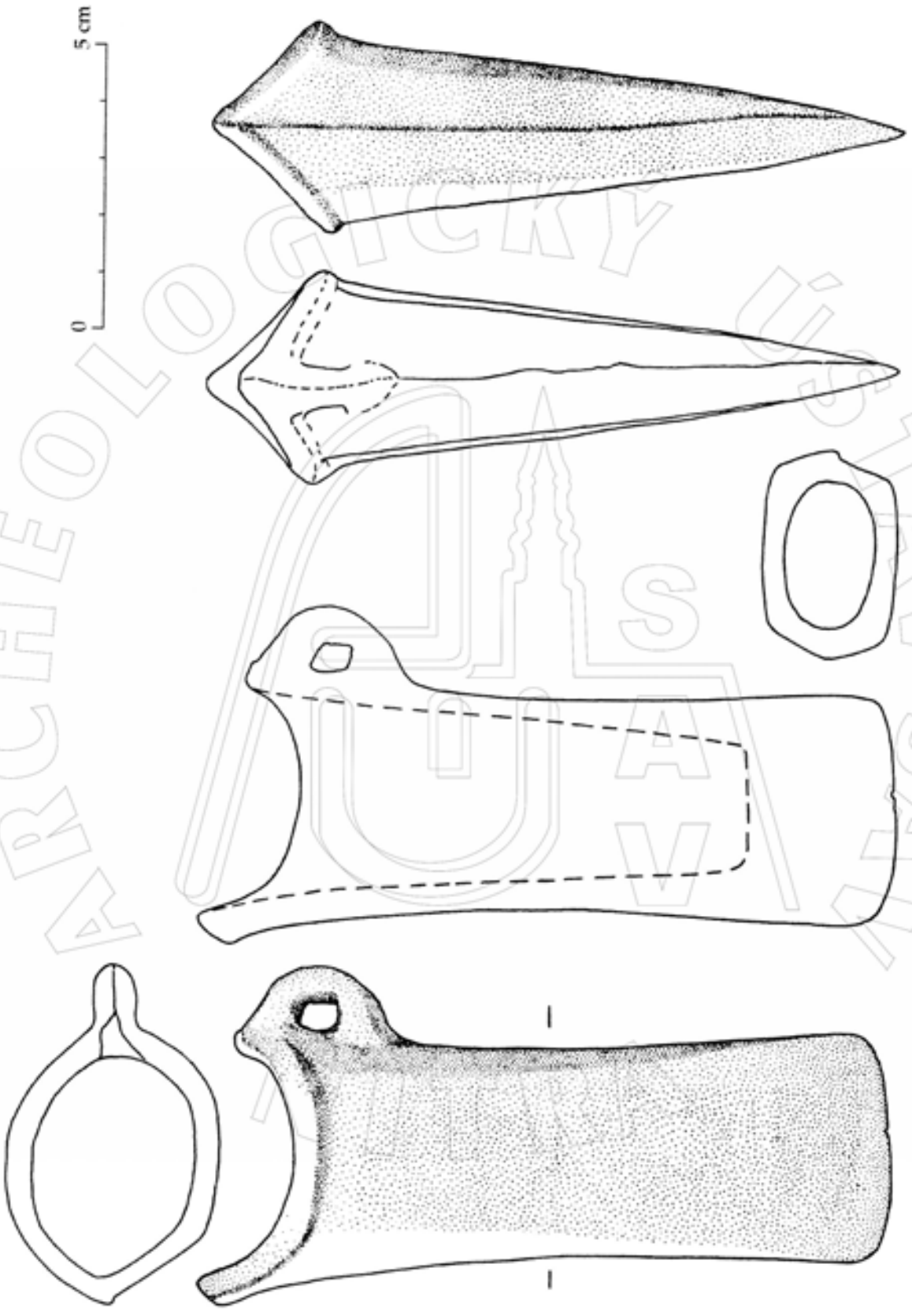

Obr. 43. Kravany. Bronzová sekerka. (Furmánek, 70).

ARCHEOLOGICKY ÚSTAV SAV

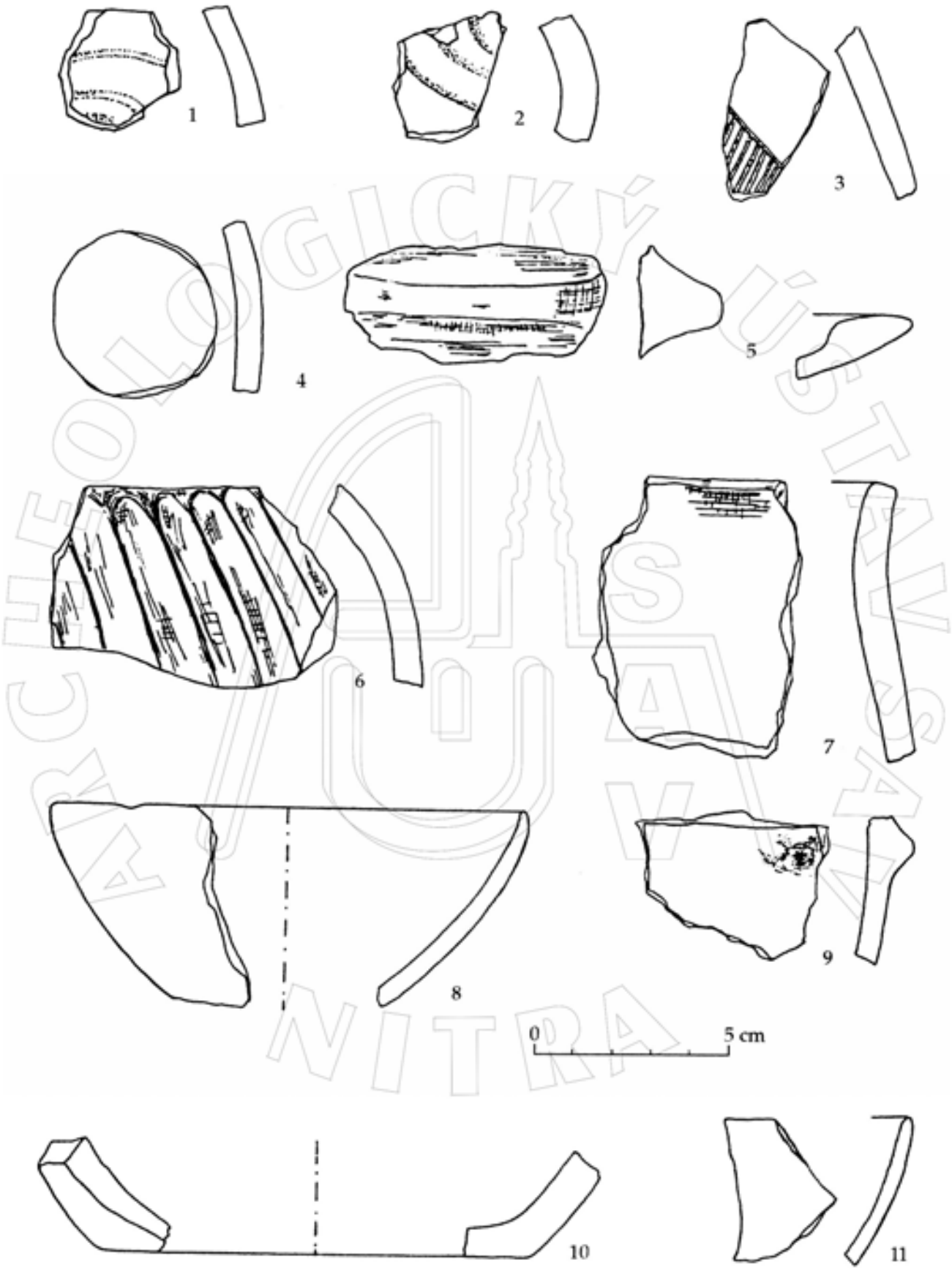

Obr. 44. Veľká Lomnica (Poľná ul.). Výber nálezov keramiky. (Giertlová, 73).

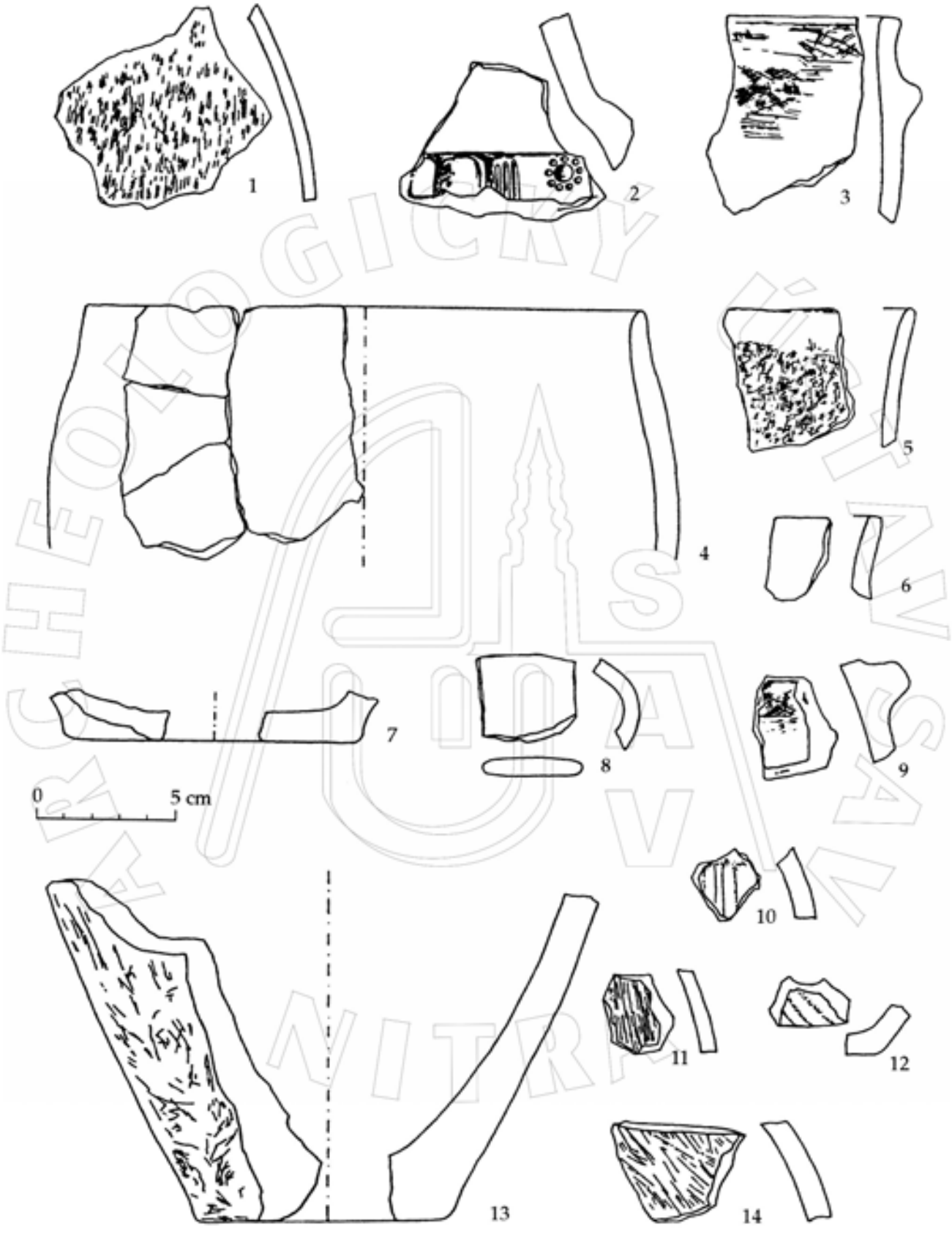

Obr. 45. Veľká Lomnica (Poľná ul.). Výber nálezov keramiky. (Giertlová, 73).

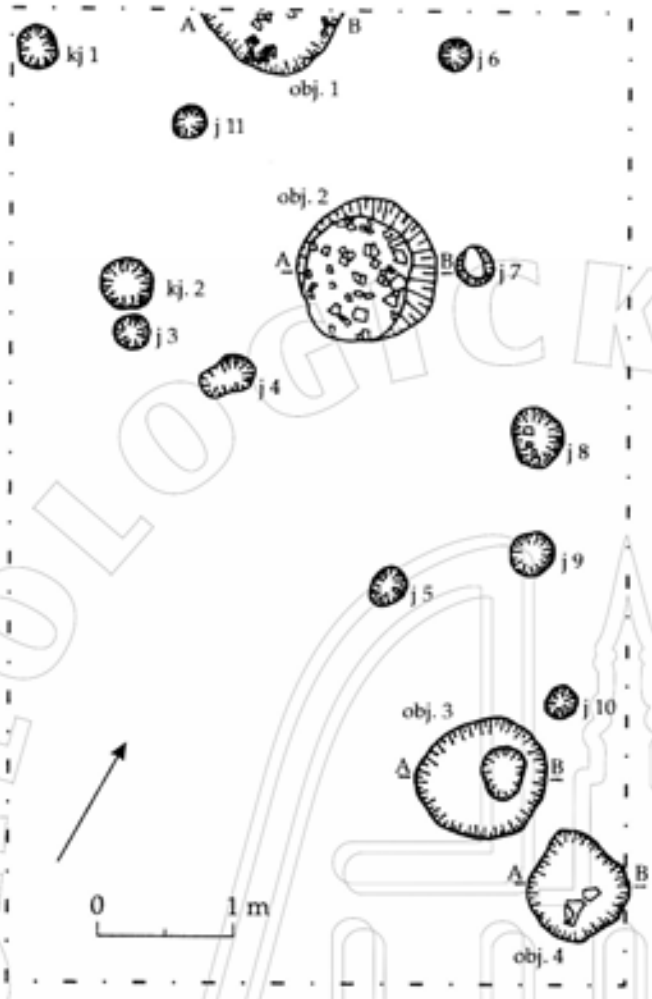

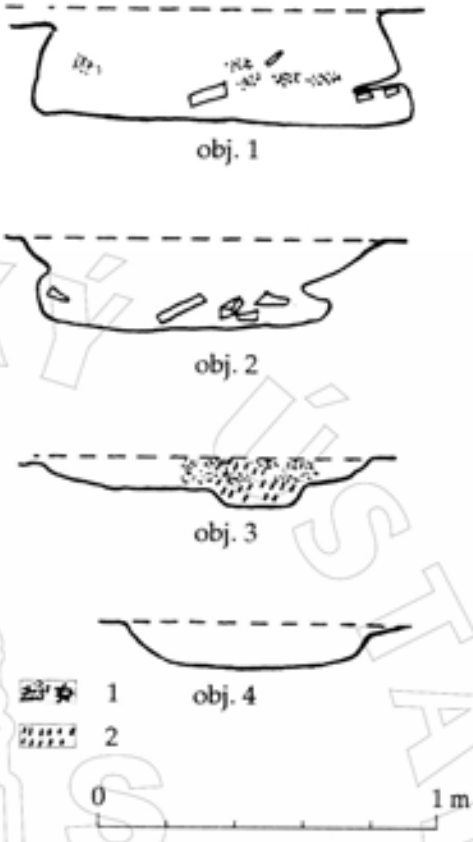

Obr. 46. Veľká Lomnica (Poľná ul.). Pôdorysná situácia a profil objektov 1-4. 1 - prepálená hlina; 2 - uhlíky. (Giertlová, 73).

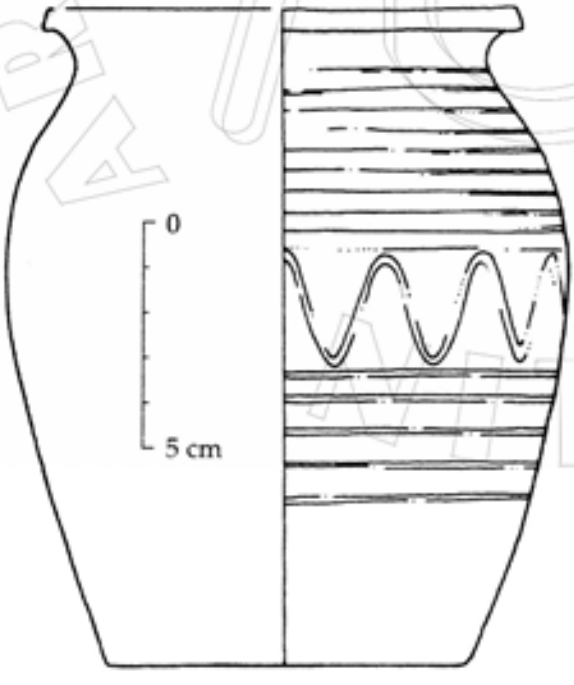

Obr. 47. Lapáš. Nádoba z 9.-10. stor. (Samuel, 171).

Obr. 48. Veľký Šariš. Súbor sklených perál a korálikov, zostavených nálezcom do náhrdelníka. (Tomášová, 202).

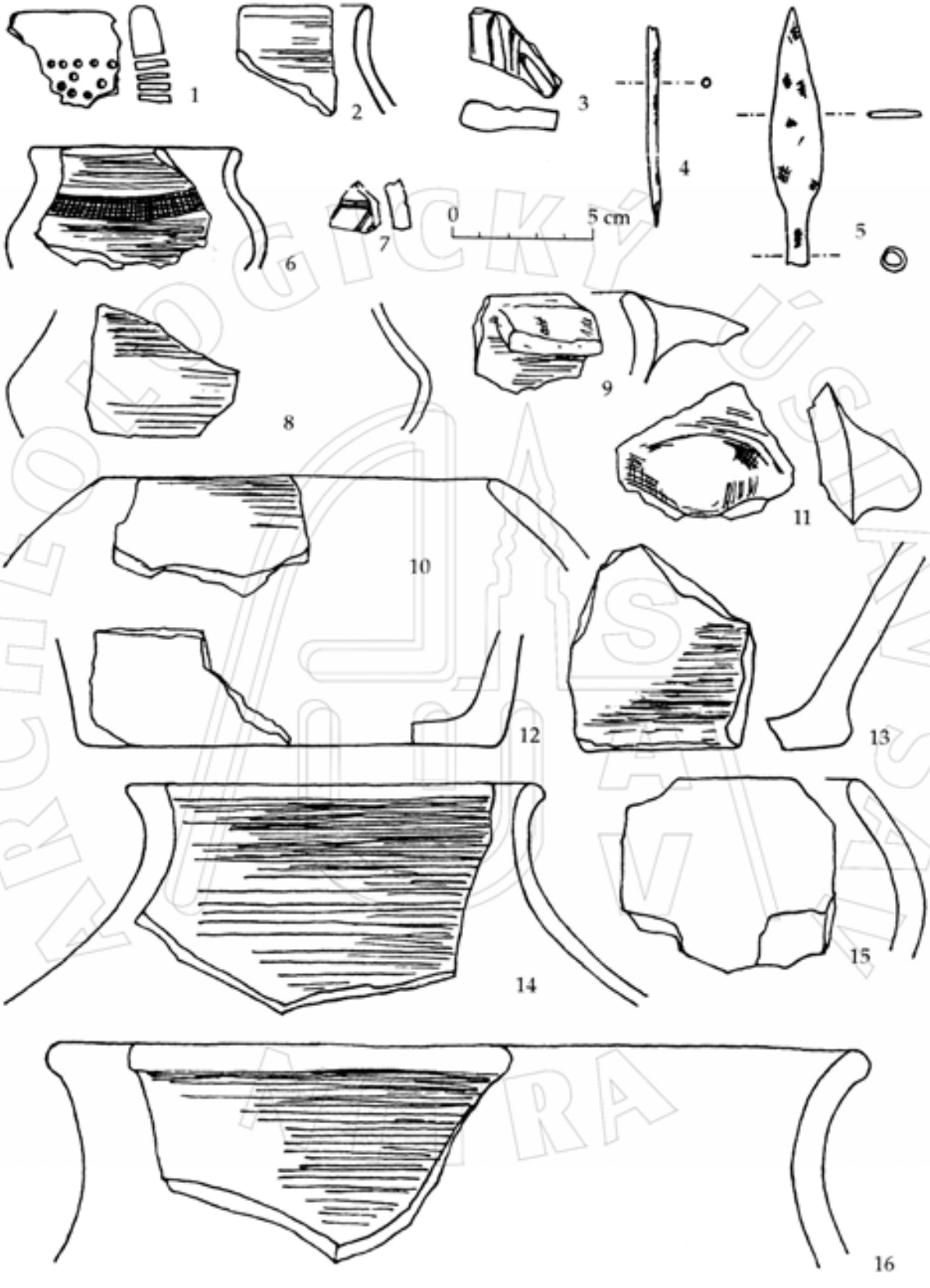

Obr. 49. Kežmarok (Jeruzalemský vrch). Výber nálezov keramiky a drobných predmetov (Giertlová/Mihok, 75).

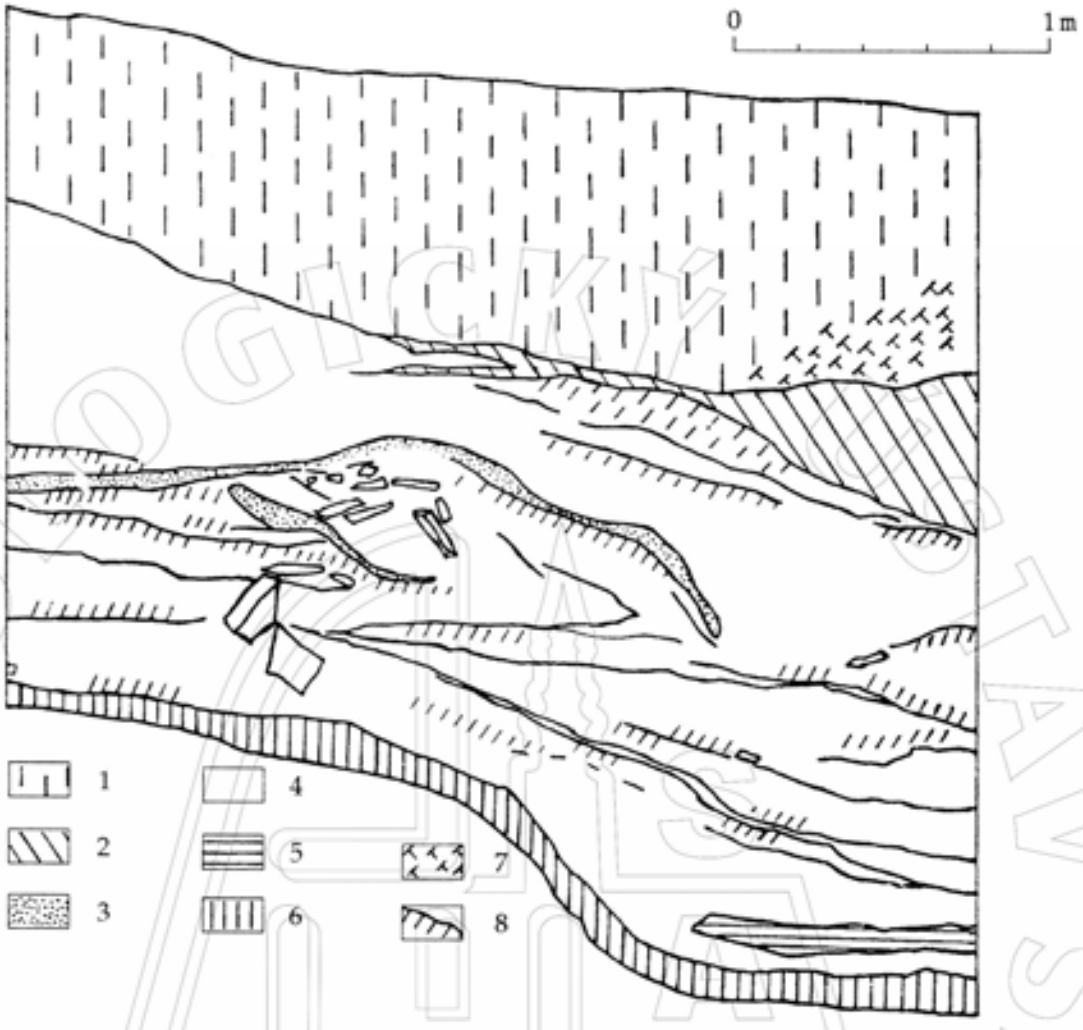

Obr. 50. Kežmarok (Jeruzalemský vrch). Severozápadný profil sondy. 1 - vrstva hnedej lesnej pôdy; 2 - tmavohnedá hlina; 3 - žltobiely íl; 4 - tmavosivohnedá hlina; 5 - sivý íl; 6 - tmavosivý íl; 7 - svetlohnedá hlina; 8 - vrstvy prepálenej hliny a uhlíkov. (Giertlová/Mihok, 79).

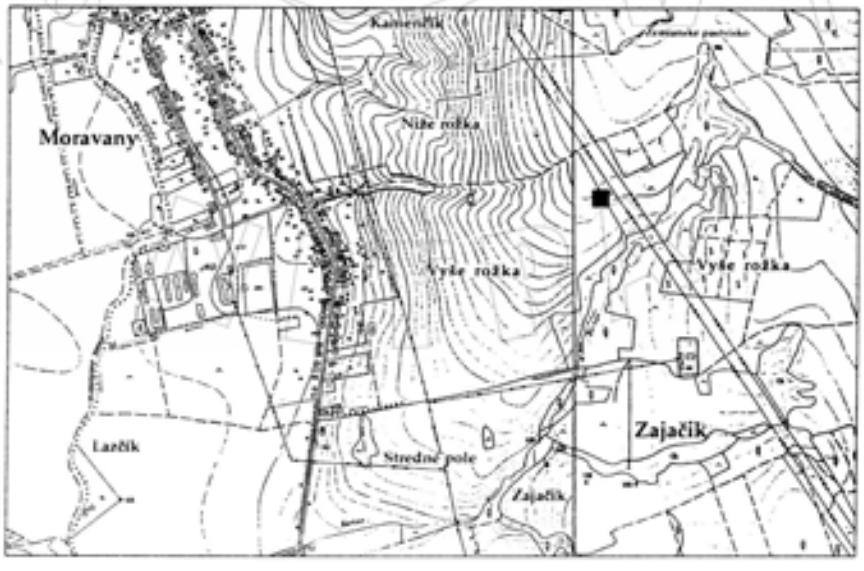

Obr. 51. Moravany (Stredne poľo). Miesto výskumu označené čiernym štvorcom. (Kaczanowska/Kaminská/Kozlowski/Novak/Vizdal, 97).

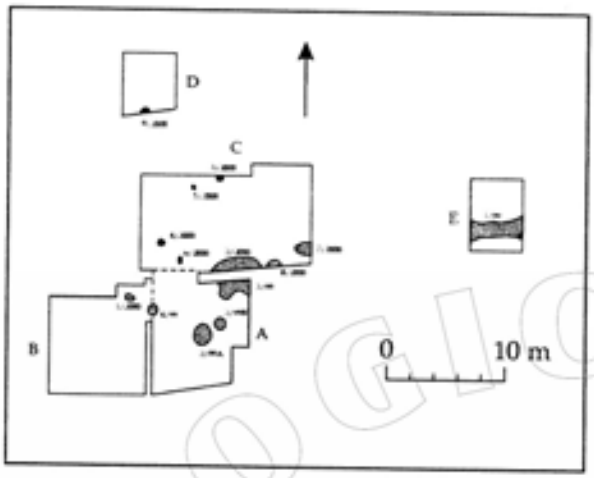

1

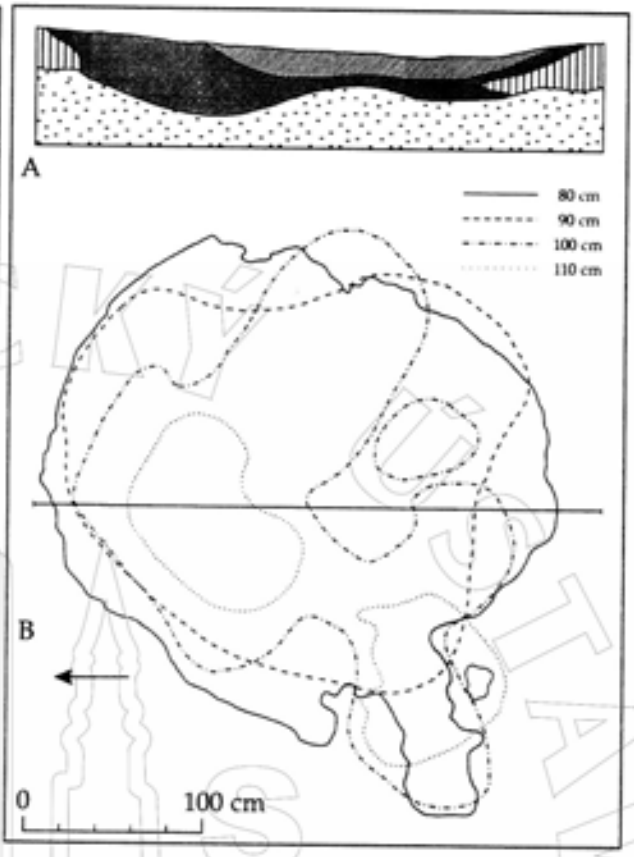

2

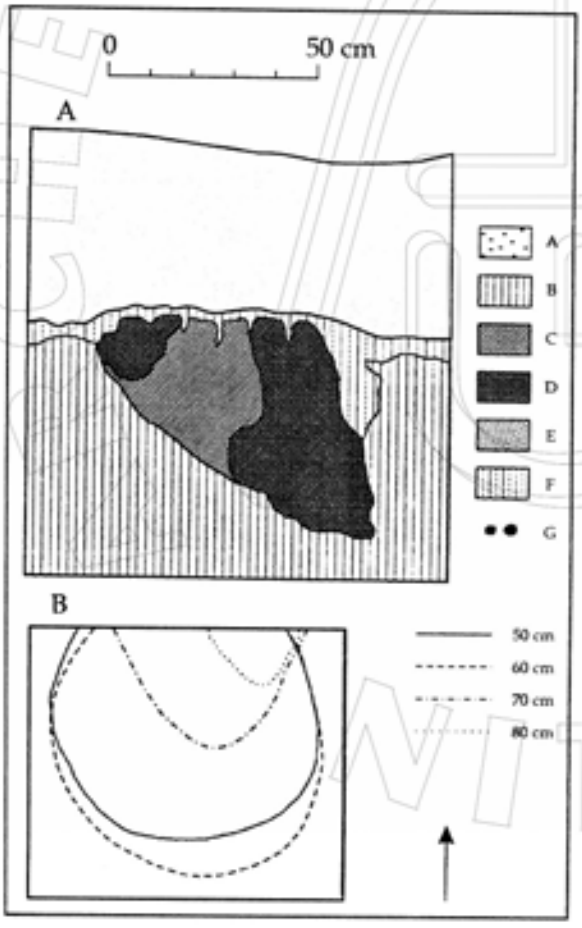

3

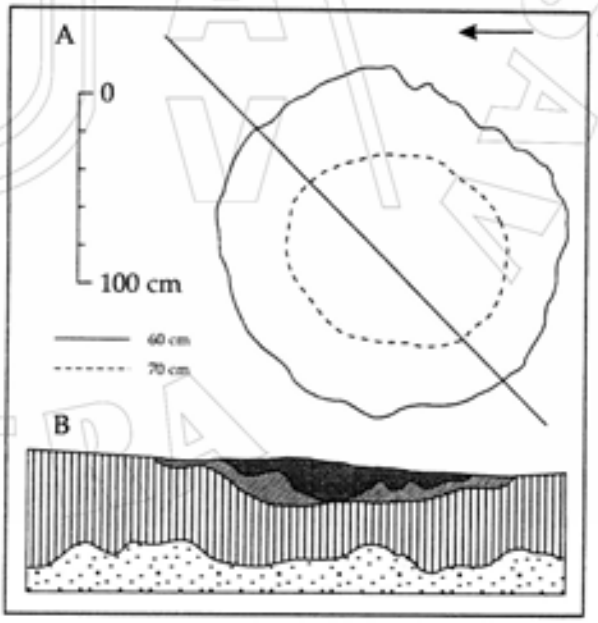

4

Obr. 52. Moravany (Stredne poľo). 1 - plán sond a výskumom zistených antropogénnych objektov; 2 - pôdorysy a profil objektu 2/99A; 3 - pôdorysy a profil objektu 3/2000; 4 - pôdorysy a profil objektu 2/99B. A - svetlohnedá hlinitá vrstva; B - tmavohnedá hlinitá vrstva; C - šedočierny hlinitý útvar; D - intenzívne čierny hlinený útvar; E - oranžovo-šedý hlinený útvar s uhlíkmi a popolom(?); F - svetložltý sprašový útvar; G - hrudky mazanice. (Kaczanowska/Kaminská/Kozlowski/Nowak/Vizdal, 97).

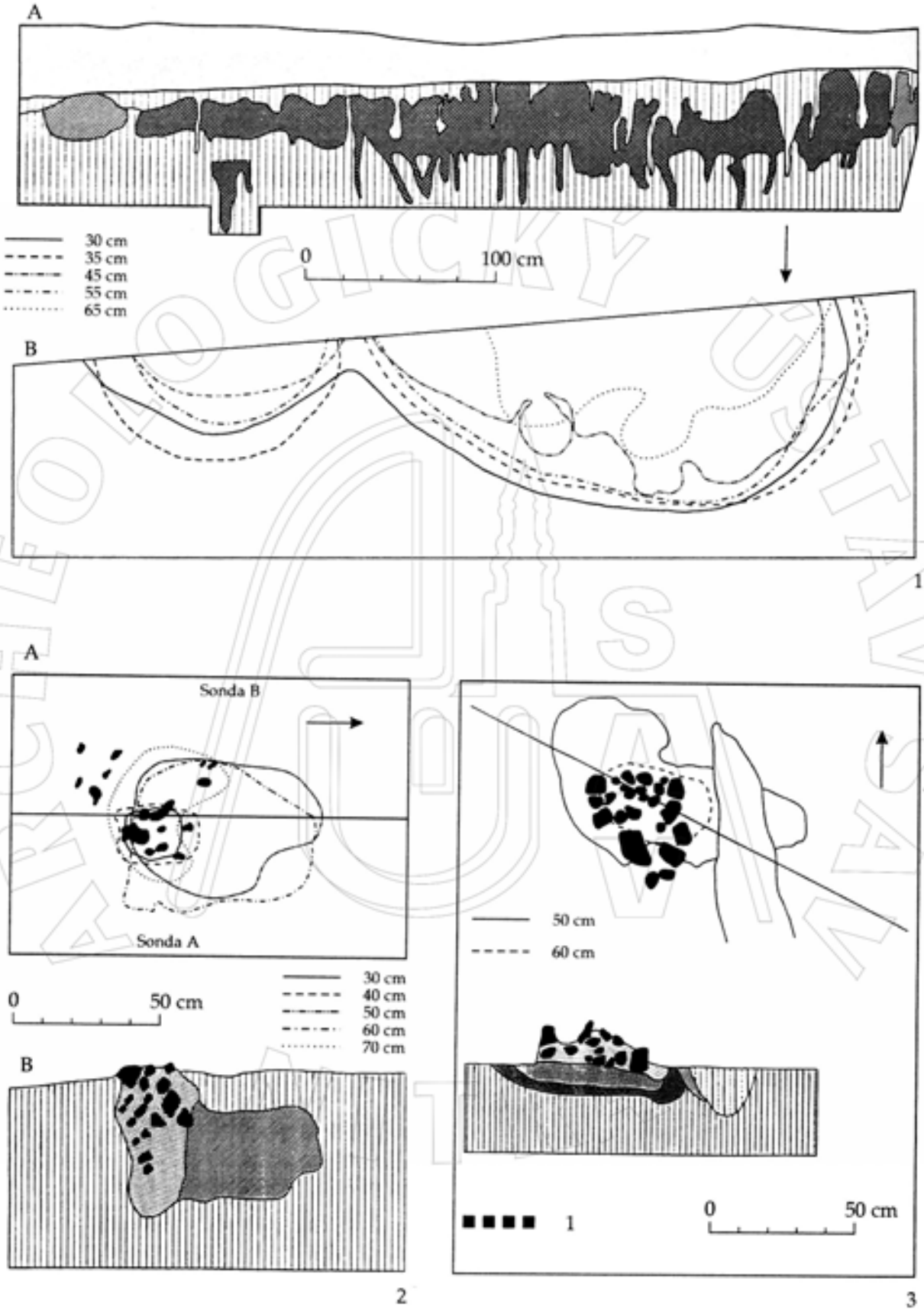

Obr. 53. Moravany (Stredne poľo). 1 - pôdorysy a profil objektov 2/2000 a 8/2000; 2 - pôdorysy a profil objektu 4/99; 3 - pôdorysy a profil objektu 1/2000 (1 - tenká vrstva veľmi prepálenej hliny a niekoľkých črepov). (Kaczanowska/Kaminská/ Kozlowski/Novak/Vizdal, 98).

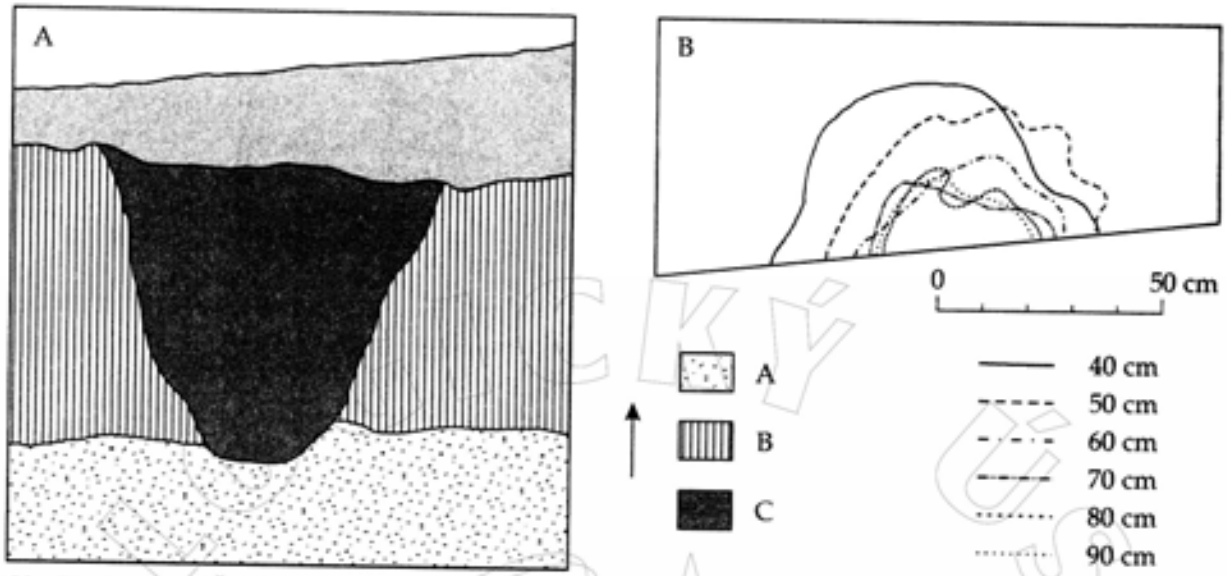

Obr. 54. Moravany (Stredne poľo). Pôdorysy a profil objektu 9/2000. A - svetlohnedá hlinitá vrstva; B - tmavohnedá hlinitá vrstva; C - intenzívne čierny hlinený útvar. (Kaczanowska/Kaminská/Kozlowski/Nowak/Vizdal, 99).

Obr. 55. Hermanovce nad Topľou. Ihlice s kotúčovou hlavicou s nevýrazným stredovým tŕňom a bohato profilovaným, rytou výzdobou zdobeným kŕčkom. (Kotorová-Jenčová, 100).

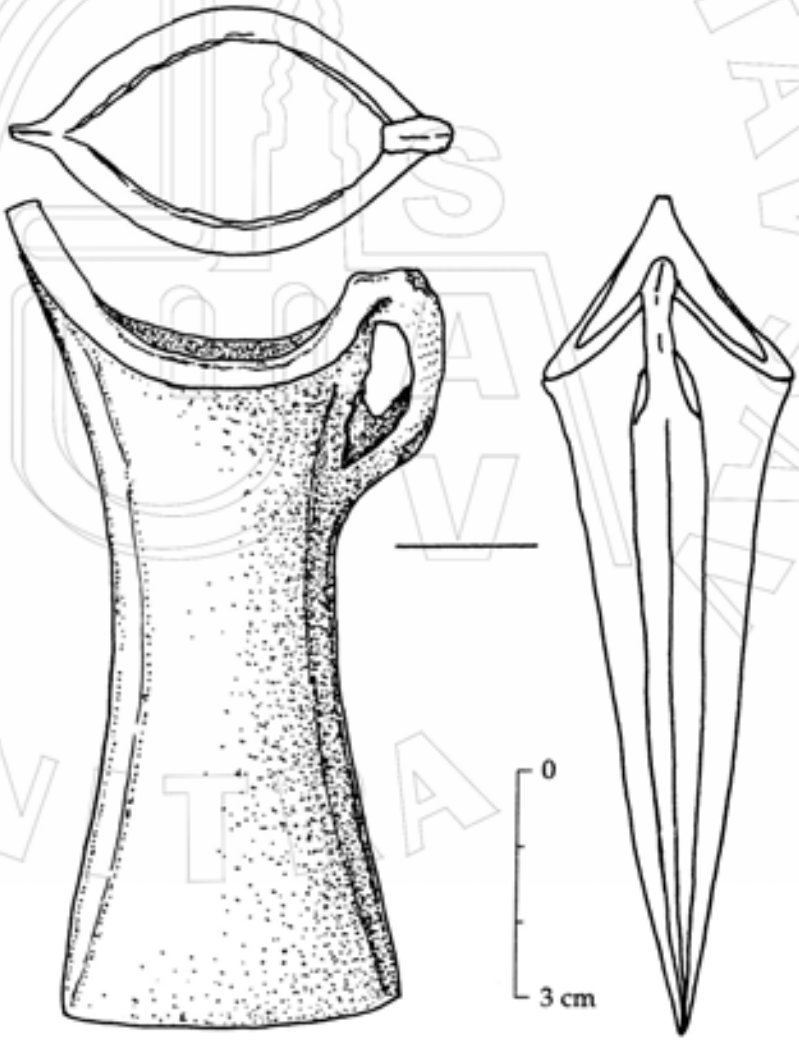

Obr. 56. Jablonov nad Turňou. Bronzová sekerka. (Miroššayová, 152).

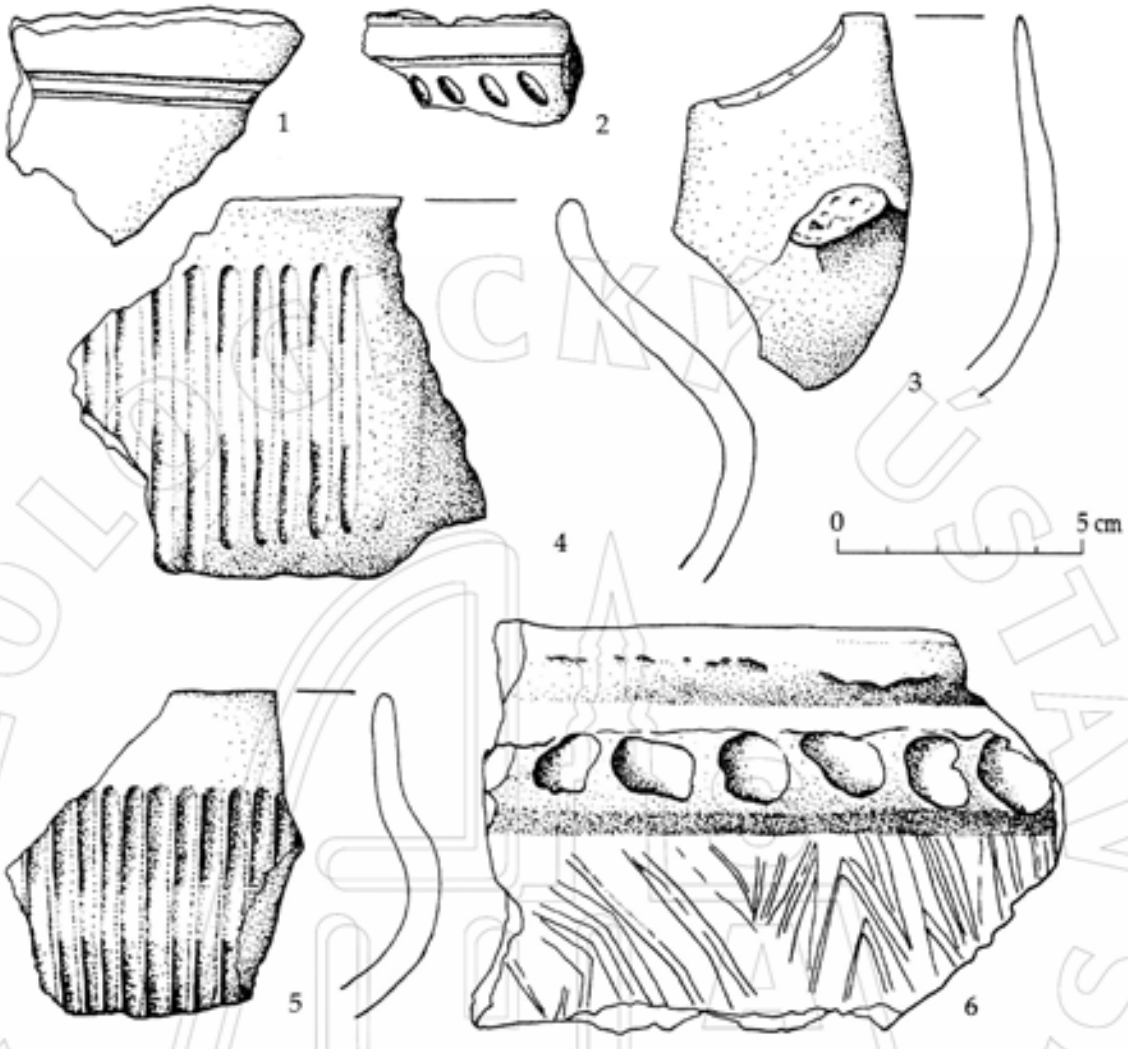

Obr. 57. Drženice. Výber keramického materiálu. (Hanuliak, 84).

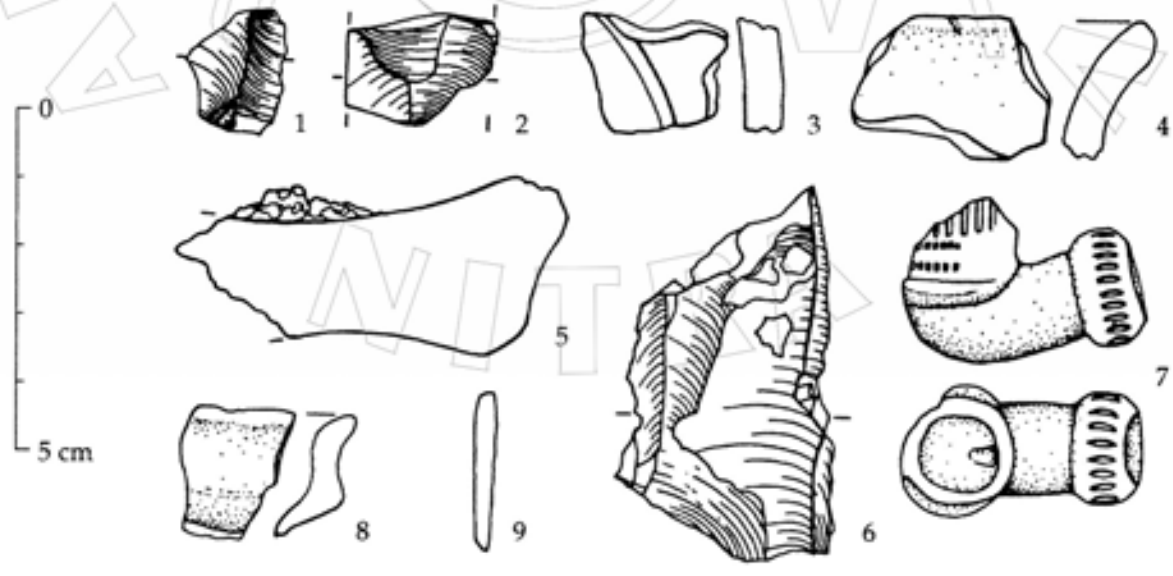

Obr. 58. Poprad (Spišská Sobota-Whirpool Slovakia, a. s.). Výber nálezov. 1, 2, 6 - pravek; 3, 4 - doba bronzová(?); 5 - doba laténska; 7-9 - stredovek a novovek. 1, 2 - obsidián; 5 - tuhový črep s pritavenou medenou(?) rudou; 6 - limnokvarcit; 9 - železo. (Cheben/Soják, 96).

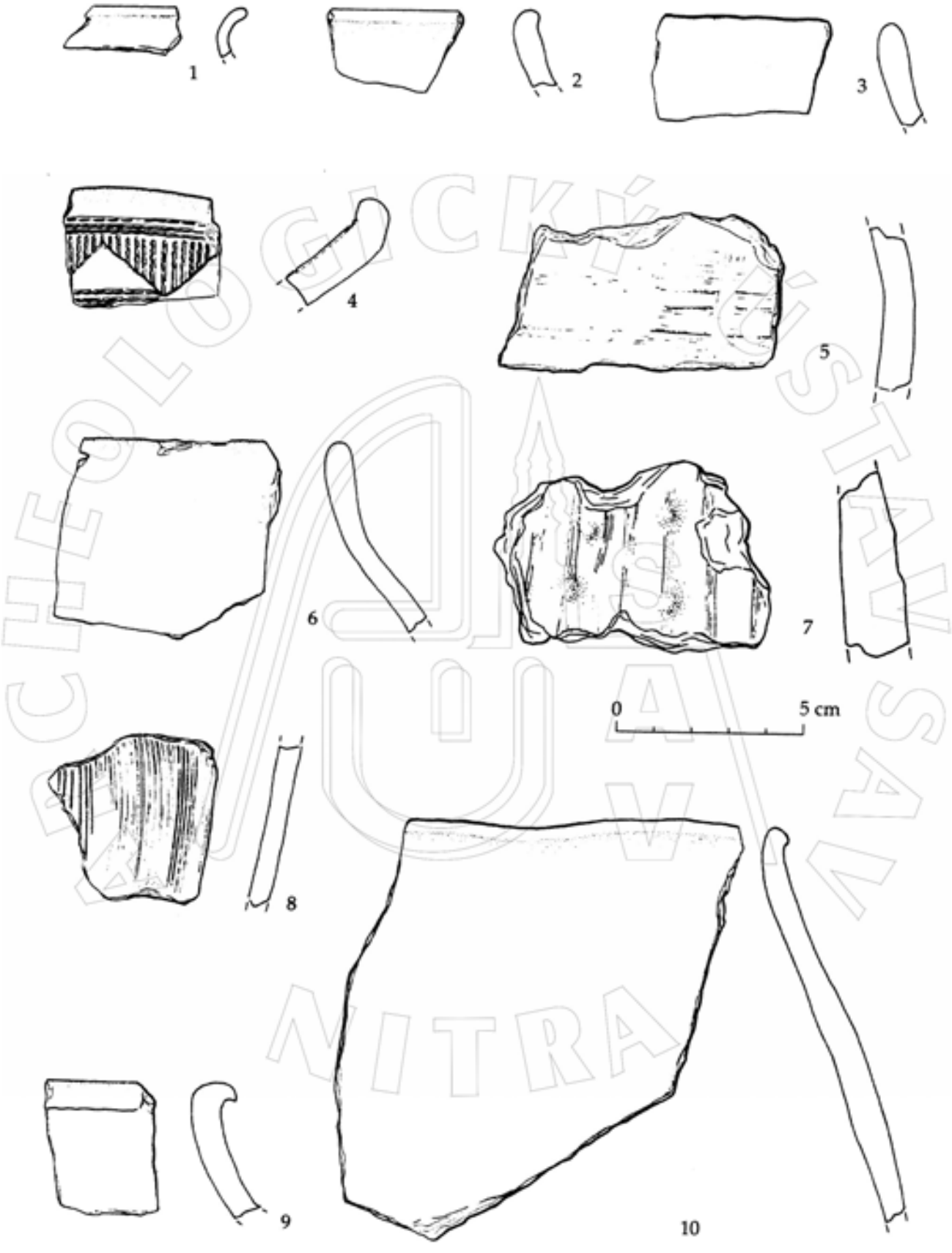

Obr. 59. Gbelce (Poloha 1). Výber materiálu skupiny Kosihy-Čaka. (Kuzma, 101).

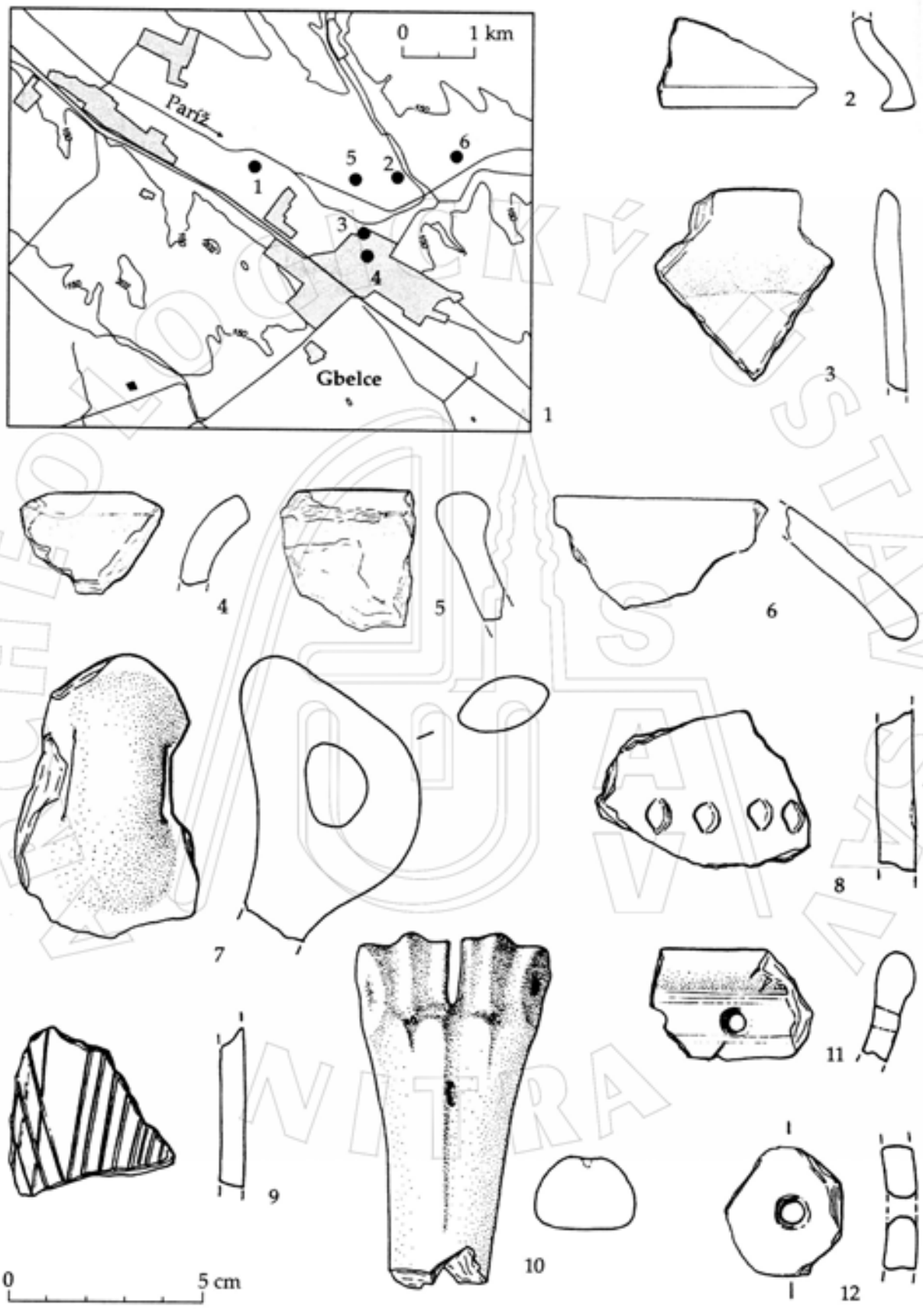

Obr. 60. Gbelce. 1 - situačný plán s vyznačenými polohami; 2-6 - výber materiálu z polohy 2; 7-9 - výber materiálu z polohy 5; 10-12 - výber materiálu z polohy 6. (Kuzma, 101).

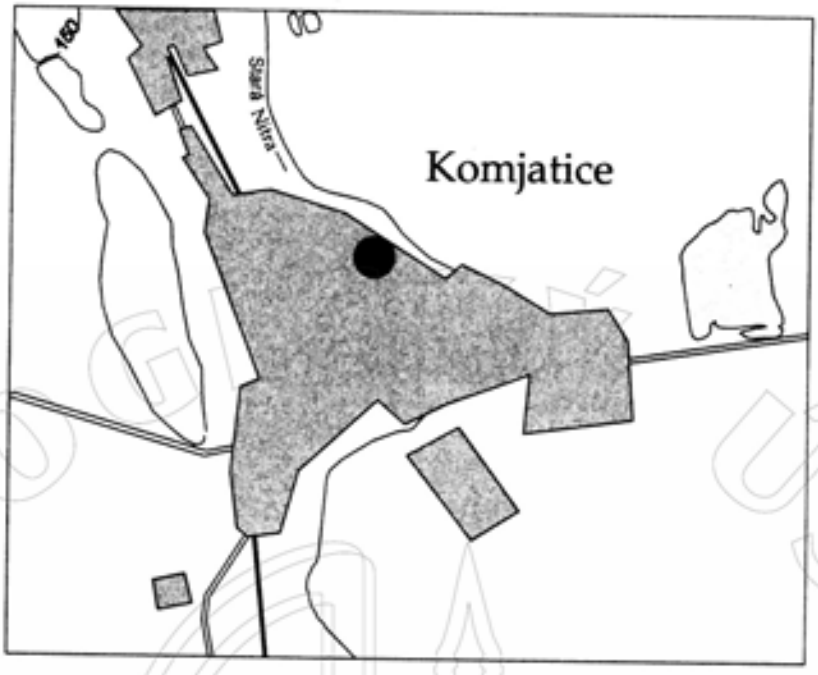

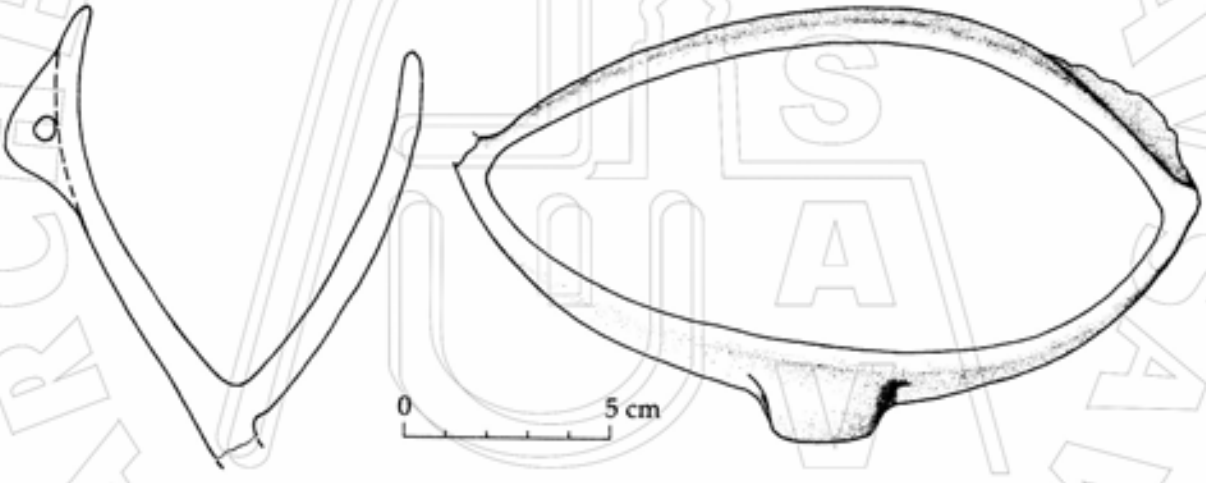

Obr. 61. Komjatice (dom č. 30). 1 - situačný plán; 2 - fragment dvojdielnej misy. (Kuzma, 102).

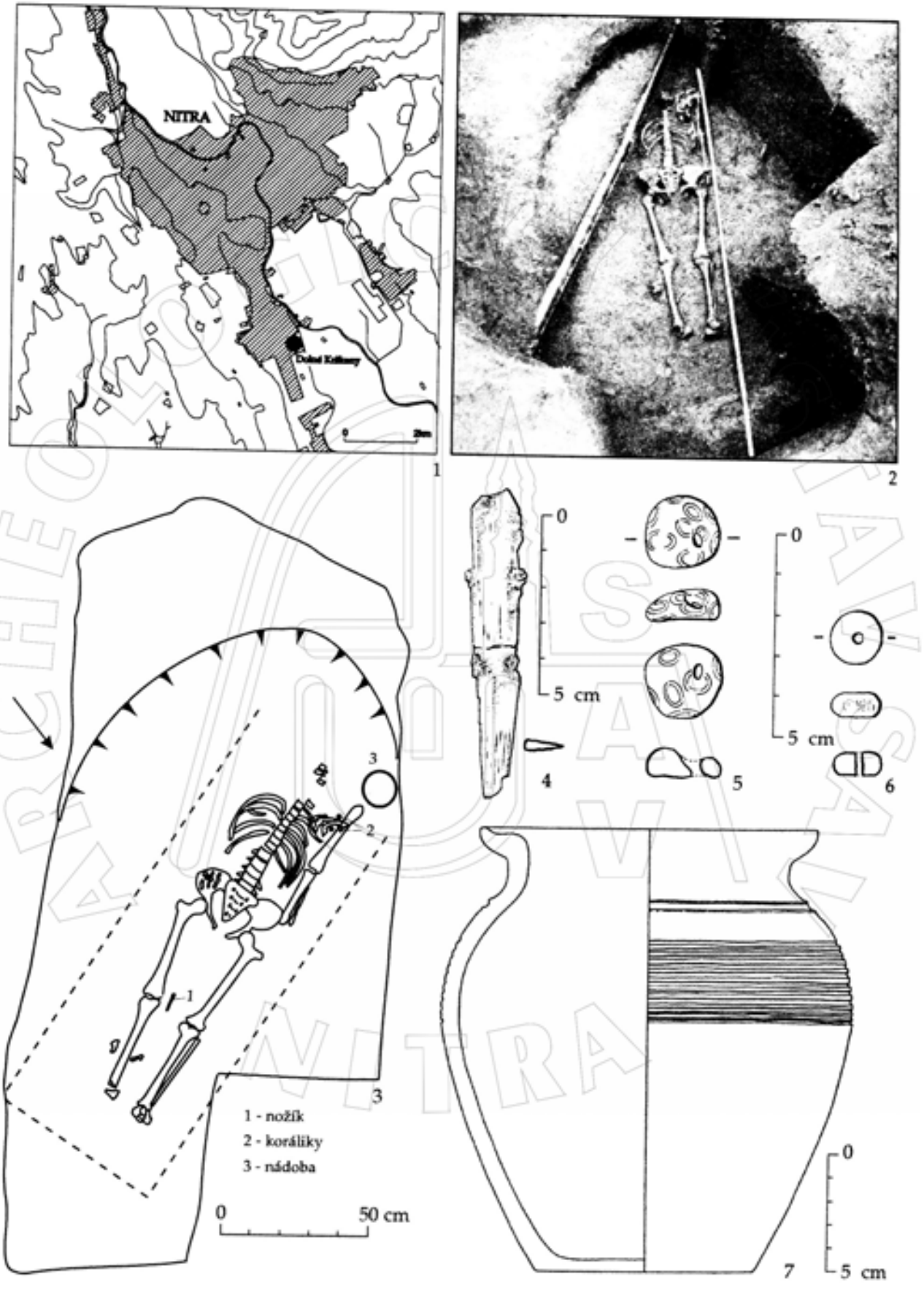

Obr. 62. Dolné Krškany. Hrob ženy z mladej doby bronzovej. (Kuzma, 103).

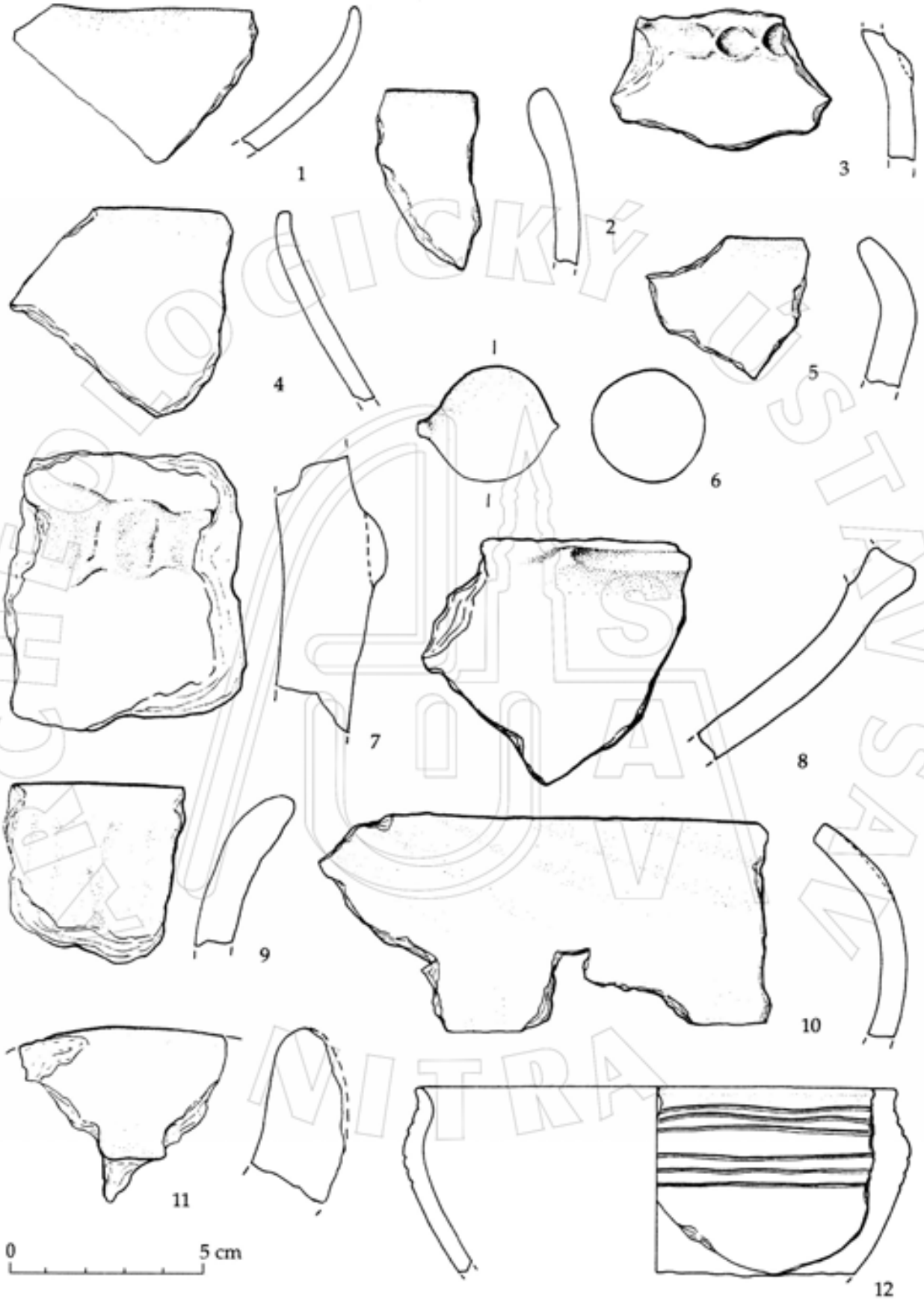

Obr. 63. Dolné Krškany. Výber nálezov. (Kuzma, 103).

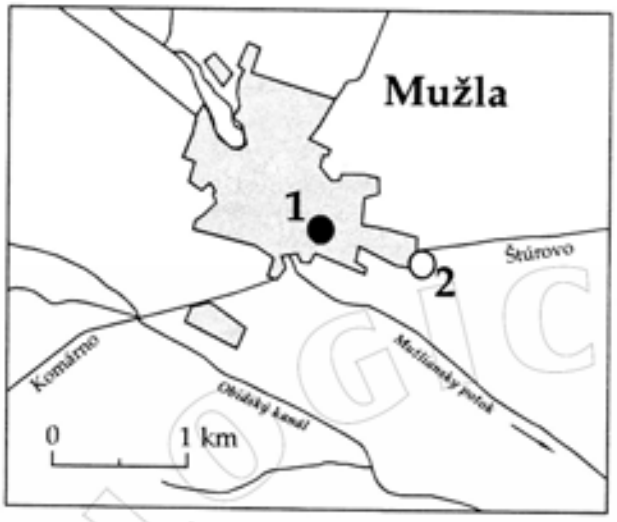

1

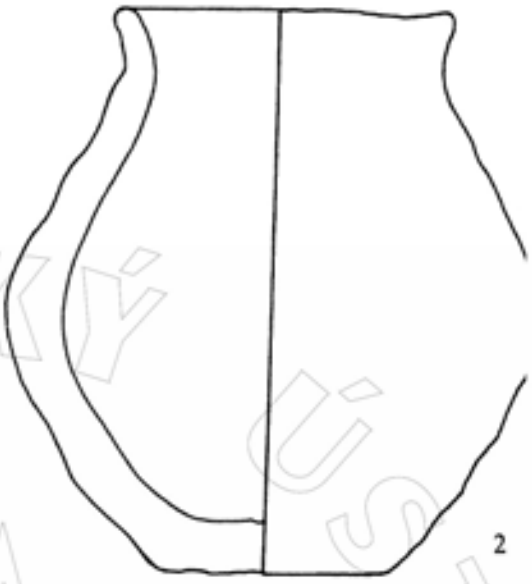

2

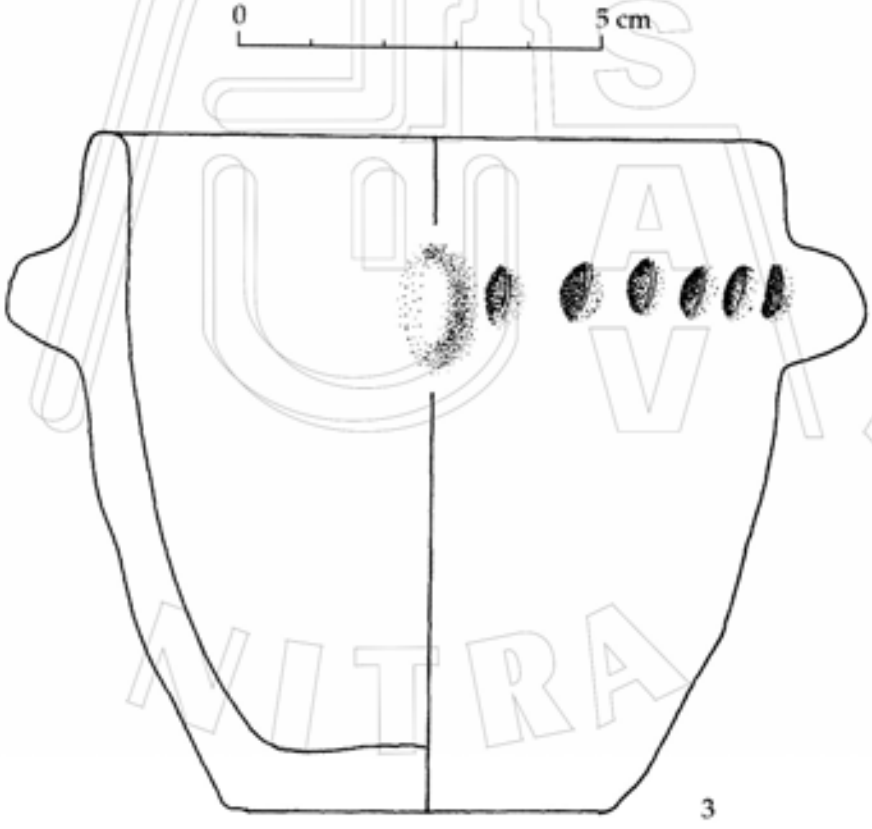

3

Obr. 64. Mužla. 1 - situačný plán (1 - miesto nálezu, 2 - podolské pohrebisko); 2 - nádoba 1; 3 - nádoba 2. (Kuzma, 104).

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV NITRA

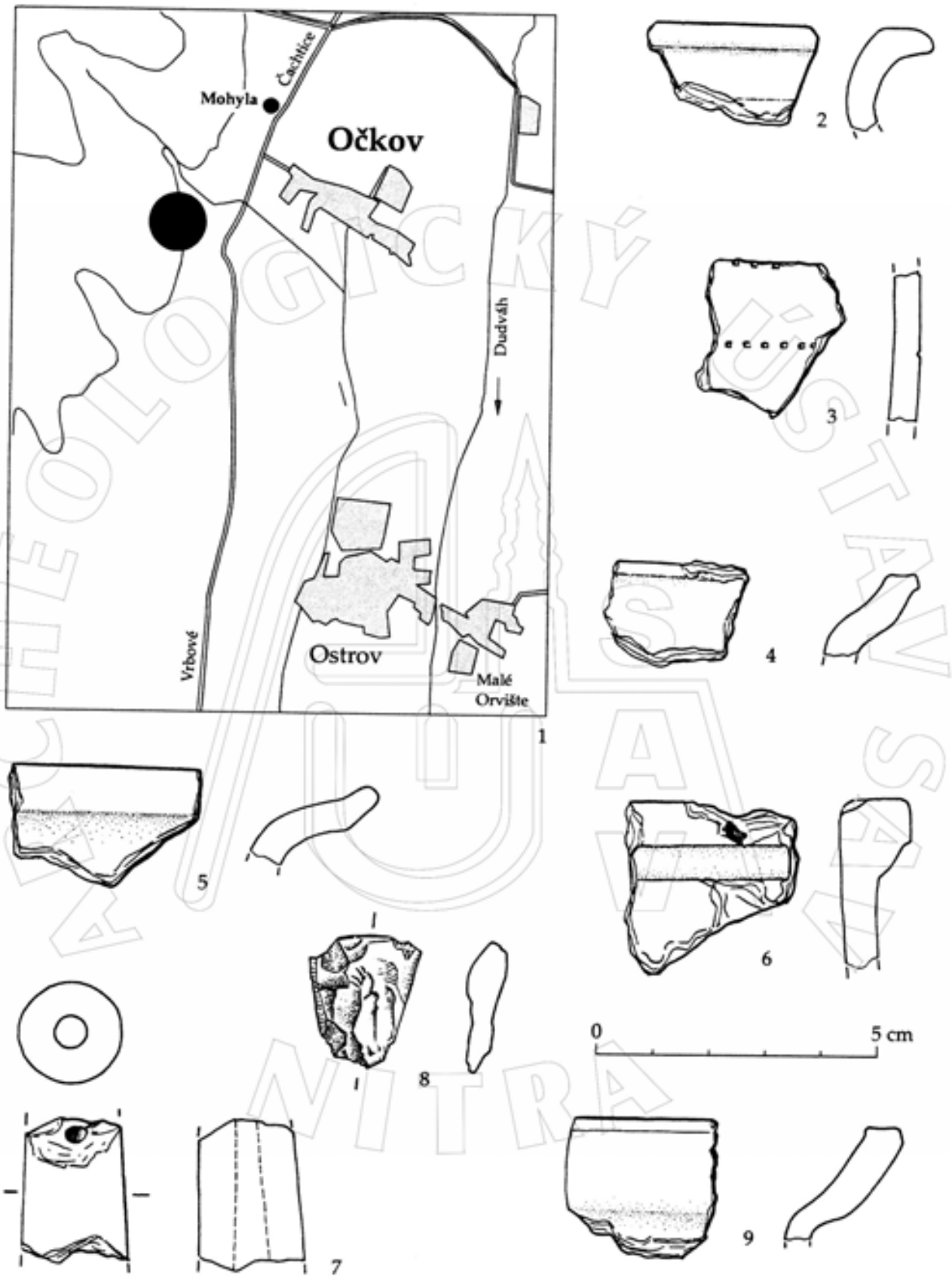

Obr. 65. Očkov. 1 - situovanie náleziska; 2-9 - výber materiálu. (Kuzma, 105).

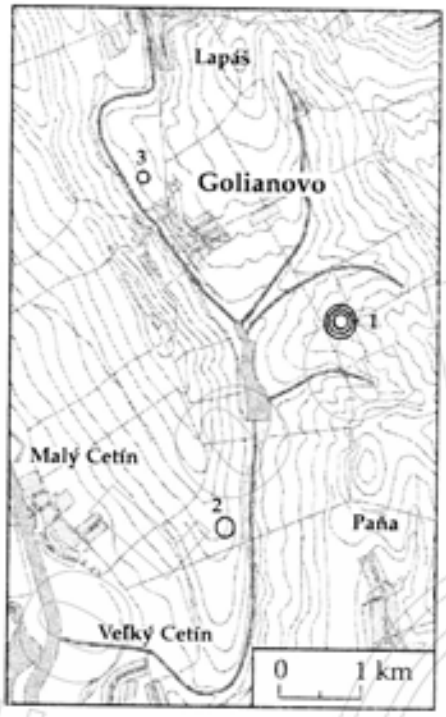

1

2

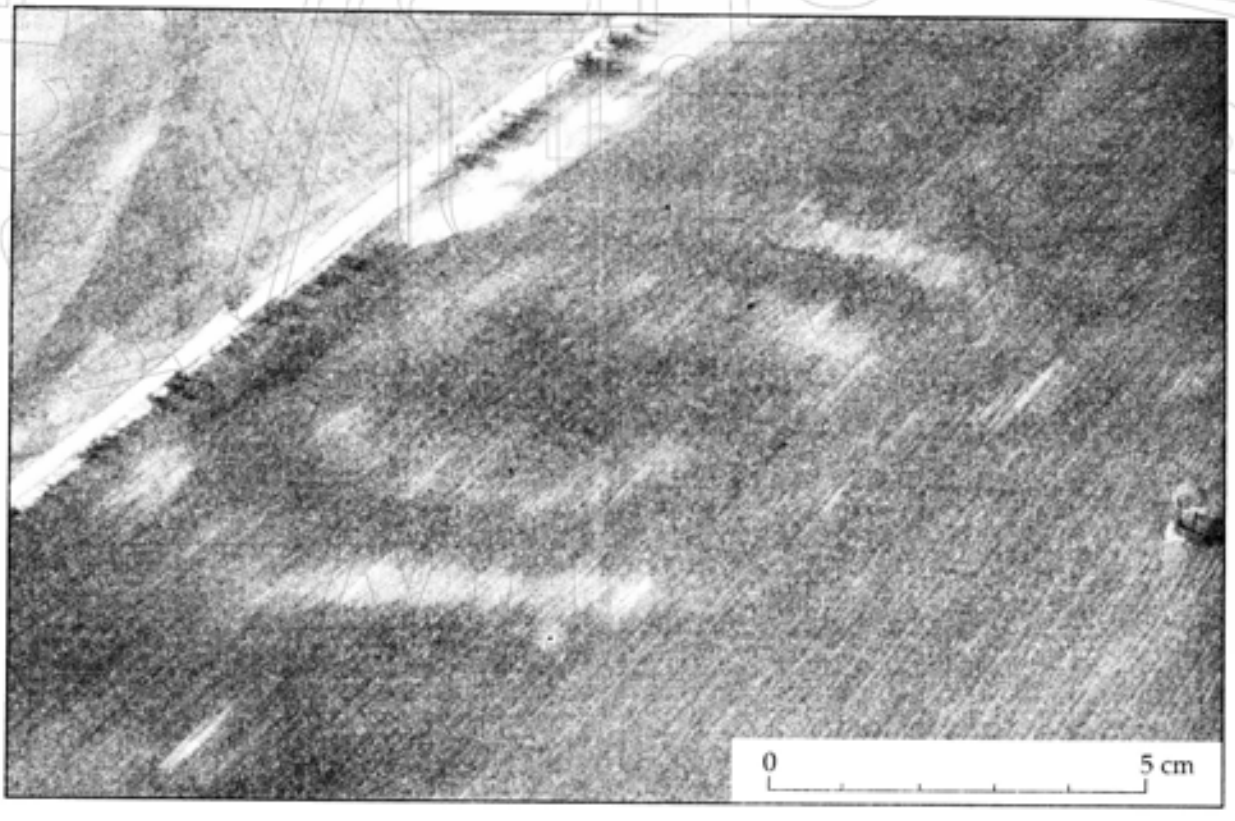

3

Obr. 66. Golianovo (Chrenové). 1 - Situačný plán (1 - Golianovo, 2 - Veľký Cetín, 3 - Veľký Lapáš); 2 - reziduálna magnetická mapa; 3 - šikmá snímka, 16.4. 2000. (Kuzma/Tirpák, 109).

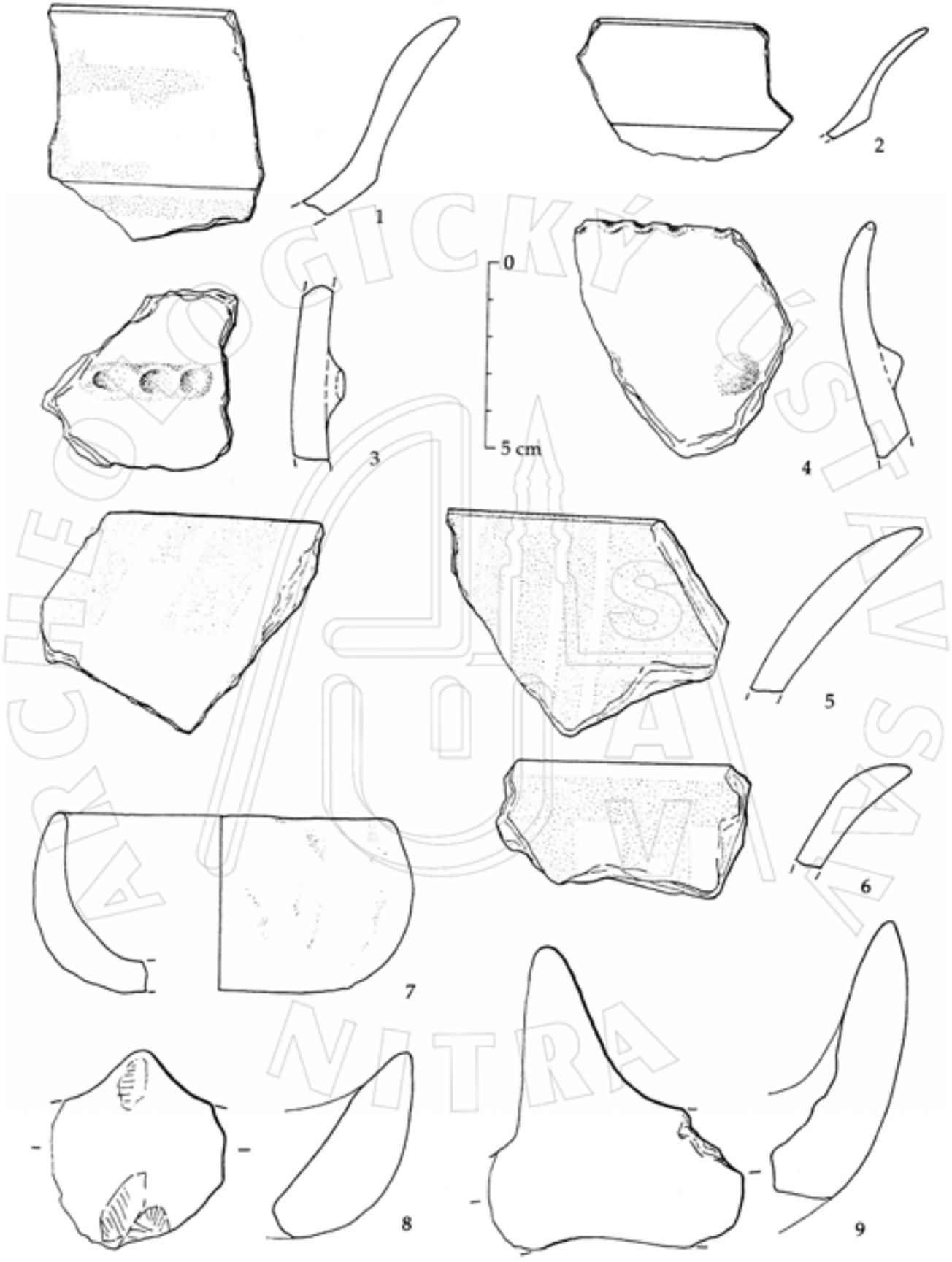

Obr. 67. Golianovo (Chrenove). Výber materiálu z plochy rondelu. (Kuzma/Tirpák, 109).

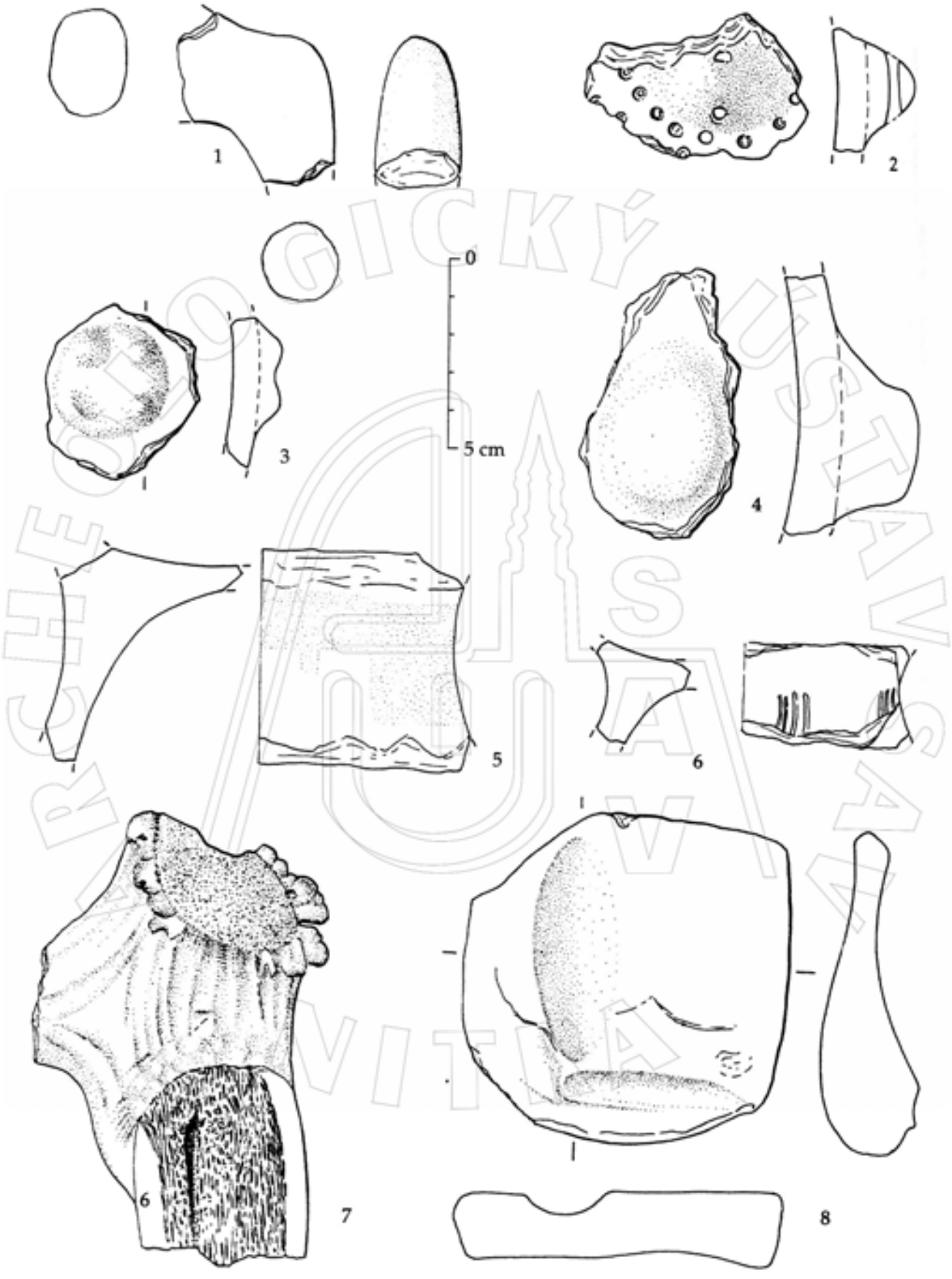

Obr. 68. Golianovo (Chrenove). Výber materiálu z plochy rondelu. (Kuzma/Tirpák, 109).

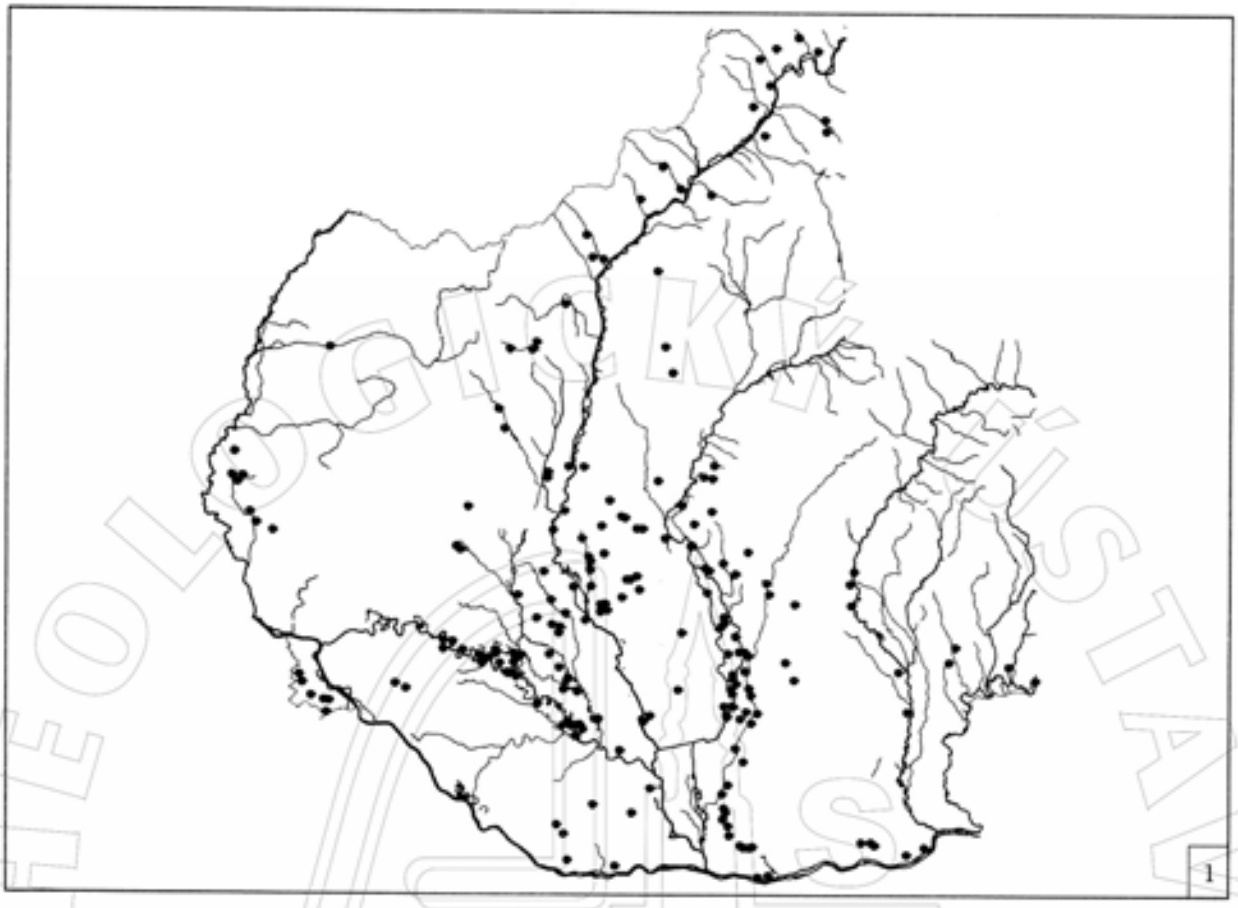

Obr. 69. 1 - mapa s vyznačenými lokalitami snímkovanými v r. 2000; 2 - Závod (Na dieloch). (Kuzma/Blažová/Bartík/Rajtár, 112).

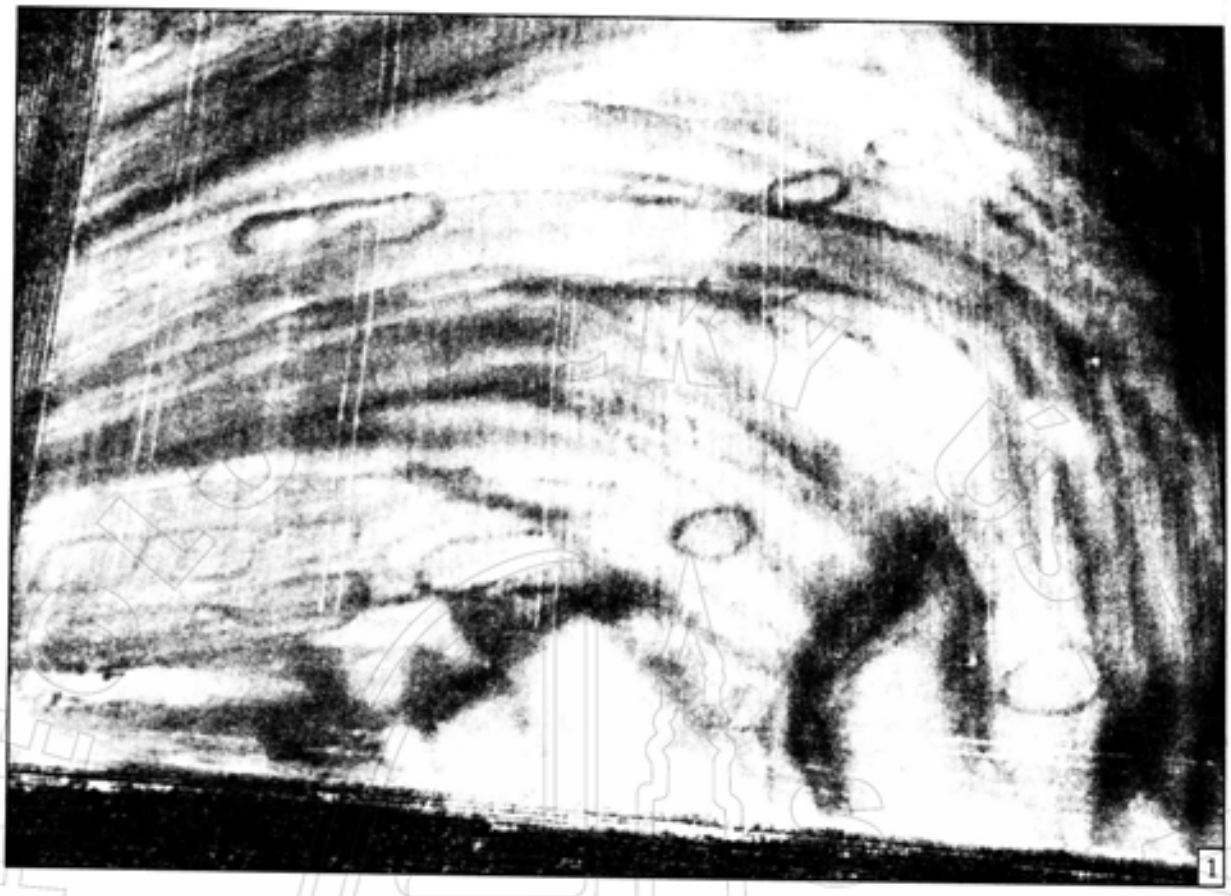

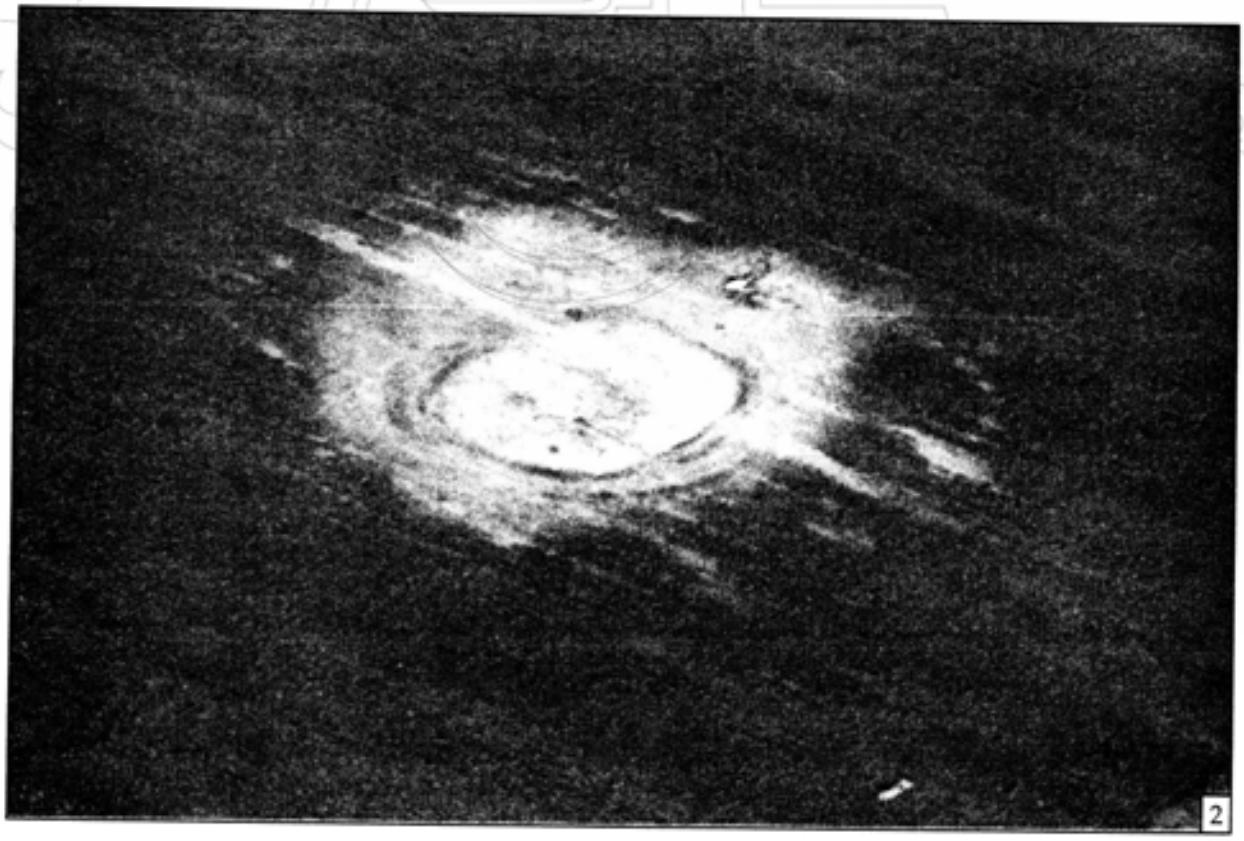

Obr. 70. 1 - Orechová Potôň, časť Dolná Potôň (Bohdan); 2 - Sokolce. (Kuzma/Blažová/Bartík/Rajtár, 112).

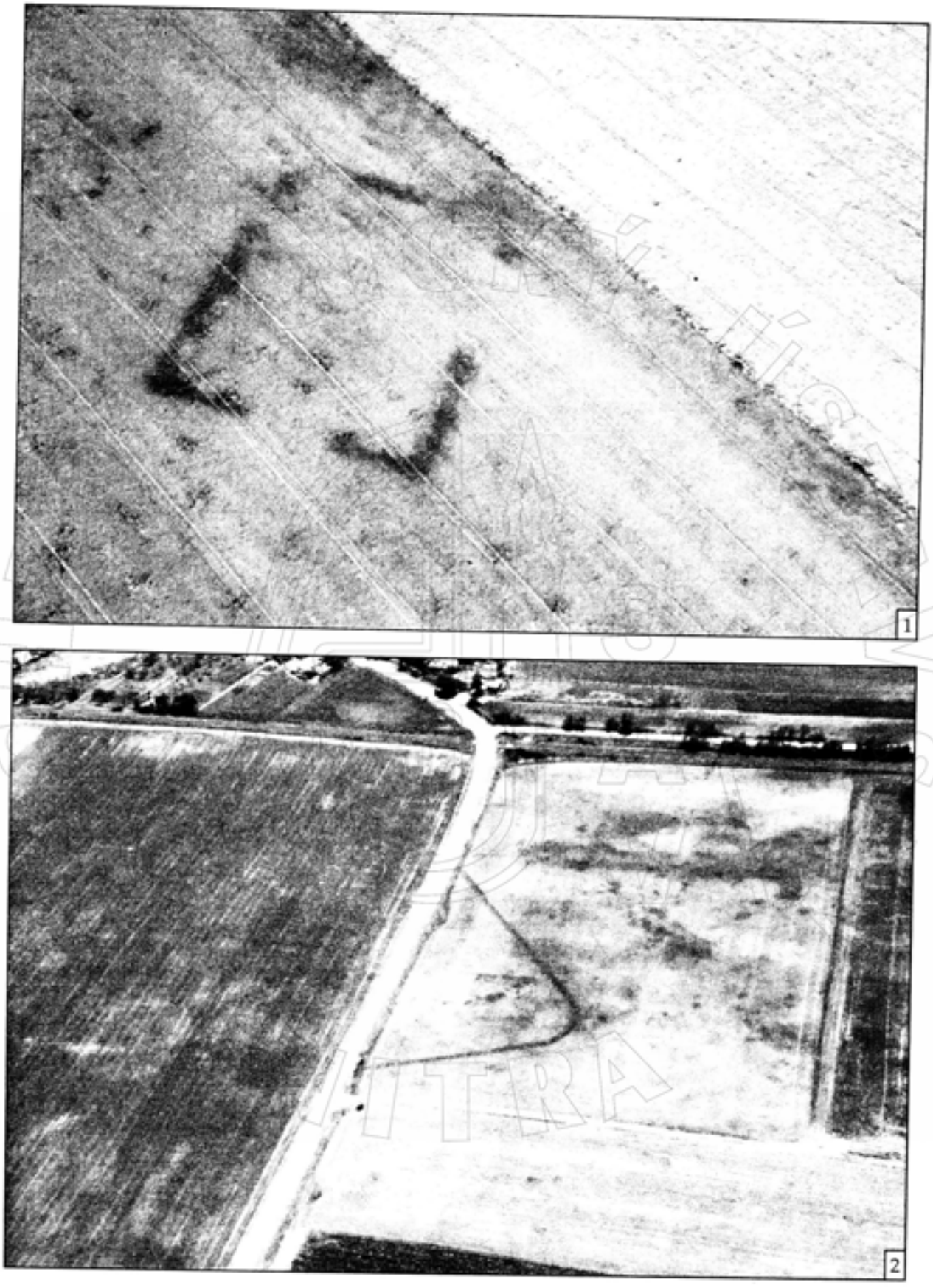

Obr. 71. 1 - Báb, časť Malý Báb (Panská Tabľa); 2 - Hviezdoslavov (Planá). (Kuzma/Blažová/Bartík/Rajtár, 113).

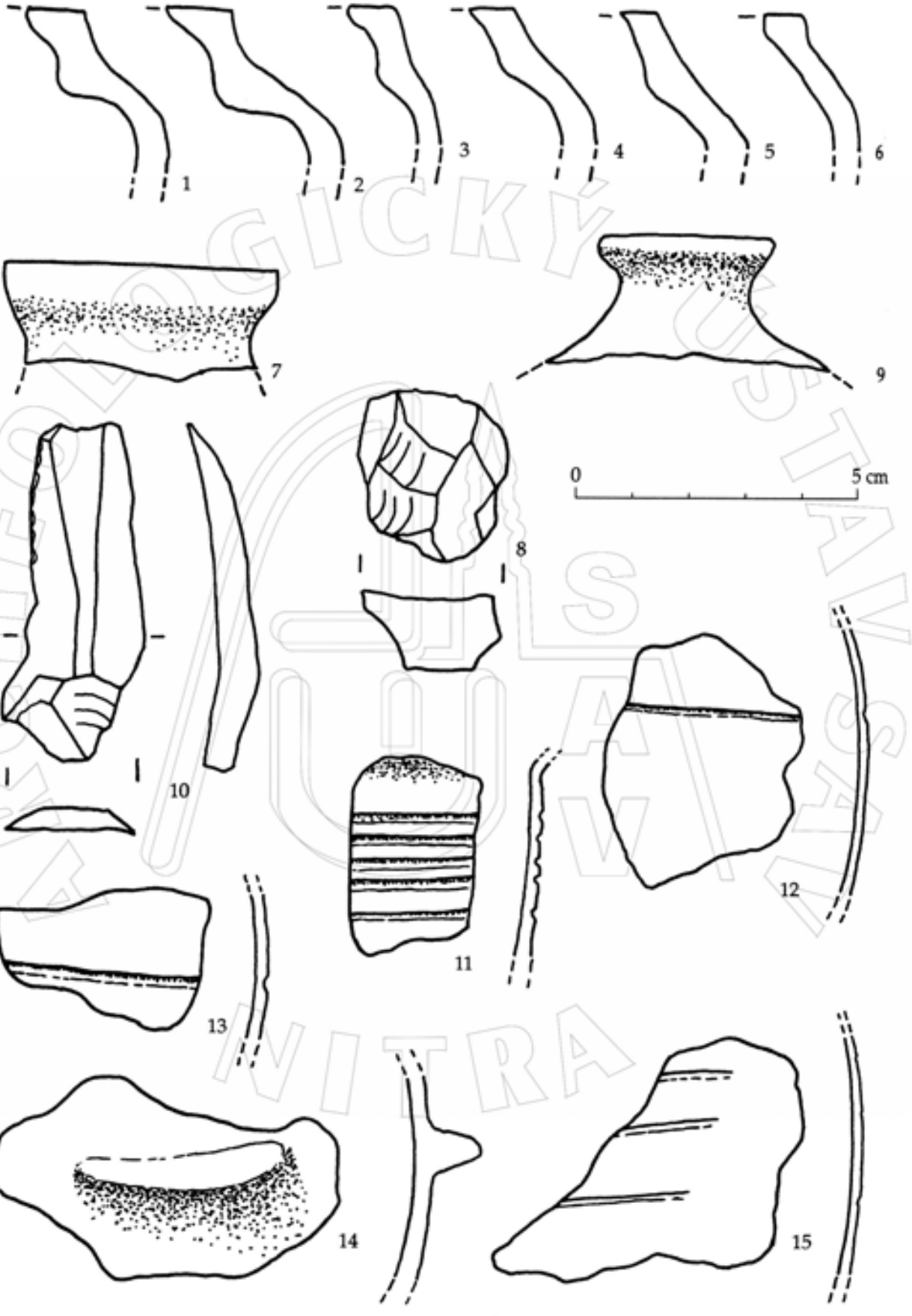

Obr. 72. Vlkanová (Iliašské lúky). Výber nálezov. 1-7, 9, 11-15 - stredovek; 8, 10 - pravek. (Kvietok/Hrončiak, 138).

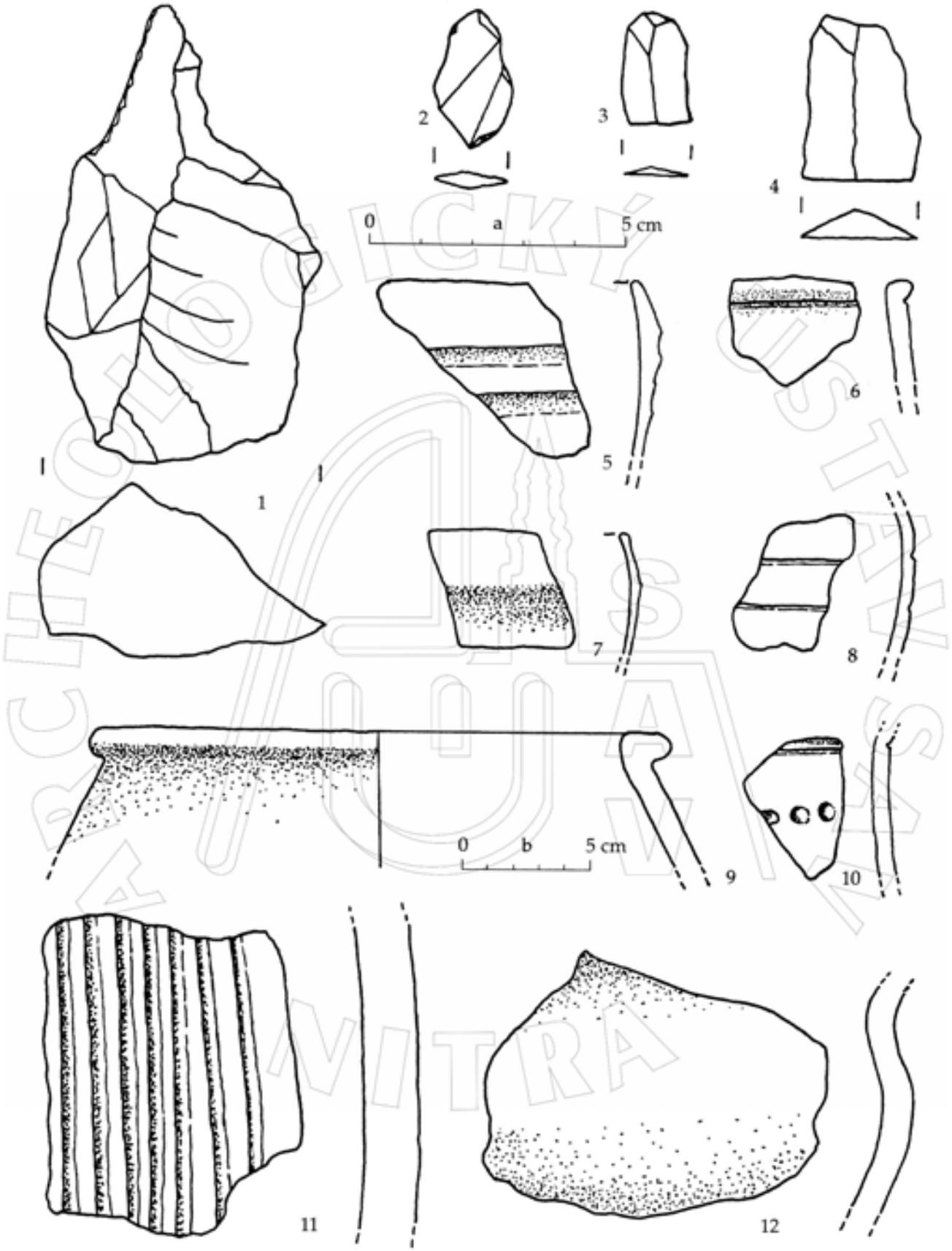

Obr. 73. Výber nálezov. 1-6 - Laskomer (1-4 - pravek; 5, 6 - stredovek); 8, 9, 11 - Horná Mičiná (Hosťová), púchovská kultúra; 10, 12 - Priechod (pole), pravek. Mierka a: 1-8, 10-12; b: 9. (Kvietok/Hrončiak, 138).

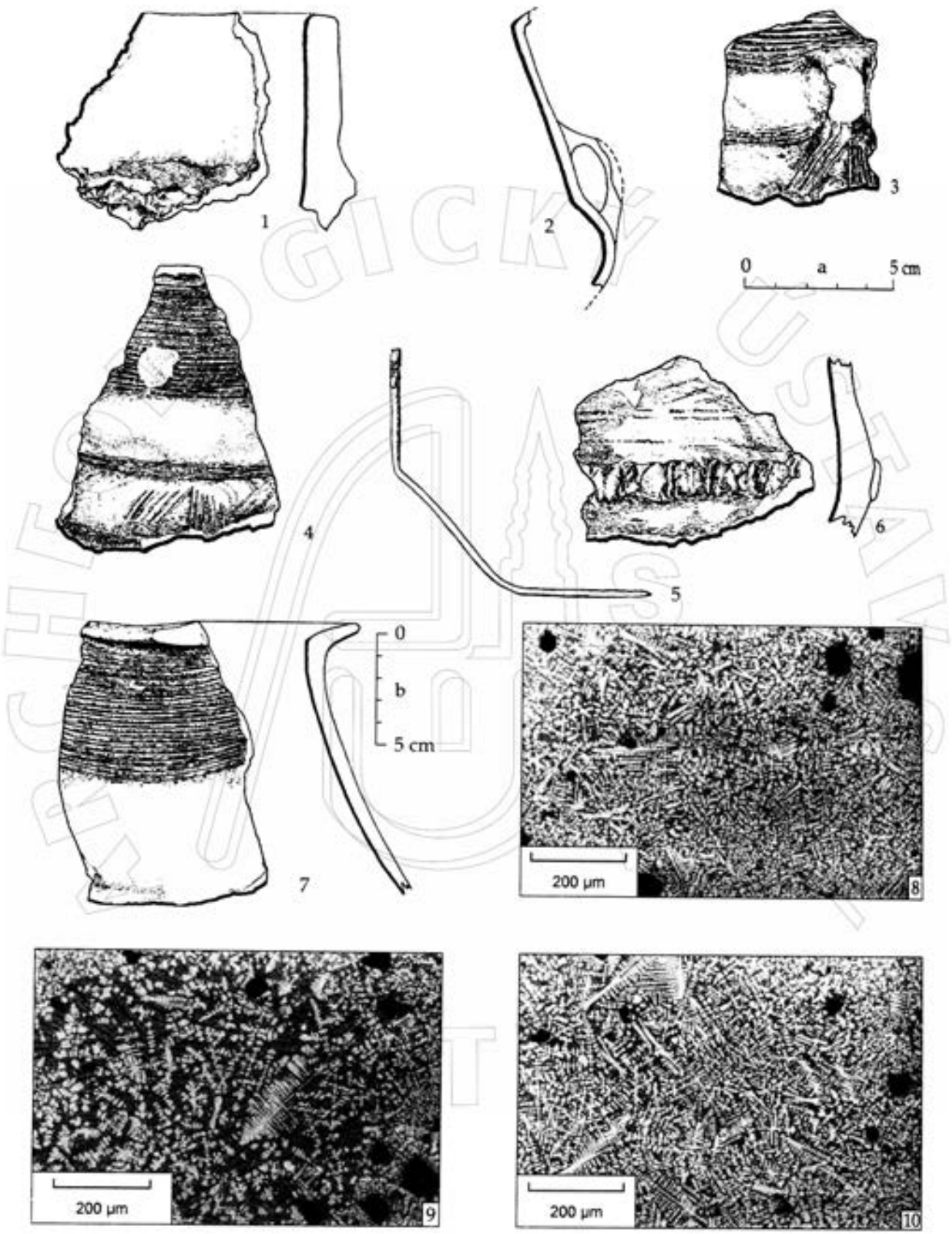

Obr. 74. Zvolen (Haputka). 1-7 - výber z nálezového materiálu (ihlica má odlomenú hlavičku); 8 - štruktúra trosky z procesu tavenia železa (svetlá wüstit, šedá kremičitanová matrica); 9 - štruktúra trosky z procesu tavenia železa (svetlá wüstit, šedá železovápenatý olivín, tmavošedá železnaté sklo); 10 - štruktúra trosky z procesu tavenia železa (svetlá wüstit, šedá kremičitanová matrica). (Malček/Mihok, 145).

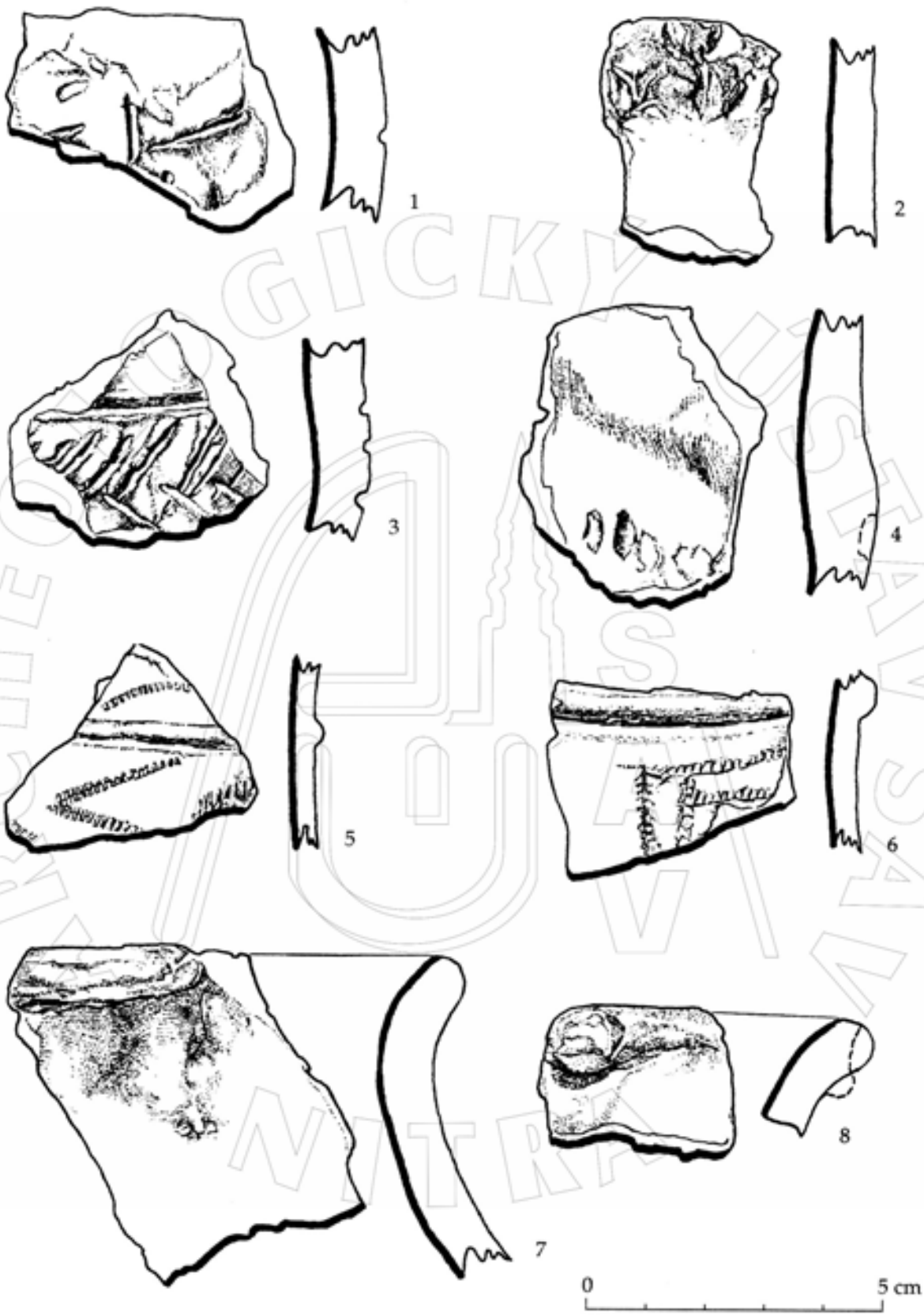

Obr. 75. Krupina (Pod Husárskym mostom). Výber typického materiálu zo zberu. (Malček/Pálinkáš, 146).

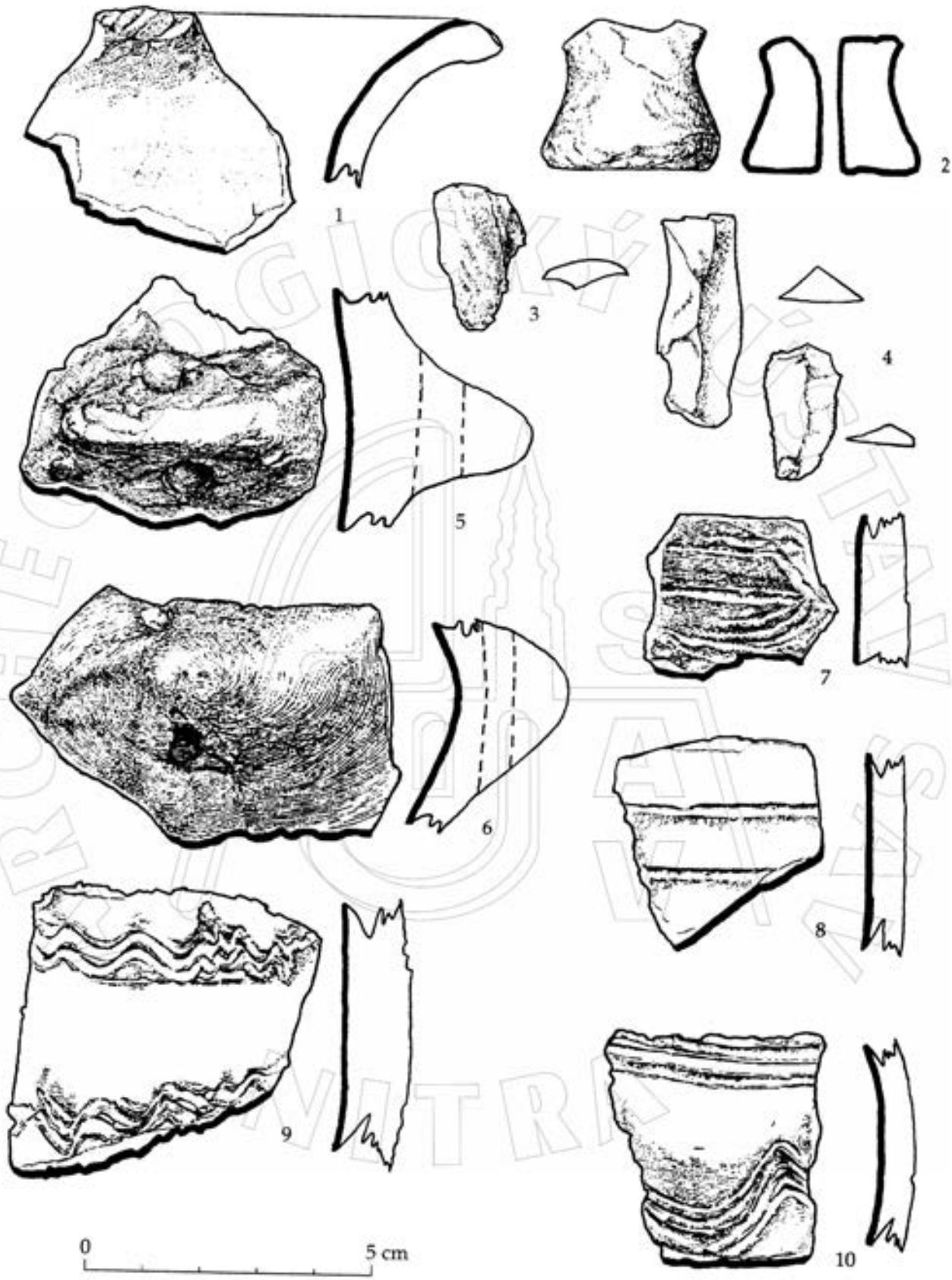

Obr. 76. Krupina (Pod Husárskym mostom). Výber typického materiálu zo zberu. (Malček/Pálinkáš, 146).

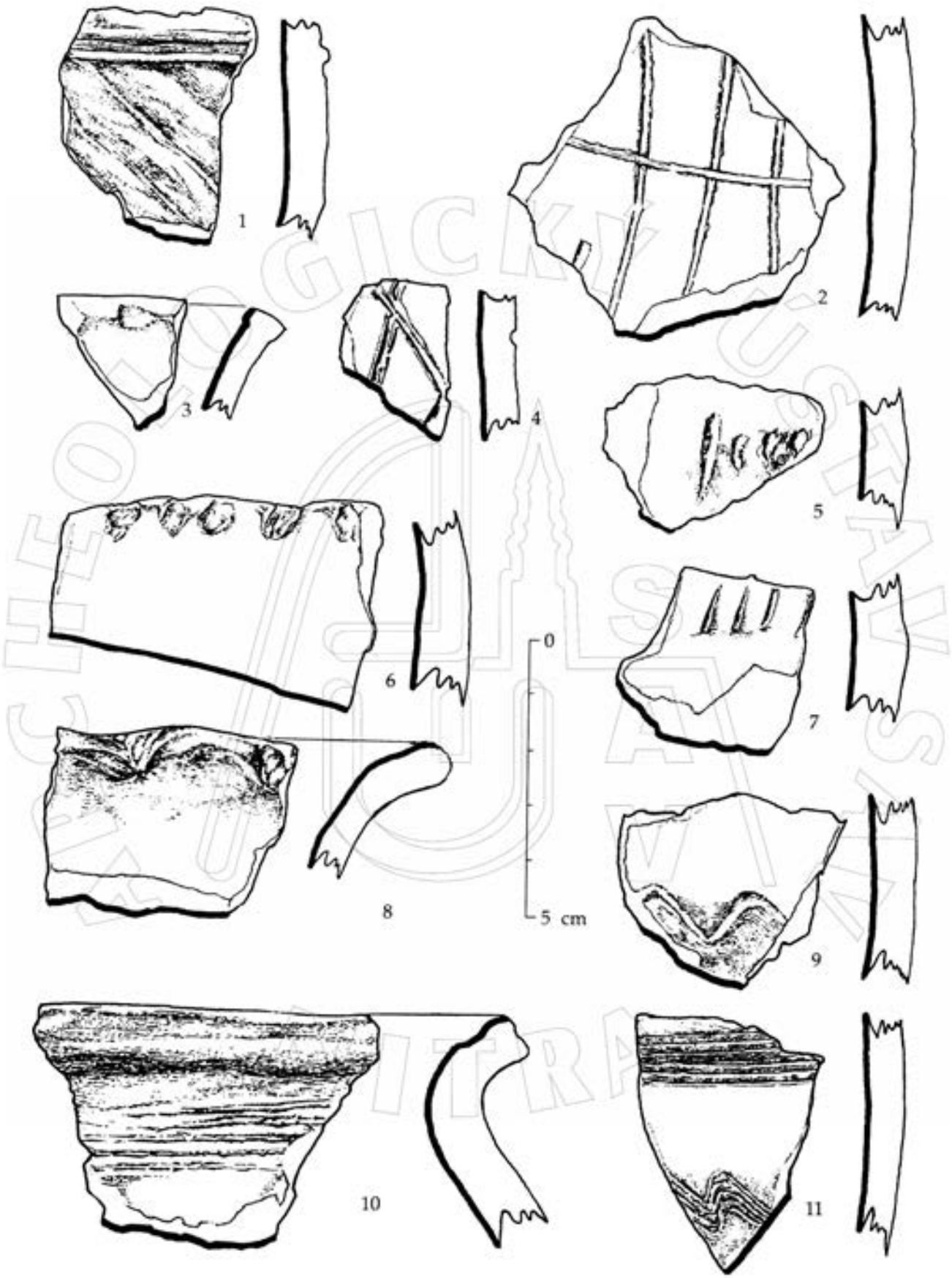

Obr. 77. Krupina (Pod Husárskym mostom). Výber typického materiálu zo zberu. (Malček/Pálinkáš, 146).

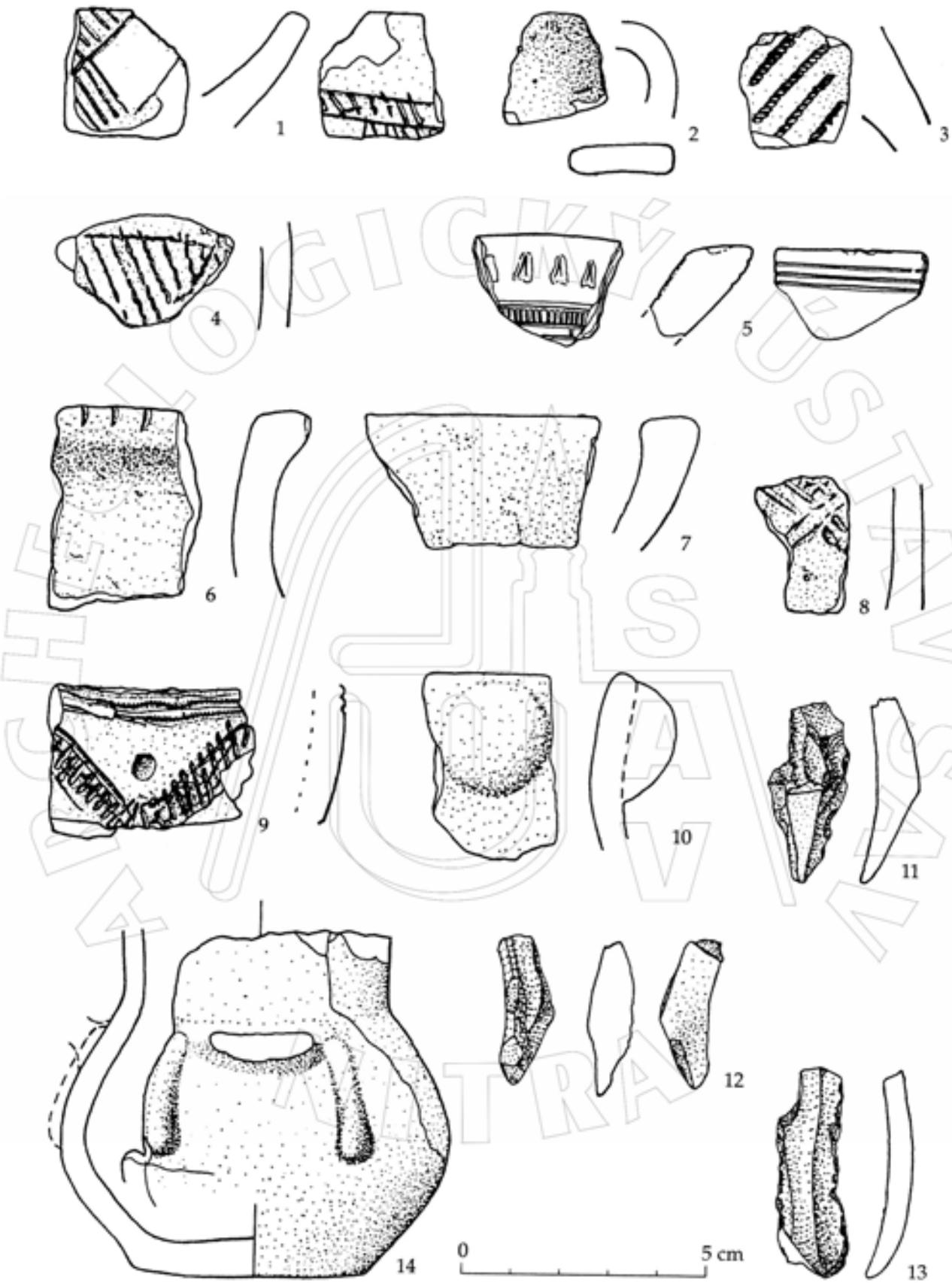

Obr. 78. Sídliskové nálezy z Gajár. (Marková/Elschek, 147).

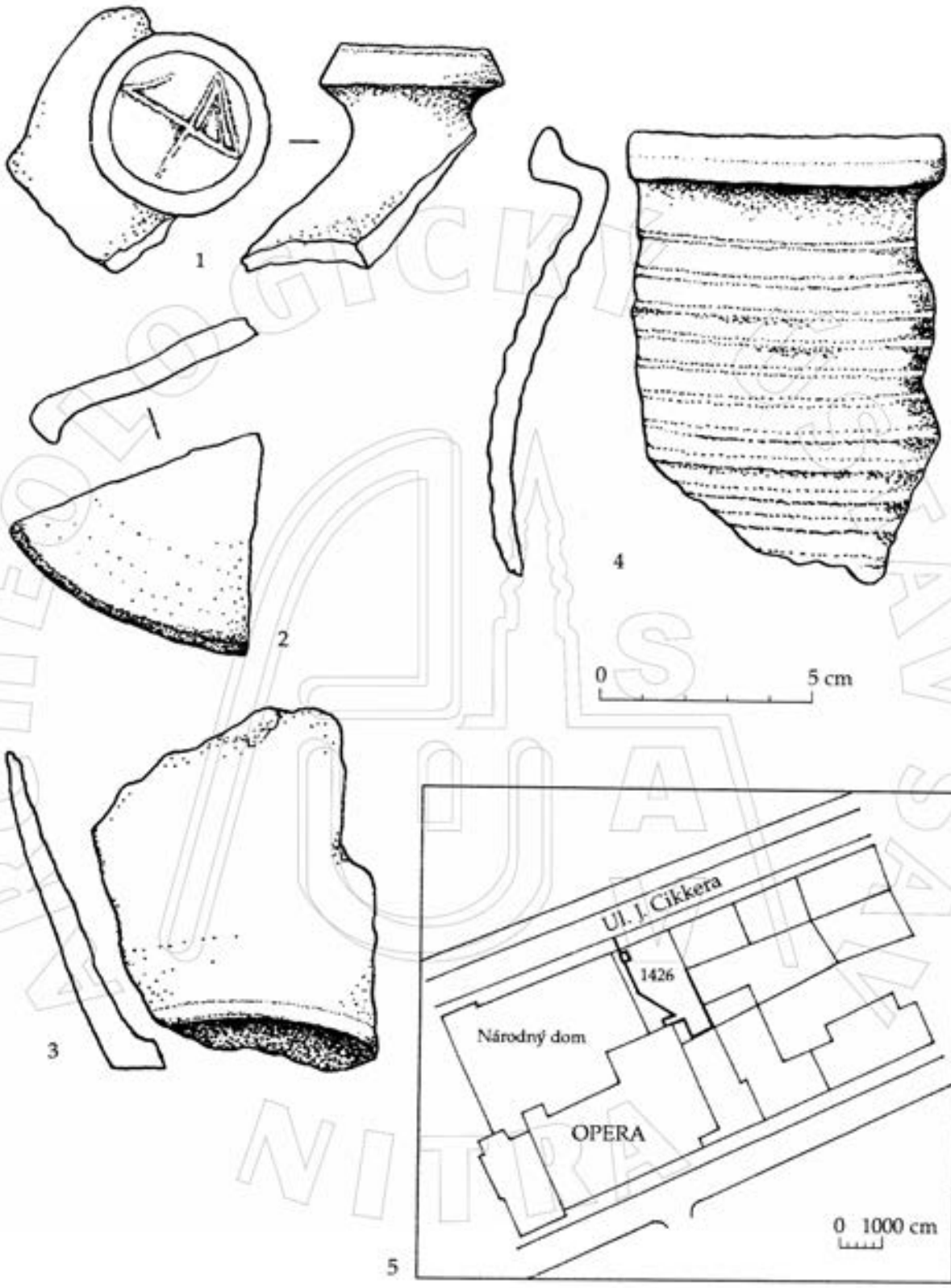

Obr. 79. Banská Bystrica (Ul. Jána Cikkera). Výber nálezov. 1, 2 - zvoncovitá pokrievka s gombíkovým držadlom (14.-15. stor.); 3 - dno obtáčanej nádoby (12. stor.); 4 - glazovaná nádoba (16. stor.). 5 - plán parciel so zakreslenou ryhou pre vodovodnú prípojku so stredovekými nálezmi. (Mácelová, 148).

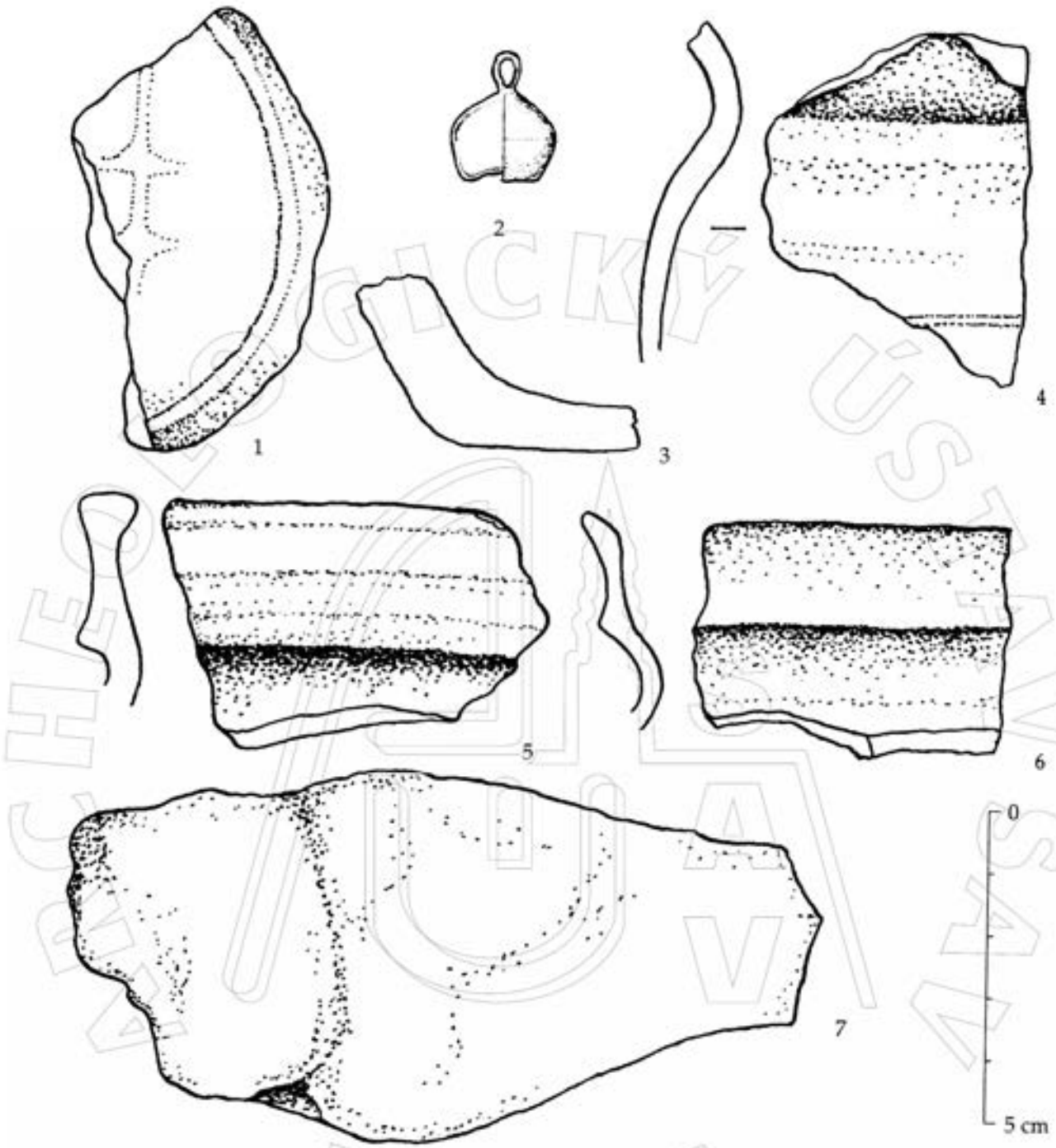

Obr. 80. Sliač (Hájnická ul.). Výber nálezov. 1, 2, 4 - slovanská keramika (9. stor.); 2 - gombík (17. stor.); 5, 6 - stredoveká keramika (14.-15. stor.); 7 - kamenný brúsik. (Máceľová/Malček, 150).

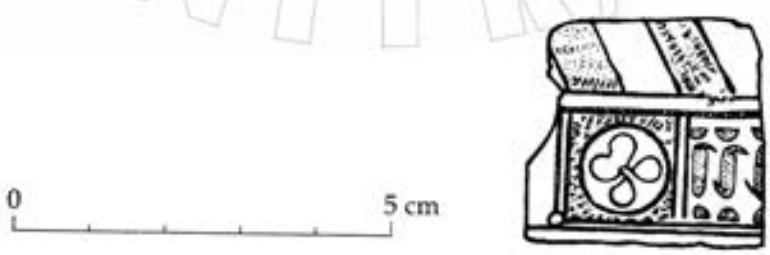

Obr. 81. Beckov (Hrad). Nález fragmentu knižnej spony. (Samuel, 171).

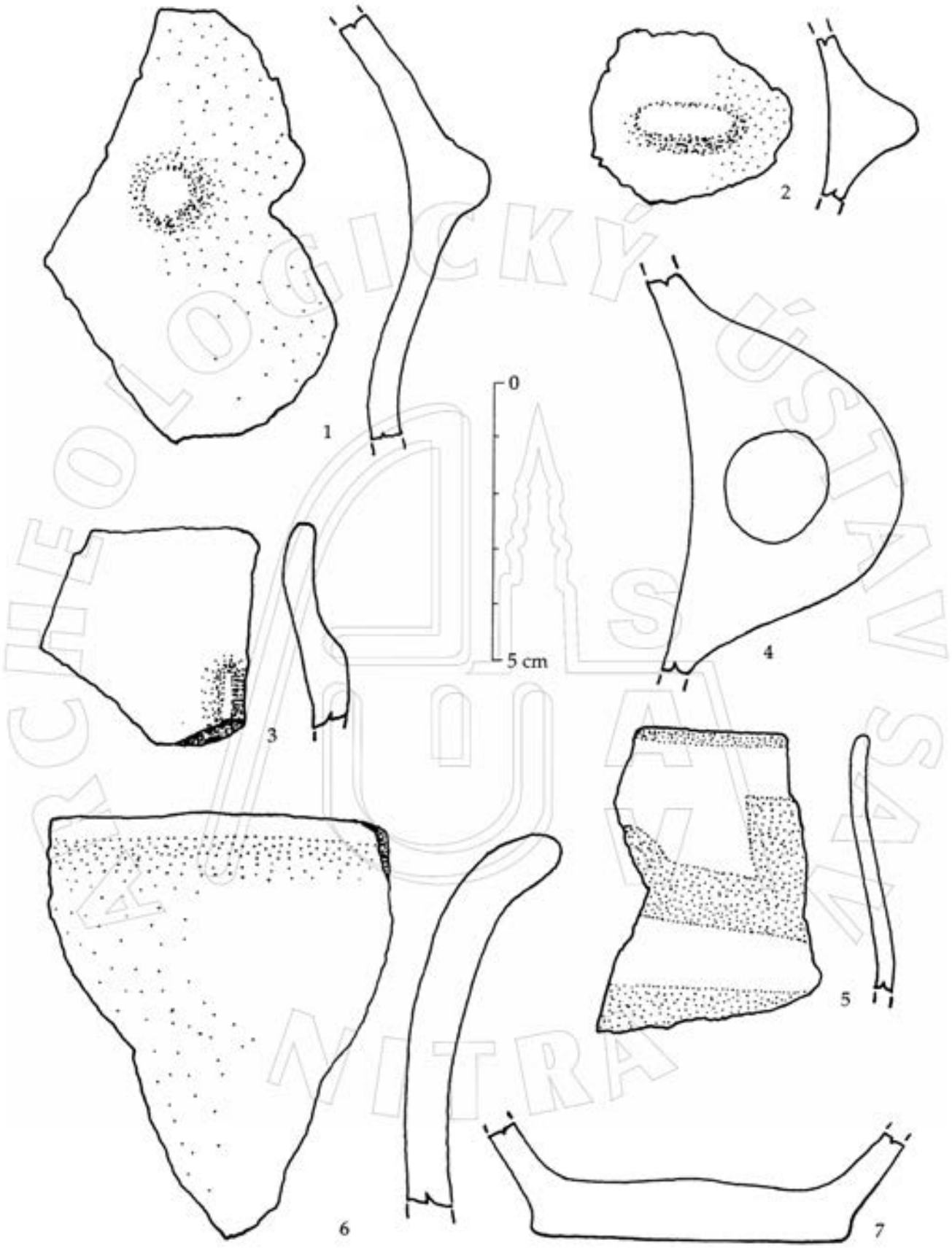

Obr. 82. Lužianky. Výber nálezov. 1-5 - neolit; 6 - doba bronzová; 7 - doba halštatská. (Milo, 150).

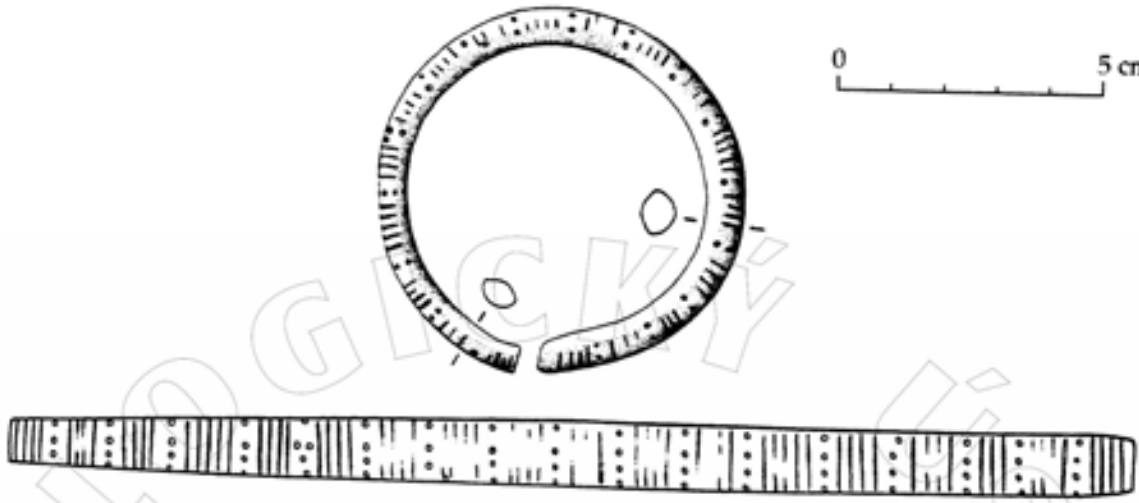

Obr. 83. Nové Sady (Čab). Bronzový náramok. (Milo, 151).

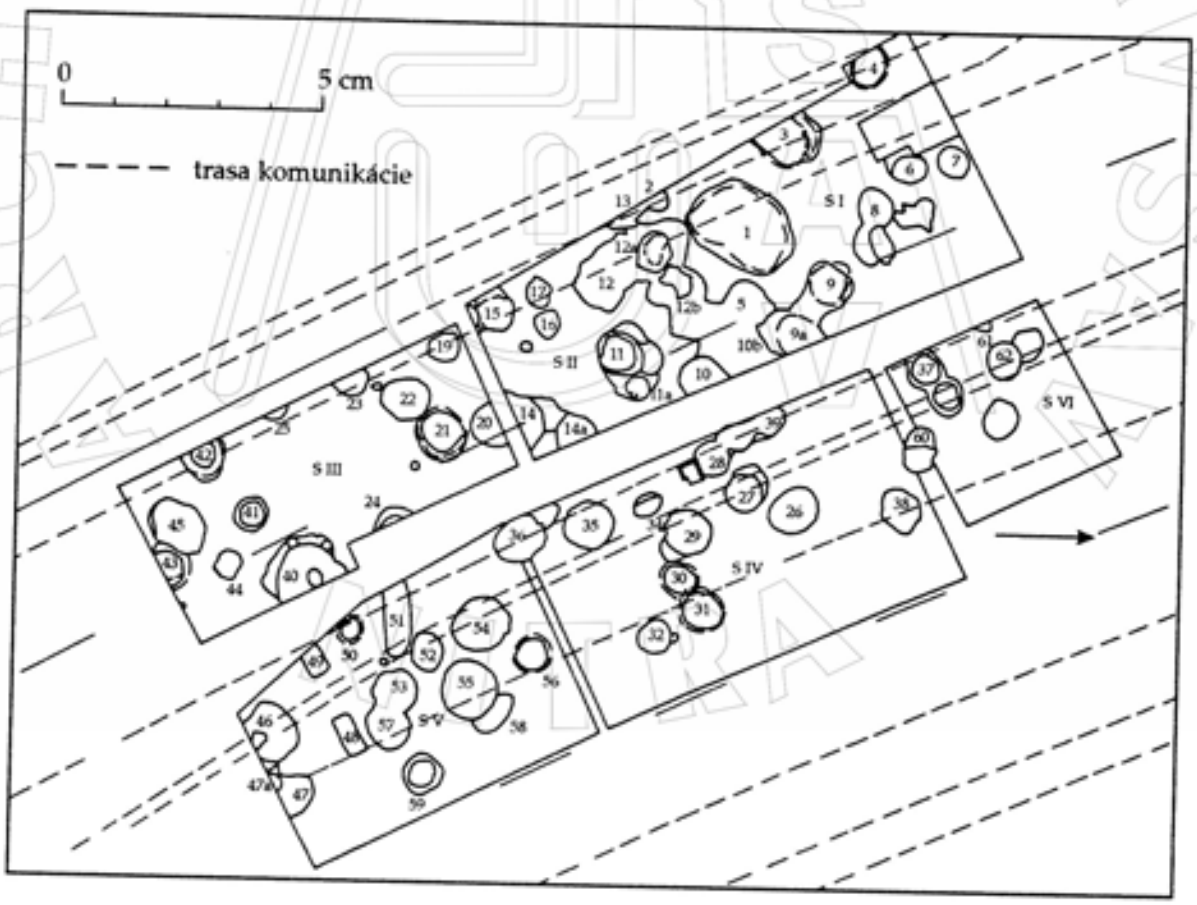

Obr. 84. Prešov (Pod Kalváriou). Preskúmaná plocha. (Miroššayová/Tomášová, 153).

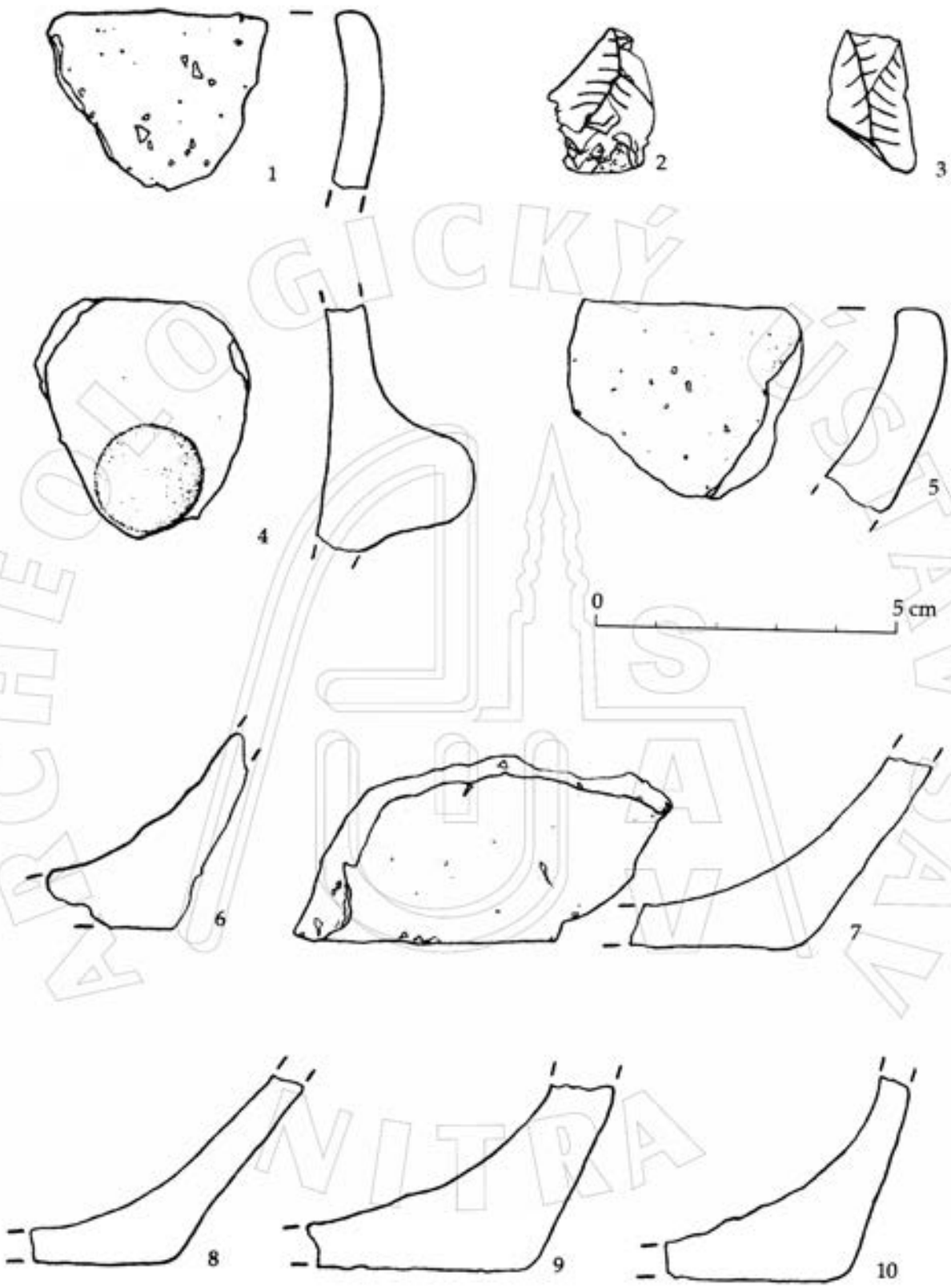

Obr. 85. Čeľadice. Nálezy lengyelskej kultúry. (Mitáš, 155).

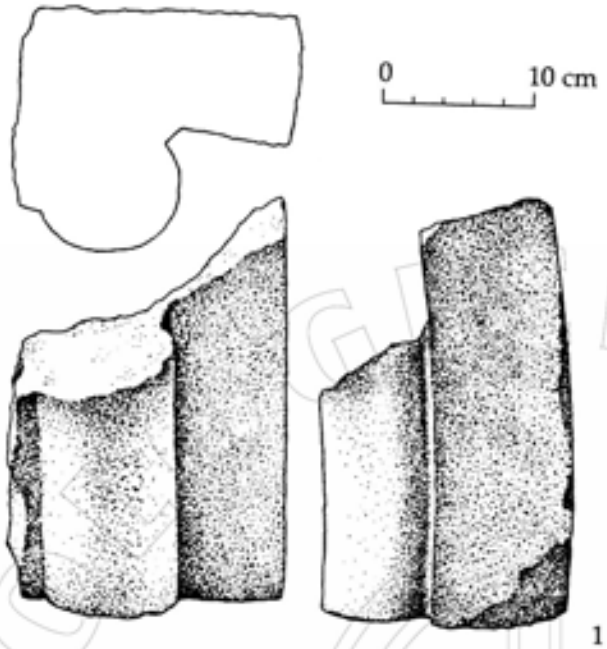

1

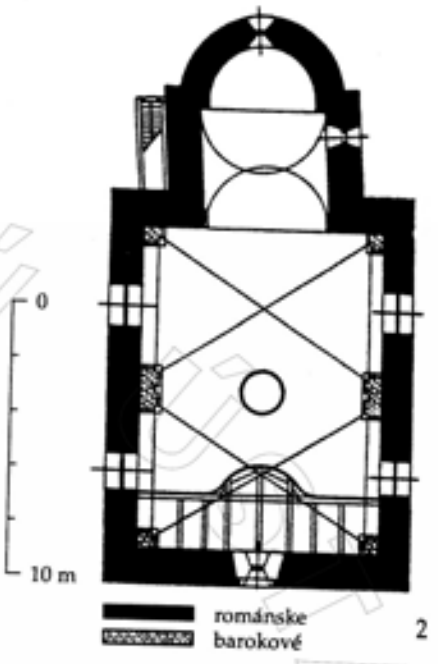

2

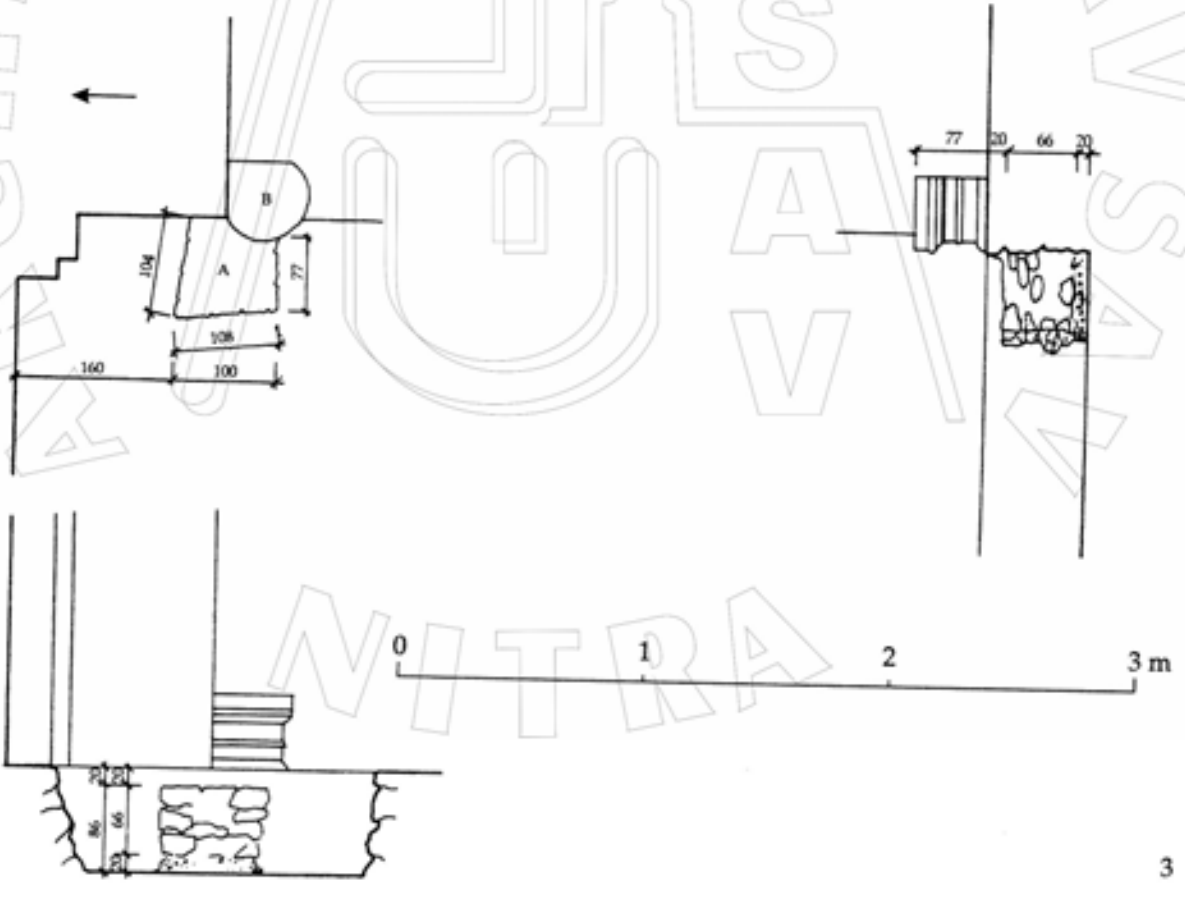

3

Obr. 86. Žilina. Kostol sv. Štefana. 1 - kamenný článok románskeho portálu nájdený neďaleko pôvodného vstupu, ktorý bol v južnej stene lode kostola; 2 - pôdorys kostola podľa V. Mencla; 3 - kamenný základ kazateľnice (A) umiestnený pri západnej stene svätyne a podstavec kazateľnice, teraz krstiteľnica uložená na okraji svätyne (B). (Moravčík, 156).

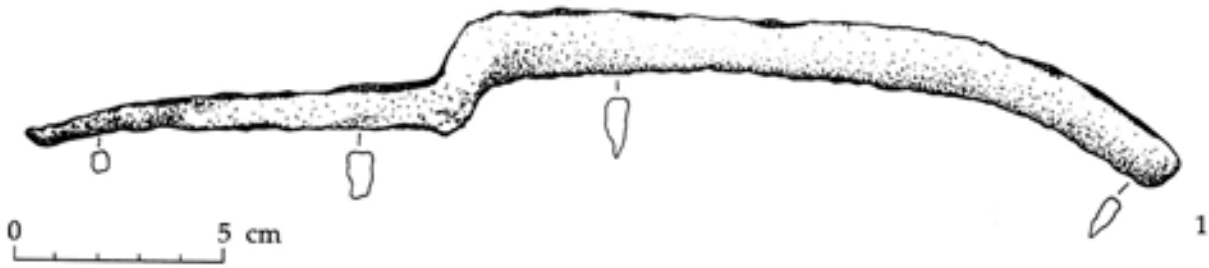

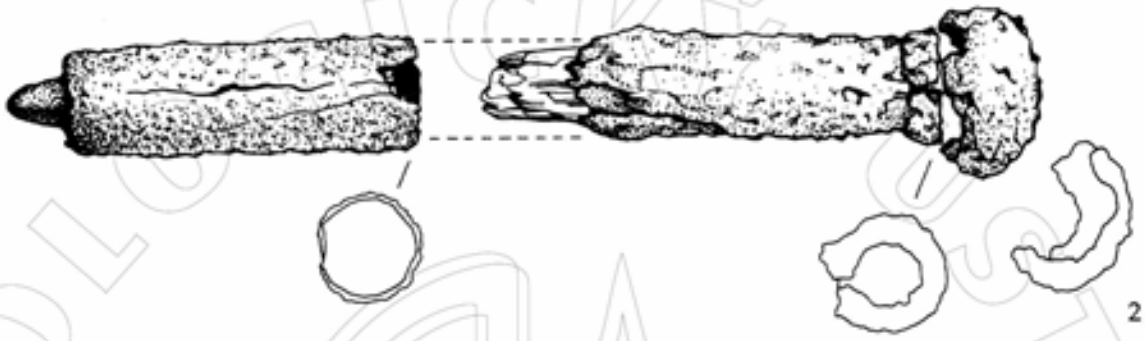

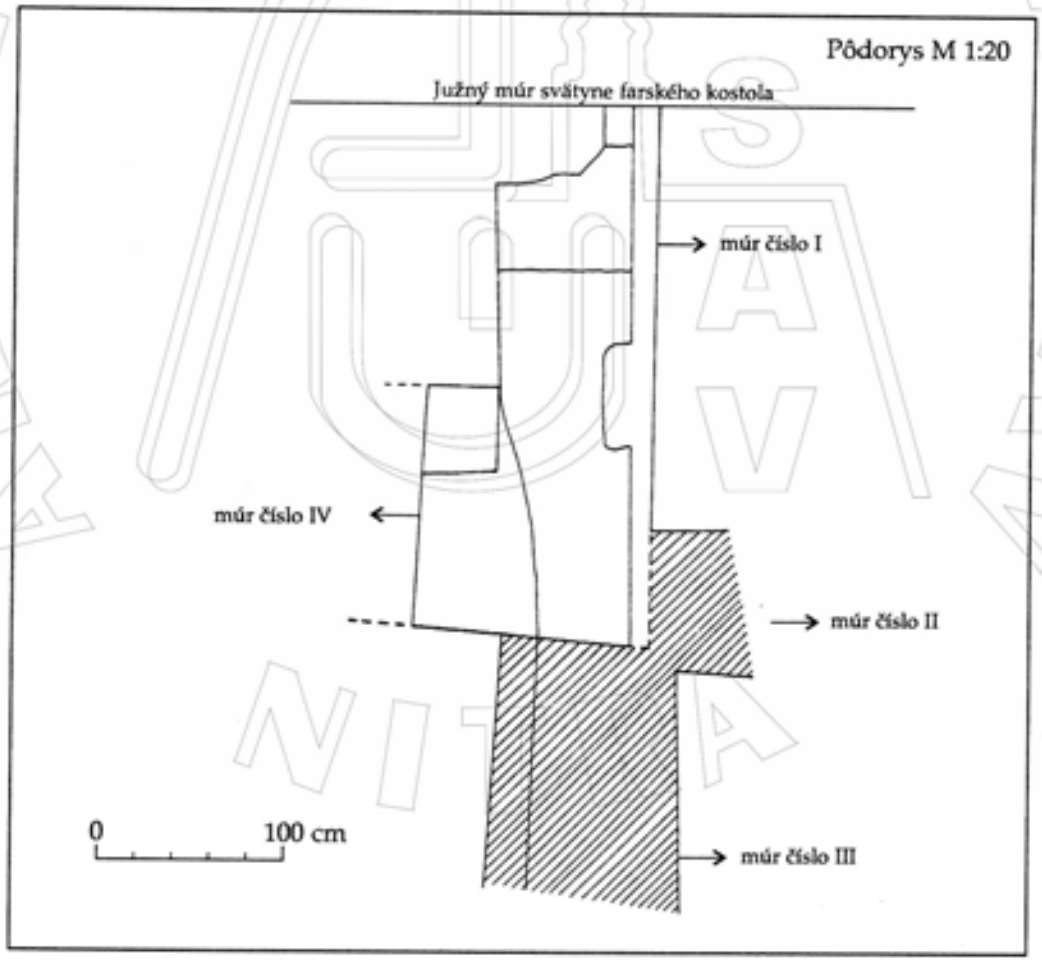

Obr. 87. Žilina. Kostol sv. Štefana. 1 - železný kosák; 2 - železná bodka a hlavica richtárskej palice, v ktorej sa našli tri mince cisára Leopolda I.; 3 - pôdorys objavenej svätyne staršieho kostola; múry I a IV tvoria juhovýchodné nárožie, múr II je možno pilier a múr III reprezentuje azda svetský objekt, pravdepodobne Žilinský hrad. (Moravčík, 156).

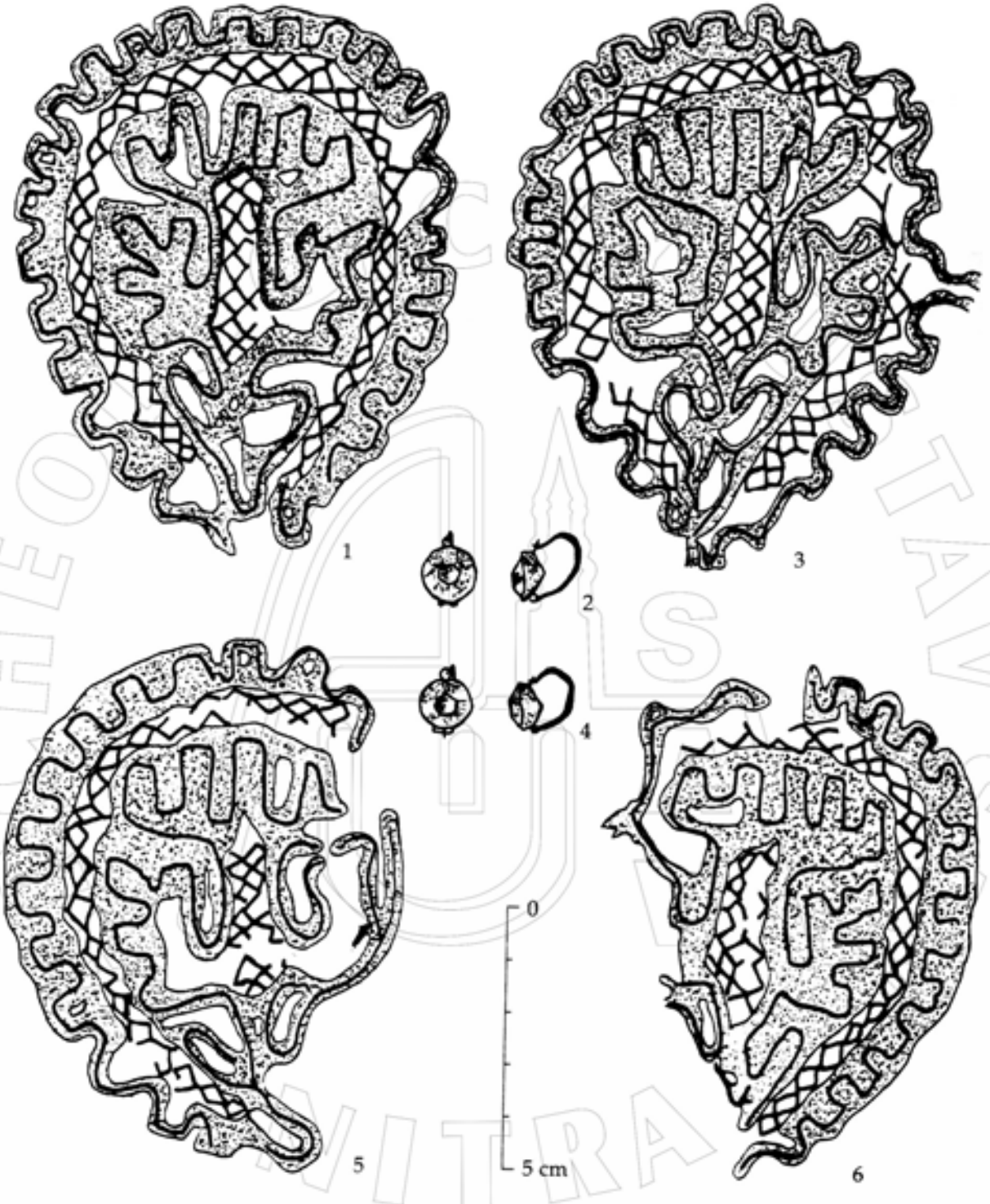

Obr. 88. Žilina. Farský kostol. 2, 4 - náušnice z hrobu 12; 1, 3, 5, 6 - čipky so striebornou nitou z hrobu 5. (Moravčík, 156).

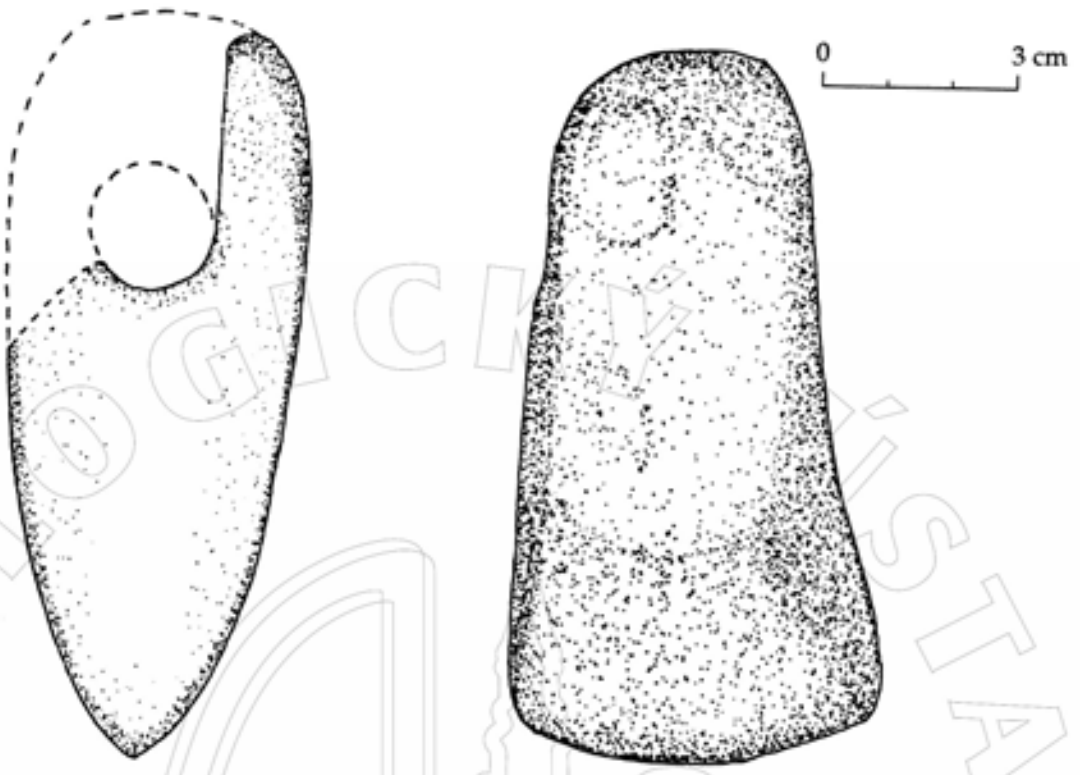

Obr. 89. Mirkovce. Kamenný sekerovnlat, neskorá doba kamenná. (Tomášová, 203).

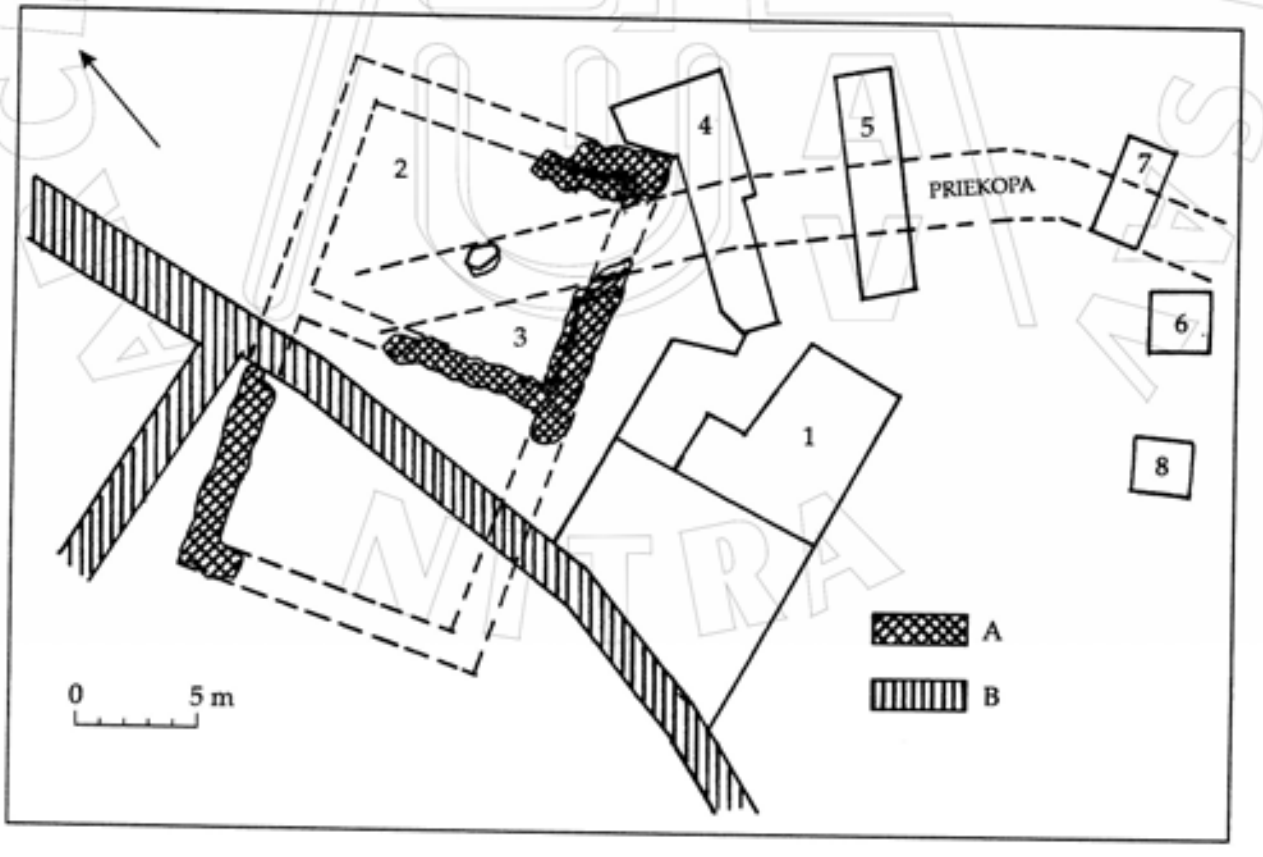

Obr. 90. Devín. Situácia v sektore 21 po sezónach 1999 a 2000. A - rímska stavba; B - hradbový múr. 1-8 - čísla jednotlivých sond. (Plachá/Paulík, 161).

Obr. 91. Devín. Výber nálezov. 1, 2 - nucleus; 3 - zvonec; 4 - kovanie; 6, 8, 9 - spony. 7 - kovanie. (Plachá/Paulík, 161).

Obr. 92. Devín. Výber nálezov. 1 -7 - súbor nádob na pitie; 8 - dýka. Mierka a: 1, 7; b: 2-8. (Plachá/Paulík, 162).

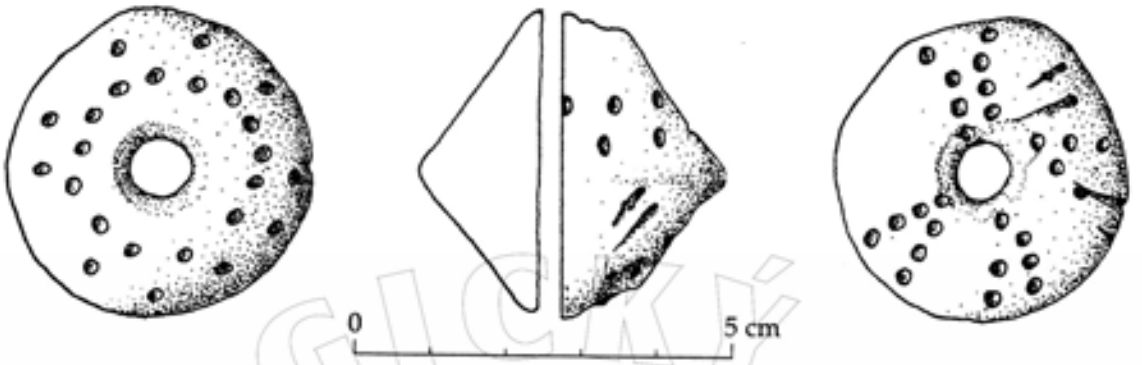

Obr. 93. Kapince. Ojedinelý nález praslenu. (Zábojník, 214).

Obr. 94. Kamenec pod Vtáčnikom. Kultové kamene, púchovská kultúra. (Remiašová/Keratová, 163).

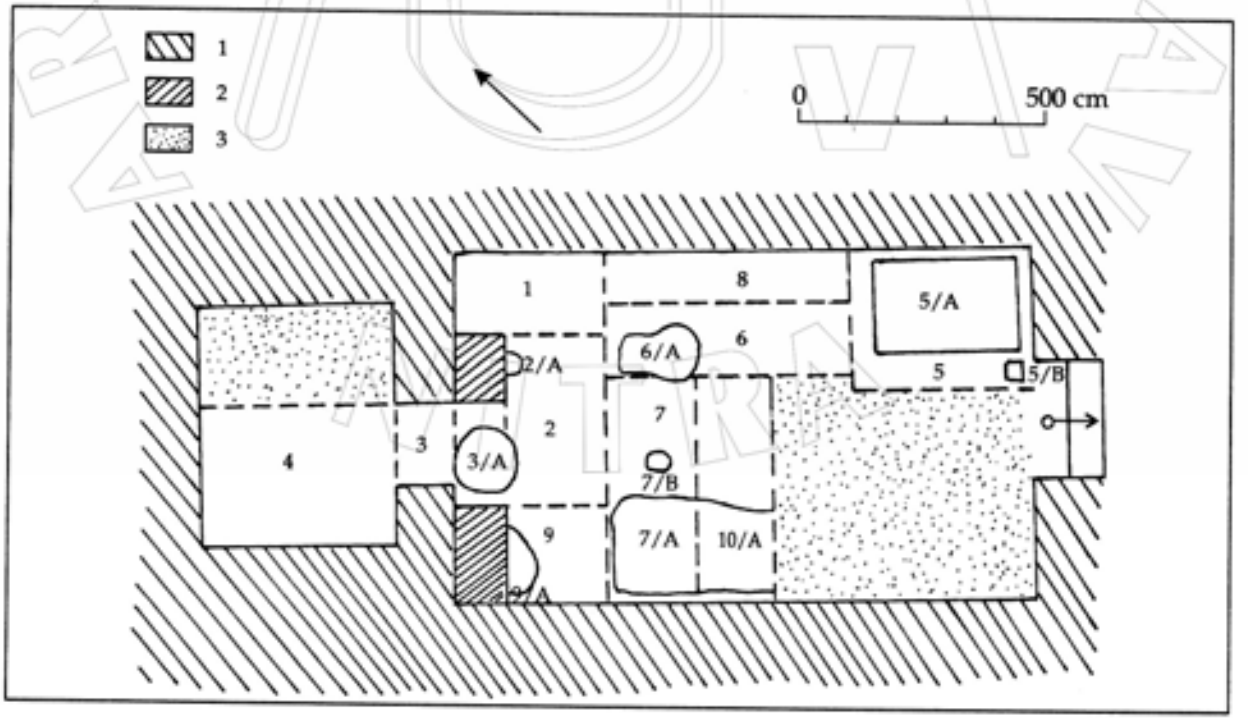

Obr. 95. Stará Ľubovňa (Námestie). Pôdorys pivnice domu číslo 21. 1 - obvodové murivo; 2 - sekundárne pristavený múr; 3 - neskúmaná plocha. (Roth/Mišenko, 166).

Obr. 96. Stará Ľubovňa (Námestie). Výber získaného materiálu. (Roth/Mišenko, 166).

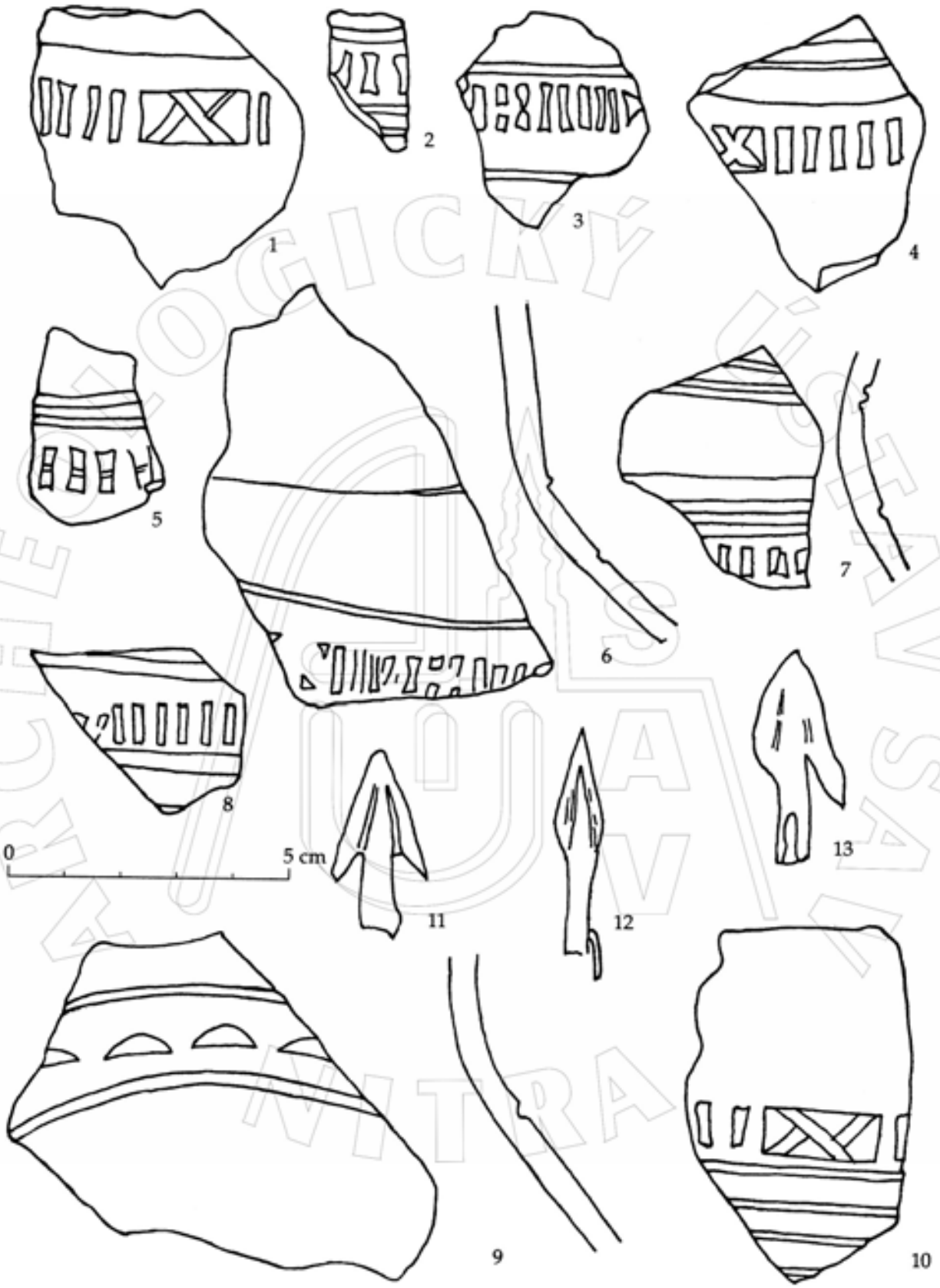

Obr. 97. Výber nálezov. 1-10 - Kamenica (Hrad). Črepy z hradného svahu s kolkovanou výzdobou; 11-13 - Hrabušice (Pod zelenou horou). Bronzové strelky. (Roth/Soják, 168).

Obr. 98. Lučivná. Celkový pohľad na vysekaný nápis. (Roth/Soják, 168).

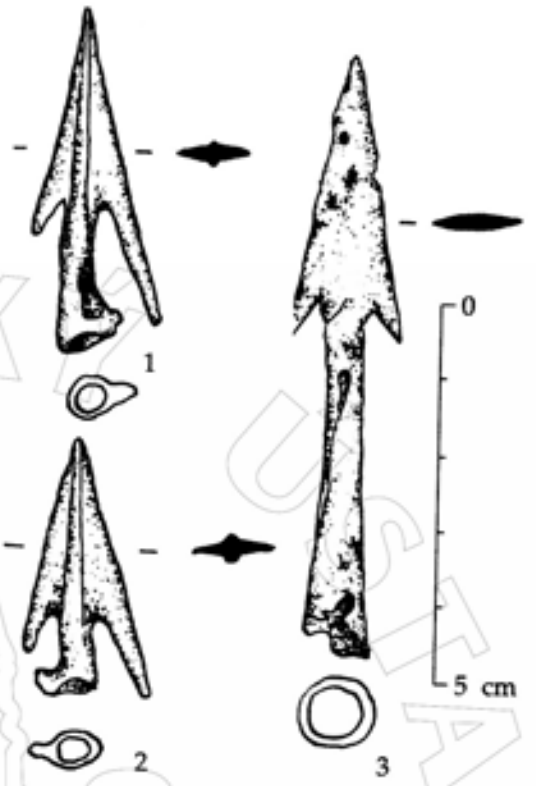

Obr. 99. Hrádok. Výber nálezov. 1, 2 - bronzové hroty šípov; 3 - železný hrot šípu. (Nešporová, 157).

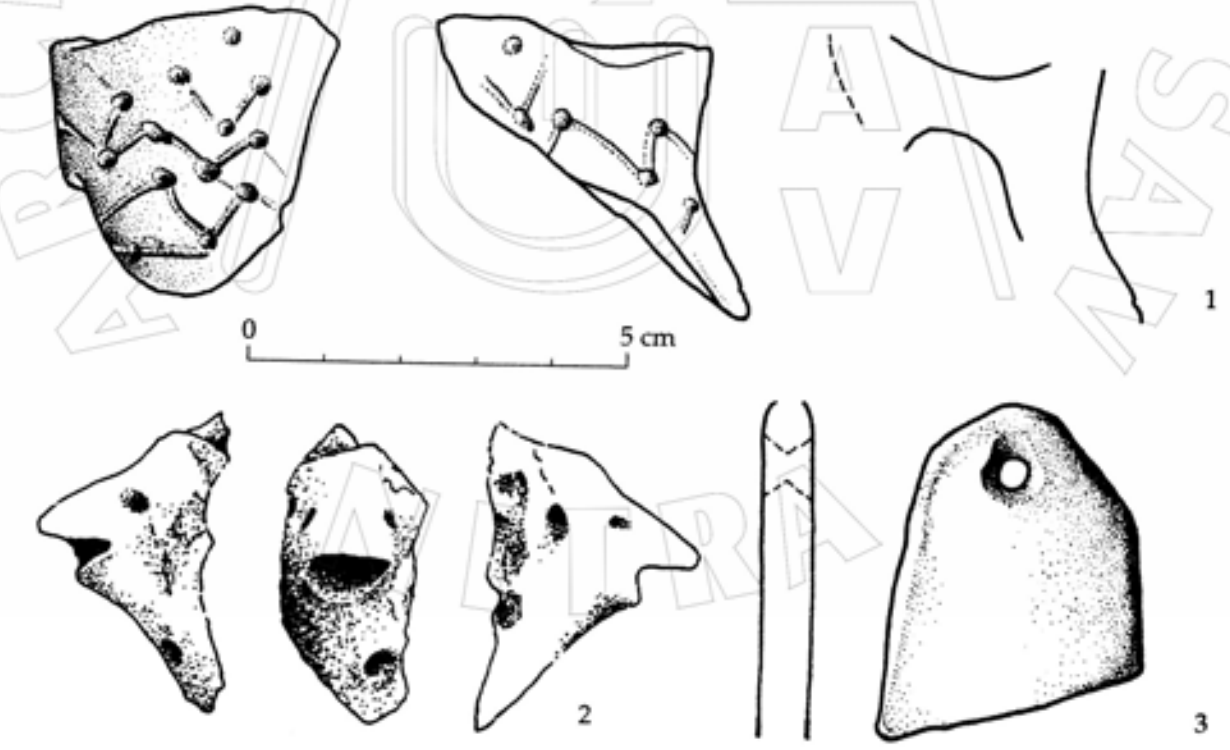

Obr. 100. Hul. Výber nálezov. 1 - kultúra s mladšou lineárnou keramikou; 2 - želiezovská skupina; 3 - eneolit(?). (Samuel, 169).

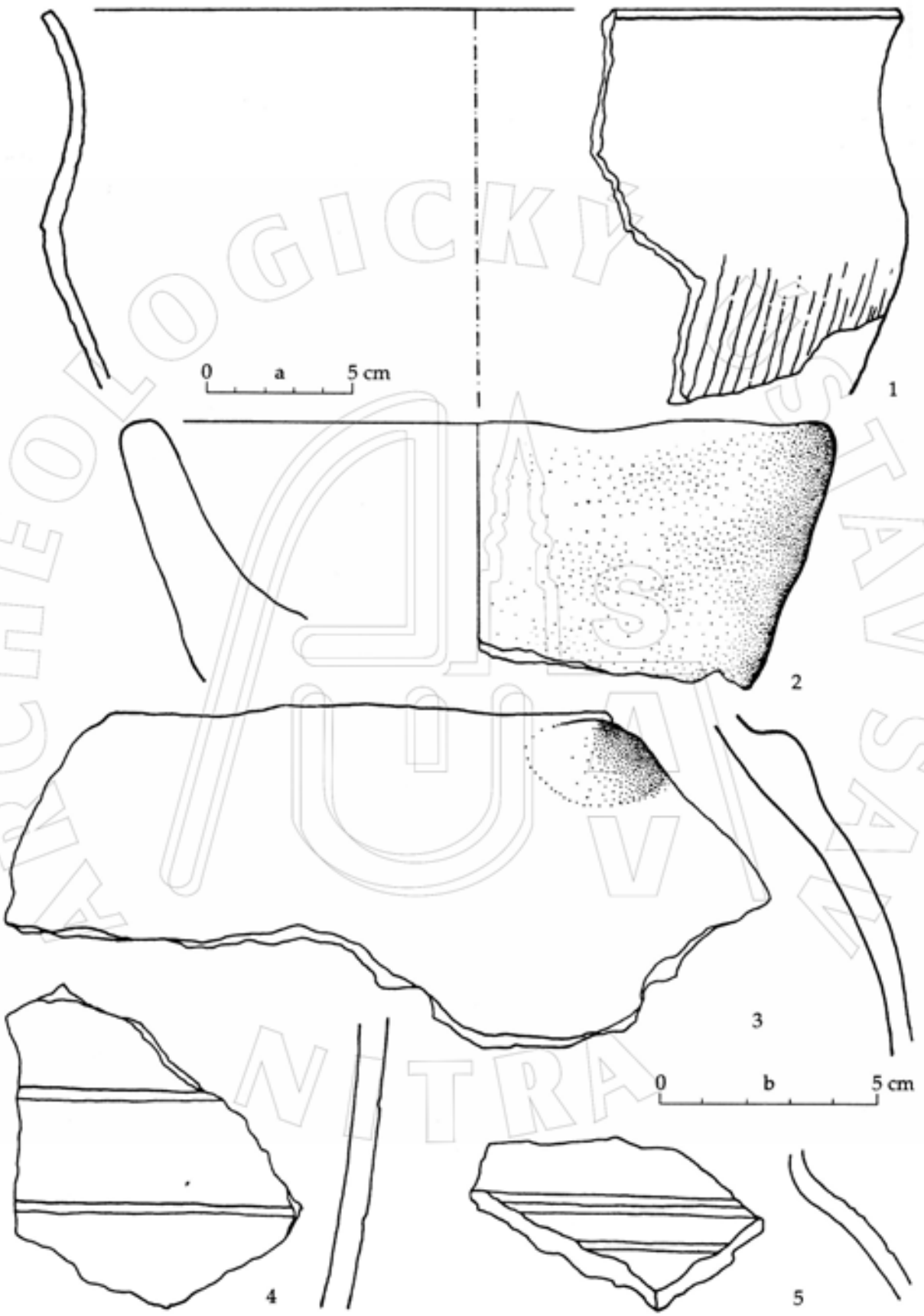

Obr. 101. Pohranice. 1 - fragment z nádoby z pece (neskorá doba bronzová); 2-5 - výber z nálezov zo zberu (2 - neolit; 3 - doba bronzová; 4, 5 - stredovek). Mierka a: 1, 2; b: 3-5. (Samuel, 170).

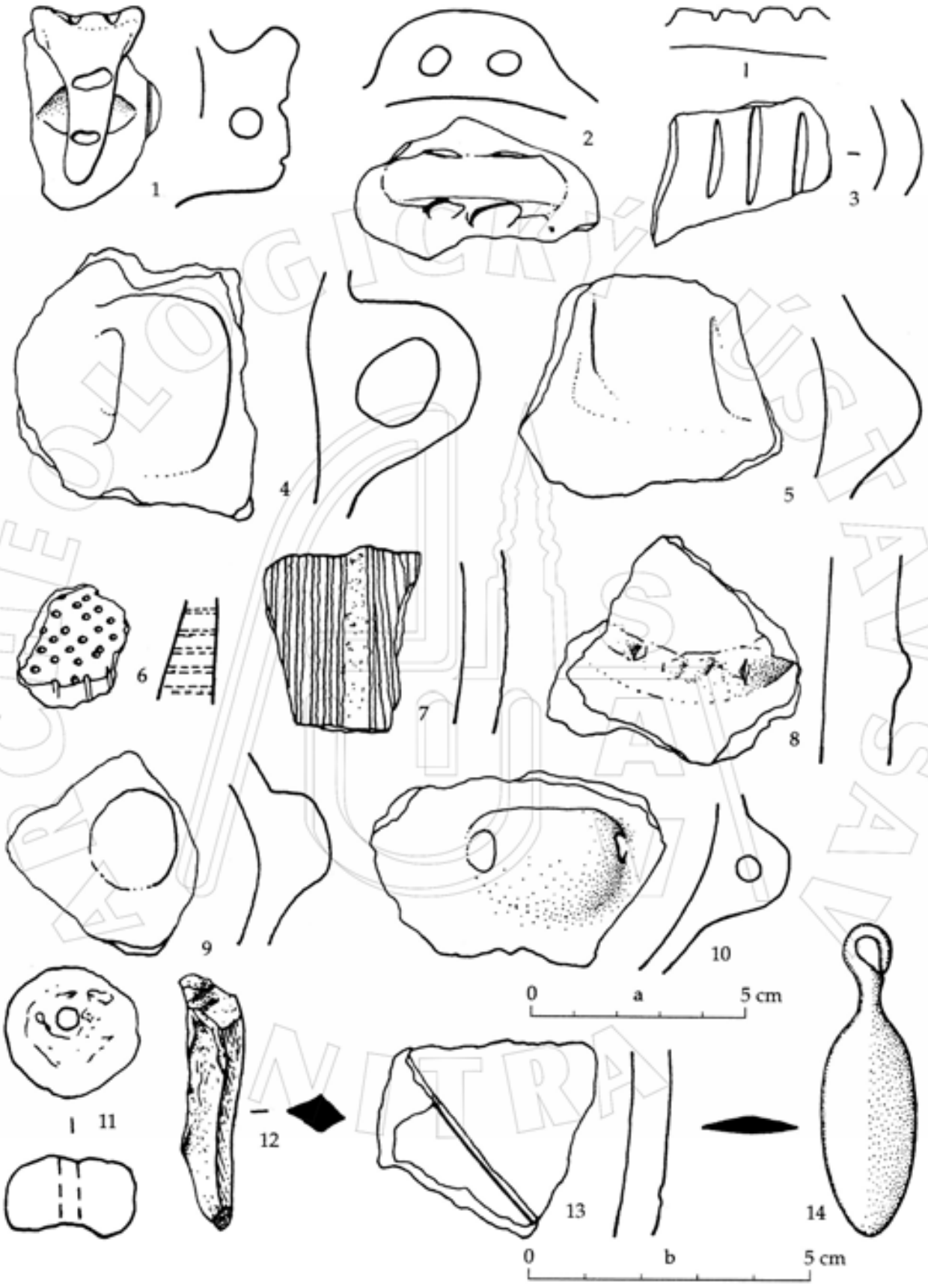

Obr. 102. Pohranice. Výber nálezov. 1, 8(?) - želiezovská skupina; 2, 3 - neolit; 4, 9 - lengyelská kultúra; 5, 7 - eneolit(?); 6 - doba bronzová(?); 14 - mladá-neskorá doba bronzová; 10, 11, 12, 13 - pravek. Mierka a: 1-13; b: 14. (Samuel, 170).

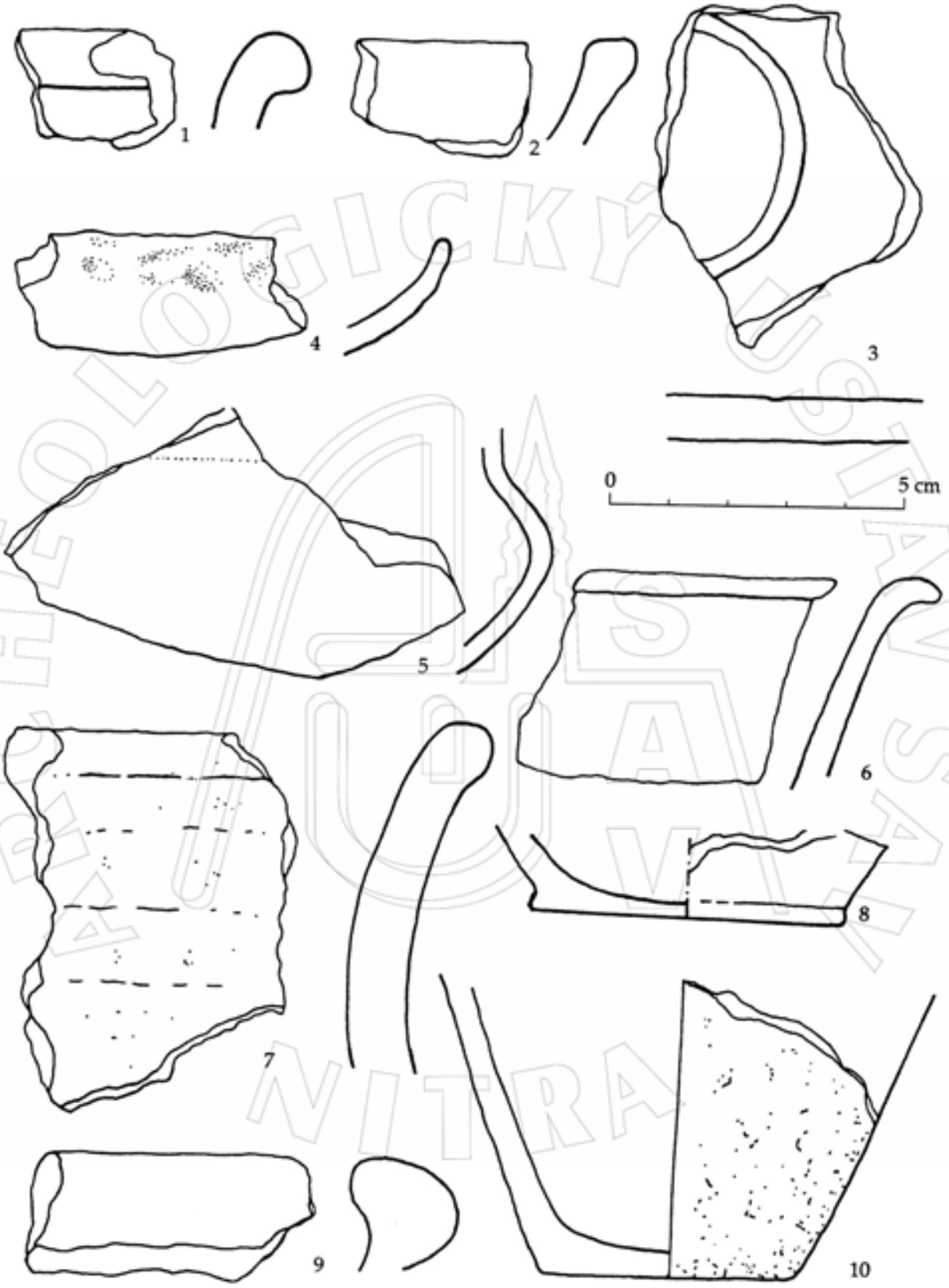

Obr. 103. Pohranice. Výber nálezov. 2-7, 10 - doba bronzová; 1, 3, 9 - doba laténska; 8 - stredovek. (Samuel, 170).

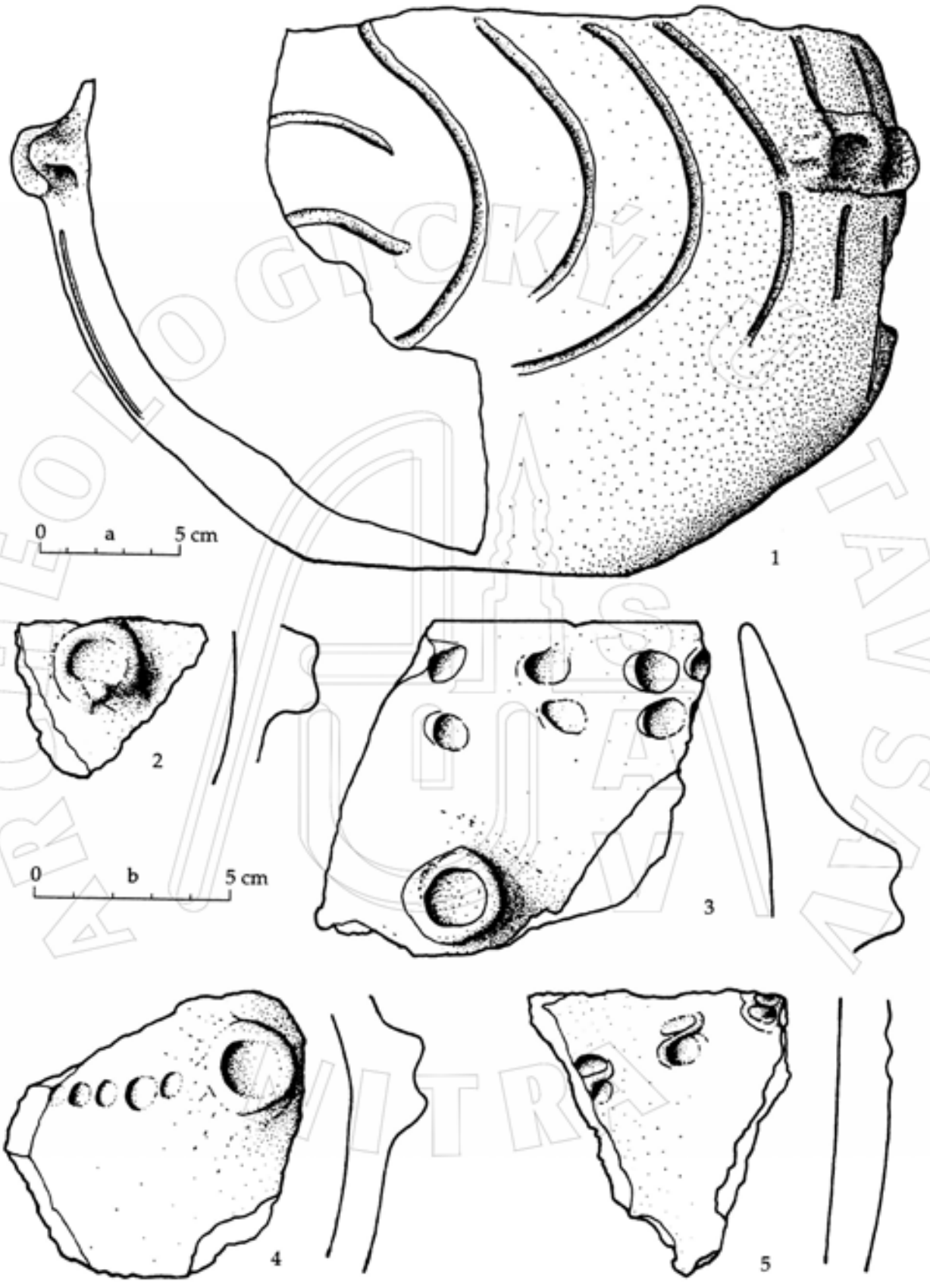

Obr. 104. Maňa. Výber nálezov keramiky kultúry so starou lineárnou keramikou. Mierka a: 1, b: 2-5. (Samuel, 172).

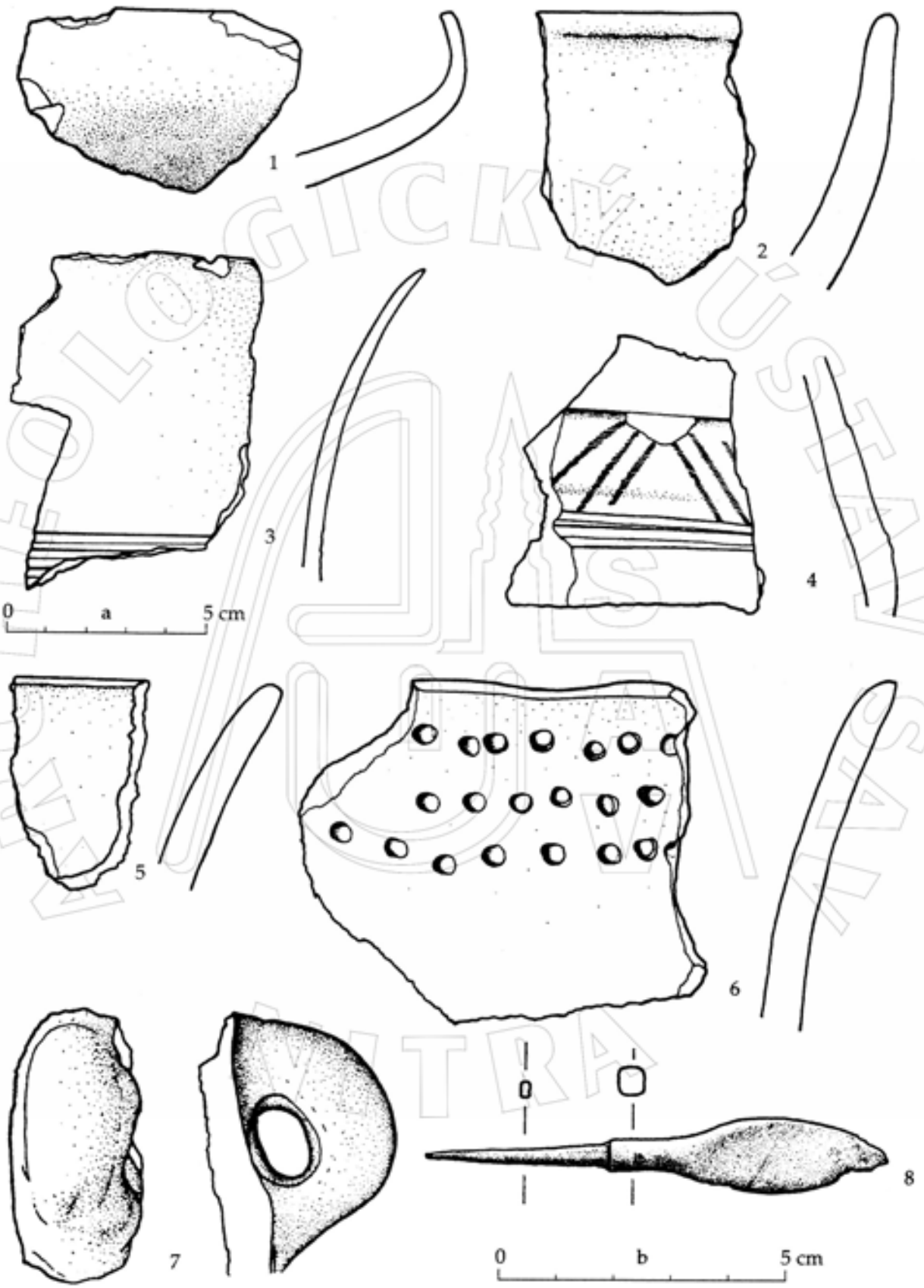

Obr. 105. Maňa. Výber nálezov. 1-3, 5 - doba bronzová; 4 - sťahovanie národov; 6 - badenská kultúra; 7 - lengyelská kultúra; 8 - stredovek (9.-13. stor.). Mierka a: 1-7, b: 8. (Samuel, 172).

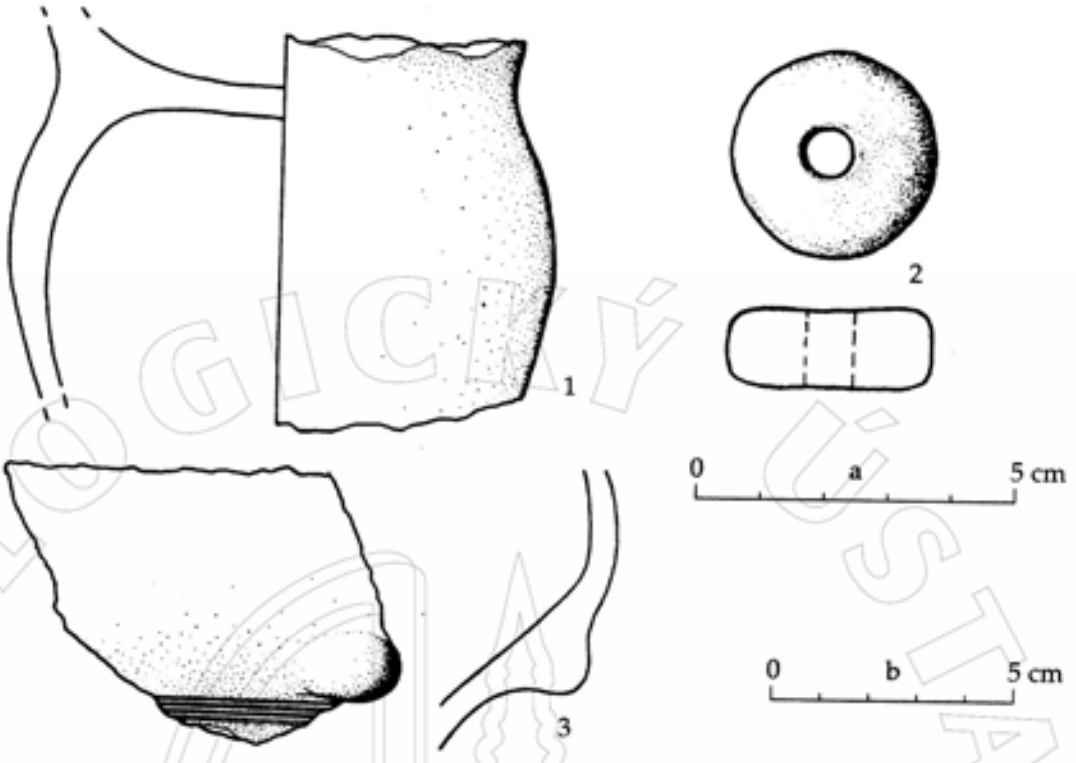

Obr. 106. Maňa. Výber nálezov. 1 - lengyelská kultúra; 2 - pravek; 3 - doba bronzová. Mierka a: 2, b: 1, 3. (Samuel, 172).

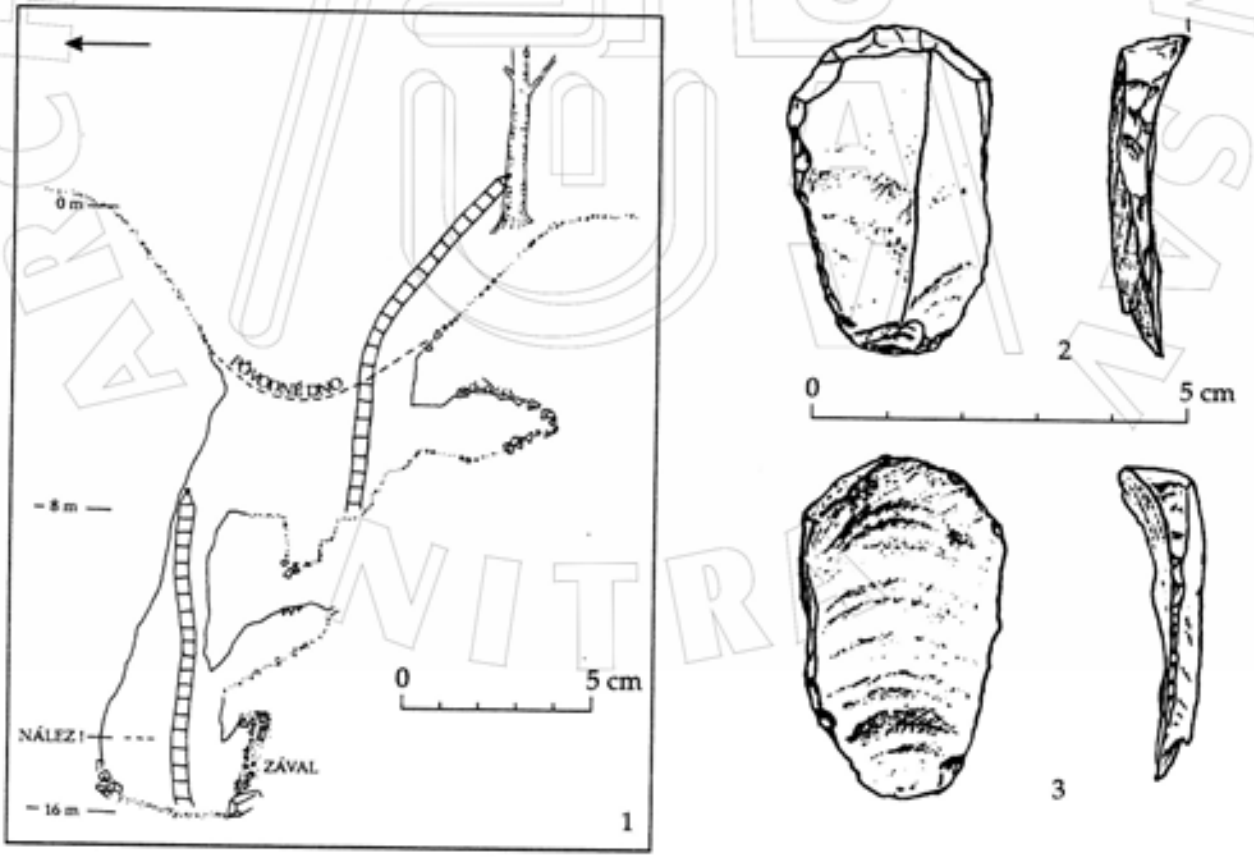

Obr. 107. Krásna Ves. 1 - poloha Rumpálový závrt po 15. októbri 2000; 2, 3 - črepové škrabadlo(?) z polohy Veľké lúky. (Sova/Staššíková-Štukovská, 190).

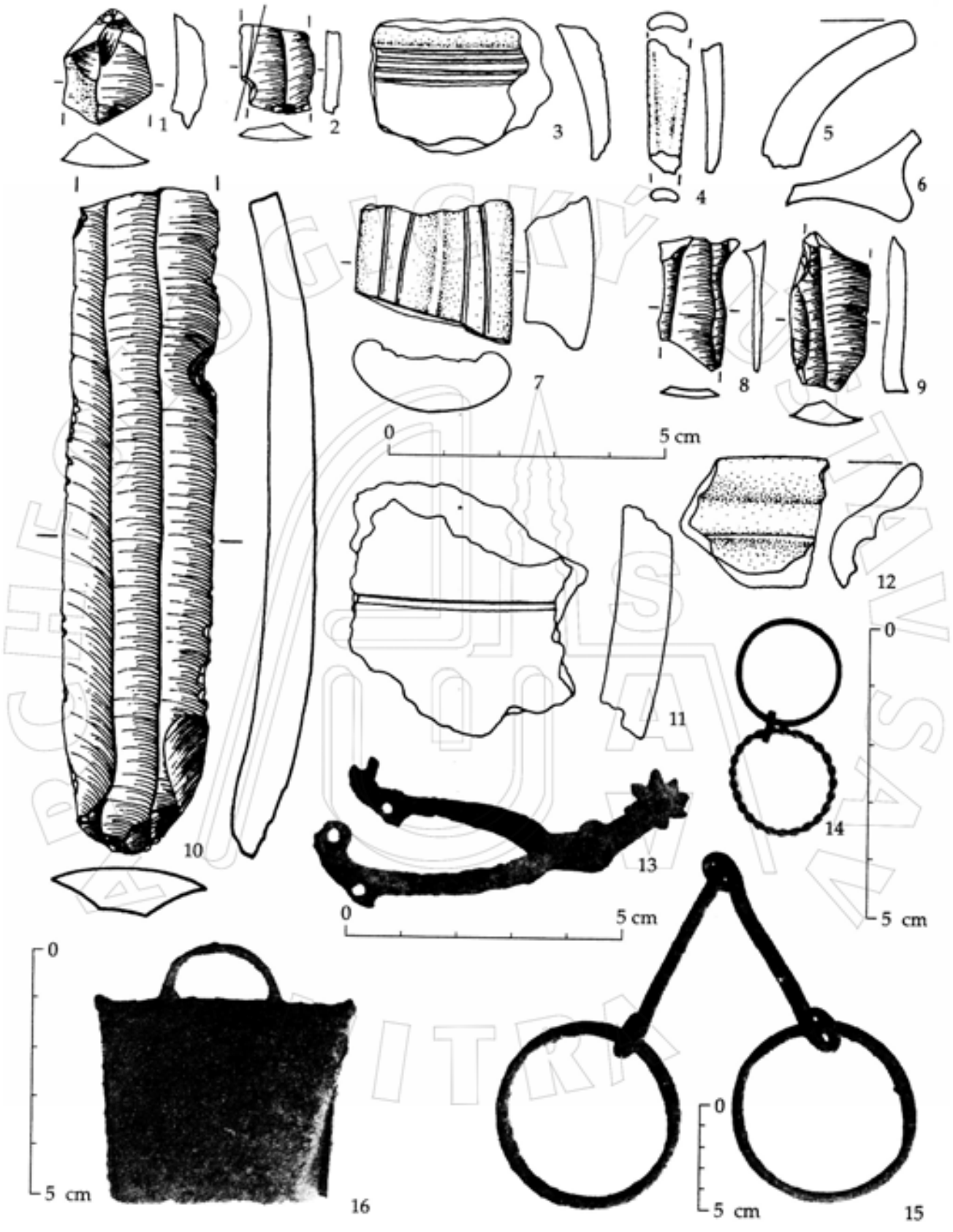

Obr. 108. Výber nálezov. 1 - Batizovce (Piesiská); 2-7 - Gánovce (Za stodolami); 8, 9 - Spišská Teplica (Veľké Lúky); 10 - Spišská Teplica (Brehy); 11 - Spišská Teplica (Pod Rakytou); 12 - Šuňava (Za Kovácom); 13 - Hranovnica (Dubina); 14 - Lučivná (vých. úpätie Kimbiargu); 15, 16 - Spišská Teplica (Medzi lúrami). 1 - radiolarit; 2 - jurský podkrakovský pazúrik; 8, 9 - jurský pazúrik G; 10 - volynský pazúrik. (Soják, 176).

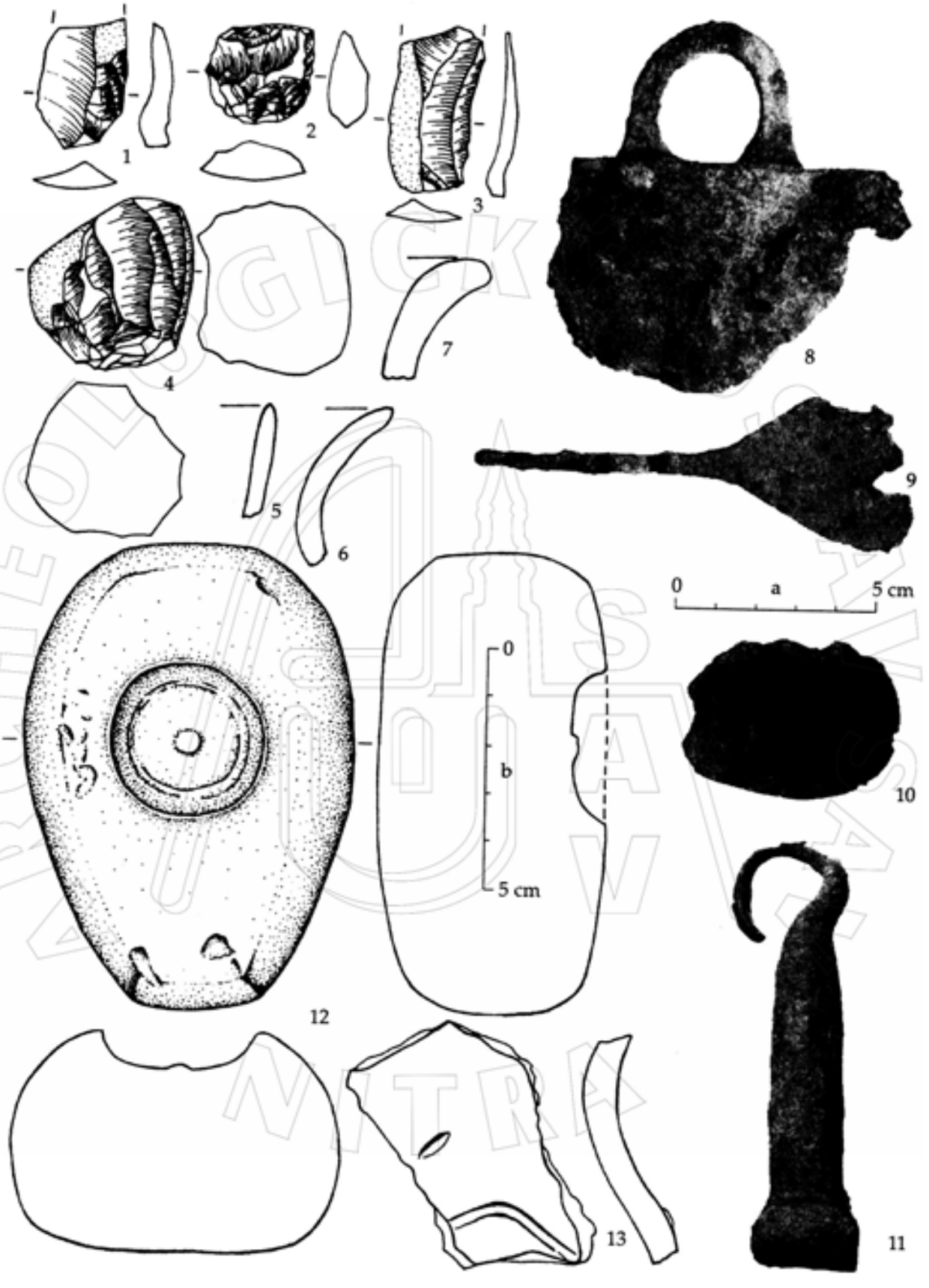

Obr. 109. Výber nálezov. 1-7, 12, 13 - Spišský Štiavnik (Sedliská I); 8-11 - Štrba (Hrachovisko-Zemská). 1 -jurský pazúrik G; 2 - čokoládový pazúrik; 3, 4 - jurský podkrakovský pazúrik. (Soják, 179).

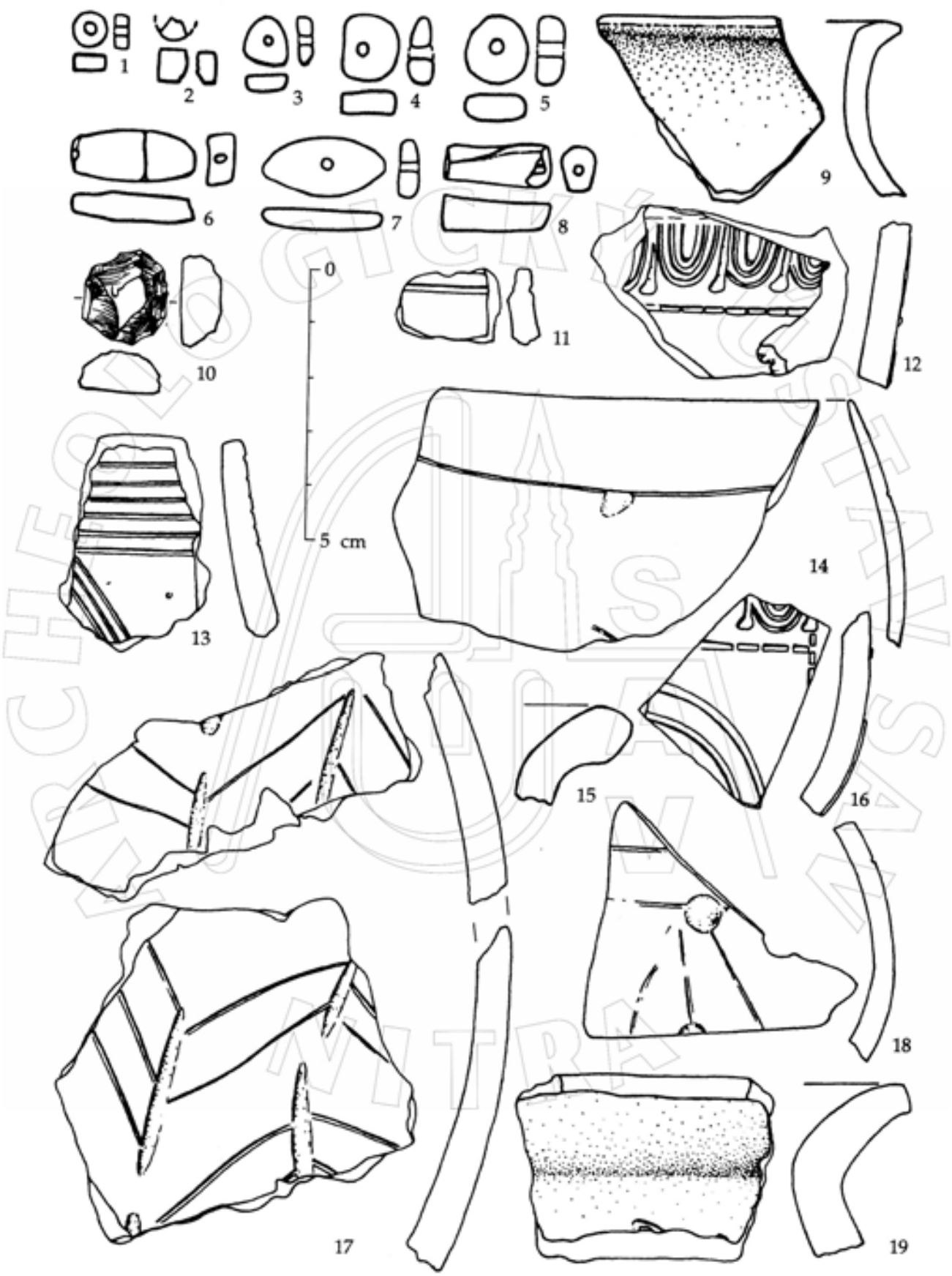

Obr. 110. Výber nálezov. 1-9 - Spišské Podhradie (Dreveník-Ľadová jaskyňa); 10, 12, 14-19 - Spišská Nová Ves (Smižianska roveň); 11, 13 - Spišské Tomášovce (Úvrate). 1-8 - jantár; 10 - čokoládový pazúrik. (Soják, 181).

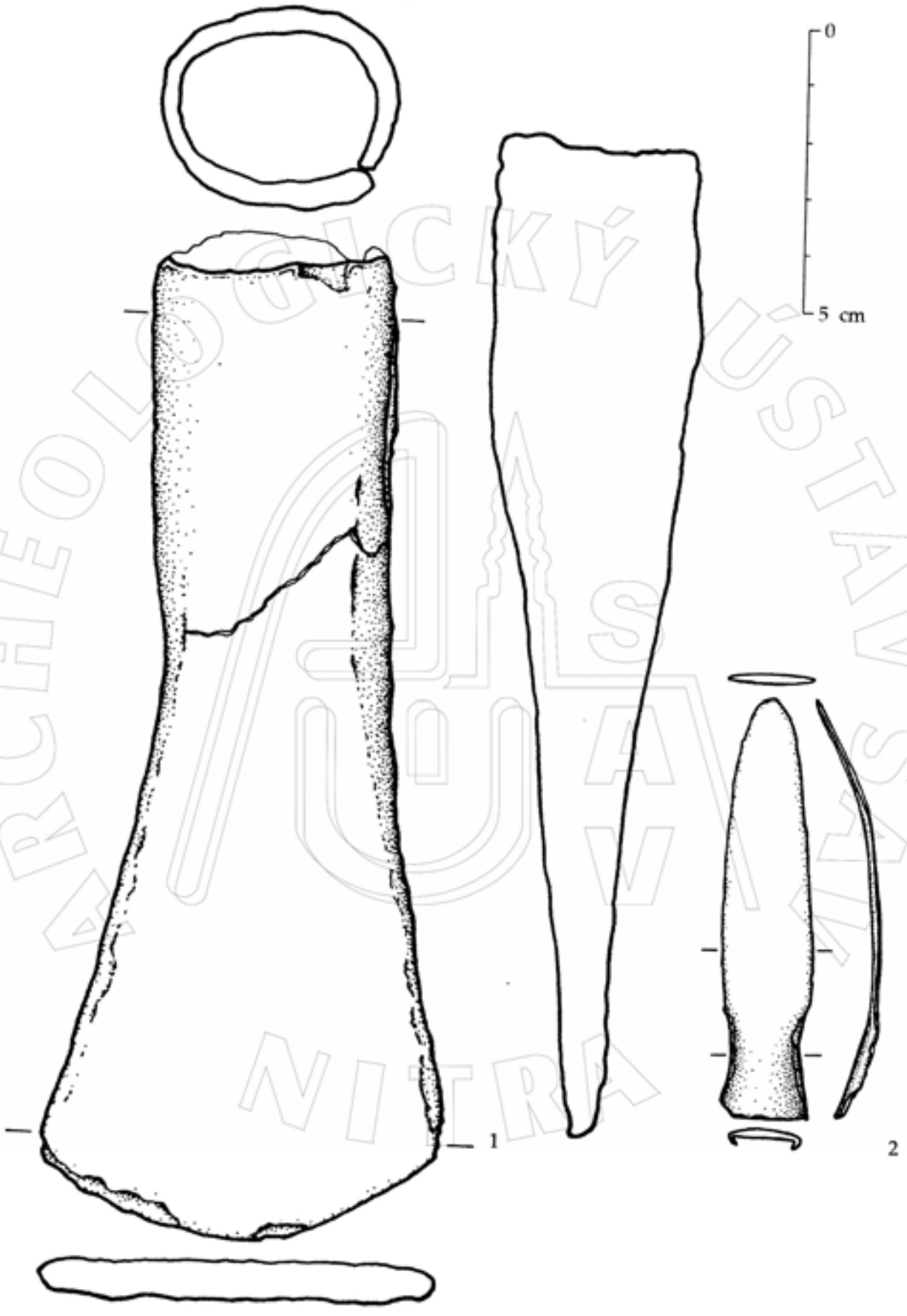

Obr. 111. Spišská Teplica. 1 - neskorohalštatská-púchovská železná sekera s tuľajkou z polohy Brehy; 2 - bronzový hrot šípu(?) z doby bronzovej z polohy Medzi horami. (Soják, 177).

Obr. 112. Domaňovce. Výber nálezov. 1-3 - poloha Močiarky; 4 - Intravilán č. d. 217; 5-9 - Lány; 10 - Na dlhom (Dlhé). 2 - obsidián, 4, 9 - radiolarit. (Sojdk/Furman, 187).

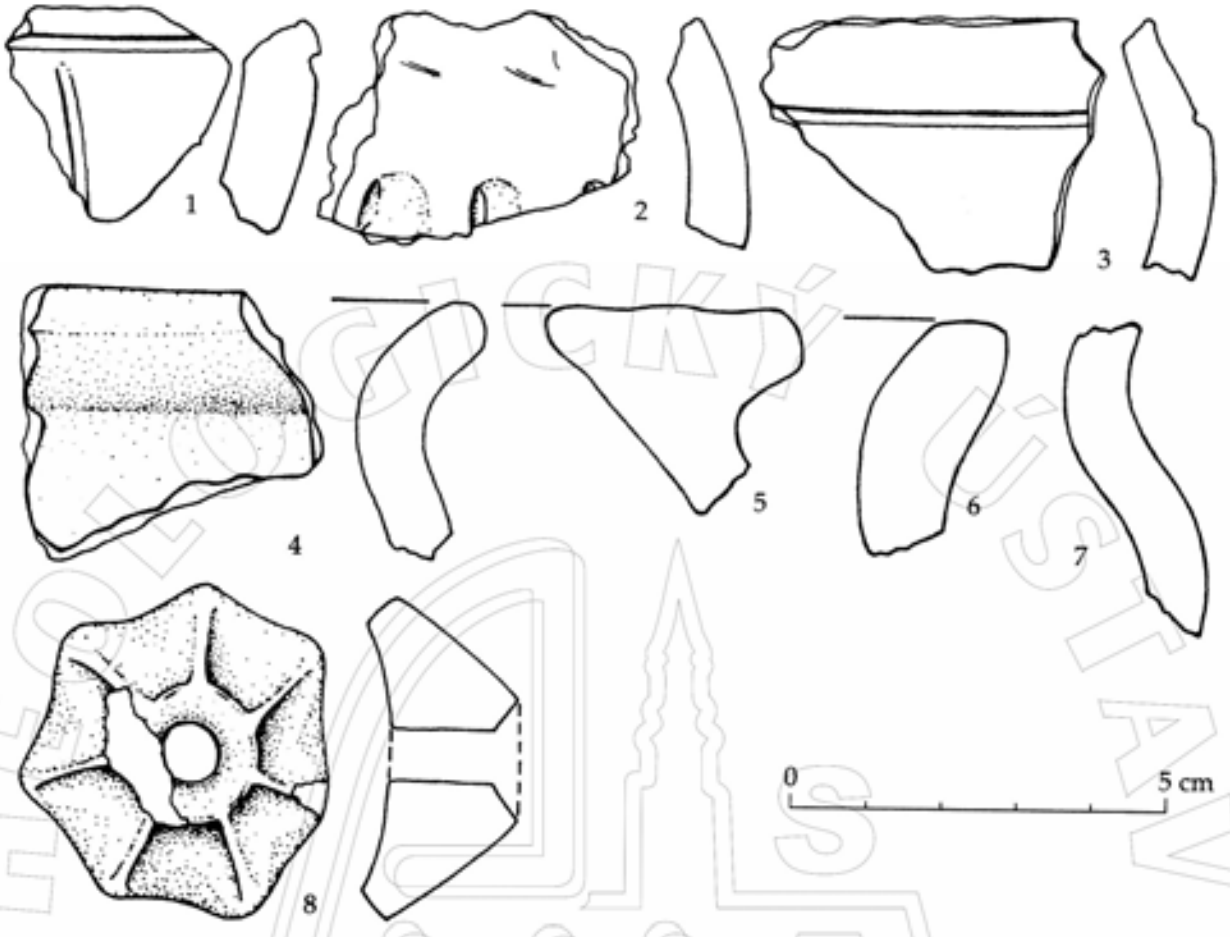

Obr. 113. Spišský Hrhov (Povrazy). Výber nálezov przeworskej kultúry. Staršia doba rímska (2. stor. po Kr.). (Soják/Furman, 187).

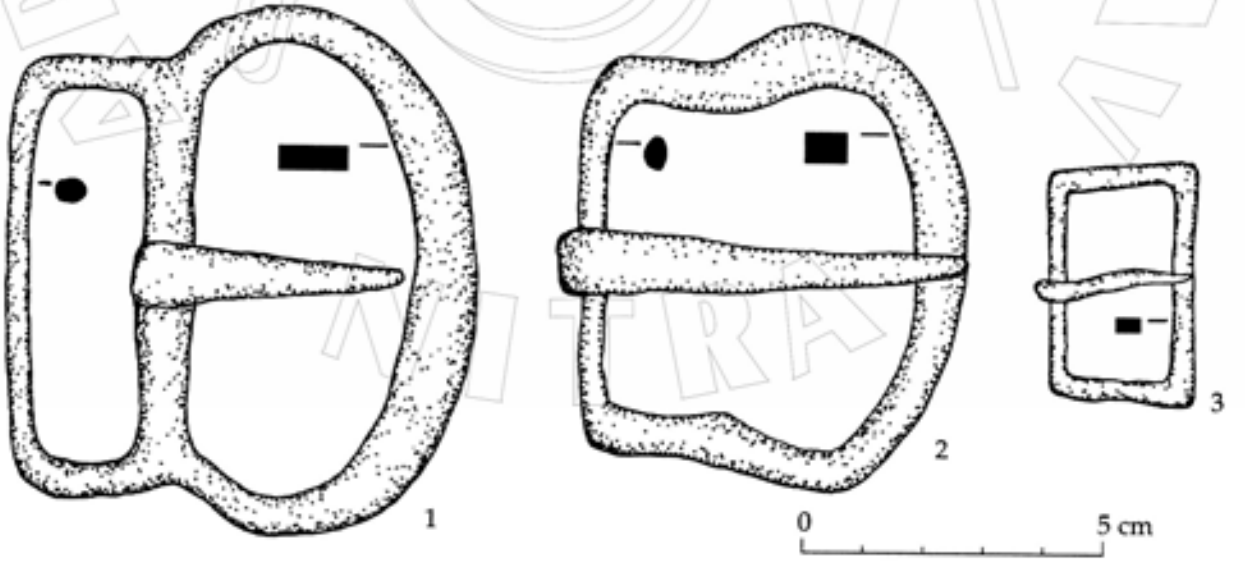

Obr. 114. Cejkov. 1, 2 - železné pracky z postroja; 3 - bronzová pracka z opaska. Stredovek. (Tomášová, 201).

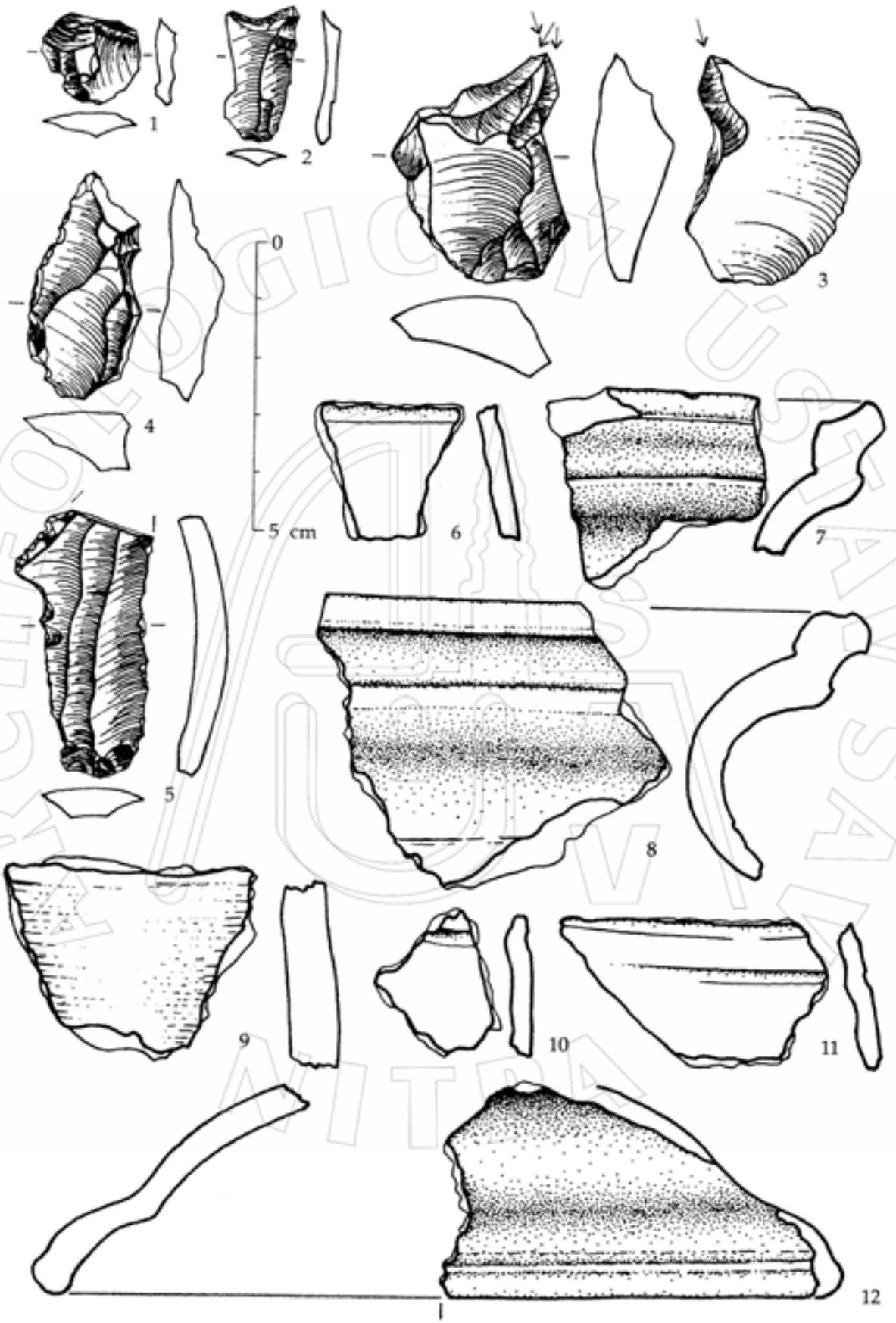

Obr. 115. Spišská Teplica (Jaskyňa Suchá diera). Výber nálezov. 1, 3, 4 - kamenná štiepaná industria z limnokvarcitu; 2, 5 - kamenná štiepaná industria z radiolaritu; 6-12 - črepy z 15. stor. z peňazokazeckej dielne. (Sojdk/Suchý, 189).

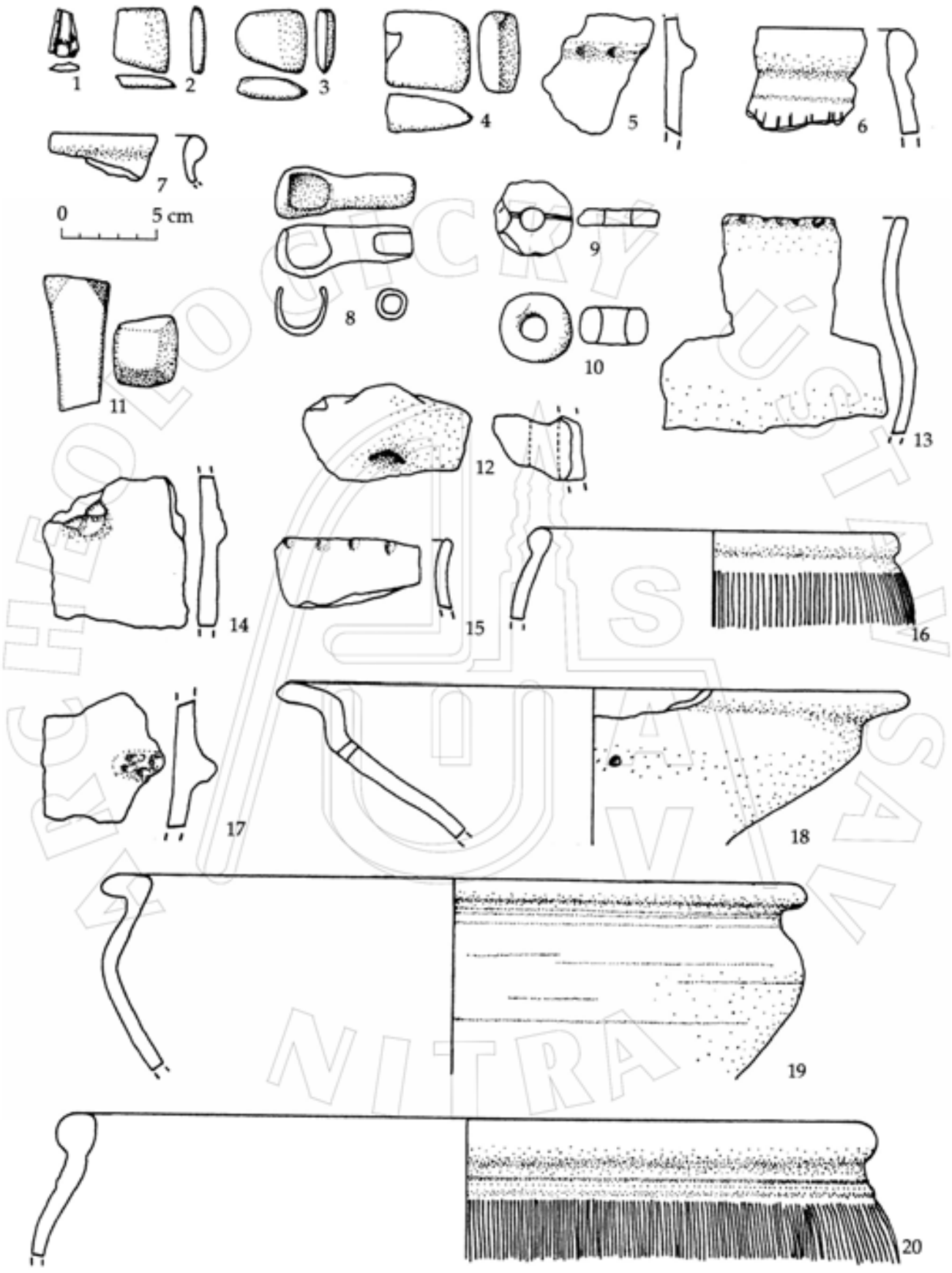

Obr. 116. Úľany nad Žitavou (Dolné Rakytiny). Výber nálezov 1-6, 8, 11-15, 17, 18 - zberové nálezy; 7, 9, 10, 16, 19, 20 - výber nálezov z laténskeho objektu. (Steiner/Steiner, 195).

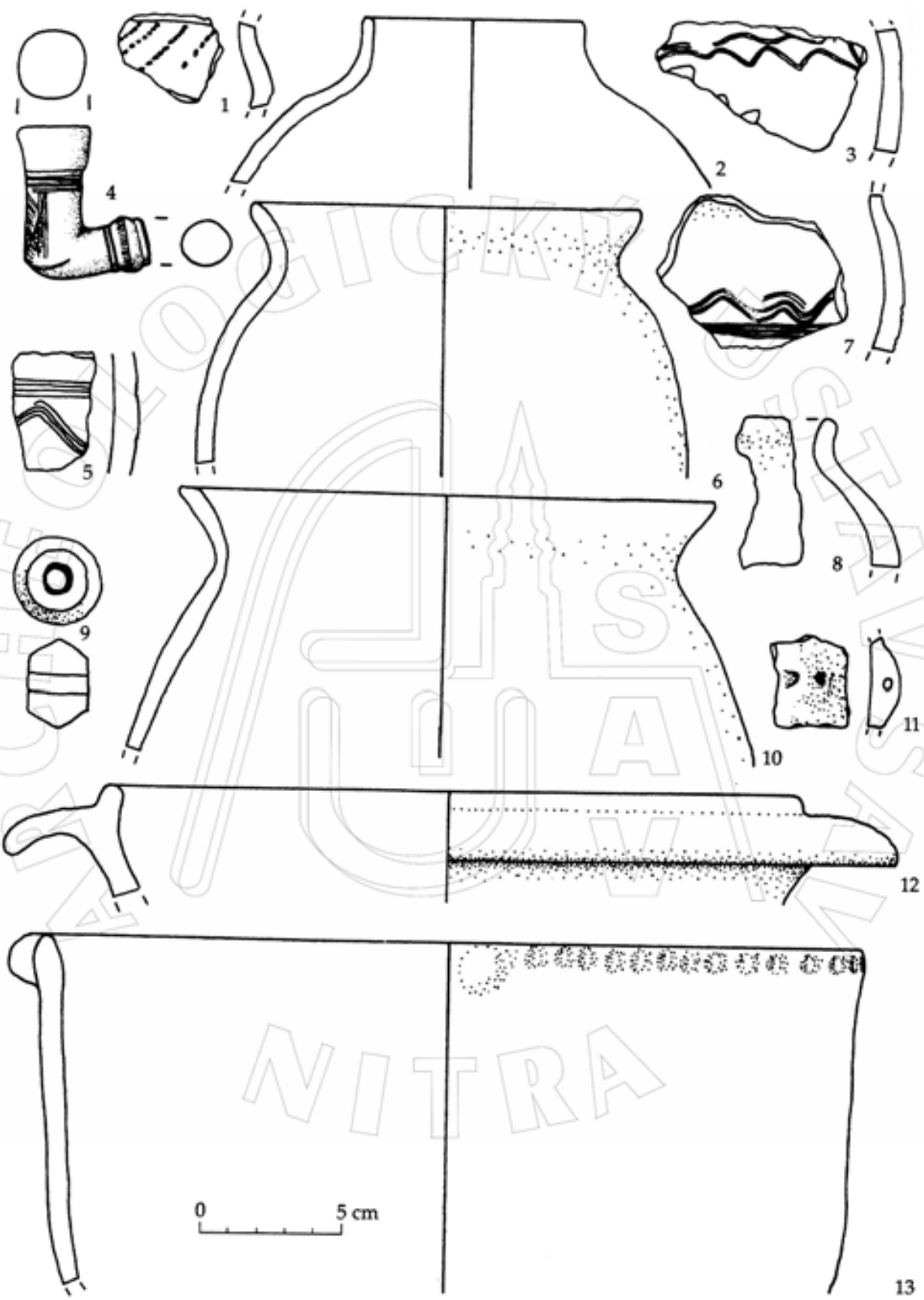

Obr. 117. Úľany nad Žitavou. Výber nálezov. 1-3, 5, 7, 8, 10, 11, 13 - zberové nálezy; 4, 6, 9, 12 - nálezy z plynovodnej ryhy. (Steiner/Steiner, 195).

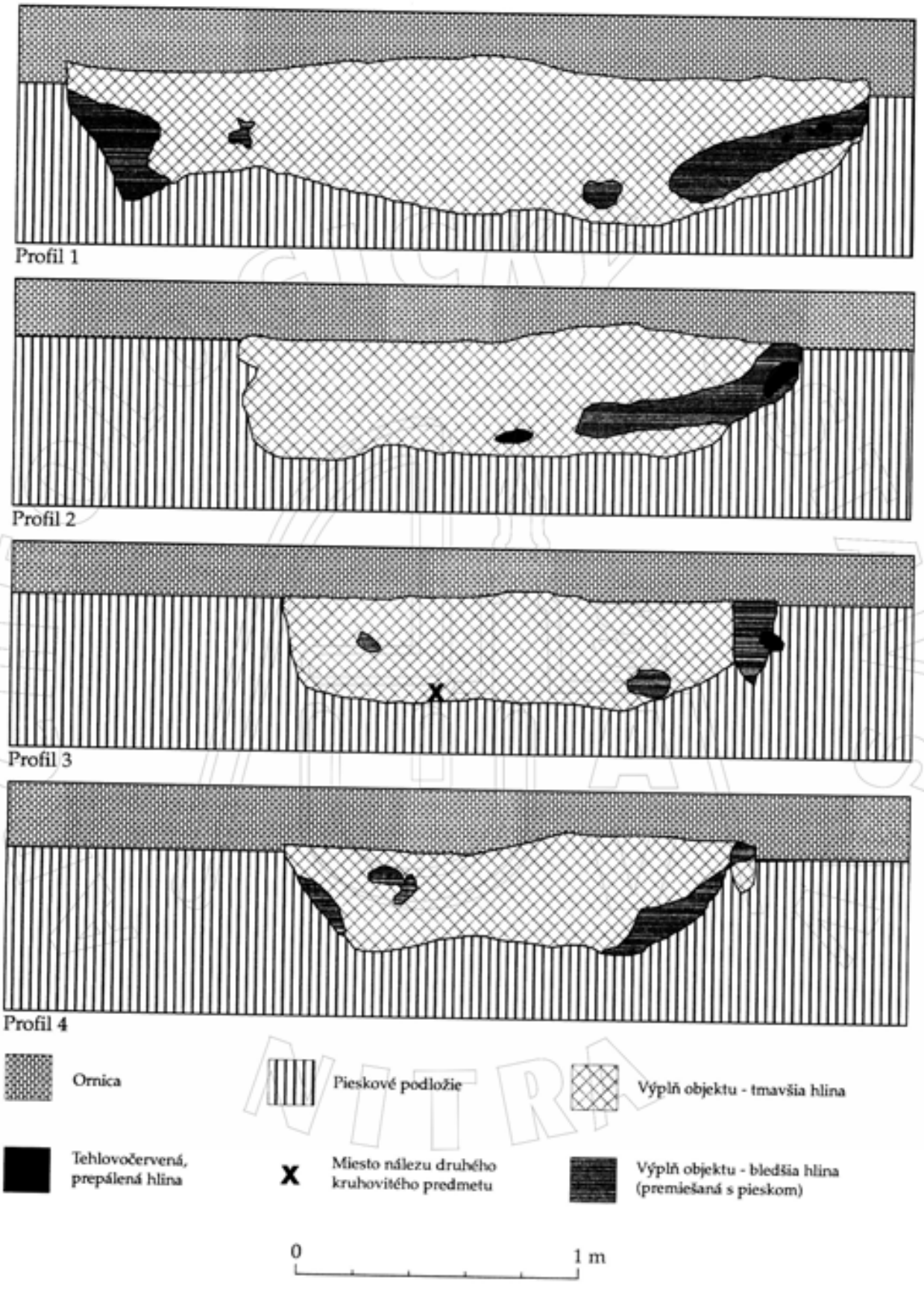

Obr. 118. Úľany nad Žitavou (Dolné Rakytiny). Laténsky objekt. Profily. (Steiner/Steiner, 195).

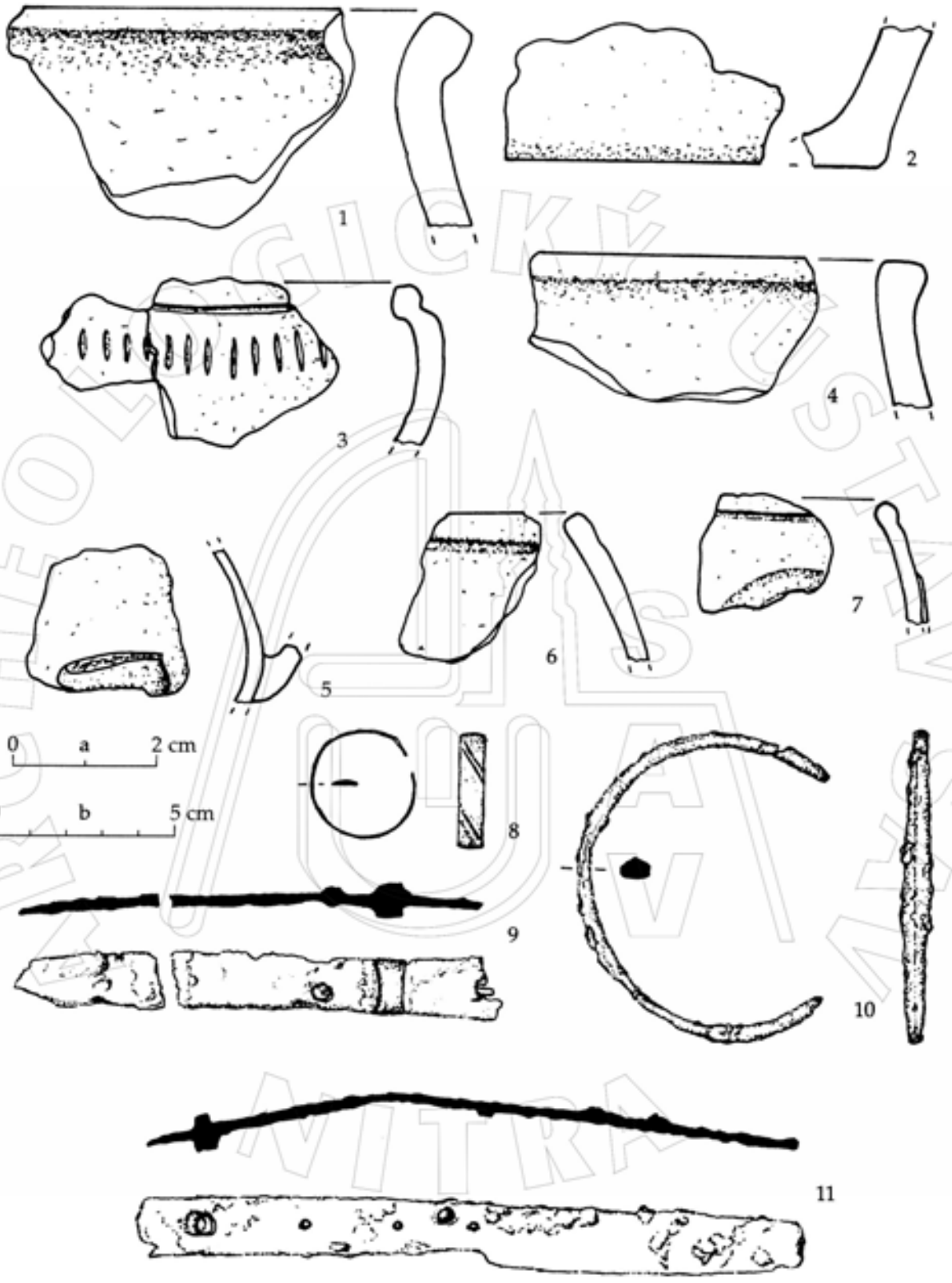

Obr. 119. Turík (Dielec). Nálezy z výšinného sídliska púchovskej kultúry. 1-9 - púchovská kultúra; 10, 11 - novovek. Mierka a: 8; b: 1-7, 9-11. (Struhár, 197).

Obr. 120. Trnava. Výber keramiky zo skladovacej jamy z 2. polovice 14. stor. (Urminský, 207).

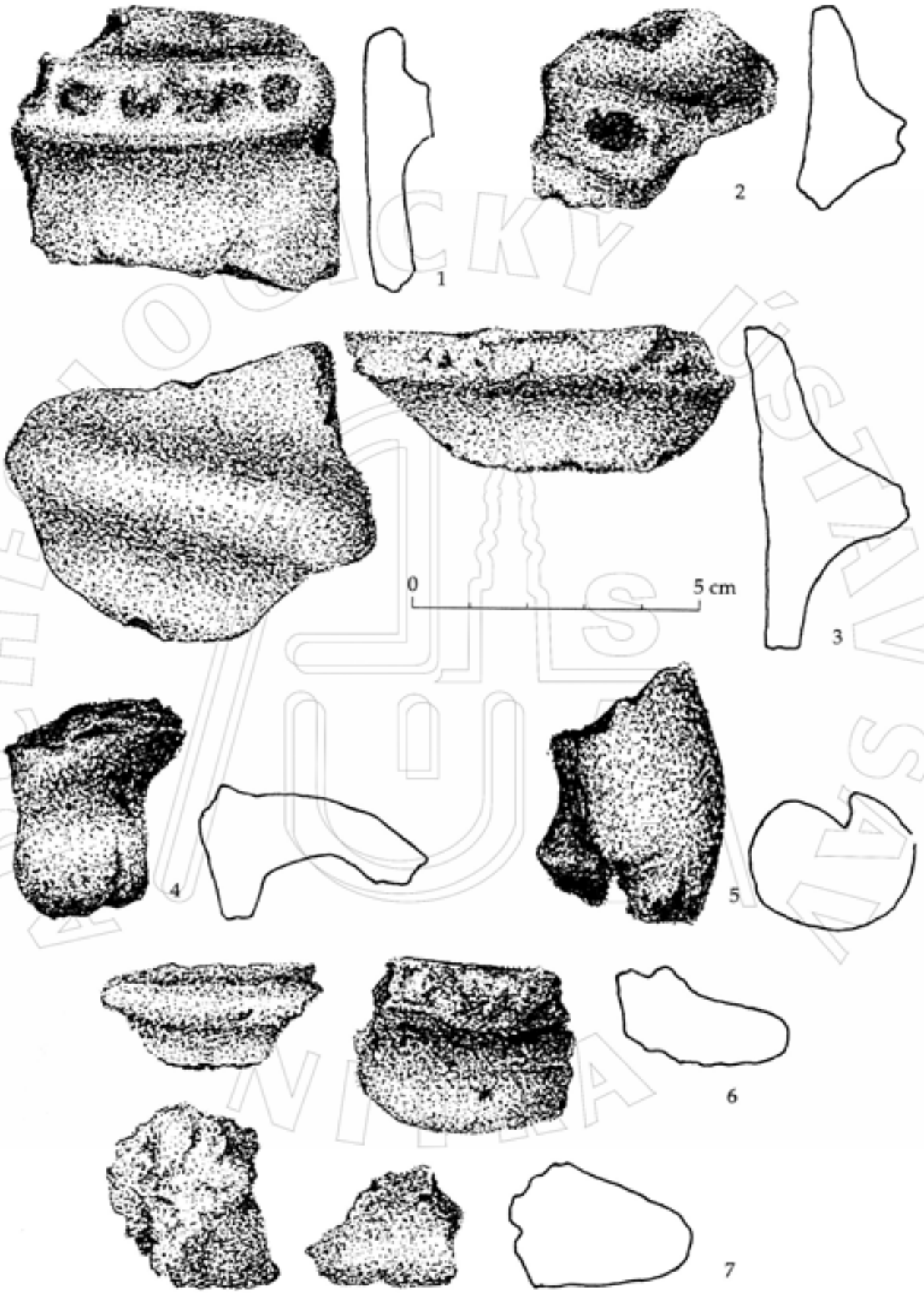

Obr. 121. Špania dolina (Horný diel). Fragmenty keramiky z výšinného sídliska z doby bronzovej. Kresba V. Lasica. (Ušiak/Žuffa, 208).

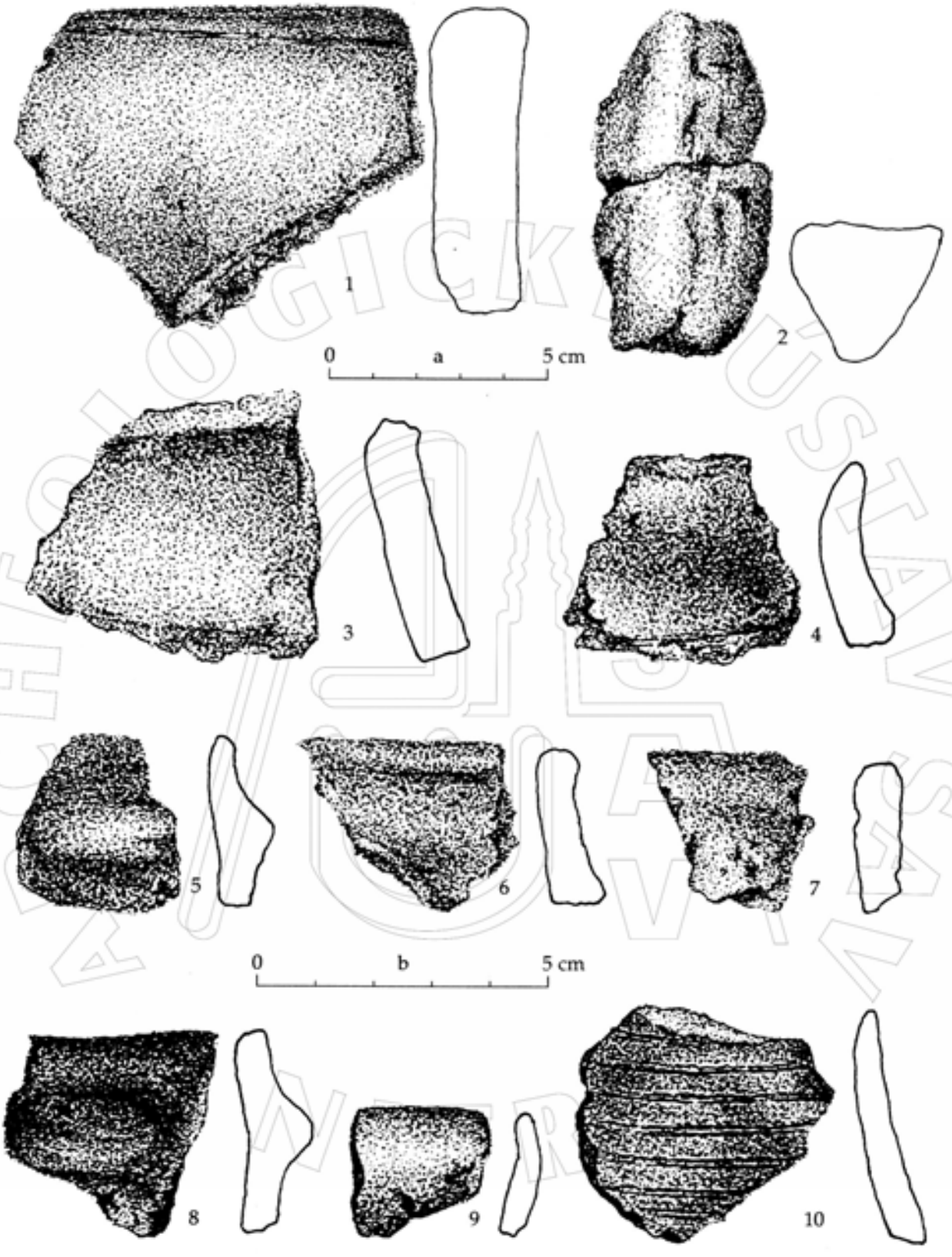

Obr. 122. Špania dolina (Horný diel). Fragmenty keramiky z výšinného sídliska z doby bronzovej. Kresba V. Lasica. Mierka a: 1, 2; b: 3-10. (Ušiak/Žuffa, 208).

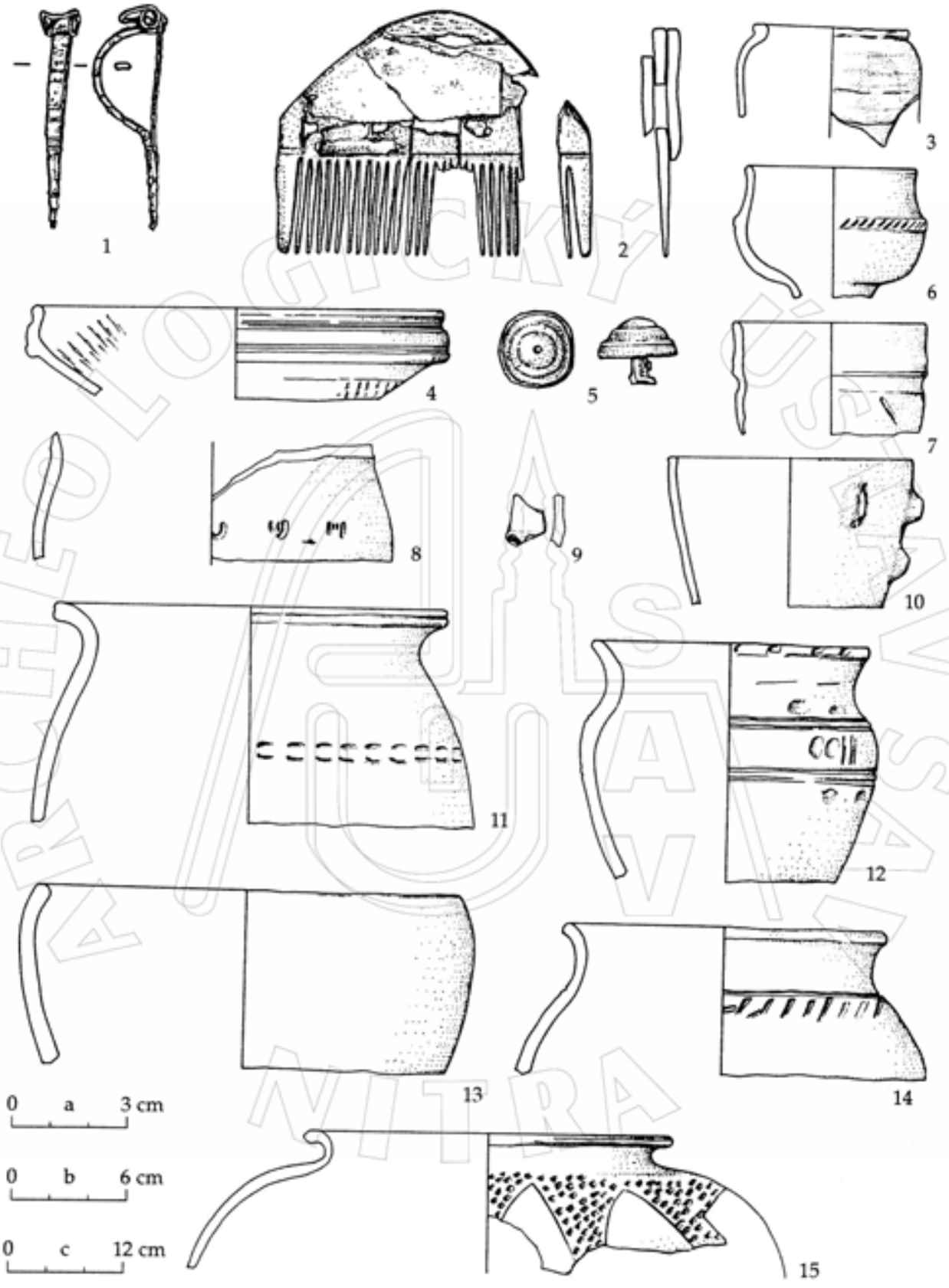

Obr. 123. Bratislava-Vajnory (Pri Visáku). Výber nálezov z polozemnice z mladšej doby rímskej. Mierka a: 1, 2, 5; b: 3-4, 6-14; c: 15. (Varsik/Elschek, 208).

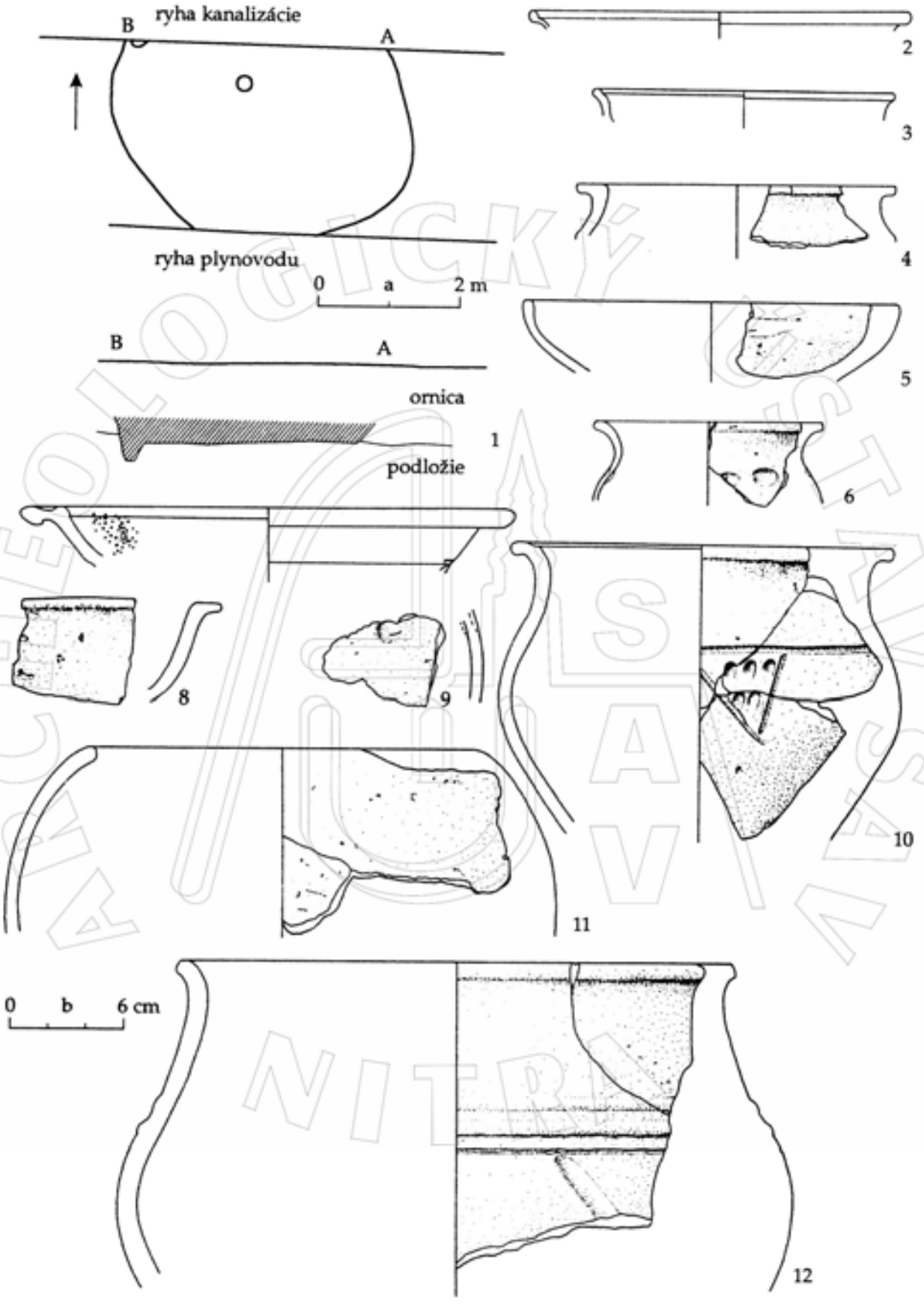

Obr. 124. Ivanka pri Dunaji (Barnak). Výber nálezov z polozemnice z mladšej doby rímskej. Mierka a: 1; b: 2-12. (Varsik/Elschek, 208).

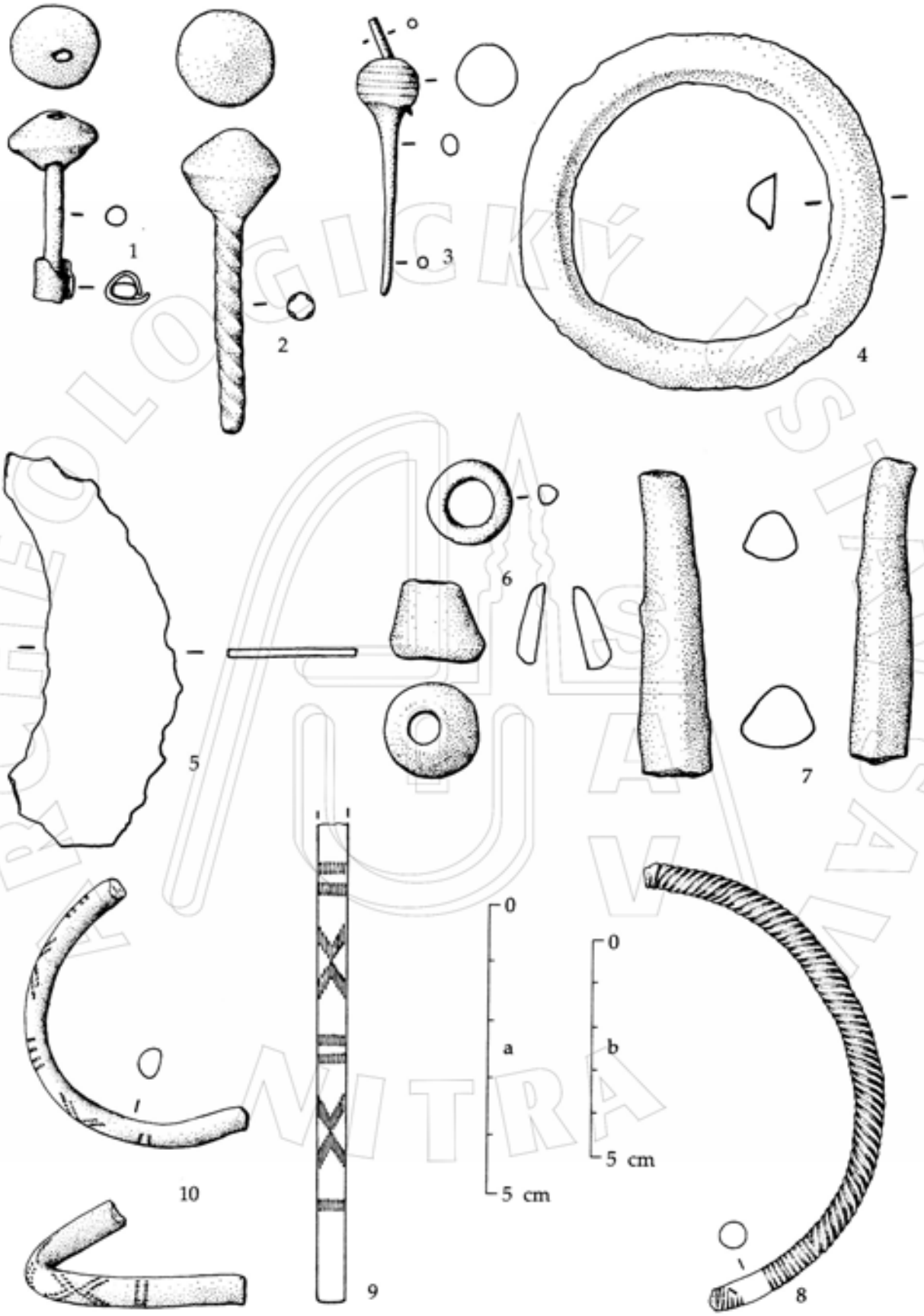

Obr. 125. Zberové nálezy bronzovej industrie. 1-8 - Mikušovce-Skálice; 9, 10 - Hubina. Mierka a: 1-7; b: 8-10. (Veliačik, 211).

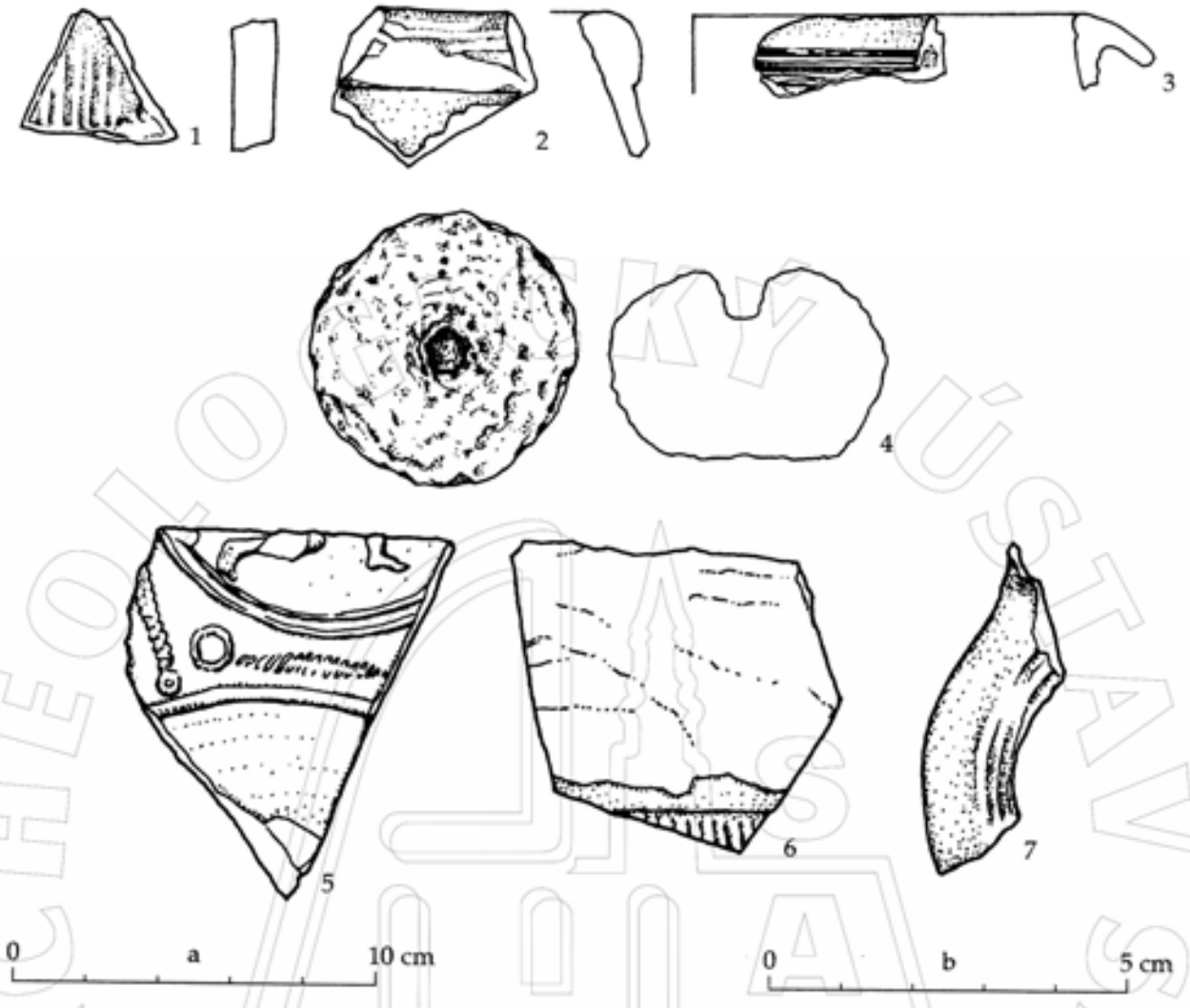

Obr. 126. Bratislava (Jarovce). Výber nálezov. 1-3 - poloha Dolné Senokosy; 4-7 - nálezy zo sekundárnej polohy. Mierka a: 1-4; b: 5-7. (Varsik/Vrablec, 210).

Obr. 127. Banská Štiavnica (Staré mesto). Byzantský bronzový scyphatus z prelomu 11.-12. stor. 1 - averz; 2 - reverz. (Labuda, 139).

TEXT ZU DEN ABBILDUNGEN

Abb. 1. Funde aus einer Privatsammlung. 1 - Andovce; 2 - Trenčianske Teplice; 3 - Prašník. Maßstab a: 1, 2; b: 3. (Bartík/Bača, 27).

Abb. 2. Smolenice. Funde aus einem angeblichen Grab. Maßstab a: 2, 3; b: 4; c: 1. (Bartík/Farkaš, 28).

Abb. 3. Horné Štitáre.1 - Radiolaritschaber; 2 - Quarzitklinge. (Bárta, 31).

Abb. 4. Fundauswahl. 1 - Jablonec; 2, 3 – Vištuk (Bartík/Štrbík, 29).

Abb. 5. Cejkov. Eisenschwert. (Bánesz/Pieta, 30).

Abb. 6. Bronzebeil aus der Region der Nordostslowakei. Nach einer Photographie gezeichnet. (Bátora, 32).

Abb. 7. Tajná. Äneolithische Kupferhammeraxt. Autor der Zeichnung: Frau B. Arvaiová, AI der SAW Nitra. (Bátora/Hunka, 32).

Abb. 8. Nitra (Pri synagóge). Keramik der Lausitzer Kultur aus dem Objekt 1. (Bednár, 34).

Abb. 9. Nová Ves nad Žitavou. Gefäßfragmert aus dem Objekt. (Bednár, 35).

Abb. 10. Mýtne Ludany. Fundauswahl. (Bednár/Fottová, 35).

Abb. 11. Tekovský Hrádok. Fundauswahl. (Bednár/Fottová, 36).

Abb. 12. Stráne pod Tatrami (Pod Kamenným vrchom). Auswertung des osteologischen Materials von der archäologischen Grabung auf der Fundstelle. (Holec, 87).

Abb. 13. Horná Seč (Dolné Lúky I). Fundauswahl. Maßstab a: 1-3, 9-12, 14; b: 4-8, 15-19. (Bednár/Fottová, 39).

Abb. 14. Horná Seč (Dolné Lúky II). Fundauswahl aus dem Objekt. Maßstab a: 9, 11; b: 1-8, 10. (Bednár/Fottová, 39).

Abb. 15. Nitra (Städtischer Marktplatz). Auswahl des Keramikmaterials aus dem ältesten Besiedlungshorizont - 9.-11. Jh. (Bednár/Fottová/Zábojník, 40).

Abb. 16. Nitra (Städtischer Marktplatz). 1, 3, 7-11 - Keramikfragmente aus dem 9.-11. Jh.; 2, 4-6, 12 - Scherben aus dem 13.-14. Jh. (Bednár/Fottová/Zábojník, 40).

Abb. 17. Nitra (Städtischer Marktplatz). 1-10 - Kollektion neuzeitlicher Pfeifen; 11 - Gefäß aus dem Horizont des 9.-11. Jh. (Bednár/Fottová/Zábojník, 40).

Abb. 18. Fundauswahl von der Geländebegehung. 1 – Kysucké Nové Mesto (Lage 4); 2-3 - Rudinka/Žilina, Teil Vranie (Rochovica); 4 - Žilina, Teil Brodno; 5-16 - Kysucké Nové Mesto (Lage C). 2, 3 - Eisen; das Restliche - Keramik. (Benediková, 41).

Abb. 19. Kysucké Nové Mesto (Lage C). Auswahl von Keramikfunden der Begehung. (Benediková, 41).

Abb. 20. Malé und Veľké Raškovce. Plan der Rettungsgrabungstrasse. 1 - Stredné Konopianky; 2 - Záhumienky; 3 - Pri potoku; 4 --Stredný Dubík; 5 - Nižný Dubík; 6 – Veľký Benčík. (Béreš/Horváthová, 47).

Abb. 21. Rakovice (Rakovický háj). Graphische Bearbeitung von E. Blažová und Martin Bartík, (Březinová/Benediková, 48).

Abb. 22. Rakovice (Rakovický háj). Grundriss und Profile des Objektes 1/2000. (Březinová/Bene-diková, 48).

Abb. 23. Rakovice (Rakovický háj). Objekt 1/2000. Fundauswahl. (Březinová/Benediková, 48).

Abb. 24. Nitra (wahrscheinlich naher Umkreis des Hypermarket Tesco). 1 bronzenes profiliertes stäbchenförmiges Glied einer Gürtelkette, Mittellatènezeit; 2 - vorausgesetzte Stelle des Fundes im Rahmen der keltischen Gräberfelder. (Bujna/Štefanka, 49).

Abb. 25. Lozorno (Široké Diely). Fundauswahl von der Begehung. (Elschek/Varsik, 56).

Abb. 26. Lozorno (Široké Diely). Fundauswahl von der Begehung. (Elschek/Varsik, 56).

Abb. 27. Lozorno (Široké Diely). Keramikauswahl der Kultur mit Linearkeramik (1-5) und der Kosihy-Čaka-Gruppe. 1-5 - Objekt 48; 6-9 - Objekt 45; 10 – Objekt 13; 11-12 – Objekt 36. (Elschek/Varsik, 57).

Abb. 28. Lozorno (Široké Diely). Fundauswahl aus der Bronzezeit. 1 - Bronzenadel; 2 - Fragment einer Bronzesichel; 3-16 - Keramik. 1, 2 - Schicht 3; 14-16 - Objekt.19; 4, 5, 13 - Objekt 115; 6-11 Objekt 203; 12 - Objekt 152. (Elschek/Varsik, 58).

Abb. 29. Lozorno (Široké Diely). 1-3 - Keramikauswahl der spätäneolitischen Kosihy-Čaka-Gruppe aus Objekt 45 (Zeichnung H. Cingel); 4, 5 - Gefäße aus der Siedlungsgrube 54, Bronzezeit. (Elschek/Varsik, 57).

Abb. 30. Lozorno (Široké Diely). 1-4 - Brandgrab?; 5-8 Fläche des Gebäudes, Objekt 1. Bronzezeit. (Elschek/Varsik, 58).

Abb. 31. Zohor (Piesky IV, Fundstelle 4). Brandgrab 1/2000. (Elschek/Vrablec, 60).

Abb. 32. Zohor. Fundauswahl. 1-5 - Lage Piesky V, Fundstelle 5; 6-16 - Lage Piesky VI, Fundstelle 6; 17-22 - Lage Piesky VII, Fundstelle 7. (Elschek/Vrablec, 61).

Abb. 33. Zohor. Fundauswahl. 1 – Lage Piesky VIII, Fundstelle 8; 2 - Lage Pri Rajčuli I, Fundstelle 9; 3 - Lage Pri Rajčuli II, Fundstelle 10; 4-16 - Lage Stupavské Strany I, Fundstelle 11. (Elschek/Vrablec, 61).

Abb. 34. Zohor. Fundauswahl. 1-15 - Lage Stupavské strany I, Fundstelle 11. (Elschek/Vrablec, 63).

Abb. 35. Zohor. Fundauswahl. 1-3 - Lage Stupavské strany I, Fundstelle 11; 4-17 - Lage Stupavské strany II, Fundstelle 12. (Elschek/Vrablec, 61).

Abb. 36. Zohor. Fundauswahl. 1-3 - Lage Stupavské strany III, Fundstelle 13; 4-8 - Lage Stupavské strany IV, Fundstelle 14; 9-21 Lage Stupavské strany V, Fundstelle 15. (Elschek/Vrablec, 64).

Abb. 37. Zohor. Fundauswahl. 1-12 - Lage Konský Cinter I, Fundstelle 19; 13-18 - Lage Konský Cinter II, Fundstelle 20; 19-21 - Lage Konský Cinter III, Fundstelle 21. (Elschek/Vrablec, 65).

Abb. 38. Zohor. Fundauswahl. 1-3 - Lage Konský Cinter VI, Fundstelle 22; 4-17 - Lage Konský Cinter V, Fundstelle 23. (Elschek/Vrablec, 61).

Abb. 39. Zohor. Fundauswahl. 2-4 - Lage Čierne Blato III, Fundstelle 24; 5-10 – Lage Čierne Blato I, Fundstelle 17; 11-13 - Lage Veľké Diely, Fundstelle 18. (Elschek/Vrablec, 60).

Abb. 40. Bratislava (Lamač-Jamy). 1 - kleiner Granitkeil; 2 - Perle aus gelber Glaspaste mit blauweißen Augen. (Farkaš/Samuel, 67).

Abb. 41. Starý Tekov (Várhegy). Bronzeaxt von der Wende der älteren und mittleren Bronzezeit. (Fottová, 68).

Abb. 42. Žitavany. Erkundung der Wasserleitungsrinne. 1 – 14, 18-26 - Neolithikum; 15-17 - Frühmittelalter. (Fottová, 69).

Abb. 43. Kravany. Bronzeaxt. (Furmánek, 70).

Abb. 44. Veľká Lomnica (Poľná ul.). Auswahl von Keramikfunden. (Giertlová, 73).

Abb. 45. Veľká Lomnica (Poľná ul.). Auswahl von Keramikfunden. (Giertlová, 73).

Abb. 46. Veľká Lomnica (Poľná ul.). Grundrissituation und Profil der Objekte 1-4. 1 - gebrannter Lehm; 2 - Holzkohlenstückchen. (Giertlová, 73).

Abb. 47. Lapáš. Gefäß aus dem 9.-10. Jh. (Samuel, 171).

Abb. 48. Veľký Šariš. Kollektion von Glasperlen und Perlen, zusammengestellt vom Finder zu einer Halskette. (Tomášová, 202).

Abb. 49. Kežmarok (Jeruzalemský vrch). Fundauswahl von Keramik und Kleingegenständen. (Giertlová/Mihok, 75).

Abb. 50. Kežmarok (Jeruzalemský vrch). Nordwestprofil des Schnittes. 1 - Schicht von braunem Waldboden; 2 - dunkelbrauner Lehm; 3 - gelbweißer Letten; 4 - dunkelgraubrauner Lehm; 5 - grauer Letten; 6 - dunkelgrauer Letten; 7 - hellbrauner Lehm; 8 - Schicht von gebranntem Lehm und Holzkohlenstückchen. (Giertlová/Mihok, 75).

Abb. 51. Moravany (Stredne poľo). Die Grabungsstelle mit schwarzem Quadrat bezeichnet. (Kaczanowska/Kaminská/Kozłowski/Nowak/Vizdal, 97).

Abb. 52. Moravany (Stredne poľo). 1 - Plan der Schnitte und der bei der Grabung festgestellten anthropogenen Objekte; 2 - Grundrisse und Profil des Objektes 2/99A; 3 - Grundrisse und Profil des Objektes 3/2000; 4 - Grundrisse und Profil des Objektes 2/99B. A - hellbraune Lehmschicht; B - dunkelbraune

Lehmschicht; C - grauschwarzes Lehmgebilde; D - intensiv schwarzes Lehmgebilde; E - orange-graues Lehmgebilde mit Holzkohlenstückchen und Asche(?); F - hellgelbes Lößgebilde; G – Lehmverputzstückchen. (Kaczanowska/Kaminská/Kozłowski/Nowak/Vizdal, 97).

Abb. 53. Moravany (Štredne poľo). 1 Grundrisse und Profil der Objekte 2/2000 und 8/2000; 2 - Grundrisse und Profil des Objektes 4/99; 3 - Grundrisse und Profil des Objektes 1/2000 (1 - dünne Schicht von stark gebranntem Lehm und mit mehreren Scherben). (Kaczanowska/Kaminská/Kozłowski/Nowak/Vizdal, 98).

Abb. 54. Moravany (Štredne poľo). Grundrisse und Profil des Objektes 9/2000. A - hellbraune Lehmschicht; B - dunkelbraune Lehmschicht; C - intensiv schwarzes Lehmgebilde. (Kaczanowska/Kaminská/Kozłowski/Nowak/Vizdal, 98).

Abb. 55. Hermanovce nad Topľou. Scheibenkopfnadeln mit unausgeprägtem zentralem Dorn und reich verziertem profiliertem Hals. (Kotorová-Jenčová, 100).

Abb. 56. Jablonov nad Turňou. Bronzebeil. (Miroššayová, 152).

Abb. 57. Drženice. Auswahl von Keramikmaterial. (Hanuliak, 84).

Abb. 58. Poprad (Spišská Sobota-Bauareal von Whirlpool Slovakia AG). Fundauswahl. 1, 2, 6 - Urzeit; 3, 4 - Bronzezeit(?); 5 Latènezeit; 7-9 - Mittelalter und Neuzeit. 1, 2 - Obsidian; 5 Graphittonscherbe mit angeschmolzenem Kupfer(?)erz; 6 - Limnoquarzit; 9 - Eisen. (Cheben/Soják, 96).

Abb. 59. Gbelce (Lage 1). Materialauswahl der Kosihy-Čaka-Gruppe. (Kuzma, 101).

Abb. 60. Gbelce. 1 - Situationsplan mit bezeichneten Lagen; 2-6 - Materialauswahl von der Lage 2; 7-9 - Materialauswahl von der Lage 5; 10-12 - Materialauswahl von der Lage 6. (Kuzma, 101).

Abb. 61. Komjatice (Haus Nr. 30). 1 - Situationsplan; 2 - Fragment einer zweiteiligen Schüssel. (Kuzma, 102).

Abb. 62. Dolné Krškany. Ein Frauengrab aus der jüngeren Bronzezeit. (Kuzma, 103).

Abb. 63. Dolné Krškany. Fundauswahl. (Kuzma, 103).

Abb. 64. Mužla. 1 - Situationsplan (1 - Stelle des Fundes; 2 - Podoler Gräberfeld); 2 - Gefäß 1; 3 - Gefäß 2. (Kuzma, 104).

Abb. 65. Očkov. 1 - Situierung der Fundstelle; 2-9 - Materialauswahl. (Kuzma, 105).

Abb. 66. Golianovo (Chrenove). 1 – Situationsplan (1 - Golianovo; 2 - Veľký Cetín; 3 - Veľký Lapáš); 2 - residuale magnetische Karte; 3 – Schrägaufnahme, 16. 4. 2000. (Kuzma/Tirpák, 109).

Abb. 67. Golianovo (Chrenove). Materialauswahl von der Fläche des Rondells. (Kuzma/Tirpák, 109).

Abb. 68. Golianovo (Chrenove). Materialauswahl von der Fläche des Rondells. (Kuzma/Tirpák, 109).

Abb. 69. 1 - Karte der im J. 2000 photographierten Fundstellen; 2 - Závod (Na dieloch). (Kuzma/Blažová/Bartík/Rajtár, 112).

Abb. 70. 1 - Orechová Potôň, Teil Dolná Potôň (Bohdan); 2 - Sokolce. (Kuzma/Blažová/Bartík/Rajtár, 112).

Abb. 71. 1 - Báb, Teil Malý Báb (Panská Tabľa); 2 - Hviezdoslavov (Planá). (Kuzma/Blažová/Bar-tík/Rajtár, 113).

Abb. 72. Vlkanová (Iliašské Lúky). Fundauswahl. 1-7, 9, 11-15 - Mittelalter; 8, 10 – Urzeit. (Kvietok/Hrončiak, 138).

Abb. 73. Fundauswahl. 1-6 Laskomer (1-4 - Urzeit; 5, 6 – Mittelalter); 8, 9, 11 - Horná Mičiná (Hosťová), Púchov-Kultur; 10, 12 - Priechod (Feld), Urzeit. Maßstab a: 1-8, 10-12; b: 9. (Kvietok/Hrončiak, 138).

Abb. 74. Zvolen (Haputka). 1-7 - Auswahl von Fundmaterial (Nadel mit abgebrochenem Kopf); 8 - Struktur von Schlacke aus dem Eisenschmelzprozeß (helle - Wüstit, graue - Quarzitmatrize); 9 - Schlackenstruktur aus dem Eisenschmelzprozeß (helle - Wüstit, graue-Olivin, dunkelgraue Eisenglas); 10 – Schlackenstruktur vom Eisenschmelzprozeß (helle Wüstit, graue - Quarzitmatrize). (Malček/Mihok, 145).

Abb. 75. Krupina (Pod Husárskym mostom). Auswahl von typischem Lesefundmaterial. (Malček/Pálinkáš, 146).

Abb. 76. Krupina (Pod Husárskym mostom). Auswahl von typischem Lesefundmaterial. (Malček/Pálinkáš, 146).

Abb. 77. Krupina (Pod Husárskym mostom). Auswahl von typischem Lesefundmaterial. (Malček/Pálinkáš, 146).

Abb. 78. Siedlungsfunde aus Gajary. (Marková/Elschek, 147).

Abb. 79. Banská Bystrica (Ul. J. Cikkera). Fundauswahl. 1, 2 - glockenförmiger Deckel mit einem Knopfgriff (14.-15. Jh.); 3 - Boden eines nachgedrehten Gefäßes (12. Jh.); 4 - glasiertes Gefäß (16. Jh.). 5 - Plan der Parzellen mit eingetragener Rinne für den Wasserleitungsanschluss mit mittelalterlichen Funden. (Mácelová, 148).

Abb. 80. Sliač (Hájnická ul.). Fundauswahl. 1, 2, 4 - slawische Keramik (9. Jh.); 2 - Knopf (17. Jh.); 5, 6 - mittelalterliche Keramik (14.-15. Jh.); 7 - Wetzstein. (Mácelová/Malček, 150).

Abb. 81. Beckov (Burg). Fund des Fragmentes einer Buchspange. (Samuel, 171).

Abb. 82. Lužianky. Fundauswahl. 1-5 - Neolithikum; 6 - Bronzezeit; 7 - Hallstattzeit. (Milo, 150).

Abb. 83. Nové Sady (Čab). Bronzearmband. (Milo, 151).

Abb. 84. Prešov (Pod Kalváriou). Untersuchte Fläche. (Miroššayová/Tomášová, 153).

Abb. 85. Čeľadice. Funde der Lengyel-Kultur. (Mitáš, 155).

Abb. 86. Žilina. St.-Stephanskirche. 1 - Steinglied des romanischen Portals, gefunden unweit des ursprünglichen Eingangs, der sich in der Südwand des Kirchenschiffes befand; 2 - Grundriss der Kirche nach V. Mencl; 3 - Steifundament der Kanzel (A) bei der Westwand des Heiligtums und der Sockel der Kanzel, zur Zeit das Taufbecken am Rand des Heiligtums (B). (Moravčík, 156).

Abb. 87. Žilina. St. Stephanskirche. 1 - Eisensichel; 2 - Eisenschuh und Knauf vom Stock des Richters, in welchem drei Münzen Kaiser Leopold I. gefunden wurden; 3 - Grundriss des entdeckten Heiligtums einer älteren Kirche, die Mauern I und IV bilden die Südostecke, die Mauer II ist vielleicht ein Pfeiler und die Mauer III repräsentiert vielleicht ein weltliches Objekt, wahrscheinlich die Burg Žilina. (Moravčík, 156).

Abb. 88. Žilina. Pfarrkirche. 2, 4 - Ohrringe aus Grab 12; 1, 3, 5, 6 - Textilspitzen mit einem Silberfaden aus Grab 5. (Moravčík, 156).

Abb. 89. Mirkovce. Silexhammeraxt, Spätsteinzeit. (Tomášová, 203).

Abb. 90. Devín. Situation im Sektor 21 nach den Grabungsjahren 1999 und 2000. A - römischer Bau; B - Wehrmauer. 1-8 - Nummern der einzelnen Schnitte. (Plachá/Paulík, 161).

Abb. 91. Devín. Funde. 1, 2 - Nukleus; 3 - Glocke; 4 - Beschlag; 6, 8, 9 - Fibeln; 7 - Beschlag. (Plachá/Paulík, 161).

Abb. 92. Devín. Funde. 1-7 - Kollektion von Trinkgefäßen; 8 - Dolch. Maßstab a: 1, 7; b: 2-8. (Plachá/Paulík, 162).

Abb. 93. Kapince. Einzelfund eines Spinnwirtels. (Zábojník, 214).

Abb. 94. Kamenec pod Vtáčnikom. Kultsteine, Púchov-Kultur. (Remiášová/Keratová, 163).

Abb. 95. Stará Ľubovňa (Stadtplatz). Kellergrundriss vom Haus Nr. 21. 1 - Umfassungsmauerwerk; 2 - sekundär angebaute Mauer; 3 - nicht erforschte Fläche. (Roth/Mišenko, 166).

Abb. 96. Stará Ľubovňa (Stadtplatz). Auswahl des gewonnenen Materials. (Roth/Mišenko, 166).

Abb. 97. Fundauswahl. 1-10 - Kamenica (Burg). Scherben vom Burghang mit Stempelverzierung; 11-13 - Hrabušice (Pod zelenou horou). Bronzepfeilspitzen. (Roth/Soják, 168).

Abb. 98. Lučivná. Blick auf die eingemeißelte Inschrift. (Roth/Soják, 168).

Abb. 99. Hrádok. Fundauswahl. 1, 2 - bronzene Pfeilspitzen; 3 - Eisenpfeilspitze. (Nešporová, 157).

Abb. 100. Hul. Fundauswahl. 1 - Kultur mit jüngerer Keramik; 2 - Želiezovce-Gruppe; 3 - Äneolithikum? (Samuel, 169).

Abb. 101. Pohranice. 1 - Gefäßfragment aus dem Ofen (Spätbronzezeit); 2-5 - Auswal von Lesefunden (2 - Neolithikum; 3 - Bronzezeit; 4, 5 – Mittelalter). Maßstab a: 1, 2; b: 3-5. (Samuel, 170).

Abb. 102. Pohranice. Fundauswahl. 1, 8? - Želiezovce-Gruppe; 2, 3 – Neolithikum; 4, 9 - Lengyel-Kultur; 5, 7 - Äneolithikum?; 6 – Bronzezeit?; 14 - Jung- bis Spätbronzezeit; 10, 11, 12, 13 - Urzeit. Maßstab a: 1-13; b: 14. (Samuel, 170).

Abb. 103. Pohranice. Fundauswahl. 2-7, 10 – Bronzezeit; 1, 3, 9 - Latènezeit; 8 - Mittelalter. (Samuel, 170).

Abb. 104. Maňa. Auswahl von Keramikfunden der Kultur mit alter Linear-keramik. Maßstab a: 1; b: 2-5. (Samuel, 172).

Abb. 105. Maňa. Fundauswahl. 1-3, 5 - Bronzezeit; 4 - Völkerwanderungszeit; 6 - Badener Kultur; 7 - Lengyel-Kultur; 8 - Mittelalter (9.-13. Jh.). Maßstab a: 1-7; b: 8. (Samuel, 172).

Abb. 106. Maňa. Fundauswahl. 1 - Lengyel-Kultur; 2 - Urzeit; 3 - Bronzezeit. Maßstab a: 2; b: 1, 3. (Samuel, 172).

Abb. 107. Krásna Ves. 1 - Lage Rumpálový závrt; 2, 3 - Kratzer(?), Lage Veľké Lúky,. (Sova/Staššíková-Štukovská, 190).

Abb. 108. Fundauswahl. 1 - Batizovce (Piesiská.); 2-7 - Gánovce (Za stodolami); 8, 9 - Spišská Teplica (Veľké Lúky); 10 - Spišská Teplica (Brehy); 11 - Spišská Teplica (Pod rokytou); 12 - Šuňava (Za Kováčom); 13 - Hranovnica (Dubina); 14 - Lučivná (Ostfuß des Kimbiarg); 15, 16 - Spišská Teplica (Medzi horami). 1 - Radiolarit; 2 - Krakauer Jurafeuerstein; 8, 9 - Jurafeuerstein-G; 10 - wolhynischer Feuerstein. (Soják, 176).

Abb. 109. Fundauswahl. 1-7, 12, 13 – Spišský Štiavnik (Sedliská I); 8-11 - Štrba (Hrachovisko-Zemská). 1 – Jurafeuerstein-G; 2 - schokoladenfarbener Feuerstein; 3, 4 - Krakauer Jurafeuerstein. (Soják, 179).

Abb. 110. Fundauswahl. 1-9 - Spišské Podhradie (Dreveník, Eishöhle); 10, 12, 14-19 - Spišská Nová Ves (Smižianska roveň); 11, 13 - Spišské Tomášovce (Úvrate). 1-8 Bernstein; 10 - schokoladenfarbener Feuerstein. (Soják, 181).

Abb. 111. Spišská Teplica. 1 - späthallstattzeitliche-Púchover eiserne Tüllenaxt aus der Lage Brehy; 2 - bronzene Pfeilspitze(?) aus der Bronzezeit von der Lage Medzi horami. (Soják, 177).

Abb. 112. Domaňovce. Fundauswahl. 1-3 - Lage Močiarky; 4 - Intravillan Haus Nr. 217; 5-9 - Lány; 10 - Na dlhom (Dlhé). 2 - Obsidian, 4, 9 - Radiolarit. (Soják /Furman, 187).

Abb. 113. Spišský Hrhov (Povrazy). Fundauswahl der Przeworsk-Kultur. Ältere römische Zeit (2. Jh. n. Chr.). (Soják/Furman, 187).

Abb. 114. Cejkov. 1, 2 - Eisenschnalle der Schirrung; 3 - bronzene Gürtelschnalle. Mittelalter. (Tomášová, 201).

Abb. 115. Spišská Teplica (Höhle Suchá diera). Fundauswahl. 1, 3, 4 - Silexspaltindustrie aus Limnoquarzit; 2, 5 - Silexspaltindustrie aus Radiolarit; 6-12 - Scherben aus dem 15. Jh. aus einer Falschmünzer-werkstatt. (Soják/Suchý, 189).

Abb. 116. Úľany nad Žitavou (Dolné Rakytiny). Fundauswahl. 1-6, 8, 11-15, 17, 18 - Lesefunde; 7, 9, 10, 16, 19, 20 - Fundauswahl aus einem Latène-Objekt. (Steiner/Steiner, 195).

Abb. 117. Úľany nad Žitavou. Fundauswahl. 1-3, 5, 7, 8, 10, 11, 13 – Lesefunde; 4, 6, 9, 12 - Funde aus der Gasleitungsrinne. (Steiner/Steiner, 195).

Abb. 118. Úľany nad Žitavou (Dolné Rakytiny). Latènezeitliches Objekt. Profile. (Steiner/Steiner, 195).

Abb. 119. Turík (Dielec). Funde von der Höhensiedlung der Púchov-Kultur. 1-9 - Púchov-Kultur; 10, 11 - Neuzeit. Maßstab a: 8; b: 1-7, 9-11. (Struhár, 197).

Abb. 120. Trnava. Keramikauswahl aus der Abstellgrube aus der zweiten Hälfte des 14. Jh. (Urminský, 207).

Abb. 121. Špania dolina (Horný diel). Keramikfragmente aus der bronzezeitlichen Höhensiedlung. Zeichnung von V. Lasica. (Ušiak/Žuffa, 208).

Abb. 122. Špania dolina (Horný diel). Keramikfragmente aus der bronzezeitlichen Höhensiedlung. Zeichnung V. Lasica. Maßstab a: 1, 2; b: 3-10. (Ušiak/Žuffa, 208).

Abb. 123. Bratislava-Vajnory (Pri Visáku). Fundauswahl aus dem Grubenhaus aus der jüngeren römischen Zeit. Maßstab a: 1, 2, 5; b: 3, 4, 6-14; c: 15. (Varsik/Elschek, 208).

Abb. 124. Ivanka pri Dunaji (Barnak). Fundauswahl aus dem Grubenhaus der jungrömischen Zeit. Maßstab a: 1; b: 2-12. (Varsik/Elschek, 208).

Abb. 125. Lesefunde von Brozeindustrie. 1-8 - Mikušovce-Skálice; 9, 10 - Hubina. Maßstab a: 1-7; b: 8-10. (Veliačik, 211).

Abb. 126. Bratislava (Jarovce). Fundauswahl. 1-3 - Lage Dolné Senokosy; 4-7 - Funde aus sekundärer Lage. Maßstab a: 1-4; b: 5-7. (Varsik/Vrablec, 210).

Abb. 127. Banská Štiavnica (Altstadt). Byzantinischer bronzener Scyphatus von der Wende des 11.-12. Jh. 1 - Avers; 2 - Revers. (Labuda, 139).

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV NITRA

ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY A NÁLEZY NA SLOVENSKU V ROKU 2000

Odborní redaktori PhDr. Ivan Cheben, CSc.; PhDr. Ivona Vlkolinská, CSc.
Výkonný redaktor PhDr. Ľudmila Vaňková
Počítačová sadzba Mária Kunová
Polygrafická príprava Elena Vargová
Nemecký preklad Berta Nieburová

Vydavateľ Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre
Rok vydania 2001
323 strán, 127 obr., 2 mapy

Vytlačilo Reprografické stredisko AÚ SAV v Nitre ako svoju 115. publikáciu

ISSN 0231-925X
ISBN 80-88709-50-4
EAN 9788088709503